Sample
#3

~~31464~~ ~~30~~
63599 50

Blue

35000

Occasional Research Reports

VOLODYMYR VYNNYCHENKO

ANNOTATED BIBLIOGRAPHY

Compiled by Vadym Stelmashenko

The Vynnychenko Commission
of the Ukrainian Academy of Arts and Sciences in the U.S.

Research Report No. 32 — 1989

Canadian Institute of Ukrainian Studies
University of Alberta
Edmonton, Alberta

Серія довідників

ВОЛОДИМИР ВИННИЧЕНКО

АНОТОВАНА БІБЛІОГРАФІЯ

Упорядник Вадим Стельмашенко

Українська Вільна Академія Наук у США
Комісія для вивчення і публікації спадщини Володимира Винниченка

Довідник No. 32 — 1989

Канадський інститут українських студій
Альбертський університет
Едмонтон, Альберта

Canadian Institute of Ukrainian Studies
University of Alberta

Occasional Research Reports

Publication of this work is made possible in part by a grant from the Stephania Bukachevska-Pastushenko Archival Endowment Fund.

The Institute publishes research reports, including theses, periodically. Copies may be ordered from the Canadian Institute of Ukrainian Studies, 352 Athabasca Hall, University of Alberta, Edmonton, Alberta, T6G 2E8.

The name of the publication series and the substantive material in each issue (unless otherwise noted) are copyrighted by the Canadian Institute of Ukrainian Studies.

Присвячую моїй дружині Олі,
без чиєї повсякчасної підтримки
і допомоги ця книжка не могла б
появитися.

Упорядник

З М І С Т

Від упорядника 9

Список скорочень 15

I. Твори В. Винниченка 21

1. Проза 23

2. Драма 44

3. Поезія 49

4. Публіцистика 50

II. Переклади Винниченкових творів 63

I. Проза і драма 65

2. Публіцистика 74

III. Література про В. Винниченка 77

1. Монографії 79

2. У книжках і пресі 86

3. Іншими мовами 440

IV. Додатки 539

Додаток ч. 1 541

Додаток ч. 2 579

Показники 619

Показник імен 621

Показник наголовків 665

Показник перекладачів 731

Показник періодиків 735

Показник криптонімів і псевдонімів 751

Показник тем 757

ВІД УПОРЯДНИКА

Серед визначних українців 20-го століття немає, мабуть, більш спірної постаті, ніж Володимир Винниченко. Ось уже понад 80 років не вгавають спори між його прихильниками і противниками, а оцінки їхні сягають від найвищих похвал до найнижчих осудів: геніяльний письменник і нікчемний деґенерат, державний муж і національний зрадник. Крім цих крайніх прихильників і противників, є ще й невелика група третіх, які намагаються відокремити Винниченка-письменника від Винниченка-політика; вони висловлюються позитивно про Винниченкову літературну творчість, а неґативно про його політичну діяльність. Одначе, такий погляд не має, либонь, тривкої основи, тим паче що заперечив його і сам Винниченко, пишучи: "Та, правду сказати, і зміст моїх літературних, навіть сутомистецьких праць часто виявляє мій соціяльно-політичний світогляд" (див. ч. 1734). Проте, це нерозривне сплетіння літератури й політики, можливо, стало життєвою трагедією Винниченка, бо саме на ньому найсуворіше здійснилася відома істина: горе переможеним! Катастрофа наших визвольних змагань вимагала знайти винного (така вже людська природа). А з усієї великої трійці наших тодішніх національних провідників — Грушевський, Винниченко і Петлюра — єдиним кандидатом на "козла відпущення" був якраз Винниченко. Наукова велич Грушевського і його епохальні заслуги як українського історика поставили його на п'єдесталь виключно морального авторитету (що й виявлялося в любовній усенародній назві "батько Грушевський") і не вимагали від нього роз'вязувати практичні політичні проблеми. Тож не похитнуло авторитету Грушевського навіть його повернення на радянську Україну 1924 року (до речі, помилка, за яку він заплатив життям). Подібно авреоля геройської смерти звільнила від відповідальности за політичні невдачі Петлюру (хоч західні українці ще довго не могли йому простити Варшавського договору з Польщею). Крім цього, у ранній період нашого державного будівництва завданням Головного Отамана була організація української збройної сили, а не української політики. А саме на долю Винниченка випало вести політику молодої держави, зокрема ж політичну боротьбу проти Леніна. Цей чорний дух 20-го сторіччя заважив фатально над Україною, а в тому й над Винниченком. Тут нагадується вислів англійського політика 18-го століття Г. Волпула (Horace Walpole): "Ніколи жадної великої країни не врятувала добра людина, бо добра людина не в силі сягнути до таких меж, які можуть бути потрібні". Тож Винниченко із своєю "чесністю з собою" не міг стати рівнорядним противником для безоглядного й жорстокого Леніна. І не допомогла навіть пресловута Винниченкова "радянська концепція", якою він надіявся зупинити аґресію радянської Росії проти України. Бо більшовикам непотрібні були жадні українські концепції, тільки, як згодом писав сам Винниченко, "єдине, чого хочуть більшовики, це грабити наш хліб та все наше добро" (див. чч. 2171, 3339). Ставши так "винуватцем" нашої національної катастрофи, Винниченко мусів випити на еміґрації гірку чашу остракізму від своїх противників. Дехто з них ще й сьогодні з позицій свого пізнішого досвіду обвинувачує "заднім числом" Винниченка в його тодішній політичній наївності й незнанні комунізму. Забувають ті сучасні Катони, що тоді ще мало хто знав більшовиків (ба, ще й сьогодні не бракує на Заході політиків, які не

бачать справжнього обличчя більшовизму). Та найкраще з'ясував цю проблему Юрій Дивнич (Лавріненко): "Кріштальна чесність, глибокий стихійний патріотизм, безмежна любов до України таких провідників Центральної Ради, як Винниченко, Петлюра і Грушевський, *не підлягають сумніву* (підкр. Ю. Д.). Але якими ж без краю трагічними фігурами виростають ці інтеліґентські постаті на невблаганно-грізному тлі Великої Революції! Попередній розвиток української духовости приготував їм для великого плавання в кривавих хвилях революції рожевий паперовий кораблик, сконструйований із найчистіших інтеліґентських візій всесвітнього гуманізму й соціялізму. Чи ж можна тут щось говорити про особисті провини вірних синів своїх батьків?" (див. ч. 1857).

Хто ж це Винниченкові противники, а хто його прихильники?

Споконвічний фатум нашої історії — братня міжусобиця — не пощадила й творців нашої держави 1917-1920 рр. Особистий конфлікт Винниченко-Петлюра поставив у табір противників Винниченка майже всіх петлюрівців — людей переважно військових, заслужених і чесних українських патріотів. Ясно, що противниками Винниченка стали також т. зв. гетьманці. І ще б пак: адже Винниченко протигетьманське повстання очолював. Не ясно, проте, чому противниками Винниченка стали діячі українських націоналістичних груп, тим паче що їхній вождь Євген Коновалець був, як відомо, великим прихильником Винниченка і навіть почав заходи, щоб Винниченко став диктатором України, від чого одначе Винниченко рішуче відмовився (див. чч. 1574, 1861).

Звичайно, усіх цих "родинних" спорів і виступів земляків проти Винниченка ніяк не можна прирівнювати до противинниченківських виступів наших національних ворогів. Найвизначніші російські діячі літератури й політики — не лише радянські, а й дореволюційні — не гребували жадними засобами, щоб тільки знеславити, або принаймні осмішити Винниченка. Брехня, інтриґа, лайка, наклеп, перекручення, вигадка — ось методи боротьби, якими "ничтоже сумняшеся" користувалися проти Винниченка М. Ґорький, М. Ольмінський, К. Арабажин, В. Львов-Рогачевський, Б. Нольде, а над усе В. Ленін, який з усіх найзапекліше поборював Винниченка.

На превеликий жаль, доводиться ствердити, що деякі українські автори — свідомо, а чи ні — повторювали за російськими критиками їхні нечесні обвинувачення проти Винниченка. І так, наприклад, з легкої руки російського історика літератури В. Львова-Рогачевського пішов у хід закид Винниченкові, що його відома концепція "чесности з собою" дозволяє людині допуститися будь-якого злочину. І ось чимало українських авторів повторило це негідне обвинувачення. Вони не зважали на це, що Винниченко у своєму *Заповіті борцям за визволення* писав про цю свою концепцію ось що: "Будь чесним з собою, себто: не ховай від себе самого правди, не лукав сам з собою, не бреши сам собі; збрехавши собі, обдуривши себе, ти будеш здатний до злочину". Не зважали вони й на те, що ця самозрозуміла моральна істина зустрічається не тільки у Винниченка, а повторюється в усій світовій літературі, почавши від Шекспіра аж до наших днів*. Та чомусь ніхто не обвинувачує тих авторів у пропаґуванні неморальних ідей, як це роблять наші ж таки земляки супроти Винниченка. Цю трагікомічну згідність російської та українсько-еміґрантської критики найкраще ілюструє парадоксальний приклад двох рецензій на Винниченкові твори: однієї в харківській газеті "Комуніст", а другої в мюнхенській газеті "Український самостійник". Російський комуністичний критик обвинувачує Винниченка, що в його *Соняшній машині* "пролетаріятові з усієї книжки присвячено чотирнадцять рядочків". А український націоналістичний критик закидає Винниченкові, що в його романі *Нова заповідь* "становищу України в російській державі присвячено п'ятдесят рядків — так! рівно п'ятдесят на цілий роман" (див. чч. 1539 і 1903). Можна б нагадати нашому

---

*"А понад усе будь чесний з собою " (William Shakespeare, *Hamlet*, I, iii, 82).

"Як ти можеш бути чесний з іншими, коли ти ніколи не є чесний сам з собою?" (John Griffiths *A loyal and dedicated servant*. New York, Harper & Row, 1981, p. 147)

іменитому критикові, що в Шевченковій *Катерині* не присвячено становищу України ні одного рядка, а все таки *Катерина* залишилася одним з найбільш патріотичних творів в українській літературі.

Та найганебнішу сторінку в історії тієї "антивинниченківської кампанії" записали ті наші земляки, що почали розповсюджувати в пресі страшний наклеп, нібито 1926 року в Парижі, на процесі вбивника С. Петлюри Шварцбарда, Винниченко виступив як свідок оборони Шварцбарда проти С. Петлюри. Даремно сам Винниченко й численні свідки доказували неодноразово в пресі, що Винниченко взагалі не виступав на цьому процесі, що він зголосився до суду як свідок, очевидно, проти Шварцбарда в захист Петлюри, а не навпаки, і не був узагалі допущений до свідчень. Будемо ж надіятися, що історія колись виявить, з чиєї ініціятиви виринув цей наклеп. А сьогодні можна тільки із справжньою приємністю відзначити мужній чесний виступ завзятого Винниченкового противника й автора численних противинниченківських статтей, гетьманського діяча Остапа Войнаренка. Він не завагався виступити в пресі із статтею п. н. *Чи Винниченко свідчив проти Петлюри на процесі Шварцбарда?,* в якій натаврував таке "публічне голошення неправди" і заявив: "Фактом є, що Винниченко не свідчив проти Петлюри ніже єдиним словом. Автор цих рядків, що знає французьку мову, був увесь час присутнім на судовій розправі проти Шмуля Шварцбарда" (див. чч. 2268, 3287).

Оце стільки про Винниченкових противників. А прихильники заявили себе ще зарання його літературної творчости. Уже тоді Винниченко здобув собі високі похвали від таких наших велетнів, як Іван Франко і Леся Українка (див. чч. 746, 2376, 3049). А незабаром прийшли успіхи серед чужинців, і то успіхи такі, яких справді не здобув ще й досі ні один український автор. Винниченкові твори перекладено не тільки на великі світові мови, але й на такі малі, як татарська, жидівська, болгарська, хорватська, каталонська й багато інших. Та найбільшу славу принесли Винниченкові його драми (а тим самим і українській літературі, бо Винниченко скрізь і завжди підкреслював, що він український, а не російський чи малоросійський письменник). Драми Винниченка ставлено в Німеччині, Італії, Голляндії, Швайцарії, Австрії, Чехо-Словаччині, Польщі, Югославії, Росії та інших країнах. Наприклад, саму тільки його драму *Брехня* ставлено в Берліні шістдесят разів, а на сценах італійських театрів вона йшла продовж трьох років понад триста разів! З деяких його драм виготовлено на Заході фільми. Навіть уже наприкінці життя Винниченка його роман *Нова заповідь,* надрукований спершу французькою мовою в Парижі, був там відзначений срібною медалею "Arts-Sciences Lettres" у 1950 році.

Після другої світової війни змінилося також і ставлення української еміґраційної громадськости до Винниченка. Бойкот Винниченка, що його проводили деякі земляки на еміґрації між двома світовими війнами, — припинився. Це слід завдячувати т. зв. новій еміґрації з центральних українських земель, яка повністю реабілітувала Винниченка, головно в публіцистичних виступах таких авторів, як Іван Багряний, Тодось Осьмачка, Юрій Дивнич (Лавріненко), Василь Чапленко, Іван Майстренко, Василь Гришко й ін.

Але найбільшим ентузіястом-прихильником Винниченка був і є, безперечно, Григорій Костюк. Він урятував особистий архів Винниченка й перевіз цей архів з Франції до США. Г. Костюк присвятив велику частину свого життя жертовній праці для збереження, вивчення та публікації творчої спадщини Винниченка. Автор монографії про Винниченка й численних винниченківських есеїв, статтей, рецензій і досліджень, Григорій Костюк цілком заслужено здобув собі звання "основника наукового винниченкознавства".

Та не тільки на еміґрації реабілітовано Винниченка. Під час т. зв. "відлиги" 1960-их років заговорили про потребу його реабілітації і наші земляки в Україні: Іван Дзюба у своїй книзі *Інтернаціоналізм чи русифікація?* поставив сміливо питання: "Як без Винниченка бути з історією української літератури?". Михайло Мольнар у статті *Забутий письменник?* закликав перевидати твори Винниченка: "Замовчуючи бо його

мистецькі твори, ми збіднюємо українську літературу. І це тим більш парадоксально, що Винниченко — хочемо ми того чи не хочемо — давно вже належить до здобутків літератури світової". Навіть голова правління Спілки письменників України Олесь Гончар у своїй доповіді на 5-му З'їзді письменників України в Києві 1966 року вказав на потребу реабілітації Винниченка (див. чч. 2232, 2270, 2281). На жаль, усі ті голоси, сковані морозною хвилею нового русифікаційного терору, примушені були замовкнути. Ожили вони в Україні наприкінці 1987 року, в час нової, Ґорбачевої "відлиги", т. зв. "ґласности" (див. ч. 3381, 3423, 3426, 3505).

Останнім часом на еміґрації помічається зацікавлення Винниченком з боку української молоді. В університетах Канади й США нещодавно захищено низку маґістерських і докторських дисертаційних робіт про Винниченка, а чергові такі роботи є тепер у підготовці. Зацікавилися Винниченком і неукраїнські вчені й дослідники: крім американських і канадських, також італійські, японські, угорські й інші. Дедалі частіше можна їх зустрінути у Винниченківському архіві в Нью-Йорку. Чимало сприяє такому процесові наукова й видавнича діяльність Української Вільної Академії Наук у США та Канадського Інституту Українських Студій в Едмонтоні.

Усе вищесказане вказує на те, що вже давно на еміґрації назріла потреба зладити бібліографію В. Винниченка. В Україні бо про таку бібліографію не може бути й мови; там, як відомо, твори а навіть саме прізвище Винниченка суворо заборонені. Ось, наприклад, у 5-томному словнику *Українські письменники* (Київ, Академія Наук УРСР, 1960-65) про Винниченка немає навіть згадки, ніби такого письменника й на світі ніколи не було. Те саме стосується і держав-сателітів СРСР. Коли Нью-йоркська Публічна Бібліотека звернулася до Болгарської Академії Наук у Софії з проханням про болгарські переклади Винниченківських творів, одержала від неї відповідь (листом з 12. X. 1982), що "досі болгарські переклади українського письменника В. Винниченка не були друковані". Ця заява болгарської академії суперечить фактові, що комерційні оголошення про такі болгарські переклади друкувалися 1930 року в харківській пресі і на обкладинках видаваних ще тоді в Харкові Винниченкових творів (див. також ч. 3360).

Узагалі ж бібліографічні видання тепер в Україні майже не існують. 1963 року видано в Києві "для годиться" два томики бібліографії Т. Шевченка (м. ін., упорядники цієї бібліографії заявляють у передмові, що вони подають висловлювання В. Леніна про Т. Шевченка "з можливою повнотою". І справді: на першому місці в цій бібліографії виступає, всупереч абетці й хронології, "шевченкознавець" Ленін зі своїми... двома випадковими лаконічними згадками про Шевченка). Крім Шевченка, окремих невеличких бібліографій "удостоїлися" ще І. Франко й І. Котляревський.

Тим то завдання виготовити Винниченкову бібліографію, як і багато інших завдань, що їх не можуть виконати наші земляки на рідних землях, стало обов'язком еміґраційного бібліографа, не зважаючи на скупість джерел та інші еміґраційні перешкоди. Якщо мова про ті інші перешкоди, то впорядникові цієї бібліографії довелося зустрітися насамперед із труднощами фінансовими. Не мавши нізвідкіль матеріяльної допомоги, він був примушений у своїй дослідницькій роботі обмежитися, поза незначними винятками, до бібліотек та архівів на терені міста Нью-Йорку. Правда, у тих нью-йоркських бібліотеках упорядникові поталанило знайти чимало рідкісних і вартісних матеріялів для цієї бібліографії. Особливо багатою на такі матеріяли виявилася Нью-йоркська Публічна Бібліотека, а також бібліотека УВАН у США і Архів Винниченка в Колюмбійському університеті. Одначе не було фондів, щоб поїхати до европейських бібліотек, а навіть до позамісцевих американських, наприклад, до Гуверського Інституту війни і миру в Каліфорнії — головного центру американської політичної документації. (Хоч під час нашої революції США не визнали УНР de jure, одначе американські дипломатичні представники із суміжних країн і консулярні з України звітували тоді штатному секретаріятові про події в Україні, а в тому, можливо, і про політичну діяльність Винниченка).

Очевидно, не було теж жадних фондів і на інші справи, як ось оплачення секретаря чи асистента тощо. Тож і не диво, що виготовлення цієї бібліографії тривало понад шість років.

* * *

Увесь матеріял цієї бібліографії поділено на дві частини: 1) Твори В. Винниченка і 2) Література про В. Винниченка. Перша частина складається із 705 неанотованих вписів (позицій), що обіймають прозову, драматичну, поетичну й публіцистичну творчість Винниченка та переклади його творів. Друга частина — це 2.803 анотованих вписів, у склад яких входять монографії про Винниченка, есеї, статті, рецензії, матеріяли у книжках і пресі та іншими мовами. Разом усього бібліографія нараховує 3.508 позицій. Крім цього, вміщено шість довідкових показників (індексів): імен, наголовків, перекладачів, періодиків, псевдонімів і тем.

Матеріяли впорядковано за хронологією, а в межах кожного року за абеткою. Абеткування матеріялів і показників чергується буква за буквою, а не слово за словом. В англійській, німецькій та французькій мовах у показниках пропущено означені й неозначені родівники для кращої проглядности абеткування.

У першій частині кожне видання Винниченкових творів відокремлено й позначено черговим числом. У другій частині різні видання того самого матеріялу згруповано під першодруком за одним числом.

Бібліографічні позиції діляться на головні вписи й анотації. Головний впис складається з таких частин:

1) порядкове число;

2) авторські дані, тобто прізвище й ім'я (або ініціял) автора (звичайним друком) і (або) наголовок (курсивом). Справжні прізвища авторів подаються в квадратних дужках після псевдонімів (якщо пощастило їх розкрити). З уваги на можливі труднощі в ототожненні чужомовних прізвищ, написаних українською абеткою, подано в показнику імен при таких прізвищах також їхнє оригінальне написання, наприклад, Клемансо [Clemenceau], Моем [Maugham], Тчінський [Trzciński] і т. п.

3) вихідні дані, тобто у книжкових виданнях місце видання, назва видавництва, дата й пагінація, а в періодичних виданнях назва видання (в лапках), місце, дата, число видання й пагінація. Вихідні дані відокремлюються від авторських довгою рискою (тире). Скорочення с. (сторінка) перед цифрою означає порядкове число сторінки, а після цифри скількість сторінок, наприклад, с. 45 = сторінка сорок п'ята, а 45 с. = сорок п'ять сторінок;

4) символи місцезнаходження. Наприкінці головного впису вставлено в дужках символ, який вказує бібліотеку чи архів, де можна знайти даний матеріял. Значення тих символів таке:

(А) — Архів В. Винниченка в Колюмбійському університеті в Нью-Йорку;
(Б) — Слов'янський відділ Нью-йоркської Публічної Бібліотеки;
(К) — Бібліотека Колюмбійського університету в Нью-Йорку;
(М) — Український Музей-архів у Клівленді;
(Н) — Наукове Товариство ім. Шевченка в Нью-Йорку;
(О) — Державна Бібліотека Канади в Оттаві;
(П) — Приватні бібліотеки;
(С) — Бібліотека "Сучасности";
(У) — Українська Вільна Академія Наук у США (Нью-Йорк).

Матеріялів з приватних бібліотек (П) у цій бібліографії небагато — всього 26.

Правопис матеріялів осучаснено, залишаючи одначе в окремих випадках особливості правопису оригіналів.

Анотації в цій бібліографії бувають інколи незвично довгі. Це зроблено (зокрема при визначних авторах і важливих темах) з метою дати дослідникам заздалегідь найбільш вичерпну інформацію, чи даний матеріял буде їм потрібний.

Усі матеріяли описано на підставі наявних оригіналів (de visu). Це стосується навіть таких матеріялів, при яких не подано повних бібліографічних даних, і пояснюється тим, що в Архіві Винниченка впорядник знайшов ряд газетних і журнальних вирізок з неповними даними (обрізано дату, або число чи сторінку). Якщо ці неповні дані все ж таки вистачали для ототожнення матеріялу, — впорядник уводив його в склад бібліографії. Довелося одначе залишити поза бібліографією низку матеріялів, на яких були взагалі відсутні будь-які бібліографічні дані.

У бібліографії поміщено тільки друковані матеріяли. Тому, на жаль, не могли ввійти сюди численні рукописні матеріяли з Архіву Винниченка, як ось його досі недруковані літературні, філософські, політичні й інші твори, їхні переклади та його величезне листування.

Наприкінці слід підкреслити, що впорядник, хоч і належить до прихильників Винниченка (інакше бо не брався б за це діло), проте вважає своїм самозрозумілим обов'язком дотримуватися суворо основної вимоги професійної бібліографічної праці: невтралітету. І тому читач знайде в цій бібліографії позитивні і неґативні оцінки про Винниченка, реєстровані поруч з однаковою безсторонністю.

Віддаючи цю бібліографію на увагу читачів, упорядник свідомий її нестач та недоліків. Але хай буде йому дозволено покористуватися привілеями кожного піонера, після якого завжди приходять згодом нові й кращі робітники. І якщо ця книжка все таки знадобиться читачам і майбутнім Винниченковим бібліографам, — упорядник уважатиме своє завдання виконаним.

Вадим Стельмашенко

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ

б. в.	без видавництва
б. д.	без дати
б. м.	без місця видання
б. н.	без наголовку
в-во	видавництво
В-ко	Винниченко
вип.	випуск
ВУСПП	Всеукраїнська Спілка Пролетарських Письменників
г.	газета
ген.	генерал
Гол. От.	Головний Отаман
губ.	губерніяльний
д.	добродій
ДВУ	Державне Видавництво України
див.	дивись
доп.	доповнене
ж.	журнал
зб.	збірник
ЗГ УКП	Закордонна Група Української Комуністичної Партії
ЗУНР	Західньо-Українська Народня Республіка

зш.	зшиток
ім.	імени
ін.	інший
інж.	інженер
і т. д.	і так далі
і т. ін.	і таке інше
і т. п.	і тому подібне
кн.	книжка, книга
кол.	колишній
ком.	комісар
КП(б)У	Комуністична Партія (більшовиків) України
крипт.	криптонім
ЛНВ	"Літературно-Науковий Вісник"
м.	місто
м. ін.	між іншим
накл.	накладом
напр.	наприклад
НТШ	Наукове Товариство ім. Шевченка
обкл.	обкладинка
ОДУМ	Об'єднання Демократичної Української Молоді
ОМУС	Об'єднання Мистців Української Сцени
ОУН	Організація Українських Націоналістів
перер	перероблене
п н	під наголовком
поз	позиція
полк	полковник
попр	поправлене

пор.	порівняй
поч.	початок
през.	президент
проф.	професор
псевд.	псевдонім
р.	рік
ред.	редактор, редакція
реж.	режисер, режисура
РУП	Революційна Українська Партія
с.	сторінка
СВУ	Спілка Визволення України
СС	Січові Стрільці
ст.	сторіччя, століття
т.	том
т-во	товариство
т. зв.	так званий
тов.	товариш
УАН	Українська Академія Наук
УВАН	Українська Вільна Академія Наук
УГА	Українська Галицька Армія
УККА	Український Конґресовий Комітет Америки
УНР	Українська Народня Республіка
УНРада	Українська Національна Рада
УПСР	Українська Партія Соціялістів-Революціонерів
УРДП	Українська Революційно-Демократична Партія
УРСР	Українська Радянська Соціялістична Республіка
УСДРП	Українська Соціял-Демократична Робітнича Партія

УСС	Українські Січові Стрільці
у т. ч.	у тому числі
УЦРада	Українська Центральна Рада
ЦК	Центральний Комітет
ч.	число
ч-а	частина

c.	copyright
Co.	Company
crypt.	cryptonym
ed.	edition, editor
im.	imienia
ltd.	limited
no	number
p.	page
pseud.	pseudonym
r.	rok
roč.	ročnik
S.	Seite
s.	stronica
s. d.	sine data
s l.	sine loco
t	tom
transl	translated
v	volume

вып	выпуск

г.	год
гос.	государственный
д.	действие
изд.	издание
изд-во	издательство
к-во	книгоиздательство
но.	номер
общ.	общество
перераб.	переработанный
РКП(б)	Российская Коммунистическая Партия (большевиков)
РСФСР	Российская Советская Федеративная Социалистическая Республика
сб.	сборник
ч.	часть

У датах, для заощадження місця, позначено скрізь назви місяців римськими цифрами.

I. ТВОРИ В. ВИННИЧЕНКА

1. П Р О З А

1902

1. *Сила і краса* (Оповідання). — "Киевская старина", Київ, VII-VIII. 1902, т. 78, кн. 1-2, с. 227-281.

Літературний дебют В-ка. Друковано українською мовою, російською абеткою.

2. *Біля машини* [Оповідання]. — "Киевская старина", Київ, XII, 1902, т. 79, с. 435-458.

1903

3. *Антрепреньор Гаркун-Задунайський* [Оповідання]. — "Киевская старина", Київ, III, 1903, т. 80, с. 395-438.

4. *Боротьба* (З листів студента, засланого в солдати). (Літературно-наукова бібліотека РУП, ч. 2). — Львів, 1903. 102 с. [Підпис]: В. Деде [псевд. В-ка].

5. *Народний діяч.* Оповідання. — ЛНВ, Львів, 1903, т. 21, кн. 2, с. 129-157.

За свідченням дружини письменника Розалії Яківни, *Народний діяч* — це перше оповідання , що його написав В-ко, дарма що першим його друкованим оповіданням було *Сила і краса* (див. ч. 715).

6. *Повісти й оповідання.* — Львів, 1903.
Зміст: *Боротьба* (Із листів студента, засланого в солдати). — *Антрепреньор Гаркун-Задунайський.* — *Біля машини.* — *Сила і краса.* — *Суд.*

7. *Роботи!* Оповідання В. Деде [псевд. В-ка]. (Літературно-наукова бібліотека РУП, ч. 1). — Чернівці, [Накладом М. Ганкевича], 1903. 50 с.

8. *"Салдатики!"*. Малюнок із селянських розрухів. — Чернівці, "Наука і розвага", 1903. 16 с. [Підпис]: Деде [псевд. В-ка].

9. *Суд* [Оповідання]. — Чернівці, РУП.

1904

10. *Заручини.* Оповідання. У кн.: *На вічну пам'ять Котляревському*; літературний збірник (с. 299-339). — Київ, "Вік", 1904. 510 с.

11. *Контрасти* (Нарис). — "Киевская старина", Київ, X, 1904, т. 87, кн. 1, с. 87-111.

1905

12. *Голота* (Повість). — "Киевская старина", Київ, I, II, 1905, т. 88, кн. 1, 2, с. 117–187, 209–262.

13. *"Мнімий господін"* (Малюнок). — "Киевская старина", Київ, IV, 1905, т. 89, кн. 1, с. 117–138.

1906

14. *Моє останнє слово.* — "Нова громада", Київ, I, IV, V, VI. 1906; ч. 1, 4, 5, 6; с. 1–39, 1–39, 39–63, 41–67.

15. *На пристані* (Ескіз). — "Вільна Україна", С.-Петербург, III. 1906, ч. 3, с. 17–30.

16. *Раб краси.* Оповідання. — "Вільна Україна", С.-Петербург, V–VI, 1906, ч. 5–6.

17. *"Салдатики!".* — [б. м.], "Боротьба", 1906. 29 с.

18. *Твори,* кн. 1. *Краса і сила* та інші оповідання. — Київ, "Вік", 1906. 411 с.
Зміст: *Краса і сила. — Заручини. — Голота. — Біля машини. — Контрасти. — Антрепреньор Гаркун-Задунайський. — "Мнімий господін".*

19. *Темна сила* (3 натури). — Харьков, Изд. Комит. харьк. общ. грам., 1906, No 125. 16 с.

20. _____. "Нова громада", Київ, 1906, ч. 11.

21. *Хто ворог?* (Нарис). — "Нова громада", Київ, VII. 1906, ч. 7, с. 1–15.

22. *Честь.* Оповідання. — "Рада", Київ, 29. X. 1906, ч. 39, с. 1–3.

1907

23. *Дим* (Різдвяна казка). — ЛНВ, Київ, I–III. 1907, т. 37, с. 7–24.

24. _____ (Відбитка з ЛНВ). — Київ, Друкарня П. Барського, 1907. 20 с.

25. *Момент* (3 оповідань тюремної Шехерезади). — "Рада", Київ, 10, 11. XI. 1907; ч. 253, 254; с. 2–3, 2–3.

26. *Рабині справжнього* (3 оповідань тюремної Шехерезади). — "Рада", Київ, 2. XII. 1907, ч. 271, с. 2–3.

27. *Студент* [Оповідання]. — ЛНВ, Київ, XI, 1907, кн. 11, с. 228–234.

28 *Твори,* кн 2 *Дрібні оповідання* — Київ, "Вік", 1907. 204 с.
Зміст *Дим — Темна сила — Хто ворог? — На пристані. — "Умірковaний" та "щирий". — Раб краси. — Малорос-европеєць. — Голод. — Честь — Ланцюг.*

1908

29. *Глум* (Лист із тюрми). — "Рада", Київ, 6. I. 1908, ч. 5, с. 1-3.

30. *Дим* (Уривок). У кн.: *Український декляматор "Розвага"*. — Київ, Вид. Ів. Самоненка, 1908. 447 с.

31. *"Умірковaний" та "щирий"* (Лист чоловіка до жінки). У кн.: *Український декляматор "Розвага"*. — Київ, Вид. Ів. Самоненка, 1908. 447 с.

1909

32. *Записна книжка.* Оповідання. — "Рада", Київ, 11. IV. 1909, ч. 72, с. 2-4.

33. *Зіна.* Оповідання. — ЛНВ, Львів, VII-IX. 1909, т. 47, с. 385-397.

34. *Кумедія з Костем.* Оповідання. — "Село", Київ, 1909, ч. 1-2.

35. *Купля.* Оповідання. — ЛНВ, Львів, V. 1909, кн. 5, с. 209-233.

36. *Щось більше за нас.* Оповідання. — "Рада", Київ, 23, 24. III. 1909; ч. 56, 57; с. 2-3, 1-3.

1910

37. *Таємна пригода.* Оповідання. — "Українська хата", Київ, 1910, ч. 1, с. 3-15.

38. *Тайна* (Виривки з щоденника). — "Українська хата", Київ, 1910, ч. 9, с. 513-532.

39. *Твори, кн. 3. Третя книжка оповіданнів.* — Київ, "Дзвін", 1910. 178 с.
Зміст: *Момент. — Глум. — Рабині справжнього. — Записна книжка. — Купля. — Кумедія з Костем. — Щось більше за нас. — Зіна.*

40. *Чудний епізод.* Оповідання. — ЛНВ, Київ, XI. 1910, кн. 11, с. 209-217.

1911

41. *Виривок з "Споминів"*. — "Наш голос", Львів, IV-VI. 1911, ч. 6-8, с. 311-327.

42. *"Салдатики!"*. Малюнок із селянських розрухів. Написав В. Деде [псевд. В-ка]. — Чернівці, Бібліотека "Селянина" [1911]. 15 с.

43. *Твори,* кн. 4. Обкл.: І. Бурачок. — Київ, "Дзвін" [1911]. 167 с.
Зміст: *Дрібниця (Моє останнє слово). — Студент. — Кузь та Грицунь. — Таємна пригода. — Чудний епізод. — Тайна* (Виривки з щоденника).

1912

44. *Біля машини.* Оповідання. — Київ, "Дзвін", 1912. 32 с.

45. *Історія Якимового будинку* [Оповідання]. — ЛНВ, Київ, V. VI. 1912; кн. 5, 6; с. 193–220, 418–440.

46. *Маленька рисочка* (Виривок із споминів). — "Рада", Київ, 31. III, 2–4. IV. 1912; ч. 65–68; с. 2, 2, 2, 2.

47. *Промінь сонця* (Оповідання). — "Засів", Київ, 1912, ч. 12.

48. *Таємність.* Оповідання. — ЛНВ, Київ, III. 1912, кн. 3, с. 449–474.

49. *Федько-халамидник.* Оповідання. — "Рада", Київ, 25, 27, 28. II. 1912; ч. 35–37; с. 2–3, 2–3, 2–3.

50. *Чекання.* Оповідання. — "Рада", Київ, 21. IX. 1912, ч. 206, с. 2–4.

1913

51. *Біля машини* [Оповідання]. — Київ, "Дзвін", 1913. 32 с.

52. *Олаф Стефензон.* — "Дзвін", Київ, 1913, ч. 1, 2; с. 8–19, 60–79.

53. *Переможець* [Оповідання]. — "Рада" Київ, 4, 5. XI. 1913; ч. 241, 242; с. 2–3, 2–3.

54. *"По-свій!".* Роман. — "Дзвін", Київ, 1913, ч. 3–6.

55. *Талісман.* Оповідання. — ЛНВ, Київ, V, 1913, кн. 5, с. 229–256.

56. *Твори,* кн. 5. — Київ, "Дзвін", [1913]. 194 с.
Зміст: *Історія Якимового будинку. — Промінь сонця. — Федько-халамидник. — Маленька рисочка. — Чекання — Таємність. — Виривок з "Споминів".*

57. *Твори*, кн. 6. *Рівновага.* Переклад з російської Н. Романович. Обкл.: О. Судомора. — Київ, "Дзвін", 1913. 258 с.

58 *Терень* Оповідання. — "Дзвін", Київ, 1913, ч. 10–11.

59 *Федько-халамидник.* Оповідання. — Київ, "Дзвін", 1913. 32 с.

1914

60. *Божки* Роман — "Дзвін", Київ, 1914, ч. 3–6.

61. *Кузь та Грицунь* Оповідання. — Харків, Тип. "Печатник", 1914. 23 с.

62. *На пристані* (Ескіз). — Київ, [б. в.], 1914. 31 с.

63 *Радість* [Оповідання]. — "Дзвін", Київ, 1914, кн. 1.

64. *Твори,* кн. 7. *"По-свій!"* Роман. — Київ, "Дзвін", 1914. 186 с.

8-ої книги 1-го видання творів В-ка немає в жадній з доступних упорядникові бібліотек, ні не зареєстровано її в наявних бібліографічних джерелах.

1915

65. *Сила і краса.* — Вінніпеґ, Накладом Руської книгарні, 1915. 64 с.

66. *Твори,* кн. 9. — Москва, "Дзвін", 1915. 199 с.
Зміст: *Босяк.* — *Радість.* — *Терень.* — *Талісман.*

67. *"Уміркований" та "щирий"* (Лист чоловіка до жінки). — Харків, "Дзвін", 1915. 16 с.

1916

68. *Баришенька.* — "Промінь", Москва, 1916, ч. 1.

69. *Біля машини* [Оповідання]. — Скрентон, В-во Просвітної комісії Руського народного союзу, 1916. 29 с.

70. *Твори,* кн. 10. *Хочу!* Роман. — Москва, "Дзвін", 1916. 215 с.

71. *Хома Прядка.* У кн.: *Привіт Іванові Франкові* в сорокліття його письменської праці, 1874-1914; літературно-науковий збірник. — Львів, Накладом Ювілейного комітету, 1916, с. 55-63.

1917

72. *Боротьба* (З листів студента, засланого в солдати). Вид. 3. — Київ, "Дзвін", 1917. 79 с.

73. _____. Вид. 4. — Київ, "Дзвін", 1917. 79 с.

74. *Голод* (Оповідання). — "Робітник", Клівленд, 28, 29, 30. VI. 1917; ч. 77-79; с. 3, 3, 3.

75. *Дим* (Різдвяна казка). — "Робітник", Клівленд, 14-24. VII. 1917, ч. 90-98, скрізь на с. 3-ій.

76. *Записки Кирпатого Мефістофеля.* Роман. — ЛНВ, Київ, 1917, кн. 1, 2, 3, 4-5; с. 21-74, 180-222, 24-91, 161-211.

77. _____. (Уривок). — "Промінь", Москва, 1917, ч. 1-2, 3-4; с. 1-12, 3-14.

78. *Кумедія з Костем.* Оповідання. (Уривок). — "Робітник", Клівленд, 24, 25. V. 1917; ч. 50, 51; с. 3, 3.

79. *Ланцюг* (Оповідання естета). — С.-Петербург, "Дзвін", 1917. 16 с.

80. _____. "Робітник", Клівленд, 5-9. VII. 1917, ч. 82-85, с. 3, 3, 3, 3.

81. *Малорос-европеєць.* Оповідання. — "Робітник", Клівленд, 25-28. VI. 1917, ч. 74-77, с. 3, 3, 3, 3.

82. *Момент* (3 оповідань тюремної Шехерезади). — "Робітник", Клівленд, 11, 18, 25. I., 1, 8. II. 1917; ч. 2-6, с. 4, 3, 3, 4, 4.

83. *На пристані* (Ескіз). — "Робітник", Клівленд, 18-20. VI. 1917, ч. 68-70, с. 3, 3, 3.

84. *Раб краси* Оповідання. — "Робітник", Клівленд, 21-25. VI. 1917, ч. 71-74, с. 3, 3, 3, 3.

85. *"Салдатики!".* Малюнок із селянських розрухів. — Київ, "Дзвін", 1917. 20 с.

86. *Сліпий.* Оповідання. — Київ, "Дзвін", 1917. 31 с.

87. *Темна сила* (3 натури). — "Робітник", Клівленд, 11-13. VI. 1917, ч. 62-64, с. 3, 3, 3.

88. *Терень.* Оповідання. — "Робітник", Клівленд, 24. XI.-4. XII. 1917, ч. 202-209, скрізь на с. 3-ій.

89. *Федько-халамидник.* Оповідання. Вид. 2. — Київ, "Дзвін", 1917. 32 с.

90. _____. Вид. 3. — Київ, "Дзвін", 1917. 32 с.

91. _____. Вид. 4. — Київ, "Дзвін", 1917. 32 с.

92. _____. Вид. 5. — Київ, "Дзвін", 1917. 32 с.

93. *Хто ворог?* (Нарис). — "Робітник", Клівленд, 13-16. VI. 1917, ч. 64-67, с. 3, 3, 3, 3.

94. *Честь.* Оповідання. — "Робітник", Клівленд, 30. VI., 2-5. VII. 1917; ч. 79-82; с. 3, 3, 3, 3.

1918

95 *Антрепреньор Гаркун-Задунайський.* Оповідання. — "Робітник", Клівленд, 14-26. III. 1918, ч. 56-66, скрізь на с. 3-ій.

96 *Боротьба* (3 листів студента, засланого в солдати). — "Робітник", Клівленд, 1-23. IV. 1918, ч. 71-90, скрізь на с. 3-ій.

97 *Суд* [Оповідання]. — "Робітник", Клівленд, 27-30. III. 1918, ч. 67-70, скрізь на с. 3-ій.

98 *Федько-халамидник* Оповідання. Книжка для читання в клясі. Низка перша із збірки "Віночок". — Полтава, Вид. Педаг. бюра Полт. губ. земства, 1918. 32 с.

99 *Хома Прядка* Оповідання. (Народня бібліотека, ч. 6). — Фрайштадт, Накладом "Вісника життя", 1918. 30 с.
Зміст *Хома Прядка.* — *Студент.*

1919

100. *Біля машини* [Оповідання]. — Київ, "Дзвін", 1919. 32 с.

101. *Голод* (Оповідання). — Київ, "Дзвін", 1919. 16 с.

102. _____. Катеринослав, Вид. Культ.-осв. відділу при губ. ком., 1919. 16 с.

103. *Записна книжка.* Оповідання. — Київ, "Дзвін", 1919. 16 с.

104. *Контрасти* (Нарис). — Київ, "Дзвін", 1919. 36 с.

105. *Краса і сила* [Оповідання]. — Одеса, "Українська книжка", 1919. 64 с.

106. *Кузь та Грицунь.* Оповідання. — Київ, "Дзвін", 1919. 22 с.

107. *Промінь сонця* (Оповідання). — Відень, "Дзвін", 1919.

108. *"Салдатики!".* Малюнок із селянських розрухів. — Відень, "Дзвін", 1919.

109. *Твори,* т. 1. *Краса і сила* та інші оповідання. Обкл. Г. Нарбута. — Київ, "Дзвін", 1919. 259 с.
Зміст: *Краса і сила. — Заручини. — Біля машини. — Контрасти. — Антрепреньор Гаркун-Задунайський. — "Мнімий господін".*

110. *Твори,* т. 2. *Голота* та інші оповідання. Обкл. Г. Нарбута. Вид. 3 — Київ, "Дзвін", 1919. 291 с.
Зміст: *Голота. — Дим. — Темна сила. — Хто ворог? — На пристані. — "Уміркований" та "щирий". — Раб краси. — Малорос-европеєць. — Голод. — Честь.*

111. *Твори,* т. 3. *Боротьба* й інші оповідання. Обкл. Г. Нарбута. Вид. 3. — Київ, "Дзвін", 1919. 251 с.
Зміст: *Боротьба. — Момент. — Глум. — Рабині справжнього. — Записна книжка. — Купля. — Кумедія з Костем. — Щось більше за нас. — Зіна.*

112. *Твори, т. 4. Кузь та Грицунь* та інші оповідання. Обкл. Г. Нарбута. Вид. 2. — Київ, "Дзвін", 1919. 216 с.
Зміст: *Кузь та Грицунь. — Дрібниця. — Студент. — Таємна пригода. — Чудний епізод. — Тайна. — Суд. — Ланцюг.*

113. *Твори,* т. 5. *Історія Якимового будинку* й інші оповідання. Обкл. Г. Нарбута. — Київ, "Дзвін", 1919. 210 с.
Зміст: *Історія Якимового будинку. — Промінь сонця. — Федько-халамидник. — Маленька рисочка* (Виривок з споминів). — *Чекання. — Таємність. — Виривок з "Споминів".*

114. *Твори,* т. 6. *Рівновага* (Роман з життя еміґрантів). Обкл. Г. Нарбута. Вид. 2. — Київ, "Дзвін", 1919. 274 с.

115. *Твори,* т. 7. *"По-свій!".* Роман. Обкл. Г. Нарбута. Вид. 2. — Київ, "Дзвін", 1919. 208 с.

116. *Твори,* т. 8. *Божки.* Роман. Обкл. Г. Нарбута. — Київ, "Дзвін", 1919. 356 с.

117. *Твори,* т. 9. *Босяк* і інші оповідання. Обкл. Г. Нарбута. Вид. 2. — Київ, "Дзвін", 1919. 246 с.
Зміст: *Босяк.* — *Радість.* — *Терень.* — *Талісман.*

118. *Твори,* т. 10. *Чесність з собою.* Роман. Обкл. Г. Нарбута. — Київ, "Дзвін", 1919. 268 с.

119. *Твори,* т.11. *Хочу!* Роман. Обкл. Г. Нарбута. Вид. 2. — Київ, "Дзвін", 1919. 303 с.

120. *Темна сила* (З натури). — Катеринослав, Вид. Культ.-осв. відділу при губ. ком., 1919. 16 с.

121. *Федько-халамидник.* Оповідання. — Одеса, 1919.

1920

122. *Глум* (Лист із тюрми). — "Українські щоденні вісті", Нью-Йорк, 1-5. XI. 1920, ч. 230-234, скрізь на с. 2-ій.

123. *Голод* (Оповідання). — Київ, 1920.
Зміст: *Голод.* — *Хто ворог?* — *Кузь та Грицунь.* — *Біля машини.*

124. *Голота* (Повість). — Київ, 1920.

125. *Дрібниця (Моє останнє слово).* — "Українські щоденні вісті", Нью-Йорк, 24. VI.-27. VII. 1920, ч. 121-143, скрізь на с. 2-ій.

126. *Записна книжка.* Оповідання. — "Українські щоденні вісті", Нью-Йорк, 17-20. VIII. 1920, ч. 166-169, скрізь на с. 2-ій.

127. *Радість* [Оповідання]. — "Українські щоденні вісті", Нью-Йорк, 12-19. X. 1920.

128. *Таємна пригода.* Оповідання. — "Українські щоденні вісті", Нью-Йорк, 18-22. VI. 1920, ч. 116-119, скрізь на с. 2-ій.

129. *Федько-халамидник.* Оповідання. — Черкаси, 1920.

1922

130 *Талісман.* Оповідання. З передмовою П. Горецького. — Київ, ДВУ, 1922. 152 с.

131 *Федько-халамидник* Оповідання. — Полтава, 1922.

1923

132 *Бабусин подарунок* [Оповідання]. — Київ, 1923.

133 *Записки Кирпатого Мефістофеля* Роман. — Ляйпціґ, Українська накладня, 1923. 313 с.

134 *Записна книжка* Оповідання. — Харків, 1923.

135. *На той бік.* Повість. — "Нова Україна", Прага, XI, XII. 1923; ч. 11, 12; с. 109-206, 189-233.

136. *Твори,* т. 1, кн. 1. *Оповідання.* — Харків, "Рух", 1923. 224 с.
Зміст: *Краса і сила. — Заручини. — Контрасти. — Антрепреньор Гаркун-Задунайський.*

137. *Твори,* т. 2. *Оповідання.* Харків, "Рух", 1923. 214 с.
Зміст: *Дим. — Темна сила. — Хто ворог? — На пристані. — "Умірковaний" та "щирий". — Раб краси. — Малорос-европеєць. — Голод. — Честь. — Ланцюг. — "Салдатики!".*

1924

138. *Кумедія з Костем.* Оповідання (Бібліотека молодого ленінця) — Харків, ДВУ, 1924. 23 с.

139. *На той бік.* Повість. — Прага, "Нова Україна", 1924. 114 с.

140. *Твори,* т. 3. *Оповідання.* — Харків, "Рух", 1924. 220 с.
Зміст: *Момент. — Глум. — Рабині справжнього. — Записна книжка. — Купля. — Кумедія з Костем. — Щось більше за нас. — Зіна. — Сліпий.*

141. *Твори,* т. 5. *Оповідання.* — Харків, "Рух", 1924. 235 с.
Зміст: *Історія Якимового будинку. — Промінь сонця. — Федько-халамидник. — Малесенька рисочка. — Чекання. — Таємність. — Виривок з "Споминів".*

142. *Твори,* т. 6. *Оповідання.* — Харків, "Рух", 1924. 199 с.
Зміст: *Босяк. — Терень. — Талісман.*

143. *Федько-халамидник.* Оповідання (Бібліотека молодого ленінця). — Харків, ДВУ, 1924. 27 с.

144. *Хто ворог?* Нарис (Бібліотека молодого ленінця). — Харків, ДВУ, 1924. 32 с.

1925

145. *Голод* (Оповідання). — Павлоград, 1925.

146. _____. Харків, ДВУ, 1925. 113 с.

147. *Записна книжка.* Оповідання (Бібліотека Книгоспілки. Серія гумору й сатири, ч. 3). — Харків, Книгоспілка, 1925. 22 с.

148. *Контрасти.* Нарис (Бібліотечка художньої літератури) — Харків, ДВУ, 1925. 42 с.

149. *Твори,* т. 7. *Оповідання.* — Харків, "Рух", 1925. 188 с.
Зміст: *Олаф Стефензон. — Радість. — Баришенька. — Бабусин подарунок.*

150. *Твори,* т. 8. *Оповідання.* — Харків, "Рух", 1925. 177 с.
Зміст: *Боротьба. — Роботи! — Суд. — Хома Прядка.*

1926

151. *Вибрані твори* За редакцією і з передмовою А. Ніковського (Бібліотека "Час"). — Київ, "Час", 1926. 2 кн.
Зміст: кн. 1. *Голота. — Біля машини. — Кузь та Грицунь.* — кн. 2. *Голод. — Контрасти. — Раб краси. — "Салдатики!". — Темна сила.*

152. *На лоні природи.* Оповідання. (Універсальна бібліотека "Час", ч. 3). — Київ, "Час", 1926. 31 с.

153. *Твори,* т. 1, кн. 1. *Оповідання.* До друку зібрав Т. Черкаський. — Харків, "Рух", 1926. 224 с.
Зміст: *Краса і сила. — Заручини. — Контрасти. — Антрепреньор Гаркун-Задунайський.*

154. _____ Харків, Книгоспілка, 1926 (Паралельне вид.).

155. *Твори,* т. 1, кн. 2. *Оповідання.* До друку зібрав Т. Черкаський. 2 вид. — Харків, "Рух", 1926, с. 225-432.
Зміст: *Голота. — Біля машини. —"Мнімий господін".*

156. _____. Харків, Книгоспілка, 1926 (Паралельне вид.).

157. *Твори,* т. 16. *Чесність з собою.* Роман. До друку зібрав Т. Черкаський. — Харків, "Рух", 1926. 269 с.

158. _____. Харків. Книгоспілка, 1926 (Паралельне вид.).

159. *Твори,* т. 21. *Записки Кирпатого Мефістофеля.* Роман. До друку зібрав Т. Черкаський. — Харків, "Рух", 1926. 307 с.

160. _____. Харків, Книгоспілка, 1926 (Паралельне вид.).

161. *У графському маєтку* (Універсальна бібліотека "Час", ч. 4). — Київ, "Час", 1926. 80 с.

162. *Федько-халамидник.* Оповідання. — Харків, Книгоспілка, 1926. 40 с.

163. *Фельдфебельщина ("Мнімий господін").* Оповідання (Військова бібліотека. На варті. Красне письменство). — Харків, ДВУ, Військовий сектор, 1926. 39 с.

1927

164 *Біля машини* [Оповідання]. — Харків, "Рух", 1927. 32 с.

165 *Вибрані твори* Вибір і вступна стаття О. Гермайзе. — Харків, Книгоспілка, 1927. xxxx + 254 с.
Зміст: О Гермайзе. *Рання творчість Винниченкова на тлі громадського життя — Голота — Біля машини. — Хто ворог? — На пристані. — Раб краси — Кузь та Грицунь.*

166 *Вибрані твори* Упорядкував Аркадій Любченко. — Харків, ДВУ, 1927. 364 с.

Зміст: *Талісман. — Маленька рисочка. — Темна сила. — Хто ворог? — "Салдатики!". — Голод. — Зіна. — Малорос-европеєць. — Кузь та Грицунь. — Федько-халамидник. — Бабусин подарунок. — Босяк. — Антрепреньор Гаркун-Задунайський. — "Мнімий господін".*

167. *Виривок з "Споминів"* (Дешева бібліотека красного письменства, ч. 20–21). — Харків, "Український робітник", 1927. 54 с.

168. *Глум* (Лист із тюрми). — Харків, "Рух", 1927. 22 с.

169. Голод (Оповідання). — Харків, "Рух", 1927. 16 с.

170. _____. Харків, "Український робітник", 1927. 32 с.

171. *Голота* (Повість). Ілюстрації П. Лапина. — Харків, "Рух", 1927. 158 с.

172. _____. Київ, "Рух", 1927. 62 с.

173. *Записна книжка.* Оповідання. — Харків, "Рух", 1927. 20 с.

174. _____. Харків, "Український робітник", 1927. 24 с.

175. *Зіна.* Оповідання. — Харків, "Рух", 1927. 20 с.

176. *Контрасти* (Нарис). — Харків, "Рух", 1927. 37 с.

177. *Краса і сила.* Оповідання. — Харків, "Рух", 1927. 62 с.

178. *Кузь та Грицунь.* Оповідання. — Харків, "Рух", 1927. 22 с.

179. *Кумедія з Костем.* Оповідання. — Харків, "Рух", 1927. 16 с.

180. _____. Харків, Книгоспілка, 1927. 22 с.

181. *Купля.* Оповідання. — Харків, "Рух", 1927. 38 с.

182. *Маленька рисочка* (Виривок з "Споминів"). — Харків, "Рух", 1927. 24 с.

183. _____. (Дешева бібліотека красного письменства, ч. 25). — Харків, "Український робітник", 1927. 32 с.

184. *Малорос-европеєць.* Оповідання (Дешева бібліотека красного письменства, ч. 23). — Харків, "Український робітник", 1927. 30 с.

185. *"Мнімий господін"* (Малюнок). У кн.: *Сатира й гумор* ; альманах-декляматор. Упорядкував В. Атаманюк. — Київ, Вид. упорядника, 1927. 270 с.

186. *Момент* (З оповідань тюремної Шехерезади) — Харків, "Рух", 1927. 24 с.

187. *На лоні природи.* Оповідання. — Київ, "Час", 1927. 30 с.

188. _____. У кн.: *Сатира й гумор* ; альманах-декляматор. Упорядкував В. Атаманюк. — Київ, Вид. упорядника, 1927. 270 с.

189. *Поклади золота.* Роман (Уривок). — "Українські вісті", Париж, 3. XII. 1927. ч. 56.

190. *Промінь сонця* (Оповідання). — Харків, "Рух", 1927. 14 с.

191. *Раб краси* Оповідання (Дешева бібліотека красного письменства, ч. 10). — Харків, "Український робітник", 1927. 32 с.

192. *Сліпий* Оповідання. — Харків, "Рух", 1927. 25 с.

193. *Таємна пригода.* Оповідання. — Харків, "Рух", 1927. 20 с.

194. *Тайна* (Виривки з щоденника). — Харків, "Рух", 1927. 32 с.

195. *Твори,* т. 2. *Оповідання.* До друку зібрав Т. Черкаський. Вид. 2. — Харків, "Рух", 1927. 200 с.
Зміст: *Дим. — Темна сила. — Хто ворог? — На пристані. — "Умірковaний" та "щирий". — Раб краси. — Малорос-европеєць. — Голод. — Честь. — Ланцюг.*

196. _____. Харків, Книгоспілка, 1927 (Паралельне вид.).

197. *Твори,* т. 3. *Оповідання.* До друку зібрав Т. Черкаський. Вид. 2. — Київ, "Рух", 1927. 197 с.
Зміст: *Момент. — Глум. — Рабині справжнього. — Записна книжка. — Купля. — Кумедія з Костем. — Щось більше за нас. — Зіна.*

198. _____. Харків, Книгоспілка, 1927 (Паралельне вид.).

199. *Твори,* т. 4. *Оповідання.* До друку зібрав Т. Черкаський. Вид. 2. — Київ, "Рух", 1927. 206 с.
Зміст: *Дрібниця. — Студент. — Кузь та Грицунь. — Таємна пригода. — Чудний епізод. — Тайна.*

200. _____ Харків, Книгоспілка, 1927 (Паралельне вид.).

201. *Твори,* т. 5. *Оповідання.* До друку зібрав Т. Черкаський. Вид. 2. — Київ, "Рух", 1927. 240 с.
Зміст: *Історія Якимового будинку. — Промінь сонця. — Федько-халамидник. — Маленька рисочка. — Чекання. — Таємність. — Виривок з "Споминів".*

202 _____ Харків, Книгоспілка, 1927 (Паралельне вид.).

203. *Твори,* т. 6. *Оповідання.* До друку зібрав Т. Черкаський. Вид. 2. — Київ, "Рух", 1927 260 с.
Зміст· *Босяк. — Радість — Терень. — Талісман.*

204 _____ Харків, Книгоспілка, 1927 (Паралельне вид.).

205 *Твори,* т. 17. *Рівновага.* Роман з життя еміґрантів. До друку зібрав Т. Черкаський. — Харків, "Рух", 1927. 286 с.

206 _____ Харків, Книгоспілка, 1927 (Паралельне вид.).

207. *Темна сила* (3 натури). — Харків, "Рух", 1927. 16 с.

208. *"Умірковaний" та "щирий"* (Лист чоловіка до жінки). У кн.: *Сатира й гумор*; альманах-декляматор. Упорядкував В. Атаманюк. — Київ, Вид. упорядника, 1927. 270 с.

209. *Фельдфебельщина ("Мнімий господін").* Оповідання. — Харків, ДВУ. 1927. 39 с.

210. *Хто ворог?* (Нарис). — Харків, "Рух", 1927. 20 с.

211. *Чекання.* Оповідання. — Харків, "Рух", 1927. 20 с.

212. *Честь.* Оповідання. — Харків, "Рух", 1927. 16 с.

213. *Щось більше за нас.* Оповідання (Дешева бібліотека красного письменства, ч. 2). — Харків, "Український робітник", 1927. 32 с.

1928

214. *Бабусин подарунок* [Оповідання]. — Київ, "Рух", 1928.

215. _____. Вступна стаття Ол. Полторацького. — Київ, "Сяйво", 1928. 48 с.

216. *Баришенька.* — Київ, "Рух", 1928.

217. *Біля машини.* Оповідання (Уривок). У кн.: Л. Якимчук. *Широким кроком*; читанка для дорослих. Вид. 2. — Харків, ДВУ, 1928, с. 86-87.

218. *Боротьба* (3 листів студента, засланого в солдати). (Дешева бібліотека красного письменства, ч. 37-41). — Харків, "Український робітник", 1928. 158 с.

219. *Босяк.* Вид. 2 (Дешева бібліотека красного письменства, ч. 72-76). — Харків, "Український робітник", 1928. 156 с.

220. _____. (Уривок п. н. *Дніпро*). У кн.: Л. Якимчук. *Широким кроком*; читанка для дорослих. Вид. 2. — Харків, ДВУ, 1928, с. 325-326.

221. *Виривок з "Споминів"* (Дешева бібліотека красного письменства, ч. 20-21). — Харків, "Український робітник", 1928. 54 с.

222. *Голод* (Оповідання). — Харків, "Український робітник", 1928. 16 с.

223. *Дрібниця (Моє останнє слово).* (Дешева бібліотека красного письменства, ч. 29-33). — Харків, "Український робітник", 1928. 156 с.

224. *Записки Кирпатого Мефістофеля.* Роман. Вступна стаття Анд. Річицького (Літературна бібліотека). — Харків, Книгоспілка, 1928. 318 с.

225. *Кузь та Грицунь.* Оповідання (Дешева бібліотека красного письменства). Харків, "Український робітник", 1928. 32 с.

226. *Кумедія з Костем.* Оповідання. — Харків, Книгоспілка, 1928. 32 с.

227. *Купля*. Оповідання (Дешева бібліотека красного письменства, ч. 89–90). — Харків, "Український робітник", 1928. 62 с.

228. *Ланцюг* (Оповідання естета). (Дешева бібліотека красного письменства, ч. 71). — Харків, "Український робітник", 1928. 32 с.

229. *Маленька рисочка* (Виривок із споминів). Вид. 2. — Харків, "Український робітник", 1928. 32 с.

230. *Малорос-европеєць*. Оповідання. — Харків, "Український робітник", 1928. 30 с.

231. *На пристані* (Ескіз). (Дешева бібліотека красного письменства, ч. 115). — Харків, "Український робітник", 1928. 32 с.

232. *Олаф Стефензон*. — Київ, "Рух", 1928.

233. *Радість*. Оповідання (Дешева бібліотека красного письменства, ч. 78–80). — Харків, "Український робітник", 1928. 92 с.

234. *Роботи!* Оповідання. — Київ, "Рух" 1928.

235. *Соняшна машина*. — Харків, ДВУ, 1928–1929. 3 ч-и.

236. *Студент* (Оповідання). — Харків, "Український робітник", 1928. 16 с.

237. *Суд*. Оповідання (Дешева бібліотека красного письменства, ч. 110). — Харків, "Український робітник", 1928. 32 с.

238. *Талісман*. Оповідання. — Харків, "Рух", 1928. 40 с.

239. _____. (Дешева бібліотека красного письменства, ч. 54–56). — Харків, "Український робітник", 1928. 94 с.

240. *Твори*, т. 1. *Оповідання*. Вид. 2. — Київ, "Рух", 1928. 402 с.
Зміст: *Краса і сила. — Заручини. — Контрасти. — Антрепреньор Гаркун-Задунайський. — Голота. — Біля машини. — "Мнімий господін".*

241. _____. Київ, Книгоспілка, 1928 (Паралельне вид.).

242. *Твори*, т. 6. *Оповідання*. До друку зібрав Т. Черкаський. — Київ, "Рух", 1928. 258 с.
Зміст: *Босяк. — Радість. — Терень. — Талісман.*

243 *Твори*, т. 7. *Оповідання*. До друку зібрав Т. Черкаський. Обкл. П. Лапина. Вид. 2 — Харків, "Рух", 1928. 276 с.
Зміст: *Олаф Стефензон. — Баришенька. — Бабусин подарунок. — Сліпий. — На лоні природи — У графському маєтку.*

244 _____ Київ, Книгоспілка, 1928 (Паралельне вид.).

245 *Твори*, т. 8 *Оповідання*. До друку зібрав Т. Черкаський. Обкл. П. Лапина. Вид. 2 — Харків, "Рух", 1928. 286 с.
Зміст *Боротьба — Роботи! — "Салдатики!" — Суд. — Народний діяч. — Хома Прядка — Хвостаті*

246. _____. Київ, Книгоспілка, 1928 (Паралельне вид.).

247. *Твори,* т. 16. *Чесність з собою.* Роман. До друку зібрав Т. Черкаський. Вид. 2. — Харків, "Рух", 1928. 240 с.

248. _____. Київ, Книгоспілка, 1928 (Паралельне вид.).

249. *Твори*, т. 18. "*По-свій*!". Роман. До друку зібрав Т. Черкаський. — Харків, "Рух", 1928. 210 с.

250. _____. Київ, Книгоспілка, 1928 (Паралельне вид.).

251. *Твори*, т. 19. *Божки.* Роман. До друку зібрав Т. Черкаський. — Харків, "Рух", 1928. 371 с.

252. _____. Київ, Книгоспілка, 1928 (Паралельне вид.).

253. *Твори*, т. 20. *Хочу!* Роман. До друку зібрав Т. Черкаський. Обкл. П. Лапина. — Харків, "Рух", 1928. 305 с.

254. *Твори*, т. 21. *Записки Кирпатого Мефістофеля.* Роман. До друку зібрав Т. Черкаський. Вид. 2. — Харків, "Рух", 1928. 283 с.

255. _____. Київ, Книгоспілка, 1928 (Паралельне вид.).

256. *Твори*, т. 22. *Заповіт батьків.* Роман. До друку зібрав Т. Черкаський. — Харків, "Рух", 1928. 202 с.

257. *Твори*, т. 23. *Соняшна машина.* Обкл. П. Лапина. Вид. 2. — Харків, "Рух", 1928. 3 ч-и.

258. *Темна сила* (3 натури). (Дешева бібліотека красного письменства, ч. 95). — Харків, "Український робітник", 1928. 32 с.
Зміст: *Темна сила. — Промінь сонця.*

259. *Терень.* Оповідання. Обкл. Ж. Титаренко. — Харків, "Рух", 1928. 34 с.

260. _____. (Дешева бібліотека красного письменства, ч. 58-59). — Харків, "Український робітник", 1928. 54 с.

261. *Федько-халамидник.* Оповідання. Ілюстрації П. Лапина. — Харків, "Рух", 1928. 40 с.

262. _____. Харків, Книгоспілка, 1928. 38 с.

263. _____. (Дешева бібліотека красного письменства, ч. 151-152). — Харків, "Український робітник", 1928. 60 с.

264. *Честь.* Оповідання (Дешева бібліотека красного письменства, ч. 157). — Харків, "Український робітник", 1928. 32 с.

265. *Чудний епізод.* Оповідання (Дешева бібліотека красного письменства, ч. 34). — Харків, "Український робітник", 1928. 30 с.

1929

266. *Бабусин подарунок* [Оповідання]. Малюнки та обкл. Б. Крюкова. — Київ, ДВУ, 1929. 52 с.

267. _____. Ілюстрації П. Лапина. — Харків, "Рух", 1929. 46 с.

268. *Вибрані твори*. Вибір і вступна стаття О. Гермайзе (Літературна бібліотека). Вид. 2. — Харків, Книгоспілка, 1929. 238 с.
Зміст: О. Гермайзе. *Рання творчість Винниченкова на тлі громадського життя. — Голота. — Біля машини. — Хто ворог? — На пристані. — Раб краси. — Кузь та Грицунь.*

269. *Вибрані твори*. За загальною редакцією О. Олексієва. — Харків, ДВУ, 1929. 375 с.
Зміст: *Володимир Винниченко*. Вступна стаття Ол. Парадиського. — *Кумедія з Костем. — Федько-халамидник. — Бабусин подарунок. — На пристані. — Біля машини. — Кузь та Грицунь. — Голод. — "Мнімий господін". — Темна сила. — Зіна. — Студент. — "Салдатики!". — Промінь сонця. — Талісман. — Маленька рисочка. — Щось більше за нас. — Хто ворог? — Малорос-европеєць.*

270. *Голод*. (Оповідання). (Дешева дитяча бібліотека). — Харків, "Український робітник", 1929. 16 с.

271. *Голота*. (Повість). Передмова М. Новицького (Дешева літературна бібліотека). — Харків, "Український робітник", 1929. 150 с.

272. *Записки Кирпатого Мефістофеля*. Роман. Вступна стаття Анд. Річицького (Літературна бібліотека). Вид. 2. — Харків, Книгоспілка, 1929. 294 с.

273. *Кузь та Грицунь*. Оповідання (Дешева бібліотека красного письменства, ч. 87). — Харків, "Український робітник", 1929. 30 с.

274. *Купля*. Оповідання. Редакція і вступна стаття Ан. Лебедя (Дешева бібліотека красного письменства). — Київ, "Сяйво", 1929. 48 с.

275. *Момент* (З оповідань тюремної Шехерезади). — Харків, "Рух", 1929.

276. *Раб краси*. Оповідання (Дешева бібліотека красного письменства, ч. 241–243). — Харків, "Український робітник", 1929. 92 с.
Зміст: *Раб краси. — Хто ворог?*

277. *"Салдатики!"* Малюнок із селянських розрухів (Дешева бібліотека). — Харків, ДВУ, 1929. 20 с.

278 _____ (Дешева дитяча бібліотека). — Харків, "Український робітник", 1929. 16 с.

279. *Соняшна машина* (Уривок). — "Українські робітничі вісті", Вінніпеґ, 7. IX. 1929, ч. 107, с. 3.

280 *Твори*, т 2 *Оповідання*. Вид. 2. — Харків, "Рух", 1929. 192 с.

Зміст: *Дим. — Темна сила. — Хто ворог? — На пристані. — "Умірковaний" та "щирий". — Раб краси. — Малорос-европеєць. — Голод. — Честь. — Ланцюг.*

281. _____. Київ, Книгоспілка, 1929 (Паралельне вид.).

282. *Твори*, т. 3. *Оповідання*. Обкл. Ж. Титаренко. Вид. 3. — Харків, "Рух", 1929. 188 с.
Зміст: *Момент. — Глум. — Рабині справжнього. — Записна книжка. — Купля. — Кумедія з Костем. — Щось більше за нас. — Зіна.*

283. *Твори*, т. 4. *Оповідання*. Обкл. Ж. Титаренко. Вид. 2. — Харків, "Рух", 1929. 188 с.
Зміст: *Дрібниця. — Студент. — Кузь та Грицунь. — Таємна пригода. — Чудний епізод. — Тайна.*

284. *Твори*, т. 6. *Оповідання*. — Харків, "Рух", 1929. 244 с.
Зміст: *Босяк. — Радість. — Терень. — Талісман.*

285. *Твори*, т. 17. *Рівновага*. Роман з життя еміґрантів. До друку зібрав Т. Черкаський. Вид. 2. — Харків, "Рух", 1929. 264 с.

286. _____. Київ, Книгоспілка, 1929 (Паралельне вид.).

287. *Твори*, т. 18. *"По-свій!"*. Роман. До друку зібрав Т. Черкаський. Вид. 2. — Харків, "Рух", 1929. 192 с.

288. _____. Київ, Книгоспілка, 1929 (Паралельне вид.).

289. *Фельдфебельщина* (*"Мнімий господін"*). — Харків, ДВУ, 1929. 39 с.

290. _____. (Дешева бібліотека красного письменства, ч. 195-196). — Харків, "Український робітник", 1929. 62 с.

291. *Чекання*. Оповідання (Дешева бібліотека красного письменства, ч. 197). — Харків, "Український робітник", 1929. 32 с.

1930

292. *Бабусин подарунок* [Оповідання]. Малюнки худ. Ардта (Дешева дитяча бібліотека). — Харків, "Український робітник", 1930. 48 с.

293. *Біля машини* та інші оповідання (Бібліотека для всіх). — Харків, Книгоспілка, 1930. 110 с.
Зміст: *Біля машини. — Раб краси. — На пристані. — Хто ворог? — Кузь та Грицунь.*

294. *Голод* (Оповідання). (Дешева бібліотека малописьменного). — Харків, "Український робітник", 1930. 32 с.

295. *Голота* (Повість). Передмова О. Тищенка (Масова художня бібліотечка). — Харків, ДВУ, 1930. 195 с.

296. _____. (Бібліотека для всіх). — Харків, Книгоспілка, 1930. 146 с.

297. *Записки Кирпатого Мефістофеля.* Роман. Вступна стаття А. Річицького (Літературна бібліотека). [Вид. 3]. — Харків, Книгоспілка, 1930. 294 с.

298. *Соняшна машина.* Вид. 3. — Київ, "Рух", 1930. 844 с. (частини 1, 2, 3).

299. *Суд* [Оповідання]. З передмовою Т. Ганджулевич (Масова художня бібліотечка). — Харків, ДВУ, 1930. 40 с.

300. *Твори*, т. 1. *Оповідання.* Вид. 3. — Київ, Книгоспілка, 1930. 402 с.
Зміст: *Краса і сила. — Заручини. — Контрасти. — Антрепреньор Гаркун-Задунайський. — Голота. — Біля машини. — "Мнімий господін".*

301. *Твори*, т. 6. *Оповідання.* Вид. 3. — Харків, "Рух", 1930. 244 с.
Зміст: *Босяк. — Радість. — Терень. — Талісман.*

302. *Твори*, т. 7. *Оповідання.* До друку зібрав Т. Черкаський. Обкл. П. Лапина. Вид. 3. — Харків, "Рух", 1930. 276 с.
Зміст: *Олаф Стефензон. — Баришенька. — Бабусин подарунок. — Сліпий. — На лоні природи. — У графському маєтку.*

303. *Твори*, т. 20. *Хочу!* Роман. До друку зібрав Т. Черкаський. Обкл. П. Лапина. Вид. 2. — Харків, "Рух", 1930. 280 с.

304. *Твори*, т. 23. *Соняшна машина.* Вид. 3. — Київ, "Рух", 1930. 3 ч-и.

305. *Твори*, т. 24. *Намисто.* Разок перший. — [Харків], "Рух", [1930]. 260 с.
Зміст: *Віють вітри, віють буйні. — Гей, хто в лісі, обізвися. — Гей, ти бочечко. — Ой, випила, вихилила. — Гей, не спиться. — Гей, чи пан, чи пропав. — Та немає гірш нікому. — За Сибіром сонце сходить.*

306. *Темна сила* (3 натури). (Дешева бібліотека красного письменства, ч. 345). — Харків, "Український робітник", 1930. 28 с.

307. *Федько-халамидник.* Оповідання. Ілюстрації-дереворити О. Рубана. — Харків, ДВУ, 1930. 40 с.

308. *Фельдфебельщина ("Мнімий господін").* — Харків, ДВУ, 1930. 40 с.

309 *Чекання.* Оповідання. Малюнки Ю. Кульповича (Дешева дитяча бібліотека). — Харків, "Український робітник", 1930. 32 с.

1931

310 *Боротьба* (3 листів студента, засланого в солдати). З передмовою О. Тищенка (Масова художня бібліотечка). — Харків, ДВУ, 1931. 126 с.

311 *Вибрані твори* — Харків, "Література і мистецтво", 1931. 288 с.
Зміст *Голота — Біля машини. — Хто ворог? — На пристані. — Раб краси — Кузь та Грицунь.*

312 *Записна книжка.* Оповідання. (Масова художня бібліотечка). — Харків, "Література і мистецтво", 1931. 24 с.

313. *Талісман*. Оповідання. З передмовою Т. Зікеєва (Масова художня література). — Харків, "Література і мистецтво", 1931. 67 с.

314. *Твори*, т. 1. *Оповідання*. Видання до друку підготовив автор. Обкл. М Глущенка. — [Харків], "Рух", 1931. 388 с.
Зміст: *Народний діяч. — Краса і сила. — Антрепреньор Гаркун-Задунайський. — Біля машини. — Заручини. — Боротьба. — Роботи! — "Салдатики!". — Суд. — Голота. — Контрасти. — "Мнімий господін".*

1932

315. *Біля машини* [Оповідання]. (Масова художня бібліотечка). — Харків, "Література і мистецтво", 1932. 40 с.

316. *Голота*. Повість (Романи й повісті, ч. 21). — Харків, "Література і мистецтво", 1932. 86 с.

317. *Кузь та Грицунь*. Оповідання (Масова художня бібліотечка). — Харків, "Література і мистецтво", 1932. 31 с.

318. *Твори*, т. 2. *Оповідання*. Видання до друку підготовив автор. Обкл. М. Глущенка. — Харків, "Рух", 1932. 310 с.
Зміст: *Темна сила. — Честь. — Дисгармонія; п'єса. — Дрібниця. — На пристані. — Хто ворог? — "Умірковaний" та "щирий". — Раб краси. — Малорос-европеєць. — Голод. — Ланцюг. — Студент. — Кузь та Грицунь. — Таємна пригода. — Щаблі життя;* п'єса.

319. *Темна сила* (З натури). (Масова художня бібліотечка). — Харків, "Література і мистецтво", 1932. 32 с.

320. *Честь*. Оповідання (Масова художня бібліотечка). — Харків, "Література і мистецтво", 1932. 18 с.

1946

321. *Краса і сила*. Редактор В. Славко [псевд. В. Давиденка]. — [Авґсбурґ], "Заграва", [1946]. 117 с.
Зміст: *Краса і сила. — Історія Якимового будинку. — Кузь та Грицунь.*

1950

322. *Нова заповідь*. Роман. — "Українські вісті", Новий Ульм, 15. I.-18. V. 1950; ч. 5-26, 28-40, разом 34 чисел; скрізь на с. 2-4, або 3-4.

323. _____. [Новий Ульм], "Україна", 1950. 261 с.

1951

324. *Федько-халамидник.* Оповідання (Уривок). — "Українське слово", Буенос Айрес, 6. V. 1951, ч. 17, с.

1952

325. *Соняшна машина* (Уривок п. н. *Біская*). — "Нові дні", Торонто. V. 1952, ч. 28, с. 10.

1953

326. *Нова заповідь* (Уривок п. н. *Справжнє лице сталінського комунізму*). — "Східняк" (український додаток до російського нью-йоркського щоденника "Новое русское слово"), 13. I. і 6. II. 1953; ч. 22, 24; с. 4, 4.

1960

327. *Білесенька* [Оповідання]. У кн.: *"Пророк" та невидані оповідання.* — Нью-Йорк, УВАН у США. Комісія для вивчення й охорони спадщини В. Винниченка, 1960, с. 79-92.

328. "Стелися, барвінку, низенько" [Оповідання]. У кн.: *"Пророк" та невидані оповідання.* — Нью-Йорк, УВАН у США. Комісія для вивчення й охорони спадщини В. Винниченка, 1960, с. 93-105.

1961

329. *Білесенька* [Оповідання]. — "Український огляд", Нью-Йорк, 1961, ч. 6, с. 17-30.

1962

330. *Соняшна машина.* За редакцією і з статтею-післямовою В. Чапленка. Обкл. П. Холодного. Вид. 4. — Нью-Йорк, "Прометей", 1962. Ч-а 1.

1967

331. *Краса і сила* (Уривок). "Український календар 1967". — Варшава, Українське суспільно-культурне товариство, 1967, с. 290-292.

1968

332. *Оповідання* [Підготовка текстів, упорядкування та критико-біографічний нарис Михайла Мольнара. Художнє оформлення Степана Бунти]. — [Пряшів], Словацьке педагогічне в-во в Братіславі, Відділ української літератури в Пряшеві [1968]. 302 с.

Зміст: М Мольнар *Забутий письменник?* — *Краса і сила.* — *Раб краси.* — *Кумедія з Костем* — *Студент.* — *Записна книжка.* — *"Умірковaний" та "щирий"* — *Малорос-европеєць.* — *Зіна.* — *Момент.* — *Промінь сонця.* — *Темна сила* — *Талісман* — *Щось більше за нас.* — *Таємність.* — *Честь.* — *Чудний епізод* — *Тайна.* — Додаток: Ів. Франко. *Новини нашої літератури.* — Леся Українка. *Винниченко.* — Література про творчість В. Винниченка. —

Повідомлення про літературну спадщину В. Винниченка.

333. *Слово за тобою, Сталіне!* (Політична концепція в образах) [Добірка з шести розділів]. — "Слово", Нью-Йорк, 1968, зб. 3, с. 16-70.

1969

334. *Бабусин подарунок* [Оповідання]. Передмова Марії Дейко. Обкл. В. Цибульського. Ілюстрації-дереворити до оповідання *Хведько-халамидник* О. Рубана. — Мельборн, "Ластівка", 1969. 73 с.
Зміст: *Бабусин подарунок. — Хведько-халамидник.*

1971

335. *Поклади золота.* Роман (Уривок). — "Північне сяйво", Едмонтон, 1971, альманах V, с. 7-118.

336. *Слово за тобою, Сталіне*! (Політична концепція в образах). Роман. [Редакція і вступна стаття Григорія Костюка. Мист. оформлення Якова Гніздовського. Портрет автора, роботи Миколи Глущенка]. — Нью-Йорк, Українська Вільна Академія Наук у США. Комісія для вивчення й охорони спадщини В. Винниченка, 1971. 374 с.

1972

337. *На той бік.* Повість. [Редакція і вступна стаття Григорія Костюка. Мистецьке оформлення Якова Гніздовського]. — Нью-Йорк, Українська Вільна Академія Наук у США. Комісія для вивчення й охорони спадщини В. Винниченка, 1972. 133 с.

1976

338. *Намисто.* Разок перший. З додатком оповідань "*Білесенька*" та "*Стелися, барвінку, низенько*". — Вінніпеґ, "Тризуб", 1976. 272 с.
Зміст: *Віють вітри, віють буйні. — Гей, хто в лісі, обізвися. — Гей, ти, бочечко. — Ой, випила, вихилила. — Гей, не спиться. — Гей, чи пан, чи пропав. — Та немає гірш нікому. — За Сибіром сонце сходить. — Білесенька. — Стелися, барвінку, низенько.*

1978

339. *Щось більше за нас.* Оповідання. У кн.: *Хрестоматія з української літератури XX сторіччя.* Упорядкували: Є. Федоренко та П. Маляр. — Нью-Йорк, В-во Шкільної ради УККА, 1978, с. 65-87.

1980

340. *Студент* [Оповідання]. — "Українські вісті", Детройт, 7. V. 1980, ч. 19, с. 2-4.

2. Д Р А М А

1906

341. *Дисгармонія*. Драматичні картини на 4 дії. — "Вільна Україна", С.-Петербург, 1906, кн. 5-6 (Не закінчене, бо після конфіскації журнал перестав виходити).

1907

342. *Великий Молох*. П'єса на 3 розділи. — ЛНВ, Київ, VII, VIII-IX. 1907; кн. 7, 8-9; с. 1-24, 213-263.

343. _____ Передрук з ЛНВ. — Київ, 1907. 77 с.

344. _____. Нью-Йорк, "Голос правди" [б. д.]. 62 с.

345. *Дисгармонія* (Українська бібліотека, ч. 19). — Київ, "Вік", 1907. 196 с.

346. *Щаблі життя*. П'єса на 4 розділи. — Київ, "Дзвін", 1907, зб. 1, с. 9-152.

1908

347. *Голота*. П'єса в 4 діях. До сцени приладив Г. Байраченко під редакцією автора. — Київ, 1908.

1909

348. *Memento*. П'єса на 4 розділи. — ЛНВ, Київ, II. 1909, кн. 2, с. 241-303.

349. *Чужі люди*. П'єса на 5 розділів. — ЛНВ, Львів, X-XII. 1909, кн. 10, с. 3-71.

1910

350. *Базар*. П'єса на 4 розділи. — ЛНВ, Київ, II. 1910, кн. 2, с. 241-293.

351 *Брехня*. П'єса на 3 дії. — ЛНВ, Київ, X. 1910, кн. 10, с. 3-57.

1911

352. *Співочі товариства* (П'єса на 4 дії) — ЛНВ, Львів, I. 1911, кн. 1, с. 4-56.

353. *Чорна Пантера і Білий Ведмідь*. П'єса на 4 дії. — ЛНВ, Київ, VI. 1911, кн. 6, с. 385-431.

1912

354. *Дочка жандарма.* — "Червоний прапор", Львів, 1912, ч. 11.

355. _____. Львів, Накл. П. Буняка, 1912. 40 с.

356. *Натусь.* П'єса на 4 дії. — ЛНВ, Київ, XII. 1912, кн. 12, с. 403–450.

1913

357. *Молода кров.* Комедія на 4 дії. — "Дзвін", Київ, 1913, ч. 7–8.

1914

358. *Молода кров.* Комедія на 4 дії. — Київ, "Дзвін", 1914. 48 с.

1915

359. *Брехня.* П'єса на 3 дії. — Харків, "Дзвін", 1915. 79 с.

1916

360. *Пригвождені* (П'єса на 4 дії). — "Промінь", Москва, 11. XII. 1916, 1, 7. I. 1917; ч. 2–4, 5–6, 7–8; с. 1–10, 1–11, 1–14.

1917

361. *Щаблі життя.* П'єса на 4 розділи. — "Робітник", Клівленд, 3–28. IX. 1917, ч. 132–153, скрізь на с. 3-ій.

1918

362. *Базар.* П'єса на 4 розділи. — Київ, "Дзвін", 1918. 55 с.

363. *Панна Мара.* Комедія на 4 дії. — ЛНВ, Київ, 1918, ч. 2–3, с. 118–179.

364. _____. Київ, "Дзвін", 1918. 80 с.

365. *Чорна Пантера і Білий Ведмідь.* П'єса на 4 дії. — Київ, "Дзвін", 1918. 56 с.

1919

366. *Між двох сил.* Драма на 4 дії. — Київ, "Дзвін", 1919. 136 с.

1920

367. *Базар.* П'єса на 4 розділи. — Вінніпеґ, Накл. "Українських робітничих вістей", 1920. 92 с.

368. *Гріх.* Драма на 3 дії. — Прага, "Нова Україна", 1920. 73 с.

1922

369. *Брехня*. П'єса на 3 дії. — Київ, "Спілка", 1922.

370. *Гріх*. Драма на 3 дії. — Київ, "Спілка", 1922.

371. *Натусь*. П'єса на 4 дії. — Київ, "Спілка", 1922.

1923

372. *Гріх*. Драма на 3 дії. — "Нова Україна", Прага, I–II. 1923, ч. 1–2, с. 4–55.

373. *Закон*. П'єса на 4 дії. — "Нова Україна", Прага, III, IV. 1923; ч. 3, 4; с. 1–31, 1–26.

374. _____. Прага, "Нова Україна", 1923. 79 с.

375. *Молода кров*. Комедія на 4 дії. — Харків, "Рух", 1923.

376. *Голота*. П'єса на 5 одмін. За В. Винниченком інсценізувала Л. Дмитрова (Народня театральна бібліотека). — Харків, ДВУ, 1923. 80 с.

1924

377. *Панна Мара*. Комедія на 4 дії. — Харків, "Рух", 1924.

1925

378. *Брехня*. П'єса на 3 дії. — Львів, "Дзвін", 1925. 85 с.

379. *Натусь*. П'єса на 4 дії. — Львів, "Дзвін", 1925. 73 с.

1926

380. *Базар*. П'єса на 4 розділи. — Львів, "Дзвін", 1926. 79 с.

381. *Твори*, т. 9. *Драматичні* твори. До друку зібрав Т. Черкаський. — Харків, "Рух", 1926. 193 с.
Зміст: *Дисгармонія*. — *Щаблі життя*.

382. *Твори*, т. 10. *Драматичні твори*. До друку зібрав Т. Черкаський. — Харків, "Рух", 1926. 202 с.
Зміст: *Великий Молох*. — *Memento*.

383 _____ Харків, Книгоспілка, 1926 (Паралельне вид.).

384 *Твори*, т. 11. *Драматичні твори*. Обкл. П. Лапина. До друку зібрав Т. Черкаський. — Харків, "Рух", 1926. 191 с.
Зміст: *Чужі люди* — *Базар*.

385 _____ Харків, Книгоспілка, 1926 (Паралельне вид.).

386. *Твори*, т. 12. *Драматичні твори*. До друку зібрав Т. Черкаський. — Харків, "Рух", 1926. 177 с.
Зміст: *Брехня. — Співочі товариства.*

387. _____. Харків, Книгоспілка, 1926 (Паралельне вид.).

388. *Твори*, т. 15. *Драматичні твори*. До друку зібрав Т. Черкаський. — Харків, "Рух", 1926. 261 с.
Зміст: *Панна Мара. — Гріх. — Закон.*

389. _____. Харків, Книгоспілка, 1926 (Паралельне вид.).

1927

390. *Твори*, т. 13. *Драматичні твори*. До друку зібрав Т. Черкаський. — Київ, "Рух", 1927. 202 с.
Зміст: *Чорна Пантера і Білий Ведмідь. — Натусь. — Дочка жандарма.*

391. _____. Харків, Книгоспілка, 1927 (Паралельне вид.).

392. *Твори*, т. 14. *Драматичні твори*. До друку зібрав Т. Черкаський. — Харків, "Рух", 1927. 174 с.
Зміст: *Молода кров. — Пригвождені.*

393. _____. Харків, Книгоспілка, 1927 (Паралельне вид.).

1928

394. *Великий секрет*. Комедія на 4 дії. — Харків, "Рух", 1928. 104 с.

1929

395. *Над*. П'єса на 4 дії. — Харків, "Рух", 1929, 108 с.

396. *Твори*, т. 9. *Драматичні твори*. Вид. 2-е. — Харків, "Рух", 1929. 192 с.
Зміст: *Дисгармонія. — Щаблі життя.*

397. *Твори*, т. 10. *Драматичні твори*. — Харків, "Рух", 1929. 202 с.
Зміст: *Великий Молох. — Memento.*

398. _____. Харків, Книгоспілка, 1929 (Паралельне вид.).

399. *Твори*, т. 11. *Драматичні твори*. — Харків, "Рух", 1929. 191 с.
Зміст: *Чужі люди. — Базар.*

400. _____. Харків, Книгоспілка, 1929 (Паралельне вид.).

401. *Твори*, т. 15. *Драматичні твори*. — Харків, "Рух", 1929. 261 с.
Зміст: *Панна Мара. — Гріх. — Закон.*

402. _____. Харків, Книгоспілка, 1929 (Паралельне вид.).

1930

403. *Пісня Ізраїля* (Кол-Нідре). П'єса на 4 дії. Обкл. В. Кричевського. — Харків, "Рух", 1930. 83 с.

404 Баженова, Л. *Федько-халамидник*. П'єса на 4 розділи і 9 одмін. Сюжет за В. Винниченком. — Харків, Книгоспілка, 1930. 40 с.

1932

405. *Дисгармонія Твори*, т. 2. — Харків, "Рух", 1932, с. 24-83.

406. *Щаблі життя. Твори*, т. 2. — Харків, "Рух", 1932, с. 249-310.

1960

407. *"Пророк" та невидані оповідання*. — Нью-Йорк, УВАН у США, Комісія для вивчення й охорони спадщини В. Винниченка, 1960. 105 с.
Зміст: *Пророк*; п'єса на 4 дії й 8 картин. — *Білесенька*; оповідання. — *Стелися, барвінку, низенько*; оповідання.

1974

408. *Між двох сил*. Драма на чотири дії. — "Нові дні", Торонто, II-IX. 1974; ч. 289-296; с. 3-7, 11-15, 5-10, 14-17, 3-8, 7-11, 3-6.

409. _____. Вид. 2-е, упорядковане. [За редакцією, з передмовою й перекладом російської частини тексту Василя Чапленка]. — Торонто, "Нові дні", 1974. 97 с.

З. ПОЕЗІЯ

1906

410. *Ніч в тюрмі*. — "Вільна Україна", С.-Петербург, III. 1906, ч. 3, с. 57-58. [Підпис]: В. Деде [псевд. В-ка].

411. _____. У кн.: *Український декляматор "Розвага"*. Уложив Олекса Коваленко. Вид. 2-е, с. 243-244. — Київ, Вид. Ів. Самоненка, 1906. 576 с.

1929

412. *Повія*. — "Україна", Київ, V-VI. 1929, кн. 34, с. 81-88.

4. ПУБЛІЦИСТИКА

1910

413. *Наші організаційні завдання.* — "Наш голос", Львів, XII. 1910, ч. 2, с. 69–75. [Підпис]: В. Деде [псевд. В–ка].

1911

414. *Лист до редакції.* — "Рада", Київ, 4. II. 1911, ч. 17, с. 4.

415. *Про мораль пануючих і мораль пригноблених* (Одвертий лист до моїх читачів і критиків). — "Наш голос", Львів, VII–VIII, XI–XII. 1911; ч. 9–10, 11–12; с. 451–479, 529–564.

1913

416. *Одкритий лист до російських письменників.* — "Рада", Київ, 2. XI. 1913, ч. 240, с. 2–3.

417. *Філософія і етика Шевченка* (Промова в 51 роковини смерти поета). — "Дзвін", Київ, 1913, ч. 2, с. 88–93.

1914

418. *Геній України.* — "Дзвін", Київ, 1914, кн. 2.

419. *Лист до редакції.* — "Рада", Київ, 12. V. 1914, ч. 97, с. 4.

420. *Лист до редакції.* — "Рада", Київ, 27, 28, VI. 1914; ч. 144, 145; с. 2–3, 2–3.

1916

421. *Непогаслий вогонь.* — "Вісник Союзу визволення України", Відень, 13. II. 1916, ч. 13–14, с. 97–99.

1917

422. *Братання чи просто вже братерство.* — "Робітнича газета", Київ, 24. VI. 1917, ч 69, с. 1.

423. _____ "Робітник", Клівленд, 13. X. 1917, ч. 166, с. 2.

424 *Від Генерального Секретаріяту Української Народньої Республіки.* — "Робітнича газета", Київ, 16. XI. 1917, ч. 186, с. 2.

425. _____. "Українець на Зеленому Клині", Владивосток, 24. XII. 1917, ч. 20, с. 1.

426. *Від Генерального Секретаріяту Української Народньої Республіки.* — "Робітнича газета", Київ, 5. XII. 1917, ч. 199, с. 1.

427. *Від Генерального Секретаріяту.* — "Робітнича газета", Київ, 24. XII. 1917, ч. 215, с. 1.

428. *Від Генерального Секретаріяту.* — "Робітнича газета", Київ, 30. XII. 1917, ч. 217, с. 2.

429. *Відозва Генерального Секретаріяту до солдатів західнього й північного фронтів.* — "Робітнича газета", Київ, 15. XII. 1917, ч. 207, с. 3.

430. *Відповідь Ген. Секретаріяту Совітові Народніх Комісарів.* — "Робітнича газета", Київ, 29. XII. 1917, ч. 216, с. 3.

431. *Вічний вогонь.* — "Промінь", Москва, 14. I. 1917, ч. 1-2, с. 20-21.

432. *В справі миру від Ген. Секретаріяту.* До урядів республік, утворених на території Росії. — "Робітнича газета", Київ, 21. XII. 1917, ч. 212, с. 1.

433. *В справі утворення федерального правительства.* Нота Генерального Секретаріяту. — "Робітнича газета", Київ, 9. XII. 1917, ч. 202, с. 3.

434. *Декларация Генерального Секретариата* оглашенная председателем В. Винниченко на заседании Центральной Рады 26 июня 1917. — "Украинская жизнь", Москва, 1917, ч. 3-6, с. 143-148.
Наголовок по-російськи, текст по-українськи.

435. *До всіх залізничників України.* — "Робітнича газета", Київ, 24. IX. 1917, ч. 142, с. 1.

436. *З промови тов. В. Винниченка* виголошеної на робітничім святі у Львові в роковини смерти Тараса Шевченка. — "Робітник", Клівленд, 15. III. 1917, ч. 11, с. 2.

437. *На сторожі народньої волі.* — "Робітнича газета", Київ, 31. III. 1917, ч. 2, с. 1-2. [Підпис]: В. В. [крипт. В-ка].

438. *Наша нагорна проповідь.* — "Робітник", Клівленд, 28. VII. 1917, ч. 102, с. 2.
Авторство непевне. Ніде інде такий есей В-ка не зареєстрований.

439. *Погляд В. Винниченка на справу української державности.* Лист Винниченка до преси. — "Вісник Союзу визволення України", Відень, 2. XII. 1917, ч. 179, с. 771-772.

440. *Промова голови Генерального Секретаріяту В. Винниченка* на відкритті 3-го Всеукраїнського Військового З'їзду в Києві. — "Засів", Харбін, 26. XI. 1917, ч. 3, с. 7-9.

441. *Спостереження непрофесіонала* (Марксизм і мистецтво). — "Робітник", Клівленд, 16, 19. XI. 1917; ч. 195, 197; с. 2, 2.

Авторство непевне. Ніде інде ця стаття В-ка не зареєстрована.

442. *Три тисячі шукачів.* — "Робітнича газета", Київ, 18. IV. 1917, ч. 15, с. 2–4.

443. *Українська Центральна Рада і ми.* — "Робітнича газета", Київ, 25. IV. 1917, ч. 20, с. 2.

1918

444. *Від Директорії Української Народньої Республіки.* — "Робітнича газета", Київ, 26. XII. 1918, ч. 421, с. 3.

445. *Від Президії Українського Національного Союзу.* — "Робітнича газета", Київ, 8. XI. 1918, ч. 411. с. 1.

446. _____. "Робітнича газета", Київ, 9. XI. 1918, ч. 412, с. 1.

447. *Декларація Директорії Української Народньої Республіки.* — "Робітнича газета", Київ, 26. XII. 1918, ч. 421, с. 2.

448. *До народів світу.* Нота уряду УНР. — "Робітнича газета", Київ, 27. XII. 1918, ч. 422, с. 2.

449. *Рано втомлюватись.* — "Робітнича газета", Київ, 17. IX. 1918.

450. _____. "Вісник політики, літератури й життя", Відень, 22. IX. 1918, ч. 38, с. 521–522.

451. *Синки-базарники.* — "Вісник політики, літератури й життя", Відень, 16. II. 1918, ч. 7, с. 93.

452. *Чий Шевченко?* — "Робітник", Клівленд, 13. III. 1918, ч. 55, с. 1.

1919

453. *Володимир Винниченко про українську державність.* — "Вісник Союзу визволення України", Відень, 2. XII. 1919, ч. 49, с. 771–772.

1920

454 *Бараняче чорносотенство.* — "Нова доба", Відень, 27. III. 1920, ч. 4, с. 4–5.

455. *Безнадійні надії.* — "Нова доба", Відень, 27. III. 1920, ч. 4, с. 1–2.

456 *Відродження нації* — Київ-Відень, "Дзвін", 1920. 3 т.

457 _____ Уривок: *Війна з Совітською Росією* (т. 2, с. 133–151). — "Українські робітничі вісті", Вінніпеґ, 28. VIII. 1920, ч. 56, с. 2.

458 _____ Уривок: *Володимир Винниченко про українські місії* (т. 3, с. 419–429). — "Свобода", Джерсі Сіті, 6. V. 1920, ч. 55, с. 2.

459 _____ Уривок: *Гергела за кордоном* (т. 3, с. 419–429). — "Нова доба", Відень, 3 IV. 1920, ч 5, с. 3–5.

460. _____. "Українські робітничі вісті", Вінніпеґ, 5. V. 1920, ч. 23, с. 4–5.

461. _____. Уривок: *Замість державности — петлюрівщина* (т. 3, с. 375–382). — "Нова доба", Відень, 17. IV. 1920, ч. 7, с. 3–5.

462. _____. "Українські робітничі вісті", Вінніпеґ, 19. V. 1920, ч. 27, с. 5.

463. _____. Уривок: *Кулуарно-нафтяні "патріоти-вожді"* (т. 3, с. 394–404). — "Нова доба", Відень, 20. III. 1920, ч. 3, с. 3–5.

464. _____. "Українські робітничі вісті", Вінніпеґ, 24. IV. 1920, ч. 20, с. 3.

465. _____. Уривок: *Парляментаризм, демократія і большевизм* (т. 2, с. 175–185). — "Українські робітничі вісті", Вінніпеґ, 2, 5. VI. 1920, ч. 31–32, с. 3, 3.

466. _____. Уривок: *Фальшиве розуміння національно-української державности* (т. 2, с. 101–130). — "Українські робітничі вісті", Вінніпеґ, 28. IV, 1, 5, 26, 29. V. 1920; ч. 21, 22, 23, 29, 30; с. 3, 3, 3, 5, 3.

467. *Всесвітня революція.* — "Нова доба", Відень, 17. IV. 1920, ч. 7, с. 4–6.

468. _____. Відень, Бібліотека "Нової доби", ч. 1, 1920. 16 с.

469. *Всім до ганебного стовпа пригвожденним.* — "Нова доба", Відень, 3. IV. 1920, ч. 5, с. 4.

470. _____. "Українські робітничі вісті", Вінніпеґ, 8. V. 1920, ч. 24, с. 2.

471. *Два фронти.* — "Нова доба", Відень, 6. III. 1920, ч. 1, с. 1.

472. *До українців-полонених!* — "Нова доба", Відень, 27. III. 1920, ч. 4, с. 4.

473. *Душа селянської нації* (До роковин смерти Т. Г. Шевченка). — "Нова доба", Відень, 10. IV. 1920, ч. 6, с. 1.

474. *Еманація від еманації або берлінські невинятка.* — "Нова доба", Відень, 11. XII. 1920, ч. 41, с. 1–2.

475. *Заклик ЗГ УКП до американських робітників-українців.* — "Нова доба", Відень, 4. XII. 1920, ч. 40, с. 3–4.
У співавторстві з В. Левинським.

476. _____. "Народна воля", Скрентон, 28. XII. 1920, ч. 155, с. 2.

477. *Лист до клясово-несвідомої української інтеліґенції.* — "Нова доба", Відень, 29. V. 1920, ч. 13, с.1–2.

478. *Лист до редакції.* — "Боротьба", Відень, 20. I. 1920, ч. 3, с. 1.

479. _____. "Українські робітничі вісті", Вінніпеґ, 3. III. 1920, ч. 9, с. 4.

480. *Лист до українських робітників і селян.* — "Нова доба", Відень, 23. X. 1920, ч. 34, с. 2–5.

481. _____. "Свобода", Джерсі Сіті, 16. XI. 1920, ч. 138, с. 2.

482. _____. "Народна воля", Скрентон, 18. XI. 1920, ч. 138, с. 2-3.

483. *Маніяк бухгалтер.* — "Нова доба", Відень, 27. III. 1920, ч. 4, с. 5.

484. _____. "Українські робітничі вісті", Вінніпеґ, 28. IV. 1920, ч. 21, с. 8.

485. *Миру!* — "Нова доба", Відень, 24. IV. 1920, ч. 8, с. 2-3.

486. *Не у всьому чесні з собою* (Виривки з непосланого листа до ЦК РКП). — "Нова доба", Відень, 28. XI. 1920, ч. 39, с. 1-2.

487. *Одвертий лист до т.т. комуністів і революційних соціялістів Зах. Европи та Америки.* — "Нова доба", Відень, 24. IV. 1920, ч. 8, с. 1-2.

488. _____. "Українські робітничі вісті", Вінніпеґ, 19. V. 1920, ч. 27, с. 4.

489. _____. "Українські щоденні вісті", Нью-Йорк, 22. V. 1920, ч. 94, с. 2.

490. *Політична орієнтація Володимира Винниченка.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 28. II. 1920, ч. 26, с. 2.

491. *Політичні листи.* — Відень, Бібліотека "Нової доби", ч. 6, 1920. 24 с.
Зміст: *Одвертий лист до т.т. комуністів і революційних соціялістів Зах. Европи та Америки. — Лист до клясово-несвідомої української інтеліґенції.*

492. *Порада берлінським українським комуністам.* — "Нова доба", Відень, 4. XII. 1920, ч. 40, с. 4-6.

493. *Природа маленького міщанства.* — "Нова доба", Відень, 17. IV. 1920, ч. 7, с. 1-2.

494. *Революція в небезпеці!* (Лист від Закордонної групи Української комуністичної партії до комуністів і революційних соціялістів Европи та Америки). — "Нова доба", Відень, 13, 20, 28. XI. 1920; ч. 37-39; с. 1-2, 2-4, 2-4.
У співавторстві з В. Левинським.

495. _____ Відень, Бібліотека "Нової доби", ч. 24, 1920. 82 с.

496. *Слуги без панів.* — "Нова доба", Відень, 3. IV. 1920, ч. 5, с. 1-2.

497 *Справоздання з подорожі на Україну.* — "Нова доба", Відень, 4, 11, 18. XII. 1920; ч 40-42; с. 3-6, 3-5, 3-5.

498 *Українська державна влада.* — "Нова доба", Відень, 20. III. 1920, ч. 3, с. 1-2.

499 *Українська державність.* — "Нова доба", Відень, 6. III. 1920, ч. 1, с. 2-7.

500. _____ Відень, Бібліотека "Нової доби", ч. 2, 1920, 32 с.

501. *Утопія і дійсність* — "Нова доба", Відень, 13. III. 1920, ч. 2, с. 1.

502. *Ще про "члена верховної влади".* — "Нова доба", Відень, 20. III. 1920, ч. 3, с. 3–4.

503. *Що таке тепер українська соціял-демократія?* — "Нова доба", Відень, 6. III. 1920, ч. 1, с. 3–4.
Статті ч. 454, 455, 467, 469, 471, 472, 473, 483, 485, 493, 494, 496, 498, 499, 501, 502 і 503 надруковані у віденській "Новій добі" без підпису. Одначе в прикінцевому змісті "Нової доби" за 1920 рік поданий В. Винниченко, як їхній автор. "Нова доба" виходила також у 1921 році (до 22 жовтня). На жаль, в останньому її числі нема змісту за 1921 рік. Тим то тепер немає змоги встановити документально, котрі з непідписаних статтей у той час належать В-кові, дарма що стиль багатьох із них Винниченківський.

1921

504. *Докладна записка Центральному Комітетові Російської Комуністичної Партії.* Москва. В серпні 1920 р. — "Вільна Україна", Львів, I. 1921, ч. 1, с. 144–149.

505. *До Центрального Комітету Комуністичної Партії (більшовиків) України* члена Закордонної групи українських комуністів Володимира Кириловича Винниченка ЗАЯВА. — "Українські робітничі вісті", Вінніпеґ, 13. IV. 1921, ч. 30, с. 4.

506. *Одвертий лист.* — "Вперед", Львів, 6. VII. 1921.

507. _____. п.н. *"Новий" одвертий лист Винниченка.* — "Українські робітничі вісті", Вінніпеґ, 3. VIII, 1921, ч. 62, с. 4.

508. *Політичне шулерство.* — "Нова доба", Відень, 19. II. 1921, ч. 8, с. 1.

509. *Справоздання з подорожі на Україну.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 3, 20, 21, I. 1921; ч. 1, 15, 16; с. 5, 3, 3.

510. *Спростовання.* — "Нова доба", Відень, 5. II. 1921, ч. 6, с. 6.

511. *Українська Комуністична Партія (УКП) і Комуністична Партія (більшовиків) України (КП(б)У).* — Відень, Бібліотека "Нової доби" ч. 27, 1921. 32 с.

1923

512. *До Центрального Комітету Комуністичної Партії (більшовиків) України* члена Закордонної групи українських комуністів Володимира Кириловича Винниченка ЗАЯВА. — "Червоний шлях", Харків, VIII. 1923, ч. 4–5, с. 119^1 – 119^4.

513. *Єврейське питання на Україні.* — "Нова Україна", Прага, VII–VIII. 1923, ч. 7–8, с. 20–31.

514. *Єдиний революційно-демократичний національний фронт.* — "Нова Україна", Прага, I–II, 1923, ч. 1–2, с. 56–71.

515. _____. Прага, "Нова Україна", 1923, 24 с.

516. *Заява.* — "Нова Україна", Прага, VII–VIII, 1923, ч. 7–8, с. 286.

517. *Знаменна подія.* — "Нова Україна", Прага, VI. 1923, ч. 6, с. 8-27.

518. _____. Прага, "Нова Україна", 1923. 28 с.

1924

519. *Внутрішнє становище в Росії й на Україні та єдиний український революційно-демократичний фронт.* — "Літопис політики, письменства і мистецтва", Берлін, 1. III. 1924, кн. 1, зш. 9, с. 131-135.

1925

520. *За документальні дані* (3 листування В. Винниченка з А. Приходьком у справі повороту на Рад. Україну). — "Діло", Львів, 14. XI. 1925, ч. 256, с. 2-5.

1926

521. *Небезпечні настрої.* — "Діло", Львів, 25, 26. VI. 1926; ч. 138, 139; с. 2, 2.

522. *Поворот на Україну.* — Пшебрам, Накл. групи української соціялістичної молоді "Вільна Громада", 1926. 34 с.

1928

523. *Лист дрібного буржуа.* — "Українські вісті", Париж, 10. III. 1928, ч. 63.

524. *Відродження нації.* Уривок: *Мир з центральними державами* (т. 2, с. 197-211). У кн.: "Берестейський мир" (с. 167-178) — Львів, "Червона калина", 1928. 319 с.

525. *Одвертий лист В. Винниченка до М. Ґорького.* — "Українські вісті", Париж, 19. VII. 1928, ч. 72, с. 3-4.

526. _____. (Скорочено). — "Діло", Львів, 2. VIII. 1928, ч. 170, с. 2-3.

527. _____. "Новий час", Львів, 6-10. VIII. 1928, ч. 94-96.

1933

528. *Лист до редакції.* — "Праця", Львів, 17. XII. 1933, ч. 6.

1934

529. *За яку Україну?* — Париж, [б. в.], 1934. 43 с.

1935

530 *Одкритий лист до Сталіна і членів Політбюра ВКП.* — "Трудова Україна", Прага, 1935, ч. 6-7, с. 5-8.

1936

531. *За об'єднання всіх сил національного колективу.* — "Новий час", Львів, 6. V. 1936, ч. 100, с. 2–3.

532. *Мета й засоби.* — "Український голос", Вінніпеґ, 20. VI. 1936, ч. 21, с. 4.

1937

533. *Біографічні дані.* — "Правда", Вінніпеґ, 20, 27. I. 1937; ч. 3, 4; с. 2, 3.

534. *За яку Україну*? Уривок: *В. Винниченко про себе.* — "Правда", Вінніпеґ, 31. III. 1937, ч. 13, с. 4.

535. *З листа В. Винниченка до одного з провідників українських соціял-демократів у Празі.* — "Організаційні вісті Оборони України", Скрентон, IV. 1937, ч. 4, с. 5.
Прізвище адресата не названо.

536. *З другого листа В. Винниченка до представника українських соціял-демократів.* — "Організаційні вісті Оборони України", Скрентон, IV. 1937, ч. 4, с. 5–6.

537. *Поклик Володимира Винниченка до української трудової демократії.* — "Правда", Вінніпеґ, 3. XI. 1937, ч. 35, с. 1, 4.

1938

538. *Перед новим етапом* (Наші позиції). З передмовою К. С. [крипт. Кирила Студинського]. — Коломия, Накл. Краєвого комітету Української партії незалежних соціялістів, 1938. 40 с.

539. _____. Торонто, "Вперед", 1938. 62 с.

540. *Плебісцит на Україні.* — "Організаційні вісті Оборони України", Скрентон, II. 1938, ч. 2, с. 3–6.

541. *Щастя і конкордизм.* — "Зоря", Сан Павльо, II–V, VIII–XII. 1938, I–VI. 1939; ч. 6–12, 22–24, 1–6; с. 3, 3, 3, 3, 3, 2–3, 3, 11–14, 20–25, 21–30, 20–26.

1939

542. *Лист В. Винниченка до Екзекутиви О. У.* — "Організаційні вісті Оборони України", Скрентон, IX. 1939, ч. 7, с. 7–8.

1940

543. *За державну волю України* (3 листа В. Винниченка до французьких політиків). — "Організаційні вісті Оборони України", Скрентон, III. 1940, ч. 3, с. 4–5.

1945

544. *3 листів до редакції*. — "Українська громадська пора", Детройт, 20. IX. 1945, ч. 38, с. 1.

1947

545. *В. Винниченко про себе й про українських "однобічників"*. — "Сьогодні", Авґсбурґ, XII. 1947, ч. 2, с. 4–6.

546. *До всіх українських груп і громадських течій в еміґрації сущих ЗАКЛИК групи українських конкордистів*. — "Українська громадська пора", Детройт, 14. VIII. 1947, ч. 33, с. 3.

1948

547. *Була, є й буде*. — "Українські вісті", Новий Ульм, 28. XI, 2. XII. 1948; ч. 96, 97; с. 2–3, 3.

548. *В. Винниченко про деякі невідкладні справи* (3 листа В. Винниченка до Т. Осьмачки). — "Українські вісті", Новий Ульм, 2. X. 1948, ч. 80, с. 3.

549. *Голос Винниченка*. Лист до редакції. — "Українські вісті", Новий Ульм, 19, 23. VI. 1948; ч. 50, 51; с. 4, 3–4.

550. *До осередку УРДП "Дунай"*. — "Революційний демократ", Мюнхен, X. 1948, ч. 1, с. 30–32.

551. *Лист до редакції*. — "Українська громадська пора", Детройт, 17. VI. 1948, ч. 24, с. 3–4.

552. *Винниченко проти Ґорького* (До двадцятиріччя однієї дискусії, що актуальна й нині). — "Українські вісті", Новий Ульм, 25. XI. 1948, ч. 95, с. 2–3.

553. *Про свою літературну творчість на еміґрації*. — "Українські вісті", Новий Ульм, 28. I. 1948, ч. 9, с. 5.

554. *Розлад і погодження*. Відповідь моїм прихильникам і неприхильникам. — Новий Ульм, "Наша боротьба", 1948. 32 с.

1950

555. *Маленьке пояснення.* Одвертий лист до Редакції. — "Українські вісті", Новий Ульм, 10. VIII. 1950, ч. 64, с. 2–4.

556. *Непотрібний підрахунок* (Одвертий лист до Редакції). — "Українські вісті", Новий Ульм, 18. VI. 1950, ч. 49, с. 2.

1951

557. *Відродження нації.* Уривок: *Вол. Винниченко про Керенського* (т. 1, с. 308–310). — "Українські вісті", Новий Ульм, 25. XI. 1951, ч. 94, с. 3.

558. *Два спростовання.* — "Вперед", Мюнхен, 1951, ч. 1–2, 3–4; с. 11–12, 2–3.

1952

559. *Відродження нації.* Уривок: *Постання Української Народньої Республіки* (т. 2, с. 80–83). — "Сучасна Україна", Мюнхен, 3. XII. 1952, ч. 25, с. 9.

560. *Заповіт борцям за визволення.* — "Східняк" (Український додаток до нью-йоркського щоденника "Новое русское слово"), Нью-Йорк, 19. VII. 1952, ч. 11, с. 3–4.
Зміст: *Вступ. — Українська державність. — Дві орієнтації. — Національна Рада. — С. Петлюра. — Позиції і дії двох орієнтацій. — "Президент" А. Лівицький. — Переорганізація Національної Ради. — Д. Донцов. — Сучасні позиції українських націоналістів. — Основні умови переорганізації. У. Нац. Ради. — Нова структура Нац. Ради. — Найпевніше забезпечення самостійности Укр. Держави. — Створення миру й Світової Федерації без бомб і кривавих революцій. — Якої орієнтації триматися? — Нова програма і новий склад Нац. Ради. — Закінчення.*

Надруковано *Вступ* і початок розділу *Українська державність.* На цьому друк припинено в наслідок заборони дружини покійного В-ка (див. ч. 1991).

561. *Одвертий лист до т.т. комуністів і революційних соціялістів Зах. Европи та Америки* (Уривки). — "Вперед", Мюнхен, 1952, ч. 1–2, с. 3–4.

1953

562. *Розлад і погодження.* Відповідь моїм прихильникам і неприхильникам. — "Українське громадське слово", Нью-Йорк, 15. VII. 1953, VII. 1954; ч. 7, 7; с. 123–129, 153–157.

1954

563. *Заповіт борцям за визволення.* Уривок: *В. Винниченко про Д. Донцова.* — "Вільна Україна", Детройт, 1954, зб. 1, с. 54–55.

1957

564. *Винниченкові листи до О. Смотрича.* — "Нові дні", Торонто, I. 1957, ч. 84, с. 14–15.

565. *Листи Володимира Винниченка до Мих. Ситника.* — "Нові дні", Торонто, XI. 1957, ч. 94, с. 10–14.

1958

566. *Мети й засоби.* — "Вільна Україна", Трентон, 1958, ч. 19, с. 24–28.

1961

567. *Лист В. К. Винниченка до І. П. Багряного.* — "Українські вісті", Новий Ульм, 2–9. IV. 1961, ч. 14–15, с. 1, 12.

568. _____. "Нові дні", Торонто, V. 1961, ч. 136, с. 29–30.

569. *Україна і представник московської літератури (Одвертий лист В. Винниченка до М. Ґорького).* — "Народна воля", Скрентон, 7. XII. 1961–8. II. 1962; ч. 47–50, 2–6; с. 7, 6, 6, 5, 6, 6, 5, 5, 6 (див. ч. 525).

1962

570. *Із щоденника;* вибірка. — "Слово", Нью-Йорк, 1962, зб. 1, с. 413–433.

571. *Листи Володимира Винниченка до Івана Манила.* — "Нові дні", Торонто, VI. 1962, ч. 149, с. 16.

1968

572. *Лист голови Директорії Вол. Винниченка до комуністів світу (Одвертий лист до т.т. комуністів і революційних соціялістів Зах. Европи та Америки).* — "Батьківщина", Торонто, 28. IX. 1968, ч. 18, с. 2, 4. (див. ч. 487).

1971

573. *Володимир Винниченко про самогубство М. Хвильового і М. Скрипника.* З неопублікованих записок В. Винниченка "Думки про себе на тім світі". — "Сучасність", Мюнхен, IX. 1971, ч. 9, с. 7–18.

574 _____. "Український голос", Вінніпеґ, 10, 17. XI. 1971; ч. 45, 46; с. 4, 4.

1980

575. *Була, є й буде* — "Українські вісті", Детройт, 23, 30 VII. 1980; ч. 30, 31; с 2–4, 6, 2–3, 6

576. *Винниченко проти Ґорького (Одвертий лист В. Винниченка до М. Ґорького).* — "Українські вісті", Детройт, 16. VII. 1980, ч. 29, с. 2–4, 6 (див. ч. 525).

577. *Щоденник*. Ред., вступна стаття і примітки Григорія Костюка. — Едмонтон-Нью-Йорк, Вид. Канадського інституту українських студій і Комісії УВАН у США для вивчення і публікації спадщини Володимира Винниченка, 1980, 1983. 2 т.
Зміст: т. 1: 1911-1920. — т. 2: 1921-1925.

1983

578. *Відродження нації*. Уривок: *Народе України*! (т. 2, с. 244-248). — "Українські вісті", Детройт, 23. I. 1983, ч. 4, с. 1.

579. *Володимир Винниченко про українську державність*. У кн.: *Українська суспільно-політична думка в 20 столітті*. — Мюнхен, "Сучасність", 1983, т. 1, с. 322-325 (див. ч. 453).

580. *Декларація Генерального Секретаріяту*, оголошена Винниченком у Малій Раді 12 жовтня 1917. У кн.: *Українська суспільно-політична думка в 20 столітті*. — Мюнхен, "Сучасність", 1983, т. 1, с. 313-314.

581. *Декларація Директорії Української Народньої Республіки*. У кн.: *Українська суспільно-політична думка в 20 столітті*. — Мюнхен, "Сучасність", 1983, т. 1, с. 408-412.

582. *Докладна записка УЦРади Тимчасовому урядові* (травень 1917). У кн.: *Українська суспільно-політична думка в 20 столітті*. — Мюнхен, "Сучасність", 1983, т. 1, с. 286-293.

583. *Лист до клясово-несвідомої української інтеліґенції*. У кн.: *Українська суспільно-політична думка в 20 столітті*. — Мюнхен, "Сучасність", 1983, т. 1, с. 457-462.

584. *Рано втомлюватись*. У кн.: *Українська суспільно-політична думка в 20 столітті*. — Мюнхен, "Сучасність", 1983, т. 1, с. 401-403 (див. ч. 449).

585. *Революція в небезпеці!* (Уривок). У кн.: *Українська суспільно-політична думка в 20 столітті*. — Мюнхен, "Сучасність", 1983, т. 1, с. 462-471 (див. ч. 494).

II. ПЕРЕКЛАДИ ВИННИЧЕНКОВИХ ТВОРІВ

І. ПРОЗА І ДРАМА

Англійські

586. *Moments.* — "Svoboda", Jersey City (The Ukrainian Weekly Supplement), August 7, 14, 21, 28, 1950, Nos. 32-35, p. 3, 3, 2, 2.
Момент.
Прізвища перекладача не подано.

587. *Hunger. Translated by* * * * . In: *Their land:* an anthology of Ukrainian short stories (p. 167-176). — Jersey City, Svoboda Press, 1964. 325 p.
Biographical sketch by B. Krawciw, p. 166.
Голод.

588. *A strange episode.* Translated by L. Hirna and D. Struk. In: *Modern Ukrainian short stories.* Parallel text edition (p. 60-77). Edited by George S. N. Luckyj. — Littleton, Ukrainian Akademic Press, 1973. 228 p
Чудний епізод.

Жидівські

589. פעדקע כאלעמיטניק. אידיש ־ י. קיפניס. שול־ און פיאָנערן־
ביבליאָטעק, נומ' 12. קיעוו, קאָאָפעראַטיווער פארלאג „קולתור־ליגע",
1926.

Федько-халамидник (Київ, 1926. 40 с.).

590. ...עהרליך צו זוך אליין... איבערזעצט פון רוסיש פון צ. סאריין.
ניו־יאָרק: פארלאג מאקס יאנקאָוויץ, 1926.

Чесність з собою (Нью-Йорк, 1926. 319 с.).

591. דער באָבעס מאטאָנע. דינע ליבקיס. (שול־ און פיאָנערן־ ביבליאָטעק,
נומ' 33). כארקאָ, „קולתור־ליגע", 1929. 74 זז'

Бабусин подарунок (Харків, 1929. 74 с.).

592. קסאווים פונעם קירפאטע מעפיסטאָפל. ראָמאן. יידיש, מ.
קאָנסטאנטינאָפּאָלסקי. מעלוכע־פארלאג פון אוקראינע.

Записки Кирпатого Мефістофеля (Харків, 1929. 288 с.).

Італійські

593. *Le Menzogne:* dramma ucraino in tre atti. (Seria "Commedie Italiane e Straniere"). — "Noil e il mondo", Roma, 1926, I, p. 683-712.
Брехня.

Латвійські

594. *Stāhsti*. — Riga, M. Tiller, 1912. 88 l.
Оповідання.

595. *Wajatee*. Stāhsti is kreewu rewoluzionaru dsihwes. Tulk. I. A. Bite. — Wenden, A. Bite, 1913, 84 l.
Переслідувані; оповідання.

Німецькі

596. *Sina*. Eine Erzählung von Wolodymyr Wynnytschenko. Aus dem Ukrainischen übersetzt von Olga Huzar-Pawluch. — "Ukrainische Rundschau", Wien, 1910. No. 9/10, 11/12, S. 246-251, 278-284.
Зіна.

597. *Die Lüge*. Drama in drei Akten. Einzig autorisierte Übersetzung aus dem Ukrainischen von Gustav Specht. — Potsdam, Gustav Kiepenheuer Verlag, 1922. 78 S.
Брехня.

598. *Der weisse Bär und die schwarze Pantherkatze*. Schauspiel in 4 Akten von Wolodymyr Wynnytschenko. Einzig autorisierte Übersetzung aus dem Ukrainischen von Gustav Specht. — Potsdam, Gustav Kiepenheuer Verlag [1922]. 69 S.
Чорна Пантера і Білий Ведмідь.

599. *Ausgewählte Erzählungen*. — Charkow, Staatsverlag der Ukraine, 1930. 230 S.
Inhalt. *Hunger. — Sina. — Kus und Grizun. — Fedko der Lump. — Soldaten. — Der Talisman. — Die kleine Runzel. — Der blinde Kraft. — Wer ist der Feind? — Der Theaterunternehmer Garkun-Sadunajskij. — Der kleinrussische Europäer.*
Зміст: *Голод. — Зіна. — Кузь та Грицунь. — Федько-халамидник. — "Салдатики!" — Талісман. — Маленька рисочка. — Темна сила. — Хто ворог? — Антрепреньор Гаркун-Задунайський. — Малорос-европеєць.*

600. *Streng geheim*. In: *Ein Brunnen für Durstige* und andere ukrainische Erzählungen (S. 23-57). Auswahl und Übersetzung Anna-Halja Horbatsch. — Stuttgart, Horst Erdmann Verlag [1970]. 411 S.
Таємність.

Польські

601. *Opowiadania*. Przekład W. G. — Charków, Wydawnictwo państwowe Ukrainy, 1930. 263 s.
Treść: *Golizna. — Fed'ko-łobuz. — Kłamstwo. — Kuź i Hrycuń. — Chwilka. — Kupno.*
Зміст: *Голота. — Федько-халамидник. — Брехня. — Кузь та Грицунь. — Момент. — Купля.*

Португальські

602. *A Fome*. "A Canoa No Mar: Contos Ucranianos". Traduqão: Wira Selanski. — Rio de Janeiro, Companhia Brasileira de Artes Gráficas, 1972, p. 69-85.
Голод.

Російські

603. *Момент*. — "Столичная почта", С.-Петербург, 1907, No. 216-217.
Момент.

604. *Голод*. Перевод Ф. Гавриша. — "Киевская искра", 1908, No. 2.
Голод.

605. *Раб красоты*. — "Нива", С.-Петербург, 25. X. 1908, No. 43, с. 737-740.
Раб краси.

606. *Записная книжка*. — "Кубанский курьер", Екатеринодар, 8. IV. 1909, No. 166.
Записна книжка.

607. *Зина*. Перевод М. Шаповала. — "Киевская искра", 1909, No. 44.
Зіна.

608. *То, что выше нас*. Рассказ. Перевод с украинского М. С-кая. — "Вестник Европы", Санктпетербург, VI. 1909, кн. VI, с. 688-707.
Щось більше за нас.

609. *Борьба*. Авторский перевод с украинского. — [б. м.], Партия социалистов-революционеров, 1910, No. 4. 63 с.
Боротьба.

610. *Голод*. — "Оренбургский край", Оренбург, 1910, No. 247.
Голод.

611. *Прокламации*. — "Утро России", Москва, 1910, No. 178.
Записна книжка.

612. *Купля*. Рассказ. Перевод с украинского А. Пигулович. — "Современный мир", С.-Петербург, VII. 1910, No. 7, с. 95-120.
Купля.

613. *Купля и другие рассказы*. Разрешенный автором перевод с украинского А. Пигулович ("Универсальная библиотека"). — Москва, К-во "Польза", 1910. 80 с.
Оглавление: *Купля. — Момент. — Зина.*
Зміст: *Купля. — Момент. — Зіна.*

614. *Момент*. Перевод: М. Могилянец. — "Жизнь для всех", Петроград, 1910, No. 7.
Момент.

615. *Раб красоты*. Рассказ (С малорусского). — "Новый журнал для всех", С.-Петербург, IX. 1910, No. 23, с. 59-76.
Раб краси.

616. *Тёмная сила*. Перевод Ф. Гавриша. — "Голос провинции", Умань, 1910, No. 111.

Темна сила.

617. *Кузь и Грыцунь.* С украинского. Перевод автора (с. 3–24). — Сборник товарищества "Знание", С.-Петербург, 1911, кн. 37. 304 с.
Кузь і Грицунь.

618. *Момент.* Перевод М. Мукалова. — "Океанский вестник", Владивосток, 1911, No. 569–571.
Момент.

619. _____. Из рассказов тюремной Шехерезади. Перевод с украинского М. К. Мукалова. — Владивосток, Тип. К. А. Недзельский и К°, 1911. 49 с.

620. *Собрание сочинений*, т. 1. *Рассказы.* Перевод с украинского. — Москва, Московское кн-во, 1911. 316 с.
Содержание: *Момент. — Невольник красоты. — Глумление. — Голытьба. — Истинно-украинец. — Нечто большее нас. — Купля. — Странное происшествие.*
Зміст: *Момент. — Раб краси. — Глум. — Голота. — "Умірковaний", та "щирий". — Щось більше за нас. — Купля. — Чудний епізод.*

621. *Странная история.* Перевод : А. Яр-ич [крипт. Андрія Ніковського]. — "Одесские новости", 1911, No. 8337.
Таємна пригода.

622. *Странный эпизод.* Перевод К. Дальницкого. — "Закавказье", Тифлис, 1911, No. 1.
Чудний епізод.

623. *Студент.* Перевод Арк. Монгола. — "Кубанский край", Екатеринодар, 1911, No. 1.
Студент.

624. _____. "Киевская искра", 1911, No. 2.

625. *Таинственность.* Перевод К. Анищенко. — "Закавказье", Тифлис, 1911, No. 80, 81, 82.
Таємність.

626. *Честность с собой.* Повесть. — "Земля", Москва, 1911, сб. 5, с. 1–254.
Чесність з собою.

627. *Честь.* Перевод Ф. Гавриша. — "Голос провинции", Умань, 1911, No. 2.
Честь.

628 *На весах жизни.* Роман. — "Земля", Москва, 1912, сб. 9, с. 25–292.
Рівновага.

629 *Ожидание.* — "Новая жизнь", С.-Петербург, XI. 1912.
Чекання

630 *Собрание сочинений*, т. 2. *Рассказы.* Перевод с украинского. — Москва, Московское кн-во, 1912. 265 с.
Содержание *Мелоч — Контрасты. — Таинственный случай. — Записная книжка — Антрепренер Гаркун-Задунайский. — Два эпизода. — Кузь и Грицунь*

Зміст: *Дрібниця. — Контрасти. — Таємна пригода. — Записна книжка. — Антрепреньор Гаркун-Задунайський. — Рабині справжнього. — Кузь та Грицунь.*

631. *Таинственность.* Рассказ (Авторизованный перевод с украинского). — "Новый журнал для всех", С.-Петербург, IV. 1912, No. 4, с. 45-74.
Таємність.

632. *К своим.* С украинского авторский перевод с рукописи. — "Заветы", С.-Петербург, III, IV, V. 1913; No. 3-5; с. 11-51, 49-72, 13-45.
"По-свій!".

633. *Собрание сочинений*, т. 3. *Рассказы.* Перевод с украинского. — Москва, Московское кн-во, 1913. 305 с.
Содержание: *Федька-халамидник. — Красота и сила. — Мнимый господин. — Зина. — У молотилки. — Таинственность. — История Акимова здания.*
Зміст: *Федько-халамидник. — Краса і сила. — "Мнімий господін", — Зіна. — Біля машини. — Таємність. — Історія Якимового будинку.*

634. *Собрание сочинений*, т. 4. *Рассказы.* Перевод с украинского. — Москва, Московское кн-во, 1913. 278 с.
Содержание: *Талисман. — Хвостатые. — Ожидание. — Луч солнца. — Тайна* (Отрывок из дневника). *Маленькая черточка. — На рабочем пункте.* (Набросок). — *История с Костей. — Базар* (Драма в 4-х действиях).
Зміст: *Талісман. — Хвостаті. — Чекання. — Промінь сонця. — Тайна* (Виривки з щоденника). — *Маленька рисочка. — Хто ворог?* (Нарис). — *Кумедія з Костем. — Базар* (П'єса на 4 розділи).

635. *Собрание сочинений*, т. 5. *На весах жизни.* Роман. Перевод с украинского. — Москва, Московское кн-во, 1913. 292 с.
Рівновага.

636. *Талисман* (Рассказ). — Первый альманах изд-ва "Союз", С.-Петербург, 1913. 324 с.
Талісман.

637. *Заветы отцов.* — "Земля" Москва, 1914, сб. 14, с. 99-286.
Заповіт батьків.

638. *Честность с собой.* Повесть. — Мюнхен, Изд. Г. Мюллера, 1914. 349 с.
Чесність з собою.

639. *Босяк.* С украинского. Перевод автора с рукописи. — "Ежемесячный журнал", Петроград, VI-X. 1915; No. 6, 7, 8, 9-10; с. 21-33, 34-48, 35-43, 115-122.
Босяк.

640. *Собрание сочинений*, т. 2, изд. 2. *Рассказы.* Перевод с украинского. — Москва, Московское кн-во, 1915. 248 с.
Зміст: див. ч. 630.

641. *Собрание сочинений*, т. 6. *Рассказы.* Перевод с украинского. — Москва, Московское кн-во, 1915. 259 с.

Содержание: *Радость.* — *Олаф Стефенсон.* — *Терень.* — *Обручение.* — *Победитель.* — *Цепи.*
Зміст: *Радість.* — *Олаф Стефенсон.* — *Терень.* — *Заручини.* — *Переможець.* — *Ланцюг.*

642. *Собрание сочинений*, т. 7, ч. 1. *Божки.* Роман. Авторский перевод с украинского. — Москва, Московское кн-во, 1915. 244 с.
Божки.

643. *Собрание сочинений*, т. 8, ч. 2. *Божки.* Роман. Авторский перевод с украинского. — Москва, Московское кн-во, 1915. 244 с.
Божки.

644. *Ложь.* Пьеса в 3 д. — Москва, Изд. С. Ф. Разсохина, 1916. 50 с.
Брехня.

645. *Собрание сочинений*, т. 3, изд. 2. *Рассказы.* Перевод с украинского. — Москва, Московское кн-во, 1916. 276 с.
Зміст: див. ч. 633.

646. *Собрание сочинений*, т. 7, ч. 1, изд. 2. *Божки.* Роман. Авторский перевод с украинского. — Москва, Московское кн-во, 1916. 245 с.
Божки.

647. *Собрание сочинений*, т. 8, ч. 2, изд. 2. *Божки.* Роман. Авторский перевод с украинского. — Москва, Московское кн-во, 1916. 245 с.
Божки.

648. *Хочу!* Роман. С украинского. Перевод автора с рукописи. — "Земля", Москва, 1916, сб. 18, с. 5-258.
Хочу!

649. *Записки Курносого Мефистофеля.* Роман. С украинского. Авторский перевод с рукописи. "Земля", Москва, 1917, сб. 20, с. 5-269.
Записки Кирпатого Мефістофеля.

650. *Собрание сочинений*, т. 4, изд. 2. *Рассказы.* Перевод с украинского. — Москва, Московское кн-во, 1917. 253 с.
Зміст: див. ч. 634.

651. *Собрание сочинений*, т. 5, изд. 2. *На весах жизни.* Роман. Перевод с украинского. — Москва, Московское кн-во, 1917. 246 с.
Рівновага.

652. *Собрание сочинений*, т. 9. Перевод с украинского. — Москва, Московское кн-во, 1917. 271 с.
Содержание: *Ложь.* — *Черная пантера.* — *Пригвожденные.*
Зміст: *Брехня.* — *Чорна Пантера і Білий Ведмідь.* — *Пригводжені.*

653 *Собрание сочинений*, т. 9, изд. 2. Перевод с украинского. — Москва, Московское кн-во, 1918. 225 с.
Зміст: див ч. 652.

654. *Закон.* Пьеса в 4-х действиях (Перевод с украинского). — Берлин, Изд-во

"Возрождение", 1922, 94 с.
Закон.

655. *Записки Курносого Мефистофеля.* Роман. Авторизованный перевод с украинского Р. В. — Берлин, Изд-во Ольга Дьякова и К°, 1922. 268 с.
Записки Кирпатого Мефістофеля.

656. *Талисман.* Перевод с украинского Р. Винниченко. *Вместо предисловия,* В. Винниченко. (Библиотека "Сполохи"). — Берлин, Изд-во Е. А. Гутнова, 1922. 96 с.
Талісман.

657. *Честность с собой.* Повесть. — Берлин, Изд-во Ольга Дьякова и К°, 1922. 349 с.
Чесність з собою.

658. *История с Костей.* Рассказ. — Москва, "Земля и фабрика", 1926. 32 с.
Кумедія з Костем.

659. *Кузь и Грыцунь.* Рассказ. Перевод с украинского автора. — Москва, "Земля и фабрика", 1926. 29 с.
Кузь та Грицунь.

660. *Ожидание.* Рассказ. — Москва, "Земля и фабрика", 1926. 32 с.
Чекання.

661. *Победитель.* Рассказ. Перевод с украинского. (Универсальная библиотека, No. 153). — Москва, Гос. изд-во, 1926. 64 с.
Переможець.

662. *Радость.* Рассказы. Перевод с украинского. (Универсальная библиотека, No. 159-160). — Москва, Гос. изд-во, 1926. 92 с.
Радість.

663. *Федька-халамидник.* Рассказ. Перевод с украинского А. Алтаева. — Москва, "Земля и фабрика", 1926. 44 с.
Федько-халамидник.

664. *Обручение.* Повести и рассказы. (Украинские писатели в русских переводах). Вступительная статья Анд. Речицкого. — Харьков, Изд-во ВУСПС "Украинский рабочий", 1927. 322 с.
Содержание: *История Акимова здания. — Обручение. — Радость. — Терень. — Купля.*
Зміст: *Історія Якимового будинку. — Заручини. — Радість. — Терень. — Купля.*

665. *Записки Курносого Мефистофеля.* Роман. Перевод с украинского. Под ред. И. Айзенштока. С предисловием В. Юринца. — Харьков, "Пролетарий", 1928. 270 с.
Записки Кирпатого Мефістофеля.

666. *Солнечная машина.* Роман. Авторизованный перевод с украинского Р. В. Предисловие Н. Демченко. — Харьков, Гос. изд-во Украины, 1928. 622 с.
Соняшна машина.

667. *Борьба* [Рассказы]. Перевод с украинского под ред. Е. Приходченко. — Москва, Гос. изд-во, 1929. 259 с.
Боротьба.

668. *Талисман* (Рассказы). Перевод с украинского под ред. Е. Приходченко. (Творчество народов СССР). — Москва, Гос. изд-во, 1929. 289 с.
Талісман.

669. *Федька-халамидник.* Рассказ. — Москва, Гос. изд-во, 1929. 48 с.
Федько-халамидник.

Словацькі

670. *Zápisky Piknosého Mefista.* — Bratislava, Národni vydavatelská spoločnost, 1933.
Записки Кирпатого Мефістофеля.

Татарські

671. *Eki Arqadas.* Tercyme iden· I. Beşevli. Işci ve kejly kytybxanesi. — Qrьm Devlet Nesrijatь [Симферопіль, 1929. 25 с.].
Кузь та Грицунь.

672. *Kostijanьn, başьna kelgenler.* Ceviren: V. Ymerof. Işci ve kejly kytybxanesi. — Qrьm Devlet Nesrijatь [Симферопіль, 1929. 18 с.].
Кумедія з Костем.

Французькі

673. *Au souffle des vents, des vents furieux* (Traduction de l'ukrainien). — "Ukraine nouvelle", Paris, 31.V.- 1.VII. 1929. no. 7, 8.
Віють вітри, віють буйні.

674. *Au souffle des vents, des vents furieux.* Traduit de l'ukrainien par Juliette Pary. — "Nouvel âge", revue mensuelle de littérature et de culture, Paris, IV. 1931, no. 4, p. 326-330.
Віють вітри, віють буйні.

675. *Nouveau commandement*, roman. Traduit de l'ukrainien par Suzanne Davont. — Paris, Editions des Presses du Temps Présent, 1949. 378 p.
Нова заповідь.

Чеські

676. *Lež.* Drama o 3 dějstvich. Z ukrajinštiny přeložila M. Horbačevská. — Praha, Všesvit, 1920. 88 s.
Брехня.

677 *Černá Pantera a Bílý Medvěd.* Řel. K. Král. — Praha, B. Havlíček, 1922. 73 s.
Чорна Пантера і Білий Ведмідь.

678 *Anarchisté (Poctivost k sobě)*, roman. Přeložil Jaroslav Řehák. — Praha, Komunistické knihkupectí a nakladatelství R. Rejman, 1922. 250 s.
Чесність з собою.

679. *Student*. Přel. V. Charvát. — Praha, Vilímek [s. d.] 99 s.
Студент.

2. ПУБЛІЦИСТИКА

Англійські

680. *Speech by V. Vinnichenko at the Second Ukrainian Military Congress.* In: *The Russian Provisional Government 1917.* Documents. Selected and edited by Robert Paul Browder and Alexander F. Kerensky (Hoover Institution Publications). — Stanford, Stanford University Press, 1961, v. 1, p. 380-381.
Промова В. Винниченка на 2-му Всеукраїнському Військовому З'їзді.

Німецькі

681. *Die Revolution in Gefahr.* Ein offener Brief der Auswärtigen Gruppe der Ukrainischen Kommunistischen Partei an die Kommunisten und revolutionären Sozialisten Europas und Amerikas. — Wien, "Nowa Doba", 1921. 64 S.
Революція в небезпеці.

Російські

682. *О морали господствующих и морали угнетенных* (Откритое письмо моим читателям и критикам). Перевод с украинского. — Львів, [б. в.] 1911. 92 с.
Про мораль пануючих і мораль пригноблених.

683. *Открытое письмо к русским писателям.* — "Украинская жизнь", Москва, X. 1913, No. 10, с. 29-33.
Одкритий лист до російських письменників.

684. _____. "День", Петербург, 1913, No. 280.

685. *Т. Г. Шевченко* (К столетней годовщине со дня рождения). — "Заветы", С.-Петербург, II. 1914, No. 2. с. 1-8.
Геній України.

686 *В чем наша сила?* — "Украинская жизнь", Москва, VII. 1915, No. 7, с. 13-18.
У чім наша сила?

687 *"Лупайте сю скалу!"* — "Украинская жизнь", Москва, XI-XII. 1915, No. 11-12, с 7-16

688 *Непотухший огонь* — "Украинская жизнь", Москва, VIII-IX. 1915, No. 8-9, с. 46-52.
Непогаслий вогонь

689. *Несколько слов о нашей молодежи.* — "Украинская жизнь", Москва, X-XI. 1916, No 10-11, с. 48-52.

Декілька слів про нашу молодь.

690. *Птеродактили.* — "Украинская жизнь", Москва, IV-V. 1916, No. 4-5, с. 96-105.
Птеродактилі.

691. *Донесение В. К. Винниченко Временному Правительству об июльских событиях в Киеве.* — "Киевская мысль", 6. VII. 1917.
Звідомлення В. К. Винниченка Тимчасовому урядові про липневі події в Києві.

692. *Извещение Генерального Секретариата о вступлении в управление краем.* — "Киевская мысль", 24. IX. 1917.
Оповіщення Генерального Секретаріяту про перебрання влади в країні.

693. *Ответ Генерального Секретариата на ультиматум Совета Нар. Комиссаров.* — "Новая жизнь", Петроград, 21. XII. 1917, No. 196, с. 3.
Відповідь Генерального Секретаріяту на ультиматум Ради Нар. комісарів.

694. _____. "Правда", Москва, 21. XII. 1917, No. 209, с. 1-2.

695. *Письмо к К. П. Василенко.* — "Русское слово", Москва, 17. X. 1917, No. 237, с. 5.
Лист до К. П. Василенка.

696. *Речь В. Винниченко на 2 Всеукраинском войсковом съезде.* — "Киевская мысль", 8. VI. 1917.
Промова В. Винниченка на 2-му Всеукраїнському Військовому З'їзді.

697. *Циркуляр В. Винниченко губернским и уездным комиссарам по вопросу о выступлениях против Рады. — "Киевская мысль", 28. IX. 1917.*
Обіжник В. Винниченка губерніяльним і повітовим комісарам про виступи проти УЦРади.

698. *Вместо предисловия.* В кн.: В. Винниченко. *Талисман.* Перевод с украинского Р. Винниченко (с. 7-11). — Берлин, Изд-во Е. А. Гутнова, 1922. 96 с.
Замість передмови.

699. *Донесение В. К. Винниченко Временному Правительству об июльских событиях в Киеве.* В кн.: *Революция и национальный вопрос.* Документы и материалы по истории национального вопроса в России и СССР в XX веке. — Москва, Изд-во Коммунистической Академии, 1930, т. 3, с. 169.
Звідомлення В. К. Винниченка Тимчасовому урядові про липневі події в Києві.

700. *Извещение Генерального Секретариата о вступлении в управление краем.* В кн.: *Революция и национальный вопрос.* Документы и материалы по истории национального вопроса в России и СССР в XX веке. — Москва, Изд-во Коммунистичной Академии, 1930, т. 3, с. 188.
Оповіщення Генерального Секретаріяту про перебрання влади в країні.

701. *Из истории украинской революции.* В кн.: *Революция на Украине по мемуарам белых (с. 277-358). — Москва, Гос. изд-во, 1930. 435 с.*
З історії української революції.

702. *Открытое письмо к русским писателям.* — "Украинская жизнь" [Додаток до китайської г. "Гун-Бао"], Харбин, 16. I. 1930, No. 926, с. 3.
Одкритий лист до російських письменників.

703. *Речь В. Винниченко на 2 Всеукраинском войсковом съезде.* В кн.: *Революция и национальный вопрос.* Документы и материалы по истории национального вопроса в России и СССР в XX веке. — Москва, Изд-во Коммунистической Академии, 1930, т. 3, с. 157-159.
Промова В. Винниченка на 2-му Всеукраїнському Військовому З'їзді.

704. *Циркуляр В. Винниченко губернским и уездным комиссарам по вопросу о выступлениях против Рады.* В кн.: *Революция и национальный вопрос.* Документы и материалы по истории национального вопроса в России и СССР в XX веке. — Москва, Изд-во Коммунистической Академии, 1930, т. 3, с. 189.
Обіжник В. Винниченка губерніяльним і повітовим комісарам про виступи проти УЦРади.

Французькі

705. *La Révolution en Danger*! La Lettre du Parti Communiste ukrainien — Groupe Etranger aux Communistes et Socialistes de l'Europe et de l'Amérique. — Vienne, "Nova Doba", 1920. 62 p.
Революція в небезпеці!

III. ЛІТЕРАТУРА ПРО В. ВИННИЧЕНКА

1. МОНОГРАФІЇ

706. Тищенко, Юр. *Хто такий В. Винниченко?* Біографічний нарис. — Київ, Друкарня В. Кульженка, 1917. 16 с. (А,Б,М)

Ця брошура є бібліографічною рідкістю (щойно в 1984 році з її примірника в Українському музеї-архіві в Клівленді зроблено фотокопії для Архіву В-ка в Колюмбійському університеті й для Нью-йоркської публічної бібліотеки). Тим то вона становить вартісне джерело маловідомих, а то й невідомих інформацій із біографії молодого В-ка, як ось про бідняцьке походження В-ка (батько його був пастухом у поміщика), через що В-ко міг стати учнем гімназії тільки завдяки допомозі свого старшого брата, робітника-складача в єлисаветградській друкарні. Подано вичерпні інформації про його навчання в гімназії й у київському університеті, його студентські заробітки, як учителя-корепетитора поміщицьких дітей, його мандри по Україні, підпільну політичну діяльність тощо. Знаходимо в брошурі точні дані про його кількаразові ув'язнення, перебування в дисциплінарному військовому батальйоні й у київській фортеці, про втечу за кордон і часте повертання звідти на нелеґальне перебування в Україні та ін.

707. Свєнціцький, І. *Винниченко* (Спроба літературної характеристики). — Львів, Накл. автора, 1920. 44 с. (А)

Зміст: *Краса і сила. — Щаблі життя. — Непримиримі противенства. — Суспільно-національне життя. — Становище Винниченка в українськім письменстві.*

У першому розділі автор розглядає ідею краси і сили в творах В-ка. "Оці контрасти між красою і силою тіла й духа в різних відтінках насичення й напруження є осередком цілого ряду оповідань, з яких найкращими, гідними стати поруч найудатніших світових однорідних творів, є *Краса і сила* та *Голота*.

Другий розділ це аналіза конфлікту між одиницею і суспільством у творах В-ка. "Оці зусилля Винниченкових персонажів переступити щабель колективу, щоб із щабля анархічного індивідуалізму тим успішніше працювати для того ж колективу, і знаменують їх небуденну внутрішню силу".

Третій розділ просліджує життєві конфлікти, в які попадають герої Винниченкових творів.

Проаналізувавши в четвертому розділі низку творів В-ка, автор приходить до висновку, що "Винниченко є ворогом пустого патріотично-націоналістичного сентименталізму, але не національної свідомости в усіх її здорових і природних проявах".

Про місце В-ка в українській літературі автор висловлюється в кінцевому розділі так: "Винниченко є великим самобутнім талантом. З поглядами персонажів його творів можна не годитися, але його ніяк не можна оминути, навіть тоді, коли б хто з націоналістів, ображений *Відродженням нації*, вперто став сумніватися за приналежність письменника до української літератури".

708. Довгаль, С. *Поворот од соціялізму* (З приводу брошури В. Винниченка *Поворот на Україну*). — Подєбради, "Вільна спілка", 1927. 16 с. (А)

Брошура С. Довгаля, у формі відкритого листа до В-ка — це обвинувачення В-кові за його політичну діяльність, насамперед за його поїздку на Україну 1920 р. Автор називає цю поїздку "капітуляцією" В-ка перед більшовиками. "Для нас, соціялістів і вояків, була дивно-незрозуміла така Ваша поведінка і ми гірко у Вас були розчаровані". Далі автор закидає В-кові мінливість у політичних орієнтаціях: "Про Вас я сказав би, що Ви постійні тільки в мінливості своїй". Про брошуру В-ка *Поворот на Україну*, в якій він закликає українських еміґрантів вертатися на Україну для конструктивної національної праці, С. Довгаль пише: "Ваша пропаґанда повороту — явно деструктивна робота" і вказує на приклади тих людей, які вже повернулися і "цілком перейшли на сторону окупації" під тиском більшовицьких вимог. "Чи ж не зужили б такі люди часу продуктивніше і, розуміється, корисніше для українського визволення на чужині?". Автор кінчає примирливим тоном і закликає В-ка до самостійної творчости й боротьби: "Отже до цієї праці конструктивної, з масами нашого народу, дозвольте закликати й Вас — носія своєї, я вірю, великої мети, як Ви колись кликали до боротьби нас — молодших українських людей".

709. Василенко, Вас. *Про "Соняшну машину" В. Винниченка* (Спроба критичної аналізи). — Харків, "Пролетарій", 1928. 119 с. (А)

Книжка В. Василенка складається з п'ятьох розділів.

У першому з них, за допомогою аналізи ранніх творів В-ка, автор з'ясовує ті національні й соціяльні обставини, які призвели В-ка до написання *Соняшної машини*.

Другий розділ починається спробою визначити жанр твору (утопічний, фантастичний, любовно-психологічний, а чи, за визначенням самого В-ка, реалістично-символістичний). На думку Василенка, це роман соціяльний. Для обґрунтування цієї думки автор накреслює психологічні портрети головних персонажів твору. Щождо питання стилю (реалістичний він чи романтичний), автор визначає його як романтичний. Далі автор розглядає різні категорії змальованого в романі суспільства — аристократію, капіталістів, дрібну буржуазію, пролетаріят.

Третій розділ аналізує *Соняшну машину* з погляду розвитку фабули й реалізації письменницького пляну. Наприкінці розділу автор прослідкує мову й мовостиль роману.

Четвертий розділ присвячений проблематиці роману. Проблеми *Соняшної машини* такі: теорія розвитку суспільства, боротьба за існування, проблема інтеліґенції, боротьба кляс, пацифізм, роля "вождя" і маси, релігія, жінка, біологічний фактор, родина. проституція, статеві проблеми, етика, правда і брехня та ін.

У п'ятому розділі автор приходить до питання соціяльного й художнього значення цього твору. "Роман *Соняшна машина* через соціяльну в основному тему, сюжетну напруженість та кінематографічний темп розгортання її, через місцями дуже яскраву, приступну для широких мас образність мови та яскраві рисунки, принаймні деяких персонажів, через багатство засобів свого романтичного, ефектного взагалі стилю, через різноманітну проблематику — є емоційно-заразливий і читабельний. А читабельність роману великою мірою збільшує його соціяльне значення". Про літературну вартість твору: "З боку, так би мовити, 'суто-художнього', літературно-технічного і стилістичного, В. Винниченко своїм романом вніс чимало нових і свіжих елементів у нашу українську літературу, ще досить на ці елементи бідну". І вкінці: "Підсумовуючи висновки, треба зазначити, що безперечно, *Соняшна машина* це виразний етап і

в ідейному і в художньому відношенні — від старого до нового".

710. Річицький, Анд. [псевд. Анатоля Пісоцького]. *Володимир Винниченко в літературі й політиці*. Збірка статтей. — Харків, ДВУ, 1928. 78 с. (А)

Зміст: *Передмова. — Володимир Винниченко. — Літературні етапи. — Апологія націоналізму. — "Соняшна машина"*.

У передмові автор стверджує, що останнім часом "Винниченко стає одним з найбільш читабельних письменників, особливо серед робітничої й селянської молоді". Одночасно автор підкреслює, що у В-ка "майже неможливо знайти межу між мистецтвом і політикою" і тому "неможливо розглядати Винниченка лише з одної якоїсь сторони його життя й діяльности".

У біографічному конспекті В-ка автор ставить основну тезу, що В-ко — це "один із найвидатніших проводирів національного руху, що після Жовтневої революції виродився в націоналістичну контрреволюцію. Він же є й найвидатніший представник української дожовтневої літератури XX століття".

У наступній статті *Літературні етапи* автор дає дуже високу оцінку ранній творчості В-ка: "Обсягом і різноманітністю своєї тематики, діяпазоном проблем і масою людських типів Винниченко, безперечно, стає на рівні першої-ліпшої літератури европейської". "І коли ще й дотепер не перевелися охочі люди 'рубати вікно до Европи', то це тільки через те, що відкривачі Америки або не знають, або забувають, що Колюмб це вже давно зробив". Одначе пізнішу Винниченкову творчість автор оцінює наскрізь неґативно: "Інколи можна чути такі думки, що Винниченко — наш славний письменник, але, на жаль, устряв у політику, де діяв невдало й цим ніби поклав пляму і на свою письменницьку славу; через те, мовляв, треба його літературну творчість відокремити від його політичної діяльности". Автор заперечує такі думки: "Його художні твори — це образи з його політичної діяльности", а "націоналізм став за основу діяльности Винниченка, насамперед політичної, але він і в художніх його творах знаходить собі місце (*Хочу, Божки*), особливо ж у писаних уже за часів революції. *Між двох сил* — драма дрібнобуржуазного націоналізму; *На той бік* — контрреволюційна повість, наклеп на трудящі маси" і т. д.

"Апологією націоналізму" називає автор Винниченкову книгу *Відродження нації*, у якій "даремна річ шукати марксизму й комунізму", а навпаки, "хода його міркувань всюди виявляє в ньому ідеолога націоналістичного міщанства". Зрештою, В-ко і сам признався, "що для нього національна справа насамперед, а соціяльна справа потім".

В останній статті автор розглядає зміст Винниченкового роману *Соняшна машина* і приходить до висновку, що "з погляду соціяльної перспективи *Соняшна машина* порожня. Зате вона повна майстерства авантурно-детективного дійства".

711. Річицький, Анд. [псевд. Анатоля Пісоцького]. *Винниченко; літературні етапи* (Масова літературно-критична бібліотека). — [Харків], "Український робітник", [1929]. 32 с. (А)

Невеличка форматом брошура популярного характеру. Наскрізь неґативна оцінка Винниченкової діяльности й літературної творчости. Особливо гостро осуджує автор участь В-ка в УЦРаді й Директорії та його літературні твори *Записки Кирпатого Мефістофеля, Чесність з собою* і *Соняшну машину*.

712. Христюк, Павло. *Письменницька творчість В. Винниченка* (Спроба соціологічної аналізи). — Харків, "Рух", 1929. 202 с. (А)

У передмові автор застерігається, що має намір "дати лише аналізу письменницької творчости Винниченкової в світлі нашої доби, торкаючися його політичної діяльности лише побіжно".

Книжка складається з п'ятьох частин.

У першій з них автор стверджує, що В-ко "своєю майстерністю, тематикою, способом і напрямком трактування поставлених питань виходить на шлях світової літератури". Далі автор подає опис тодішньої політичної боротьби на Україні й огляд тогочасної світової й української літератур.

Друга частина — це біографія В-ка й аналіза його ранніх творів (1902-1912).

Третя частина: персонажі Винниченкових творів (сільсько-господарський пролетаріят, поміщики, міська буржуазія, інтеліґенція й ін.).

Четверта частина. Занепадництво у Винниченковій творчості, на думку автора, почалося з того, що В-ко почав усе більше й більше зосереджуватися на житті інтеліґенції і "заплутався в буржуазній проблемі визволення індивідуальности". Цю свою тезу автор ілюструє прикладами з творів В-ка.

П'ята частина. Автор ділить творчість В-ка на три періоди: перший — юнацький, перед революцією 1905 року, переважно невеликі оповідання; другий — приблизно 1907-1910, коли В-ко "чи не всю свою мистецьку увагу віддає зображенню занепадницьких настроїв і побуту інтеліґенції"; і третій — "період ширшої суспільної обсервації і великої літературної форми: роману, період, що почався десь року 1911-1912 і тягнеться й досі".

Автор кінчає свою книжку аналізою Винниченкового роману *Соняшна машина*.

Наприкінці подана бібліографія *Література про В. Винниченка та про його твори,* що нараховує 91 позицію.

713. Овчаров, Г. Ф. *Більше непримиренности до ворожих виступів* (Винниченкова *Соняшна машина* та її критика). — [Харків], "Рух", 1932. 114 с. (А)

У книжку Г. Овчарова ввійшла його розвідка *Винниченкова "Соняшна машина"* (вперше друкована в ж. "Молодняк", Харків, 1928, ч. 4) і його стаття *Більше непримеренности до ворожих виступів* (уперше друкована в ж. "Ґарт", Харків, 1929, ч. 6), що й дала назву книжці.

На початку автор зауважує, що новий роман В-ка "справедливо викликав до себе великий інтерес з боку радянської суспільности", бо в ньому В-ко "виявив великий художній і публіцистичний хист". Рясно цитуючи, автор переказує зміст Винниченкового роману. Далі автор піддає *Соняшну машину* критиці з марксистських позицій. Ця критика наскрізь неґативна. Автор твердить, що В-ко виступає у своєму творі "як принципіяльний ідеологічний ворог пролетарської революції", а *Соняшна машина* — це "скрайній, доведений до жахливих розмірів нігілізм". "Погляди й ідеологія *Соняшної машини* не тільки чужі марксизмові, революційній ідеології пролетаріяту, а просто ворожі, бо вони направлені безпосередньо проти нашого світогляду так само, як направлені проти СРСР".

У другій частині книжки автор аналізує широку дискусію, що розгорнулася серед українських літературних критиків після появи роману. Автор полемізує з поглядами, що їх висловили про *Соняшну машину* критики: О. Білецький, М. Зеров, І Лакиза, Я. Савченко, А. Річицький, М. Демченко, В. Коряк, Б. Коваленко, І Ле, а особливо В. Василенко.

714 Бутник-Сіверський, Б. С. *Винниченко про Петлюру*. — [б. м.], Комітет "За повернення на Батьківщину", [б. д., 195-?]. 29 с. (Б)

Брошура невеличкого формату, в якій подаються неґативні характеристики про С. Петлюру, що їх висловив В-ко у своєму *Заповіті борцям за визволення*

(див. чч. 560, 563).

715. *Володимир Винниченко* (Статті й матеріяли). Ред. колеґія: Б. Подоляк [псевд. Г. Костюка], В. Порський [псевд. В. Міяковського], В. Чапленко. — Нью-Йорк, УВАН у США. Комісія для охорони і збереження літературної та мистецької спадщини В. К. Винниченка, 1953. 72 с. (У)

Зміст: *Від редакційної колеґії.* — Р. Винниченко. *В. К. Винниченко.* Біографічна канва. — Б. Подоляк. *Остання резиденція В. Винниченка.* — Ю. Тищенко-Сірий. *Участь В. К. Винниченка в революційному русі 1914-1916 рр.* — С. Гординський. *Малярські твори В. Винниченка.* — М. Глущенко. *Винниченко як маляр.* — М. Келлер. *В. Винниченко — маляр.* — Рукописи виданих творів В. К. Винниченка, що переховуються в "Закутку". — Винниченкові картини, що переховуються в Детройті. — Резюме англійською мовою.

Дружина В-ка Розалія Яківна подає його коротку біографію (див. також ч. 5).

Б. Подоляк з'ясовує причини, чому В-ко в 1934 році покинув Париж і переселився з дружиною до містечка Мужен на півдні Франції. Далі подає історію придбання хутора "Закуток" і детальний опис мешкального будинку, в якому В-ко провів останніх 17 років свого життя. Подано також докладний список і опис літературної та малярської спадщини, що він її там залишив.

Ю. Тищенко-Сірий розповідає про свою першу зустріч з В-ком у Києві 1905 року і співпрацю з ним в українському підпільному русі в роки 1-ої світової війни.

С. Гординський розглядає малярську творчість В-ка і стверджує наприкінці, що "серед досить великої групи українських мистців паризької школи Винниченко, хоч нічим оригінальним не виявився, — маляр далеко не аматорської міри. Майбутній історик мистецтва при розгляді цієї групи не зможе проминути малярських творів В. Винниченка.

У своїй короткій статті М. Глущенко висловлюється позитивно про В-ка як маляра, напр.: "Винниченко ще з перших своїх малярських кроків дивував своїми досягненнями"; "Найкращі пейзажі того часу, цікаво скомпоновані, з різними обробленими малярськими плянами, не поступаються кращим малярам школи 'Еколь-де-Парі'".

Малярський критик М. Келлер також дає позитивну оцінку Винниченковій малярській творчості, як ось: "Закоханість у природу, повага й 'чесність' до всякої малярської теми, свіжість та щирість сприймання моделі — все це надає неповторної краси творчості В. Винниченка".

У тексті 8 фотографій і 6 фоторепродукцій малярських творів В-ка.

716. Смолич, Юрій. *З народом чи проти народу?* — [б. м.], Видання Комітету "За повернення на Батьківщину", 1958. 82 с. (Б)

Брошура-полеміка з Винниченковим *Заповітом борцям за визволення.* Спочатку автор дає високу оцінку ранній літературній творчості В-ка і характеризує Винниченкові оповідання як "коштовні мистецькі цінності — літературні шедеври". Одначе згодом В-ко у своїх творах "піддався зневірі, а інколи й просто висміював та паплюжив ідеї боротьби, з якими прийшов у літературу". Політичну діяльність В-ка автор оцінює наскрізь неґативно: "Хоча й обстоював він [В-ко] декляративно 'всебічне' — водночас соціяльне й національне — визволення, одначе в своїй практичній політичній діяльності завжди — ще з тієї пори, як утворив окрему [від російської] українську соціял-демократичну партію — віддавав перевагу якраз національній, а не соціяльній програмі, тобто, як був, так і залишився — до смерти залишився —

націоналістом" [розбивка Ю. Смолича]. Останні політичні праці В-ка і його концепції конкордизму й колектократії автор окреслює як "немічний виплід передсмертного старечого маразму". [Свій філософський трактат *Конкордизм* написав В-ко у віці 58 років. У такому ж самому віці написав Ю. Смолич свій політичний трактат *З народом чи проти народу?*]. вчинки, напр., він твердить, що В-ко "не повернувся на Батьківщину тільки тому, що був уже надто старий, немічний, кволий і тілом і духом"; "Під вісімдесят років, знаєте, важко змінити уклад свого життя, навіть, коли це й не життя, а тільки гірке животіння" [Як відомо, В-ко помер у віці 70 років]; і т. п.

717. *В. Винниченко;* до двадцятиліття з дня смерти. — Мельбурн, [Aberdeen Press], 1971. 19 с. (П)

Невеличка брошура, на зміст якої складаються: біографічна нотатка про В-ка, стаття О. Коваленка *В. Винниченко* й уривки з листів Розалії Винниченко до О. Коваленка. Також репродукції двох автопортретів В-ка й одного портрета Розалії Винниченко. У листах чимало побутових деталів з останніх двох років життя В-ка в "Закутку" у Франції.

718. Погорілий, Семен. *Неопубліковані романи Володимира Винниченка.* Манітобський університет. Департамент славістики. Праці в ділянці слов'янських літератур. — Вінніпеґ, 1975. 213 с.
_____. [2-е вид.]. УВАН у США. Комісія для вивчення й публікації спадщини Володимира Винниченка. Серія: З нашого минулого, ч. 4. — Нью-Йорк, 1981. 212 с. (У)

Після надрукування цієї книжки її автор захворів, і розповсюдження книжки не почалося. Згодом, по смерти автора 1979 року, знайдено в його архіві лише кілька примірників книжки. Тому УВАН опублікувала книжку другим виданням.

Книжка С. Погорілого це його докторська дисертація, яку він захистив 1970 року в Нью-йоркському університеті. Темою дослідження є такі недруковані романи В-ка: 1. *Поклади золота, 2. Вічний імператив, 3. Лепрозорій* і 4. *Слово за тобою, Сталіне*! (Цей останній роман В-ка вийшов друком у часі між написанням праці С. Погорілого і її опублікуванням).

У першому розділі своєї праці автор з'ясовує творчу біографію В-ка, поділивши її на такі три періоди: період малої форми (1904-1906), період драми та проблемно-психологічного роману (1907-1920) і період утопійного, соціяльно-пригодницького та політично-філісофського роману (1921-1951). У наступному розділі автор подає літературно-критичну аналізу згаданих чотирьох романів В-ка, починаючи розгляд кожного з них розповіддю про його зміст. У розділі *Про деякі особливості поетики Винниченка* автор насвітлює улюблені теми В-ка, напр., краса, мораль, мистецтво, індивід і громада, Україна, чесність з собою, колектократія, щастя, образ нової людини й ін. Розділ *Різне* це розгляд рукописних матеріялів Винниченкових оповідань, п'єс, листування, щоденника, філософських праць, публіцистики й малярства. У висновках автор стверджує, що "останні романи є підсумком п'ятидесятирічної творчости Винниченка, його майстерности та світосприймання". Наприкінці книжки англійське і французьке резюме, іменний показник, список ілюстрацій і бібліографія, яка займає 84 позицій (40 — твори В-ка та 44 — критична література й спогади про нього).

719. Костюк, Григорій. *Володимир Винниченко та його доба.* Дослідження, критика, полеміка. — Нью-Йорк, УВАН у США. Комісія для вивчення і публікації спадщини В Винниченка, 1980. 283 с. (У)

Зміст: *Від автора. — Деякі проблеми наукового вивчення В. Винниченка. — Володимир Винниченко та його останній роман. — Остання резиденція В. Винниченка* ("Закуток" та його історія). — *Повість про людей буреломних років. — Леся Українка та Володимир Винниченко. — Сергій Єфремов і Володимир Винниченко. — Володимир Винниченко — маляр. — Записники Володимира Винниченка. — Думки з приводу. — Місія В. Винниченка в Москві і Харкові 1920 року. — Як ми критикуємо? — Так ми критикуємо!* — Матеріяли і документи. — Показник імен. — Уміщені фотографії.

Це збірка праць Г. Костюка про В-ка, що були надруковані в журналах, газетах, збірниках тощо. Бібліографічні описи й анотації до цих праць див. чч. 2374, 2373, 715, 2402, 2376, 2474, 2178, 2528, 2442, 2346, 2421, 2420.

2. У КНИЖКАХ І ПРЕСІ

1903

720. Личко, І. *Талант чи випадковість?* — ЛНВ, Львів, 1903, т. 21, с. 86–92. (Б)

На початку своєї рецензії автор стверджує: "Чимось новим, свіжим і оригінальним віє від *Сили і краси*. Ця повість має те, що примушує читача не лише прочитати її, а ще й перечитати окремі сцени, запам'ятати деякі оригінальні вирази". Одначе автор рецензії вказує і на хиби Винниченкового оповідання, наприклад, на те, що в оповідання вплетено низку міркувань про економічні відносини в суспільстві. Тут В-ко став публіцистом та "кинувся на небезпечну для белетриста стежку ідейної тенденційности". Але "тенденцію повісти авторові теж не довелося вивести ясно". Наприкінці рецензент ставить питання: "Талант у д. Винниченка, чи його *Сила і краса* — випадковість? Ми чекаємо нових творів для відповіді на це питання".

У редакційній примітці до рецензії сказано, що редакція не згідна з неґативними оцінками рецензента. Примітка підписана ініціялами І. Ф. (крипт. Івана Франка, тодішнього редактора ЛНВ).

1904

721. Франко, Ів. *Новини нашої літератури.* — ЛНВ, Львів, XI. 1904, т. 28, кн. 11, с. 43–48. (Б)

Рецензія на виданий 1904 року в київському в-ві "Вік" літературний збірник *На вічну пам'ять Котляревському*. Про надруковане в цьому збірнику оповідання В-ка *Заручини* Франко пише: "Найвизначніший талант серед молодих письменників, без сумніву, Вол. Винниченко, який у збірнику дав гарне оповідання *Заручини*, яскравий та глибоко драматичний малюнок із сучасного студентського життя.

722. Франко, Іван. *Старе й нове в сучасній українській літературі.* — ЛНВ, Львів, I–III. 1904, т. 25, с. 65–84. (Б)

Спочатку подано повний текст Франкового перекладу статті С. Русової *Старое и молодое в современной малорусской литературе*, що була надрукована в російському ж. "Русская мысль" (Москва, XII. 1903, с. 191–201). Одначе, крім перекладу, І. Франко написав вступні зауваження й підтекстні примітки, в яких виправив деякі помилкові твердження авторки. А наприкінці, після перекладу, Франко вмістив свою статтю про незадовільний стан теперішньої української літератури й відсутність у ній нових талантів. "Один тільки Винниченко, — пише І. Франко, — в останніх двох роках піднявся відразу на видне становище і подав великі надії своїм незвичайно багатостороннім, дужим

талантом та знанням життя. Коли доля поталанить цьому молодому й повному сили письменникові дійти до повного розвою, то можемо надіятися з нього справді великої прикраси нашої літератури. Дужістю свого таланту, яскравістю малюнку та широтою розмаху він найбільше з усіх молодих наших письменників нагадує П. Мирного".

1905

723. В. *Літературні конкурси і нагороди.* — ЛНВ, Львів, I–III. 1905, т. 29, кн. 1, с. 257. (Б)

Журнал "Киевская старина" проголосив конкурс на белетристичні твори 1904 року. З надісланих 26 рукописів вибрано й нагороджено три: 1. Голота, повість В–ка; 2. *Vae victis,* повість М. Чернявського; 3. *Під мінаретами*, повість М. Коцюбинського.

1906

724. Б. Г. [крипт. Бориса Грінченка]. *"Темна сила" Винниченка (Деде).* — "Нова громада" Київ, XI. 1906, ч. 11, с. 158. (Б)

Невеличка рецензійна нотатка. Подано коротко зміст Винниченкового оповідання. Оцінка рецензента: "Написано, як звичайно у д. Винниченка, талановито й кольоритно".

1907

725. А. Б. [крипт. Б. Авер'янова]. *З українських журналів* ("Літературно-науковий вісник", кн. 11, 1907). — "Рада", Київ, 22. XII. 1907, ч. 287, с. 2–3. (Б)

Автор огляду пише про надруковане в цьому ч. ЛНВ Винниченкове оповідання *Студент*, що це "чудове по заміру і виконанню оповідання", яке "робить дуже сильне враження і з художнього боку майже бездоганне".

726. Віченко, Е. *Володимир Винниченко. "Краса і сила".* В–во "Вік". У Києві, 1906. — "Рада", Київ, 6. III. 1907, ч. 54, с. 4. (Б)

Рецензент розглядає Винниченкові оповідання, що ввійшли в цю збірку, і висловлюється про них позитивно, зокрема про *Голоту*, що дістала була першу премію на літературному конкурсі ж. "Киевская старина" в 1904 р. (див. ч. 723, 2822). Рецензент уважає, що в особі В–ка "українська література придбала собі нового справжнього письменника, що яскраво визначається безперечним, молодим, свіжим талантом".

727. *Володимир Винниченко. "Краса і сила" та інші оповідання.* — "Рада", Київ, 14. II. 1907, ч. 37, с. 4. (Б)

Повідомлення про вихід з друку збірки Винниченкових оповідань у київському в–ві "Вік" 1906 р. "Про саму книжку покищо скажемо, що і добором речей тут поміщених і зверхньою формою вона виглядає доволі гарно".

728. Д. Д–ко [крипт. Дмитра Дорошенка]. *З українських журналів* ("Літературно-науковий вісник", кн. 4). — "Рада", Київ, 27. IV. 1907, ч. 97, с. 3. (Б)

Розглядаючи кн. 4 ЛНВ (1907), автор відмічає рецензію І. Франка на збірку оповідань В-ка *Краса і сила* (див. ч. 746): "Талант молодого письменника знаходить велике признання у д. Франка". Автор цитує цю рецензію Франка й зауважує наприкінці: "Переглядаючи оповідання Винниченка по одному, д. Франко в усіх них знаходить прегарну пластику, цікаве плянування і силу малюнка".

729. Доманицький, В. *Українська література в 1906 році.* — "Україна", Київ, II. 1907, с. 102-127. (Б)

Згадки про оповідання В-ка *Темна сила і "Салдатики!".*

730. Єфремов, Петро. *В. Винниченко. Дрібні оповідання.* Київ, 1907. — "Рада" Київ, 29. VIII. 1907, ч. 196, с. 3. (Б)

У рецензії знаходимо позитивні й неґативні оцінки окремих Винниченкових оповідань. На думку рецензента, у збірнику є "праці різної артистичної вартости, починаючи від таких чудових з боку форми та й змістом своїм глибоких і високих оповідань, як напр., *Хто ворог?, Честь* та *Ланцюг*, що так і сяють мов самоцвіти своєю 'красою і силою', широтою та сміливістю малюнка, і кінчаючи такою невдатною, недбало написаною річчю, як *На пристані* (пор. ч. 747). Одначе позитивне враження у рецензента набагато сильніше і він кінчає свої міркування закликом: "Прислухайтеся, читачу, до цього дивака, що й сам у тій церкві буває, куди й нас кличе, прислухайтеся, — багато дечого почуєте, багато дечого спізнаєте... Ми гаряче вітаємо і рекомендуємо читачам *Дрібні оповідання* д. Винниченка, як голос могутнього дзвона, що кличе до кращого життя".

731. *Заборона українських п'єс до вистави.* — "Рада", Київ, 27. X. 1907, ч. 241, с. 4. (Б)

Повідомлення, що цензура заборонила виставляти п'єси *Дисгармонія* В-ка і *В клуні* М. Левицького. Обидві п'єси видало українське в-во "Вік" у Києві.

732. *З наукового, літературного та артистичного життя.* — "Рада", Київ, 10. VI. 1907, ч. 132, с. 4. (Б)

Повідомлення, що друкується 2-ий том оповідань В-ка. Цей том обійматиме, крім нових оповідань, також і ті, що друкувалися раніше в Росії і за кордоном.

733. Крушельницький, Антін. *Життєва дисгармонія й гармонія.* — ЛНВ, Львів, X. 1907, т. 40, кн. 10, с. 109-115. (Б)

Рецензент уважає, що в самій драмі *Дисгармонія* В-ко "розмальовує свіжу, повну життєвої правди артистичну картину". "Краски, що ними малював артист, позливалися в цілу низку дрібніших малюнків, і тільки бистре око, що, розглянувшися в поодиноких дрібничках, зможе зложити їх в одну велику картину, — оцінить як слід красу малюнка". Рецензент проводить докладну психологічну аналізу персонажів драми, не тільки головних, а й епізодичних, і підсумовує свої міркування так: "Твір Винниченка це спроба будувати драму на нових основах Драматична акція переноситься на тло душ, драматичний конфлікт — це боротьба поміж свідомими змаганнями і несвідомими інстинктами людини"

734 Личко, Іван *"Антракт".* — "Рада", Київ, 5. VIII. 1907, ч. 178, с. 2. (Б)

Огляд української драматичної літератури й театрального життя. Згадки про Винниченкові п'єси *Дисгармонія* і *Великий Молох*.

735. М. Ж. [крипт. Дмитра Дорошенка]. *З українських журналів* ("Літературно-науковий вісник", кн. 6-7 [1907]). — "Рада", Київ, 21. VIII. 1907, ч. 189, с. 2. (Б)

Серед інших матеріялів автор розглядає друковану в цьому ж. першу дію Винниченкової п'єси *Великий Молох*, переказує її зміст і дає їй позитивну оцінку: "Вже перший уривок драми свідчить, що вона має бути інтересна; від нього віє свіжістю і силою, дієві особи, що виступають в драмі, змальовані яскравими й викінченими рисами".

736. М. Ж. [крипт. Дмитра Дорошенка]. *З українських журналів* ("Літературно-науковий вісник", кн. 8-9, за VIII-IX. [1907]). — "Рада", Київ, 16. X. 1907, ч. 233, с. 2-3. (Б)

У своєму черговому огляді ЛНВ автор докінчує свою рецензію Винниченкової драми *Великий Молох*, друкованої на сторінках цього ж. (див. ч. 735). Він переказує зміст цієї драми й висловлюється про неї позитивно: "Ми не можемо тут довго спинятися над глибоко цікавим твором нашого талановитого письменника, твором, який показує зріст і поглиблення його таланту. Він вимагає спеціяльної студії, яка б вияснила його ідейну й художню вартість. Скажемо тільки, що як з боку конструкції, так і з боку викінчености малюнка характерів, нова драма Винниченка стоїть вище від першої його спроби на драматичнім полі — *Дисгармонії*". "Автор вихоплює героїв своєї драми з самого виру сучасного кипучого життя і порушує проблеми, які в більшій або меншій мірі хвилюють зараз трохи не кожну інтеліґентну людину".

737. М. Ж. [крипт. Дмитра Дорошенка]. *З українських журналів* ("Літературно-науковий вісник", кн. 10, за X. [1907]). — "Рада", Київ, 8. XI. 1907, ч. 251, с. 2-3. (Б)

Автор розглядає дві рецензії на Винниченкову драму *Дисгармонія*, друковані в цьому ч. ЛНВ, а саме А. Крушельницького й І. Стешенка (див. чч. 733, 745).

738. М. П. [крипт. Методія Павловського]. *В. Винниченко. Дисгармонія.* — "Рада", Київ, 20. IV. 1907, ч. 93, с. 4. (Б)

Рецензент уважає, що серед нових п'єс "на першому місці треба поставити твір молодого талановитого письменника В. Винниченка — *Дисгармонія*". Далі він переказує зміст цього твору й дає йому оцінку: "Може бути, що автор трохи згустив краски, але всі ці образи життєві змальовані художницькою рукою і захоплюють собою увагу читача". Висновок рецензента: "Взагалі треба сказати, що новий твір Винниченка є коштовним придбанням нашої драматичної літератури".

739. *Нова книжка.* — "Рада", Київ, 25. VIII. 1907, ч. 193, с. 4. (Б)

Повідомлення про вихід з друку нового збірника творів В-ка *Дрібні оповідання*. Подано зміст збірника.

740. *Нове українське видавництво "Дзвін".* — "Рада" Київ, 17. VII. 1907, ч. 161, с. 4. (Б)

У Києві українські письменники оснували своє в-во "Дзвін", яке плянує розвинути широку видавничу діяльність, а насамперед видати низку збірників, що міститимуть твори з красного письменства й літературної критики. У новому в-ві згуртувалися такі письменники, як В-ко, М. Коцюбинський, О. Олесь, Л. Українка, І. Личко, П. Понятенко й ін. У склад редакції в-ва ввійшли В-ко, І. Личко й П. Понятенко.

741. *Переклад з української мови на російську.* — "Рада", Київ, 2. XII. 1907, ч. 271, с. 4. (Б)

Про те, що в ілюстрованому додатку до г. "Киевская мысль" (ч. 50, 1907) надруковано початок Винниченкового оповідання *Честь* у перекладі Б. Зайцева, але не зазначено, що це переклад з української мови.

742. Петлюра, С. *З українського життя.* — "Україна", Київ, X. 1907, т. 4, с. 81. (Б)

Вістка про те, що цензура заборонила ставити на українській сцені п'єсу В-ка *Дисгармонія.*

743. *По журналах.* — "Україна", Київ, V. 1907, с. 242. (Б)

Про рецензію І. Франка *Новини нашої літератури* (див. ч. 721). "Дуже прихильна рецензія і коротенька літературна характеристика одного з видатніших сучасних українських письменників — Володимира Винниченка".

744. *Російська критика про "Дисгармонію" В. Винниченка.* — "Рада", Київ, 21. VII. 1907, ч. 286, с. 3. (Б)

У г. "Свободная мысль" (Женева, 1907, ч. 31) поміщено статтю К. Ар-на *На розвалинах* про драму В-ка *Дисгармонія.* Автор статті дає В-кові дуже високу оцінку: "Автор драми — Винниченко — талант молодий, але він уже показав себе в цілій низці прекрасних праць. Це безумовно найталановитіший і найщиріший письменник відродженої української літератури. Принципіяльність і чесність автора не підлягають сумнівові".

745. С-ко, Ів. [крипт. Івана Стешенка]. *Художня дисгармонія* (З приводу п'єси д. Винниченка). — ЛНВ, Львів, X. 1907, т. 40, кн. 10, с. 116-121. (Б)

Рецензія на драму В-ка *Дисгармонія.* Рецензент обороняє російських і українських марксистів від тієї неґативної оцінки, яку їм дав у своїй драмі В-ко, і закидає В-кові тенденційність, бо "діячів ідеалістичного [марксистського] руху представлено в творі д. В-ка в досить темних фарбах". Тому рецензент приходить до висновку: "Резюмуючи наші думки про згадану п'єсу д. В-ка, не можемо назвати її художнім твором. Вдатні окремі місця не закривають виразної неправдоподібности виведених автором образів" (див. також ч. 733).

746 Франко, Іван. *Володимир Винниченко. Краса і сила.* Видавництво "Вік" у Києві, 1906 — ЛНВ, Львів-Київ, IV. 1907, т. 38, с. 139-141. (Б)

" 'І відкіля ти такий узявся?', так і хочеться запитати д. Винниченка, читаючи його новелі", — починає свою рецензію І. Франко. А далі: "Серед млявої, тонко-артистичної та малосилої або ординарно шабльонової та безталантної ґенерації сучасних українських письменників раптом виринуло щось таке дуже,

рішуче, мускулисте і повне темпераменту, щось таке, що не лізе в кишеню за словом, а сипле його потоками, що не сіє крізь сито, а валить валом, як саме життя".

І. Франко дає також оцінки поодиноким оповіданням, що ввійшли в збірку. І так про оповідання *Краса і сила* (яке дало назву збірці) він пише:

"Це оповідання, з яким Винниченко вперше виступив на поле української письменности, було й першим його тріюмфом".

"Прегарно скомпоноване також друге оповідання *Заручини*".

"Оповідання *Голота* одне з найглибших і найкращих у Винниченка".

"Що значить 'ловити життя на гарячім вчинку' і в моментальних знімках показати всю його глибінь та різнобарвність, це найліпше бачимо на чудовім нарисі *Біля машини*.

"Менше цікаві оповідання *Антрепреньор Гаркун-Задунайський* та *Мнімий господін*".

І на закінчення: "...ми вважаємо цей том оповідань одним із найкращих дарунків, якими обдарувало нас видавництво 'Вік' ".

747. Франко, Ів. *Огляд української літератури в 1906 р.* — "Рада", Київ, 30. І., 22. II. 1907; ч. 24, 44; с. 2, 2. (Б)

У своєму огляді автор приділяє багато уваги В-кові. Він розглядає чотири твори В-ка: *Ніч в тюрмі* (друкована під псевд. В. Деде), *На пристані, Раб краси* й *Дисгармонія* (друковані під справжнім прізвищем). Усім цим Винниченковим творам автор дає високу оцінку, напр.:

"З віршованою п'єсою *Ніч в тюрмі* виступив талановитий письменник В. Деде, і признаюся, його виступ треба назвати щасливим. Тут нема звичайної в таких випадках дешевої фразеології, а самі дійсні враження, вислів дійсного почуття, закрашений тим легким, здоровим гумором, що характеризує суцільну в собі, енерґійну душу і ясне, на весь світ отворене око артиста".

"Коли говорити про серйозну белетристику у 'Вільній Україні', то лишається властиво тільки один справді талановитий прозаїст — д. В. Винниченко".

"*На пристані* прегарний малюнок з часу бурхливих страйкових днів Одеси[...] все таке ясне, таке реальне, таке характеристичне, кількома штрихами мов живе поставлене перед душею читача. І не видно ані найменшого зусилля автора накрутити ту живу дійсність на копил якоїсь теорії, якогось книжкового шабльону".

"Ту саму майстерну певність руки, те саме панування над живою дійсністю бачимо в оповіданні *Раб краси*".

"Найбільше зацікавила мене драматична картина *Дисгармонія*, бо тут автор узявся змалювати психологію тої суспільної групи, що була головною активною силою недавніх рухів, групи революційно настроєної інтеліґенції. І мусимо віддати справедливість д. Винниченкові: хоч не дав нам повної і пластичної картини, то все таки кинув багато світла на настрій і життя тих кружків, що в останніх роках звернули на себе увагу всієї Европи". І. Франко порівнює цей твір В-ка з творами російських письменників на ту саму тему і ставить *Дисгармонію* набагато вище від них.

1908

748. А. Б. [крипт. Б. Авер'янова]. *З українських журналів* ("Літературно-науковий вісник", кн. 3, 1908). — "Рада", Київ, 29. III. 1908, ч. 74, с. 2. (Б)

Між іншими матеріялами, друкованими в цьому ч. ЛНВ, автор відзначає неґативну рецензію В. Леонтовича про драму В-ка *Щаблі життя* (див. ч. 757). "У своїй оцінці *Щаблів життя* д. Леонтович сходиться на тому, що писав про цю драму і д. Єфремов" (див. ч. 755). Автор передає коротко зміст рецензії В. Леонтовича.

749. Гехтер, М. *Новини нашої літератури*. "Дзвін", збірник 1. — "Рада", Київ, 5, 6. II. 1908; ч. 19, 20; с. 1-2, 2-3. (Б)

Неґативна рецензія на п'єсу В-ка *Щаблі життя*, надруковану в цьому зб. Рецензент твердить, що "всю п'єсу нашого автора — а коли не всю, то добру її половину — можна вважати торжественним гимном проституції".

750. Грушевський, М. *На українські теми* (Ще одна повість про те, як посварився Іван Іванович з Іваном Никифоровичем). — ЛНВ, Київ, I. 1908, т. 41, кн. 1, с. 188-193. (Б)

Полеміка з С. Єфремовим з приводу його статті *Украинская жизнь и литература в 1907 г.*, надрукованої в новорічному числі г. "Киевские вести". У цій статті С. Єфремов оцінив неґативно ЛНВ, зокрема його літературний відділ, який "вражає своєю безбарвністю, в'ялістю, посередністю. До справді цікавих речей можна зарахувати хіба тільки твори Винниченка (*Дим, Великий Молох, Студент*) і Коцюбинського (*Невідомий*)". Але, розглядаючи київський літературний збірник "Дзвін", С. Єфремов характеризує надруковану там п'єсу В-ка як "невдатну з мистецького й з ідейного боку драму Винниченка *Щаблі життя*". На думку М. Грушевського, виступ С. Єфремова проти ЛНВ був подиктований особистими і груповими амбіціями.

751. Грушевський, Ол. *Володимир Винниченко*. — ЛНВ, Київ, IX. 1908, т. 43, кн. 9, с. 481-487.

_____. У кн. того ж автора *З сучасної української літератури*. Начерки і характеристики (с. 182-189). — Київ, З друкарні Першої київської друкарської спілки, 1909.

_____. Вид. 2-е (с. 161-167). — Київ, Видавниче т-во "Криниця", 1918. (А, Б, Н)

Автор розглядає докладніше твори В-ка *Заручини, Моє останнє слово і Щаблі життя* та подає короткі огляди творів *Краса і сила, Великий Молох, Дисгарманія, Голота* й ін. Оцінка творчости В-ка дуже прихильна. Між молодими письменниками "почесне місце займає В. Винниченко". Характеристичні ознаки його літературного таланту це "глибоке знання життя і різкий реалізм у його змалюванні, яскрава рельєфність малюнку, чутливість до неясних нюансів почувань і цікавість до певних питань психічного життя" (див. також ч. 768).

752. Грушевський, Ол. *Сучасне українське письменство*. — ЛНВ, Київ, XII. 1908, т. 44, кн. 12, с. 493-516. (Б)

У цій останній із свого циклу статтей автор розглядає також і творчість В-ка, зокрема соціяльну тематику в таких його творах, як *Дим, Моє останнє слово, Дисгарманія, Великий Молох, Голота, На пристані* й ін.

753. Дорошенко, Д. *Українська література в 1907 році.* — "Рада", Київ, 22, 23. I. 1908; ч. 7, 8; с. 1, 1-2. (Б)

У своєму огляді автор часто зупиняється на творах В-ка. І так, напр., він пише про Винниченкову драму *Дисгармонія*, що вона "дає дуже цікавий і художній образ тієї внутрішньої дисгармонії, яка все дужче запановує в душах нашої революційної молоді, безперечно, під значним впливом пережитої всіма великої катастрофи". Знову ж драма В-ка *Щаблі життя*, на думку критика, "доводить до крайніх меж ідеал т. зв. вільної індивідуальности, звільненої від усіх признаних принципів моралі й етики". Автор відзначає також такі Винниченкові твори, як *Великий Молох, Студент, Дим* та ін.

754. Дорошенко, Д. *Український декляматор "Розвага".* Том 2-ий. Уложив Олекса Коваленко. Видання Ів. Самоненка. Київ, 1908. — "Рада", Київ, 14. I. 1908, ч. 1, с. 4. (Б)

З поміж творів, надрукованих у цьому декляматорі, рецензент відзначає також оповідання В-ка *"Умірковaний" та "щирий"* і уривок з його оповідання *Дим*.

755. Єфремов, Сергій. *Літературний намул.* — "Рада", Київ, 7, 8, 11, 12, 14, 17. III. 1908; ч. 45, 46, 48, 49, 51, 53; с. 2-3, 2, 2-3, 2-3, 1-3, 2-3. (Б)

Ця велика розміром рецензія на нову п'єсу В-ка *Щаблі життя* дає цьому творові наскрізь неґативну оцінку. На початку рецензент стверджує, що В-ко це "цікава й оригінальна постать у нашому письменстві і з самого початку своєї літературної діяльности, з оповідання *Краса і сила*, мало не кожним своїм новим твором викликає він усе більше й більше зацікавлення. Безперечний талант, і талант не абиякий, з виразно зазначеною індивідуальністю". Одначе п'єса *Щаблі життя* — це "найслабше з усього, що досі написав д. Винниченко". У п'єсі нема жадного сюжету, твердить рецензент. "Це просто низка довгих, більш або менш млявих і часто нічим між собою не зв'язаних балачок". Критик проводить детальну аналізу твору й раз-у-раз оспорює його етичні принципи, головно ж "чесність з собою", "вільне кохання" і виправдовування проституції. Наприкінці критик заявляє, що хоч п'єса В-ка належить до "літературного намулу", одначе "самого автора її я постерігся б прилучити до того сонму більших і менших порнографів, якими аж кишить тепер російське письменство. Насамперед д. Винниченко з видимою мукою шукає і для себе самого щабля, з якого б йому видно стало сенс полового [сексуального] питання: щирости у ньому не можна не добачити. Друге — він художник".

756. *З життя київського Українського наукового товариства.* — "Рада", Київ, 19. I. 1908, ч. 5, с. 3. (Б)

Повідомлення про доповідь лікаря-психіятра П. В. Петровського на тему імморальности в українській літературі. В основу доповіді покладено твори В-ка, особливо його драму *Щаблі життя*.

757. Леонтович, Волод. *Збірник "Дзвін".* — ЛНВ, Київ, I-III. 1908, кн. 3, с. 606-618. (Б, У)

Мова тут про збірник "Дзвін", виданий 1907 р. в Києві у вид. спілці В-ка, Ю. Тищенка й Л. Юркевича. Про інші матеріяли, надруковані в "Дзвоні", автор висловлюється побіжно кількома словами, а головну свою увагу присвячує п'єсі В-ка *Щаблі життя* (яка, зрештою, і займає найбільшу частину зб.). Погляд рецензента на цю п'єсу — неґативний. На його думку, В-ко "добрий белетрист і зовсім невидатний мислитель. На жаль, одначе, він не розуміє цього і часто пускається навчати читачів то в соціяльних то в політичних питаннях, а цим разом узявся до розроблення питань етики. В таких нещасних випадках яскраве перо д. Винниченка робиться блідим...". Автор рецензії категорично заперечує етичний принцип п'єси "Будь чесний з собою", уважає його "антисоціяльною теорією" і протиставить йому "основний принцип сучасної моралі: будь чесний з людьми". Зокрема оспорює він теорію вільности сексуальних взаємин, що її проповідує головний персонаж п'єси. Наприкінці рецензент радить В-кові: "Не псуйте Вашого белетристичного таланту, беручись не за своє діло, а за діло проповідника чи мислителя. На це у Вас нема хисту".

758. *Література, наука, умілість і техніка.* — "Рада", Київ, 27. II. 1908, ч. 37, с. 4. (Б)

Повідомлення, що В-ко "пише велику повість для 'Літературно-наукового вісника'. Тон повісти подібний до *Щаблів життя*. В альманасі *Терновий вінок* буде видруковане нове оповідання того самого письменника".

759. *Література, наука, умілість і техніка.* — "Рада", Київ, 15. VII. 1908, ч. 151, с. 3. (Б)

Вістка про те, що В-ко написав два нові оповідання: *Те ж саме* і *Марко Безодня*. "Перше оповідання написане під впливом тюремного життя, сюжетом для другого послужив страшний випадок людоїдства під час великого голоду". [У доступних бібліографічних джерелах немає названих тут двох оповідань В-ка].

760. *Література, наука, умілість і техніка.* — "Рада", Київ, 11. IX. 1908, ч. 198, с. 4. (Б)

Повідомлення, що в Петербурзі "затверджено арешт на книжку В. Деде [В-ка] '*Салдатики*!' ".

761. Мочульський, Мих. *Młoda Ukraina.* — ЛНВ, Київ, VI. 1908, кн. 6, с. 601. (Б)

Рецензія на збірку українських новель у польському перекладі Владислава Оркана. Хибою збірки рецензент уважає те, що в ній "не стрічаємо творів таких видних репрезентантів нашої сучасної новелістики, як Коцюбинський, Винниченко й ін".

762 *Нові переклади з українського.* — "Рада", Київ, 24. I. 1908, ч. 9, с. 4. (Б)

У ч. 2 (1908) "Киевской искры" (ілюстрований додаток до г. "Киевские вести") поміщено російський переклад оповідання В-ка *Голод*. Перекладач — Гавриш. У попередньому ч був надрукований переклад Винниченкового оповідання *Студент*

763. *Переклад з української мови.* — "Рада", Київ, 21. XI. 1908, ч. 257, с. 4. (Б)

У 4-му ч. російського тижневика "Нива" надруковано переклад Винниченкового оповідання *Раб краси*, не зазначивши однак, що це переклад з української мови.

764. *Переклад з української мови на російську.* — "Рада", Київ, 5. II. 1908, ч. 19, с. 4. (Б)

У петербурзькій г. "Столичная почта", (ч. 216-217) надруковано переклад Винниченкового оповідання *Момент*.

765. Петлюра, С. *"Дзвін" — збірник.* Впорядчик-видавець В. Винниченко. — "Слово", Київ, 1908, ч. 2.
_____. У кн.: *Симон Петлюра. Статті, листи, документи.* — Нью-Йорк, УВАН, 1979, т. 2, с. 129-132. (У)

Рецензія на твори В-ка, М. Коцюбинського й С. Черкасенка, друковані в зб. "Дзвін". Із цих трьох авторів рецензент дає позитивну оцінку тільки Черкасенкові. Та особливо гостро осуджує він твір В-ка *Щаблі життя*, виступаючи проти його основної тези — "чесности з собою". "На таку мораль індивідуалізму робочий кляс не пристане. Бо коли бути чесним тільки 'з собою', то такою 'мораллю' можна оправдати і санкціонувати яке завгодно свинство". Герой Винниченкової драми твердить, що проституція така сама професія, як кожна інша. Але коли його рідна сестра йде в "публічний дім", він прикладає всіх зусиль, щоб її звідти витягти. "Коли 'героєві' вказують на нелогічність його поводження, він не знає і не вміє пояснити й оправдати своєї нелогічности". Рецензент підсумовує свої міркування: "З огляду на все висловлене нами, ми вважаємо п'єсу д. Винниченка невеликим придбанням для української літератури; в творчості ж талановитого письменника вважаємо її за темну хмарку".

766. *Театр і музика.* — "Рада", Київ, 19. VIII. 1908, ч. 189, с. 4. (Б)

Вістка про те, що цензура дозволила до вистави п'єсу В-ка *Голота*, яку "приладнав для сцени Г. Байраченко під редакцією автора".

767. Хоткевич, Гнат. *Літературні враження.* — ЛНВ, Львів, IV. 1908, т. 42, кн. 4, с. 129-138. (Б)

Рецензія на драму В-ка *Щаблі життя*. Спочатку рецензент стверджує, що "Винниченко — сильний талант; те, що він пише, невитримане, негармонійне, кострубате, але міцне і кольоритне". Одначе про *Щаблі життя* рецензент висловлюється неґативно. Він обвинувачує В-ка в штучності, наслідуванні чужих зразків ("Андреєв і вся та школа російських письменників, під впливом яких до болючої очевидности знаходиться тепер Винниченко") і називає цю п'єсу В-ка "апотеозою самця та ще й соціяліста".

1909

768. Грушевський, Олександер. *З сучасної української літератури*. Начерки і характеристики. — З друкарні Першої київської друкарської спілки, 1909. 237 с.
_____. Вид. 2-е. — Київ, Видавниче т-во "Криниця", 1918. (А, Н)

Літературознавчий розгляд і позитивна оцінка Винниченкових творів (с. 231-232). "В кількох начерках, повістях і драмах малює перед нами Винниченко життя соціялістичних гуртків, малює докладно і рельєфно, як ніхто до нього, в різні моменти і в різних умовах". Крім цього, у кн. поміщено окрему статтю п. н. *Володимир Винниченко* (див. ч. 751).

769. Дорошенко, Д. *З українських журналів*. "Літературно-науковий вісник", кн. 1 і 2. — "Рада", Київ, 17. III. 1909, ч. 51, с. 2-3. (Б)

У своєму огляді матеріялів, надрукованих у цьому ч. ЛНВ, рецензент зупиняється на новій п'єсі В-ка *Memento*. На його думку, "розвиваючи до абсурду тезу 'будь чесний з собою', висловлену у *Щаблях життя*, автор ілюстрував свою ідею зовсім невдалим способом, і в його новій п'єсі бачимо не художній твір, а публіцистику, досить нудну й софістичну". "Бажаємо талановитому авторові скоріш зійти з цієї точки й обдарувати нас твором, подібним до *Голоти* й *Боротьби*.

770. Дорошенко, Д. *З українських журналів*. ("Літературно-науковий вісник", кн. 4 та 5). — "Рада", Київ, 19. VI. 1909, ч. 127, с. 2-3. (Б)

Переказавши коротко зміст Винниченкового оповідання *Купля*, надрукованого в цьому ч. ЛНВ, рецензент підкреслює, що це твір "великої художньої вартости": "Не зважаючи на тенденційність, на деяку шаршавість і недбайливість оброблення, немов результат якоїсь поспішности, *Купля* читається з неослабним інтересом і полишає по собі сильне враження. Можна не згоджуватись з автором, можна сперечатись з ним, але не можна пройти мовчки повз цей утвір сміливого й талановитого художника".

771. Дорошенко, Д. *З українських журналів* ("Літературно-науковий вісник", кн. 8, 9 та 10). — "Рада", Київ, 1. XII. 1909, ч. 262, с. 2-3. (Б)

Рецензент оцінює, крім інших матеріялів, також і Винниченкове оповідання *Зіна* та його ж п'єсу *Чужі люди*. Оцінка в загальному позитивна, хоч рецензент висловлює також кілька неґативно-критичних зауважень, напр.: "Є щось невидержане, недороблене в обох цих творах, написаних узагалі сильно й талановито. Їх не можна назвати цілком викінченими художніми творами, хоч автор і розгорнув тут усі фарби своєї багатої палітри і широким розмахом своєї творчої фантазії дає ряд образів, які носять прикмети високохудожньої правди. Щодо п'єси, то тут бачимо живий розвиток дії, багату ґалерію типів... Але поруч з тим — нагромадження деталів, без потреби ускладнена цими деталями розв'язка драми, і якась штучність і виґаданість, екстраваґантність цієї розв'язки". "Та в цілому нова п'єса вигідно відрізняється своїм рухом, життєвою правдою від попередніх п'єс автора з життя інтеліґенції. П'єса нагадує один з найкращих, на нашу думку, творів Винниченка — його повість *Голота*. Гадаємо, що п'єса мала б успіх і на сцені".

772. Єфремов, Сергій. *Гнучка чесність* (З сучасного письменства). — "Рада" Київ, 26, 27. III. 1909; ч. 59, 60; с. 2-3, 2-4. (Б)

Гостро неґативна критика Винниченкової п'єси *Memento*. Особливо суворо осуджує рецензент головну філософсько-етичну концепцію цієї п'єси — "чесність з собою". Рясними цитатами з *Memento* й порівняннями з твором Ібсена *Бранд* критик ілюструє свою тезу, що "чесність з собою" — це "антигромадська мораль", це тільки зручна "ширма", за яку ховаються визнавці цієї моралі кожного разу, коли хочуть допуститися нечесного діла. Критик уболіває над цією невдачею В-ка, якого *Красу і силу, Контрасти, Боротьбу, Голоту* й інші твори він високо цінить і називає В-ка "талановитим і коштовним письменником" та кінчає свою сувору критику висловом надії: "Хочеться надіятися, що д. Винниченко кине до лиха недогризок десь під стіл, а сам знов до бандури візьметься. І так ще хочеться, щоб *Memento* й інші такі чадні твори стали нашому письменникові справді за memento, або — як він сам каже — тільки 'живим нагадом, як не треба робити': чого і як не повинен він торкатися в своїх писаннях".

773. Єфремов, Сергій. *З нашого життя*. — "Рада", Київ, 28. III. 1909, ч. 61, с. 3-4. (Б)

Автор обороняє Олену Пчілку від закидів, які їй поставив І. Личко у своїй статті в г. "Кубанский курьер (1909, ч. 97) з приводу її рецензії на *Щаблі життя* В-ка.

774. *Нова драма В. Винниченка*. — "Рада", Київ, 29. IX. 1909, ч. 208, с. 3. (Б)

Про драму В-ка *Чужі люди*. "Драма написана в таких самих тонах, як і *Щаблі життя* та *Memento*".

775. *Нова п'єса Винниченка*. — "Рада", Київ, 3. II. 1909, ч. 16, с. 3. (Б)

Про те, що В-ко написав нову п'єсу *Memento*. "Своїм змістом вона є продовженням відомої його п'єси *Щаблі життя*.

776. *Нова п'єса Володимира Винниченка*. — "Рада", Київ, 5. III. 1909, ч. 41, с. 4. (Б)

"Відомий український письменник В. Винниченко написав нову на 4 дії п'єсу *Базар*. Своїм змістом цей твір молодого письменника дуже близько стоїть до тих уже друкованих його речей, що з'явилися останніми часами (*Великий Молох* і ін.)".

777. *Переклад*. — "Рада", Київ, 29. X. 1909, ч. 233, с. 4. (Б)

"Киевская искра" (ч. 44, 1909) надрукувала російський переклад Винниченкового оповідання *Зіна*. Перекладач — М. Шаповал.

778. Сірий, Ю. [псевд. Ю. Тищенка]. *Український театр у Києві 1908/9 рр.* — ЛНВ, Київ, V. 1909, кн. 5, с. 359-364. (Б)

У своєму огляді автор відмічає "з оригінальних нових п'єс" Винниченкові твори *Дисгармонія, Великий Молох* і *Щаблі життя*.

779. Сріблянський, М. [псевд. Микити Шаповала]. *Думки і враження.* (Tadeusz Michalski. *Młoda Ukraina.* Myśli i wrażenia. Kijów, 1909). — "Українська хата", Київ, 1909, ч. 6, с. 329-332. (Б)

Рецензент полемізує з польським автором, який у своїй кн. висловився, що "в українському письменстві В. Винниченко пише *Щаблі життя* і проповідує проституцію". Рецензент звертає увагу, що автор нічого не згадав про В-ка "як автора блискучих, глибоких по змісту оповідань".

780. *Третій том творів В. Винниченка.* — "Рада", Київ, 2. XII. 1909, ч. 263, с. 4. (Б)

Про третю книжку оповідань В-ка, в яку входять оповідання, що друкувалися раніше в "Раді", і ЛНВ за останні три роки, а саме: *Момент, Глум, Рабині справжнього, Записна книжка, Купля, Комедія з Костем, Щось більше за нас* і *Зіна.*

781. *Українство в чужій пресі.* — "Українська хата", Київ, 1909, ч. 1, с. 47. (Б)

Під назвою *Молодое в украинской литературе* появилася в г. "Кубанский курьер" (1908, ч. 94-98, 107) стаття Ів. Личка про творчість В-ка й М. Коцюбинського.

782. *Українство в чужій пресі.* — "Українська хата", Київ, 1909, ч. 2, с. 118. (Б)

Згадка про статтю Ромуальди Бодуен-де-Куртене в ж. "Вестник знания", в якій вона дає позитивну оцінку Винниченковій п'єсі *Великий Молох* (див. ч. 2823).

783. *Українство в чужій пресі.* — "Українська хата", Київ, 1909, ч. 3-4, с. 214.
_____ П. н. *Переклад з української мови.* — "Рада", Київ, 28. IV. 1909, ч. 84, с. 4. (Б)

Вістка про те, що в катеринодарській г. "Кубанский курьер" (8. IV. 1909, ч. 166) появився російський переклад Винниченкового оповідання *Записна книжка.*

1910

784 Amicus. [псевд. Миколи Вороного]. *Нова п'єса В. Винниченка.* — "Рада", Київ, 27. IX. 1910, ч. 208, с. 3. (Б)

Рецензія-нотатка про нову комедію В-ка *Співочі товариства.* Подано зміст п'єси й позитивну її оцінку. "Талановитий автор з надзвичайним гумором та сарказмом малює серію художніх типів і характерів".

785 *"Брехня"* — "Діло", Львів, 23. XI. 1910, ч. 261, с. 7. (Б)

Вістка про те, що *Брехня* — "найновіша п'єса славного нашого письменника Винниченка, який перебуває тепер у Львові", буде незабаром поставлена на сцені львівського українського театру.

786. *В. Винниченко. "Купля" и другие рассказы.* — "Діло", Львів, 1. XI. 1910, ч. 244, с. 7. (Б)

Рецензійна нотатка про вихід з друку в московському в-ві "Польза" збірки оповідань В-ка в російському перекладі. У збірці надруковано оповідання *Купля, Зіна* і *Момент*. "Вартість літературної творчости нашого письменника означена в передмові дуже високо".

787. *Видавництво "Польза."* — "Рада", Київ, 21. VIII. 1910, ч. 178, с. 4. (Б)

Московське в-во "Польза" заплянувало видавати у своїй серії "Универсальная библиотека", твори українських письменників у російських перекладах. В-во склало договір з В-ком, "який і взявся вести справу з перекладами видатних українських письменників".

788. *Володимир Винниченко.* — "Діло", Львів, 14. XII. 1910, ч. 279, с. 6. (Б)

Повідомлення, що В-ко доповідатиме в Українському студентському союзі у Львові про Станіслава Пшибишевського.

789. Грушевський, Ол. *Українське письменство в 1909 р.* (Літературні враження). — ЛНВ, Київ, I. 1910, кн. 1, с. 86-99. (Б)

У своєму огляді автор аналізує також видані 1909 року твори В-ка *Зіна, Купля* і *Memento*. Давши першим двом позитивну оцінку, автор розглядає докладніше третій з них і стверджує: "Письменник не тільки малював життя, знайомі йому верстви, але поставив перед собою певну тезу і це відбилося на самім творі. П'єса складається з кількох окремих частин: списані з дійсности живі і рельєфні сцени, фігури вихоплені з близького і знайомого письменникові, а поруч з цим розмови, характеристики, деталі — штучні, вигадані; вони непотрібні, зайві для внутрішнього розвитку п'єси".

790. Грушевський, Ол. *Остання книжка Вол. Винниченка* (В. Винниченко. Третя книжка оповіданнів, Київ, 1910). — ЛНВ, Київ, II. 1910, т. 39, кн. 2, с. 294-300. (Б)

Рецензент проводить психологічну аналізу персонажів Винниченкової збірки, зупиняючись докладніше на оповіданнях *Купля, Рабині справжнього* і *Щось більше за нас*. Книжку він оцінює позитивно.

791. Данько, М. [псевд. Миколи Троцького]. *Вол. Винниченко* (Спроба літературної характеристики). — ЛНВ, Київ-Львів, VII. 1910, т. 51, кн. 7, с. 52-70. (Б)

На початку автор висловлює думку, що на тлі дотеперішньої української літератури твори В-ка мають значення революції. Досі ця література була літературою селянсько-побутовою, а психологічні проблеми були в ній відсутні. Автор з'ясовує причини такого стану, а тоді вказує на те, що В-ко вже в своїх ранніх оповіданнях дав цілу низку яскраво змальованих психологічних портретів, а в своїх драмах то й поготів. Аналізуючи Винниченкові п'єси *Дисгармонія, Великий Молох* і *Щаблі життя*, автор розглядає їхні головні проблеми: чесність з собою, нову мораль, сексуалізм, проституцію та ін. Наприкінці автор подає свої міркування про дві нові п'єси В-ка: *Базар* і *Чужі люди*.

792. Єфремов, Сергій. *Українське письменство року 1909-го.* — "Рада", Київ, 16. I. 1910. ч. 2, с. 2. (Б)

У своєму огляді минулорічної літератури автор дає високу оцінку В-кові: "З белетристики на першому місці поставимо *Третю книжку оповіданнів* В. Винниченка, глибокого психолога і першорядного майстра там, де він не піддається якійсь вузькій тенденції".

793. *Из новейшей украинской литературы.* — "Рада", Київ, 8. XI. 1910, ч. 242, с. 4. (Б)

Під таким наголовком появилася в уманській г. "Голос провинции" (1910, ч. 85) стаття П. Костанди. У статті подано характеристику творчости В-ка.

794. Кончіц, І. *Володимир Винниченко* (Ескіз). — "Українська хата", Київ, III. 1910, ч. 3, с. 169-177. (М)

Автор уважає, що творчість В-ка, хоч і охоплює сучасне життя, проте виростає вона з усього минулого України, "з тієї лицарської крови і кріпацького поту, що напували багато віків і тепер напувають безталанну історію українського народу". Цій творчості В-ка автор дає найвищі оцінки і ставить її нарівні з творчістю Достоєвського і Гамсуна. Головна заслуга В-ка в тому, що "від нього першого серед українських письменників ми почули речі, які звикли чути від чужих, — цим він відразу поставив нашу літературу на один щабель з іншими". Автор розглядає такі Винниченкові твори як *Краса і сила, Голота, Заручини, Купля, Щось більше за нас, Раб краси* й ін. На початку статті портрет В-ка.

795. *Нова п'єса В. Винниченка.* — "Рада", Київ, 14. VIII. 1910, ч. 173, с. 4. (Б)

Вістка про те, що В-ко написав нову драму на три дії *Брехня.*

796. Н-ський [крипт. Спиридона Черкасенка]. *В. Винниченко. Купля и другие рассказы.* Разрешенный автором перевод с украинского А. Пигулович. — "Рада", Київ, 10. XI. 1910, ч. 244, с. 3 (Б)

Рецензія на збірку оповідань В-ка в перекладі на російську мову. Збірка вийшла друком у московському в-ві "Польза", 1910 р. У склад збірки ввійшли три оповідання: *Купля, Момент* і *Зіна.* Рецензент оцінює переклад позитивно, хоч і вказує на деякі його хиби.

797 *Переклад.* — "Рада", Київ, 8. VII. 1910, ч. 143, с. 4. (Б)

У московській г. "Утро России" (1910, ч. 178) надруковано російський переклад Винниченкового оповідання *Записна книжка* під зміненим наголовком *Прокламации.*

798 *Переклад* — "Рада", Київ, 28. VII. 1910, ч. 159, с. 3. (Б)

У петербурзькому ж. "Современный мир" (VII. 1910, ч. 7) появилося оповідання В-ка *Купля* в російському перекладі А. Пигулович.

799 *Переклад.* — "Рада", Київ, 16. VIII. 1910, ч. 174, с. 4. (Б)

У ж. "Жизнь для всех" (1910, ч. 7) надруковано твір В-ка *Момент* у російському перекладі М. Могилянця.

800. *Переклад.* — "Рада", Київ, 4. X. 1910, ч. 213, с. 3. (Б)

У петербурзькому ж. "Новый журнал для всех" (IX. 1910) надруковано російський переклад Винниченкового оповідання *Раб краси (Раб красоты).*

801. *Переклад.* — "Рада", Київ, 29. XI. 1910, ч. 260, с. 3. (Б)

Російський переклад Винниченкового оповідання *Голод* поміщено в оренбурзькій г. "Оренбургский край" (1910, ч. 247).

802. *Переклад.* — "Рада" Київ, 4. XII. 1910, ч. 265, с. 3. (Б)

В уманській г. "Голос провинции" (1910, ч. 111) надруковано оповідання В-ка *Темна сила* в російському перекладі Ф. Гавриша.

803. Полуян, С. *В. Винниченко. Третя книжка оповіданнів.* Київ, 1910. — "Українська хата", Київ, 1910, ч. 1, с. 76-77. (Б)

Позитивна рецензія. "В особі Винниченка маємо письменника, признаного і нашою критикою і широкою суспільністю, письменника, що зумів захопити читача свіжістю і яскравістю фарб, глибокою психологічною аналізою сучасної душі, художньою сміливістю, маємо письменника, що одразу став та й досі держиться на чолі української художньої думки". Рецензент аналізує оповідання, що ввійшли в цю збірку, і дає їм схвальну оцінку.

804. *Російське видавництво "Земля".* — "Рада", Київ, 16. VIII. 1910, ч. 174, с. 4. (Б)

Згадане в-во купило за 2000 карбованців у В-ка його нову повість *Честность с самим собой.*

805. *Російський твір В. Винниченка.* — "Рада", Київ, 12. VII. 1910, ч. 146, с. 4. (Б)

Вістка про те, що В-ко написав російською мовою повість *Честность с самим собой.* Цю повість купило в нього російське в-во "Земля" (див. ч. 804).
[У листі до редакції "Ради" (див. ч. 414) В-ко заперечує цю вістку. *Чесність з собою* була написана по-українськи і друкувалася спочатку в ЛНВ. В-ко закінчив друк її в російському перекладі у зб. "Земля", "дізнавшися від редакції ЛНВ, що українські читачі почали зрікатися передплати журналу через 'неморальність' моїх праць". (див. також ч. 819)].

806. Сріблянський, М. [псевд. Микити Шаповала]. *На великім шляху* (Про письменство наше в р. 1909). — "Українська хата", Київ, 1910, ч. 1, с. 51-58. (Б)

Розглядаючи минулорічну українську літературу, автор стверджує, що "в оповіданнях і драмі насамперед визначається постать Володимира Винниченка, який приковує до себе найбільшу увагу". "Винниченко на кораблі українського мистецтва не служащий, не пасажир, не турист, а верховода, що рішуче та твердо держить стерно і направляє ним усю будівлю через прірви в таємні області. Сміливий корсар-лицар, він з великим запалом літає понад безоднями

сучасної думки, кружляє понад берегами гнилої моралі, порожньої філософії міщан". "Конфлікт моралі індивідуальної з громадською — позиція, з якої Винниченко розглядає сучасний уклад думання і поступовання. П'єси *Memento* і *Чужі люди*, що вийшли минулого року, співають на той же мотив, що й раніші: слава сильному, дужому, творчому, красивому...". "Оповідання Винниченка — гарні, художні мініятюри: перша частина *Зіни* — шедевр художности; *Купля* написана артистично, м'яко..." й ін.

807. *Твори В. Винниченка в "Универсальной библиотеке".* — "Рада", Київ, 30. X. 1910, ч. 235, с. 3. (Б)

Московське в-во "Универсальная библиотека" видало в російському перекладі збірку трьох Винниченкових оповідань: *Купля, Момент* і *Зіна*. Перекладачка — А. Пигулович. Подано уривки з передмови до цієї збірки.

808. *Українство в чужій пресі.* — "Українська хата", Київ, II. 1910, ч. 2, с. 142. (Б)

У г. "Никольск Уссурийский" (1910, ч. 21) надруковано російський переклад Винниченкового оповідання *Честь*.

1911

809. Alienus [псевд. Павла Богацького]. *Нова драма* (З приводу постановки *Брехні* В. Винниченка трупою М. К. Садовського). — "Українська хата", Київ, III. 1911, [ч. 3], с. 187-193. (Б)

Коли театр М. Садовського проголосив наприкінці 1910 року, що готує до вистави нову п'єсу В-ка *Брехня* — це проголошення викликало серед київських інтелектуальних кіл широку дискусію. "Виринало страшне питання: чи зможуть же артисти, виховані на побутово-етнографічнім матеріялі, та виконати зовсім чужі їм ролі психологічної драми?". На тему "психологізму" Винниченкових драм рецензент висловлює низку міркувань.

Перша вистава *Брехні* відбулася 20. I. 1911 р. Хоч рецензент і не щадить критично-неґативних зауважень виконавцям поодиноких ролей, але в загальному його рецензія (зокрема на дальші з черги вистави цієї драми) — позитивна. "З часу постановки *Брехні* ми можемо рахувати нову еру в історії нашого театру", — заявляє рецензент.

810. Василько, Ан. [псевд. Андрія Ніковського]. *"Літературно-науковий вісник"*, 1911, кн. 6, 7-8 і 9. — "Рада", Київ, 27. X. 1911, ч. 231, с. 2-3. (Б)

"Остання п'єса В. Винниченка в 6-ій кн. ЛНВ *Чорна Пантера і Білий Ведмідь* показує, що моралізаторська тенденція завела автора на мертву точку, з якої він не рушає і на якій розвиток таланту спинився". Далі рецензент переказує зміст п'єси, розглядає її персонажів, їхні конфлікти та приходить до висновку: "Письменник узяв фальшивий тон у характеристиці героя, дієвих осіб поставлено в неймовірні ситуації і, за винятком деяких моментів, усе збудовано штучно" "Техніка *Чорної Пантери і Білого Ведмедя*, після майстерного розвитку драми в *Брехні*, зовсім слабенька".

811. Василько, Ан. [псевд. Андрія Ніковського]. *Шабльони та інше.* — "Рада", Київ, 13. X. 1911, ч. 220, с. 2-3. (Б)

Полеміка з російським літературним критиком К. Арабажином з приводу його статті про В-ка в ж. "Новая жизнь" (VIII. 1911). Зокрема автор заперечує обвинувачення К. Арабажина, нібито українська критика не присвячує належної уваги В-кові (Арабажин уважає В-ка одним з трьох найвизначніших українських письменників — поруч Шевченка і Франка). Автор заявляє, що таке обвинувачення — "це вже просто свідома неправда д. Арабажина. Адже вже з першого оповідання Винниченка українська критика не спускала його з очей. Перше ж оповідання Винниченка [*Краса і сила*] викликало статтю Ів. Личка (див. ч. 720), *Голота* відзначена була першою премією на конкурсі 'Киевскої старини' (див. ч. 723), С. Єфремов гаряче привітав збірку оповідань, І. Франко в ЛНВ з радісним здивуванням звертався, як до коханої дитини: 'І відкіля ти такий узявся?' (див. ч. 746). А як українська молодь читала Винниченка, так його російська публіка вже не прочитає".

812. *В. Винниченко.* — "Рідний край", Київ, VIII. 1911, ч. 27, с. 16. (Б)

Вістка про вихід з друку в київському в-ві "Дзвін" 4-ої кн. творів В-ка.

813. *В. Винниченко на російській мові.* — "Рада", Київ, 1. X. 1911, ч. 201 (тобто 210), с. 3. (Б)

У тифліській г. "Закавказье" (1911, ч. 80-82) надруковано оповідання В-ка *Тайна* в перекладі на російську мову К. Анищенка.

814. Вечерницький, О. [псевд. Олександра Кузьмінського]. *"Брехня" В. Винниченка.* — "Рада" Київ, 4. II. 1911, ч. 17, с. 3-4. (Б)

"Давно вже ждало українське громадянство нагоди побачити п'єси В. Винниченка на сцені. Та лиха доля все їм заступала світ. Тільки передостанній п'єсі нашого талановитого письменника вдалося пройти крізь цензурне горнило, і театр д. Садовського широко розкрив їй двері". Вартість цієї п'єси велика тому, що вона "виводить український репертуар з завороженого мелодраматичного та специфічно-побутового кола на широкий шлях европейського репертуару". Ця п'єса була також "серйозною спробою сили наших артистів. І перша ця спроба вийшла в них невдалою". Майже всім акторам-виконавцям ролей у *Брехні* рецензент дає неґативну оцінку.

815. Вечерницький, О. [псевд. Олександра Кузьмінського]. *Трупа М. К. Садовського* (Сезон 1910-1911 р.). — "Рада", Київ, 1. V. 1911, ч. 87, с. 2. (Б)

З репертуару цього театру автор відзначає виставу *Брехні* В-ка. "Постановкою *Брехні* вперше розбито могутню фортецю старої української мелодрами і показано стежку до зближення українського театру із світовим".

816. В-ко, Ан. [крипт. Андрія Ніковського]. *"Брехня" В. Винниченка в Одесі.* — "Рада", Київ, 27. V. 1911, ч. 109, с. 2-3. (Б)

Позитивна рецензія на виставу Винниченкової п'єси у виконанні аматорського театрального ансамблю в Одесі.

817. Вороний, Микола. *В путах брехні* (Критичний нарис). — "Рада", Київ, 8, 11, 12. VII. 1911; ч. 143, 145, 146; с. 2-3, 2, 2-3. (Б)

"На нашім літературнім обрії є постать, що вже довший час приваблює загальну увагу. З боку одних вона викликає обурення і лайку, з боку других — щире признання і навіть ентузіязм; байдужих нема, у всіх вона викликає глибокий інтерес до себе. Це постать В. Винниченка", — так починає критик свою статтю про Винниченкову п'єсу *Брехня*, що йшла минулої зими "з визначним успіхом" на сцені театру Садовського в Києві. Переказавши зміст п'єси, автор аналізує головних її персонажів і центральну проблему п'єси, а саме виправдання брехні, якщо ця брехня дає щастя іншим людям. У загальному автор оцінює п'єсу В-ка позитивно, хоч наприкінці висловлює декілька критичних зауважень про її композицію.

818. Вороний, Микола. *Драма живих символів*. — "Рада", Київ, 2. II. 1911, ч. 15, с. 2-3. (Б)

Стаття про нові течії в світовій драматургії. Представниками цих нових течій автор уважає Ібсена, Пшибишевського, Гавптмана, Метерлінка, Чехова "і оце недавно до їх грона прилучився (особливо своєю драмою *Брехня*) і наш В. Винниченко". Автор ілюструє свою статтю прикладами з творів цих драматургів, у т. ч. і з Винниченкової *Брехні*.

819. Грушевський, Мих. *На українські теми* (Іще про наше культурне життя). — ЛНВ, Київ, II. 1911, т. 53, кн. 2, с. 391-403. (Б)

У справі бурхливої дискусії, яка зчинилася після появи Винниченкової *Чесности з собою*. Автор виступає в оборону В-ка і своє становище до цієї справи підсумовує так: "У нас quasi-поступова преса підбасовує міщанському переляку суспільности перед сміливим словом письменника, трактує не більш не менш як порнографію ці гарячі, щирі шукання нової етики, серйозні і варті серйозної оцінки" (с. 403).

820. Данько, М. [псевд. Миколи Троцького]. *Нове письменство і стара критика*. — "Діло", Львів, 18. XII. 1911, ч. 280, с. 1-3. (Б)

Полеміка з С. Єфремовим з приводу його критичної оцінки деяких українських письменників, серед них і В-ка: "Перші реалістичні оповідання В. Винниченка С. Єфремов цінить дуже високо, його ж останні драми, на думку С. Єфремова, це вже 'психологічні фокуси і кунштюки'. С. Єфремов відкидає ці драми en gros, не потрудившись роздивитися різницю поміж дійсно невдало написаним *Memento* і *Брехнею*, яку можна порівняти з символістичними драмами Ібсена".

821. *Драма Винниченка на сцені*. — "Діло", Львів, 8. II. 1911, ч. 29, с. 7. (Б)

Про виставу Винниченкової *Брехні* в театрі Садовського в Києві. Подано уривки з позитивних рецензій на цю виставу в київській г. "Рада" і в російській г "Киевская мысль". У своєму коментарі "Діло" підкреслює "конфлікт між письменником і суспільністю, в цім випадку між Винниченком і українською 'читаючою' публікою. Для нього твори його — еманація його духової і чуттєвої праці, для великої більшости читачів вони — порнографія". "Діло" передруковує також листа В-ка до редакції "Ради" (див. ч. 414), в якому письменник пояснює причини, чому свої твори *Чесність з собою* і *Рівновага* він мусів друкувати по-російськи.

822. Д С *Артистичні замітки*. — "Діло", Львів, 19. VII. 1911, ч. 157, с. 7. (Б)

Згадка про виставу в Заліщиках "знаменитої сучасної п'єси", Винниченкової *Брехні*, у виконанні Українського театру під управою Й. Стадника.

823. Д-ченко, Дмитро. *До заклику В. Винниченка.* — "Рада", Київ, 4. IV. 1911, ч. 66, с. 3. (Б)

Автор підтримує ініціятиву В-ка і його заклик до громадянства про влаштування українського художнього відділу на виставці в Римі та подає кілька порад, як цей задум здійснити.

824. Євшан, М. [псевд. Миколи Федюшки]. *Українська література в 1910 році.* — ЛНВ, Київ, II. 1911, кн. 2, с. 350-359. (Б)

Про драматичну творчість В-ка в 1910 році рецензент спочатку зауважує, що "природа його [В-ка] не створена для драми — його творчість занадто розливна, буйна та горда, щоб могла піддатися драматичній концентрації". Все ж, стверджує далі рецензент, В-ко це "одна з найбільших наших сил літературних. І можна сказати дійсно, що він, а не хто інший, є репрезентантом усієї нашої літератури за останнє десятиліття... Тому він найбільш популярний і лишив усіх інших творців у тіні".

825. Єфремов, Сергій. *Українське письменство року 1910-го.* "Рада", Київ, 14. I. 1911, ч. 1, с. 2. (Б)

Розглядаючи минулорічну літературу, автор відзначає тільки чотири твори: Коцюбинського *Fata morgana,* Олеся *По дорозі в казку*, Л. Українки *У пущі* і В-ка *Брехня.*

826. *Журнал і публіка.* — "Діло", Львів, 23. II. 1911, ч. 41, с. 3-4. (Б)

У зв'язку з дискусією про порнографію в творах В-ка (див. ч. 866) редакція друкує уривки з 4-ох листів своїх читачів, які обороняють В-ка від цього обвинувачення.

827. Залізняк, Микола. *Фантазії хворої людини чи національне божевілля?* — "Діло", Львів, 26. VIII. 1911, ч. 189, с. 3-4. (Б)

Полеміка з Ст. Здзярським, автором статті *Młoda Ukraina na schyłku rewolucji* у краківському ж. "Świat słowiański" (1911, ч. 79-81). М. Залізняк оспорює також погляди Ст. Здзярського на Винниченкову п'єсу *Базар.*

828. І. К. *Хамство чи провокація?!* — "Українська хата", Київ, V-VI. 1911, с. 363. (Б)

Автор обороняє В-ка від обвинувачень, які йому поставив російський критик М. Ольмінський у своїй рецензії *Беллетрист В. Винниченко.* Рецензія Ольмінського стосувалася до Винниченкового оповідання *Купля* і була надрукована в органі російських с.-д. "Звезда" ч. 25 (дата не подана).

829. *Конфіската збірника "Земля".* — "Рада", Київ, 2. II. 1911, ч. 15, с. 3. (Б)

Сконфісковано останній збірник "Земля" за повість В-ка *Чесність з собою.*

830. *Критика чи образа?* — "Діло", Львів, 4. VIII. 1911, ч. 171, с. 3–4. (Б)

Полеміка з київською "Радою". Редакція "Діла" вважає, що в оповіданні В-ка *Виривок з "Споминів"* є образливі для галичан вислови.

831. *Література, наука, умілість і техніка.* — "Рада", Київ, 23. V. 1911, ч. 105, с. 4. (Б)

Вістка про те, що В-ко перебуває в Італії й готує для в-ва "Московское книгоиздательство" російський переклад 2-го тому своїх оповідань. Також в-во "Знание" запросило В-ка до співробітництва і можливо, що новий його твір *Рівновага* буде надрукований у російському перекладі в одному із збірників "Знания".

832. *Література, наука, умілість і техніка.* — "Рада", Київ, 6. IX. 1911, ч. 190, с. 3. (Б)

У г. "Одесские новости" (20. VIII. 1911, ч. 8499) надруковано статтю Л. Гроссмана *Поэт контрастов* про російський переклад першого тому творів В-ка, виданий у в-ві "Московское книгоиздательство".

833. *Література, наука, умілість і техніка.* — "Рада", Київ, 14. IX. 1911, ч. 197, с. 3. (Б)

У ж. "Жизнь для всех" (VII. 1911) уміщено оповідання В-ка *На пристані* в російському перекладі І. Федорченка.

834. *Література, наука, умілість і техніка.* — "Рада", Київ, 17. IX. 1911, ч. 200, с. 5. (Б)

У вінницькій г. "Куранты" (1911, ч. 202) появилася стаття В. Дудича *Владимир Винниченко.*

835. *Література, наука, умілість і техніка.* — "Рада", Київ, 3. XII. 1911, ч. 263, с. 4. (Б)

У г. "Киевская почта" (1911, ч. 874) надруковано статтю Обсерватора *Новости украинской литературы,* де дано огляд 4-го т. творів В-ка, 1-го т. творів Л. Українки та 3-го т. віршів О. Олеся.

836. *Література, наука, умілість і техніка.* — "Рада", Київ, 15. XII. 1911, ч. 272, с. 3. (Б)

В-ко написав оповідання *Таємне* і комедію на 4 дії *Молода кров.*

837. Лозинський, М. *Вистава "Брехні" Винниченка в Галичині.* — "Рада", Київ, 28. VI. 1911, ч. 134, с. 3. (Б)

Український театр "Руська бесіда" у Львові під керівництвом Й. Стадника влаштував турне по містах Галичини з виставою Винниченкової п'єси *Брехня.* Рецензент бачив її у Львові 5. VI. 1911 в залі міського театру. Його оцінка п'єси та її виконання в загальному позитивна.

838 Л Р. [крипт. Лева Юркевича]. *Андрій Товкачевський. Утопія і дійсність.* В-во

"Життя й мистецтво", Київ, 1910. — "Наш голос", Львів, III. 1911, ч. 5, с. 266–269. (Б)

Неґативна рецензія на книжку А. Товкачевського про українську інтеліґенцію. При цьому згадки про В-ка і його тезу "чесности з собою". Рецензент-марксист заперечує цю тезу. Хоч В-ко "наш товариш" і "завше був марксистом", проте "загал наших товаришів ставиться вороже до переконань т. Винниченка і не хоче визнати його мораль соціялістичною". Рецензент уважає, що "своєю проповіддю 'чесности з собою' т. Винниченко допомагає сучасній інтеліґенції увільняти себе від соціялістичних симпатій і почувань".

839. Нат. Кр. *По Україні*. — "Діло", Львів, 29. XII. 1911, ч. 288, с. 3. (Б)

20. VII. 1911 в київському Українському клюбі відбулася при численній участі публіки доповідь І. М. Стешенка про драму В-ка *Чорна Пантера і Білий Ведмідь*. Доповідач оцінив цей твір неґативно, що викликало "оживлену дискусію, яка затяглася до пізньої ночі".

840. *Нова п'єса В. Винниченка*. — "Рада", Київ, 24. V. 1911, ч. 106, с. 4. (Б)

У червневій книжці ЛНВ буде надрукована нова п'єса В-ка *Чорна Пантера і Білий Ведмідь*.

841. *Нова повість В. Винниченка*. — "Рада", Київ, 26. I. 1911, ч. 9, с. 3. (Б)

Повідомлення, що вийшов з друку 5-ий зб. московського в-ва "Земля" з новою "написаною по-російському" повістю В-ка *Честность с собой* (див. також ч. 805).

842. *Нові повісті В. Винниченка*. — "Рада", Київ, 14. I. 1911, ч. 1, с. 5. (Б)

Про дві повісті В-ка: *Чесність з собою* і *Рівновага*. Першій з них дано неґативну оцінку, другій — позитивну. І так про *Чесність з собою* сказано, м. ін.: "Там, де Винниченко пише про те, що дійсно бачив і чув, повість його читається з неослабним інтересом, шкода тільки, що великому художникові захотілося бути кепським проповідником". А про *Рівновагу*: "Ціла повість безперервна дія, саме життя, воскрешене перед читачем талановитою рукою правдивого артиста... Трудно переказати зміст повісти, такий він багатий; це цілий калейдоскоп дій та осіб".

843. *Переклад*. — "Рада", Київ, 12. I. 1911, ч. 296, с. 3. (Б)

Російський переклад Винниченкового оповідання *Студент* був надрукований у катеринодарській г. "Кубанский край" (різдвяне ч. 1911). Переклав оповідання Арк. Монгол.

844. *Переклад*. — "Рада", Київ, 17. I. 1911, ч. 2, с. 4. (Б)

В уманській г. "Голос провинции" (1911, ч. 2) надруковано Винниченкове оповідання *Честь* у російському перекладі Ф. Гавриша.

845. *Переклад*. — "Рада", Київ, 21. I. 1911, ч. 5, с. 3. (Б)

"Киевская искра", ілюстрований додаток до г. "Киевские вести", помістила в ч. 2, 1911, російський переклад Винниченкового оповідання *Студент*.

846. *Переклад.* — "Рада", Київ, 10. VIII. 1911, ч. 169, с. 3. (Б)

У владивостоцькій г. "Океанский вестник" (1911, ч. 569, 570, 571) появилося оповідання В-ка *Момент* у російському перекладі М. Мукалова.

847. *Переклад з українського.* — "Рада", Київ, 24. VI. 1911, ч. 131, с. 3. (Б)

Тифліська г. "Закавказье" (1911, ч. 1) надрукувала оповідання В-ка *Странный эпизод*. Переклад К. Дальницького.

848. *Переклад з українського.* — "Рада", Київ, 21. X. 1911, ч. 226, с. 4. (Б)

У г. "Одесские новости" (1911, ч. 8337) надруковано п. н. *Странная история* російський переклад Винниченкового оповідання *Таємна пригода*. Переклад А. Яр-ича (крипт. Андрія Ніковського).

849. Петровський, В. *Болюче питання* (До дискусії над організаційним питанням). — "Наш голос", Львів, III. 1911, ч. 5, с. 249-260. (Б)

Полеміка з В-ком з приводу його статті *Наші організаційні завдання* (див. ч. 413). Автор заперечує тезу В-ка про конечність підготови революції в Росії і висловлюється за леґальні форми діяльности українських соціял-демократів.

850. *Про В. Винниченка.* — "Рада", Київ, 23. II. 1911, ч. 32, с. 3. (Б)

Харківська г. "Утро" надрукувала цими днями статтю В. Львова-Рогачевського про повість В-ка *Чесність з собою*. Стаття зветься *Герои тьмы*. Чимала стаття про ту саму повість була і в московських "Русских ведомостях". Не подано ні дат ні чисел названих газет.

851. *Про В. Винниченка.* — "Рада", Київ, 18. VII. 1911, ч. 150, с. 3. (Б)

У харківській г. "Южный край" (29. VI. 1910, ч. 10330) була надрукована стаття К. Арабажина п. н. *Дни распада* про повість В-ка *Чесність з собою*.

852. *Про повість В. Винниченка.* — "Рада", Київ, 31. I. 1911, ч. 13, с. 4. (Б)

У г. "Одесские новости" (16. I. 1911) поміщено чималу статтю Н. Г. про повість В-ка *Чесність з собою*. Автор переказує зміст повісти і дає їй неґативну оцінку.

853. *Російський переклад творів В. Винниченка.* — "Рада", Київ, 16. IV. 1911, ч. 76, с. 4. (Б)

"Московское книгоиздательство" видасть незабаром зібрані в одному томі оповідання В-ка в перекладі на російську мову.

854. *Російські часописи про українство.* — "Рада", Київ, 13. V. 1911, ч. 97, с. 3. (Б)

У квітневому числі ж. "Русская мысль" надруковано статтю М. Могилянського *Украинская литература в 1910 г.* (див. ч. 2828). "Автор спиняється переважно на творах М. Коцюбинського та В. Винниченка".

855. Сімович, Василь. *"Брехня" В. Винниченка.* — "Діло", Львів, 9. VI. 1911, ч. 126, с. 3. (Б)

Рецензія на ґастрольну виставу львівського театру "Руської Бесіди" в Чернівцях 21. V. 1911. Про саму п'єсу рецензент не висловив жадних зауважень, обмежившися тільки коротким переказом її змісту. Більшу частину своєї рецензії автор присвятив оцінці виконавців ролей.

856. Сріблянський, М. [псевд. Микити Шаповала]. *В. Винниченко. Купля и другие рассказы.* Разрешенный автором перевод з украинского А. Пигулович. К-во "Польза", "Универсальная библиотека", No. 320. — "Українська хата", Київ, I. 1911, с. 63-64. (Б)

Невеличка рецензія на російський переклад трьох оповідань В-ка: *Купля, Момент* і *Зіна.* Прихильна оцінка як перекладу, так і самих оповідань: "В кожнім слові видно великого майстра, художника, і цього досить для його артистичного реноме".

857. Сріблянський, М. [псевд. Микити Шаповала]. *На сучасні теми.* — "Українська хата", Київ, III, 1911, с. 171-174. (Б)

У своєму огляді української літератури за 1910 рік автор розглядає Винниченкові дві п'єси *Базар* і *Брехня* та два його оповідання *Таємна пригода* і *Чудний епізод.* Він висловлюється неґативно про етичні напрямні *Брехні*, називаючи п'єсу "твором сугубо тенденційним", хоч і "написаним майстерно". На думку автора, В-ко опоетизовує брехню і "вважає її за цінність на базарі життя". Також і про обидва нові оповідання В-ка критик висловлює неґативну оцінку.

858. Сріблянський, М. [псевд. Микити Шаповала]. *"Співочі товариства".* — "Українська хата", Київ, V-VI. 1911, с. 344-358. (Б)

В іронічній формі, нібито солідаризуючися з критиками п'єси В-ка *Співочі товариства* — з усіма тими "українофілами", проти яких звернене сатиричне вістря цієї Винниченкової п'єси — автор рецензії дає насправді позитивну оцінку цій п'єсі та висміває її противників.

859. Старий, В. [псевд. Василя Королева]. *Український театр.* — "Рада", Київ, 18. VI. 1911, ч. 250, с. 4. (Б)

Рецензія на виставу п'єси В-ка *Брехня* в театрі Садовського в Києві 16. XI. 1911. Саму п'єсу рецензент оцінює позитивно, але про її виконавців-акторів висловлюється неґативно і пропонує управі театру замінити їх іншими. "Все таки не слід забувати, що *Брехня* належить перу кращого сучасного письменника і має право сподіватися на 'нерядове' до себе відношення".

860. Старицька-Черняхівська, Л. М. *Літературні Герострати.* — "Рада", Київ, 12. V. 1911, ч. 96, с. 2-3. (Б)

Авторка обороняє ЛНВ від закидів поставлених йому в кампанії, яку почали проти цього журналу його противники на сторінках львівської г. "Діло". При цьому вона висловлюється і про твори В-ка, з приводу яких "так напосідають на редакцію ЛНВ": "Я сама не обстоюю тих тем, які останнім часом опанували творчістю д. Винниченка, не обстоюю й буржуазної моралі його 'чесности з собою' — моралі нестримування всіх своїх бажань, але питаю разом з тим: а чи ж має моральне право редакція викинути за борт одного з талановитіших українських белетристів? Чи має право редакція наказувати літераторові розробляти ті або інші теми? Ні, не редакції утворюють літературні напрямки й течії".

861. *Стаття про В. Винниченка.* — "Рада", Київ, 9. II. 1911, ч. 21, с. 3. (Б)

У московській г. "Утро России" (23. I. 1911) появилася стаття єпископа Михаїла про твір В-ка *Чесність з собою* під заголовком *Переоценка ценностей.*

862. *Твори В. Винниченка в російському перекладі.* — "Рада", Київ, 19. V. 1911, ч. 102, с. 4. (Б)

У в-ві "Московское книгоиздательство" вийшов 1-ий том оповідань В-ка в російському перекладі.

863. Товкачевський, А. *Література і наші "народники".* — "Українська хата", Київ, 1911, т. 2, с. 417-433. (У)

Неґативні згадки про творчість В-ка, напр., про "цинізм" у його поглядах на проституцію, висловлених у драмі *Щаблі життя*, та ін.

864. Хоткевич, Гнат. *Журнал і публіка* (У відповідь ЛНВісникові). — "Діло", Львів, 21-22. III. 1911, ч. 63-64, с. 3, 3. (Б)

Полеміка з М. Грушевським з приводу його статті в оборону В-ка (див. ч. 819, 826, 866). На думку автора, у згаданій статті "виписано редакційну рекляму співробітникові ЛНВ п. В. Винниченкові", "Винниченка ставиться рядом з Л. Толстим" та ін. Думка автора про творчість В-ка: "Більшість останніх творів Винниченка вважаю навіяними порнографією, тим більше несмачною, що вона виходить з-під пера талановитої людини [...] Винниченко талант, але на манівцях, на які його запровадили отакі услужні редакції і їх присяжні критики".

865. Чарнецький, Ст. *"Брехня" Винниченка на сцені міського театру у Львові.* — "Діло", Львів, 24. VI. 1911, ч. 138, с. 9-10. (Б)

Рецензент досліджує позитивні й неґативні сторінки Винниченкової драми. У другій частині рецензії висловлено наскрізь неґативну оцінку режисерові й виконавцям головних ролей.

866. Ярема, Олексій. *Журнал і публіка.* (Голос у дискусії). — "Діло", Львів, 6. II. 1911, ч. 27, с. 4. (Б)

У дискусії над причинами недостатнього розповсюдження, а в слід за цим і поганого фінансового стану журналу "Літературно-науковий вісник" автор висловлює думку, що причиною непопулярности ЛНВ між читачами є порнографія, яка друкується в цьому журналі. Як зразки порнографії автор подає друковані в ЛНВ Винниченкові твори *Співочі товариства, Чужі люди, Чудний епізод* і

Memento (див. також ч. 819, 826).

1912

867. *"Базар" В. Винниченка в Коломиї і Чернівцях.* — "Рада", Київ, 2. IV. 1912, ч. 66, с. 4. (Б)

Драматичний кружок при т-ві "Воля" у Львові виїхав до Коломиї і Чернівців з виставою Винниченківської п'єси *Базар*, яку з великим успіхом виставляв уже у Львові.

868. Б. М. *"Бюллетени литературы и жизни"*. — "Сніп", Харків, 19. V. 1912, ч. 19, с. 8. (Б)

У своєму огляді українiки в чужих виданнях автор відмічає, що в московському двотижневику "Бюллетени литературы и жизни" надруковано прихильну рецензію про п'єсу В-ка *Чорна Пантера і Білий Ведмідь* (див. ч. 2830).

869. Василько, Ан. [псевд. Андрія Ніковського]. *"Літературно-науковий вісник", кн. 1-3 за 1912 р.* — "Рада", Київ, 4. VI. 1912, ч. 115, с. 2-3. (Б)

Переказавши зміст Винниченкового оповідання *Таємність*, надрукованого в 3-ій кн. ЛНВ, автор дає йому позитивну оцінку: "Все це змальовано вправно й уміло, з тою звичайною легкою манерою В. Винниченка, що робить його одним з найкращих оповідачів у сучасній нашій літературі".

870. Василько, Ан. [псевд. Андрія Ніковського]. *"Літературно-науковий вісник", кн. 4-6 за 1912 рік.* — "Рада", Київ, 17. VIII. 1912, ч. 178, с. 2-3. (Б)

Автор висловлюється дуже схвально про новий твір В-ка *Історія Якимового будинку*, друкований у 5-ій і 6-ій кн. ЛНВ. "Кожний новий його твір — це оргія таланту, щедре розсипання коштовних самоцвітів; письменник посідає скарб з таких фарб, які рідко кому даються, але пише ними не пензлем, а мітлою, похапливо кидаючи один буйний колір на другий, не спиняючись над деталями, не милуючись сам з ефектовних моментів. У цьому, мабуть, причина великого успіху В. Винниченка і тієї уваги й пожадливого інтересу, з якими стрічаються твори його серед українських читачів. *Історія Якимового будинку* чарує знов тією красою молодости, теплотою молодечих мрій і сподіванок, гарним настроєм і глибоким почуттям".

871. Василько, Ан. [псевд. Андрія Ніковського]. *Українська література в 1911 році.* — "Рада", Київ, 14. I. 1912, ч. 1, с. 1-2. (Б)

Автор дає схвальну оцінку опублікованому 1911 року 4-му томові творів В-ка, а зокрема оповіданням *Кузь та Грицунь, Чудний епізод* і *Тайна*. "Винниченко з таким стихійним бунтарством, з таким щирим і одночасно пренаївним захопленням поривається за моментом або випадком фізичним чи психічним, в якому йому ввижаються елементи відкриття істини, що вносить і в ціле наше письменство і життя своєрідну закваску [...] 4-ий том творів увесь напоєний духом творчим Винниченка".

872. *Вистава Винниченка на Буковині.* — "Сніп", Харків, 28. IV. 1912, ч. 16, с. 7. (Б)

Про виставу п'єси В-ка *Базар* у Чернівцях. На виставу прийшло так багато глядачів, що її мусіли перенести до більшої залі. "Українська публіка гаряче вітала виставу".

873. *Вистава п'єси "Базар".* — "Сніп", Харків, 17. III. 1912, ч. 10, с. 6-7. (Б)

У Львові відбулася вистава п'єси В-ка *Базар*. Виставу влаштував драматичний гурток при Товаристві українських робітників "Воля". П'єса виставлялася під особистим доглядом автора.

874. Вол О'Димир. *Наше літературно-наукове життя в 1911 році.* — "Діло", Львів, 2. I. 1912, ч. 2, с. 1-2. (Б)

Автор відмічає "дві нові драми нашого талановитого Вол. Винниченка — *Співочі товариства* та *Чорна Пантера і Білий Ведмідь*", а також 4-ий том творів В-ка. Усі ці твори автор оцінює позитивно, а зокрема Винниченкові оповідання, напр.: "З усіх оповідань цієї книжки найкращим видається нам по експресії малюнку, чудове, просто артистичне оповідання *Кузь та Грицунь*[...] Скільки чули ми каркання різних благородних критиків з приводу тих нових доріг, якими пішов Винниченко — люди предрікали занепад таланту, викривлення його і таке інше. Варто їм порадити прочитати це оповідання".

875. Вороний, Микола. *В. Винниченко. Твори.* Книжка четверта. В-во "Дзвін". Київ. — ЛНВ, Київ, IV. 1912, т. 53, кн. 4, с. 179-183. (Б)

"Серед гурту наших українських письменників визначна постать Винниченка стоїть цілком окремо, осторонь од усіх", — починає свою рецензію автор і пояснює це так: "Цілком окремим, відрубним од усіх робить його незвичайна с м і л и в і с т ь, як х у д о ж н и к а — м и с л и т е л я, або, вживаючи його ж власної термінології, його непідкупна 'чесність з собою' ". Далі рецензент подає короткий зміст та провідні ідеї оповідань, що ввійшли в 4-ту книгу творів В-ка. Його оцінка цих оповідань наскрізь позитивна.

876. Homo. [псевд. Миколи Вороного]. *Театральне мистецтво і український театр* (Думки та уваги). — ЛНВ, Київ, X. 1912, кн. 10, с. 133-151. (Б)

Автор дає позитивну оцінку драматичній творчості В-ка. "Першою ластівкою неореалістичного репертуару з'явилася на нашій сцені Винниченкова *Брехня*. І хоч постановка її та гра артистів були далеко не під стать нашим силам, тим не менш автор мав успіх і п'єса стала репертуарною".

877. Данько, М. [псевд. Миколи Троцького]. *Життя і письменство.* — "Діло", Львів, 22. I. 1912, ч. 16, с. 3-5. (Б)

Стаття про кризу української літератури. Кількаразові згадки про Винниченка, напр.: "Великий суспільний рух приніс нашій літературі багато творів на так звані громадянські теми... Багато творів такого роду дав нам у свій час Винниченко"; "Напади критиків на Винниченка не знищили його таланту"; "Найяскравішим зразком такого роду непорозумінь [між письменником і громадянством] може служити похід частини критики і частини громадянства проти Винниченка, якого обвинувачували і в порнографії, і в багатьох інших смертельних гріхах" та ін.

878 Євшан, М [псевд. Миколи Федюшки]. *В. Винниченко. Дочка жандарма.* П'єса на дві дії ("Червоний прапор", ч. 11). Львів, 1912. — "Українська хата", Київ, VII-VIII.

1912, с. 476–477. (Б)

Неґативна рецензія. На думку рецензента, "ніякого ширшого інтересу не може мати *Дочка жандарма* — найслабша з усіх п'єс Винниченка. Читач, який свій літературний смак виробив собі не на аматорських виставах, не може вдоволитися ані такою драматичністю сцен, ані такими паперовими особами драми, ані тими мелодраматичними ефектами, які ослабляють, а не підносять ефект поодиноких сцен".

879. Євшан, М. [псевд. Миколи Федюшки]. *В. Винниченко. На весах жизни.* Роман. Сб. "Земля", т. IX, Москва, 1912. — "Українська хата", Київ, IX–X. 1912, с. 550–553. (Б)

Позитивна рецензія на роман В-ка *Рівновага* (рос. переклад: *На весах жизни*). Після появи Винниченкової *Чесности з собою* й усієї полеміки довкола неї, читач зустрічає цей новий роман В-ка з острахом. Одначе "приємне розчарування після тих побоювань жде читача по прочитанні нової повісти. Свіжим повітрям повіяло знов, і той, хто уважно слідить за творами Винниченка за останні роки, знаходить тут певне почуття заспокоєння і рівноваги". Рецензент дає також короткий огляд дотеперішньої літературної творчости В-ка й висловлюється дуже схвально про ранню творчість В-ка. Це той період Винниченкової творчости, яким захопився І. Франко: "І відкіля ти такий узявся? — радісно-здивовано стрінув його Іван Франко, утішений таким могутнім темпераментом молодого автора" (див. ч. 746). Одначе драматичну творчість В-ка рецензент оцінює неґативно: "Вистачить прочитати якунебудь з останніх драм автора, щоб почути, що давнього Винниченка, який зачарував Франка, немає, що є тільки Винниченко літерат, який зручно, по-професіональному опрацьовує свою тему".

880. Євшан, М. [псевд. Миколи Федюшки]. *Здобутки української літератури за 1911 рік.* — ЛНВ, Київ, І. 1912, т. 57, кн. 1, с. 105–109. (Б)

У своєму огляді автор досліджує також і три нові твори В-ка: *Співочі товариства, Чорна Пантера і Білий Ведмідь* та *Чесність з собою.* Автор дуже високо цінить Винниченкові оповідання: "...в оповіданні дійшов Винниченко до найбільшої висоти", оповідання Винниченка "це художні перлини". Одначе про всі три згадані твори рецензент висловлюється неґативно, закидаючи їм не тільки тенденційність, але й художню невдалість. Це стосується особливо до *Чесности з собою*: "... вийшов твір, який відкриває тільки всі недомагання творчої думки автора, всі слабі місця, про які читач *Моменту* чи *Куплі* ніколи й не смів би подумати. І лишається лиш побажати, щоб нові твори автора якнайскорше затерли враження того твору".

881. Євшан, М. [псевд. Миколи Федюшки]. *Куди ми прийшли...* (Річ про українську літературу 1910 року). — Львів, "Життя й мистецтво", 1912. 52 с. (М)

Автор дає переважно неґативну оцінку тогочасним українським письменникам. До винятків належить В-ко. Про твори цього "безперечно найвидатнішого за останнє десятиліття письменника" автор пише: "Тут сам розмах творчої думки, само буйне здоров'я тої творчости... І тут увесь її чар. Вона мусить захопити кожного, хто перший раз зустрів її; вона відразу відмежовує нас від скучних зідхань і вводить нас у кипучий вир життя, в його процес; ми віднаходимо в ній знов живий людський організм, який бере активну участь в цьому процесі, творить життя, напружує свої мускули, борикається". Одначе, ця висока оцінка

не стосується до драматичної творчости В-ка. Критик уважає, що "органічно в автора немає почуття драматичного елементу" і на доказ цього подає свій критичний розгляд двох драм В-ка — *Базар* і *Брехня*.

882. Євшан, Микола [псевд. Миколи Федюшки]. *Tableau українського критика*. — "Українська хата", Київ, IX-X. 1912, с. 580-582. (Б)

Полеміка з Остапом Грицаєм з приводу його статті п. н. *List ukraiński (Лист український)* у краківськім польськім журналі "Krytyka" (X. 1912, с. 195-203). М. Євшан не погоджується з оцінками О. Грицая у згаданій статті про українських письменників. І так, напр., М. Євшан заперечує твердження О. Грицая, що В-ко це геніяльний письменник, що його новелі кращі ніж Стефаникові, що В-ко представник "Молодої України" та ін.

883. *З нашого життя*. — "Сніп", Харків, 4. II. 1912, ч. 4, с. 5. (Б)

Вістка про те, що В-ко написав "великий роман з життя еміґрантів" (*Рівновага*).

884. Комаров, М. *До "Української драматургії"*. Збірка бібліографічного знадібку до історії української драми і театру за 1906-1912 р. — Одеса, Друкарня Є. Фесенка, 1912. 106 с. (Б)

11 неанотованих бібліографічних позицій драматичних творів В-ка і 38 позицій критичної літератури про ці твори.

885. *Література, наука, умілість і техніка*. — "Рада", Київ, 6. II. 1912, ч. 19, с. 4. (Б)

Повідомлення, що В-ко "містить у 'Вперед' нову невеличку п'єсу з робітничого життя п. з. *Дочка жандарма*".

886. *Література, наука, умілість і техніка*. — "Рада", Київ, 2. VI. 1912, ч. 114, с. 4.
_____. П. н. *З поля літератури й науки*. — "Сніп", Харків, 9. VI. 1912, ч. 22, с. 7. (Б)

У г. "Русские ведомости" (1912, ч. 112) надруковано статтю Ігнатова про новий твір В-ка *На весах жизни (Рівновага)*. "Про художній бік роману Винниченка критик висловлюється дуже прихильно".

887. Лозинський, М. *"Базар" Винниченка на сцені*. — "Діло", Львів, 5. III. 1912, ч. 51, с. 3-4. (Б)

Рецензія на виставу п'єси В-ка *Базар*, що відбулася 2. III. 1912 у Львові у виконанні драматичного гуртка т-ва "Воля" під режисурою автора. Рецензент оцінює п'єсу позитивно й переказує докладно її зміст. Наприкінці низка неґативних зауважень про окремих виконавців ролей.

888 М С [крипт Микити Шаповала]. *В Винниченко. На весах жизни*. Роман. К-во "Земля", сб. 9, Москва, 1912. — "Українська хата", Київ, V. 1912, с. 303-304. (Б)

Рецензент висловлює неґативні й позитивні оцінки цього Винниченкового роману, напр. "Кидається ввічі похапливість роботи автора, що все спішить

кудись і через те не встигає цілком закінчити малюнок. Лишає тільки ескізи, але дуже добрі ескізи, що виявляють майстерність і хист артиста"; "У романі змішані чисто художній, публіцистичний та сатиричний елементи, ще й з невеличкою домішкою іноді полемічного душку. Це все неґативні сторінки роману, а поза тим незвичайно цікаві ескізи еміґрантського життя, що виявляють гарного оповідача" та ін.

889. *Нова книжка.* — "Рада", Київ, 18. IV. 1912, ч. 78, с. 3.
_____. П. н. *Нові книжки та журнали.* — "Сніп", Харків, 28. IV. 1912, ч. 16, с. 6. (Б)

Київське в-во "Дзвін" випустило окремою книжечкою оповідання В-ка *Біля машини.*

890. *Нова п'єса Винниченка.* — "Сніп", Харків, 11. II. 1912; ч. 5, с. 7. (Б)

Про вихід з друку п'єси В-ка з робітничого життя п. з. *Дочка жандарма.*

891. *Новий твір В. Винниченка.* — "Рада", Київ, 30. I. 1912, ч. 13, с. 4. (Б)

Вістка, що В-ко "написав *російською мовою* великий твір з життя еміґрантів. Роман цей друкуватиметься в однім з російських великих збірників".

892. *Новий твір В. Винниченка російською мовою.* — "Рада", Київ, 21. V. 1912, ч. 104, с. 4.
_____. "Сніп", Харків, 26. V. 1912, ч. 20, с. 6. (Б)

У 9-му збірнику "Земля" (Москва, 1912) надруковано новий твір В-ка російською мовою *На весах жизни (Рівновага).*

893. П. Б. [крипт. Павла Богацького). *В. Винниченко. Біля машини* (Оповідання). Київ, 1912. — "Українська хата", Київ, VI, 1912, с. 366. (Б)

Невеличка нотатка з приводу нового Винниченкового оповідання.

894. *Переклад.* — "Рада", Київ, 19. V. 1912, ч. 103, с. 3.
_____. "Сніп", Харків, 26. V. 1912, ч. 20, с. 6. (Б)

"Новый журнал для всех" (1912, кн. 4) надрукував оповідання В-ка *Таємність* у російському перекладі п. з. *Таинственность.*

895. Сріблянський, М. [псевд. Микити Шаповала]. *Боротьба за індивідуальність* (З літературного життя р. 1911 на Україні). — "Українська хата", Київ, II. 1912, с. 96-108. (Б)

Обговорюючи творчість В-ка, автор спочатку дає позитивну оцінку його п'єсі *Співочі товариства*, обороняє її від обвинувачень деяких критиків, які називали цю п'єсу пасквільною, і доказує, що насправді *Співочі товариства* це дуже влучна сатира. Одначе далі у статті автор гостро осуджує роман В-ка *Чесність з собою.* Ось деякі висновки автора про цей твір: "*Чесністю з собою* Винниченко вбив свою репутацію"; "Винниченко присвятив свої сили розробці полової [сексуальної] проблеми і в своїй проповіді дійшов до визволення людини від усякої моральности"; "Тут ми бачимо гіпертрофовані, звульґаризовані ідеї індивідуалізму, просто ненормальні, штучно вплетені в проблеми соціялістичної

культури" та ін.

896. Сріблянський, М. [псевд. Микити Шаповала]. *В. Винниченко. О морали господствующих и морали угнетенных* (Откритое письмо моим читателям и критикам). Перевод с украинского. Львів, 1911. — "Українська хата", Київ, III–IV. 1912, с. 240. (Б)

Неґативна рецензія на брошуру В-ка. Рецензент твердить, що "всю свою арґументацію Винниченко оснував на штучному поділі моралі: на мораль пануючих і мораль пригноблених, забуваючи, що мораль може бути тільки одна для всіх"; "Ми бачимо, що творчість і філософія Винниченка не має нічого спільного з філософією пролетаріяту, з інтересами і стремліннями його".

897. *Ucrainica в чужих виданнях.* — "Сніп", Харків, 19. V. 1912, ч. 19, с. 8. (Б)

У ж. "Бюллетен книжных и литературных новостей" 1911, ч. 19–20, поміщено статтю п. н. *Рассказы В. Винниченка.* Це резюме відгуків на творчість В-ка, друкованих у російській пресі.

898. *Ucrainica в чужих виданнях.* — "Сніп", Харків, 28. VI. 1912, ч. 23–24, с. 15. (Б)

У московській г. "Утро России" появилася прихильна рецензія Гарріса про роман В-ка *На весах жизни (Рівновага).* Рецензент відмічає в цьому творі "артистично схоплену основну психологічну правду, глибину аналізи та вміння відректися від надто суб'єктивних вражень даного моменту".

899. *Ucrainica в чужих виданнях.* — "Сніп", Харків, 29. IX. 1912, ч. 37. с. 7. (Б)

У г. "Киевская мысль" (18. VIII. 1912, ч. 2282) надруковано статтю І. Джонсона п. з. *Винниченко* про два томи Винниченкових оповідань, що появилися в російському перекладі самого автора в московському в-ві "Знание". "Твори Винниченка являються тепер по-московськи із зазначенням, що це переклади з українського".

900. *Ucrainica в чужих виданнях.* — "Сніп", Харків, 20. X. 1912, ч. 40, с. 7. (Б)

У польському краківському журналі "Krytyka" (за жовтень 1912) подано характеристику деяких українських письменників: Яцкова, Коцюбинського, В-ка, Тесленка й ін. "Незвичайно щедрими являються похвали для Винниченка, якого критик зве новелістом з Божої ласки".

901 *Українські письменники в російських журналах.* — "Рада", Київ, 24. XII. 1912, ч 282, с. 3. (Б)

Російські журнали останніми часами помітно починають уділяти в себе місце українським белетристам, зокрема В-кові, якого твори завоювали собі вже чималий гурт російських читачів. Так, наприклад, "Новая жизнь" умістила в листопадовій кн. за цей рік Винниченкове оповідання *Ожидание (Чекання).*

1913

902. Ан. В-ко [крипт. Андрія Ніковського]. *Натусь, п'єса на 4 дії В. Винниченка.* — "Рада", Київ, 28. X. 1913, ч. 235, с. 4 (Б)

Про вартість Винниченкової п'єси *Натусь* рецензент був невисокої думки (див. ч. 905). Але вистава цієї п'єси в київському театрі М. Садовського зробила на нього дуже позитивне враження.

903. Benevolus. *Перед піднятою завісою.* — "Сяйво", Київ, III. 1913, ч. 3, с. 84-87. (П)

Рецензія на кн. Вороного *Театр і драма* (1913). Статті цієї кн. "доповнено цікавою характеристикою нової драми, 'драми живих символів', та ілюстрацією до неї — критичним розглядом *Брехні* В. Винниченка й її постановки на сцені українського театру".

904. Василько, Ан. [псевд. Андрія Ніковського]. *Відповідь на лист В. Винниченка.* — "Рада", Київ, 23. XI. 1913, ч. 257, с. 2. (Б)

Полеміка з С. Патрашкіном, який на Винниченкового *Відкритого листа до російських письменників* (див. ч. 416) відповів глумливою статтею *Ась и що* в петербурзькій г. "День" (1913, ч. 282). У цій статті С. Патрашкін заявляє, м. ін., що російська література це дзвіниця, "дзвони якої гудуть на ввесь світ, а Винниченко насмілюється думати, що під його кобзу неодмінно повинні затанцювати російські письменники. Ась?!". Ан. Василько зауважує до цього, що "С. Патрашкіна можна вважати типовим представником тої російської ліберальної інтеліґенції, яка терпить українське поти, поки воно сидить тихо й покірно". "Ми, що давно вже не хочемо сидіти в пеклі некультурности та занедбання наших національних потреб, на такі пропозиції, щоб наша кобза тільки на нашу хату чулася, можемо вже відповідати тільки глузливою посмішкою".

905. Василько, Ан. [псевд. Андрія Ніковського]. *"Літературно-науковий вісник", кн. 9-12, 1912 року.* — "Рада", Київ, 28. III. 1913, ч. 62, с. 2-3. (Б)

Драма В-ка *Натусь*, друкована в ЛНВ, не здобула позитивної оцінки рецензента: "П'єса *Натусь* займе не перше місце, тому що вона далеко слабша за *Брехню* щодо сили драматизму. Окрім того, дія в п'єсі заснована на містифікації і це в значній мірі позбавляє останній твір Винниченка внутрішнього інтересу".

906. Василько, Ан. [псевд. Андрія Ніковського]. *Надмірні претенсії і смішні наслідки.* — "Рада", Київ, 20. XI. 1913, ч. 255, с. 2-3. (Б)

Автор обороняє В-ка від обвинувачень, які йому поставив Д. Донцов у своєму листі до редакції львівського "Діла" (1913, ч. 256). У підсумках автор заявляє, що "Д. Донцов дозволив собі ряд наклепів та вихваток проти В. Винниченка та завів у полеміку типові Парасчині вирази, лайку та плітки".

907. Василько, Ан. [псевд. Андрія Ніковського]. *Українська література в 1912 році.* — "Рада", Київ, 14. I. 1913, ч. 1, с. 2. (Б)

Розглядаючи найвизначніші твори української літератури 1912 року, автор так характеризує творчість В-ка: "Окрім двох оповідань, В. Винниченкові належить *Історія Якимового будинку*, річ свіжа, талановита, напоєна поезією молодости і далеких поривань. Меншим придбанням є його п'єса *Натусь*".

908. *Ганебний документ.* — "Рада", Київ, 1. I. 1913, ч. 289, с. 2. (Б)

Редакція "Ради" передруковує "з почуттям глибокої огиди" листа томських студентів проти В-ка в ж. "Українська хата" (див. ч. 913) і зауважує наприкінці: "Щось страшне, мабуть, починається в українському громадянстві, коли можна побачити в пресі такі ганебні листи".

909. Грицай, Остап. *З наших журналів.* — "Діло", Львів, 8. IV. 1913, ч. 77, с. 1-2. (Б)

Критичний огляд київського ж. "Дзвін", (ч. 1, 1913). Про надрукований там твір В-ка критик пише, м. ін.: "Щодо прози, то дуже замітною річчю в 'Дзвоні' є новеля *Олаф Стефензон* пера Винниченка. Винниченко все one great sensation нашої новелістики, тож і всяка його новість будить живішу цікавість читача".

910. Данько, М. [псевд. Миколи Троцького]. *В. Винниченко. Твори.* Книжка п'ята. — "Ілюстрована Україна", Львів, 14. VI. 1913, ч. 11, с. 6-7. (Б)

Позитивна рецензія на збірку оповідань В-ка, що ввійшли в 5-ий том його творів. Подано коротко зміст оповідань і їхню оцінку. "З безмежного моря життя черпає В. Винниченко найрізнорідніший матеріял і творить з нього речі, що здобули йому славу найліпшого оповідача української літератури".

911. Євшан, М. [псевд. Миколи Федюшки]. *В. Винниченко (В. Деде): Молода кров.* Комедія на 4 дії. "Дзвін", 1913. — "Українська хата", Київ, XI. 1913, с. 716-717. (Б)

Неґативна рецензія на п'єсу В-ка. Автор вбачає у В-ка "симптоми упадку таланту", бо він "не спинається на вищий щабель свого розвитку, а остається на тому самому".

912. Євшан, М. [псевд. Миколи Федюшки]. *Наш літературний білянс за 1912 рік.* (Літературні замітки). — ЛНВ, Київ, I. 1913, кн. 1, с. 163-170. (Б)

Автор уважає літературну творчість В-ка в 1912 році слабшою, ніж попередніми роками. В-ко "почав неначе з іншого становища трактувати свої улюблені теми і проблеми. Помітно це особливо в оповіданні *Історія Якимового будинку*, частинно і в *Таємності*. Вони вже не мають того загострення та ставлення всяких проблем на вістря меча, що давніші твори цього автора [...]. Драма *Натусь* у порівнянні з попередніми драмами Винниченка, хоч би з *Брехнею*, теж слабша". Одначе в своїй російській повісті *На весах жизни* В-ко "значно вирівняв хиби попередньої" [*Чесности з собою*].

913 *Лист до редакції.* — "Українська хата", Київ, XI. 1913, ч. 11, с. 715. (Б)

Лист з приводу появи деяких літературних творів В-ка в російських журналах (див. також ч. 908, 935, 938, 939, 942-948, 952). Сім українських студентів Томського університету висловлюють "велику подяку" російському авторові С.

Патрашкіну за те, що він "показав належне місце рабові 'загальноросійської культури' — Винниченкові". Лист сповнений лайливих висловів на адресу В-ка. Наприкінці студенти пишуть: "Бажаємо, щоб глузування Патрашкіна навчило розуму літерата-гермафродита Винниченка". Підписи під листом: Я. Карабай, С. Базілевич, Васильківський, Ф. Левінський, К. Бризгун, М. Чумак, Нечай.

914. *Література, наука, умілість і техніка.* — "Рада", Київ, 5. XI. 1913, ч. 242, с. 4. (Б)

У г. "Приазовский край" (1913, ч. 275) п. з. *Хохлы в русской литературе* передруковано Винниченкового *Відкритого листа до російських письменників*. На цього листа надрукували відповіді російські газети: "Одесский листок" (1913, ч. 248) п. з. *Слишком* і петербурзький "День" (1913, ч. 282) п. з. *Ась и що*.

915. *Література, наука, умілість і техніка.* — "Рада", Київ, 8. XI. 1913, ч. 245, с. 4. (Б)

Вістка, що київське в-во "Дзвін" видало роман В-ка *Рівновага* і його ж оповідання *Федько-халамидник*.

916. Михайленко, В. *Іван Стешенко. Мистецтво в розумінні Винниченка.* "Сяйво", ч. 5-6. — "Українська хата", Київ, IX. 1913, с. 574-576. (Б)

Автор обороняє В-ка від критики І. Стешенка, головним чином від закиду Стешенка, що "мораль Ніцше, до якої останніми часами прихилився Винниченко, давно вже вийшла з моди" (див. ч. 925).

917. М. М. *Театр Садовського.* — "Діло", Львів, 20. V. 1913, ч. 110, с. 5. (Б)

Про ґастролі Театру Садовського в Одесі. Виставлена там драма В-ка *Брехня* здобула великий успіх.

918. Ніковський, Андрій. *Наші потреби і нові журнали.* — ЛНВ, Київ, IV. 1913, кн. 4, с. 119-130. (Б)

Згадка про надруковане в київському ж. "Дзвін" Винниченкове оповідання *Олаф Стефензон* — "річ витриману, оброблену і сильну".

919. Ніковський, Ан. *Українська література в 1912 році.* — ЛНВ, Київ, I, 1913, кн. 1, с. 170-183. (Б)

Розглядаючи надруковані в 1912 році Винниченкові оповідання *Історія Якимового будинку* і *Чекання*, автор приходить до висновку, що "Винниченко найбільше притягає увагу нашого суспільства широким розмахом малювання, повноголосим акордом, який будять у ньому життєві явища, якоюсь особливою любов'ю до життя, яка однаково придивляється маленьким рисочкам, незначним поглядам, влучним словам, своєрідним звичкам, і промінню сонця, і далечині степів, і розкошам ночі, людям всім і всяким". Одначе про драматичну творчість В-ка (наприклад, про п'єсу *Натусь*) автор не такої високої думки. Він уважає, що В-ко "трохи чи не найкращий у нас оповідач, але рідко гарний драматург".

920. *Олаф Стефензон — В. Винниченко.* — "Українська хата", Київ, 1913, кн. 2, с. 313-314. (У)

Непідписана рецензія з неґативною оцінкою цього Винниченкового оповідання: "Коли раніше кожна тема його [В-ка] оповідань вдаряла по серцю читача своєю життєвою правдою, то тепер сенсаційність теми б'є тільки по нерві". "Винниченко на багатьох сторінках розповів 'цікаву' історію, але жаль, що, володіючи 'кращою технікою' оповідання, він пускається в корисне, але не гідне його, як художника, плавання за 'золотим руном' письменника-ремісника".

921. *"По-свій!" В. Винниченка.* — "Рада", Київ, 17. VIII. 1913, ч. 178, с. 3. (Б)

У петербурзькому ж. "Заветы" (VII. 1913, ч. 7) повідомлено, що з незалежних від автора й редакції причин дальший друк роману В-ка *К своим* припиняється. Цей роман одночасно друкувався п. з. "*По-свій!*" в українському київському ж. "Дзвін", "але, як ми чули, теж далі друкуватися не буде. На осінь готується видання цього роману окремою книжкою".

922. Сірий, Юр. [псевд. Юрія Тищенка]. *В. Винниченко. Молода кров.* Комедія на 4 дії. Вид. "Дзвін". — ЛНВ, Київ, XI. 1913, т. 64, кн. 11, с. 378-379. (Б)

"Український театр збагатився новою п'єсою В. Винниченка, яка, безперечно, займе в репертуарі почесне місце. Для цього вона має всі дані", — починає автор свою рецензію. Далі подає зміст п'єси, тоді розглядає соціяльну структуру українського села й підкреслює неґативний вплив міста на село, зокрема тієї міської "культури", яку несуть на село "переможці русифікатори". "Вони вбивають самобутність, властиву нашому народові, вони стають на шляху до розвою нашого села, вони винищують все світле, що властиве селянинові". Ці проблеми змальовує В-ко у своїй новій п'єсі *Молода кров.*

923. *Спочуття В. Винниченкові.* — "Рада", Київ, 23. XI. 1913, ч. 257, с. 2. (Б)

У петербурзькій газеті "День" (1913, ч. 301) появився лист українських студентів (за 20 підписами), в якому висловлено В-кові підтримку й солідарність з приводу його *Відкритого листа до російських письменників* (див. ч. 416). Передруковуючи в українському перекладі цього листа студентів, редакція "Ради" коментує, що "лист В. Винниченка, видно, дійсно зачепив болючу для нас справу, бо наша редакція теж одержує листи з виразами спочуття й солідарности з виступом В. Винниченка від окремих осіб, від гуртків та інституцій. Але щось не знати, щоб лист В. Винниченка викликав серйозне обговорення в російській пресі". "Мабуть, більше висновків з листа В. Винниченка зробить для себе українське громадянство, ніж російське".

924. Сріблянський, М. [псевд. Микити Шаповала]. *Літературна хвиля* (Погляд на літературу українську за р. 1912). — "Українська хата", Київ, I. 1913, с. 35. (Б)

Позитивна оцінка Винниченкового оповідання *Історія Якимового будинку*, але неґативна його п'єс *Натусь* і *Дочка жандарма*, які "вказують на те, що автор рішучо пішов у бік тенденцій, що краще рішаються в публіцистиці і науці, аніж у мистецтві" Одначе, не зважаючи на це, критик приходить наприкінці до висновку: "Пульсуючий швидко і голосно талант Винниченка в усякому разі являється й досі великою движущою силою нашого життя".

925 Стешенко, Ів *Мистецтво в розумінні Винниченка.* — "Сяйво", Київ, 1913,

ч. 5-6, с. 143-153. (А)

Стаття про п'єсу В-ка *Чорна Пантера і Білий Ведмідь*. Спочатку автор статті подає докладний зміст цієї п'єси, а тоді проводить її аналізу і ставить В-кові цілу низку різних звинувачень. На його думку, у персонажів Винниченкової п'єси немає жадного кольориту — ні національного, ні клясового, ні професійного, ні навіть загальнолюдського. "Істотною рисою цього твору є манекенність різних дієвих осіб, що у великій своїй частині могли в п'єсі й не появлятися. Манекенами п'єси являються тут не тільки третьо- або другорядні персонажі, — на мебель скидається і дехто з першорядних". На доказ критик проводить психологічний розгляд трьох головних персонажів: Ріти, Корнія і Сніжинки. Продовжуючи свої обвинувачення, критик заявляє: "Але ця п'єса не є навіть ніяка драма: побуту не малює, імпресіоністського настрою не дає, характерів не виводить". Головного героя драми критик уважає людиною ненормальною: "Все, що робить Каневич [Корній], кінчаючи змалюванням мертвої дитини в 4-їй дії, — є патологічне, належне звірам, та не всім". Подавши низку міркувань про значення мистецтва та взаємні обов'язки мистця і громадянства, критик заперечує тезу Винниченкової п'єси, що "мистець мусить бути вільним від усього і жрецем тільки краси". Наприкінці критик заявляє, що "мораль Ніцше, до якої прихилився Винниченко, давно вже вийшла з моди" (див. також ч. 916).

926. Стешенко, Ів. *Мистецтво і абстрактність в драмі Винниченка*. — "Сяйво", Київ, 1913, ч. 7-9, с. 183-197. (А)

Мова тут про п'єсу В-ка *Співочі товариства*. Автор уважає, що В-ко став проповідником нової моралі, а "захопившися проповіддю, себто абстракцією, що є смерть для мистецтва, д. Винниченко забув найважливіші завдання і умовини художньої творчости: щоб проповідники всяких абстракцій були живими людьми". Тут автор наводить численні приклади з творів визначних письменників. Тоді переказує зміст Вінниченкової п'єси і ставить запитання: "Чи є в цьому творі ознаки мистецтва?". Щоб відповісти на це питання, критик проводить психологічний розгляд усіх 19-ох персонажів п'єси й усім їм без винятку дає однакову неґативну оцінку. Висновок критика з цієї аналізи: "Коли зведеш докупи всі враження, або точніше, всі факти спостереження та аналізи цих образів п'єси, то прийдеш до вельми сумного висновку. В творі нема ні одного характеру, ні одного типічного образу, ні одної яскравої риси". На думку критика, ця "нехудожність образів твору" зовсім вистачає "для рішучого присуду про малу вартість чи просто невартість твору". Але критик, усе ж таки, аналізує ще й зміст твору і приходить до ствердження, що "драмою цей твір ні в якому разі названо бути не може". І врешті кінцевий підсумок: "Відштовхує від твору повна його блідість і хаотичність, невміння висловлювати які б там не було ідеї істотою і вчинками живих образів. Без цих останніх ніякого мистецтва немає і твір присуджено до смерти і забуття в нащадках".

927. Стоколос, Я. [псевд. Павла Богацького]. *Український театр в 1912 році*. — "Українська хата", Київ, І. 1913, с. 50-53. (Б)

Згадки про Винниченкову п'єсу *Натусь*.

928. Троцький, М. *Українське красне письменство*. — "Дзвін", Київ, 1913, ч. 4, с. 272-273. (Б)

Автор цитує уривок з оповідання В-ка *Олаф Стефензон* і розвиває та коментує Винниченкову думку про те, як письменник повинен змальовувати у

своєму творі людину.

929. Христюк, П. *В. Винниченко і Ф. Ніцше.* — "Українська хата", Київ, 1913, т. 6, кн. 2, с. 275-299. (У)

На початку автор ставить тезу, що Винниченкове бажання створити нову сферу моральних взаємин між людьми "наближає Винниченка до Ніцше". Автор уважає В-ка бунтарем "проти тієї шкаралупи, в яку затиснуто людську душу" (слова В-ка). Далі автор викладає коротко основні риси філософії Ніцше, а тоді аналізує головні ідеї таких Винниченкових творів, як *Чесність з собою, Щаблі життя, Базар, Голота* й ін. Відомий Винниченків принцип "чесности з собою" може бути "в залежності від людини, що ним керується, або самим моральним, або антиморальним". І тільки тоді, коли поставити в центрі всього індивідуальність і "глянути на цю індивідуальність з погляду філософії Ніцше, тоді чесність з собою стає моральним принципом" у Ніцшеанському розумінні. Тут автор наводить слова самого Ніцше про чесність з собою: "Я не можу визнати за велику людину ту, в якої нема чесности з собою, — лицемірство з собою викликає в мене огиду". Кінцевий висновок автора такий, що в світогляді В-ка "є певні прикмети індивідуалістичної філософії Ніцше, хоч часом письменник і збивається з шляху справжньої художньої творчости й починає йти стежкою не властивою дійсному талантові й цим немов би зводить нанівець ті прикмети".

930. Черкасенко, С. *В. Винниченко. Федько-халамидник*, Вид-во "Дзвін", Київ, 1913. — ЛНВ, Київ, X. 1913, т. 64, кн. 10, с. 186-187. (Б)

Схвальна рецензія. Автор називає В-ка "чудовим майстром", який "у цім оповіданні виявив себе прекрасним, глибоким психологом, як і завше". *Федько-халамидник* "має велике виховне значення не тільки для дітей. А особливо в наші часи жевріння, кволости, занедбаности й опльовування цінностей, властивих вдачі героїчній". І тому рецензент "щиро рекомендує" це оповідання В-ка "до уваги і малих і дорослих любителів гарного читання".

931. Яровий, Ю. [псевд. Максима Гехтера]. *"Дзвін", 1913 р., чч. 1-6.* — "Рада", Київ, 8. XII. 1913, ч. 267, с. 2. (Б)

Автор подає огляд перших шістьох чисел київського журналу "Дзвін". На його думку, цей журнал не має багато спільного з марксизмом, хоч на початку в "Дзвоні" були заяви, що журнал захищатиме "інтереси робітничих верств". Серед інших "немарксистських" матеріялів, надрукованих у "Дзвоні", автор наводить також Винниченкові твори *Олаф Стефензон* і *"По-свій!"*: "Винниченко бере героями обох своїх творів т. зв. інтеліґентних пролетарів і веде оповідання виключно на тлі психологічнім, не звертаючи на соціяльні моменти майже ніякої уваги". Одначе наприкінці своєї статті автор признає, що "Винниченко зостається Винниченком і тоді, коли він согрішив перед партійним катехизисом".

1914

932. Василько, Ан. [псевд. Андрія Ніковського]. *"Літературно-науковий вісник", кн. 1-2, 1914 року.* — "Рада", Київ, 14. IV. 1914, ч. 74, с. 2-3. (Б)

Автор розглядає причини конфлікту В-ка з громадянством і приходить до висновку, що "ідеї Винниченка зовсім не страшні й Україні нічим лихим не загрожують". Аналізуючи творчість В-ка, автор зауважує, що в оповіданнях В-ка "глибокий зміст, серйозне питання кинуто ніби недбало читачеві, але накреслено

сильно, різко, яскраво. Зроблено загальний контур і кілька тіней та світляних плям, і виходить таке враження, що письменник має величезні скарби спостережень, цікавих, точних і змістовних, а дає з того тільки дещо, опускаючи подробиці, і сам цікавиться або широкими узагальненнями, або маленькими рисочками, які ховають за собою широкий зміст і хвилюють фантазію читача".

933. Василько, Ан. [псевд. Андрія Ніковського]. *Українська література 1913 р.* — "Рада", Київ, 23. I. 1914, ч. 7, с. 1-2. (Б)

Розглядаючи творчість В-ка в 1913 році, автор зауважує, що в п'єсі *Молода кров* менше, а в 5-му т. оповідань, у *Рівновазі* та особливо в частині роману *"По-свій!"* виразно знати перевагу елементу психологічного над етично-учительним, над теоретичним розвитком заложеної у твір думки. Наслідки від цього можуть бути тільки добрі, бо точна, вірна й різка спостережливість В. Винниченка дасть при такому напрямі багато коштовного матеріялу для пізнання людського духа".

934. Весоловський, Ярослав. *З театру і музики.* — "Діло", Львів, 25. IV. 1914, ч. 89, с. 5-6. (А)

Рецензія на виставу Винниченкової п'єси *Чорна Пантера і Білий Ведмідь* на сцені театру "Руської бесіди" в Станиславові 1914 року (точнішої дати не подано) з Катериною Рубчаковою і Лесем Курбасом у головних ролях. Рецензент подає докладний зміст п'єси і висловлюється про неї позитивно, називаючи її "цікавою та місцями надзвичайно сильною в драматичні ефекти модерною п'єсою".

935. *Два листи про В. Винниченка.* — "Рада", Київ, 21. II. 1914, ч. 34, с. 2. (Б)

"Рада" передруковує з "Української хати" (1914, кн. 1) два листи в справі виступу томських студентів проти В-ка (див. ч. 913) і подає свій коментар до цих листів. Перший лист, від студентів Київської політехніки, осуджує виступ томських студентів, другий з Криворіжжя, схвалює цей виступ.

936. Донцов, Дм. *Джентлменам з "Дзвону".* — "Українська хата", Київ, III-IV. 1914, ч. 3-4, с. 317-320. (Н)

Полеміка з київським журналом "Дзвін", у ній згадки про В-ка.

937. Євшан, М. [псевд. Миколи Федюшки]. *Українська література в 1913 році.* — "Українська хата", Київ, I. 1914, с. 39-49. (Б)

Хоч Євшан полемізує з В-ком та іноді висловлюється несхвально про деякі його твори, то все ж таки, починаючи свій огляд української літератури за минулий 1913 рік, ставить В-ка на перше місце, навіть перед Л. Українкою та М. Коцюбинським. В-кові присвячує він найбільше місця й уваги в цьому огляді, бо вважає, що "Винниченко найбільш популярний з них усіх. Він і найплідніший". "Найкраще вдавалися Винниченкові завжди оповідання. І в минулому році оповіданнями він збагатив українську літературу *(Талісман, Олаф Стефензон, Терень)*. Одначе "драма *Молода кров* — твір зовсім невдалий. На сцені мав успіх, кажуть, але це зовсім не доказ його артистичної сили".

938. Єфремов, Сергій. *Фарбовані душі.* — "Рада", Київ, 6. I. 1914, ч. 293, с. 2.

(Б)

Стаття з приводу листа томських студентів (див. ч. 913). Автор наводить спочатку приклад І. Франка, якого не допускали до праці в українській журналістиці і він мусів десять років заробляти на прожиток у польській газеті. Але знайшлися тоді "надпатріоти", які обвинуватили І. Франка за "зраду рідного народу й запроданство ляхам". І це були ті самі люди, які "старанно випихали письменника з рідної журналістики". Подібний випадок трапився тепер з В-ком. "Маю на увазі того п'яного листа, що опублікували семеро томських студентів до д. Винниченка. Давно вже не доводилось мені читати такого огидного писання, як оцей лист, — огидного своїм змістом, ще більш огидного своїм тоном, тією розперезаністю людей, яким на все начхать". Автор вказує на факт, що "кращі наші люди м у с я т ь іноді йти до чужого письменства, щоб тяжкою панщиною на чужому полі відробляти за ту ганебну байдужість, ту крижану холодність, якою окутує своє письменство рідна обивательщина". С. Єфремов називає авторів листа "фарбованими душами й надпатріотами, що обралися бути за цензорів нашого літературного життя і так вимовно розписалися в своєму корчемному патріотизмі, що дякують панам Патрашкінам і намагаються заплювати В-ка, не тямлячи, що ті плювки вертаються їм же в обличчя".

939. Зубко, Леся. *Вузький націоналізм.* — "Українська хата", Київ, II. 1914, с. 179-180. (Б)

Лист учительки з Катеринослава до редакції "Української хати" в оборону В-ка від обвинувачень, які йому поставили томські студенти (див. ч. 913).

940. Кончіц, І. *В. Винниченко. Федько-халамидник* К., 1913. — "Українська хата", Київ, II. 1914, с. 182. (Б)

Похвальна рецензія на Винниченкове оповідання. "Винниченко чарує своєю художньою яскравістю, життєвою правдою, психологічним обґрунтуванням подій".

941. Леонтович, В. *Новини нашої літератури. В. Винниченко. По-свій.* Київ, 1914. — ЛНВ, Київ, VII-X. 1914, т. 66, с. 169-172. (А)

На думку рецензента, "великою заслугою Винниченка є здібність здіймати нові питання, знаходити в явищах, що в усіх перед очима, нові неосвітлені та неспостережені боки, і в основі кожного його парадоксу завжди знайдемо якусь нову правду, на яку громадянство досі не звертало уваги". Моральні питання є знову головною темою цього Винниченкового твору. Рецензент проводить аналізу думок, почувань і вчинків головного персонажа — Вадима Стельмашенка. Проголосивши своїм життєвим принципом цілковиту байдужість до всього, Стельмашенко стає речником імморалізму. Одначе цей його принцип зразу ж заломлюється, коли, повернувшися із заслання додому, Стельмашенко побачив трагічну долю своїх батьків. Таким чином, на прикладі Стельмашенкового життя "Винниченко яскраво показує, що така 'байдужість до всього' є хворобливою і неприродною. Ця безперечно правдива думка переведена в образах дуже яскраво і талановито. Майстерно і з великою чулістю малює автор настрій людини, що під вагою життєвого тягару дійшла до стану байдужости, так само як психологію визволення від тієї байдужости". У новому романі В-ка панує "пристрасний поклик до правди і моралі, які надають стільки сили і краси його творам".

942. *Лист до В Винниченка.* — "Рада", Київ, 10. II. 1914, ч. 22, с. 3. (Б)

Лист з висловами солідарности й підтримки В-кові з приводу виступу проти нього томських студентів (див. ч. 913). Під листом 10 підписів.

943. *Лист до редакції*. — "Рада", Київ, 12. II. 1914, ч. 24, с. 4. (Б)

Протест проти виступу томських студентів (див. ч. 913) і вислови співчуття та підтримки В-кові. Під листом 25 підписів.

944. *Лист до редакції*. — "Рада", Київ, 7. III. 1914, ч. 44, с. 4. (Б)

Лист від редакції київського журналу "Дзвін" у справі виступу томських студентів проти В-ка (див. ч. 913).

945. *Лист до редакції*. — "Українська хата", Київ, III-IV. 1914, с. 320. (Б)

Другий лист томських студентів у справі їхнього першого листа проти В-ка (див. ч. 913). Цей перший лист викликав цілу низку протестів у пресі. Томські студенти заявляють, що вони бачать у тих протестах "цілковите замовчування суті" цього листа і що "протестанти висловили принципіяльну згоду на 'хохлацтво', літературну зраду і національний гермафродизм, тобто розписалися у власному хамстві".

946. *Листи до редакції*. — "Рада", Київ, 21. II. 1914, ч. 34, с. 4. (Б)

Два листи від робітників Катеринослава і Нижнє-Дніпровська. У листах вислови обурення з приводу виступу томських студентів (див. ч. 913) і заяви солідарности й підтримки В-кові. Під першим листом 38 підписів, під другим 72.

947. *Листи до редакції*. — "Українська хата", Київ, I. 1914, с. 88-89. (Б)

Два листи з приводу виступу томських студентів проти В-ка (див. ч. 913). Один лист від студентів Київської політехніки, які осуджують цей виступ: "Невже не відчувають студенти томчани пекучого болю письменника, який щиро й одверто звернувся до літератів російських, бо не міг не сказати про образу нації, видатним представником якої являється Винниченко — краса й гордість письменства українського?".

Автори другого листа, з Криворізьких шахт, висловлюють свою солідарність і подяку томським студентам "за їх сміливий виступ в оборону української гідности".

948. *Листи молоді*. — "Рада", Київ, 24. V. 1914, ч. 106, с. 2. (Б)

"Рада" підсумовує справу виступу томських студентів проти В-ка (див. ч. 913) і стверджує, що цей виступ не здобув собі схвалення серед молоді. За винятком одного листа з Криворіжжя (див. ч. 947), всі інші листи від української молоді осуджують виступ томських студентів як "несправедливий по суті і непристойний тоном".

949. Ніковський, Ан. *В. Винниченко: Рівновага*. Роман. Переклад з російської мови Н. Романович. В-во "Дзвін". Твори, кн. 6, Київ. — ЛНВ, Львів, III, 1914, т. 65, кн. 3, с. 597-599. (Б)

У загальному позитивна рецензія, але вказано також на деякі хиби твору, з яких рецензент підкреслює зокрема те, що автор роману "утворює чимало

штучного та неприродного, взятого з голови, вигаданого дотепно, але в усякім разі вигаданого. Через це деякі сцени відгонять шаржом". "Але кінчиться роман гарно: письменник знайшов якісь теплі ноти, взяв такий лагідний тон, [...] що це в значній мірі закрашує деякі невдалі моменти з самої повісти". "Любов до життя творчого, життя сильних людей прохоплюється у автора в кінці повісти з величезною силою, а в атмосфері 'достоєвщини' багато губить життєва правдивість В. Винниченка". Кінцевий висновок критика: "У всякім разі повість *Рівновага* тепер являється інтересним і місцями сильно написаним твором, свідчить про нові моменти в творчості цього завжди живого і високоталановитого письменника, а також збагачує українську літературу новою для неї темою".

950. Ніковський, Ан. *Останній сезон нашого театру*. — ЛНВ, Київ, IV. 1914, кн. 3, с. 499. (Б)

У минулому театральному сезоні в Києві "*Молода кров* В. Винниченка мала великий успіх і виставлялася 9 разів з великими зборами, хоч ішла все по буденним дням. *Натусь* Винниченка мав 7 вистав".

951. Ніковський, Ан. *Українська література в 1913 році*. — ЛНВ, Львів, I. 1914, т. 65, кн. 1, с. 151–163. (Б, Н)

У своєму огляді автор згадує, м. ін., про два "неґативні інциденти, зв'язані з іменем В. Винниченка", а саме виступ Д. Донцова проти В-ка і *Лист томських студентів* проти В-ка. Автор осуджує обидва виступи. Серед літературних творів, опублікованих 1913 р., автор присвячує чимало уваги оповіданням В-ка *Олаф Стефензон, Талісман, Переможець* і *Терень* (найцікавішим з них автор уважає *Талісман*) та повісті "*По-свій*!". На думку автора, творчість В-ка в 1913 році "обіцяє ще великі скарби нашому письменству".

952. *Про "фарбовані" й "нефарбовані" душі*. — "Українська хата", Київ, II. 1914, с. 180. (Б)

Лист групи українських студентів петербурзької політехніки з приводу листа томських студентів проти В-ка (див. ч. 913). "Ми гостро осуджуємо ту форму, в яку вилився цей лист, рахуючи недопустимим вживання в пресі лайливих слів по якій завгодно адресі. Але основну думку цього листа ми поділяємо і гаряче дякуємо товаришам за те, що вони лише одні виявили національну самоповагу". Автори листа полемізують також із С. Єфремовим, який у г. "Рада" назвав томських студентів "фарбованими душами" (див. ч. 938). Під листом 25 підписів.

953. Сріблянський, М. [псевд. Микити Шаповала]. "*Те, що дає радість життя*". — "Українська хата", Київ, V. 1914, ч. 5, с. 373–385. (Б)

Полеміка з В-ком з приводу його листа до редакції "Ради" від 30. IV. 1914 та припинення співробітництва з "Українською хатою".

954 Юноша, В [псевд. Петра Єфремова]. "*Дзвін", кн. 1–4, 1914 р.* — "Рада", Київ, 7, 8 VII. 1914, ч 141, 142; с. 2–3, 2–3. (Б)

У своїй рецензії на перші чотири книжки "Дзвона" автор розглядає також друковані в них твори В-ка: оповідання *Радість* (кн. 1), початок роману *Божки* (кн 3–4), і статтю *Геній України* (кн. 2). Переказавши зміст оповідання *Радість*, рецензент підкреслює, що воно "глибоко і цікаво задумане і в подробицях

талановито написане". Про роман *Божки*, крім кількох цитат і загальних зауважень, рецензент не висловлює оцінки з уваги на те, що друк цього твору не закінчений. Стаття В-ка про Шевченка не здобула позитивної оцінки рецензента.

1915

955. *Живуча сила.* — "Вісник Союзу визволення України", Відень, 24. X. 1915, ч. 41-42, с. 1-3. (Б)

Про статті М. Грушевського, В-ка й С. Петлюри в журналі "Украинская жизнь". У статті *В чем наша сила?* "Винниченко кладе натиск на те, що на російській Україні може й повинна бути тільки українська орієнтація" (див. ч. 686).

956. *З української літературної хроніки в Росії за час війни.* — "Вісник Союзу визволення України", Відень, 3. X. 1915, ч. 35-36, с. 14. (Б)

Вістка, що в Харкові передруковано "прегарне та високоартистичне" оповідання В-ка *Кузь та Грицунь.*

1916

957. *Винниченкова "Брехня" на столичній сцені.* — "Шляхи", Львів, IV. 1916, ч. 1-2, с. 348-349. (Б)

Звідомлення про виставу *Брехні* на сцені Імператорського Александринського театру в Петербурзі 9. II. 1916. Передруковано також неґативну рецензію на цю виставу, що її надрукували петербурзькі "Биржевыя ведомости" (1916, ч. 15.351).

958. *"Українська орієнтація".* — "Боротьба", Женева, III. 1916, ч. 6, с. 5-8. (Б, М)

Критика Винниченкової статті *В чем наша сила?* (див. ч. 686), в якій він підносить і обороняє ідею "української орієнтації", тобто орієнтації на власні сили в українській визвольній боротьбі. На думку "Боротьби", Винниченкова " 'українська орієнтація' в'яже нам руки, вона відокремлює нас від російського робітництва і єднає з українським міщанством, вона затуманює наші основні революційні завдання і робить нас учасниками зрадницької міщанської політики".

959. *Цензурні заборони.* — "Промінь", Москва, 11. XII. 1916, ч. 2-4, с. 30. (Б)

У Катеринославі цензура не дозволила в-ву "Дзвін" надрукувати оповідання В-ка *Сліпий.*

960. *Шкільна кампанія.* — "Боротьба", Женева, III. 1916, ч. 6, с. 3-5. (Б, М)

Редакційна стаття про справу українізації народнього шкільництва в Україні. Наприкінці редакція полемізує із статтею В-ка *Непогаслий вогонь* (див. ч. 421). "Боротьба" заперечує думку В-ка про потребу прикласти всі наші зусилля для здобуття українського шкільництва на Україні та закидає йому, що він звужує визвольну політичну боротьбу українського народу до самих тільки "культурних" змагань і таким чином завертає нашу політичну думку до 80-их років минулого сторіччя, коли на Україні була популярна думка, що нам повинно вистачити

задовольнення наших культурних потреб. "Отже цю українську рабсько-національну теорію з героїчним виглядом витягає тепер на світ божий Винниченко і, відвертаючись з погордою від політичної неволі, яка петлею тяжких утисків стиснула українське відродження, пропонує зв'язати українські партії гнилим перевеслом 'спільних культурних цілей' і відвернути їх від боротьби за політичну волю України!".

1917

961. *Аґрарна справа на Україні.* — "Розсвіт", Раштат, 12. IX. 1917, ч. 59, с. 1. (Б)

На пресовій конференції в Києві В-ко заявив в аґрарних справах, що "соціялізація землі стрінула б між населенням опір [...]. Взагалі ж капіталістичної форми володіння землею на Україні неможливо усунути".

962. Антонович, Д. *Національний театр.* — "Робітнича газета", Київ, 8. XII. 1917, ч. 201, с. 4. (У)

Позитивна рецензія на виставу Винниченкової комедії *Повстання Мари [Панна Мара]*, що відбулася 5. XII. 1917 в київському Українському національному театрі. Рецензент висловлюється також схвально про виконавців вистави та про мистецьке оформлення сцени В. Кричевського.

963. *Апарат автономної України потребує багато українських інтеліґентів.* — "Розсвіт", Раштат, 23. VIII. 1917, ч. 54, с. 3. (Б)

З доручення УЦРади В-ко звернувся до російського міністерства військових справ з домаганням звільнити з військової фронтової служби всіх українських учителів, лікарів, адвокатів, професорів та інших інтеліґентів і відіслати їх на Україну з уваги на те, що "творення нового українського організму потребує багато інтеліґентних сил". Одночасно В-ко повідомив міністерство, що Генеральний Секретаріят звільнив від військової служби всіх тих громадян України, які працюють над творенням нової української держави.

964 *Боротьба за українське національне військо.* — "Розсвіт", Раштат, 11. VI. 1917, ч. 39, с. 5-6. (Б)

У зв'язку із самочинним створенням у Києві 1-го Українського полку ім. гетьмана Б. Хмельницького відбулися 3. V. 1917 в Києві об'єднані збори Ради депутатів військ української воєнної округи і Ради робітничих депутатів. На цих зборах В-ко виголосив промову і склав від імени УЦРади заяву та оголосив текст резолюції УЦРади в цій справі. Подано зміст промови В-ка і тексти заяви та резолюції.

965. Бринський, А. *Віча напередодні другого Всеукраїнського військового з'їзду.* — "Вісник Союзу визволення України", Відень, 29. VII. 1917, ч. 161, с. 487-488. (Б)

Враження учасника віча, що відбулося 17. VI. 1917 в Києві з приводу заборони Керенським Українського військового з'їзду. Про В-ка: "На сцені президія. Голова Винниченко. Він досвідчений, умілий голова, — спокійно й ділово проводить цим незвичайним вічем з огляду на скількість народу. Послух голові, дисципліна — азірцеві".

966. *В. Винниченко виїздив.* — "Вісник Союзу визволення України", Відень, 18. XI. 1917, ч. 177, с. 748. (Б)

17. X. 1917 В-ко виїхав до квартири головнокомандуючого південно-західнім фронтом ген. Володченка для наради в справі оборони країни.

967. *В. Винниченко одержав...* — "Промінь", Москва, 14. I. 1917, ч. 1-2, с. 32. (Б)

В-ко одержав у половинному розмірі Грибоєдовську премію за п'єсу *Брехня* (в перекладі на російську мову). Другу половину премії одержав російський драматург С. Найденов.

968. *Вибори до російських Установчих зборів і українці.* — "Розсвіт", Раштат, 12. XI. 1917, ч. 76, с. 1. (Б)

Між українськими діячами, яких партії намітили кандидатами до російських Установчих зборів, "першими виступають імена М. Грушевського й В. Винниченка".

969. *Виїзд генеральних секретарів.* — "Робітнича газета", Київ, 24. X. 1917, ч. 166, с. 4. (У)

Повідомлення, що генеральні секретарі В-ко, Зарубін та Стешенко виїхали до Петрограду для переговорів з Тимчасовим урядом.

970. *Винниченко — головою українського уряду?* — "Робітник", Клівленд, 11. IX. 1917, ч. 138, с. 1. (Б)

Нью-йоркські газети подають телеграму з Петрограду, що російський Тимчасовий уряд плянує визнати В-ка головою українського уряду.

971. *Винниченко й Петлюра про питання дня.* — "Вісник Союзу визволення України", Відень, 26. VIII. 1917, ч. 165, с. 554. (Б)

На вічу в Києві (дати не подано) виступали з доповідями В-ко й С. Петлюра. В-ко вказав на зростання авторитету УЦРади в Україні й за кордоном (держави починають посилати своїх послів до УЦРади). "Таким чином іде дивний процес перетворення життя, і найближчим завданням української демократії є зміцнювати УЦРаду, підтримувати її й організувати коло неї якнайширші кола населення. Творячи своє життя, ми не нарушуємо ніяких інтересів національних меншостей, ми не хочемо й не будемо їх гнітити, навпаки, ми йдемо до них назустріч".

972. *Винниченко — редактор соц.-демократичної газети.* — "Розсвіт", Раштат, 9. V. 1917, ч. 30, с. 1. (Б)

До Києва прибув В-ко і під його редакцією почне в найближчих днях виходити орган Української соціял-демократичної партії "Робітнича газета".

973. *Винниченко уступив.* — "Розсвіт", Раштат, 1. IX. 1917, ч. 56, с. 1. (Б)

За повідомленням г. "Neue Züricher Zeitung", В-ко уступив із свого становища Ген. секретаря України через непорозуміння з УЦРадою щодо переговорів з російським Тимчасовим урядом про кордони автономної України.

974. *Від Генерального Секретаріяту Української Народньої Республіки.* — "Українець на Зеленому Клині", Владивосток, 24. XII. 1917, ч. 20, с. 1. (Б)

Текст звернення до громадян України в земельній справі. Підписали звернення голова Генерального Секретаріяту В-ко і за генерального секретаря земельних справ Б. Мартос.

975. *Відгук української людности на Перший Універсал Центральної Ради.* — "Розсвіт", Раштат, 22. VII. 1917, ч. 49-50, с. 1. (Б)

Населення України прийняло 1-ий Універсал УЦРади із захопленням. Після його проголошення В-ко заявив, що УЦРада має досить ваги і і сили, а у випадку потреби "могла б скликати з фронту багато українських солдатів, які оборонять її".

976. *Відгуки кривавих подій у Києві.* — "Розсвіт", Раштат, 8. IX. 1917, ч. 58, с. 1. (Б)

Після нападу російських кірасирів на український полк ім. Б. Хмельницького В-ко в розмові з представниками преси заявив, що відтепер не можна мати певности, чи київські заворушення не повторяться у ще більшім розмірі.

977. *Відозва Винниченка до залізничників.* — "Вісник Союзу визволення України", Відень, 11. XI. 1917, ч. 176, с. 733. (Б)

Страйк залізничників на Україні припинено завдяки заходам Ген. Секретаріяту. В-ко проголосив заклик до залізничників, у якому звернув їм увагу на важкі наслідки страйку для культурного й господарського життя країни та обіцяв подбати про покращання їхнього матеріяльного стану. "У відповідь на цей поклик страйковий комітет українських залізничників висловив Винниченкові подяку за його уважне та справедливе відношення до потреб залізничників".

978. *Відповідь Генерального Секретаріяту.* — "Нова рада", Київ, 30. XI. 1917, ч. 198, с. 2.
_____. "Робітник", Клівленд, 6. III. 1918, ч. 49, с. 1. (Б, У)

На засіданні Малої Ради 28. XI. 1917 голова Ген. Секретаріяту В-ко відповів на запитання єврейсько-російської фракції, чи Ген. Секретаріят підтримуватиме Всеросійські установчі збори. В-ко дав підтверджуючу відповідь, але підкреслив: "Генеральний Секретаріят думає, що депутати з України повинні обстоювати в Установчих зборах федеральну засаду в утворенні центрального уряду, бо тільки такий уряд буде правосильний і авторитетний".

979 *Військові і визов Винниченка до Петрограду.* — "Робітнича газета", Київ, 20. X. 1917, ч. 164, с. 4. (У)

Т-во ім. гетьмана Полуботка на своїх зборах 18. X. 1917 в Києві обговорило справу виклику В-ка до петроградського Тимчасового уряду (див. ч. 1064). Збори військовиків висловилися за те, щоб "без наказу Центральної Ради" В-ко

до Петрограду не їхав.

980. *Вісті з поля письменства та мистецтва.* — "Українець на Зеленому клині", Владивосток, 30. IV. 1917, ч. 1, с. 4. (Б)

Повідомлення, що в Петрограді признали В-кові половину Грибоєдовської премії за його драму *Брехня* і що в-во "Дзвін" у Києві почало друкувати 11-ий і 12-ий томи Винниченкових творів.

981. *Вісті з України.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 13. IX. 1917, ч. 108, с. 2. (Б)

На спільних зборах представників усіх більших громадських і політичних організацій 8. VII. 1917 в Києві В-ко від імени Генерального Секретаріяту звернувся із закликом до населення доставляти харчі для армії.

982. *Влада комісарів.* — "Засів", Харбін, 17. XII. 1917, ч. 6, с. 6. (Б)

Після проголошення 9. XI. 1917 Української Народньої Республіки В-ко розіслав губернським комісарам України повідомлення, що "губернські та повітові комісари, а також їхні помічники, є віднині органами влади Генерального Секретаріяту".

983. *8-ма сесія Української Центральної Ради.* — "Робітнича газета", Київ, 19. XII. 1917, ч. 210, с. 1.
_____. "Робітник", Клівленд, 3. IV. 1918, ч. 73, с. 1.
_____. "Свобода", Джерсі Сіті, 13. IV. 1918, ч. 44, с. 3. (Б, У)

У своїй звітній промові на засіданні УЦРади 16. XII. 1917 В-ко проголосив, що Генеральний Секретаріят вислав петроградським Народнім комісарам ультиматум, вимагаючи до 24 годин відповіді, чи вони вважають себе в стані війни з Україною. Цю заяву В-ка УЦРада прийняла оплесками й ухвалила резолюцію з висловами довір'я Генеральному Секретаріятові.

984. *Всеукраїнський військовий з'їзд* . — "Вісник Союзу визволення України", Відень, 22. VII. 1917, ч. 160, с. 476. (Б)

Заборонений Тимчасовим урядом Керенського Всеукраїнський військовий з'їзд зібрався 18. VI. 1917 в Києві з участю 2500 делеґатів. Третього дня з'їзду В-ко "у великій, цікавій промові" склав звіт з поїздки делеґації УЦРади до петроградського Тимчасового уряду. "Винниченко закінчив заявою, що, очевидно, українцям доведеться свої права не випрошувати, а брати".

985. *Всеукраїнський військовий з'їзд.* — "Рідне слово", Біла, 21. VII. 1917, ч. 5, с. 1-2. (У)

Звідомлення про Всеукраїнський військовий з'їзд у Києві 18. V. 1917. Подано, м. ін., уривки з промови В-ка і текст 2-го Універсалу УЦРади, який В-ко прочитав на цьому з'їзді.

986. *Всеукраїнський національний з'їзд.* — "Нова рада", Київ, 9. IV. 1917, ч. 10, с. 2. (У)

Всеукраїнський національний з'їзд 6-8. IV. 1917 в Києві вибрав Українську Центральну Раду. Головою Ради вибрано одноголосно в таємному голосуванні М.

Грушевського, а заступниками голови В-ка і С. Єфремова.

987. *Всеукраїнський робітничий з'їзд у Києві.* — "Вісник Т-ва 'Просвіта' у Катеринославі", 30. VII. 1917, ч. 19, с. 3. (М)

З'їзд почався 24. VII. 1917 в Києві. Першу доповідь на тему "Сучасний момент, політичне життя України і політика робітництва" прочитав В-ко. Доповідач заявив, що українські соціялісти "мусять боротися з одної сторони з більшовиками, а з другої з кадетами". Він закликав представників робітництва підтримати УЦРаду, яка "мусить швидко перетворитися у законодавчий парлямент".

988. *Всеукраїнський селянський з'їзд.* — "Нова рада", Київ, 12. VI. 1917, ч. 51, с. 2. (У)

Під час Всеукраїнського селянського з'їзду в Києві 11. VI. 1917 виступив з промовою В-ко. Подано зміст цієї промови. У дискусії над земельними справами В-ко запропонував муніципалізацію землі.

989. *Всеукраїнський селянський з'їзд у Києві.* — "Вісник Союзу визволення України", Відень, 15. VII. 1917, ч. 159, с. 455. (Б)

Всеукраїнський селянський з'їзд відбувся в Києві 10-16. VI. 1917. До президії обрано Грушевського, В-ка, Христюка й ін. В-ко виголосив з'їздові привітальну промову. Третього дня з'їзду головував В-ко й у своїй промові з'ясував політично-правні прероґативи УЦРади та спростував поголоски, нібито делеґація УЦРади їздила до російського Тимчасового уряду "просити" прав для України. В-ко підкреслив, що "прошень не було, а була заява законних домагань". В-ко повідомив також про телеграму, якою Керенський заборонив Український військовий з'їзд. У зв'язку з цим В-ко висловив протест УЦРади та заявив, що "ми рішуче займаємо у відношенні до [Тимчасового] правительства політику недовір'я й обережности".

990. *Всеукраїнський студентський з'їзд.* — "Робітнича газета", Київ, 22. IV. 1917, ч. 18, с. 3-4. (У)

На з'їзді, що почався 20. IV. 1917 в Києві, В-ко виголосив привітальну промову. Подано текст цієї промови.

991. В. С. [крипт. Василя Степанюка]. *"Робітнича газета" і Генеральний Секретаріят.* — "Робітнича газета", Київ, 1. X. 1917, ч. 148, с. 1-2. (У)

Полеміка з М. Брадом, який на сторінках г. "Киевская мысль" (1917, ч. 235) виступив з обвинуваченням, що "Робітнича газета" це орган В-ка.

992. В. Ф *Всеукраїнський селянський з'їзд у Києві.* — "Робітнича газета", Київ, 30. V. 1917, ч. 47, с. 3-4. (У)

Першого дня з'їзду, 23. V. 1917, В-ко виголосив привітальну промову від імени УСДРП. Подано зміст цієї промови.

993. *Генеральний секретар внутрішніх справ Винниченко.* — "Вісник Союзу визволення України", Відень, 26. VIII. 1917, ч. 165, с. 557-558. (Б)

Винниченко звернувся до міністра війни Керенського з листом. Обмаль вільних від військового обов'язку інтеліґентних мужчин є причиною, що УЦРаді не вистачає на Україні працівників. Тому, пише В-ко, УЦРаді й Ген. Секретаріятові належить "право засилати військовій владі вимоги про відсилку до послуг Раді й Секретаріятові потрібних їм осіб, у яких би [військових] частинах і чинах вони не були".

994. *Генеральний Секретаріят.* — "Робітник", Клівленд, 28. XI. 1917, ч. 205, с. 1. (Б)

Про виступи В-ка на засіданні Малої Ради 5. IX. 1917 у справах пляну діяльности й бюджету Генерального Секретаріяту УЦРади.

995. *Генеральний Секретаріят Ц. Укр. Ради.* — "Робітнича газета", Київ, 18. VI. 1917, ч. 64, с. 4.
_____. "Вісник Союзу визволення України", Відень, 5. VIII. 1917, ч. 162, с. 508. (Б, У)

УЦРада обрала Ген. Секретаріят "для завідування справами внутрішніми, фінансовими, земельними й іншими в межах України". Головою Секретаріяту й секретарем унутрішних справ обрано В-ка.

996. Гетьманець, Гр. [псевд. Григорія Коваленка]. *На першій виставі.* — "Робітнича газета", Київ, 28. IX. 1917, ч. 145, с. 3-4. (У)

Похвальна рецензія на першу виставу Молодого театру Леся Курбаса, який поставив 24. IX. 1917 в Києві п'єсу В-ка *Чорна Пантера і Білий Ведмідь.*

997. *Голова Генерального Секретаріяту уступив.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 30. VIII. 1917, ч. 102, с. 1. (Б)

Вістка з Петрограду, що В-ко зрікся свого становища голови Генерального Секретаріяту УЦРади.

998. *Голова Української Центральної Ради та члени Генерального Комісаріяту (тимчасового кабінету міністрів) у Києві.* — "Вісник Союзу визволення України", Відень, 22. VII. 1917, ч. 160, с. 472-473. (Б)

Подано короткі біографічні дані голови і членів першого українського уряду, також портрети Грушевського й В-ка. Про В-ка сказано, м. ін.: "Найпопулярніший і найталановитіший з сучасних українських письменників. Людина великого політичного темпераменту й революційної енерґії".

999. *Головний Секретаріят України проголосив своє уступлення.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 1. IX. 1917, 103, с. 2. (Б)

У доповненні вістки про резиґнацію В-ка (див. ч. 997) повідомлено, що цілий Генеральний Секретаріят зголосив УЦРаді свою димісію з приводу невдачі переговорів з російським Тимчасовим урядом, спричиненої ворожим ставленням цього уряду до українських домагань.

1000. *Грушевський і Винниченко.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 21. VIII. 1917, ч. 98, с. 1. (Б)

Переклад із звідомлення кореспондента Ассошієйтед Пресс з Петрограду, який подає біографічні дані і характеристики "провідників українського майже сепаратистичного руху" — Грушевського й В-ка. "Грушевський є мозком і організуючим талантом сепаратизму. Винниченко додає вогню і запалу". Літературна творчість В-ка "зробила його славним на цілій Україні й у Росії".

1001. Д. А. [крипт. Дмитра Антоновича]. *Національний театр.* — "Робітнича газета", Київ, 22. IX. 1917, ч. 140, с. 4. (У)

Про репертуар Українського національного театру в Києві. Театр поставив п'єсу В-ка *Пригвождені*, готує до вистав його ж п'єси *Брехня* і *Молода кров*, але ставить також п'єси І. Карпенка-Карого. У зв'язку з цим рецензент зауважує, що "близьке сусідство Карпенка-Карого до Винниченка в праці Національного театру відбивається зле на виконанні п'єси Винниченка, в якій актори мимоволі беруть мелодраматичний тон і грають не тонко. Поворот від Винниченка до Карпенка-Карого зайвий раз сприяє відходові акторів від тонкости сценічної творчости". Рецензент ілюструє це прикладами з гри окремих акторів у п'єсах обидвох авторів.

1002. Д. А. [крипт. Дмитра Антоновича]. *Театральні замітки.* — "Робітнича газета", Київ, 26. IX. 1917, ч. 143, с. 3-4. (У)

Рецензія на першу виставу Молодого театру під керівництвом Л. Курбаса, що відбулася 24. IX. 1917 в Києві. Ставили п'єсу В-ка *Чорна Пантера і Білий Ведмідь*. Рецензент дає позитивну оцінку п'єсі, як також режисурі й виконанню, хоч і вказує на деякі хиби в окремих виконавців ролей.

1003. *Дальші розпорядки українських властей.* — "Вісник Союзу визволення України", Відень, 30. XII. 1917, ч. 183, с. 840. (Б)

В-ко повідомив телеграфічно начальників залізниць України, військові комітети, ради робітничих і солдатських депутатів, начальників постачання південно-західнього й румунського фронтів про те, що "владу в краю від 14. XI. 1917 обняв Генеральний Секретаріят".

1004. *Декларація Генерального Секретаріяту України.* — "Вісник Союзу визволення України", Відень, 4. XI. 1917, ч. 175, с. 705-706. (Б)

На засіданні Малої Ради 12. X. 1917 "президент Генерального Секретаріяту України Володимир Винниченко прочитав декларацію, в якій Секретаріят подає головні принципи та плян своєї найближчої праці". Подано текст цієї декларації.

1005 *Декларація Генерального Секретаріяту на засіданні Малої Ради.* — "Вісник Союзу визволення України", Відень, 11. XI. 1917, ч. 176, с. 722-723. (Б)

У доповненні до попереднього звідомлення подано хід дискусії над декларацією. Після дискусії В-ко заявив, що "висловлені бажання візьме Ген. Секретаріят під серйозну увагу". Наради закінчено ухвалою довір'я Ген. Секретаріятові.

1006 *Декларація Українського Генерального Секретаріяту.* — "Вісник Союзу визволення України", Відень, 12. VIII. 1917, ч. 163, с. 520-521. (Б)

9. VII. 1917 на пленумі УЦРади В-ко проголосив політичну декларацію-програму Ген. Секретаріяту. Подано зміст цієї декларації і хід дискусії над нею. Повний текст декларації подано в 164-му ч. "Вісника" від 19. VIII. 1917.

1007. *Декларація Українського Генерального Секретаріяту.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 28. VIII. 1917, ч. 101, с. 2. (Б)

На засіданні УЦРади 27. VI. 1917 В-ко проголосив широку заяву Ген. Секретаріяту в таких справах як взаємини з російським Тимчасовим урядом, діяльність Генерального Секретаріяту, внутрішньополітичні справи України, фінанси, судочинство, національні меншості, освіта, військо й ін. У голосуванні УЦРада висловила довір'я Ген. Секретаріятові. Подано текст заяви В-ка.

1008. *Делеґація Центр. Ради до Центр. Російського Правительства.* — "Вісті з Української Центральної Ради", Київ, V. 1917, ч. 8, с. 1. (Б)

13. V. 1917 виїхала до Петрограду в справі автономії України делеґація УЦРади під проводом В-ка. Поданий текст "Докладної записки", яку делеґація вручила Тимчасовому урядові.

1009. *Демонстрації. "Вже давно не блищали шаблі козаків!".* — "Вісник Союзу визволення України", Відень, 15. VII. 1917, ч. 159, с. 454. (Б)

17. VI. 1917 в Києві пройшла низка демонстрацій проти заборони Керенського щодо Українського військового з'їзду, а в київському Народньому домі відбулося протестне віче під проводом В-ка.

1010. *Депутація українців до Петрограду.* — "Вісник Союзу визволення України", Відень, 8. VII. 1917, ч. 158, с. 446. (Б)

Для переговорів з Тимчасовим урядом Керенського виїхала до Петрограду делеґація УЦРади під проводом В-ка.

1011. *До громадян України.* — "Українець на Зеленому Клині", Владивосток, 22. X. 1917, ч. 15, с. 1. (Б)

Текст звернення голови Ген. Секретаріяту В-ка і ген. секретаря фінансових справ А. Литвиненка до населення України про обов'язок платити податки.

1012. *До переговорів Генерального Секретаріяту з Тимчасовим урядом.* — "Вісник Союзу визволення України", Відень, 16. IX. 1917, ч. 168, с. 597-600. (Б)

Про труднощі української делеґації в її переговорах з Тимчасовим урядом у Петрограді. Голова делеґації В-ко заявив кореспондентові г. "Русское слово", що у випадку некорисного висліду переговорів "український народ стане перед Росією так само, як стоїть перед нею фінляндський народ, а далі невиключена можливість громадянської війни між українським і російським народами".

Українська делеґація категорично вимагала, щоб Тимчасовий уряд задовольнив "усі без винятку домагання УЦРади, грозячи припиненням переговорів". Одначе ця рішучість "не зустріла підтримки в Києві, серед тамошньої більшости членів Ген. Секретаріяту". На нараді в Києві 12. VIII. 1917 ухвалено, що "необхідно піти на уступки". У результаті Тимчасовий уряд видав відому інструкцію, що обмежувала владу Ген. Секретаріяту до 5 губерній

України. Повернувшися з Петрограду, В-ко зголосив резиґнацію цілого Секретаріяту. УЦРада прийняла димісію кабінету В-ка й обрала головою нового Секретаріяту Дмитра Дорошенка.

1013. *До політичної кризи на Україні.* — "Вісник Союзу визволення України", Відень, 2. IX. 1917, ч. 166, с. 561. (Б)

Політична криза була викликана тим, що петроградський Тимчасовий уряд видав Ген. Секретаріятові України таку інструкцію, яка суперечить угоді з 16. VII. 1917 і обмежує владу Секретаріяту до 5 губерній України (Повний текст інструкції див. "Вісник Союзу визволення України", 9. IX. 1917, ч. 167, с. 579). Делеґація УЦРади під проводом В-ка виїхала до Петрограду для переговорів у цій справі. Одначе Тимчасовий уряд умисне проволікав переговори з делеґацією. "Можна думати, що Винниченко не витримав свідомої проволоки й водження за ніс та, не ждучи на ухвалу уряду, повернувся до Києва".

1014. *Друге Загальне зібрання Української Центральної Ради.* — "Вісті з Української Центральної Ради", Київ, V. 1917, ч. 5, с. 1. (Б)

На зібранні 23. IV. 1917 В-ко познайомив присутніх із справою Першого українського полку, після чого ухвалено резолюцію в цій справі. Поданий текст резолюції.

1015. *Другий Всеукраїнський військовий з'їзд.* — "Нова рада", Київ, 8. VI. 1917, ч. 58, с. 1-2. (У)

На вечірньому засіданні з'їзду в Києві В-ко виголосив доповідь про поїздку делеґації УЦРади до Петрограду й переговори з російським Тимчасовим урядом. Після доповіді з'їзд улаштував В-кові овацію.

1016. *Заборона військового з'їзду.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 30. VIII. 1917, ч. 102, с. 2. (Б)

На Всеукраїнському селянському з'їзді 12. VI. 1917 в Києві В-ко повідомив, що голова російського Тимчасового уряду А. Ф. Керенський заборонив Другий український військовий з'їзд. Це викликало обурення серед присутніх делеґатів.

1017. *Загальні збори членів київської організації УСДРП.* — "Робітнича газета", Київ, 6. IV. 1917, ч. 5, с. 3. (У)

На зборах, що відбулися 31. III. 1917 в київському університеті, В-ко закликав присутніх допомагати у фінансуванні й розповсюдженні "Робітничої газети".

1018. Задніпрянський, Ф. [псевд. Федора Близнюка]. *Український с.-д. мітинґ-концерт у Києві.* — "Робітнича газета", Київ, 29. VI. 1917, ч. 73, с. 2-3. (У)

Українська соціял-демократична партія влаштувала 25. VI. 1917 мітинґ-концерт. З програмовою політичною промовою виступив В-ко. Подано текст промови.

1019 *Записка Української Центральної Ради Тимчасовому правительству.* — "Вісник Союзу визволення України", Відень, 15. VII. 1917, ч. 159, с. 449-451. (Б)

Текст записки, яку надрукувала київська г. "Нова рада" п. н. *Особливій увазі Тимчасового правительства й російської демократії* (числа ні дати "Нової ради" не подано). Записку підписав В-ко й інші члени делеґації УЦРади до Тимчасового уряду Керенського в Петрограді (див. також ч. 1013).

1020. *Запрошення представників Української Ради до Петрограду.* — "Вісник Союзу визволення України", Відень, 25. XI. 1917, ч. 178, с. 765-766. (Б)

На нічному засіданні Тимчасового уряду 29. X. 1917 розглянено справу діяльности Ген. Секретаріяту УЦРади, який організує на Україні Установчі Збори та "взагалі веде таку діяльність, яка зовсім не відповідає цілям уряду. Проти того сепаратизму, якого не можна допустити, висловилися всі члени Тимч. уряду". Ухвалено запросити до Петрограду В-ка і двох ген. секретарів для вияснення.

1021. *Засідання Малої Ради.* — "Робітник", Клівленд, 15, 16. X. 1917, ч. 167, 168, с. 1, 1. (Б)

На надзвичайному засіданні Малої Ради велися дискусії над звітом делеґації УЦРади про переговори з Тимчасовим урядом у Петрограді і над інструкцією Тимчасового уряду Генеральному Секретаріятові. В-ко з'ясував різні погляди серед членів УЦРади щодо прийняття чи відкинення цієї інструкції.

1022. *Засідання Малої Ради 6 серпня 1917 року.* — "Вісті з Української Центральної Ради", Київ, XI. 1917, ч. 20-21, с. 1. (У)

Виступ В-ка в дискусії над інструкцією петроградського Тимчасового уряду Генеральному Секретаріятові УЦРади від 4. VIII. 1917. Подано повний текст цього виступу.

1023. *Засідання Малої Ради 17 серпня 1917 р.* — "Вісті з Української Центральної Ради", Київ, XII. 1917, ч. 24, с. 1. (У)

Виступи В-ка в дискусії над справою зформування Генерального Секретаріяту УЦРади.

1024. *Засідання Малої Ради 18 серпня 1917 р.* — "Вісті з Української Центральної Ради", Київ, XII, 1917, ч. 24, с. 1. (У)

Після резиґнації Д. Дорошенка, головою Генерального Секретаріяту обрано знову В-ка й доручено йому скласти список членів нового Секретаріяту.

1025. *Засідання Малої Ради 21 серпня 1917 р.* — "Вісті з Української Центральної Ради", Київ, XII. 1917, ч. 24, с. 2. (У)

В-ко пропонує список членів новозформованого Генерального Секретаріяту. За список голосувало 17 членів, утрималося 11, проти не голосував ніхто.

1026. *Засідання Малої Ради 18 вересня 1917.* — "Розсвіт", Раштат, 8. X. 1917, ч. 66, с. 1. (Б)

На засіданні проголошено, що Тимчасовий уряд затвердив склад Ген. Секретаріяту УЦРади під головуванням В-ка.

1027. *Затвердження складу Генерального Секретаріяту.* — "Нова рада", Київ, 22. VIII. 1917, ч. 118, с. 2. (У)

На засіданні Малої Ради 21. VIII. 1917 В-ко запропонував список членів нового Генерального Секретаріяту. Список затверджено.

1028. *Заходи коло організації федеративного центрального уряду в Росії.* — "Вісник Союзу визволення України", Відень, 30. XII. 1917, ч. 183, с. 842-843. (Б)

На засіданні Малої Ради в Києві 23. XI. 1917 В-ко виголосив доповідь про справу участи України в організації центральної влади. Подано коротко зміст цієї доповіді.

1029. *Заходи Української Центральної Ради в справі автономії України.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 2. X. 1917, ч. 116, с. 2. (Б)

13. V. до Петрограду виїхала делеґація УЦРади під проводом В-ка для переговорів з російським Тимчасовим урядом. 16. V. делеґація відбула розмову з головою ради міністрів кн. Львовим і вручила йому *Докладну записку* в справі автономії України. У "Свободі" подано повний текст тієї записки.

1030. *Заява В. Винниченка.* — "Робітник", Клівленд, 11. X. 1917, ч. 164, с. 1. (Б)

Про розмову голови делеґації УЦРади В-ка з представником г. "Вечерняя воля". В-ко висловив протест проти того, що делеґація прибула вже понад два тижні тому до Петрограду для підписання договору між Генеральним Секретаріятом і Тимчасовим урядом, але Тимчасовий уряд "різними викрутасами" раз-у-раз відкладає надалі підписання того договору.

1031. *Заява Української Центральної Ради російському Тимчасовому урядові та Раді солдатських і робітничих депутатів.* — "Розсвіт", Раштат, 22. VII. 1917, ч. 49-50, с. 4-5. (Б)

До Петрограду прибула делеґація УЦРади під проводом В-ка, який склав Тимчасовому урядові "Декларацію" УЦРади про українські національні домагання. Подано скорочений текст цієї заяви.

1032. *З біжучої хвилі.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 25. VIII. 1917, ч. 100, с. 1. (Б)

Під час прогулянки політичних діячів по Дніпрі (див. також ч. 2937). В-ко з'ясував справжній характер Генерального Секретаріяту УЦРади: це покищо не уряд, а тільки орган для місцевих українських справ. Але в майбутньому Секретаріят може мати й інший характер. "З приводу наступу військ центральних держав Винниченко заявив, що між українцями є переконання, що вигідніше для України є відкрити фронт німцям, бо Україна не доб'ється від Росії того, що може дістати від німецької окупації".

1033. *З біжучої хвилі.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 30. VIII. 1917, ч. 102, с. 2. (Б)

Подробиці про причини уступлення В-ка із становища голови Генерального Секретаріяту УЦРади.

1034. *З біжучої хвилі.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 6. XI. 1917, ч. 131, с. 2. (Б)

Кореспондент московського "Русского слова", відбув інтерв'ю з В-ком як головою делеґації УЦРади для переговорів з російським Тимчасовим урядом щодо автономії України. На запитання кореспондента, як складуться взаємини України з Росією у випадку неуспіху цих переговорів, В-ко відповів, "що не є виключена можливість навіть громадянської війни між українським і російським народами".

1035. *З біжучої хвилі.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 1. XII. 1917, ч. 142, с. 2. (Б)

Петроградська газета "День" (ч. 131 від 22. VIII. 1917) надрукувала переклад інтерв'ю з В-ком паризької газети "Intransigeant" (числа ні дати не подано). В-ко розповів про дотеперішню боротьбу українців за власну державність, а далі про створення УЦРади, переговори з російським Тимчасовим урядом щодо автономії України тощо. Про українську армію він сказав, що "українці бажають, щоб три мільйони вояків-українців злучити в одну окрему народню армію, яка мала б боронити виключно лише український фронт". Щодо становища супроти альянтів В-ко висловив невдоволення, що альянти досі ні разу не визнали навіть самого існування українського народу. "Повна безінтересовність нашими змаганнями побудила в українців неприязне почуття до альянтів. Але старі хиби можуть бути направлені, коли Франція й Англія заявлять і заґарантують українцям право на державне існування" (див. також ч. 2917, 2919, 2920, 2921, 2922, 2929, 2939, 3118, 3239).

1036. *Звідомлення української делеґації про демократичну нараду на Малій Раді.* — "Вісник Союзу визволення України", Відень, 11. XI. 1917, ч. 176, с. 728-729. (Б)

На засіданні Малої Ради 9. X. 1917 делеґати УЦРади М. Порш, М. Шаповал, М. Ткаченко і П. Христюк склали звіт із своєї поїздки на Всеросійську демократичну нараду в Петрограді. У дискусії над звітом В-ко й інші ставили делеґатам запитання щодо результатів наради, перспектив нового уряду, його взаємин із парляментом тощо.

1037. *Звіт Винниченка.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 23. VIII. 1917, ч. 99, с. 1. (Б)

На засіданні 2-го Всеукраїнського військового з'їзду в Києві 20. VI. 1917 В-ко склав звіт з поїздки делеґації УЦРади до Петрограду для переговорів з російським Тимчасовим урядом. Місцями В-ко подавав свій звіт у гумористичній формі, зокрема описуючи авдієнції в окремих членів Тимчасового уряду. Це викликало в учасників з'їзду "невмовкаючий сміх і гучні оплески". "Свій звіт Винниченко закінчив заявою, що, очевидно, українцям доводиться свої права не випрошувати, а брати".

1038. *Земельне питання на Україні.* — "Український голос", Омськ, 21. XII. 1917, ч. 2, с. 1-2. (Б)

Після проголошення 3-го Універсалу секретар внутрішніх справ В-ко розіслав усім губерніяльним комісарам пояснення в земельній справі. Подано текст цих

пояснень.

1039. *З життя на Україні.* — "Ранок", Хабаровськ, 5. XII. 1917, ч. 7, с. 4. (Б)

11. XI. 1917 прибуло до Києва на захист УЦРади понад 500 українських моряків Чорноморської фльоти, що їх прислала Севастопільська Рада. Прибулих привітали промовами М. Грушевський, В-ко і М. Ковалевський.

1040. *З'їзд української соціял-демократії в Києві.* — "Розсвіт", Раштат, 31. V. 1917, ч. 36, с. 1. (Б)

Газета повідомляє, що 4. IV. 1917 В-ко відкрив у Києві з'їзд Української соц. демократичної партії.

1041. *Зміна в українському уряді.* — "Рідне слово", Біла, 15. IX. 1917, ч. 13, с. 3. (У)

Вістка про резиґнацію В-ка із становища Ген. секретаря УЦРади й іменування на це місце Д. Дорошенка.

1042. *З українського військового з'їзду.* — "Робітник", Клівленд, 22. VII. 1917, ч. 97, с. 1. (Б)

Про промову В-ка на 1-му Українському військовому з'їзді в Києві і вибір його до Генерального військового комітету. На з'їзді повідомлено учасників, що В-ко й Петлюра одержали анонімні листи з погрозою смерти, якщо погодяться стати членами Генерального військового комітету.

1043. Idem. [псевд. Остапа Луцького]. *Український військовий з'їзд.* — "Робітнича газета", Київ, 9. V. 1917, ч. 32, с. 3-4. (У)

Першого дня з'їзду в Києві виступив з великою промовою В-ко. Подано зміст промови.

1044. *Іменування членів українського провізоричного уряду.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 4. VIII. 1917, ч. 91, с. 1. (Б)

Телеграма Пресового бюра УЦРади до редакції "Свободи" повідомляє, що "Україна одержала вже автономію" і що створено тимчасовий уряд з В-ком на чолі.

1045. *Інструкція Ген. Секретаріятові на сесії УЦРади.* — "Вісник Союзу визволення України", Відень, 30. IX. 1917, ч. 170, с. 627-631. (Б)

Звідомлення із сесії УЦРади 22. VIII. 1917, на якій була предметом нарад інструкція російського Тимчасового уряду для Ген. Секретаріяту України. Коли сесія ухвалила прийняти цю інструкцію, "Винниченко офіційно заявив, що він складає з себе обов'язки голови Секретаріяту".

1046. *Інструкція Генеральному Секретаріятові на Центральній Українській Раді.* — "Вісник Союзу визволення України", Відень, 7, 14. X. 1917; ч. 171, 172; с. 655-656, 665-667. (Б)

Доповнення до поданого попередньо звідомлення із сесії УЦРади (див. ч. 1045). Звітування В-ка з поїздки делеґації УЦРади до Петрограду і зміст його "великої промови" в дискусії над інструкцією Тимчасового уряду.

1047. *Кличуть до Петрограду.* — "Рідне слово", Біла, 1. XII. 1917, ч. 24, с. 2. (У)

Російський Тимчасовий уряд викликав до Петрограду ген. секретарів В-ка, Стешенка й Зарубіна у зв'язку з поголосками про скликання українських суверенних Установчих Зборів.

1048. *Конференція УСДРП.* — "Робітнича газета", Київ, 7, 8. IV. 1917; ч. 6, 7; с. 2-3, 1-2. (У)

Конференцію, що почалася 4. IV. 1917 в Києві, відкрив В-ко. Він же запропонував резолюції про автономію України, про відношення УСДРП до УЦРади й Тимчасового уряду, аґрарні справи, партійне в-во й ін. Конференція схвалила ці резолюції. Подано зміст промови В-ка й текст резолюцій.

1049. *Криза в Українськім Генеральнім Секретаріяті триває далі.* — "Вісник Союзу визволення України", Відень, 30. IX. 1917, ч. 170, с. 626-627. (Б)

Про різні, іноді суперечні, вістки щодо ситуації в Ген. Секретаріяті, напр., що уступлення В-ка "зажадав" російський Тимчасовий уряд, що В-ка "повалила" партія українських есерів та ін. Вкінці, за останніми чутками, Д. Доршенко подався до димісії, і на становище голови Ген. Секретаріяту повернувся В-ко.

1050. *Лист генерала Володченка до В. Винниченка.* — "Робітник", Клівленд, 24. XII. 1917, ч. 226, с. 1. (Б)

Повідомлення, що головнокомандувач південно-західнім фронтом ген. Володченко звернувся до В-ка з листом, в якому вітає його як голову краєвої влади на Україні і запрошує його до спільної праці "на користь Росії".

1051. *Літературні звістки.* — "Промінь", Москва, 1. I. 1917, ч. 5-6, с. 31. (Б)

Незабаром у в-ві "Дзвін", у Москві має вийти роман В-ка *Хочу!* Те саме в-во готує до друку роман В-ка *Записки Кирпатого Мефістофеля.*

1052. *Мала Рада. 26 вересня.* — "Робітнича газета", Київ, 28. IX. 1917, ч. 145, с. 2. (У)

Про звіт делеґації УЦРади з Демократичної наради в Петрограді та про виступи В-ка й Петлюри в дискусії над цим звітом.

1053. *Мала Рада. Засідання 10 жовтня.* — "Робітнича газета", Київ, 13. X. 1917, ч. 158, с. 1-2. (У)

Виступ В-ка в дебатах про скликання Українських Установчих Зборів. Подано зміст цього виступу.

1054. *Мала Рада. 19 жовтня.* — "Робітнича газета", Київ, 22. X. 1917, ч. 165, с. 3. (У)

Відповідаючи на інтерпеляції в справі незаконного призначення петроградським Тимчасовим урядом на становище комісара Києва "громадянина Василенка", В-ко заявив, що Ген. Секретаріят цього комісара не визнав і повідомив про це Тимчасовий уряд.

1055. *Мала Рада. Дебати після Універсалу.* — "Робітнича газета", Київ, 9. XI. 1917, ч. 180, с. 1. (Б)

В-ко вітав Раду й увесь український народ з ухваленням 3-го Універсалу. Присутні влаштували В-кові овацію.

1056. *Мала Рада. 10 листопада.* — "Робітнича газета", Київ, 12. XI. 1917, ч. 183, с. 1-2. (Б)

Доповідь В-ка про організацію центральної влади в Україні і справу мирових переговорів.

1057. *Мала Рада. 14 листопада.* — "Робітнича газета", Київ, 16. XI. 1917, ч. 186, с. 1-2. (Б)

В-ко відповідав на запитання про організацію центральної влади в Україні, боротьбу з анархією й ін. Подано зміст запитань і відповідей.

1058. *Мала Рада. 16 листопада.* — "Робітнича газета", Київ, 18. XI. 1917, ч. 188, с. 2. (Б)

Відповідаючи на питання в церковних справах, В-ко пояснює, що підготовляється законопроєкт про відділення церкви від держави для внесення його в Українські Установчі Збори.

1059. *Мала Рада. 21 листопада.* — "Робітнича газета", Київ, 23. XI. 1917, ч. 191, с. 2. (Б)

В-ко повідомив про початок мирових переговорів Генерального Секретаріяту з урядами Англії і Франції, які "акредитували до нас сьогодні своїх послів".

1060. *Мала Рада. 28 листопада.* — "Робітнича газета", Київ, 30. XI. 1917, ч. 197, с. 2-3. (У)

Відповідаючи на інтерпеляції російських есерів, меншовиків і "Бунду", В-ко заявив, що Генеральний Секретаріят докладає всіх зусиль, щоб створити в Україні центральну владу, яка спиралась би на всі справді демократичні сили. Щождо російських установчих зборів, то делеґати України вимагатимуть від них дотримання принципу федералізму.

1061. *Мала Рада. 2 грудня.* — "Робітнича газета", Київ, 5. XII. 1917, ч. 199, с. 2. (У)

В-ко з'ясовує справу роззброєння на терені Києва російських військових частин, які виступили збройно проти УЦРади. Спричинниками цього виступу були більшовики, які "демагогічно, нечесно і безсовісно ведуть свою аґітацію" та "своїм чоботом хочуть роздушити український рух і затягти нас у своє гниле петербурзьке багно".

1062. *Малороси радять Керенському притягти до судової відповідальности Винниченка як державного зрадника.* — "Розсвіт", Раштат, 8. IX. 1917, ч. 58, с. 3. (Б)

Голова "Союзу малоросів ім. Гоголя" В. Шульгин у газеті "Киевлянин" радить А. Керенському примусити В-ка видати прізвища українців, які співпрацюють з німцями. Якщо б В-ко відмовився, В. Шульгин пропонує притягти його до суду, як державного зрадника.

1063. *На Грушевського і Винниченка складають вину нинішньої немочі Росії.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 1. XII. 1917, ч. 142, с. 1. (Б)

Про статтю у французькій г. "Petit Journal" (числа ні дати не подано). Стаття обмірковує питання, як знайти на терені Росії якісь збройні сили для втримання східнього фронту проти Німеччини. У статті сказано, м. ін., що "можна б зробити ужиток з ген. Каледіна і його козаків, але можливості послуговуватися ними як постійною збройною силою стоїть дуже на перешкоді анархістична акція Української Центральної Ради, якої президент Винниченко заявив, що всі українські війська будуть відкликані з бойового фронту".

1064. *Не жартуйте, панове!* — "Робітнича газета", Київ, 18. X. 1917, ч. 162, с. 1. (У)

Стаття проти петроградського Тимчасового уряду, який викликав голову Генерального Секретаріяту УЦРади В-ка для "обяснений" щодо участи Секретаріяту в скликанні "сепаратних" Українських Установчих Зборів.

1065. *Нефортунні оборонці від "насильницької" українізації.* — "Робітнича газета", Київ, 10. XI. 1917, ч. 181, с. 2. (Б)

Полеміка з одеською г. "Голос революции" з приводу обвинувачень цієї г., що самовизначення українського народу відбувається "шляхом декретів", з волі В-ка, Порша й Петлюри.

1066. *Нова криза в російськім кабінеті з приводу справи України.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 11. IX. 1917, ч. 107, с. 2. (Б)

Останні телеграми з Петрограду повідомляють про нову кризу в російському Тимчасовому уряді. "Міністри-кадети виступили рішуче проти іменування президентом українського кабінету міністрів Винниченка, якого вони вважають речником самостійности України".

1067. *Нова п'єса т. Винниченка.* — "Робітнича газета", Київ, 5. XI. 1917, ч. 177, с. 4. (Б)

В-ко прочитав свою новонаписану комедію членам комітету й дирекції київського Українського національного театру та деяким акторам трупи. Назви комедії не подано (див. також ч. 1071).

1068. *Нове українське міністерство.* — "Розсвіт", Раштат, 12. IX. 1917, ч. 59, с. 1. (Б)

Про зміну уряду в Україні. На місце В-ка прем'єр-міністром призначено Дмитра Дорошенка. У новому кабінеті В-ко став міністром суспільних робіт.

1069. *Новий комісар м. Києва.* — "Робітнича газета", Київ, 29. IX. 1917, ч. 146, с. 4.
_____. "Розсвіт", Раштат, 8. XI. 1917, ч. 75, с. 1.
_____. "Вісник Союзу визволення України", Відень, 11. XI. 1917, ч. 176, с. 735. (Б, У)

Повідомлення, що В-ко призначив комісарем міста Києва лідера партії Українських соціял-федералістів Андрія Ніковського.

1070. *Новий твір В. Винниченка.* — "Вісник Союзу визволення України", Відень, 12. III. 1917, ч. 141, с. 175. (У)

В-ко написав новий драматичний твір п. з. *Мохноногое (Волохатоноге).* П'єсу включено в репертуар театру К. Незлобіна.

1071. *Нові постановки в Національному театрі.* — "Робітнича газета", Київ, 7. XI. 1917, ч. 178, с. 4. (Б)

Серед запланованих вистав київського Українського національного театру є також "нова комедія в чотирьох актах Винниченка, назви для якої автор ще остаточно не вирішив" (див. також ч. 1067).

1072. *Оголошення Другого Універсалу Центральної Української Ради.* — "Робітник", Клівленд, 19. IX. 1917, ч. 145, с. 1. (Б)

На врочистому засіданні УЦРади В-ко прочитав текст Другого Універсалу й виголосив промову. Подано тексти універсалу й промови.

1073. Отрута, Яків. *Вечерниці у Петрограді* (Оперета на 1 дію). — "Ранок", Хабаровськ, 26. VIII. 1917, ч. 1, с. 2. (Б)

Гумористична сценка про поїздку делеґації УЦРади до Петрограду в справі автономії України. Персонажі: делеґати УЦРади В-ко, Барановський і Рафес та члени російського Тимчасового уряду Некрасов, Авксентев і ін.

1074. *Парад українських військ під час побуту міністрів у Києві.* — "Вісник Союзу визволення України", Відень, 12. VIII. 1917, ч. 163, с. 516-517. (Б)

Під час перебування російських міністрів Керенського, Церетелі й Терещенка в Києві УЦРада влаштувала параду військових частин київського ґарнізону. Вояки самочинного полку ім. гетьмана Полуботка спочатку відмовилися взяти участь у параді. Вони викликали до себе В-ка й погодилися виступити в параді аж тоді, коли він обіцяв визнати їх як полк і видати їм зброю та харчі.

1075. *Перед грозою вступлення військ центральних держав на Україну.* — "Вісник Союзу визволення України", Відень, 26. VIII. 1917, ч. 165, с. 550. (Б)

Виступаючи з доповіддю на Всеукраїнському робітничому з'їзді, що відбувся в Києві 24-26. VII 1917, В-ко підкреслив потребу втримувати воєнний фронт проти центральних держав. Він мотивував це тим, що на окупованих цими державами частинах України "польські аграрії не дадуть ні республіканського ладу, ні землі народові".

1076. *Перед затвердженням інструкції для Генерального Секретаріяту України.*

— "Вісник Союзу визволення України", Відень, 9. IX. 1917, ч. 167, с. 579. (Б)

Під час перебування делеґації УЦРади в Петрограді голова делеґації В-ко в розмові з кореспондентом газети "Русское слово" "висловив крайнє здивування, що Тимчасовий уряд відволікає розв'язку українського питання в таку гостру хвилину. Винниченко бачив у цьому закулісові інтриґи".

1077. *Перший Всеукраїнський робітничий з'їзд.* — "Робітник", Клівленд, 21, 22, 23. XI. 1917; ч. 199, 200, 201; с. 2, 2, 2. (Б, М)

З'їзд відбувся 24, 25 і 26. VII. 1917 в Києві. В-ко виголосив доповідь на тему "Сучасний момент в українському житті і українське робітництво". Переказано зміст тієї доповіді. Подано теж запитання доповідачеві в дискусії після доповіді та його відповіді на них.

1078. *Перший Український Військовий З'їзд.* — "Вісті з Української Центральної Ради", Київ, V. 1917, ч. 7, с. 1-3. (Б, М)

Звідомлення із з'їзду. На початку В-ко запропонував обрати головою з'їзду С. Петлюру, а київські військовики поставили кандидатуру М. Міхновського. Після довгих і гарячих дебатів ухвалено обрати президію з'їзду, в склад якої ввійшли: С. Петлюра, М. Міхновський, С. Письменний, В-ко і Ю. Капкан. На з'їзді створено Український Військовий Генеральний Комітет, до якого обрано також В-ка.

1079. *Перший український уряд.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 25. VIII. 1917, ч. 100, с. 2. (Б)

Телеграма з Києва від 2. VII. 1917 про створення першого українського уряду — Головного [Генерального] Секретаріяту. "Президентом першого українського Головного Секретаріяту був іменований Винниченко".

1080. *Перший Універсал Української Центральної Ради.* — "Розсвіт", Раштат, 14. VII. 1917, ч. 48, с. 1-2. (Б)

Повідомлення, що на 2-му Всеукраїнському військовому з'їзді в Києві 26. VI. 1917 В-ко прочитав Перший Універсал УЦРади. Подано текст універсалу.

1081. П-ко, П. [крипт. Прокопа Понятенка]. *"Базар", п'єса В. Винниченка.* — "Робітнича газета", Київ, 16. V. 1917, ч. 36, с. 4. (У)

Рецензія на виставу п'єси В-ка *Базар*, що відбулася 13. V. 1917 у Києві на сцені Літнього театру Купецького зібрання у виконанні трупи Т. Колесниченка. У загальному рецензент висловлюється позитивно про виконання вистави, хоч і подає деякі критично-неґативні зауваження про окремих виконавців ролей.

1082. П. К. *4-ий З'їзд УСДРП.* — "Робітнича газета", Київ, 1. X. 1917, ч. 148, с. 3. (У)

Першу доповідь на з'їзді, що почався 30. IX. 1917 в Києві, виголосив В-ко. Подано зміст доповіді і текст резолюцій, які В-ко запропонував з'їздові.

1083. *Пляни українців.* — "Робітник", Клівленд, 11. VI. 1917, ч. 62. с. 2-3. (Б)

За петербурзькою газетою "Речь" подано звідомлення про збори київського Виконавчого комітету і про виступи на цих зборах делеґатів УЦРади М. Грушевського і В-ка у справі автономії України.

1084. *Події на Україні.* — "Українець на Зеленому Клині", Владивосток, 24. XII. 1917, ч. 20, с. 1. (Б)

Про промову В-ка в Ген. Секретаріяті після проголошення 3-го Універсалу. Подано зміст тієї промови, в якій В-ко з'ясував тогочасний стан в Україні й Росії.

1085. *Порозуміння між українцями й росіянами наладжується.* — "Вісник Союзу визволення України", Відень, 5. VIII. 1917, ч. 162, с. 501. (Б)

У перших днях липня 1917 відбулася в Києві об'єднана нарада різних російських організацій з участю керманичів УЦРади М. Грушевського й В-ка. Метою наради було продискутувати відношення УЦРади до Тимчасового уряду. Після виступу М. Грушевського "велику промову виголосив Винниченко". Він заявив, м. ін., що "ми видамо декрет, в якім укажемо населенню, що всяку постанову центрального уряду перед її здійсненням повинна розглянути Центральна Рада".

1086. *Постанова Тимчасового уряду.* — "Вісті з Української Центральної Ради", Київ, VI. 1917, ч. 10, с. 1-2. (Б)

Ген. секретар В-ко одержав від петроградського Тимч. уряду телеграму-постанову в справі призначення "вищого органу для керування крайовими справами на Україні". Поданий текст тієї постанови.

1087. *Пояснення Винниченка з приводу його інтерв'ю.* — "Народна воля", Скрентон, 22. XI. 1917, ч. 140, с. 2. (У)

В-ко надіслав петроградському Тимчасовому урядові пояснення про своє інтерв'ю з представником французької газети "Intransigeant". В-ко спростовує деякі неточності, а то й неправдиві вислови, які йому приписав французький журналіст, що проводив згадане інтерв'ю.

1088. *Права Генерального Секретаріяту.* — "Розсвіт", Раштат, 29. VIII. 1917, ч. 55, с. 1. (Б)

За звідомленнями з Льозанни, В-ко подав російському Тимчасовому урядові телеграфічно зміст нової української конституції й управнення Ген. Секретаріяту як "єдино авторитетного уряду на Україні".

1089. *Представники неукраїнців в Українській Центральній Раді.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 18. X. 1917, ч. 123, с. 1. (Б)

11 VII 1917 у засіданні УЦРади вперше взяли участь нові її члени — представники національних меншостей: жидів, поляків та ін. Їх привітав М. Грушевський, а В-ко звернувся до них з промовою, в якій висловив радість, що "представники неукраїнців будуть працювати в тісній єдності з українцями".

1090. Пресове бюро Української Центральної Ради. *Іменовано членів Українського провізоричного правительства.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 4. VIII. 1917, ч. 91,

с. 1. (Б)

Телеграма про створення Українського тимчасового уряду під головуванням В-ка.

1091. *Притягнення малоросійсько-російських чорносотенців до суду за наклепництво.* — "Розсвіт", Раштат, 27. IX. 1917, ч. 63, с. 1. (Б)

Голова Ген. Секретаріяту В-ко вніс судову скаргу проти редактора г. "Киевлянин" В. Шульгина й 8 інших осіб, які проголосили в цій г. листа такого змісту: "Жадаємо, щоб негайно ліквідувати українське питання та арештувати провідників українського руху: Грушевського, Винниченка та Петлюру. Ці панове — слуги віденського двора, до рук яких прилипло чимало австрійських грошей. Без сумніву, вони по гарно розробленому пляні ведуть Росію до братовбивства".

1092. *Причина димісії Винниченка.* — "Розсвіт", Раштат, 5. IX. 1917, ч. 57, с. 2. (Б)

За повідомленнями львівської г. "Діло", українські соц. демократи (до яких належить і В-ко) опинилися в УЦРаді в меншості через своє більш компромісове ставлення до російського Тимчасового уряду. У наслідок цього В-ко зголосив свою димісію.

1093. *Про вибори до Установчих Зборів.* — "Вісник Союзу визволення України", Відень, 18. XI. 1917, ч. 177, с. 749. (Б)

Усі українські соціялістичні партії об'єдналися перед виборами до Установчих Зборів і виготовили спільний список кандидатів, у який увійшли Грушевський, В-ко й інші українські політичні діячі.

1094. *Програма Українського Генерального Секретаріяту.* — "Розсвіт", Раштат, 5. XI. 1917, ч. 74, с. 1-2. (Б)

На засіданні УЦРади В-ко проголосив програму діяльности Ген. Секретаріяту. Подано текст цієї програми. У голосуванні УЦРада висловила довір'я Ген. Секретаріятові.

1095. *Промова В. Винниченка.* — "Вісник Союзу визволення України", Відень, 10. VI. 1917, ч. 154, с. 373-375. (Б)

3. V. 1917 в Києві відбулися збори депутатів військ української воєнної округи і ради робітничих депутатів у справі самочинного створення українського полку ім. Б. Хмельницького, без дозволу команди російської армії. Представник УЦРади В-ко виголосив промову, в якій заявив, що самочинне створення полку "це стихійна проява, викликана царизмом і віковим гнітом українського народу. Українці не довіряють навіть російській демократії, бо за ввесь час гніту українців російська демократія ставилася чисто неґативно до цього". В-ко прочитав резолюцію УЦРади за задовольнення бажання 3000 українських солдатів і зформування з них окремого українського полку. Після промови почалася бурхлива дискусія. Російські і жидівські депутати осуджували виступ В-ка. Українські депутати висловлювалися переважно за створення українського полку, але було чимало й таких, що виступали проти цього та осуджували "промови українських націоналістів" (Паламарчук, Петренко і ін.). Подано зміст або уривки з виступів депутатів.

1096. *Промова В. К. Винниченка.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 22. IX. 1917, ч. 112, с. 4. (Б)

16. VII. 1917 на врочистому засіданні УЦРади в Педагогічному музеї в Києві проголошено Другий Універсал УЦРади. Універсал прочитав В-ко. У своїй промові він закликав присутніх підтримувати працю Генерального Секретаріяту.

1097. *Про переговори Генерального Секретаріяту з Тимчасовим Урядом.* — "Розсвіт", Раштат, 8. IX. 1917, ч. 58, с. 2. (Б)

В-ко, як голова делеґації УЦРади для переговорів з Тимчасовим урядом, заявив представникам петербурзької преси, що делеґація УЦРади перебуває вже два тижні в Петербурзі, одначе Тимчасовий уряд під усякими претекстами відтягує справу й уникає зустрічі з українською делеґацією. В-ко остерігає, що така "крайнє зневажлива поведінка й цілковите нерозуміння положення з боку Тимчасового уряду може викликати великі неспокої і заворушення".

1098. *Противні кінці сходяться.* — "Робітнича газета", Київ, 29. XII. 1917, ч. 216. с. 1. (У)

Полеміка з г. "Киевская мысль", яка виступила з критикою промови В-ка на останній сесії УЦРади.

1099. *Прохають т. Винниченка не кидати роботи.* — "Робітник", Клівленд, 8. XII. 1917, ч. 213, с. 1. (Б)

Лист українських солдатів і офіцерів до В-ка, "як щирого заступника інтересів українського народу", з проханням, щоб він залишився на своєму становищі голови Ген. Секретаріяту.

1100. Пьєр [псевд. Лева Юркевича]. *З'їзд рад робітничих, селянських і солдатських депутатів.* — "Робітнича газета", Київ, 6. XII. 1917, ч. 201, с. 2-3. (У)

Першого дня з'їзду в Києві, 5. XII. 1917, В-ко виголосив протибільшовицьку промову, після якої з'їзд улаштував йому овацію. Подано текст промови.

1101. Пьєр [псевд. Лева Юркевича]. *Мала Рада. Засідання 29 вересня 1917.* — "Робітнича газета", Київ, 1. X. 1917, ч. 148, с. 2. (Б)

На засіданні В-ко прочитав програмову декларацію Генерального Секретаріяту щодо Українських Установчих Зборів, окремого представництва України на мировій конференції, справ військових, земельних, освітніх та ін.

1102. Пьєр [псевд. Лева Юркевича]. *3-ій Всеукраїнський Військовий З'їзд.* — "Робітнича газета", Київ, 22. X. 1917, ч. 165, с. 2-3. (У)

Першого дня з'їзду в Києві В-ко виголосив привітальну промову від імени Генерального Секретаріяту. Він відповів також на запитання про виклик Тимчасового уряду в справі Українських Установчих Зборів (див. також ч. 1064). З'їзд улаштував В-кові овацію.

1103. Пьєр [псевд. Лева Юркевича]. *4-ий З'їзд УСДРП.* — "Робітнича газета", Київ, 3, 4. X. 1917; ч. 149, 150; с. 2-3, 1. (У)

Про дебати над декларацією В-ка (див. ч. 1101) і виступ В-ка в дискусії над доповіддю В. Садовського. Подано зміст цього виступу.

1104. [Редакційна стаття (б. н.)]. — "Розсвіт", Раштат, 11. X. 1917, ч. 67, с. 2-3. (Б)

Після накинення УЦРаді т. зв. Інструкції Тимчасового уряду 17. IX. 1917, В-ко уступив із становища Ген. Секретаря. "Про безпосередню причину, що примусила Винниченка до димісії — певних вісток немає. Одначе не можна допускати, що кабінет Винниченка уступив наслідком недовір'я до нього Центральної Ради. Навпаки, і Винниченко, і його колишні товариші з Генерального Секретаріяту тішилися й тішаться великою популярністю на Україні". На становище Ген. Секретаря покликано Д. Дорошенка. Але його два проєкти діяльности не задовольнили УЦРади. І тоді УЦРада доручила створення нового Ген. Секретаріяту знову В-кові.

1105. *Репресії Тимчасового Уряду супроти Центральної Ради за намір скликати Українські Установчі Збори.* — "Розсвіт", Раштат, 22. XI. 1917, ч. 79, с. 1. (Б)

Російський Тимчасовий уряд постановив викликати до Петрограду В-ка для звіту з діяльности у справі скликання Українських Установчих Зборів. Ухвалено також стримати висилку 300.000 рублів на потреби УЦРади й почати судові кроки проти Ген. Секретаріяту за його діяльність для скликання Українських Установчих Зборів.

1106. "*Робітнича газета*". — "Нова рада", Київ, 29. III. 1917, ч. 3, с. 2. (У)

Вістка про нову київську газету — орган українських соціял-демократів "Робітнича газета" — під редаґуванням В-ка.

1107. *Розмова з Дм. Дорошенком.* — "Народна воля", Скрентон, 24. XI. 1917, ч. 141, с. 2. (У)

Під час інтерв'ю з кореспондентом "Нової ради" в Петербурзі Д. Дорошенко заявив, що, на його думку, "зречення Винниченка від участи в політичному житті мусіло викликати здивування й невдоволення серед широких кругів українського громадянства, особливо серед селянства, робітництва і солдатів. Винниченко такий популярний у широких кругах громадський діяч і стільки прислужився самій справі утворення Генерального Секретаріяту, що зречення його від участи в Секретаріяті аж ніяк не було бажаним з погляду інтересів українського руху". Тож коли усунуто внутрішні непорозуміння в Малій Раді, В-кові доручено створення нового Ген. Секретаріяту і він прийняв це завдання.

1108. *Російська преса й українське питання.* — "Розсвіт", Раштат, 19. XI. 1917, ч. 78, с. 4. (Б)

Полеміка з А. Яблоновським з приводу його виступів проти В-ка й М. Грушевського у статті *Троянский конь* ("Русское слово", Москва, 19. X. 1917).

1109. *Російський уряд обмежує автономію України до п'яти губерній.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 6. IX. 1917, ч. 105, с. 2. (Б)

Головною трудністю в переговорах В-ка з російським Тимчасовим урядом було встановлення кордонів української автономної держави. Росіяни погоджувалися тільки на територію з 5-ох губерній. "Представники Української Центральної Ради під проводом Винниченка відбули в цій справі конференцію з заступником президента кабінету Некрасовим, жадаючи, щоб у склад української держави ввійшли губернії: Київська, Полтавська, Подільська, Волинська, Чернігівська, Харківська, Катеринославська, Херсонська, Таврійська і Бесарабська".

1110. *Сесія Укр. Центр. Ради.* — "Робітнича газета", Київ, 24. VI. 1917, ч. 69, с. 1-2. (У)

22. VI. 1917 відбулося засідання УЦРади для вирішення справи української військової частини в Києві, яка проголосила себе полком ім. Полуботка. На засіданні В-ко доповідав про переговори делеґації УЦРади з представниками цієї військової частини.

1111. *Сесія Центральної Ради.* — "Робітнича газета", Київ, 28. VI. 1917, ч. 72, с. 1-2.
_____. "Робітник", Клівленд, 24. VIII. 1917, ч. 124, с. 1. (У, Б)

На засіданні УЦРади 26. VI. 1917 В-ко прочитав "Декларацію Секретаріяту Центральної Ради" — у справах фінансових, земельних, харчових, міжнаціональних, освітніх, військових та ін. Подано повний текст цієї декларації. УЦРада прийняла декларацію і висловила довір'я Генеральному Секретаріятові.

1112. *Сесія Центральної Ради.* — "Робітник", Клівленд, 16. X. 1917, ч. 168, с. 1. (Б)

На засіданні УЦРади 7. VIII. 1917 головними точками були: звіт В-ка про переговори з Тимчасовим урядом та інструкція цього уряду Генеральному Секретаріятові. У своїй промові В-ко розвинув думки, які він висловив на засіданні Малої Ради 6. VIII. (див. ч. 1022).

1113. *Склад київської Міської ради.* — "Розсвіт", Раштат, 18. X. 1917, ч. 69, с. 1. (Б)

Повідомлення, що серед новообраних членів київської Міської ради є також В-ко.

1114. *Склад нового українського кабінету.* — "Розсвіт", Раштат, 1. X. 1917, ч. 64, с. 1. (Б)

Д. Дорошенко зрікся свого становища голови Ген. Секретаріяту УЦРади. Головою став знову В-ко, який покликав новий кабінет. Подано персональний склад цього кабінету.

1115. *Справа автономії України й Генерального Секретаріяту на УЦР і в Тимчасовім російськім уряді.* — "Вісник Союзу визволення України", Відень, 26. VIII. 1917, ч 165, с. 547-548. (Б)

На засіданнях Малої Ради 27 і 28. VII. 1917 прийнято статут Генерального Секретаріяту і вибрано секретарів (міністрів). Головою Секретаріяту і секретарем унутрішніх справ вибрано В-ка.

Заст. міністра внутрішніх справ Тимчасового уряду Салтиков викликав телеграфічно членів Секретаріяту до Петрограду. 28. VII. виїхала туди делеґація під проводом В-ка.

1116. *Справа Українських Установчих Зборів.* — "Рідне слово", Біла, 17. XI. 1917, ч. 22, с. 3. (У)

Про засідання УЦРади 23. X. 1917 у справі суверенітету України. Подано, м. ін., уривок з промови В-ка на цьому засіданні.

1117. *Справа Українських Установчих Зборів на засіданні Малої Ради.* — "Розсвіт", Раштат, 19. XI. 1917, ч. 78, с. 1-2. (Б)

Під час дискусії над цією справою 10. X. 1917 В-ко заявив: "Самостійність — це сам собі пан. Інакше я не розумію виявлення своєї волі. А як хтонебудь інший буде виявляти мою волю, то це вже не буде самостійність". Далі В-ко вказав на те, що російський Тимчасовий уряд не виконує своїх зобов'язань супроти Ген. Секретаріяту УЦРади.

1118. *Справа Українських Установчих Зборів на Малій Раді.* — "Вісник Союзу визволення України", Відень, 18. XI. 1917, ч. 177, с. 738. (Б)

25. X. 1917, на бурхливому засіданні Малої Ради в справі скликання Українських Установчих Зборів, "голова Секретаріяту Винниченко виголосив промову, в якій заявив себе прихильником суверенности України". Він підкреслив, що "Україна ніколи не давала обіцянки не виходити із складу російської держави".

1119. *Ставлення українців до Корнілова.* — "Розсвіт", Раштат, 19. IX. 1917, ч. 61, с. 1. (Б)

За повідомленнями голляндської і німецької преси, В-ко від імени УЦРади доручив управі південно-західніх залізниць припинити ввесь залізничний рух у випадку, якби війська ген. Корнілова почали похід на Петроград.

1120. Старий, В. [псевд. Василя Королева]. *В. Винниченко. "Салдатики!".* — "Книгар", Київ, XI. 1917, ч. 3, с. 128-129. (М)

Спочатку рецензент підкреслює, що "Володимир Винниченко це визначний наш письменник, творчість якого стала здобутком не тільки української літератури". Одначе, щодо оповідання "*Салдатики!*" рецензент уважає, що з "боку літературної вартости це оповідання не належить до першорядних творів письменника і не відзначає його художнього хисту".

1121. Старий, В. [псевд. Василя Королева]. *Літній театр Купецького саду.* — "Нова рада", Київ, 16. V. 1917, ч. 39, с. 4. (У)

Рецензійна нотатка про виставу п'єси В-ка *Базар*, що відбулася 13. V. 1917 в київському літньому театрі у виконанні трупи Т. Колесниченка.

1122. *Створення тимчасового українського уряду — Генерального Секретаріяту.* — "Розсвіт", Раштат, 22. VII. 1917, ч. 49-50, с. 1. (Б)

Вістка про те, що в Києві створено перший український уряд на чолі з В-ком як прем'єр-міністром і міністром унутрішніх справ.

1123. *Сучасні кроки українського народу*, — "Засів", Харбін, 26. XI. 1917, ч. 3, с. 7-9. (Б)

Під час відкриття 3-го Всеукраїнського військового з'їзду в Києві 31. X. 1917 голова Ген. Секретаріяту В-ко виголосив промову, в якій накреслив найближчі завдання українського уряду щодо самовизначення української нації та її взаємин з Росією. Подано повний текст цієї промови.

1124. *Сучасні провідники українства.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 22. XI. 1917, ч. 138, с. 2. (Б)

Після М. Грушевського подано біографічні дані й коротку характеристику літературної творчости В-ка.

1125. *Творення українського війська.* — "Вісник Союзу визволення України", Відень, 5. VIII. 1917, ч. 162, с. 500. (Б)

Члени Генерального військового комітету В-ко й Петлюра склали на засіданні УЦРади звіт у справі "українських ешельонів самочинного полку ім. гетьмана Полуботка, які, покликуючися на потребу оборони української свободи, відмовилися відійти на фронт".

1126. *Телеграма Винниченка.* — "Робітнича газета", Київ, 4. XI. 1917, ч. 176, с. 2. (У)

За підписом В-ка по Україні розіслано телеграму-повідомлення, що "постановою Української Центральної Ради владу в краю передано Генеральному Секретаріятові".

1127. *Тимчасовий склад Української Центральної Ради.* — "Розсвіт", Раштат, 31. V. 1917, ч. 36, с. 1. (Б)

Повідомлення, що В-ка обрано заступником голови УЦРади.

1128. *Третій Всеукраїнський військовий з'їзд.* — "Розсвіт", Раштат, 3. XII. 1917, ч. 82, с. 1. (Б)

Другого дня з'їзду В-ко виголосив промову від імени Ген. Секретаріяту УЦРади. Відповідаючи на запитання учасників з'їзду, В-ко заявив, м. ін., що "ми не сміємо хоча б частини влади передати до рук Тимчасового уряду" і що "Тимчасовому урядові не пощастить зберегти централістичну Росію".

1129. *Третій всеукраїнський військовий з'їзд у Києві.* — "Вісник Союзу визволення України", Відень, 2. XII. 1917, ч. 179, с. 773-775.
_____ "Робітник", Клівленд, 7. II. 1918, ч. 28, с. 1. (Б)

2. XI. 1917, першого дня з'їзду, В-ко від імени Генерального Секретаріяту "виголосив довгу й гідну української демократії промову, яку з'їзд вислухав з надзвичайною увагою й серйозністю". Подано зміст цієї промови.

1130. *Третя Конференція українських студентів.* — "Нова рада", Київ, 23. IV. 1917,

ч. 21, с. 1–2. (У)

На Третій Конференції українських студентів у Києві 20. IV. 1917 виступив з промовою В-ко, закликаючи молодь до участи в громадській праці.

1131. *Україна і союзники Росії.* — "Розсвіт", Раштат, 5. IX. 1917, ч. 57, с. 2. (Б)

Паризький щоденник "Intransigeant" надрукував заяву В-ка, в якій він домагається створення окремих українських армій, які боронили б українського фронту. В-ко домагається також, щоб Англія і Франція ґарантували автономію України, і рішуче відкидає обвинувачення, нібито український рух ведеться за німецькі гроші. Одночасно В-ко остерігає, що чим більше російський уряд буде протиставитися вимогам України, тим більше українці звертатимуть свої погляди в бік Німеччини й Австрії. Цю заяву В-ка цензура не допустила до російської преси.

1132. *Українська Центральна Рада і російський Тимчасовий уряд.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 30. VIII. 1917, ч. 102, с. 1. (Б)

На політичних зборах у Києві, які попередили відкриття сесії УЦРади, В-ко доповідав про взаємини УЦРади і російського Тимчасового уряду. Подано текст доповіді.

1133. *Український військовий з'їзд.* — "Вісник Союзу визволення України", Відень, 17, 25. VI. 1917; ч. 155, 156; с. 386–388, 402–404. (Б)

Звідомлення із з'їзду, що почався 18. V. 1917 в Києві. На початку розгорілася бурхлива дискусія над вибором голови з'їзду. В-ко запропонував кандидатуру Петлюри, а група делеґатів — Міхновського. Ухвалено не вибирати постійного голови, тільки президію, члени якої будуть чергуватися в керуванні з'їздом. До президії обрано В-ка, Петлюру, Міхновського, Письменного й Капкана. Під кінець першого дня з'їзд вибрав Українську військову ґенеральну раду. До президії з'їзду наспів анонімний лист з погрозою смерти В-кові й Петлюрі, якщо вони погодяться стати членами цієї ради. В-ко й Петлюра погодилися ввійти в склад ради й були вибрані. Другого дня з'їзду В-ко виголосив програмову промову. Делеґати прийняли оваційно його заяву, "щоб на міжнародній мировій конференції сказали своє важне слово й представники українського народу".

1134. *Український військовий з'їзд.* — "Нова рада", Київ, 20. V. 1917, ч. 33, с. 2. (У)

На Українському військовому з'їзді в Києві 18. V. 1917 В-ко запропонував резолюцію, якою з'їзд вимагає від петроградського Тимчасового уряду проголосити негайно автономію України.

Пропозицію В-ка з'їзд прийняв одноголосно.

1135. *Український військовий з'їзд.* — "Робітник" Клівленд, 12. VII. 1917, ч. 88, с. 1. (Б)

Про 1-ий Український військовий з'їзд у Києві, промову В-ка і його ж проєкт резолюції.

1136. *Український військовий з'їзд.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 10. VII. 1917, ч. 80,

с. 1. (Б)

На ранішній сесії Українського військового з'їзду в Києві 19. V. 1917 прийнято одноголосно резолюцію в справі автономії України. Проєкт резолюції виготовив В-ко.

1137. *Український військовий з'їзд.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 26. VII. 1917, ч. 87, с. 2. (Б)

23. VI. 1917 на останньому засіданні 2-го Всеукраїнського військового з'їзду В-ко прочитав тількищо ухвалений Перший Універсал УЦРади. У своїй промові В-ко закликав військовиків підтримувати УЦРаду.

1138. *Український національний з'їзд 6-8 квітня 1917 р.* — "Вісті з Української Центральної Ради", Київ, IV. 1917, ч. 4, с. 1.
_____. "Свобода", Джерсі Сіті, 25. VIII. 1917, ч. 100, с. 2. (Б)

Третього дня з'їзду, 8. IV. 1917, вибрано в таємному голосуванні головою УЦРади М. Грушевського, а його заступниками В-ка і С. Єфремова.

1139. *Український національний театр.* — "Нова рада", Київ, 30. XI. 1917, ч. 198, с. 4. (У)

Повідомлення про виставу п'єси В-ка *Натусь* в Українському національному театрі в Києві. Театр підготовляє також виставу п'єси В-ка *Повстання Мари [Панна Мара].*

1140. *Українські представники в Петрограді.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 9. VIII. 1917, ч. 93, с. 1. (Б)

Вістка про те, що до Петрограду прибула делеґація УЦРади під проводом В-ка для переговорів з російським Тимчасовим урядом.

1141. *Українські справи.* (Опінія прем'єра українського кабінету В. Винниченка). — "Свобода", Джерсі Сіті, 16. X. 1917, ч. 122, с. 2. (Б)

Петроградська г. "Новая жизнь" (ч. 91 від 16. VIII. 1917) надрукувала інтерв'ю свого кореспондента з В-ком. У розмові В-ко з'ясував конфлікт УЦРади з російським Тимчасовим урядом щодо кордонів України. У справі національних меншостей в Україні В-ко заявив, що між різними національностями в Україні є повна згода і співпраця. "У склад Української Центральної Ради входять представники жидівської, польської й інших національностей, і спільна праця йде цілком гладко". У розмові порушено ще аґрарне питання в Україні, компетенції і склад Генерального Секретаріяту й ін.

1142. *Українсько-російське напруження перед повстанням більшовиків.* — "Вісник Союзу визволення України", Відень, 25. XI. 1917, ч. 178, с. 760-761. (Б)

У наслідок ухвали УЦРади про скликання Українських Установчих Зборів уся російська преса накинулася на змагання українців до державної самостійности. У зв'язку з цим голова Ген. Секретаріяту В-ко звернувся до преси з листом (Повний текст листа надрукований у наступному, 179-му, ч. "Вісника" від 2. XII. 1917, с. 771-772) На засіданні Малої Ради 30. X. 1917 В-ко заявив, що "Український Генеральний Секретаріят, признаючи вкупі з усією демократією

російської держави право кожній нації на повне самоозначення, тим самим признає і за українським народом право свобідно, без усяких обмежень проявити свою волю на Українській Установчій Раді".

1143. *Універсал Української Центральної Ради до українського народу.* — "Вісник Союзу визволення України", Відень, 22. VII. 1917, ч. 160, с. 446. (Б)

На Всеукраїнському військовому з'їзді в Києві 23. VI. 1917 В-ко прочитав універсал УЦРади. Подано текст універсалу. "Винниченко закликав делеґатів по оголошенні універсалу розвезти його по місцях, обговорити й тісно зв'язати себе з Центральною Радою".

1144. *Урочисте відкриття в Києві українського Національного театру.* — "Розсвіт", Раштат, 18. X. 1917, ч. 69, с. 1. (Б)

29. IX. 1917 відбулося в Києві врочисте відкриття Національного театру виставою п'єси В-ка *Пригвождені.* Перед виставою ген. секретар освіти І. Стешенко виголосив промову, після чого заслухано привіти від українських установ, литовців, грузинів та ін. В-ко висловив подяку всім делеґаціям, що вітали Національний театр.

1145. *Урочисте засідання Ради.* — "Рідне слово", Біла, 11. VIII. 1917, ч. 8, с. 1-2. (У)

Про засідання УЦРади, на якому прочитано текст Другого Універсалу. Подано тексти промов М. Грушевського, В-ка і Петлюри.

1146. *Урочисте засідання Української Центральної Ради.* — "Вісник Союзу визволення України", Відень, 12. VIII. 1917, ч. 163, с. 517. (Б)

16. VII. 1917 відбулося в Києві врочисте засідання УЦРади. В-ко прочитав декларацію петроградського Тимчасового уряду в українській справі і текст нового універсалу УЦРади. Наприкінці він звернувся до присутніх з проханням "підтримувати всіма силами Ген. Секретаріят".

1147. *Формування Генерального Секретаріяту.* — "Нова рада", Київ, 20. VIII. 1917, ч. 117, с. 3. (У)

На закритому засіданні УЦРади 18. VIII. 1917, після резиґнації Д. Дорошенка, доручено В-кові скласти знову список членів Ген. Секретаріяту.

1148. *Четвертий з'їзд Української соціял-демократичної партії в Києві.* — "Вісник Союзу визволення України", Відень, 18. XI. 1917, ч. 177, с. 738-739. (Б)

13. X. 1917, на початку першого дня з'їзду, виступив з доповіддю В-ко. Він з'ясував політичну ситуацію в Росії й Україні та заявив, що "влада мусить бути перенесена на місця в змислі самоуправи й самоозначення народів. Наше завдання — організація і переведення влади на місця". Далі В-ко запропонував відповідні резолюції. У дискусії над доповіддю В-ко обороняв свої позиції.

1149. *Чужі посли при Генеральнім Секретаріяті України.* — "Розсвіт", Раштат, 24. XII. 1917, ч. 88, с. 4. (Б)

На засіданні Малої Ради В-ко повідомив, що Англія і Франція вислали до Ген. Секретаріяту своїх уповноважених послів.

1150. *6-та сесія Центральної Ради.* — "Вісті з Української Центральної Ради", Київ, XI. 1917, ч. 20-21, с. 4-5. (У)

На другому засіданні шостої сесії УЦРади в Києві 6. VIII. 1917 В-ко склав звіт про переговори делеґації УЦРади з Тимчасовим урядом у Петрограді. Подано зміст цього звіту. Також про виступ В-ка на третьому засіданні УЦРади 7. VIII. 1917 під час дебат над інструкцією Тимчасового уряду Генеральному Секретаріятові.

1151. *Ще про інтерв'ю з В. Винниченком.* — "Нова рада", Київ, 19. VIII. 1917, ч. 116, с. 2. (У)

Кореспондент французької г. "Intransigeant" С. Обак, який перевів у Петрограді інтерв'ю з В-ком, протестує проти того, що Президія УЦРади назвала це інтерв'ю "грубою інсинуацією", і заявляє, що у своєму інтерв'ю він точно передав слова В-ка про українських германофілів.

1152. *Ще про "розмови" Винниченка.* — "Ранок", Хабаровськ, 9. IX. 1917, ч. 3, с. 4. (Б)

Повний текст надрукованого в паризькій г. "Intransigeant" інтерв'ю представника цієї г. з В-ком. На засіданні УЦРади В-ко заперечив автентичність поданих у цьому інтерв'ю його висловів.

1918

1153. А. Д. [крипт. Дмитра Антоновича]. *Державний драматичний театр.* — "Робітнича газета", Київ, 30. XII. 1918, ч. 424, с. 5-6. (А)

Неґативна рецензія на виставу п'єси В-ка *Між двох сил* на сцені київського Державного драматичного театру під реж. О. Загарова. "Таке враження, що драму написано наспіх і виставлялося по невикінченим чернеткам також наспіх".

1154. *Американсько-українські більшовики.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 31. I. 1918, ч. 13, с. 2. (Б)

Про українську клівлендську г. "Робітник": "Ще недавно 'Робітник' держав з Українською соціял-демократичною партією, якої провідником є В. Винниченко, прем'єр українського кабінету в Києві. Навіть збирав пожертви для органу Винниченка". Одначе, відколи в Росії прийшов до влади Ленін, то "нагло і над Клівлендом більшовицька зоря засіяла" і політика "Робітника" стала "вже не київська, а петроградсько-харківська".

1155. *Більшовики арештували Володимира Винниченка.* — "Народна воля", Скрентон, 5. II. 1918, ч. 15, с. 3. (У)

Петроградські газети повідомляють, що після зайняття Києва більшовики арештували голову Ген. Секретаріяту В-ка й інших членів УЦРади.

1156. *В Винниченко про новий кабінет.* — "Вісник політики, літератури й життя", Відень, 12. XI. 1918, ч. 43, с. 256. (У)

У зв'язку з димісією українського уряду почала ширитися чутка, нібито новий кабінет міністрів, що його йменував гетьман П. Скоропадський, це "кабінет Українського Національного Союзу". В-ко, як голова Союзу, заявив співробітникові київської "Робітничої газети", що ця чутка не відповідає дійсності. Подано повний текст цієї заяви В-ка.

1157. Вечерницький, О. [псевд. Олександра Кузьмінського]. *В. Винниченко. Сліпий.* — "Книгар", Київ, IV. 1918, ч. 8, с. 458-459. (А)

На початку рецензент стверджує, що *Сліпий* — "це одно з найкращих 'мандрівних' оповідань В. Винниченка. Тільки він один, великий майстер, в силі, взявши в свої руки шматок брудного, огидливого життя, вишукати й там чудові й надхненні поетично моменти". Далі йде обширна розповідь про зміст оповідання. Підсумок: "Майстерно і цікаво, з великим знанням отого сільського 'дна' показує Винниченко нам, видющим, досі невидне".

1158. *Винниченко і його група не належать більше до Української Ради (?).* — "Робітник", Клівленд, 11. V. 1918, ч. 108, с. 1. (Б)

За повідомленнями київських газет, у теперішньому складі УЦРади немає В-ка ні його групи.

1159. *Винниченко і члени Ради ув'язнені.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 5. II. 1918, ч. 15, с. 1. (Б)

Вістка з Петрограду, що "більшовики арештували Винниченка, президента Українського Головного Секретаріяту, та інших членів Української Центральної Ради.

1160. *Винниченко президентом Українського Національного Союзу.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 5. XI. 1918, ч. 132, с. 1. (Б)

Подана за г. "Киевская мысль" вістка, що В-ко став головою Українського Національного Союзу в Києві.

1161. *Винниченко про більшовиків.* — "Вісник політики, літератури й життя", Відень, 11. I. 1918, ч. 1-2, с. 13. (Б)

У промові на засіданні Малої Ради 15. XII. 1917 В-ко повідомив, що Ген. Секретаріят роззброїв у Києві більшовицькі військові частини, які виступили проти УНР. Він з'ясував також справу переговорів з урядами Дону, Білоруси, Сибіру, Басарабії та ін. В-ко виступив гостро проти більшовиків, бо вони вимагають, "щоб признавалося тільки те, що скажуть вони, москалі, а ми їм відповімо: Ні! На Україні має силу тільки українське слово! Більшовики своїм чоботом пробують затоптати український рух і втягнути нас у своє гниле петроградське болото!".

1162. *Винниченко противник соціялістичного уряду.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 7. II. 1918, ч. 16, с. 2. (Б)

На 4-му з'їзді українських соціял-демократів, що відбувся 13-17. X. 1917 в Києві, В-ко заявив у своїй доповіді, що "в Росії є конче потрібний уряд коаліційний". На його думку, "уряд соціялістичний був би для російської держави загибеллю". Ця заява В-ка викликала на з'їзді палкі суперечки.

1163. *Від Генерального Секретаріяту Української Народньої Республіки.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 30. IV. 1918, ч. 51, с. 2. (Б)

Ген. Секретаріят вислав відповідь на ультиматум російської Ради народніх комісарів. Подано повні тексти ультиматуму й відповіді. Ультиматум підписали В. Ленін і Л. Троцький, відповідь — В-ко й І. Мірний.

1164. *Від президії Українського Національного Союзу.* — "Робітнича газета", Київ, 8. XI. 1918, ч. 411, с. 1. (М)

Заклик до громадян, у якому сказано: "Західня частина нашого рідного краю, серце України — Галичина, в своїх змаганнях за волю переживає критичний момент [...] напружує останні сили в боротьбі з поляками [...]. Треба допомогти рідній Галичині [...]. Ідіть у добровольчий корпус оборони Галичини і рятуйте наш П'ємонт від руїни". Заклик підписали: В-ко як голова і М. Шаповал за секретаря.

1165. *Вісті з України.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 30. XI. 1918, ч. 143, с. 1. (Б)

Протигетьманські повстанці під проводом В-ка й Петлюри зайняли Бердичів, одначе мусіли відступити під напором гетьманських військ.

1166. *Восьма сесія Центральної Української Ради* (Звідомлення з діяльности Ради й Генерального Секретаріяту). — "Вісник політики, літератури й життя", Відень, 27. I. 1918, ч. 4, с. 50-52. (Б)

На засіданні 26. XII. 1917 В-ко подав звідомлення про діяльність Ген. Секретаріяту. Крім загальних справ, В-ко звітував також із поодиноких ділянок, як ось судочинство, шляхи, праця, фінанси, освіта, пошта, міжнародні справи. Подано текст звіту В-ка.

1167. *Всеукраїнський з'їзд рад робітничих і солдатських депутатів.* — "Вісник політики, літератури й життя", Відень, 20. I. 1918, ч. 3, с. 28-30. (Б)

Подано текст гострої протибільшовицької промови В-ка, яку він виголосив на з'їзді в Києві 18. XII. 1917.

1168. *Генерала Скоропадського засуджено на смерть і розстріляно.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 10. XII. 1918, ч. 147, с. 1.
_____. П. н. *Гетьман Скоропадський убитий.* — "Робітник", Клівленд, 12. XII. 1918, ч. 153, с. 1. (Б)

На підставі телеграми з Одеси, швайцарська г. "Gazette de Lausanne" повідомила, що "генерала Скоропадського, гетьмана України, розстріляно. До смертної кари присудив гетьмана трибунал, що його встановив новий український уряд під проводом Винниченка і Петлюри".

1169 *Ген Секретаріят Української Народньої Республіки до населення в справі більшовицьких наклепів.* — "Вісник політики, літератури й життя", Відень, 20. I. 1918, ч. 3, с. 30-31. (Б)

У заклику Ген. Секретаріяту, проголошеному 13. XII. 1917, заперечено "чутки, ніби Центральна Рада веде таємні переговори з [донськими] козаками проти

[більшовицьких] народніх комісарів"; стверджено, що "Генеральний Секретаріят не визнає народніх комісарів урядом усієї Росії"; проголошено, що "всякі спроби силою нарушити той лад, який творить зорганізована демократія України, він [Секретаріят] рішуче і так само силою буде подавляти в корені"; вияснено справу роззброєння вночі з 12 на 13. XII. 1917 деяких [російських] військових частин, які "підбурені нечесною аґітацією більшовиків, увесь час погрожували руїною Києву"; підкреслено, що українське селянство "не допустить, щоб його відродження скасувала аґітація зайшлих з півночі Росії анархістичних елементів". Заклик підписали: голова Ген. Секретаріяту В-ко і за ген. писаря І. Мірний.

1170. Гірняченко, Г. *В. Винниченко. "Базар".* П'єса на чотири розділи. Київ, 1918. — ЛНВ, Київ, XII. 1918, т. 72, кн. 12, с. 251. (А)

Невеличка рецензія, в якій на початку стверджено, що ця п'єса В-ка "належить до тенденційних його творів і тому це одна із слабших п'єс нашого талановитого письменника". Рецензент подає арґументи для такої оцінки. Одначе наприкінці заявляє, що, не зважаючи на цю її хибу, "п'єса дуже сценічна і написана з тим талантом, яким відзначаються інші п'єси Винниченка. На сцені вона буде мати успіх".

1171. Грушевський, Олександер. *З останніх оповідань В. Винниченка.* — ЛНВ, Київ, II-III. 1918, т. 59, с. 240-248. (А)

Починаючи від Винниченкового оповідання *Контрасти*, автор статті проводить думку, що "контрасти взагалі цікавлять Винниченка і він у своїх творах часто розробляє цю психологічну тему". Цей свій погляд критик ілюструє прикладами з таких творів В-ка, як *Історія Якимового будинку, Записки Кирпатого Мефістофеля, "По-свій!", Чудний епізод* та ін. Критик підкреслює також, що в останніх творах В-ка сфера спостережень письменника поширюється: до давніших малюнків з життя інтеліґентів, робітників, студентів тепер долучилося дещо нове, а саме враження з Парижу й картини з життя еміґрантів. Тут критик проводить аналізу Винниченкового твору *Рівновага*.

1172. Дебе. *Український театральний гурток у місті Владивостоці.* — "Українець на Зеленому Клині", Владивосток, 18. III. 1918, ч. 28, с. 3. (Б)

У репертуар цього гуртка входять, м. ін., п'єси В-ка *Пригвождені* і *Щаблі життя*.

1173. *Де Винниченко?* — "Вісник політики, літератури й життя", Відень, 7. IV. 1918, ч. 14, с. 213-214. (Б)

Турбуючися невідомою долею В-ка після зайняття Києва більшовиками, редакція "Нової ради" проголосила по звільненні Києва відповідний заклик-розшук. До редакції зголосився студент (прізвища не подано) і розповів про свою випадкову зустріч з В-ком 12. II. 1918 на станції Жулани. В-ко з дружиною повертався із святошинської лікарні, де він лікувався. В-ко сказав студентові, що "хоч більшовики й захопили Київ, одначе це не свідчить про кінець усьому, бо має прийти закордонна поміч". Про себе В-ко сказав, що він повертається до письменницької праці. Подружжя В-ків подалося кудись на південь України.

1174. *Доповідь В. Винниченка в Центральній Раді.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 8. VI. 1918, ч. 68, с. 3. (Б)

На засіданні Малої Ради 2. XII. 1917 В-ко подав інформацію про роззброєння російських військових частин у Києві і про міжнароднє становище України. У справі взаємин з більшовиками В-ко заявив, м. ін.: "Я мушу сказати ще раз ясно і відкрито: більшовики ведуть демагогічну, безсумлінну, нечесну аґітацію".

1175. Жученко, М. *Українське письменство в 1917 році.* — ЛНВ, Київ, II-III. 1918, т. 59, кн. 2-3, с. 233-238. (А)

Автор цієї статті-огляду зупиняється довше над новим романом В-ка *Записки Кирпатого Мефістофеля* й підкреслює новий момент у цьому романі: "Це та роля, яку грає у взаєминах чоловіка й жінки дитина; цей момент у різних комбінаціях особливо виступає в романі *Записки Кирпатого Мефістофеля*, і автор з властивою йому сміливістю й часто парадоксальністю розв'язує поставлені ним складні питання й рисковані ситуації". Драма В-ка *Пригвождені* має "характер певної екзотичности й нахилу до сміливих психологічних експериментів". Вона "з успіхом ішла як на українській, так і на російській сценах".

1176. *Зміни в українськім міністерстві.* — "Вісник політики, літератури й життя", Відень, 16. II. 1918, ч. 7, с. 102. (Б)

Про зміни в Раді міністрів УНР. "Уступив міністер-президент В. Винниченко. На місце Винниченка прийшов Голубович".

1177. *Київ у руках Винниченка.* — "Народна воля", Скрентон, 19. XII. 1918, ч. 149, с. 1. (У)

За вістками від 16. XII. 1918 з Амстердаму, Берліну й з Українського бюра в Льозанні, війська Українського Національного Союзу зайняли Київ. Влада перейшла від гетьмана П. Скоропадського до Директорії під проводом В-ка.

1178. *Кінець сезону.* — "Робітнича газета", Київ, 27. VI. 1918, ч. 303, с. 4. (А)

Про виставу Винниченкової п'єси *Повстання Мари (Панна Мара)* на закінчення сезону в київському Українському національному театрі.

1179. Корінь, В. *В. Винниченко. Боротьба.* — "Книгар", Київ, II, 1918, ч. 6, с. 322-323. (А)

Переказавши зміст твору, рецензент підсумовує: "Серед маси написаних за останні роки автором книжок на теми про улюблені ним 'полові [сексуальні] проблеми' — *Боротьба* різко виділяється своїми здоровими й цілком природними ідеями протесту проти насилля та сили кулака і зброї". "Написано книгу із звичайним для В. Винниченка умінням держати увагу читача весь час у надзвичайному напруженні".

1180. *Міністер праці у Винниченка.* — "Робітнича газета", Київ, 26. XII. 1918, ч. 421, с. 4. (А)

В-ко прийняв міністра праці УНР Л. Михайлова й відбув з ним розмову про організацію та політику міністерства праці.

1181. *На Україні новий уряд.* — "Робітник", Клівленд, 12. XII. 1918, ч. 153, с. 2.

(Б)

Редакційна стаття про те, що на Україні "створено новий 'народній уряд' з Винниченком на чолі". Редакція "Робітника" заявляє про своє наґативне ставлення до цього уряду, вважаючи його тільки намаганням "української буржуазії вдержати Україну осторонь від революції і тим самим зберегти на Україні старі економічні порядки, сперті на визиску одних і розкошуванні других".

1182. *Національний Союз.* — "Вісник політики, літератури й життя", Відень, 13. X. 1918, ч. 41, с. 550. (Б)

Голова Національного Союзу А. Ніковський відмовився від головування через недугу. "На голову Союзу тепер вибрано В. Винниченка, який дістав багато привітальних телеграм з провінції, в яких висловлюється щира радість, що після певної перерви В. Винниченко вернувся до провідництва в українському політичному житті".

1183. *"Несправедливість".* — "Український голос", Омськ, 11. I. 1918, ч. 2, с. 4. (Б)

Ген. Секретаріят почав рішучу боротьбу проти київських спекулянтів, які своєю діяльністю спричинили валютну кризу в Україні. З цього приводу від імени жидівських соціялістичних партій Е. Літваков вніс запитання на засіданні Малої Ради, а сіоніст Сиркін обвинуватив Ген. Секретаріят у "несправедливості" й "обмеженні особистої свободи". "Відповів йому голова Ген. Секретаріяту В. Винниченко, вказуючи на те, що є і друга, справжня справедливість, яка велить прибирати до рук тих, хто наживається на народньому лихові". Мала Рада визнала заходи Ген. Секретаріяту справедливими.

1184. *Новий кабінет.* — "Робітнича газета", Київ, 26. XII. 1918, ч. 421, с. 2. (А)

На засіданні Директорії 24. XII. В-ко проголосив склад нової Ради народніх міністрів під головуванням В. Чехівського. Після того В-ко виголосив промову про політику Директорії. Подано текст цієї промови.

1185. Олевкович-Орленко. *Український рух у Владивостоці.* — "Робітник", Клівленд, 15. III. 1918, ч. 57, с. 1. (Б)

Український театральний гурток у Владивостоці поставив п'єси В-ка *Щаблі життя* і *Пригвождені*, але "виявилася повна неграмотність більшости аматорів театрального гуртка, що звикли бачити на кону тільки українське село з його побутовими типами".

1186. *Орган Винниченка про більшовиків.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 26. I. 1918, ч. 11, с. 2. (Б)

Цитата з київської "Робітничої газети", в якій з приводу більшовицької революції в Росії сказано, м. ін.: "Ми годилися з більшовиками в багатьох справах [...] Але навіть коли ми працювали разом проти нашого спільного ворога, ми ніколи не згоджувалися цілком. Ми були за українську демократичну республіку і за федерацію з іншими народами Европи, а вони ставилися зовсім інакше до національних, культурних і політичних потреб нашого народу".

1187. *Останнє засідання Малої Ради.* — "Нова Україна", Хабаровськ, 15. VI. 1918, ч. 6, с. 2.
_____ "Свобода", Джерсі Сіті, 13. VIII. 1918, ч. 96, с. 2. (Б)

На засіданні 28. IV. 1918 В-ко виступав у дискусії про взаємини Українського уряду з німецькими збройними силами на Україні. Під час дискусії в залю нарад увійшов німецький старшина на чолі відділу озброєних вояків, арештував кількох міністрів і припинив засідання.

1188. *Питання про окрему "Установчу Раду" українську.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 7. II. 1918, ч. 16, с. 3. (Б)

На засіданні УЦРади 23. X. 1917 відбулася дискусія про скликання окремої української Установчої Ради для встановлення автономії України. Ця справа викликала палкі суперечки між російськими й жидівськими членами УЦРади з одного боку і українцями з другого боку. У дискусії взяв участь також В-ко і заявив, що "суверенність Української Установчої Ради може виявитися навіть у цілковитому відокремленні України" і що "поведінка росіян, а зокрема російського уряду, з Україною зовсім не сприяє єднанню".

1189. *Події на Україні.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 10. XII. 1918, ч. 147, с. 2. (Б)

З Києва наспіли вісті, що "українські війська під проводом Симона Петлюри зайняли столицю України по тяжкій і завзятій боротьбі". "Вся влада на Україні перейшла в руки українського уряду під проводом Володимира Винниченка, першого прем'єра України".

1190. *Представники "Національного Союзу" у гетьмана.* — "Вісник політики, літератури й життя", Відень, 13. X. 1918, ч. 41, с. 552. (Б)

Гетьман П. Скоропадський запросив представників Українського Національного Союзу на розмову, яка відбулася 5. X. 1918. "Рада Національного Союзу вислала трьох представників — голову Ради В. Винниченка та членів президії А. Ніковського і Ф. Шевця". Розмова велася про "найважливіші справи закордонної та внутрішньої політики української держави".

1191. *Представники Франції на Україні.* — "Український голос", Омськ, 11. I. 1918, ч. 2, с. 3-4. (Б)

Про прийняття в Генеральному Секретаріяті УЦРади французької делеґації під проводом ген. Табуї, що його французький уряд призначив своїм представником при уряді УНР. Подано зміст і цитати з промов ген. Табуї і В-ка. Ген. Табуї заявив від імени французького уряду про офіційне визнання Францією незалежности української держави.

1192. *Приїзд В. К. Винниченка.* — "Нова рада", Київ, 24. IV. 1918, ч. 60. (М)

Вістка про те, що після більшовицької окупації повернувся до Києва В-ко. "Увесь час він перебував на півдні. Він поголив бороду, підстриг вуса по-англійськи, засмалився і взагалі має прекрасний, здоровий вигляд. По дорозі з Бердянська до Києва якісь 'товариші' пограбували його. Вчора В. К. завітав на засідання Центральної Ради".

1193. *Промова Винниченка.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 8. VI. 1918, ч. 68, с. 3. (Б)

У промові на З'їзді робітничих, селянських і солдатських депутатів [Київ, 17. XII. 1917] В-ко виступив гостро проти більшовицької аґітації про "буржуазність" УЦРади і її "контрреволюційність", тобто боротьбу проти здобутків революції. Більшовики розводяться про "буржуазність" УЦРади, "бо не можуть одверто й чесно признатися, що борються як великороси". В-ко доводить, що не УЦРада, а саме петроградські більшовицькі комісари своїм терором ведуть боротьбу проти здобутків революції. Подано повний текст промови В-ка.

1194. *Революція на Україні. Український народній уряд під проводом Винниченка.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 7. XII. 1918, ч. 146. с. 1. (Б)

На Україні почалося протигетьманське повстання. За повідомленнями Української Народньої Ради в Парижі, "Винниченко, колишній президент українського кабінету, утворив ще перед кількома тижнями народній кабінет міністрів, попри кабінет гетьмана Скоропадського".

1195. *Розпорядок фельдмаршала Айхгорна в справі заведення полевих судів на Україні на Малій Раді.* — "Вісник політики, літератури й життя", Відень, 19. V. 1918, ч. 20, с. 300-301. (Б)

21. IV. 1918 відбулося в Києві засідання Малої Ради в справі розпорядження Айхгорна. "Найбільшу й певно найкращу на цьому засіданні промову сказав з властивим йому темпераментом і гумором колишній голова Ради народніх міністрів В. Винниченко". В-ко говорив про актуальні політичні проблеми й події на Україні. Подано текст тієї промови.

1196. Сімович, Василь. *Рідне письменство* (Що кожний українець повинен прочитати з рідного письменства). — Відень, Накл. "Вісника політики, літератури й життя", 1918, 31 с. (Б)

Автор дає прихильну оцінку В-кові: "... дуже плодовитий і незвичайно гарний оповідач і драматург, оборонець бідних і покривджених" тощо. Автор називає низку Винниченкових творів і рекомендує читачеві прочитати їх.

1197. Старий, В. [псевд. Василя Королева]. *В. Винниченко. Панна Мара.* — "Книгар", Київ, VII. 1918, ч. 11, с. 666-667. (А)

Рецензент полемізує з О. Ковалевським, який у статті в г. "Відродження", (Київ, 1918, ч. 65) написав про Винниченкову *Панну Мару*, що "замість художньої речі, маємо якусь макулятуру". В. Старий відкидає цей закид: "І це пишеться тоді, коли кожна річ Винниченкова, кожна найменша дрібниця аж до газетної статті звертає на себе увагу всього громадянства, яке хоч трішки знається з друкованим словом, громадянства не тільки українського, а й сусіднього 'московського', що, маючи нині певні причини ненавидіти Винниченка, старалося викинути з репертуару Винниченковські п'єси й т. п.". Рецензент підкреслює також "факт загального визнання В. Винниченка за талановитого, своєрідного й одного з найцікавіших письменників нашого часу" і вказує на те, що "в той час, коли його руками будувалося державне життя України, в хвилини відпочинку (та ще й примусового, під час перебування в Петербурзі по виклику колишнього московського уряду)" В-ко "творить легку, безпретенсійну комедію, ніби розряджуючи цим надто поважну, діловиту й тривожну атмосферу, в якій

поставила його доля рідного краю". І хоч цю комедію "не можна визнати блискучою річчю", проте вона має "певний літературний інтерес і певну вартість. До того ж вона є цікавим малюнком тих психологічних потворств, що з'явилися наслідком сучасної безтолкової доби". І тому ця нова Винниченкова комедія "не зайва ні в його літературнім бюджеті, ні в бюджеті української драми".

1198. *Театральна Рада при міністерстві народньої освіти.* — "Вісник політики, літератури й життя", Відень, 14. IV. 1918, ч. 15, с. 232. (Б)

Міністер освіти затвердив Театральну раду в складі 18 осіб, серед яких на першому місці названий В-ко.

1199. *Театр і музика.* — "Робітнича газета", Київ, 12. XI. 1918, ч. 414, с. 4. (А)

Повідомлення про вистави п'єс В-ка: *Між двох сил* у Державному драматичному театрі і *Чорна Пантера і Білий Ведмідь* у Молодому театрі.

1200. *Теперішня хвиля і соціялізм.* — "Український голос", Омськ, 11. I. 1918, ч. 2, с. 1-2. (Б)

Редакційна стаття, яка покликається спочатку на вислів В-ка: "Ми не збираємось завести соціялістичний лад зараз, бо думаємо, що тепер це неможливо". Осудивши несоціялістичні політичні методи більшовиків, стаття кінчається знову ж таки висловом В-ка про те, що українські провідники не дозволять нікому накидати українському народові насильно якусь політичну ідеологію.

1201. *Україна освободжена.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 21. XII. 1918, ч. 152, с. 2. (Б)

Про перемогу повстанців над гетьманськими військами і новий український уряд під проводом В-ка.

1202. *Українська Народня Республіка і мирова справа.* — "Вісник політики, літератури й життя", Відень, 11. I. 1918, ч. 1-2, с. 10-12. (Б)

4. XII. 1917 відбулося в Києві засідання Малої Ради в справі миру. З промовою виступив В-ко. Він заявив: "Справа миру не терпить відложення. Ми повинні вести справу миру від імени Української Народньої Республіки. Треба негайно вступити в переговори з союзниками радіотелеграфом". У результаті нарад вислано "Ноту Генерального Секретаріяту Української Народньої Республіки до воюючих і невтральних держав у справі миру". На цю ноту український уряд одержав 26. XII. 1917 відповідь, адресовану президентові Ген. Секретаріяту В-кові й секретареві для міжнародніх справ О. Шульгинові, за підписами представників Німеччини, Австро-Угорщини, Болгарії й Туреччини, які "готові повітати уповноважених представників Української Народньої Республіки з участю в мирових переговорах у Бересті Литовському".

1203 *Українське правительство Винниченка зрезиґнувало.* — "Народна воля", Скрентон, 31. I. 1918, ч. 13, с. 1. (У)

За вістками з Петрограду, Генеральний Секретаріят під проводом В-ка зрезиґнував. Має бути утворений новий Секретаріят, що складатиметься з

представників соціялістів-революціонерів.

1204. *Франція уділила Україні позичку 2 мільйони рублів у золоті.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 17. I. 1918, ч. 7, с. 1.
_____. "Робітник", Клівленд, 17. I. 1918, ч. 13, с. 1. (Б)

Переклад з англійської (Оригінал див. ч. 2647).

1205. *Характеристика політичних партій на Україні.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 23. II. 1918, ч. 23, с. 2. (Б)

У своєму інтерв'ю представникові берлінської газети "Таґеблят" український публіцист Андрій Жук подав характеристику українських політичних партій та їхніх провідників. Про В-ка він, м. ін., сказав: "Винниченко був навіть більш умірковании ніж інші члени попереднього українського уряду, і лише йому одному треба завдячувати, що до Української Центральної Ради дозволено ввійти представникам національних меншостей".

1206. *Ціла Україна в руках Винниченка.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 19. XII. 1918, ч. 151, с. 1. (Б)

За телеграфічними звідомленнями із Стокгольму й Берліну, українські повстанці "здобули Київ і відібрали цілу Україну". "Війська Винниченка зайняли Київ у суботу. Гетьман Скоропадський зрезиґнував".

1207. *4-ий з'їзд українських соціял-демократів.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 7. II. 1918, ч. 16, с. 5. (Б)

З'їзд Української соціял-демократичної партії відбувся в Києві 13-17. X. 1917. Головну доповідь "Сучасний політичний момент" виголосив В-ко.

1208. *Чому УЦРада впала?* — "Робітник", Клівленд, 7. V. 1918, ч. 102, с. 2. (Б)

Редакційна стаття. Обвинувачення В-кові, що він у своїй політичній діяльності змагав до повної незалежности України, замість спільно з Росією будувати соціялізм. У наслідок такої помилкової політики В-ка впала УЦРада й до влади на Україні прийшла контрреволюція у формі гетьманату.

1919

1209. Б-ій. "*Молодий театр*". — "Воля", Відень, VII. 1919, т. 1, ч. 4, с. 12-19. (Б)

Згадка про виставу п'єси В-ка *Чорна Пантера і Білий Ведмідь* у київському "Молодому театрі" 1918 р. під реж. Леся Курбаса.

1210. *Винниченко про земельне питання* . — "Свобода", Джерсі Сіті, 30. I. 1919, ч. 12, с. 1. (Б)

За повідомленням г. "Frankfurter Zeitung" (від 29. XII. 1918), на селянському з'їзді в Києві "голова української Директорії Винниченко заявив, що головним завданням Директорії є розв'язка земельного питання". В-ко закликав населення зберігати дисципліну й поборювати анархію.

1211. *Винниченко у Відні.* — "Українські робітничі вісті", Вінніпеґ, 10. V. 1919, ч. 8, с. 3.
_____. "Щире слово", Владивосток, 11. VI. 1919, ч. 24, с. 2. (О, У)

Вістка про те, що 25. II. 1919 В-ко прибув з України до Відня.

1212. *Від Товариства ім. В. Винниченка.* — "Українські робітничі вісті", Вінніпеґ, 5. IV. 1919, ч. 3, с. 7. (О)

Повідомлення про збори Т-ва ім. В. Винниченка 6. IV. 1919 в Українському робітничому домі у Вінніпеґу.

1213. *Вісті з України.* — "Робітник", Нью-Йорк, 28. III. 1919, ч. 20, с. 1. (Б)

Вістка про те, що "український письменник В. Винниченко покинув Петлюру і його уряд та прилучився до більшовиків".

1214. *Делеґація Державного українського університету у т. Винниченка.* — "Робітнича газета", Київ, 1. I. 1919, ч. 425, с. 3. (А, М)

Про авдієнцію представників київського університету у голови Директорії.

1215. *Державний драматичний театр.* — "Робітнича газета", Київ, 1. I. 1919, ч. 425, с. 6. (А, М)

Неґативна нотатка про прем'єру Винниченкової п'єси *Між двох сил.* "Перша вистава нової драми т. В. Винниченка *Між двох сил* справляє враження непевне". Наприкінці сказано: "Очевидно, осягнення засобів не виправдало".

1216. *Дещо з України* (Збірка з газет і телеграм). —. "Свобода", Джерсі Сіті, 25. I. 1919, ч. 10, с. 2. (Б)

З Києва повідомляють, що "маси народу стоять по боці Петлюри і Винниченка" і що "уряд Винниченка і Петлюри держиться принципу злуки всіх українських земель в одну незалежну республіку". З Тернополя, де тимчасово перебуває уряд Західньо-Української Народньої Республіки, телеграфують, що "уряд під проводом Винниченка, стоячи на засаді злуки всіх українських земель, підтримує галичан у боротьбі з поляками".

1217 *Дещо з України.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 30. I. 1919, ч. 12, с. 2. (Б)

Про падіння режиму гетьмана П. Скоропадського в Україні. "Влада перейшла в руки нового уряду під проводом Винниченка".

1218. *Директорія іменувала кабінет міністрів.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 30. I. 1919, ч. 12, с. 1. (Б)

Німецька г "Frankfurter Zeitung" (від 29. XII. 1918) повідомляє, що "в склад Директорії ввійшли: Винниченко як голова і Петлюра, Швець, Андрієвський як члени". Директорія іменувала раду міністрів з Чехівським на чолі. Подано склад ради.

1219. Єфремов, Сергій. *Історія українського письменства* [У 2 томах]. Вид. 4 з

одмінами й додатками. — Київ-Ляйпціґ, Українська накладня, 1919. (Б)

Літературознавча аналіза дореволюційної творчости В-ка (т. 2, с. 290-298). Автор оцінює дуже високо ранні твори В-ка: "Стихійно дужий талант з надзвичайно великою здатністю до спостереження". "З художнього погляду Винниченко просто на очах виростає, даючи слідом низку оповіданнів справді великої краси і сили". Одначе про наступний етап творчости В-ка (від 1906 року) автор висловлюється неґативно: "Критичний і неґативний погляд на життя зродив надмірну тенденційність". "Дешевим методом перелицьовування та прописної моралі постала більшість драматичних творів Винниченка". Про останні Винниченкові твори перед революцією 1917 року автор пише знову позитивно: "Проте, здається мені, можна вже про кризу говорити в часі минулому". "Він, вихований на боротьбі — знов дістав звичну зброю до рук і знов може стати на свою постать — бистрого обсерватора життя, глибокого психолога і незрівняного майстра на життьові контрасти".

1220. *Жидівські погроми на Україні.* — "Воля", Відень, VIII, 1919, т. 2, ч. 2, с. 91. (Б)

Доказуючи непричасність українського уряду до погромів, наведено, м. ін., факт, що "перший президент України Винниченко є одружений з жидівкою (п. Розою Ліфшіц)". "Коли він вступив в урядування, прийняв депутацію з жидівським міністром на чолі і запевнив її в імені Центральної Ради про охорону меншостей".

1221. *Земельна реформа на Україні.* — "Робітник", Нью-Йорк, 4. IV. 1919, ч. 22, с. 1. (Б)

Як голова Директорії, В-ко домагався, "щоб земельна реформа відбулася через націоналізацію землі". Це викликало опір землевласників. Відхід В-ка з Директорії змінив ситуацію, і міністер хліборобства Є. Архипенко виготовив проєкт земельної реформи за викупом великої земельної власности.

1222. Івченко, М. *В. Винниченко. "Базар".* — "Книгар", Київ, 1919, ч. 20, с. 1308-1310. (А)

Рецензент переказує зміст п'єси і наприкінці зауважує: "У порівнянні з *Чорною Пантерою і Білим Ведмедем* та *Гріхом* — *Базар* менш драматична п'єса, і окремі постаті не настільки рельєфно накреслені. Але за всім тим п'єса написана талановито і на сцені безперечно буде мати великий успіх. А окремі місця, як наприклад, сцени коло в'язниці, коли карні в'язні зустрічають Марусю, написані яскраво, соковито, повні тонкого гумору і рухів. У них яскраво відбивається сильний талант нашого письменника".

1223. К-т. *Україна в Парижі.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 17. IV. 1919, ч. 45, с. 2. (Б)

Про засідання мирової делеґації УНР у Парижі 27. III. 1919, на якому з'ясовано політичну й мілітарну ситуацію в Україні. При цьому вказано на керівну ролю В-ка у протигетьманському повстанні і на те, що під час переговорів у Бірзулі Франція зажадала усунення В-ка і Чехівського з Директорії. У наслідок цього "Винниченко уступив, а на його місце головою Директорії став Петлюра".

1224. *Між Петлюрою і Винниченком мало прийти до незгоди.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 21. I. 1919, ч. 8, с. 1. (Б)

У зв'язку з конфліктами між Петлюрою і В-ком "заповідають, що Винниченко утворить незабаром новий український уряд".

1225. *Молодий театр.* — "Робітнича газета", Київ, 1. I. 1919, ч. 425, с. 1. (А)

Повідомлення про вистави п'єси В-ка *Чорна Пантера і Білий Ведмідь* у київському Молодому театрі і його ж п'єси *Між двох сил* у Державному драматичному театрі в Києві.

1226. *Новий уряд на Україні.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 13. III. 1919, ч. 30, с. 1. (Б)

З Вінниці, тимчасової столиці УНР, наспіла урядова телеграма, що "Володимир Винниченко усунувся з Директорії, і місце тимчасового президента України зайняв Симон Петлюра".

1227. *Переговори Директорії з французами.* — "Українські робітничі вісті", Вінніпеґ, 3. V. 1919, ч. 7. с. 2. (О)

У переговорах Директорії УНР з французькою комендатурою в Одесі французи поставили як першу вимогу для дальших переговорів усунення В-ка і Чехівського з членства Директорії.

1228. *Переговори з французами.* — "Щире слово", Владивосток, 31. I. 1919, ч. 16, с. 2. (У)

За швайцарською газетою "L'Ukraine" (від 20. III. 1919) подано вістку, що під час переговорів Директорії УНР з французьким урядом В-ко, не вимогу французьких представників, склав свій уряд голови Директорії.

1229. *Петлюра видав наказ ув'язнити Винниченка.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 1. IV. 1919, ч. 38, с. 1. (Б)

Швайцарська газета "Tribune de Lausanne" (від 27. II. 1919) повідомила на підставі телеграми українського телеграфічного бюра (від 25. II. 1919), що "ген. Петлюра видав наказ арештувати Винниченка, який увійшов у зв'язки з більшовиками".

1230. *Петлюра наказав арештувати Винниченка.* — "Українські робітничі вісті", Вінніпеґ, 3. V. 1919, ч. 7, с. 7. (О)

Кореспондент Українського Бюра в Будапешті повідомив, що 25. II. 1919 Петлюра дав наказ арештувати В-ка. В-ко втік до Будапешту і старається виїхати до Швайцарії.

1231. *Повалення Скоропадського.* — "Народня воля", Скрентон, 1. II. 1919, ч. 13, с. 2. (У)

Опис протигетьманського повстання. Війська Українського Національного Союзу розбили армію П. Скоропадського, скріплену військами ген. Денікіна. "Влада перейшла в руки нового уряду під проводом Винниченка".

1232. *Президент України в дорозі до Парижу.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 11. III. 1919, ч 29, с. 1-2. (Б)

Повідомлення на підставі телеграми з Берна (від 6. III. 1919), що "президент Української Народньої Республіки — імовірно Володимир Винниченко — є в дорозі до Парижу, де має стрінутися з президентом Вілсоном". Подаючи цю вістку, редакція "Свободи" застерігається, що телеграма походить з українського приватного, а не урядового джерела.

1233. *Признання.* — "Народна воля", Скрентон, 2. I. 1919, ч. 1, с. 2. (Б, У)

Редакційна стаття про можливості визнання Америкою уряду В-ка.

1234. *Розмова з Вол. Винниченком.* — "Робітнича газета", Київ, 1. I. 1919, ч. 425, с. 5. (М)

Відбулося інтерв'ю співробітника "Робітничої газети" з головою Директорії. На початку розмови В-ко категорично заперечив чутки про непорозуміння між членами Директорії, зокрема між ним і С. Петлюрою. Далі він сказав, що чорносотенні російські кола в Україні надіються "на прихід сюди більшовизму, а через те на майбутнє відновлення єдиної неділимої Росії". Ці надії марні, бо більшовицькі форми для України неприйнятні. "Самостійність Української Республіки припечатана кров'ю нашого народу. Цю печать можна зірвати тільки з життям нашої нації". Міжнароднє становище України В-ко назвав задовільним, за винятком взаємин з Росією, яка почала військові операції проти України з метою "захвату нашої території для вивозу яко мога більшої кількости хліба, цукру й вугілля". У цій справі Директорія вислала вчора ноту російському урядові.

1235. Савченко, Ф. *З УНРади в Парижі.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 4. I. 1919, ч. 2, с. 2. (Б)

Лист від голови Української Національної Ради в Парижі Ф. Савченка, в якому він повідомляє про падіння гетьманського режиму в Україні і про те, що паризька УНРада ухвалила "однодушно підтримувати уряд Винниченка". У листі є також порада американському УНСоюзові "зробити поклик до президента Вілсона, щоб він промовив своє власне слово признати тимчасовий уряд Винниченка".

1236. Савченко, Ф. *Франція і Україна.* — "Народна воля", Скрентон, 2. I. 1919, ч. 1, с. 2. (Б)

Українська Народна Рада в Парижі ухвалила "однодушно підтримувати уряд Винниченка". Пороблено заходи у французькому уряді про допущення делеґата України на паризьку мирову конференцію і в американському уряді про визнання уряду В-ка.

1237. *Святкування ювілею М. Вороного.* — "Робітнича газета", Київ, 3. I. 1919, ч. 427, с. 3. (А)

2. I. 1919 відбулося в залі Молодого театру в Києві святкування 25-ліття літературної діяльности Миколи Вороного. "Голова Директорії Української Народньої Республіки В. К. Винниченко привітав ювілята від найвищого українського уряду і від себе, як громадянина і письменника".

1238. *Склад Винниченкового уряду.* — "Народна воля", Скрентон, 1. II. 1919, ч. 13, с. 2. (Б)

Подано список міністрів першого уряду В-ка після перемоги над гетьманом П. Скоропадським.

1239. *Українська Директорія сприяє більшовикам.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 23. I. 1919, ч. 9, с. 1. (Б)

В англійських урядових колах у Лондоні панує переконання, що Директорія "з Винниченком і Петлюрою на чолі є слабою організацією, без рішучого політичного становища" і що вона "сприяє порозумінню з більшовиками".

1240. *Український уряд Винниченка веде переговори з урядом Леніна.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 25. II. 1919, ч. 23, с. 1. (Б)

Українські делеґати в Парижі заявили, що "уряд Винниченка і Петлюри веде переговори з урядом Леніна в справі перемир'я".

1241. *Український уряд Винниченка виїхав з Києва.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 4. II. 1919, ч. 14, с. 1. (Б)

За повідомленнями з Відня, Директорія й уряд В-ка під натиском більшовицьких військ на Україну перенесли свій осідок з Києва до Вінниці.

1242. *Українські вісті з Відня.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 4. IX, 1919, ч. 105, с. 2. (Б)

Вістка про те, що в-во "Дзвін" у Відні приступило до друку "цілої низки творів В. Винниченка".

1243. *Українські "соціялістичні" уряди.* — "Українські робітничі вісті", Вінніпеґ, 15. X. 1919, ч. 23, с. 4. (О)

Хоч усі українські уряди, за винятком П. Скоропадського, були з назви соціялістичними, одначе насправді вони такими не були. У статті розглянено українські уряди з цього погляду. Про уряд В-ка сказано: "Про несоціялістичність політики уряду Винниченка найкраще свідчить неполагодження в користь селянства земельного питання на Україні, як також непереведення соціялізації індустрії і поміч контрреволюціонерові Каледінові". Це доказує, що "перший український уряд з Винниченком на чолі не був соціялістичним і не виконував волі українських працюючих мас".

1244. *Уряд Винниченка веде переговори з московським урядом.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 13. II. 1919, ч. 18, с. 1. (Б)

За повідомленнями з Лондону, "українська Директорія (уряд Винниченка) вислала недавно делеґацію до Москви з метою знайти підставу до порозуміння з російським більшовицьким урядом".

1245 *Франція і Україна.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 11. II. 1919, ч. 17, с. 2. (Б)

Редактор паризької газети "Le Journal" Сен Бріс надіслав 8. II. 1919 до нью-йоркського щоденника "American" телеграму, в якій критикує ставлення Франції і західніх альянтів до України. Він також виправдує В-ка: "Винниченко покликав німецьку допомогу. Чи міг він зробити інакше? Чого міг він сподіватися від альянтів?".

1246. *Хвиля руху Петлюри.* — "Щире слово", Владивосток, 25. VI. 1919, ч. 36, с. 2. (Б)

Про конфлікт у Директорії УНР між В-ком і Петлюрою та про висилку С. Мазуренка до Москви на мирові переговори.

1247. Шопінський, Володимир. *"Базар".* — "Робітник", Нью-Йорк, 21. IV. 1919, ч. 27, с. 3. (Б)

Рецензія на виставу драми В-ка *Базар*, що її відіграв 13. IV. 1919 в Нью-Йорку під реж. П. Безталанного Аматорський гурток при 20-му відділі Української Федерації соціялістичної партії. Позитивна оцінка драми, низка критичних зауважень про виконавців ролей.

1920

1248. *Аксельрод про тов. Винниченка.* — "Нова доба", Відень, 18. IX. 1920, ч. 29, с. 6. (А)

Берлінська г. "Freiheit" (ч. 374, 1920) надрукувала інтерв'ю з П. Аксельродом, делеґатом Росії в литовсько-російських переговорах у Ковні. Серед інших проблем Аксельрод порушив також справу теперішнього перебування В-ка в Харкові й висловив віру в те, що "саме нашому тов. В. Винниченкові вдасться з'єднати всі комуністичні групи на Україні і створити одну сильну українську комуністичну партію".

1249. Багриновський, М. *З приводу листа д. Винниченка.* — "Воля", Відень, II. 1920, т. 1. ч. 8, с. 358-360.
_____. "Свобода", Джерсі Сіті, 20. III. 1920, ч. 35, с. 3. (Б)

Мова про лист В-ка до редакції г. "Боротьба" (див. ч. 478). Автор статті оспорює твердження В-ка, що під сучасну пору форма радянської влади є необхідна для України, і заявляє, що теперішня боротьба на Україні є боротьбою "проти різних чужоземних завойовників і грабіжників", а не проти буржуазного ладу, як уважає В-ко.

1250. *Бібліографія.* — "Боротьба", Відень, 4. II. 1920, ч. 4-5, с. 6. (А)

Повідомлення про вихід з друку 1-ої частини *Відродження нації* В-ка. Подано зміст цієї ч-и.

1251. *Брехні і клевети шарлятана.* — "Нова доба", Відень, 26. VI. 1920, ч. 17, с. 3-4. (Б)

Редакційна стаття-полеміка з В. Піснячевським, редактором "Волі", який у цьому ж. надрукував свою *Відповідь на відкритий лист Володимира Винниченка* (див. ч. 1321). У цій *Відповіді* він поставив В-кові низку закидів, зокрема обвинуватив його у зловживанні народніми грішми. Редакція "Нової доби" доказує безпідставність цих обвинувачень.

1252. *Виїзд тов. В. Винниченка на Україну.* — "Нова доба", Відень, 29. V. 1920, ч. 13, с. 1. (А, Б)

Повідомлення про виїзд В-ка до Москви й Харкова.

1253. *"Винниченківська історія"*. — "Українські робітничі вісті", Вінніпеґ, 8. XII. 1920, ч. 85, с. 2. (О)

Неназваний віденський кореспондент "Українських робітничих вістей" одержав листа від неназваного "одного товариша з Берліну". У листі описано "винниченківську історію", тобто, Винниченкове перебування в УРСР у 1920 р. Цю "історію" розповів "товаришеві з Берліну" радянський народній комісар В. Затонський. У розповіді Затонського сказано, м. ін., що "Винниченкові дана була повна змога взяти активну участь в роботі, показати себе: чи може він стати провідником в українській революції, чи, принаймні, зайняти в ній становище українського Максіма Ґорького. На жаль, Винниченко не схотів скористуватися цією можливістю, бажаючи відразу все перевернути по-своєму". "В українських справах, побіч вимоги 'дійсної' незалежности УРСР, одними з основних його вимог були: зміна складу Політбюра й унезалежнення КП(б)У від РКП — безпосереднє підпорядкування її Екзекутиві 3-го Інтернаціоналу. Обидві вимоги було відкинуто". В-кові запропонували портфель народнього комісара закордонних справ і заступника голови Ради народніх комісарів. "Після довгих розмов і переговорів (рішаючою була розмова з Мануїльським) Винниченко згодився ці посади прийняти. Однак не вспів Мануїльський, який на другий день виїхав до Риги, доїхати до Москви, як почув тут, що Винниченко знов відмовився і виїжджає за кордон (Отже 'урядував' він максимум 2-3 дні)".

1254. *Винниченко в Кам'янці*. — "Українські робітничі вісті", Вінніпеґ, 3. IV. 1920, ч. 14, с. 3. (О)

По Кам'янці рознеслася чутка, що в місті перебуває В-ко. Поліція шукала його скрізь, одначе не знайшла.

1255. *Винниченко в Москві*. — "Народна воля", Скрентон, 31. VIII. 1920, ч. 104, с. 2. (Б)

Редакційна стаття з приводу виїзду В-ка до Москви й Харкова. Подано короткий огляд дотеперішньої політичної діяльности В-ка. З'ясовано вимоги, які В-ко поставив більшовицьким лідерам, прибувши з Харкова до Москви, зокрема щодо справжньої незалежности України, зліквідування московської централізації й економічної експлуатації України. Московський уряд поставився до В-ка і його вимог "холодно". В-ко не одержав жадної відповіді на свою "Записку" до уряду й повернувся ні з чим до Харкова.

1256. *Винниченко Володимир: Відродження нації*. Частина 1. — "На переломі", Відень, 1. III. 1920, ч. 1, с. 62-63. (Б)

Про вихід з друку першої ч-и Винниченкової праці, яка "обговорює добу Української Центральної Ради в її першому періоді, коли складалася революційна організація української державности й морально-правної влади". Подано зміст книжки.

1257. *Винниченко Володимир. Відродження нації*. Частина 2. — "На переломі", Відень, 10. III. 1920, ч. 2, с. 63. (Б)

Бібліографічна нотатка про другу ч-у *Відродження нації* і про її зміст.

1258. *Винниченко домагається суверенности України.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 17. VIII. 1920, ч. 99, с. 1. (Б)

За повідомленнями берлінського Українського пресового бюра від 26. VII. 1920, В-ко "відбув у Москві наради з провідниками совєтської Росії і радянської України. Йому пропонували різні відповідальні становища в уряді радянської України. Винниченко одначе заявив, що прийме їх тоді, коли буде вповні забезпечена суверенність радянської України".

1259. *Винниченко і більшовики.* — "Народна воля", Скрентон, 13. XI. 1920, ч. 136, с. 2. (Б)

Розповідь про поїздку В-ка до Москви й Харкова в 1920 році та його повернення за кордон. В-ко повернувся розчарований невдачею своєї спроби порозумітися з більшовиками. Задумує покинути політичну діяльність. Від'їжджаючи з України, В-ко "лишив там для потаємного розповсюдження *Одвертий лист до українських селян і робітників* про те, для чого він їхав до Росії і чому вернувся" (див. ч. 480).

1260. *"Винниченко і його політична школа".* — "Воля", Відень, III. 1920, т. 1, ч. 12, с. 607. (Б)

"Воля" друкує довгу цитату з комуністичної газети "Щоденні американські вісті" (місця ні дати видання не позначено) на доказ, що навіть комуністи не схвалюють листа В-ка до редакції "Боротьби" (див. ч. 478).

1261. *Винниченко кинув московські совєти.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 30. X. 1920, ч. 131, с. 2. (Б)

Спеціяльна кореспонденція "Свободи" з Карлсбаду в Чехо-Словаччині, куди саме повернувся В-ко після 4-місячного перебування на Україні. Він розчарований у своїх надіях на можливості співпраці з московськими комуністами і "віщує перемогу реакції на Україні і в Росії на найближчий час, але стверджує великий, просто неймовірний зріст національної свідомости серед українського народу".

1262. *Винниченко комісаром у радянському уряді.* — "Народна воля", Скрентон, 9. X. 1920, ч. 121, с. 1. (Б)

За повідомленням варшавської преси, В-ко став комісаром закордонних справ в українському радянському уряді.

1263. *Винниченко президентом української радянської республіки?* — "Народна воля", Скрентон, 12. X. 1920, ч. 122, с. 2. (Б)

Повідомлення за польською г. "Rzeczpospolita", що договір між В-ком та більшовицьким представником Х. Раковським підписано і В-ко став президентом української радянської республіки.

1264. *Винниченко розчарований російськими комуністами.* — "Народна воля", Скрентон, 30. X. 1920, ч. 130, с. 2. (Б)

До Карлсбаду прибув В-ко після 4-місячного перебування в Росії й на Україні. "Його надії на можливість співробітництва з російськими комуністами не

справдилися". Він задумує поселитися в Чехії і, розчарований своєю невдачею, покинути політичну діяльність.

1265. *"Відродження нації"*. Новий політичний твір В. Винниченка. — "Свобода", Джерсі Сіті, 28. II. 1920, ч. 26. с. 3. (Б)

Повідомлення про вихід з друку 1-ої ч-и *Відродження нації*. Надруковано також уривок з передмови автора.

1266. *В. К. Винниченко*. — "Воля", Відень, VI. 1920, т. 2, ч. 10, с. 418. (Б)

Вістка, що В-ко перебуває в Естонії і не одержав від більшовиків дозволу на проїзд до Харкова.

1267. *В. К. Винниченко і більшовики*. — "Воля", Відень, I. 1920, т. 1, ч. 5, с. 237-238. (Б)

Коментарі до листа В-ка, що появилися в газеті "Боротьба", (див. ч. 478). Подано також повний текст цього листа. У ньому В-ко заперечує поголоски, нібито він погодився стати членом уряду І. Мазепи, і заявляє, що "єдиною формою державности нашої селянсько-робітничої нації в даний момент є робітнича селянська держава".

1268. *В московських "Ізвестіях"*. — "Воля", Відень, VII, 1920, т. 3, ч. 3, с. 109. (Б)

Вістка про те, що в московській газеті "Известия" появилося інтерв'ю з В-ком, у якому він гостро виступив проти Пілсудського й Петлюри (див. ч. 3007).

1269. Возняк, М. *Як дбає українська громада про свій театр у Львові?* — "Народна воля", Скрентон, 23. IX. 1920, ч. 114, с. 2-3. (Б)

Опис невідрадних умов, у яких доводиться працювати Народньому театрові "Української бесіди" у Львові. При цьому вістка, що польська цензура заборонила театрові поставити п'єсу В-ка *Панна Мара*.

1270. Волинець [псевд. Матвія Шатульського]. *Поважні і речеві*. — "Українські робітничі вісті", Вінніпеґ, 1. IX. 1920, ч. 57, с. 2. (О)

Автор обороняє В-ка і Грушевського від обвинувачень і зневаг, що друкуються про них на сторінках віденської "Волі".

1271. *Володимир Винниченко виїхав на Україну*. — "Свобода", Джерсі Сіті, 17. VI. 1920, ч. 73, с. 1. (Б)

Вістку про виїзд В-ка подано за віденською "Новою добою" (див. ч. 1252). Коментар редакції "Свободи": "Кожний українець радо привітає вістку, що Володимир Винниченко, перший вождь української революції, виїхав на Україну, де кується в крові й сталі воля народня".

1272. *Володимир Винниченко. Відродження нації*. — "Боротьба", Відень, 4. II. 1920, ч. 4-5, с. 6. (А)

Повідомлення про вихід з друку 1-ої частини *Відродження нації*, яка розглядає добу УЦРади в її першому періоді. Подано зміст цієї ч-и.

1273. *Всім до ганебного стовпа пригвожденним.* — "Українські робітничі вісті", Вінніпеґ, 8. V. 1920, ч. 24, с. 2. (О)

Передруковуючи з "Нової доби" цю статтю В-ка (див. ч. 469), редакція попереджає її своїм коментарем. У ньому стверджує, що В-ко — хоч і був провідником контрреволюційної Директорії, — то все ж таки, перебуваючи тепер у Відні і бачачи зблизька всю злочинну політику української контрреволюції, він безпощадно таврує ці злочини.

1274. *Втеча Винниченка.* — "Син України", Варшава, 9. X. 1920, ч. 10, с. 8. (Б)

Вістка, що В-ко "втік" з України за кордон. "В даний момент Винниченко перебуває в Чехії, десь коло Праги, і пише нову працю, де має виявити всю правду про своїх колишніх товаришів-більшовиків".

1275. *Вчепилися Винниченка.* — "Українські щоденні вісті", Нью-Йорк, 18. VIII. 1920, ч. 167, с. 3. (У)

"Продажні, чорносотенні газети в Америці, як 'Свобода' і 'Америка' " друкують різні вістки про В-ка, який перебуває в Україні. І так, напр., повідомлено, що В-ко веде боротьбу з радянським урядом в Україні, і навіть що В-ка замордовано. "Українські щоденні вісті" радять залишити В-ка в спокої, бо "при добрій волі і він остаточно зовсім пристане до працюючих мас України".

1276. В'юн [псевд. Ростислава Заклинського]. *Кому вони служили?* — "Українські робітничі вісті", Вінніпеґ, 11. VIII. 1920, ч. 51, с. 2. (О)

Полеміка з вінніпезьким "Українським голосом" з приводу його антибільшовицької політики. Автор твердить, що "Український голос" служив і служить чужим, неукраїнським інтересам. І так, напр., коли в Україні була при владі УЦРада з Грушевським і В-ком на чолі, то "Український голос" підтримував цих двох діячів. Коли ж тепер "Винниченко і Грушевський заявилися за Радянською Україною, а Винниченко ще й представив у своїй книжці *Відродження нації* політику Центральної Ради як цілком протисоціялістичну, цілком буржуазну, то 'Український голос' виступив і проти Винниченка і проти Грушевського".

1277. В'юн [псевд. Ростислава Заклинського]. *Напасть.* — "Українські робітничі вісті", Вінніпеґ, 10. VII. 1920, ч. 42, с. 4. (О)

У віденському ж. "Нова доба" надруковано заяву редакції цього ж. з протестом проти повсякчасних нападів на В-ка, що появляються на сторінках комуністичних г. "Українські робітничі вісті" (Вінніпеґ) і "Українські щоденні вісті" (Нью-Йорк). Автор статті *Напасть* полемізує з "Новою добою" і заперечує її закиди (див. ч. 1296).

1278. *Голос українця* (З розмови з тов. Винниченком). — "Нова доба", Відень, 3. VII. 1920, ч. 18, с. 1-2.
_____. П. н. *Голос Винниченка.* — "Українські робітничі вісті", Вінніпеґ, 24. VII. 1920, ч. 46, с. 2.

_____. П. н. *Володимир Винниченко про польські варварства в Києві.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 29. VII. 1920, ч. 91, с. 2. (А, Б, К)

Переклад інтерв'ю з В-ком, що появилася в московській г. "Известия" (див. ч. 3007).

1279. Горленко, Андрій [псевд. Віктора Піснячевського]. *Без дороги.* — "Воля", Відень, VIII, 1920, т. 3, ч. 6, с. 203-205. (Б)

Автор глузує з В-ка за його поїздку на Україну 1920 р. і його безуспішні спроби добитися в Москві прав для України.

1280. Горленко, Андрій [псевд. Віктора Піснячевського]. *Між двох сил.* — "Воля", Відень, I. 1920, т. 1, ч. 5, с. 195-198. (Б)

Полеміка з В-ком з приводу його листа до редакції "Боротьби" (див. ч. 478).

1281. Гр. *Загублене звено знайшлося.* — "Українські робітничі вісті", Вінніпеґ, 1. XII. 1920, ч. 83, с. 2. (О)

Полемічна стаття проти В-ка після його повернення з поїздки на Україну. Автор осуджує зокрема Винниченкового *Листа до українських робітників і селян* (див. ч. 480) та інші його протибільшовицькі виступи.

1282. Ґольдельман, Соломон. *В справі українсько-жидівських відносин.* — "Воля", Відень, IX, 1920, т. 3, ч. 10/11, с. 393, 396-398. (Б)

Автор, колишній товариш міністра праці в уряді УНР, 4. XII. 1918 року "листом до т. Винниченка — голови Директорії і ідейного керівника повстання, запропонував свою участь, як жидівського соціял-демократа і націоналіста, в сучасній українській національній революції". Далі автор описує свою розмову з В-ком про майбутню участь автора в українському уряді.

1283. *Gorżkie żale укр. с.-р.* — "Нова доба", Відень, 28, XI. 1920, ч. 39, с. 8. (А)

Про конфлікт між Закордонною групою Української комуністичної партії і Українською партією соціялістів-революціонерів. Головною причиною конфлікту було те, що ес-ери критично ставилися до повернення В-ка з України 1920 р. і його *Листа до українських робітників і селян* та з цього приводу "виливали свої гіркі жалі".

1284 Д. І. Д. *Минуле і майбутнє.* — "Воля", Відень, XI. 1920, т. 4, ч. 6, с. 283-286. (Б)

Аналізуючи невдачу української визвольної революції, автор доходить до висновку, що причиною цієї невдачі є "або партійний фанатизм, що покриває собою любов до України, або гидке честолюбство, що гіпнотизує навіть світлих і чистих колись людей. Через це ми втратили в особах М. Грушевського і В. Винниченка знаменитого історика і талановитого письменника, а придбали поганеньких і шкідливих для України політиків".

1285 Дм. Ів. *"Суверенність" радянської України.* — "Воля", Відень, X. 1920, т. 4, ч. 1, с. 8. (Б)

За станиславівською газетою "Українське слово" (4. IX. 1920, ч. 5) автор подає вістку, що В-ко, прибувши з-за кордону на Україну, "в українських колах зустрів дуже холодний прийом. Сам він теж у балачках казав, що не так він уявляв собі радянську Україну, як побачив у дійсності".

1286. *Договір Винниченка.* — "Нова доба", Відень, 2. X. 1920, ч. 31, с. 6.
_____. "Воля", Відень, X. 1920, т. 4, ч. 2, с. 88-89.
_____. "Свобода", Джерсі Сіті, 21. X. 1920, ч. 127, с. 1. (А, Б)

За повідомленням львівської г. "Вперед" (29. IX. 1920, ч. 222), В-ко підписав з урядом Росії договір у справі незалежности Української Радянської Республіки. Найважливіші точки договору такі: незалежність України має бути фактична, а не фіктивна; українізація всіх державних установ на Україні; всі комісаріяти мають бути обсаджені українцями, не має бути спільних комісаріятів, число комісаріятських тек має бути таке саме, як у Росії; має бути окреме військо радянської України. На підставі цього договору почато вже формування української армії. 9. IX. 1920 В-ко почав офіційно урядування, як заступник наркома України Раковського і як комісар закордонних справ України.

1287. *Документи по ділу В. Піснячевського і С. Вітика.* — "Воля", Відень, X. 1920, т. 4, ч. 2, с. 100-101. (Б)

Протоколи громадського суду в справі образи чести В. Піснячевського. У своїх примітках до цих протоколів редакція "Волі" вказує на те, що дружина В-ка д-р Розалія Я. Ліфшіц-Винниченко "брала фактичну участь у нещасних переговорах деяких українських соціялістів з Раковським і Мануїльським у Києві 1918 року, які скінчилися так сумно і для Винниченка і для Директорії". Редакція "Волі" висловилася проти "втручання п. Винниченкової в українські державні справи" та порівняла це втручання до безвідповідальних впливів цариці Александри Федоровни на державні справи Росії перед революцією.

1288. Долинський, Д. *Боротьба українського народу за волю і державність;* огляд подій за рр. 1918, 1919 і 1920. — Вінніпеґ, Накл. Руської книгарні, 1920. 246 с. (Б)

Згадки про політичну діяльність В-ка, як ось його переговори з петроградським Тимчасовим урядом у справі автономії України, його промови на засіданнях УЦРади, протигетьманське повстання і створення Директорії УНР під проводом В-ка, його виступ на Трудовому Конґресі в Києві 22. I. 1919, вихід В-ка з Директорії та ін.

1289. Дорошенко, Дмитро. *Дещо про закордонну політику Української Держави в 1918 році.* — "Хліборобська Україна", Відень, 1920-1921, зб. 2, 3 і 4, с. 50. (А, Н)

На початку своїх споминів автор згадує причини, які спонукали його прийняти посаду міністра закордонних справ у гетьманському уряді. "Найбільше нахилили мене зробити це С. О. Єфремов і В. К. Винниченко".

1290. *"Дочка жандарма".* — "Українські робітничі вісті", Вінніпеґ, 4. XII. 1920, ч. 84, с. 1. (О)

Повідомлення про виставу п'єси В-ка *Дочка жандарма* 11. XII. 1920 в Українському греко-кат. домі в Едмонтоні.

1291. *Є. Х. Чикаленко про В. К. Винниченка.* — "Воля", Відень, II. 1920, т. 1, ч. 8, с. 394-396. (Б)

Є. Чикаленко критикує листа В-ка до редакції "Боротьби" (див. ч. 478), а зокрема Винниченкову думку, що московські більшовики не пішли б війною на Україну, якби Україна проголосила в себе "форму радянської влади".

1292. Жученко, М. *Українське письменство в 1920 році.* — "Хліборобська Україна", Відень, 1920-1921, зб. 2, 3 і 4, с. 238-243. (А, Н)

Неґативна оцінка Винниченкової кн. *Відродження нації.* На думку рецензента, ця праця "мусить розчарувати того, хто думає знайти в ній, коли не об'єктивну фактичну історію, то хоч мемуари, спомини про події революції її учасника і діяча, що являвся одною з центральних фігур цілого революційного руху. Замість цього, маємо політичний памфлет, правда талановитий, писаний з властивим авторові темпераментом, але безмірно грубий — аж до вульґарности. Українська революція не знайшла свого історика в особі знаменитого нашого романіста".

1293. Закордонна група Укр. ком. партії і Редакція "Нової доби". *Заява.* — "Нова доба", Відень, 2. X. 1920, ч. 31, с. 6. (А)

П. Дятлів подав у 4 ч. "Комуністичної бібліотеки" (дата ні місце видання не зазначені), що В-ко, який саме тепер перебуває на Україні, став там членом КП(б)У. ЗГ УКП і "Нова доба" заперечують цю вістку і стверджують, що В-ко є і далі членом УКП і не вступив до КП(б)У "тому що ця партія є обласною, себто провінціяльною організацією Російської ком. партії. Адже ж Україна не є ніякою областю ні провінцією Росії".

1294. *Заходи Винниченка.* — "Народна воля" Скрентон, 12. X. 1920, ч. 122, с. 2. (Б)

На конференції в Москві, при участі Леніна, Троцького і Йоффе, В-ко одержав заяву про визнання незалежности України. В-ко вимагав приєднання Галичини до України. Після конференції В-ко виїхав до Харкова, де його проголошено "провідником української радянської республіки".

1295. *Заходи тов. Винниченка.* — "Нова доба", Відень, 2. X. 1920, ч. 31, с. 6. (А)

За львівською г. "Громадська думка" (1920, ч. 219) подано вістку, що 9. IX. 1920 харківський український уряд прийняв усі вимоги В-ка, в наслідок чого він став заступником голови Народніх комісарів України і комісарем закордонних справ. "Умови Винниченка національного характеру, вони дають ґарантію, що суверенність Радянської України не буде фікцією, а дійсністю".

1296. *Заява.* — "Нова доба", Відень, 12. VI. 1920, ч. 15, с. 6. (А)

Заява редакції "Нової доби" в оборону В-ка від атак комуністичних газет "Українські робітничі вісті" (Вінніпеґ) і "Українські щоденні вісті" (Нью-Йорк), які намагаються представити В-ка "як головного провідника української контрреволюції" (див. також ч. 1277).

1297. *Звістки про Україну.* — "Щире слово", Владивосток, 8. III. 1920, ч. 3, с. 2.

(Б)

Повідомлення про вихід В-ка з членства УСДРП.

1298. Золотаренко, С. [псевд. Соломона Ґольдельмана]. *Ілюзії минулого — мрії майбутнього.* — "Воля", Відень, X. 1920, т. 4, ч. 5, с. 220-225. (Б)

Полеміка з В-ком з приводу його *Листа до українських робітників і селян*, якого він опублікував, повернувшися 1920 року з України (див. ч. 480).

1299. Золотаренко, С. [псевд. Соломона Ґольдельмана]. *3-і роковини більшовицького перевороту.* — "Воля", Відень, XI. 1920, т. 4, ч. 7/8, с. 331-335. (Б)

У своєму *Відродженні нації* В-ко критикує ухвалу УЦРади від 8. XI. 1917 у справі більшовицької революції в Петрограді. Автор статті оспорює цю критику В-ка.

1300. *З українського життя на чужині.* — "Воля", Відень, II. 1920, т. 1, ч. 8, с. 391. (Б)

В-ко провіряє правдивість чуток про пляни радянського уряду запросити його до Києва. Коли б це було фактом, В-ко поїхав би.

1301. *З українського життя на чужині.* — "Воля", Відень, III. 1920, т. 1, ч. 11, с. 553. (Б)

Про вихід першого числа ж. "Нова доба" під ред. В-ка і М. Шаповала.

1302. *З українського життя на чужині.* — "Воля", Відень, V. 1920, т. 2, ч. 4, с. 189-190. (Б)

Про листи передані до Києва "В. Винниченком, М. Ґрушевським і іншими українськими комуністами". Одержавши ті листи, більшовики проголосили у своїх газетах і в радіо "про перехід цих осіб до їхнього табору".

1303. *З українського життя на чужині.* — "Воля", Відень, V. 1920, т. 2, ч. 6, с. 275-276. (Б)

За повідомленнями з Берліну, до Харкова виїхав "лідер українських комуністів у Відні п. Винниченко". У Берліні В-ко відбув кілька зустрічей з більшовицькими представниками. Російські монархісти певні, що "живцем він не вилізе з цієї історії".

1304. *З українського життя на чужині.* — "Воля", Відень, X. 1920, т. 4, ч. 4, с. 214-215. (Б)

Вістка з Чехії, що за кордон повернувся з України В-ко, якого "Воля" називає іронічно "пан президент Української Радянської Республіки". В-ко повернувся "худий, змарнілий, душевно пригноблений. Перед від'їздом з України нелеґально надрукував листа до робітників українських з поясненням того, чому він знов тікає з України". В-ко оповідає, що на Україні "не можна нічого зробити. Бо ввесь апарат їх на Вкраїні жидівсько-російський, централістичний по поглядам, звичаям, вихованню, комуністичним принципам централізму, які співпадають з централізмом обрусительним". Редакція "Волі" вважає, що

"більшовики використовували Винниченка як приманку для крамольних українців. Оточивши його з усіх боків шпиками, вони підслуховували його розмови з робітниками, селянами, і тут же за дверима виловлювали бідолах і розстрілювали в чрезвичайках".

1305. *Из дальних странствий возвратясь...* (З українського життя на чужині). — "Воля", Відень, X. 1920, т. 4, ч. 3, с. 165. (Б)

Насмішкувате звідомлення про те, що до Карлсбаду прибув з України В-ко. "Віденські українські комуністи певні, що шановний письменник приїхав у закордонну командировку від більшовиків, щоб скласти український кабінет із співробітників 'Нової доби' ". Знову ж, на думку директора в-ва "Дзвін" Ю. Сірого, В-ко приїхав, щоб писати 4-ий том *Відродження нації*.

1306. К. Л. *Лист з України.* — "Воля", Відень, X. 1920, т. 4, ч. 4, с. 187. (Б)

У листі є згадка про В-ка: "Питаєте про Винниченка? А хто ж його може знати? Селяни не знають. А ті люди, що знають, кажуть, що зрадник!".

1307. Ковалевський, Ол. *Документ (В. Винниченко: "Відродження нації").* — "Воля", Відень, II. 1920, т. 1, ч. 7, с. 296-299. (Б)

Рецензія на першу частину *Відродження нації* (Доба Центральної Ради). Автор вважає, що ця книжка написана "надзвичайно живо й читається з великою зацікавленістю" і що Винниченкові оцінки тодішньої ситуації "являються в значній мірі не тільки хвилюючими й захоплюючими, але й об'єктивно правдивими". Одначе автор вказує на те, що тепер соціял-демократи змінили свої погляди і що "сам В. Винниченко публічно відмежовується від своїх попередніх 'помилок' ".

1308. Ковалевський, Олександер. *Проблеми.* — "Воля", Відень, III. 1920, т. 1, ч. 11, с. 515-522. (Б)

Автор оспорює погляд В-ка, що Україна могла уникнути війни з більшовицькою Москвою, якби своєчасно ввела в себе радянську форму влади.

1309. Ковалевський, Олександер. *Слабі нерви.* — "Воля", Відень, IV. 1920, т. 2, ч. 1, с. 1-3. (Б)

Автор гостро осуджує В-ка за його нещодавні виступи проти С. Петлюри й І. Мазепи. На думку автора, В-ко "страждає на слабі нерви", а вся його колишня й теперішня політична діяльність — це "зиґзаґи думки й діла". Автор нагадує листа томських студентів до В-ка з 1913 року (див. ч. 913) і часті зміни політичної орієнтації В-ка в час української революції. Про сучасну діяльність В-ка автор пише: "... те, що робить В. Винниченко й увесь 'Радянський бльок' — це є, дійсно, ніж у спину українській революції. Це є удар не тільки по Петлюрі, не тільки по Мазепі, але й по всій національній справі".

1310 Левинський, В. *"Українські щоденні вісті" (Нью-Йорк) проти "Нової доби" (Відень).* Одвертий лист до українських робітників-комуністів Злучених Держав П. Америки. — "Нова доба", Відень, 31. VII. 1920, додаток до ч. 22, 4 с. (А)

У полеміці між цими комуністичними газетами редакція "Українських щоденних вістей", виступаючи проти "Нової доби", поставила також і В-кові низку обвинувачень щодо його політичної діяльности, зокрема оскаржуючи його, що він поставив собі за ціль українську державність, а не диктатуру пролетаріяту. В. Левинський, обороняючи "Нову добу" як її редактор, відповідає також на закиди "Українських щоденних вістей" проти В-ка.

1311. Левинський, В. *"Українські щоденні вісті" (Нью-Йорк) проти "Нової доби" (Відень).* Другий одвертий лист до українських робітників-комуністів Злучених Держав П. Америки. — "Нова доба", Відень, 16. X. 1920, додаток до ч. 33, 2 с. (А)

Продовження полеміки (див. ч. 1310). Між іншими арґументами, автор обвинувачує редакцію "Українських щоденних вістей", що вона в своїй полеміці з "Новою добою" зфальшувала цитату із статті В-ка *Українська державність.*

1312. *Мальчики в штанах і мальчики без штанів.* — "Боротьба", Відень, 14. VIII. 1920, ч. 12, с. 4. (А)

З приводу конфлікту між "Новою добою" з одного боку і "Українськими щоденними вістями" та "Українськими робітничими вістями" з другого. Конфлікт постав у наслідок виступу останніх двох газет проти В-ка (див. ч. 1310, 1311).

1313. Маріян Г. [псевд. М. Андрійчука]. *З дня.*— "Українські щоденні вісті", Нью-Йорк, 4. XI. 1920, ч. 233, с. 4. (У)

Автор нотує "непровірені слухи, що Винниченко розпрощався з комунізмом, 'став на національну плятформу' і поїхав [з України] до Карлсбаду, чи то до Праги". Хоч автор визнає, що ці вістки "ще нічим не потверджені", але коментує: "Від такої людини всього можна сподіватися".

1314. *На Вкраїні.* — "Воля", Відень, V. 1920, т. 2, ч. 4, с. 196. (Б)

За газетними вістками, В-ко старався посередничати між українськими боротьбістами й урядом Раковського, але його старання були безуспішні.

1315. Назарук, Осип. *Рік на Великій Україні.* Конспект споминів з української революції. — Відень, "Український прапор", 1920. 344 с. (М, Н, У)

Автор, колишній міністер преси й пропаґанди в уряді УНР, приділяє В-кові чимало уваги в своїй книжці (с. 7, 66-68, 88, 108, 118, 120, 126, 164, 189, 190, 193). Знаходимо тут численні спогади про зустрічі, розмови, наради й співпрацю автора з В-ком. Як делеґат Стрілецької Ради, автор пропонував В-кові стати диктатором. Одначе В-ко не погодився на цю пропозицію. Як щоденний свідок, автор описує невсипущу працю В-ка. "Винниченко аж почорнів від праці". На окрему увагу заслуговує опис розмови автора, як делеґата Директорії, з французьким представником в Одесі полк. Фрайденберґом. Як відомо, представник Франції поставив вимогу усунути В-ка з членів Директорії. Автор у загальному неприхильний до українських неґалицьких діячів, одначе про В-ка висловлюється позитивно, напр.: "Найбільша індивідуальність між ними [членами Директорії] безперечно, Винниченко. Це повний чоловік, який додержує приречень, уміє мати повне довір'я до інших людей, орієнтується в обставинах і людях, має відповідну енерґію, ідею і — що я вважаю дуже важливим — почуття комізму. Як державний муж, він видержав уповні свої важкі обов'язки і

мав сміливі пляни. Не перевів їх не з власної вини".

1316. Назарук, Осип. *Чому тепер можливо й потрібно скликати Всеукраїнський Національний Конґрес.* — "Воля", Відень, XI. 1920, т. 4, ч. 9, с. 439-441.
_____. "Свобода", Джерсі Сіті, 30. XII. 1920, ч. 157, с. 3. (Б)

Автор обґрунтовує потребу скликання Конґресу, м. ін., важливим фактом, що "Винниченко, голова українських комуністів, ствердив на місці, що порозуміння між українськими й російськими комуністами неможливе".

1317. Наймит. *В несвоїй ролі.* — "Українські щоденні вісті", Нью-Йорк, 4. IX. 1920, ч. 182, с. 4. (У)

Автор полемізує з В. Левинським, співредактором віденської "Нової доби", і обвинувачує його, м. ін., у тому, що Левинський "закривається іменем Винниченка, якого називає своїм другом". А насправді "особа Винниченка і особа Левинського — це дві протилежності".

1318. *На марґінесі листа Волод. Винниченка.* — "Народна воля", Скрентон, 2. XII. 1920, ч. 144, с. 2. (Б)

З приводу Винниченкового *Листа до українських робітників і селян* (див. ч. 480), якого він залишив для таємного розповсюдження на Україні, від'їжджаючи з Харкова за кордон у 1920 році. Переказано зміст листа, в якому В-ко осуджує абсолютний централізм російської комуністичної партії, знехтування принципу виборности, експлуатацію України Москвою та ін. Висловлено також критичні зауваження до цього листа, а саме, що В-ко не осуджує в ньому самої комуністичної ідеї, тільки "похибки і промахи", яких режим допускається супроти України. А без цього "всякі відкриті листи останутся пустою декламацією і політичною поезією".

1319. *Огляд преси.* — "Воля", Відень, XI. 1920, т. 4, ч. 6, с. 328. (Б)

На обвинувачення В. Піснячевського проти В-ка "орган Винниченка 'Нова доба' відповів вуличною лайкою" (див. також ч. 1251). Подібно зареаґувала і г. "Боротьба". "Воля" закликає В-ка, який повернувся з України і має тепер змогу познайомитися з поставленими йому обвинуваченнями, щоб він відповів на них.

1320. Петровський, Д. *Революція і контрреволюція на Україні.* — "Українські щоденні вісті", Нью-Йорк, 11. XI. 1920, ч. 239, с. 2. (У)

Про виступ В-ка під час проголошення 4-го Універсалу УЦРади: "У Винниченка вистачило нахабства і цинізму сказати врочисту промову в справі України, яка 'стала самостійною і ні від кого незалежною республікою' ". Одначе "палкі промови Винниченка і Грушевського з приводу історичного значення того акту нікого не змогли спокусити. Дні Ради були вже полічені".

1321 Піснячевський, Віктор. *Відповідь на відкритий лист Володимира Винниченка.* — "Воля" Відень, VI. 1920, т. 2, ч. 7-8, с. 285-290. (Б)

Автор обвинувачує В-ка у крадежу державних грошей. Він твердить, що В-ко, покидаючи владу, вивіз з собою з України приблизно "5,000.000 карбованців у різних валютах". За ті гроші В-ко і його дружина " 'прохлажались' в аристократичних Земерінґах, розкошували в найкращих палатах Відня". Гетьман

Скоропадський передав В-кові і його урядові 3 мільярди і 800 мільйонів карбованців, а В-ко "порозкидав їх по Земерінґам, Шенбрунам". Також більшовики дали В-кові 4,000.000 карбованців як допомогу для його в-ва "Дзвін". Ці обвинувачення автор ставить на підставі інформації, яку він одержав "від одного з найближчих співробітників В-ка" (див. також ч. 1251).

1322. Піснячевський, Віктор. *Старі помилки.* — "Воля", Відень, VI. 1920, т. 2, ч. 9, с. 345-348. (Б)

Автор обвинувачує провідних українських політичних діячів на еміґрації, що вони допомагають більшовикам руйнувати українську справу й ведуть демагогічну аґітацію проти українського уряду. Ці обвинувачення автор скеровує головним чином проти В-ка, а також проти Вітика, Шаповала, Штефана й ін.

1323. Піснячевський, Віктор. *Tritum pertritum.* — "Воля", Відень, XI. 1920, т. 4, ч. 9, с. 442. (Б)

До протибільшовицьких виступів В-ка після його повернення з України 1920 року автор ставиться скептично: "Поворот Винниченка до національної справи не буде мати ніякого значення до того часу, поки він не скине шор персональної політики, з-за яких він втратив загальнонаціональні перспективи".

1324. Піснячевський, Віктор. *"Чесним з собою".* — "Воля", Відень, VII. 1920, т. 3, ч. 1, с. 24-27. (Б)

Автор підтримує свої обвинувачення у крадежу державних грошей, які він поставив В-кові (див. ч. 1321). "Не знаю, де дів п. Винниченко ті гроші, які він отримав як член Директорії на інформацію, на представництво, на виїзд; про які мені ясно говорив один з найближчих співробітників його за час його влади!". Інформацію про 4-мільйонову більшовицьку допомогу для Винниченкового в-ва "Дзвін" автор отримав "від відомого українського поета". Автор не називає прізвищ ні співробітника В-ка, ні поета.

1325. *Поворот Винниченка з Совдепії.* — "Нове слово", Берлін, 11. XI. 1920, ч. 3, с. 1-2. (М)

"Загальну сенсацію в українських і навіть чужих політичних колах зробив поворот Винниченка з Росії назад за кордон". Редакція "Нового слова" вважає, що В-ко, "лишившися по своїй натурі українським патріотом", виїхав улітку 1920 р. на Україну, щоб "спробувати рятувати українську державність з більшовиками". Ця спроба покінчилася невдачею. Бажаючи поінформувати своїх читачів про сучасний стан в Україні із слів самого В-ка, редакція передруковує з "Нової доби" велику частину статті *Поворот т. В. Винниченка з України* (див. ч. 1326).

1326. *Поворот т. В. Винниченка з України.* — "Нова доба", Відень, 23. X. 1920, ч. 34, с. 1-2. (А)

Винниченко поїхав на Україну з доручення ЗГ УКП "для роботи в соціялістичній революції на Україні". Повернувшися звідти, він склав ЗГ УКП звіт. В-ка "прийняли в Москві надзвичайно холодно й непривітно". Не зважаючи на те, він у своїх розмовах з народніми комісарами наполегливо обстоював вимоги ЗГ УКП щодо фактичної, а не фіктивної незалежности Української Радянської Республіки. В-ка "оббріхували, з ним лицемірили, тижнями зволікали з

відповіддю". Подібно поводилися з ним у Харкові. "Стало ясним, що приїзд Винниченка на Україну задумали російські комуністи якнайбільше використати для своїх цілей". Не змігши ніяким чином добитися здійснення своїх вимог, В-ко виїхав за кордон. В-ко звітує, що "політика Великоросії супроти інших народів колишньої царської Росії і спеціяльно супроти України — це політика 'єдиної і неділимої'. Ще ніякий уряд так цинічно не оббріхував публічної опінії, як це робить уряд радянської Росії". На Україні "ввесь уряд, 'комісаріяти' й ін. — це одна фікція. Всім керує Москва і ЦК РКП".

Після дискусії над звітом В-ка ЗГ УКП ухвалила резолюцію, якої найважливіші постанови такі: ЗГ УКП уважає сучасну політику РСФСР і РКП незгідною і суперечною з основними засадами комунізму; теперішній стан на Україні є "станом фактичної окупації; ЗГ УКП апробує вповні становище В-ка в його переговорах з представниками радянської влади щодо їхньої політики на Україні".

1327. Політик. *Втеча Винниченка від більшовиків.* — "Воля", Відень, X. 1920, т. 4, ч. 3, с. 156-157. (Б)

Повідомляючи про повернення В-ка з Москви до Карлсбаду, автор коментує цю подію: "Так повним фіяско закінчилася остання, найбільш рішуча, смілива спроба дійти до згоди з московськими комуністами, добитися національної української державности, хоч би в рамках федерації, на плятформі радянської влади". Все ж таки, автор приходить до висновку, що "більшовики широко використали свій короткий альянс з Винниченком. Цей альянс безумовно не мало пошкодив українській справі".

1328. *Політичні вісті з Радянської України.* — "Нова доба", Відень, 11. IX. 1920, ч. 28, с. 6. (А)

З приводу створення Румунської ради відбувся в київському театрі святковий вечір, на якому промовляли Раковський, Мануїльський, В-ко й деякі румунські комуністи.

Московський уряд віддав керму пропаґанди в Галичині В-кові.

1329. *По повороті Винниченка.* (Спеціяльна кореспонденція "Свободи"). — "Свобода", Джерсі Сіті, 6. XI. 1920, ч. 134, с. 2. (Б)

Розповідь В-ка про його враження з України, коли він повернувся звідти до Карлсбаду. В-ко вважає, що Ленін так само вороже наставлений до України, як і Троцький. Московські більшовики ведуть політику централізації, спрямовану на знищення національностей. Через те "ненависть до комуністів на Україні незвичайна". У парі з цим зростає і антисемітизм з уваги на "величезну ролю, яку в адміністрації грають жиди". Виїжджаючи з України, В-ко залишив для таємного розповсюдження *Лист до українських робітників і селян*, у якому він з'ясовує причини своєї поїздки на Україну й повернення звідти (див. ч. 480). В-ко заявив також, що задумує відійти від політичного життя і присвятитися письменницькій діяльності.

1330 *По році* — "Українські робітничі вісті", Вінніпеґ, 7. IV. 1920, ч. 15, с. 4. (О)

Критика політичної діяльности В-ка за те, що "він і його послідовники не йшли разом із східньою революцією, але пішли шукати помочі в західній контрреволюції".

1331. Правобережець, В. [псевд. Богдана Ярошевського]. *Замітки на полях демократичної преси.* — "Хліборобська Україна", Відень, 1920-1921, зб. 2, 3 і 4, с. 180. (Б, Н)

Автор обвинувачує українських комуністів, що вони приймають урядові посади в теперішній комісарській Росії під лицемірним претекстом, нібито хочуть допомогти українському народові. "Відмова В. Винниченка від такого роду посади — це досі в новій українській комуністичній демократії виняток. В. Винниченко не прийняв урядової комуністичної посади, вважаючи, що російський комуністичний уряд ворожий українському народові".

1332. *Призначення Винниченка делеґатом до Риги.* — "Нова доба", Відень, 9. X. 1920, ч. 32, с. 6. (А)

На мировій конференції в Ризі чекають приїзду нових делеґатів Радянської України, а саме: В-ка, Владімірова й Каткова.

1333. *Раковський і Винниченко.* — "Народна воля", Скрентон, 16. IX. 1920, ч. 111, с. 2. (Б)

До Києва прибув Х. Раковський. У міському театрі відбувся мітинґ, на якому Раковського вітали Д. Мануїльський і В-ко від імени російської та української комуністичних партій.

1334. *Редактор "Волі" в ролі Катона.* — "Боротьба", Відень, 26. VI. 1920, ч. 10-11, с. 8. (А)

"Боротьба" обороняє В-ка від обвинувачень, які йому поставив ред. "Волі" В. Піснячевський (див. ч. 1321).

1335. Редакція "Нової доби". *Заява.* — "Нова доба", Відень, 12. VI. 1920, ч. 15, с. 5. (А)

У зв'язку з численними атаками вінніпезьких "Українських робітничих вістей" і нью-йоркських "Українських щоденних вістей" на "Нову добу" і на В-ка як "головного провідника української контрреволюції", — редакція "Нової доби" заявляє, що на ті атаки не відповідатиме.

1336. *Розмова з тов. Винниченком.* — "Нова доба", Відень, 7. VIII. 1920, ч. 23, с. 3-6.
_____. "Українські робітничі вісті", Вінніпеґ, 8, 11. IX. 1920; ч. 59, 60; с. 3, 3. (А, К)

Переклад інтерв'ю з В-ком у московській г. "Известия" (див. ч. 3007).

1337. Саліковський, Ол. *Лист до редакції.* — "Воля", Відень, VIII. 1920, т. 3, ч. 8, с. 334. (Б)

В опублікованому нещодавно 3-му томі Винниченкового *Відродження нації* подано, що на нараді в Києві перед протигетьманським повстанням автор листа висловився проти цього повстання. Автор листа спростовує, що в згаданій нараді взагалі не брав участи.

1338. *"Селянська бідкота" про Винниченка.* — "Українські робітничі вісті", Вінніпеґ,

6. X. 1920, ч. 67, с. 3. (О)

В-ко став членом Всеукраїнського виконавчого комітету в Харкові. З цього приводу в органі ЦК КП(б)У для селян "Селянська біднота" появилася стаття п. н. *Винниченко на Україні*. У статті сказано, м. ін.: "Тепер тов. Винниченко, як член найвищого державного органу України, протистоїть зраднику Петлюрі і всій його продажній сворі, що вкупі з польським панством хоче нас роздушити".

1339. С. [крипт. Віктора Піснячевського]. *Мальбрук*. — "Воля", Відень, X. 1920, т. 4, ч. 5, с. 255-256. (Б)

Сатиричний вірш про поїздку В-ка на Україну 1920 р., його розчарування і виїзд за кордон.

1340. С. [крипт. Віктора Піснячевського]. *Школа журналістики*. — "Воля", Відень, X. 1920, т. 4, ч. 4, с. 199-204. (Б)

Фейлетон з насмішкуватими зауваженнями про діячів "Нової доби" і "Боротьби", насамперед про В-ка. Зразок: "Провідником і організатором 'добистів' є відомий еквілібрист і вольтижер пан Винниченко, з яким віденська публіка знайома по виступам його в місцевому балагані 'Нова доба' під псевдонімом 'Негідник' " і т. п.

1341. Слюсаренко, Ф. *Одповідь опонентові*. — "Воля", Відень, VII. 1920, т. 3, ч. 2, с. 66. (Б)

У зв'язку з поїздкою В-ка до Москви й Харкова автор нагадує колишні вислови В-ка, напр.: " 'одутлувата матушка-купчиха Росія', про яку казав так колись Винниченко і в обійми до якої він тепер полинув"; " 'синки-базарники, що брудними лушпиннями з насіння засмічують кров Матері', як писав той же Винниченко, і до яких він же тепер пішов".

1342. *Спасаються, як хто може*. — "Українські робітничі вісті", Вінніпеґ, 3. III. 1920, ч. 9, с. 4. (О)

Редакційна стаття, яка з комуністичних позицій висміває провідників УНР Грушевського, Петлюру, Мазепу, та найбільше В-ка, з приводу їхньої програ визвольних змагань.

1343. *Становище на Україні*. — "Воля", Відень, X. 1920, т. 4, ч. 2, с. 67. (Б)

Серед інших вісток з України є така про В-ка: "Особі Винниченка, як українцеві, не придають на Україні ніякого значення. Просто кажуть, що Винниченко пристав до більшовиків, але й ніхто не думає поважно про те, щоб Винниченко більше приніс Україні користи, ніж, напр., Ґорький Росії". -

1344. *Тов Винниченка закликають на Україну*. — "Українські робітничі вісті", Вінніпеґ, 4. II 1920, ч. 5, с. 4. (О)

За львівською г. "Вперед" від 4. I. 1920 подано таку вістку: "Члени уряду Петлюри, що перейшли на сторону більшовиків, а саме міністри І. Мазепа і Й. Безпалко, вислали тов. Винниченкові вітальну телеграму та закликають його повернутися на Україну".

1345. *Тов. В. Винниченко і уряд Совітської Росії.* — "Нова доба", Відень, 31. VII. 1920, ч. 22, с. 3.
_____. "Народна воля", Скрентон, 28. VIII. 1920, ч. 103, с. 3.
_____. П. н. *В. Винниченко і уряд радянської Росії.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 31. VIII. 1920, ч. 105, с. 5. (А, Б)

Повідомлення про те, що В-ко, делеґований Закордонною групою УКП, прибув до Москви. "Руські прийняли його холодно". В-ко відбув з представниками російського уряду низку конференцій в українській справі. Йому запропоновано пост заступника голови уряду УРСР Х. Раковського, комісара військових або закордонних справ і члена Реввоенсовета України, у склад якого входять тепер Сталін, Єґоров, Берзін і Раковський. У відповідь на ці пропозиції В-ко подав російському урядові "Докладну записку", в якій узалежнив своє прийняття будь-якого урядового становища в Україні від виконання таких умов: проголошення російським і українським урядами спростування поширюваних у західньоевропейській пресі вісток про обмеження і навіть фіктивність української радянської державности; скількість народніх комісаріятів України має бути така сама, як і в Росії; зв'язок російських комісаріятів з місцевими установами в Україні може відбуватися тільки через відповідні українські комісаріяти; слід виготовити державний господарський плян, випрацюваний при участі самого українського населення через свої органи; треба приступити до складення конституції. На цю свою записку В-ко не одержав жадної відповіді й виїхав до Харкова.

1346. *Тов. Винниченко на Україні.* — "Нова доба", Відень, 26. VI. 1920, ч. 17, с. 6.
_____. "Українські робітничі вісті", Вінніпеґ, 21. VII. 1920, ч. 45, с. 3. (Б, О)

Московська г. "Известия" від 4. VI. 1920 повідомила, що до Москви прибув з-за кордону В-ко і виїхав звідти на Україну.

1347. *Тов. Винниченко членом Всеукраїнського виконавчого комітету.* — "Нова доба", Відень, 11. IX. 1920, ч. 28, с. 6. (А)

На 4-му Всеукраїнському з'їзді робітничо-селянських рад у Харкові вибрано В-ка членом Всеукраїнського виконавчого комітету.

1348. *Траґіка української політики.* — "Боротьба", Відень, 14. VIII. 1920, ч. 12, с. 2-3. (А)

Поряд з іншими проблемами подано характеристику політичної концепції В-ка з її позитивними й неґативними сторінками. "Одним, хто помилявся, боровся, але не осмішився, є Винниченко". Із своєї поїздки в Москву В-ко повернувся з розчаруванням, яке, одначе, може принести йому і користь. "Подорож Винниченка до Москви й на Україну вилікує його із шкідливої російської інтеліґентщини".

1349. *Україна.* — "Воля", Відень, IX. 1920, т. 3, ч. 10/11, с. 435-436. (Б)

Вістка про те, що за посередництвом В-ка складено умову між "совітською Росією і радянською Україною" на таких підставах: 1) незалежність української радянської республіки; 2) союз з Росією; 3) Росія годиться на окреме представництво України за кордоном.

Одначе друга вістка подає, що, приїхавши до Харкова, "Винниченко не займає ніякої урядової посади; на свій 'ультиматум' так і досі відповіді не отримав. Є наївні, які хотять згрупувати біля нього самостійницький елемент, і до Винниченка приїжджає чимало депутацій із краю. Але нічого реального та конкретного з тих комбінацій не виходить".

1350. *Україна.* — "Воля", Відень, IX. 1920, т. 3, ч. 12, с. 501. (Б)

Серед інших вісток з України подано, що В-ко перебуває "в окупованих місцевостях Галичини".

1351. *Український комуніст про більшовицьких редакторів в Америці.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 28. VIII. 1920, ч. 104, с. 2. (Б)

Про виступ редактора віденської "Нової доби" В. Левинського в оборону В-ка від обвинувачень нью-йоркських "Українських щоденних вістей" та дальшу полеміку в цій справі (див. ч. 1310-1312).

1352. *Український народний комісаріят для закордонних справ повідомляє.* — "Нова доба", Відень, 1. V. 1920, ч. 9, с. 6. (А, Б)

Серед інших вісток з-за кордону київське радіо повідомило 22. IV. 1920, що М. Грушевський і В-ко "офіціяльно заявили себе ворогами Петлюри" і що В-ко став членом комуністичної партії.

1353. *Українські комуністи проти Винниченка.* — "Українські щоденні вісті", Нью-Йорк, 4. XII. 1920, ч. 258, с. 1. (У)

В органі комуністичної партії Німеччини "Die rote Fahne" від 12. XI. 1920 поміщено заяву Української комуністичної партії в Німеччині з приводу *Листа до українських робітників і селян* В-ка, якого він проголосив, повернувшися з України 1920 року (див. ч. 480). Закордонна група УКП заявляє, що вона провела дискусію над цим листом та "вирішила не солідаризуватися з тов. Винниченком". Група повідомляє також, що незабаром вона займе в пресі "своє становище в справі тов. Винниченка".

1354. *Хворий чоловік.* — "Українські щоденні вісті", Нью-Йорк, 11. XI. 1920, ч. 239, с. 4. (У)

Редакційна стаття проти В-ка, а зокрема проти його *Листа до українських робітників і селян* (див. ч. 480). У цьому листі В-ко обвинувачує Москву в "безоглядному абсолютному централізмі" супроти України. Редакція "Українських щоденних вістей" заперечує ці обвинувачення і заявляє: "Не віримо, що знайдеться багато робітників, які підуть по новій Винниченковій лінії, по лінії боротьби з російськими й українськими більшовиками".

1355. Христюк, Павло. *Провина перед українською революцією* (В. Винниченко. *Відродження нації*). — "Борітеся — поборете!", Відень, XII. 1920, ч. 5, с. 36-66 (Б)

Автор твердить, що В-ко у своїй праці *Відродження нації* не дотримується об'єктивности. За невдачу української революції В-ко обвинувачує провідні кадри, відриваючи їх штучно від народу. Робити цього не можна, "не згрішивши тяжко перед фактами дійсности, перед самими працюючими українськими

масами. В. Винниченко робить цей гріх". Навівши низку фактів і подій та насвітливши їх з іншого погляду, ніж В-ко, автор рецензії заявляє, що В-ко представив українську революцію тенденційно, "змалювавши її темними і тільки темними фарбами".

1356. *Хто був винен?* — "Українські робітничі вісті", Вінніпеґ, 28. VIII. 1920, ч. 56, с. 2. (О)

Редакційна стаття про причини війни між УЦРадою і російським урядом Народніх комісарів. Редакція твердить, що причиною цієї війни ніяк не було вороже ставлення більшовиків до самостійности України, як це пишуть тепер українські націоналістичні газети (зокрема вінніпезький "Український голос"), а тільки й виключно те, що УЦРада "помагала контрреволюціонерові Каледінові проти Совітської Росії". На доказ цього редакція друкує розділ *Війна з Совітською Росією* з книги *Відродження нації* В-ка, який "був тоді головою Генерального Секретаріяту, себто прем'єром уряду, і він є найліпше познайомлений з усім, що тоді робилося".

1357. *Хто і яку культуру несе на Україну.* — "Нова доба", Відень, 17. VII. 1920, ч. 20, с. 4. (А)

Стаття проти С. Петлюри. У ній згадка про те, що Міністерство преси і пропаґанди петлюрівського уряду "заборонило до вистави ті п'єси т. Винниченка, які були дозволені навіть за царського уряду".

1358. Ціпківець. *Брехня* (Оповідання про два листи). — "Воля", Відень, VII. 1920, т. 3, ч. 3, с. 100-102. (Б)

Мова про листи В-ка і М. Грушевського, друковані в журналі "Нова доба", ч. 13 і 14, 1920 (див. ч. 477). Автор називає авторів листів брехунами, авантюристами, маніяками й т. ін. та заявляє, що В-ка і М. Грушевського Україна "запише на свої жалобні скрижалі як зрадників батьківщини".

1359. Ціпківець. *Державні коти.* — "Воля", Відень, V. 1920, т. 2, ч. 4, с. 174-175. (Б)

Насмішка над В-ком за його мемуари (*Відродження нації*) і його критику своїх колишніх співробітників.

1360. Ціпківець. *Інтеґрал.* — "Воля", Відень, IV. 1920, т. 2, ч. 2, с. 87-88. (Б)

Фейлетон, у якому автор висміює В-ка за його зміни політичної орієнтації.

1361. Чижевський, П. *"Відродження нації".* — "Воля", Відень, IV. 1920, т. 2, ч. 2, с. 73-75. (Б)

"Прочитав я першу частину отого нового твору п. Винниченка, прочитав з захопленням, проковтнув, можна сказати, — бо написана вона з великим талантом і високим мистецьким хистом", — починає автор свою статтю. Але на цьому і кінчається авторова оцінка нової праці В-ка, а вся його стаття займається справленням двох фактичних помилок, яких, на думку автора, допустився В-ко у своїх оцінках Товариства українських поступовців (ТУП) і партії українських соціялістів-федералістів. Численними довідками і статистичними даними автор обґрунтовує своє твердження, що Винниченкова

характеристика цих двох партій помилкова й походить з непоінформованости В-ка про справжній стан справи.

1362. *Чому Винниченко вернувся?* — "Свобода", Джерсі Сіті, 13. XI. 1920, ч. 137, с. 2. (Б)

Відповідь на це питання можна знайти у Винниченковому *Листі до українських робітників і селян*, якого він від'їжджаючи залишив на Україні для таємного розповсюдження, а згодом опублікував у віденському ж. "Нова доба" (див. ч. 480). Редакція "Свободи" вказує на те, що В-ко це "найбільший теперішній український письменник", що він "був разом з М. Грушевським головним лідером при будові нової української народньої республіки" і що він "не має імени сплямленого якоюнебудь нечесною справою". Тим то В-ко "є неначе совістю українського народу" і тому до його слів прислухаються всі українці. Їхав він на Україну з надією знайти порозуміння з московськими більшовиками і здобути від них належні українському народові права. Одначе на місці переконався, що політика Москви супроти України є імперіялістична, спрямована на використання багатств України і нищення української політичної і культурної самобутности. Усі Винниченкові зусилля змінити цей стан залишилися без успіху. Це й було причиною його повернення з України.

1363. *Чому розв'язано Радянський бльок?* — "Нова доба", Відень, 20. XI. 1920, ч. 38, с. 4-5. (А)

Полеміка з ж. "Борітеся — поборете!" з приводу розв'язання т. зв. Радянського бльоку — союзу Закордонної групи Української комуністичної партії і Української партії соціялістів-революціонерів. Редакція "Нової доби" заперечує закид, що причиною розв'язання цього бльоку був вхід ЗГ УКП до КП(б)У. "Тов. Винниченко виїхав тому на Україну, щоб на місці провірити фактичний стан речей [...]. Результати його поїздки неґативні". І тому ЗГ УКП вирішила не приєднуватися до КП(б)У. Щождо закиду, що ЗГ УКП "зійшла з принципової позиції — вимоги організаційної форми для суверенности трудових мас України, незалежної радянської України", то редакція заявляє: "Ніколи ми з цієї позиції не сходили і найкращим доказом правдивости наших слів є ті умови, які ставив тов. Винниченко російському радянському урядові". Справжньою причиною розв'язання Радянського бльоку, твердить "Нова доба", була його цілковита недіяльність.

1364. *Чутка про виїзд на Україну В. К. Винниченка* (З українського життя на чужині). — "Воля", Відень, I. 1920, т. 1, ч. 4, с. 183. (Б)

Спростування поголоски про від'їзд В-ка на Україну. Він і далі перебуває за кордоном та "енерґійно працює над своїм новим твором *Відродження нації*".

1365. Ш. [крипт. Василя Жоночина]. *На розпутті* (Характеристика нашої деклясованої інтеліґенції). — "Українські щоденні вісті", Нью-Йорк, 20. XI. 1920, ч. 247, с. 4. (У)

Гострокритичний виступ проти В-ка, який 1920 року "повернувся з плачем з Росії-України". На думку автора цієї комуністичної газети, таким чином В-ко виявив своє "духове роздвоєння, ідейне протиріччя, страшні політичні помилки, відсутність опорної точки" і т. п.

1366. Шраг, Мик *Відродження Закордонної Групи Української Комуністичної*

Партії. — "Борітеся — поборете!", Відень, XI–XII. 1920, ч. 4, с. 39–43. (Б)

З приводу поїздки В-ка на Україну 1920 р. та його *Листа до українських робітників і селян*. Автор закидає В-кові, що він, їдучи на Україну, легковажно повірив у щирість московських більшовиків. Наприкінці автор висловлює надію, що після невдалої спроби й розчарування В-ка очолювана ним Зак. Група УКП стане на шлях відродження і співпраці з Українською партією соціялістів-революціонерів.

1367. *Ще про Винниченка*. — "Українські щоденні вісті", Нью-Йорк, 4. XII. 1920, ч. 258, с. 4. (У)

Редакційна стаття цієї комуністичної газети повідомляє про одного (неназваного) українського комуніста, який їздив з Берліну до Харкова й вів там розмови з Д. Мануїльським про перебування В-ка в Україні влітку 1920 року. Мануїльський розповів про В-ка, що "в українських справах, побіч вимоги 'дійсної' незалежности УРСР, одними з основних його [В-ка] вимог були — зміна складу Політбюро й унезалежнення КП(б)У від РКП (Російської комуністичної партії). Обидві вимоги було відкинуто". Це й стало причиною, що В-ко виїхав за кордон.

1921

1368. А. Б. [крипт. Віктора Піснячевського]. *Наші внутрішні болячки*. — "Воля", Відень, IV. 1921, т. 2, ч. 3/4, с. 97–99. (Б)

Полеміка з М. Жученком, який на сторінках "Українського слова" обвинуватив "Волю", м. ін., за те, що вона "не визнає авторитетів Грушевського і Винниченка". Редакція "Волі" відповідає: "Для нас Грушевський є визначним і досі ніким незапереченим авторитетом в історії, а Винниченко визначним белетристом". І далі: "Для нас Грушевський і Винниченко є такими ж авторитетами в політиці, як і в астрономії; а їх подвійне ренеґатство і подвійне відмовлення від того, чому вони служили ціле життя, викликає в нас тільки огиду".

1369. Андрієвський, В. *До характеристики українських правих партій*. — Берлін, "Українське слово", 1921. 24 с. (Б)

Неґативні оцінки політичної діяльности В-ка в добу УЦРади й Директорії, напр.: "Я насамперед соціяліст, а тоді вже українець, — так заявив київським журналістам лідер українських соціяльних-демократів і голова Генерального Секретаріяту Української Центральної Ради Володимир Винниченко"; "Проф. М. Грушевський та В. Винниченко їздили (в квітні 1917 р.) до голови 'совєта салдатских депутатов' Таска з запевненням, що Центральна Рада не об'явить 'явочним порядком' автономії України — і справді вона не об'явила"; "Відомо, що В. Винниченко і с.-д. Чехівський, перший прем'єр-міністер часів Директорії, за всяку ціну намагалися заключити договір з більшовиками" і т. п.

1370. Андрієвський, Віктор. *З минулого* (1917-ий рік на Полтавщині). — Берлін, Накл. "Українського слова", 1921. 2 т. (Б)

Неґативні характеристики В-ка, напр.: "Голова Генерального Секретаріяту В. Винниченко клявся перед журналістами, що українське військо ніколи не покине

фронту, так само як і він з своїми товаришами не зрадять єдиного російського революційного фронту, бо він є насамперед соціяліст, а тоді вже українець" (т. 1, с. 116). Автор обвинувачує В-ка в тому, що, виїжджаючи за кордон, В-ко забрав з собою державні українські гроші (т. 2, с. 235). Подібні неґативні характеристики автор дає також іншим тодішнім провідним діячам, напр.: "Сучасна Винниченківщина, Скоропадщина, Петлюрівщина і Грушевщина — це ніщо інше, як тільки наочне повторення колишніх Брюховеччин, Тетерівщин, Кочубеївщин та Галаганівщин" (т. 2, с. 301). Автор не подає джерел своїх інформацій ні доказів на свої обвинувачення.

1371. *"Базар"*. — "Українські робітничі вісті", Вінніпеґ, 19. I. 1921, ч. 6, с. 1. (О)

Повідомлення про виставу п'єси В-ка *Базар* у Вінніпеґу 27. I. 1921.

1372. Барвінський, Олександер. *Історія української літератури*. — Львів, Накл. НТШ, 1921, ч-а 2, с. 414-417. (А)

Уже в ранніх оповіданнях В-ка "проявилася окрема саморідність, визначний талант, глибоке знання життя, а до того питомий український гумор" Автор аналізує кілька Винниченкових оповідань, романів і драм та дає літературній творчості В-ка дуже позитивні оцінки, коли не рахувати прикінцевого зауваження: "Винниченко безперечно великий і саморідний талант, одначе жаль діймає, що цей визначний талант звертається часто до питань, які приневолюють його впадати в роздумування моралiста й публіциста, замість залишити лікарям і соціологам ті питання, які годі розв'язати в белетристичних творах".

1373. *Безуспішність контрреволюційних виступів Винниченка*. — "Українські робітничі вісті", Вінніпеґ, 5. II. 1921, ч. II, с. 2. (О)

Редакційна стаття. Після повернення В-ка з України його виступи проти РКП і КП(б)У не принесли йому успіху, тому що він "як учорашній активний контрреволюціонер не заслуговував у клясово свідомих робітників на довір'я" і тому що він "виступив з 'закидами' проти комуністів у Росії і на Україні не як інтернаціоналіст, але як національний шовініст". Тож не підтримали його навіть українські соціялісти з "Вперед", а українські комуністи натаврували його діяльність як злочинну. Але підтримала В-ка "українська чорна сотня в Америці й Канаді. Колишня цісарсько-королівська, а нині попівсько-чорносотенна 'Свобода' в Америці і попівсько-чорносотенний 'Український голос' у Канаді — ці дві крайньо реакційні шмати в українській мові по цім боці океану привітали Винниченка з одвертими раменами і почали передруковувати його весь контрреволюційний матеріял".

1374 Василев, Борис. *Ідея театральности і її відбитка в Молодому театрі*. — "Воля", Відень, III. 1921, т. 1, ч. 11, с. 507. (Б)

Про виставу Винниченкової п'єси *Чорна Пантера і Білий Ведмідь* у київському Молодому театрі під режисурою Леся Курбаса (дата вистави не зазначена). Критики "дивувалися виборові Молодого театру, кажучи, що *Чорна Пантера* — п'єса досить відома з російської сцени, і порівняння певно будуть не на користь Молодому театрові. Але після першої ж дії шепіт задоволення, пройшовши по залі, був доказом того, що новий театр уявляє собою щось окреме, нове, з чим доведеться рахуватися, як з окремою мистецькою одиницею". Крім *Чорної Пантери*, Молодий театр ставив також Винниченкову

Брехню.

375. В. В. *Асекурація "закордонного комунізму" від ... буржуазних прихвостнів.* — "Українські робітничі вісті", Вінніпеґ, 29. I. 1921, ч. 9, с. 2. (О)

Стаття сповнена глузування з В-ка й В. Левинського за те, що вони на сторінках віденської "Нової доби" ведуть боротьбу одночасно проти КП(б)У й РКП та проти петлюрівців.

376. В. В. *Виводять "революцію" з небезпеки.* — "Українські робітничі вісті", Вінніпеґ, 6. IV. 1921, ч. 28, с. 2. (О)

Наголовок статті — іронічний натяк на Винниченкову брошуру *Революція в небезпеці* (див. ч. 494). Автор полемізує з В-ком і заперечує його свідчення про "московський централізм" і "віковічний російський націоналізм" в Україні.

377. *Від Закордонної Делеґації Української Партії Соціялістів-Революціонерів до партійних організацій і товаришів за кордоном.* — "Борітеся — поборете!", Відень, VIII. 1921, ч. 9. с. 1-7. (Б)

Постанова ЗД УПСР, яка осуджує політичну діяльність "празької групи УПСР" під проводом М. Шаповала і групи "Нової доби" під керівництвом В-ка. Про В-ка сказано в постанові, що в 1919 і на початку 1920 рр. він "закликав усі українські революційні сили до підтримки правительства КП(б)У на Україні", але, повернувшися під кінець 1920 р. із своєї поїздки на Україну, він виступив за кордоном "таким же безоглядним обвинувачем режиму КП(б)У і РКП, яким був оборонцем того ж режиму перед кількома місяцями. Наніс тим велику шкоду справі примирення українських революційних кругів з більшовиками".

378. *Відповідь групи українських комуністів у Німеччині* (колишньої Закордонної групи Української комуністичної партії) на відкритий лист В. Винниченка до українських робітників і селян (Надіслане з Берліну). — "Українські робітничі вісті", Вінніпеґ, 29. I. 1921, ч. 9, с. 3. (О)

Автори відповіді твердять, що *Лист до українських робітників і селян* (див. ч. 480) "іще раз доказує, що Винниченко не послуговується і не послуговувався ніколи у своїй політичній діяльності політичними переконаннями, тільки хвилевими імпульсами. Цілий лист Винниченка робить враження листа, написаного якимсь щирим українським патріотом, що бачить тільки свою рідну батьківщину Україну, а поза нею нічого". Автори оспорюють всі Винниченкові твердження, а зокрема заперечують його закиди про московський централізм і русифікацію в Україні, його заяву, що "немає мови про самостійну українську радянську республіку, вона тільки декларована, а уряд УРСР — це бюрократичний апарат московського центру, якого роля головним чином зводиться до викачування з України її матеріяльних ресурсів". Автори обвинувачують В-ка, що він "ще не позбувся дрібноміщанської ідеології і не може собі інакше уявити визволення українських робочих мас, як тільки шляхом самостійної України. Самостійна Україна може бути ідеалом української дрібної буржуазії, але не може бути ідеалом комуніста". Наприкінці автори повідомляють, що Група українських комуністів вирішила вважати лист В-ка і його дальшу діяльність за кордоном шкідливими для справи революції і тому "революційний пролетаріят не може солідаризуватися з Винниченком, а мусить якнайгостріше осудити й натаврувати його просто злочинний супроти революції вчинок".

Відповідь підписано: "За Групу українських комуністів у Німеччині — Братушенко, Тавфдорфер".

1379. *Від'їзд тов. Винниченка в Австро-Німеччину заборонений.* — "Нова доба", Відень, 19. II. 1921, ч. 8, с. 6. (А)

Вістка про те, що В-кові відмовлено дозволу на в'їзд і перебування в "Австро-Німеччині".

1380. Волинець [псевд. Матвія Шатульського]. *А "моськи" брешуть дальше...* — "Українські робітничі вісті", Вінніпеґ, 26. III. 1921, ч. 25, с. 2. (О)

Стаття проти В-ка з приводу його антирадянських виступів після повернення з України 1920 р. Автор називає Винниченкові обвинувачення на адресу комуністичних провідників "гавканням 'моськи' [цуцика] на слона в байці Крилова".

1381. Волинець [псевд. Матвія Шатульського]. *Воскресеніє із мертвих і паки смерть.* — "Українські робітничі вісті", Вінніпеґ, 19. XI. 1921, ч. 93, с. 2. (О)

З приводу заяви Закордонної групи Української комуністичної партії, надрукованої за підписами В-ка і Г. Паламаря п. н. *Дихання Москви* (див. ч. 1393). Автор глузує з цієї заяви та повторює тут свої давніші насмішки з поїздки В-ка на Україну 1920 р. (див. ч. 1382).

1382. Волинець [псевд. Матвія Шатульського]. *Невдавшийся хляп.* — "Українські робітничі вісті", Вінніпеґ, 19. II. 1921, ч. 15, с. 2. (О)

Глумлива стаття про політичну діяльність В-ка, почавши від УЦРади й Директорії та кінчаючи останнім невдалим "хляпом" — поїздкою В-ка на Україну 1920 р.

1383. Волинець [псевд. Матвія Шатульського]. *Показують свою безсильність.* — "Українські робітничі вісті", Вінніпеґ, 26. II. 1921, ч. 17, с. 2. (О)

З приводу конфлікту між В-ком і М. Грушевським. Автор висміває обидвох діячів і твердить, що причиною конфлікту було те, що після повернення В-ка з України 1920 року Грушевський не підтримав його протибільшовицьких виступів. Тому винниченківська "Нова доба" обвинуватила Грушевського, що він зайняв у цій справі москвофільське становище.

1384. Волинець [псевд. Матвія Шатульського]. *Стали їм на хвіст.* — "Українські робітничі вісті", Вінніпеґ, 1. I. 1921, ч. 1, с. 2. (О)

Відповідаючи на запитання вінніпезької г. "Український голос", чому "Українські робітничі вісті" не пишуть про повернення Винниченка з України 1920 р., ні про причини того повернення, автор пише: "Винниченко як соціяліст умеє для українського свідомого пролетаріяту ще в 1917 р., коли робітники Росії і України билися на барикадах проти уряду Керенського, а він сидів у Петрограді в передпокої барона Нольде, благаючи хоч для трьох українських губерній автономії".

1385. *Гнів Діоніса.* — "Воля", Відень, IV. 1921, т. 2, ч. 1, с. 48. (Б)

Глузування з В-ка за його протипетлюрівські виступи в "Новій добі".

1386. Горленко, Андрій [псевд. Віктора Піснячевського]. *З моря житейського.* — "Воля", Відень, I. 1921, т. 1, ч. 4, с. 193-196. (Б)

Декілька згадок про В-ка, напр.: "Поїхав до Харкова, щоб стукнутися лобом у більшовицьку стінку" й ін.

1387. *Грамотеї.* — "Воля", Відень, III. 1921, т. 1, ч. 13, с. 644. (Б)

Іронічні коментарі з приводу виступу В-ка в "Новій добі" проти Петлюри, Ніковського, Тишкевича й ін.

1388. Гр. *Поміч революції чи чорній сотні*? (З приводу "нового" листа "Н. Д."). — "Українські робітничі вісті", Вінніпеґ, 8. I. 1921, ч. 3, с. 2. (О)

Автор глузує з В-ка й В. Левинського, що вони в своєму одвертому листі п. н. *Революція в небезпеці* (див. ч. 494) називають радянську владу в Україні окупаційною владою. Тому автор уважає, що всяка фінансова допомога "Новій добі" є допомогою для чорної сотні.

1389. Ґольдельман, Соломон. *Листи жидівського соціял-демократа про Україну.* Матеріяли до історії українсько-жидівських відносин за час революції. — Відень, Жидівське в-во "Гамойн" на Україні, 1921. 80 с. (Б)

Автор, колишній товариш міністра праці УНР, публікує 12 своїх листів з 1918-20 рр. до членів жидівської партії "Поалей Ціон". У цих листах є також інформації про політичну діяльність В-ка в добу УЦРади, гетьманщини й Директорії, цитати з Винниченкових писань (переважно з *Відродження нації*) та документи його урядових виступів. Про Винниченків плян встановити в Україні радянську систему автор пише: "Цей новий момент у поглядах Винниченка розрахований на те, щоб збити Москву з пантелику, але її не обманеш" (с. 15).

1390. Gregory [псевд. Григорія Товмачева]. *Гнат Михайличенко* — комуніст-боротьбіст, замордований чорною сотнею в Києві в ніч з 21 на 22 листопада 1919 р. (З приводу роковин смерти). — "Українські робітничі вісті", Вінніпеґ, 8. I. 1921, ч. 3, с. 2. (О)

Серед спогадів про Г. Михайличенка є також спогад про те, як під час протигетьманського повстання він хотів переконати В-ка, що єдиним гаслом повинно бути "Вся влада радам". Одначе В-ко, якого тоді "обкрутили націоналісти", не зламав свого зв'язку з Петлюрою і не прийняв цього гасла.

1391. Gregory. [псевд. Григорія Товмачева]. *Радянська Білорусь.* — "Українські робітничі вісті", Вінніпеґ, 20. IV. 1921, ч. 32, с. 2. (О)

Білоруський уряд, що створився після окупації Білоруси німецькими військами в 1918 р., не мав жадних фінансових засобів. "Він звернувся до української Директорії по допомогу і Винниченко дав йому коло 6,000.000 карбованців. Діставши таку піддержку, цей уряд післав до Парижу свою місію на чолі з Цвикевичем".

1392. *Да воскреснет Бог!!!* — "Воля України", Відень, 5. XI. 1921, ч. 13/14, с. 512-513. (Б)

Згадка про те, що В-ко їздив "на поклін" до Раковського. "Психологія Винниченка з хитаннями від випрохування влади у Раковського до випрохування грошей у Василька — всім відома".

1393. *Дихання Москви* (Заява Закордонної групи Української комуністичної партії). — "Нова доба", Відень, 22. X. 1921, ч. 13, с. 1-3. (А)

Заява, за підписами В-ка і Г. Паламаря, полемізує з Центральним комітетом Української комуністичної партії (УКП) у Харкові, а головно з його провідними членами А. Річицьким і Ю. Мазуренком. Причиною полеміки стало те, що харківський ЦК УКП відрікся публічно віденської ЗГ УКП, "називаючи її діяльність 'контрреволюційною' ". Головну частину заяви становить лист В-ка до згаданих харківських діячів перед його виїздом з Харкова 1920 р. У цьому листі В-ко закидає УКП, що вона в своїй діяльності "копіює" Російську комуністичну партію, тобто "стає на ґрунт тої самої великодержавности і пригнічення недержавних націй, що стоїть РКП". Такій політиці В-ко протиставить свій погляд: "Я й у цьому питанні тримаюся іншої позиції. Я гадаю, що організація як пролетаріяту, так і соціялістичної перебудови світу мусить бути і буде неодмінно йти в напрямі національному". Наприкінці своєї заяви ЗГ УКП стверджує: "Тому цей виступ проти Зак. групи, зроблений під пресом Москви і з особистих мотивів членами ЦК УКП, вносить розклад усередину самої УКП, відповідаючи цілям РКП: розкласти і знесилити національно-українські революційні сили".

1394. *Докладна записка Вол. Винниченка Центральному комітетові Російської комуністичної партії.* — "Вільна Україна", Львів, I. 1921, ч. 1, с. 144-149. (М)

Спочатку подано повний текст тієї записки. У своєму коментарі редакція "Вільної України" підкреслює, що поміщує записку В-ка "як яскравий документ, що зайвий раз свідчить з одного боку про наївність і повну відірваність від життя наших політичних еміґрантів, а з другого боку — про дійсний чисто окупаційний характер політики російських комуністів на Україні". В-ко на Україні "швидко розчарувався в можливості якоїсь спільної праці з російськими комуністами". Повернувшися за кордон, він оголосив *Листа до українських робітників і селян.* "Вільна Україна" подає численні цитати з цього листа.

1395. *Допис з Америки.* — "Нова доба", Відень, 26. II. 1921, ч. 9, с. 6. (А)

Голос українського робітника з Нью-Йорку (прізвища не подано) про враження, яке серед українського робітництва в Америці зробив звіт В-ка з його поїздки на Україну (див. ч. 497). "Справоздання тов. Винниченка з подорожі на Україну зробило великий переворот поміж українськими організованими масами".

1396. *Досадний пропуск.* — "Воля", Відень, IV. 1921, т. 2, ч. 2, с. 91. (Б)

З приводу надрукування з "Новій добі" докладної записки В-ка до ЦК РКП, яку він написав під час свого перебування в Москві 1920 р. "Воля" твердить, що "Нова доба", друкуючи цю записку, "пропустила одно пікантне місце", а саме слова В-ка: "В число осіб, маючих поповнити склад ЦК КПУ, я вважаю необхідним включення мене".

1397. *Замість відповіді "Новій добі"* — "Борітеся — поборете!", Відень, II-III. 1921, ч. 7, с. 63-64. (Б)

Уривки із статті проти В-ка і "Нової доби", надрукованої в російській берлінській г. "Новый мир" п. н. *Развенчанные герои* (див. ч. 3027). Також текст резолюції Української секції Комуністичної партії Австрії від 11. III. 1921 з осудом співробітників "Нової доби", як "людей ворожих комуністичному Інтернаціоналові".

1398. *Запитання.* — "Нова доба" Відень, 29. I. 1921, ч. 5. с. 1. (А)

Редакція інформує своїх читачів про різні запитання, які наспівають до неї у зв'язку з поверненням В-ка з України і його *Листом до українських робітників і селян* (див. ч. 480).

1399. *Заява.* — "Нова доба", Відень, 22. X. 1921, ч. 13, с. 1. (А)

Заява Закордонної групи Української комуністичної партії (за підписами В-ка і Г. Паламаря), що постановою ЗГ УКП від 5. X. 1921 групу розв'язано і припинено видавання її органу "Нова доба". Причин цієї постанови не подано.

1400. *Заява милих берлінців.* — "Нова доба", Відень, 15. I. 1921, ч. 3, с. 5. (А)

Полеміка з берлінською Групою українських комуністів, яка помістила в газеті "Die rote Fahne" заяву про своє "принципове непогодження з В. Винниченком" після його повернення з України й опублікування його *Листа до українських робітників і селян.*

1401. *З великосвітської хроніки.* — "Воля", Відень, V. 1921, т. 2, ч. 8, с. 328. (Б)

Іронічна нотатка про приїзд В-ка до Відня, його розмову з М. Васильком і від'їзд до Карлових Варів.

1402. *З українського життя на чужині.* — "Воля", Відень, I. 1921, т. 1, ч. 1. с. 47. (Б)

Видавнича спілка Кіпенгайер у Потсдамі видала друком п'єсу В-ка *Брехня* в перекладі на німецьку мову Ґустава Шпехта. Ідуть переговори з більшими німецькими й австрійськими театрами про виставу п'єси на сцені. З театрами в Ляйпціґу й у Франкфурті н/М переговори вже закінчено і на сценах тих театрів *Брехня* піде зараз після того, як у Берліні відбудеться її прем'єра.

1403. *З українського життя на чужині.* — "Воля", Відень, I. 1921, т. 1, ч. 2, с. 104. (Б)

Редакція "Волі" отримала повідомлення з Чехії, що В-ко збирається "виїхати до Уруґваю чи Параґваю".

1404. Ковалевський, Олександер. *Vox populi — vox Dei.* — "Воля", Відень, II. 1921, т. 1, ч. 7/8, с. 305-307. (Б)

Кількаразові згадки про політичну діяльність В-ка, напр.: "З його нового листа до робітників і селян українських ми довідуємся, що жадної Радянської України немає, а є московська мілітарна окупація на Україні, яку в інтересах народніх треба поборювати" й ін.

1405. Конар, Ф. М. *Лист тов. Конара до редакції "Правди".* — "Українські робітничі вісті", Вінніпеґ, 16. IV. 1921, ч. 31, с. 2. (О)

Автор листа осуджує протирадянські виступи В-ка в закордонній пресі після його повернення з України 1920 р. "Винниченко, на совісті якого лежить початок війни з Радянською Росією, який стояв на чолі уряду, що створив отаманщину і був покровителем отаманських оргій і знущання над робітниками й комуністами, якого робітничі маси прогнали з України, приїхав не за тим, щоб своєю працею очиститися від своїх недавніх гріхів, а лише для того, щоб у ролі купця торгувати своїм іменем". Коли ж це йому не пощастило, він повернувся за кордон і почав там кампанію проти комуністичної партії і радянської влади. Ця кампанія ставить В-ка і його закордонну групу "в ролю наймитів капіталу коло поганої пам'яті петлюрівської чорної сотні".

1406. *Les extremités les touchent.* — "Воля", Відень, III. 1921, т. 1, ч. 13, с. 645. (Б)

Глумливі зауваження про те, що "Хліборобська Україна" висловила В-кові признання "за відмову служити більшовикам" (див. ч. 1331).

1407. *Лист до партійних товаришів У. П. С. Р., які з довшого часу перебувають за кордоном.* — "Воля", Відень, 19. II. 1921, т. 1, ч. 7/8, с. 309-318. (Б)

Звернення проводу УПСР до членів цієї партії. Згадки про політичну діяльність В-ка в добу УЦРади й Директорії УНР.

1408. Лукач, Ґеорґ. *Український націонал-большевизм.* — "Українські робітничі вісті", Вінніпеґ, 23. III. 1921, ч. 24, с. 3. (О)

Передрук з берлінської газети "Комуніст" (21. II. 1921). Угорський комуністичний автор полемізує з В-ком з приводу його брошури *Революція в небезпеці* і заперечує твердження В-ка про московський централізм в Україні. "Пан Винниченко є націоналістичний дрібний міщанин і, як такий, переконаний контрреволюціонер", — твердить автор.

1409. Мазепа, І. *Три періоди української революції.* — "Вільна Україна", Львів, І. 1921, ч. 1, с. 5-49. (М)

Автор розглядає події на Україні в таких відтинках часу: 1. від 11. III. 1917 до 7. II. 1918, 2. від 7. II. 1918 до 17. V. 1919 і 3. від відступу Директорії з України до кінця визвольної боротьби. У кожному з тих періодів автор покликається часто на свідчення В-ка й цитує його *Відродження нації.*

1410. *Маленький приклад.* — "Нова доба", Відень, 26. II. 1921, ч. 9, с. 3. (А)

Полеміка з Семеном Мазуренком, колишнім послом УНР у Москві. Після повернення В-ка з України і проголошення його *Листа до українських робітників і селян* С. Мазуренко виступив у московській пресі з заявою "в брутальному тоні з лайками на адресу тов. Винниченка". Цей випадок "Нова доба" ставить як маленький приклад, "до чого доходить деморалізація людей під пресом самодержавного режиму ЦК РКП".

1411. *"Mania provocatiosa".* — "Воля", Відень, III. 1921, т. 1, ч. 13, с. 646. (Б)

"Воля" обороняє В-ка від наклепів Вл. Будцева, редактора паризької газети "Общее дело", який написав у цій газеті, що В-ко впродовж 20 років хворів на сифіліс, тричі перебував на лікуванні в психіятричному відділі київського шпиталю, а на початку війни був хворий на психо-гістероневрастенію.

1412. М. Ш-в. *Театральний перегляд у Вінніпеґу* (Сезон 1920-1921 р.). — "Українські робітничі вісті", Вінніпеґ, 11. VI. 1921, ч. 47, с. 4. (О)

Серед театральних вистав автор відмічає Винниченків твір *Базар*: "П'єса Винниченка *Базар* була поставлена вперше у Вінніпеґу з несподіваним успіхом. Нова сценарія, декорації і гра поодиноких акторів та співи зробили виставу п'єси бездоганною".

1413. N. *Бібліографія* (Маленький фейлетон). — "Воля", Відень, В. 1921, т. 2, ч. 6/7, с. 265. (Б)

Фейлетон, що висміює поїздку В-ка на Україну 1920 р.

1414. Нестор Новий [псевд. Олександра Лотоцького]. *Хожденіе полунощное* (Фраґмент із старого літопису). — "Воля", Відень, І. 1921, т. 1. ч. 2, с. 71-77. (Б)

Фейлетон, у якому старолітописним стилем і мовою висміяно Винниченкову поїздку на Україну 1920 р.

1415. Н. К. *Ще про "пішкиходительства"*. — "Українські робітничі вісті", Вінніпеґ, 29. І. 1921, ч. 9, с. 3. (О)

Лист з Відня з глумливими зауваженнями про Петрушевича, Скоропадського, Петлюру й інших "пішкиходительств". Про В-ка сказано, що він хотів "погодити національний шовінізм з комунізмом". "Ми з цього приводу трохи сердилися, одначе пізніше махнули рукою, бо від поета не можна вимагати нічого реального".

1416. *Огляд преси*. — "Воля", Відень, І. 1921, т. 1, ч. 3, с. 157-158. (Б)

Насмішки над В-ком і журналом "Нова доба" з приводу їхніх виступів проти російського комунізму після повернення В-ка з України 1920 р.

1417. *Переодягнені хуторяни*. — "Нова доба", Відень, 5. III. 1921, ч. 10, с. 3. (А)

Редакція "Нової доби" обороняє В-ка від закидів, які йому поставив П. Христюк (див. ч. 1355).

1418. *Пішли наші вгору*. — "Воля", Відень, V. 1921, т. 2, ч. 5, с. 207. (Б)

Глузлива нотатка з приводу того, що американська газета "Свобода", повідомляючи про запрошення В-ка з лекціями до Чікаґо, назвала його професором.

1419. *Прийдіте поклонімося*. — "Воля України", Відень, 22. X. 1921, ч. 11/12, с. 447. (Б)

Глумлива нотатка про те, що В-ко вибув з членства в комуністичній партії.

1420. *Раковський про Винниченка.* Прем'єр Радянської України закидає Винниченкові самолюбство. — "Українські робітничі вісті", Вінніпеґ, 29. I. 1921, ч. 9, с. 1. (О)

У берлінській газеті "Die rote Fahne" від 25. XII. 1920 надруковано телеграму Х. Раковського до делеґації УРСР на мировій конференції в Ризі. У телеграмі сказано, що "до листа Винниченка, який так сильно був використаний буржуазною закордонною пресою", слід додати, що, перебуваючи в Україні, В-ко переслав 6. IX. 1920 до ЦК КП(б)У листа, в якому годиться на програму й політику КП(б)У і висловлює бажання стати членом цієї партії. Одначе "Винниченко, який вів ці переговори з самолюбних мотивів, прийшов в останній хвилині до переконання, що цей інтерес не буде для нього досить поплатний. Хоч його іменовано заступником голови Ради народніх комісарів, комісарем закордонних справ і членом Центрального Комітету Рад, він домагався для себе права з рішаючим голосом у Політбюрі партії". "Для нас стало ясно, що ми не маємо діла з політиком, але з капризним літератором". "Леґітимацію, яку виставив Винниченко Мануїльському, як делеґатові на мирові переговори з Польщею, замінено другою, з моїм підписом. Тим то твердження Винниченка, неначе б Мануїльський з'явився в Ризі з виставленою ним леґітимацією, є неправдиве".

1421. *Раковський про "комунізм" Винниченка.* — "Воля", Відень, II. 1921, т. 1, ч. 7/8, с. 389-390. (Б)

Передрук з американської газети "Українські щоденні вісті" (числа ні дати не подано). "Президент Української Радянської Республіки Раковський" інформує про причини від'їзду В-ка з України 1920 р. В-ко "домагався для себе права з рішаючим голосом у політ. бюрі партії". Ці свої вимоги В-ко поставив "у формі ультиматуму, чого ми не повинні були стерпіти". "Винниченко показав властивий характер свого 'комунізму' " і т. п.

1422. *Реферат Винниченка.* — "Українська думка", Владивосток, 27. II. 1921, ч. 1, с. 3. (Б)

Про Винниченкову доповідь у Празі. В-ко розповів про свою поїздку на Україну 1920 року і гостро скритикував радянський режим.

1423. Річицький, Андрій. *До групи "Нової доби".* — "Борітеся — поборете!", Відень, VII-IX. 1921, ч. 9, с. 30-32. (Б)

Автор, член ЦК УКП, заявляє, що під час перебування В-ка в Україні 1920 р. "його еґоцентрична мірка до всіх процесів, його націоналізм у меті, показали нам, як глибоко помиляється ця 'персона' ". Виїжджаючи з Харкова за кордон, В-ко не одежав жадного мандату виступати там як уповноважений харківського ЦК УКП. Автор звертається до винниченківської групи "Нової доби" у Відні із закликом самоліквідуватися.

1424. Річицький, Анд., Лапчинський, Ю. *До редакції журналу "Борітеся — поборете!".* — "Борітеся — поборете!", Відень, VII-IX. 1921, ч. 9, с. 27-30. (Б)

Від імени харківського ЦК УКП підписані заявляють, що "громадянин Винниченко після повороту з України оголосив себе, разом із своїми однодумцями, членами діючої на Україні Української комуністичної партії". Таким чином "група Винниченка привласнила собі назву нашої партії". Ця група веде "шкідливу націоналістичну і контрреволюційну політику". ЦК УКП уважає ці дії "закордонної групи Винниченка злочинними і рішуче відмежовується від подібних груп".

У листі подано також текст листа ЦК УКП до Виконавчого комітету III Комуністичного інтернаціоналу в тій самій справі.

1425. *Самі про себе.* — "Нова доба", Відень, 5. III. 1921, ч. 10, с. 1–2. (А)

Вислухавши звіт В-ка з його поїздки на Україну, Закордонна група Української комуністичної партії у Відні опублікувала звернення п. з. *Революція в небезпеці*, в якому подала ряд фактів про політику Російської комуністичної партії в Росії й Україні (див. ч. 494). Це звернення викликало в деяких колах заперечення й сумніви щодо ймовірности звіту В-ка, мовляв, усе це "неправда, це не факти, це говорять амбіції ображених осіб" тощо. Редакція "Нової доби" наводить цитати з кількох статтей у московській газеті "Правда", які підтверджують правдивість звіту В-ка про шовіністичну експлуататорську політику російських комуністів на Україні.

1426. Синьоверголець. *Це і те.* — "Українські щоденні вісті", Нью-Йорк, 5. I. 1921, ч. 3, с. 4. (У)

Глумливі зауваження про "українських буржуазних інтеліґентів, от як Безпалки, Левинські, Винниченки й інші", які повтікали з України тому, що там "повіває Червоний Прапор". Автор твердить, що В-ко "був першим, що за часів свого 'прем'єрства' дозволяв усяким Каледіним, Денікінам і іншим організувати на українській території контрреволюцію проти українських і російських робітників — більшовиків".

1427. С-кій. *Подвійна бухгальтерія і гонолюлська юриспруденція.* — "Воля", Відень, VIII, 1921, т. 3, ч. 3–5, с. 132–138. (Б)

Про фінансовий звіт, що його опублікував В-ко в газеті "Вперед" (ч. 104, 1921). Автор висміює цей звіт і обвинувачує В-ка у крадежу державних грошей і у зфальшуванні звіту (див. також ч. 1321).

1428. *Спростування.* — "Нова доба", Відень, 5. II. 1921, ч. 6, с. 6. (А)

У віденській газеті "Neue Freie Presse" від 31. I. 1921 появилося спростування В-ка. 13. I. 1921 у цій газеті було надруковане оголошення російської театральної групи про виставу "руської" драми В-ка *Чорна Пантера і Білий Ведмідь*. В-ко спростовує: "Я ніколи не був руським і ніякої драми руською мовою не писав. Названий драматичний твір є українським і, перекладений на російську мову, буде виставлений згаданою групою".

1429. *Теж "землячок".* — "Воля", Відень, IV. 1921, т. 2, ч. 2, с. 91. (Б)

Про виступи А. Яблоновського в паризькій газеті "Общее дело" проти В-ка, Грушевського, Петлюри, Коновальця й ін. Яблоновський пише про В-ка, що він працював у Директорії "за австрійські гроші, на австрійській платні і для австрійських цілей".

1430. *Українські комуністи у Відні проти "Нової доби".* — "Українські щоденні вісті", Нью-Йорк, 12. IV. 1921, ч. 85, с. 3. (У)

Українська секція Комуністичної партії Австрії у Відні ухвалила резолюцію з осудом віденської газети "Нова доба". У резолюції сказано, що від свого 34-го числа (1920) "Нова доба" стала виступати з "гостро ворожою опозицією проти радянського правительства Росії та України". Як найяскравіші прояви цього антирадянського напряму, резолюція подає статті В-ка *Еманація від еманації, Політичне шулерство* (див. ч. 474, 508) та ін. Тому Українська секція ухвалила не вважати "Нову добу" комуністичним органом, а її політичних співробітників виключити із своєї організації.

1431. У. Л. *Допис з Америки.* — "Нова доба", Відень, 19. II. 1921, ч. 8, с. 6. (А)

Лист українського робітника про повернення В-ка з України. "Мені не дивно, — пише автор листа, — що тов. Винниченко повернувся з тяжким жалем з України. Я вірю свято, що з тов. Винниченком не лише ЗГ УКП боліє над тим, що не здійснилися ті всі бажання для українських працюючих мас, з якими група виделеґувала тов. Винниченка на Україну, але боліють українські маси робітників і селян, які, обмануті московським центром, попали в 'кабалу' російських об'єдинителів".

1432. *Харківський "Комуніст" про Винниченка.* — "Українські робітничі вісті", Вінніпеґ, 13. IV. 1921, ч. 30, с. 3. (О)

Неґативна оцінка політичної діяльности В-ка. Передрук з харківської г. "Комуніст" (1921, ч. 5).

1433. Христюк, Павло. *Замітки і матеріяли до історії української революції 1917-1920 рр.* — Відень, Український соціологічний інститут, 1921-1922. 4 т. (Б)

Праця П. Христюка це одне з головних джерел історії української революції. Автор подає не тільки власний детальний опис подій того часу, але й обґрунтовує його численною документацією. Крім цього в тексті й у підтекстних примітках знаходимо чимало бібліографічних посилань на інші джерела.

Завдяки своїй обширності й докладності, праця становить також багатюще джерело довідкових матеріялів про тодішню політичну діяльність В-ка.

1434. Чижевський, П. *Одвертий лист до хвальної редакції "Вперeду".* — "Воля", Відень, VI. 1921, т. 2, ч. 9/10, с. 371-372. (Б)

Згадка про безуспішну поїздку В-ка на Україну 1920 р.

1435. Чикаленко, Є. *Де вихід?* (Лист до редакції). — "Воля", Відень, IV. 1921, т. 2, ч. 3/4, с. 99-105. (Б)

Автор уважає Грушевського і В-ка людьми, які "тепер уже не мають того політичного значення, що ще недавно мали, бо як державні мужі не виправдали тих надій, що поклало на них громадянство. Їхнє абстрактне теоретизування, після всяких манівців, завело їх на стежку кооперації з московськими комуністами". І тому "обидва вони й утратили свою таку голосну ще недавно

популярність серед мас на Україні". Про самого ж В-ка автор пише: "Винниченко, гарячий санґвінік, чесний та щирий, але не реальний політик, зійшов з політичного кону добровільно, вийшовши з Директорії".

1436. Шаповал, М. *Багнотворці*. — "Вільна спілка", Львів, X. 1921, ч. 1, с. 34-46. (Б)

Полеміка з М. Грушевським, О. Жуковським та ін. При цьому згадки про політичну діяльність В-ка, його поїздку на Україну 1920 року тощо.

1437. Шило [псевд. Василя Жоночина]. *Комуністична корона на контрреволюційній голові* (Маленький фейлетон). — "Українські щоденні вісті", Нью-Йорк, 4. I. 1921, ч. 2, с. 3-4. (У)

У формі розмови В-ка з К. Радеком автор висміває Закордонну групу УКП, В. Левинського, М. Шаповала та, передусім, В-ка і його поїздку на Україну 1920 р.

1922

1438. *Винниченко на европейській сцені*. — "Нова Україна", Прага, 1. VIII. 1922, ч. 8/9, с. 62. (Б)

Вістка з німецької преси про те, що Винниченкова п'єса *Брехня* "мала величезний успіх" у берлінських театрах. Крім Берліну, п'єсу ставили в Нюрнберзі, Ляйпціґу, Мюнхені, а також у театрах Ослоьо й Копенгаґену. "Постановка *Брехні* в Христіянії [Ослоьо] пройшла з таким незвичайним успіхом, що норвезькі кінотеатри, прочувши, що в Берліні є фільм другої п'єси того ж автора *Чорна Пантера*, замовили собі той фільм".

1439. Н. В. *В. Винниченко на чеській мові*. — "Нова Україна", Прага, 2. V. 1922, ч. 3, с. 26-27. (Б)

У чеському перекладі вийшли друком і виставлялися на чеських сценах дві п'єси В-ка: *Брехня* і *Чорна Пантера*. "Ця остання навіть була два рази перекладена: з першого київського ориґіналу і з недавнього другого її варіянту, що грається на німецьких сценах". Появився також переклад Винниченкової *Чесности з собою*. Підготовляється до друку переклад роману *Рівновага* і драми *Панна Мара*.

Винниченкова *Боротьба* появилася також еспанською й каталонською мовами в перекладі чеха Рудольфа Слабого — доцента слов'янських літератур у барсельонському університеті (Барсельона, в-во Editorial Iberia, року видання не подано).

1923

1440. Антонович, Д. *Український театр* (Конспективний історичний нарис). — "Нова Україна", Прага, I-II. 1923, ч. 1-2, с. 133-141.
_____. Прага, В-во "Нова Україна", 1923. 14 с. (А, Б)

Автор оцінює позитивно драматургічну творчість В-ка ("Дужі своїм відважним і щирим натуралізмом драми Винниченка") і згадує про вистави його п'єс *Молода кров, Брехня, Панна Мара* і *Між двох сил* у Києві.

1441. А. С. [крипт. Олександра Саліковського]. "*Нова Україна*". — "Трибуна України",

Варшава, IV-V. 1923, ч. 2-3, с. 90-92. (Б)

Рецензія на ч. 3-4 (1923) празької "Нової України". Рецензент висловлюється похвально про статтю М. Шаповала *Складка сил,* яка "старається врятувати справу, зіпсовану д. Винниченком у його статті про єдиний національний фронт. Коли стаття В. Винниченка фактично зводила єдиний національний фронт до якогось невеликого відсотка всієї суспільности, то стаття М. Шаповала поширює його майже до тих меж, які вміщують всю нашу демократію" (див. також ч. 514, 1468).

1442. Вв. *В. К. Винниченко: Талисман.* — "Нова Україна", Прага, III. 1923, ч. 3, с. 184-185. (Б)

Рецензія на російський переклад Винниченкового оповідання *Талісман*, що вийшло 1922 року в берлінському в-ві Е. Гутнова. У передмові до цього видання В-ко підкреслює, що він не російський, а український письменник, що завжди писав і пише тільки по-українському і що виховувався в російській культурі "під знаком зневаги та погорди до всього, що нагадувало 'хахлацкий, мужицкий, дурацкий, подлый и т. п. язык' ".

1443. *Винниченко на німецькій сцені в Берліні.* — "Нова Україна", Прага, I-II. 1923, ч. 1-2, с. 257. (Б)

Вістка про вистави Винниченкових п'єс *Брехня* та *Чорна Пантера і Білий Ведмідь* у Берліні.

1444. *Від редакції.* — "Червоний шлях", Харків, 1. IV. 1923, ч. 1, с. 5. (Б, У)

Перша редакційна стаття в цьому новозаснованому ж. присвячує чимало уваги В-кові, називаючи його "засліпленим клясовою ненавистю ворогом", який утворив " 'єдиний національний фронт' проти Радянської України і який намагається всіх переконати, ніби на Україні все 'костеніє, мертвіє, не розвивається, а занепадає', а разом з тим 'нищиться українська нація' " (див. також ч. 514).

1445. Ган, М. [псевд. Михайла Андрійчука]. *Стародавня утопія.* — "Українські щоденні вісті", Нью-Йорк, 9. V. 1923, ч. 107, с. 4. (У)

Фейлетон. Автор насміхається з В-ка і з його політичної організації "Єдиний революційно-демократичний національний фронт".

1446. Гринько, Григорій. *Відповідь редактора журналу "Червоний шлях" "Новій Україні".* — "Нова громада", Відень, X-XI. 1923, ч. 3-4, с. 194-196. (У)

У празькому ж. "Нова Україна" (VI. 1923) В-ко надрукував свою неґативну рецензію про 1-ше ч. харківського ж. "Червоний шлях". З цього приводу редактор "Червоного шляху" Г. Гринько полемізує з В-ком і відмічає "глибоко презирливе відношення Винниченка до українських культурних діячів, до української інтеліґенції". "Білоручка еміґрант, який міняв свою політичну орієнтіровку частіш, ніж міняє тепер курорти Европи, де пише він свої сценарії для буржуазних кінематографів, Винниченко з дійсно кінематографічною легкістю обливає презирством і зневагою ті кадри кращих культурних діячів України, які по загальному свідоцтву не за страх, а за совість працюють тепер на полі радянського культурного будівництва". Наприкінці Гринько заявляє: "Червоним радянським шляхом починають іти все ширші кадри трудової української

інтеліґенції й даремно намагається Винниченко завернути їх у закутки фашизму". [Г. Гринько був 1937 року заарештований і розстріляний у Москві після процесу "право-троцькістського бльоку"].

1447. *Гріх*. — "Українські робітничі вісті", Вінніпеґ, 11. IV. 1923, ч. 29, с. 1. (О)

Повідомлення про виставу п'єси В-ка *Гріх* у Вінніпеґу 14. IV. 1923.

1448. Д. Д. [крипт. Дмитра Донцова]. *Atrophia cerebri* (До психології рідного філістерства). — ЛНВ, Львів, VII, 1923, кн. 7, с. 245-262. (Б)

Критика політики українських соціялістичних діячів, у т. ч. і В-ка. В-ко тепер, як каже автор, "із завзятістю неофіта сипле громи на більшовизм, забуваючи, як щойно три роки тому видавав відозви до українських селян, що боролися з тим самим більшовизмом, намовляючи їх до зради національної справи". Тепер В-ко обурюється, що член Російської комуністичної партії Раковський "деклярував фіктивну самостійність України на те лише, щоб обманом опанувати українське селянство". "Але, — підкреслює автор, — три роки тому ситуація була така самісінька і той самий член Рос. К. П. Раковський був членом українського уряду і все це не заважало п. Винниченкові визнавати цей уряд за свій і звертатися до того самого Раковського з пропозицією своїх послуг" і т. ін.

1449. Донцов, Д. *Криза української літератури*. — ЛНВ, Львів, IV. 1923, кн. 4, с. 351-370. (Б)

Автор осуджує українських письменників за те, що вони в своїй творчості захоплюються тільки ідеалом краси, а нехтують силою та енерґією. "Одинокими майже винятками під цим оглядом були Шевченко, Леся Українка і Винниченко. Останній також, бо хоч і замкнувся він у крузі досить примітивних емоцій, плутаючи брутальність з несмачністю, а сильну волю з похітливістю здеґенерованого інтеліґента, — то все ж вніс він у наше письменство (особливо в добі перед появою його нещасливих сексуальних драм) свіжий струм *чистоволевого світогляду*". У статті кількаразові згадки про творчість В-ка, напр.: "Серед письменників останнього п'ятдесятиліття одинокими майже драматургами були в нас якраз Леся Українка і Винниченко, тобто згадані вже винятки серед наших письменників".

1450. Дорошенко, Д. *Українське літературне життя на еміґрації*. — "Трибуна України", Варшава, III, 1923, ч. 1, с. 24-32. (Б)

Інформація про в-во "Дзвін" у Відні, яке видало 11 томів творів В-ка, 6 книжок його окремих оповідань і драму *Між двох сил* та його 3-томову працю *Відродження нації*.

1451. Е. Я. *Театральні вистави в Яворові*. — "Діло", Львів, 25. XII. 1923, ч. 207, с. 4. (Б)

Про виставу п'єси В-ка *Гріх*, 17. XII, 1923. "Ця п'єса, прийнята так прихильно публікою і критикою у Львові, зустрілася з неменш прихильною оцінкою яворівського громадянства".

1452. *З українського життя*. — "Трибуна України", Варшава, III. 1923, ч. 1, с. 48. (Б)

З нагоди п'ятиріччя проголошення державности України відбулося в Празі святкування з промовами В-ка, М. Шаповала і Н. Григорієва.

1453. Касяненко, Євг. *Про С. Черкасенка, В. Винниченка та про українську культуру.* — "Українські робітничі вісті", Вінніпеґ, 7. VII. 1923, ч. 54, с. 3. (О)

Про спір закордонних авторів С. Черкасенка й В-ка з радянською владою щодо авторських прав і належних їм гонорарів за видані в УРСР їхні твори. У справі Винниченкових творів, виданих у ДВУ, прийшла з Наркомосвіти відповідь, що домагання В-ка "відкинено як незаконні". Автор осуджує вимоги обидвох письменників, як неетичні супроти української культури.

1454. Кор-ський, А. *В. Винниченко на таборових сценах.* — "Веселка", Каліш, VII-VIII. 1923, ч. 7-8, с. 59-62. (А)

Рецензія на п'єсу В-ка *Гріх*, поставлену 10. VII. 1923 на сцені таборового театру в Каліші. Рецензент стверджує, що В-ко є найбільш улюбленим драматургом тутешніх акторів. На сцені місцевого театру поставлено досі такі п'єси В-ка: *Між двох сил, Панна Мара, Чорна Пантера і Білий Медвідь, Закон* і *Базар*. Рецензент дає позитивну оцінку п'єсі В-ка, одначе висловлюється неґативно про виконання поодиноких ролей, зокрема головної жіночої.

1455. Лелик, Гр. [псевд. Андрія Баб'юка]. *Незнаменна подія.* — "Українські робітничі вісті", Вінніпеґ, 25. VII. 1923, ч. 59, с. 2. (О)

З приводу статті В-ка *Знаменна подія* (див. ч. 517), в якій він піддав критиці новозаснований харківський ж. "Червоний шлях". Автор оспорює цю статтю В-ка і заявляє наприкінці, що "божевільно-скажене скавуління Винниченка є тільки ознакою його 'лебединої пісні' і це зовсім незнаменна подія".

1456. Любченко, Микола. *Чотири роки української еміґрації.* — "Червоний шлях", Харків, V. 1923, ч. 2, с. 111-129. (У)

Цитати з Винниченкових статтей, згадки про спроби В-ка й Шаповала сконсолідувати українську еміґрацію і про те, що В-ко "розвів шалену аґітацію проти радянського уряду, використовуючи свої враження від поїздки на Україну".

1457. М. Б. Д. *Володимир Винниченко. Гріх: драма на 3 дії. Закон: п'єса на 4 дії.* — ЛНВ, Львів, VI. 1923, кн. 6, с. 181-182. (Б)

Неґативна оцінка обидвох творів В-ка. "Заложення обидвох драм неприродне, дії головних осіб нелогічні... Від правди життя вони далекі". Особливо гостро критикує рецензент головні жіночі постаті в цих п'єсах.

1458. Меленевський, М. *З приводу одного хуліганського виступу.* — "Українські робітничі вісті", Вінніпеґ, 19. XII. 1923, ч. 101, с. 3. (О)

Автор, співробітник віденського комуністичного ж. "Нова громада", заперечує закиди, поставлені йому в статті *Преса, що навпаки переконує* в празькому ж. "Нова Україна" (X. 1923, ч. 10, с. 173-177). При цьому автор неодноразово згадує зневажливими словами В-ка — редактора "Нової України".

1459. Н-ко. *У наймах*. — "Українські робітничі вісті", Вінніпеґ, 15, 19. IX. 1923; ч. 74, 75; с. 2, 3. (О)

Неґативна рецензія на празький ж. "Нова Україна" (ч. 7-8, 1923), "що виходить під редакцією ватажків української контрреволюції В. Винниченка й М. Шаповала". "Творчість в 'Новій Україні' справді перлини гнилої душі української контрреволюції. Здавалось би, що ім'я Винниченка, як письменника, буде хоч у літературній частині на сторожі етики й естетики, бо в політичній воно гидка тварина. Але ж скрізь розчарування, скрізь однаково, хоч як не шукай". Після несхвальної оцінки літературних матеріялів, автор переходить до статті В-ка *Єврейське питання на Україні*, яку В-ко написав "розуміється, тільки з метою засипати новою лайкою Радянську Україну". У цій статті В-ко, з одного боку, жаліє жидів, "забуваючи про те, як за головування в Директорії УНР військо його влади безпощадно й по-варварськи тисячами вирізувало в диких погромах і жидів і 'жидівське питання' ". А з другого боку, у згаданій статті В-ко "хоче переконати всіх, що комуністична партія України в значній кількості представлена жидами та й усі урядові й господарські органи переповнені ними". Далі автор усюди підкреслює ненависть В-ка до радянської влади в Україні.

1460. Пачевський, О. *Червоне українофільство*. — "Трибуна України", Варшава, VII-VIII. 1923, ч. 5-7, с. 91-95. (Б)

Автор наводить оцінку, якою В-ко "дуже влучно" пояснив більшовицьку політику українізації і фіктивної української державности, а саме: демагогію більшовиків В-ко порівнює до бумеранґу, який повернувшись б'є по них самих. Як приклад, В-ко подає нещодавнє фіктивно-декоративне створення "самостійного" українського Комісаріяту закордонних справ з місіями і представництвами за кордоном. З часом ці представництва почали сприймати серйозно свою ролю й вести справжню українську самостійну діяльність, у наслідок чого дійшло до конфліктів із закордонними представництвами Москви.

1461. Пилипенко, С. *Винниченко й Курах* (Документальна історія з коментарями С. Пилипенка). — "Червоний шлях", Харків, VII-VIII. 1923, ч. 4-5, с. 113-119. (У)

Іронічно-полемічна стаття проти В-ка й підполк. УСС Михайла Кураха. У статті передруковано два документи: 1. Заяву ЦК КП(б)У від 15. XI. 1920 у зв'язку з поїздкою В-ка на Україну 1920 р. і 2. Листа В-ка до ЦК КП(б)У від 6. IX. 1920 у тій же справі.

1462. П-кий, О. *Нова Україна*. — "Трибуна України", Варшава, III, 1923, ч. 1, с. 43. (Б)

Рецензія на перше число відновленого журналу "Нова Україна", що почав виходити в Празі під ред. В-ка і М. Шаповала. Зокрема автор розглядає програмову статтю В-ка *Єдиний революційно-демократичний національний фронт* і твердить, що в своїй "тенденційно-злосливій статті" В-ко викладає на цю тему "до останньої міри шабльоново, звичайними винниченківськими загальниками, підправленими полемікою досить непристойного тону".

1463. Прокопович, В. *Не з того кінця*. — "Трибуна України", Варшава, IV-V, VII-IX. 1923; ч. 2-3, 5-7; с. 63-71, 43-67. (Б)

Полеміка з В-ком з приводу його статті *Єдиний революційно-демократичний національний фронт* (див. ч. 514). Головний закид В-кові такий, що він у своїй статті проповідує єдиний фронт, але виключає з цього фронту "так званих петлюрівців", тобто насправді проповідує не національний, а "єдиний соціяльно-політичний фронт".

У другій частині статті автор вияснює потребу існування українського закордонного державного центру й оспорює погляд В-ка, що нерозконспіровані українські патріоти повинні вертатися на Україну.

1464. *Російські переклади українських письменників.* — "Нова Україна", Прага, I-II. 1923, ч. 1-2, с. 257. (Б)

В-во Е. Гутнова в Берліні випустило оповідання В-ка *Талісман* у перекладі на російську мову. Заходом берлінського в-ва О. Дьякова и Ко. вийшов роман В-ка *Записки Кирпатого Мефістофеля* в авторизованому перекладі Р. В. По-українськи цей роман має вийти незабаром у Берліні заходом "Української накладні". У в-ві "Возрождение" в Берліні вийшла також у російському перекладі найновіша драма В-ка *Закон.*

1465. *Український театр на Харківщині.* — "Нова Україна", Прага, I-II. 1923, ч. 1-2, с. 223. (Б)

Сезон Українського Шевченківського театру відкрився 4. XI. 1922 виставою *Гайдамаків* Шевченка, а далі йшов Винниченківський та Карпенківський репертуар.

1466. *Чесність з собою.* — "Українські щоденні вісті", Нью-Йорк, 2, 4. VI. 1923; ч. 127, 128; с. 6, 4. (У)

Редакційна стаття проти В-ка, його журналу "Нова Україна" і його політичної організації "Єдиний революційно-демократичний національний фронт".

1467. *Чорна Пантера і Білий Ведмідь.* — "Українські робітничі вісті", Вінніпеґ, 14. II. 1923, ч. 13, с. 1. (О)

Повідомлення про виставу п'єси В-ка *Чорна Пантера і Білий Ведмідь* у Вінніпеґу 17. II. 1923.

1468. Шаповал, Микита. *Складка сил.* — "Нова Україна", Прага, III, IV. 1923; ч. 3, 4; с. 57-67, 29-47.
_____. У кн. того ж автора *Шлях визволення*, Прага, В-во "Нова Україна", 1923 (с. 5-34). (Б)

Міркування з приводу статті В-ка *Єдиний революційно-демократичний національний фронт* (див. ч. 514). Автор з'ясовує свій погляд на те, що таке "єдиний фронт" і які українські політичні групи повинні ввійти в цей фронт. У другій частині своєї статті автор старається відповісти на питання, як створити такий фронт.

1469. Шумський, О. *Стара й нова Україна.* — "Червоний шлях", Харків, V. 1923, ч. 2, с. 108. (У)

Згадка про те, як на засіданнях УЦРади В-ко "плямував" революційну діяльність петербурзького гурта українських соціял-демократів, "стидливо

виправдуючись перед українським громадянством тим, що 'в сім'ї, мовляв, не без виродка' ".

1470. Юртик, Г. [псевд. Юрка Тютюнника]. *Другий всеукраїнський військовий з'їзд. Перший Універсал* (Зі споминів). — ЛНВ, Львів, IV. 1923, кн. 4, с. 306–314. (Б)

На відкритті з'їзду делеґати зустріли В-ка довготривалою овацією. У своїй промові В-ко з'ясував погляд УЦРади на заборону цього з'їзду Керенським. "Факт заборони [УЦРада] вважає невідповідаючим офіційним заявам і деклярацiям про свободу зборів, проголошеним і петербурзьким урядом і радами депутатів".

1471. Юртик, Г. [псевд. Юрка Тютюнника]. *Творимо* (Зі споминів). — ЛНВ, Львів, VI. 1923, кн. 6, с. 147–159. (Б)

Неґативна оцінка політичної діяльности В-ка в добу УЦРади. Автор закидає В-кові неприхильне ставлення до українського війська і сприяння федерації України з Росією.

1924

1472. Андрієвський, В. "*Чесність з собою*" (З листа до редакції "Літопису"). — "Літопис політики, письменства і мистецтва", Берлін, 29. III. 1924, кн. 1, зш. 13, с. 206. (Б)

Автор листа осуджує редакцію "Літопису" за її оборону В-ка (див. ч. 1488) і закидає їй брак громадянської відваги, "щоб уже раз на завжди покінчити в належний спосіб із 'чесністю з собою' ".

1473. *В. Винниченко про положення в Росії і на Україні.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 29, 31. III. 1924; ч. 74, 75; с. 2, 2. (У)

Звідомлення з доповіді В-ка *Внутрішнє становище в Росії і на Україні*, що відбулася 11. II. 1924 в Празі (див. ч. 519). Подано зміст доповіді, підкресливши особливо вислів В-ка, що теперішній радянський уряд в Україні "для нас не існує. Це окупаційна влада, яка захопила Україну насильством і багнетами та тримає кров'ю і нагаями в своїх руках. Цього уряду, чи визнає його Европа чи ні, український народ, Україна, не визнає".

1474. Вітик, С. *Своїм чи чужим?* — "Нова громада", Відень, I, II–IV. 1924, ч. 1, 2–4, с. 1–14, 9–21. (У)

Автор, він же головний редактор "Нової громади", розглядає політичні настрої української еміґраційної інтеліґенції, яка "розкинена по різних державах, проявляє свою роботу головно в тому, що поборює Радянську Україну". У цьому він обвинувачує особливо В-ка та його журнал "Нова Україна" і гостро осуджує В-ка за те, що той заснував політичну організацію "Єдиний революційно-демократичний національний фронт". " 'Єдиний національний фронт' Винниченка і Шаповала вживає найчорніших красок, щоб змалювати теперішню владу Радянської України", — підкреслює автор і заперечує слова В-ка, що "революція на Україні завалилася, скостеніла, перевертається у свою протилежність". Навпаки, твердить автор, "це, що було прагненням українських мас від соток літ, це довершилося в теперішній революції на Україні".

Категорично відкидає автор слова В-ка: "Особливо виразною загрозливою рисою є розпочатий Москвою майже одвертий систематичний наступ на українську національність". Автор заявляє, що "Петлюра і його міністри дістають допомогу від польської держави, а єдиний фронт Винниченка-Шаповала-Григорієва — від чеських колонізаторів". Але, на думку автора, українські маси "наперекір усій контрреволюційній українській еміґрації всю надію покладають тільки на Союз Соціялістичних Республік. Поневолені народи і робітники цілого світу бачать і знають добре, що тільки Союз несе їм визволення".

[С. Вітик переїхав з еміґрації до Харкова, де на початку 1930-их рр. був ув'язнений. Дальша його доля невідома].

1475. Городський, Зен. *Сівачі анархії* (Зі споминів). — ЛНВ, Львів, III-IV. 1924, кн. 3-4, с. 261-268. (Б)

Сівачами анархії автор називає провідників УЦРади. У статті є також мова про поїздку делеґації УЦРади під проводом В-ка до Петербурґу і її переговори з Тимчасовим урядом у справі автономії України.

1476. Євтимович, В. П. *Моральні підстави до створення української мілітарної сили та заходи до скріплення їх.* — "Табор", Каліш, VII. 1924, ч. 2, с. 175-211. (У)

Неґативні згадки про політичну діяльність В-ка, як голови першого українського уряду.

1477. Жук, А. *З матеріялів про невідбутий з'їзд РУП 1904 р.* — "Об'єднання", Відень, XI. 1924, ч. 1 с. 82-84. (У)

На Різдво 1904 р. був скликаний до Львова 2-ий з'їзд Революційної Української Партії, який одначе розбився через внутрішньопартійний конфлікт принципового характеру, а саме: національне питання і його постановка в партійній діяльності. "Одні члени з'їзду хотіли позитивного рішення цього питання, вставлення до програми постуляту коли вже не державної самостійности, то принаймні національно-територіяльної автономії України (Порш, Винниченко, Петлюра й інші), інші боялися цього, уважали таке домагання або буржуазним або передчасним".

1478. Золотарьов, А. *Жовтнева революція в Києві.* У кн.: *Жовтневий збірник.* — Київ, ДВУ, 1924, с. 185-202. (Б)

Неґативні оцінки політичної діяльности В-ка як голови Ген. Секретаріяту УЦРади.

1479. Кедрин, І. *Криза української драми.* — "Діло", Львів, 27. IV. 1924, ч. 93, с. 7-8. (Б)

На думку автора, давніші й сучасні українські драматурги "є на нинішній модерній сцені, на сцені боротьби ідей, появами анахронізму". Єдиним винятком автор уважає В-ка, який "доказав абсурд продовжувати культ сентиментального провінціялізму і перший впровадив на українську сцену чужі їй елементи: елемент натуралізму та незаторкнених суспільних питань і психологічних конфліктів. І скільки б не згадувати поруч з іменем В. Винниченка імена Ґорького й Арцибашева, — він здобув український театр і панує в ньому. Сам один, без суперників і адептів. І саме в цьому його слабість, бо сам він не

може втримати театру й немає кому підтримати його. Він зробив для української драми де-де більше від усіх тих його сучасників, про яких була згадка".

1480. *Коли ми мертві воскресаємо.* — "Заграва", Львів, 15. III. 1924, ч. 6, с. 93-95. (Б)

Непідписана стаття проти В-ка з приводу його виступу на вічі в Празі (ні назви, ні дати віча не подано). В-кові закидається політичну хиткість, незорієнтованість, повсякчасну мінливість. Тим то і його протибільшовицький виступ на згаданому вічі не дає підстави вірити В-кові, бо "хто ґарантує, що завтра, під впливом примхуватої фантазії, поет-політик, як три роки тому, не проголосить, що 'ворогом' є український національний табір, а Росія — приятелем?".

1481. К. Р. *"Брехня"*. — "Українські робітничі вісті", Вінніпеґ, 29. III. 1924, ч. 30, с. 2. (О)

Напередодні вистави Винниченкової п'єси *Брехня* у Вінніпеґу тут подаються пояснення щодо змісту й основних ідей цієї драми.

1482. Куркуленко, Панько. *"Брехня" і крутня* (Фейлетон). — "Українські робітничі вісті", Вінніпеґ, 5. IV. 1924, ч. 33, с. 2. (О)

Автор висміває доповідь В-ка. *Внутрішнє становище в Росії й на Україні*, виголошену 11. II. 1924 в Празі, та Винниченкову п'єсу *Брехня*, поставлену у Вінніпеґу 29. III. 1924.

1483. Л. Д. *Празька еміґрація.* — "Літопис політики, письменства і мистецтва", Берлін, 29. III. 1924, кн. 1, зш. 13, с. 195-197. (Б)

28. II. 1924 у Празі під час дискусії над доповіддю М. Шаповала "Міжнародні сили і соборність України" деякі промовці "дивувалися такій великій різниці в поглядах представників одного фронту — Винниченка й Шаповала — на справу повороту в Україну. Під час коли Винниченко каже їхати, то Шаповал називає того, хто відважиться їхати, зрадником, 'сменовеховцем' ". Доповідач погодився з позицією В-ка і сказав: "Щодо питання, їхати чи ні на Україну, — то їхати, але їхати, як їхали колись російські революціонери, не з думкою служити ворогові, лише з думкою боротьби за добро українського народу. Одначе активні робітники, що виконують якунебудь функцію на еміґрації, політичну чи культурну, мусять на еміґрації залишитися" (див. також ч. 1484).

1484. Л. Д. *Празький лист* (Публічний виступ В. Винниченка). — "Літопис політики, письменства і мистецтва", Берлін, 1. III. 1924, кн. 1, зш. 9, с. 131-135. (Б)

11. II. 1924 В-ко виголосив у Празі доповідь на тему *Внутрішнє становище в Росії й на Україні та єдиний український революційно-демократичний фронт.* Подано докладний зміст доповіді. Присутніх на доповіді було 1200 осіб. З'ясувавши сучасний стан у СРСР, доповідач піддав гострій критиці внутрішню, зокрема національну, політику комуністичного режиму. Щодо перспектив нашої визвольної боротьби, В-ко проголосив гасло "єдиного революційно-демократичного фронту". На його думку, українські еміґранти, здатні до боротьби, повинні вертатися на батьківщину, займати там позиції, піддержувати опозицію, поглиблювати розкол у комуністичній партії та

готуватися до рішального бою. Одначе не повинні повертатися люди, які "представляють собою якісь течії українського народу".

У дискусії над доповіддю виступали також опоненти, які критикували дотеперішню політичну діяльність В-ка (П. Феденко, І. Мазепа й ін.). Відповідаючи опонентам, В-ко доказав безпідставність їхніх закидів. "Узагалі кінцева промова Винниченка зробила краще, більш переконливе враження серед усіх політичних напрямків слухачів; задля того вони й нагородили його бурею оплесків".

1485. Левицький, Дмитро. *Січові Стрільці і оборона Львова.* — "Діло", Львів, 27. IV. 1924, ч. 93, с. 4. (Б)

Коли "зародилася в головах В. Винниченка та М. Шаповала смілива думка зробити повстання проти гетьмана, то центром майбутньої повстанської армії вони заплянували 1300 Січових Стрільців, що перебували тоді в Білій Церкві". Одначе 4. XI. 1918 наспіла вістка про українсько-польські бої у Львові. Є. Коновалець і автор повідомили В-ка про постанову Стрілецької ради поспішати до Львова на допомогу. Почувши це, "Винниченко поблід, на його енергійному лиці виступили сльози. Він заявив нам, що це удар у спину, що в момент, коли все до повстання готове, не можна відступати". "При цьому заявив, що без вільного Києва не може бути вільного Львова". Тоді "почуття ваги Києва як осередку всеукраїнської державности взяло верх між Січовим Стрілецтвом". Є. Коновалець сповістив В-ка, що "Січові Стрільці готові до бою і попрямують через Хвастів на Київ".

1486. Меженко, Ю. *В українському театрі.* — "Жовтневий збірник", Харків, ДВУ, 1924, с. 116-126. (Б)

Напередодні революції український театр "благонадійно тримався уторованих традицій і найбільшим досягненням для нього був Винниченко з його 'половими [сексуальними] проблемами' ". "Нервовий темп революційного руху 17-19 років не дає можливости ґрунтовно розробити й удосконалити форму та ідеологію нового театру з репертуаром Винниченка, Софокла, Винниченка, Жулавського, Винниченка, Ібсена, Винниченка і ще раз, і ще раз Винниченка".

1487. Підкарпатський, А. *"Великий Молох".* — "Українські щоденні вісті", Нью-Йорк, 20. IV. 1924, ч. 100, с. 6-7. (У)

Неґативна оцінка Винниченкової п'єси *Великий Молох.*

1488. *Політична хроніка.* — "Літопис політики, письменства і мистецтва", Берлін, 1. III. 1924, кн. 1, зш. 9, с. 129-131. (Б)

Редакційний коментар з приводу доповіді В-ка *Внутрішнє становище в Росії й на Україні та єдиний український революційно-демократичний фронт* (див. ч. 519). Редакція бере В-ка в оборону від обвинувачень його політичних противників, що він як політик обманював українське громадянство: "Він обманював нас? Кого саме і чим? Невдача, зміна поглядів чи тактики — це ж не обман! Ні, цього не можна закинути авторові *Брехні.* Він завжди був 'чесний з собою'. Він робив, як думав; а думав, як почував" (див. також ч. 1472).

1489. Равич-Черкаський, М. [псевд. Мойсея Рабиновича]. *Єврейське питання на Україні.* — "Червоний шлях", Харків, VI. 1924, ч. 6, с. 90-96. (Б)

Полеміка із статтею В-ка під таким самим наголовком (див. ч. 513). Автор обвинувачує В-ка в антижидівських погромах і твердить, що своєю статтею "Винниченко знищує сліди своєї причетности до кривавої справи бандитизму на Україні". Але "хай знає і пам'ятає Винниченко, що в історії мученицького єврейського народу поруч з прізвиськами найдикіших погромників часів інквізиції та гайдамаччини будуть пишатися імена Винниченка й Петлюри, як ідеологів нечуваної різанини, що р. 1919 була на Україні".

1490. Роленко, Василь [псевд. Івана Кулика]. *Земля їй каменем* (Замість некрологу). — "Українські робітничі вісті", Вінніпеґ, 1. VII. 1924, ч. 70, с. 2. (О)

З приводу припинення існування празького ж. "Нова Україна". Глумливо-лайливі зауваження про політичну діяльність В-ка — редактора "Нової України".

1491. Романенко, В. *"Новий етап" В. К. Винниченка й революційна дійсність.* — "Нова громада", Відень, II-IV. 1924, ч. 2-4, с. 41-51. (У)

Автор глузує з Винниченкової новоствореної організації "Єдиний революційно-демократичний національний фронт" і твердить, що "Винниченкова акція 'єдиного фронту' закінчилася фіяском". Це своє твердження автор намагається обґрунтувати розглядом тих політичних партій, які входять у склад цього фронту і які, на думку автора, не становлять жадної політичної сили, а є тільки недобитками української еміґраційної контрреволюції. Автор висміває також доповідь В-ка "Внутрішнє становище в Росії й на Україні" 11. II. 1924 в Празі і його статтю *Знаменна подія*, надруковану в ж. "Нова Україна" (див. ч. 517).

1492. Саліковський, Ол. *Як ми складали перший кабінет для Скоропадського* (Спомини учасника). — "Діло", Львів, 6. I. 1924, ч. 6, с. 7-8. (Б)

Автор, тодішній київський губерніяльний комісар, згадує події повалення німцями УЦРади і встановлення гетьманату. Як кандидатів на гетьмана, німецький і австрійський уряди намічали В-ка, Д. Дорошенка, П. Скоропадського й І. Луценка. Після проголошення Скоропадського гетьманом України німецький генерал Ґренер запропонував українським соціялістичним партіям увійти в склад нового уряду. У зв'язку з цим відбулася 30. IV. 1918 в Києві нарада керівників українських політичних партій. Автор, як учасник цієї наради, свідчить, що В-ко наполегливо доводив потребу ввійти в гетьманський уряд. "Для нас не в гетьмані справа, а в Україні. Коли є можливість працювати, треба цю можливість використати", — казав він. Учасники наради погодилися з думкою В-ка і склали список кандидатів на міністрів. Автор з'ясовує причини, чому все таки не дійшло до участи негетьманських партій в уряді гетьмана Скоропадського (пор. ч. 2089).

1493. Слободянський, Г. *Петлюрівщина.* — "Нова громада", Відень, II-IV. 1924, ч. 2-4, с. 89-100. (У)

Згадки про політичну діяльність В-ка на еміґрації, його "Єдиний революційно-демократичний національний фронт" і критика його політичних плянів.

1494. Т. С. *СРСР і сучасне положення на Україні.* (Прилюдні виступи В. Винниченка і М. Шаповала). — "Діло", Львів, 20-23. III. 1924; ч. 62, 63, 64, 65; с. 2, 1-2, 1-2, 2. (Б)

11. II. 1924 відбулася в Празі доповідь В-ка *Внутрішнє становище в Росії й на Україні та єдиний український революційно-демократичний фронт* (див. ч. 519), а 28. II. 1924 там же доповідь М. Шаповала "Міжнародні движучі сили і українська проблема".

На доповіді В-ка було 1200 слухачів. Доповідач виступив з гострою критикою більшовицького режиму: методи більшовиків це терор, тюрми, убивства. Але в країні, яка століттями жила в деспотизмі, не могли витворитися інші методи серед провідної верстви. "Російська інтеліґенція це monstrum, вона схожа на свиню з головою жирафи. Головою пнеться вона до неба, а тілом вона в багні". Про свою поїздку на Україну 1920 року В-ко сказав: "Мене обманено — я помилився, заявляю відкрито". Наприкінці доповідач з'ясував невідкладну потребу створити на еміґрації єдиний революційно-демократичний національний фронт.

Доповідь В-ка викликала палку дискусію, в якій йому ставлено різні обвинувачення. Кореспондент "Діла" вважає, що "цікавішою від доповіді була кінцева відповідь В. Винниченка". І так, напр., відповідаючи на закид І. Мазепи, що В-ко перший виїхав за кордон, В-ко сказав: "І. Мазепі добре відомо, що я покинув Україну на домагання французів, з якими Мазепа вів тоді переговори. А французи передумовою дальших переговорів з Директорією ставили вимогу 'викинути Винниченка й Петлюру як собак' ". На закид І. Мазепи, що "в статтях 'Нової України', якої редактором і духовним провідником є Винниченко, пишеться і про федерацію з Росією, і про автономію", Винниченко відповів: "В статтях у 'Новій Україні' ясно сказано, що це як остаточність, на випадок перемоги нас ворогом. Бо ясно, що коли хтось попадає в тюрму, то він домагається поліпшення режиму, харчів, побільшення прав. Але на тюрму він не згодиться і завжди буде старатися з неї вирватися. Так теж і з нами. Коли схотіло б нещастя, що нас переможуть, тоді й ми будемо дбати про поліпшення режиму шляхом федерації, автономії, політичних свобод і т. ін. Але як зачинений в тюрму не погодиться на тюрму, так і ми завжди будемо шукати шляху, щоб визволитися".

1495. *Українське "смєновєховство".* — "Діло", Львів, 17. I. 1924, ч. 11, с. 2. (Б)

Про повернення на Україну М. Грушевського й Ю. Тютюнника. При цьому згадки про В-ка, як колишнього "ідеолога українського націоналізму" і пізнішого поворотця на Україну.

1496. Якубський, Б. *Сім років* (1917-1924). — "Жовтневий збірник", Харків, ДВУ, 1924, с. 87-103. (Б)

Аналізуючи стан української літератури напередодні 1-ої світової війни, автор приходить до висновку, що той стан був "досить безпорадний". "Тількищо замовкли навіки Л. Українка й Коцюбинський, не залишивши по собі спадкоємців. У белетристиці стояв виразною постаттю один Винниченко, в поезії — Олесь".

1925

1497. Антонович, Д. *Триста років українського театру, 1619-1919.* — Прага, Український громадський видавничий фонд, 1925. 272 с. (П)

Порівняно з іншими драматургами, про В-ка сказано в цій книзі небагато. Одначе в тих нечисленних матеріялах про В-ка йому скрізь дається позитивна характеристика, як напр.: "В п'єсах В-ка гомонять 'ті пориви масового гніву', яких намарне жадав С. Петлюра від старих українських драматургів; іменно

Винниченко здійснив давню мрію Петлюри"; В-ко "сам є і визначний діяч революції і разом з тим виступає як художник-літописець тої ж революції в своїх надхненних запалом боротьби драматичних творах"; у постановці Винниченкової драми *Між двох сил* у київському Драматичному театрі "реалізм автора і режисера злилися в одно ціле і це була одна з найбільш вражаючих постановок українських театрів" та ін.

1498. Б. Р. [крипт. Богдана Романенчука]. *Сергій Єфремов. Коротка історія українського письменства.* Вид. 2-е, в-во "Дніпрові пороги", 1924. — ЛНВ, Львів, I. 1925, кн. 1, с. 92-95. (Б)

Серед інших критичних зауважень є також два, що стосуються В-ка, а саме: рецензент закидає С. Єфремову, що "коли дійшла справа до драми, то автор забув про наших найкращих драматургів: Лесю Українку, Олеся, Винниченка". І далі: "Наприкінці автор дає місце звеличанню політичної і громадської діяльности Грушевського та Винниченка (роблячи з цього останнього 'ватажка українства'), яке не має ніякого відношення до історії літератури".

1499. Брусак, Осип. *Шлях до народного відродження.* — Европа, Бібліотека державних документів, 1925. 38 с. (А)

Автор уважає, що своїм публічним закликом про "єдиний народний фронт" В-ко допустився не абиякої політичної помилки. Замість виступати публічно, В-ко повинен був спершу порозумітися з іншими партіями й заскочити ворога несподівано. А так, "В-ко своїм невдалим виступом наробив тільки багато шуму, привів до безпотрібної одвертої полеміки і теоретизування" Крім, цього, В-ко "почав ще в тім самім таки виступі, в якім закликував до одного фронту, виключати з нього послідовно по правилам демократичним то одних, то других" (с. 5, 29).

1500. В. М. [крипт. Василя Мудрого]. *Як добиралися до України Ленін і Раковський.* — "Діло", Львів, 6. II. 1925, ч. 27, с. 3. (Б)

Полеміка з Х. Раковським з приводу його статті *Ильич и Украина* (див. ч. 3043). Цитати з цієї статті й коментарі про переговори Леніна й Раковського з В-ком.

1501. Галаган, М. *На третьому військовому з'їзді* (Фраґменти спогадів). — "Нова Україна", Прага, VI-VII. 1925, ч. 2-3, с. 71-77. (Б)

Автор згадує, що В-ко опублікував заклик до учасників визвольної боротьби 1917-1919 рр., щоб вони надсилали свої спогади. Відгукуючися на цей заклик В-ка, автор подає свій спогад про 3-ій Військовий з'їзд у Києві в листопаді 1917 року.

1502. Григоріїв, Н. *Спростування.* — "Нова Україна", Прага, VIII-X. 1925, ч. 4-6, с. 116. (Б)

У російській г. "Парижский вестник" (1925, ч. 134), у статті *Винниченко — агент иностранных держав* подано текст листа Н. Григорієва. Автор спростування заявляє, що він ніколи нікому такого листа не писав.

1503. Десняк, В. [псевд. Василя Василенка]. *Зиґзаґи націоналістичної контрреволюції та боротьба за Жовтень на Україні в 1917 р.* (Література й матеріяли до історії

революції на Україні). — "Червоний шлях", Харків, XI-XII. 1925, ч. 11-12, с. 137-175. (Б)

Клясифікуючи закордонну "контрреволюційну" літературу про революцію на Україні, автор приділяє В-кові друге місце після М. Грушевського. "Другим виступом будемо вважати виступ 'майже комуніста' В. Винниченка з його чотиритомовою [?] історією української революції *Визволення [?] нації*. Ця 'історія' Винниченка є одним із численних політичних і авантурних зиґзаґів цього політикана — від революції до контрреволюції". У цій своїй праці В-ко "робить наскоки на політику пролетарського аванґарду — більшовиків". У статті численні цитати з Винниченкового *Відродження нації*.

1504. Заїкин, В. *Українська мемуаристика в минулому й сучасному*. — "Діло", Львів, 19. II. 1925, ч. 37, с. 2. (Б)

З-поміж мемуарів Ол. Саліковського, П. Христюка й В-ка автор дає найбільш неґативну оцінку В-кові, закидаючи йому необ'єктивність і вузькопартійний підхід.

1505. Калинович, Іван. *Бібліографічні звістки*. — "Культура", Львів, III. 1925, ч. 3, с. 119. (У)

Вістка про те, що "при кінці минулого року виставлено в Римі італійською мовою п'єсу Володимира Винниченко *Брехня* з незвичайним успіхом. Чи була друкована і де, не знаємо" (див. ч. 593).

1506. Кисіль, Ол. *Український театр*. Популярний нарис історії українського театру. — [Київ], Книгоспілка, 1925. 178 с.
_____. Вид. 2-е. — Київ, "Мистецтво", 1968, 256 с. (Н, Б)

"Найвидатнішим драматургом періоду 1907-1917 рр. і обсягом свого таланту і числом написаних п'єс був В. К. Винниченко", — пише автор у своїй книжці в окремому розділі про В-ка (с. 133-140) і подає літературознавчу аналізу 13-ох Винниченкових п'єс того періоду. Поміщено також портрет В-ка (с. 137), а наприкінці книжки подано бібліографію Винниченкових п'єс.

Одначе в посмертному виданні цієї книжки Ол. Кисіля 1968 року нема вже цього окремого розділу про В-ка, натомість додано розділ про К. Соленика. Але цю зміну зроблено, мабуть, нашвидкуруч, недбайливо, бо далі в цьому виданні знаходимо посилання на цей неіснуючий уже розділ про В-ка (напр., на с. 146 згадка про "деякі п'єси В. Винниченка, що про них сказано попереду" і т. п.). Автор книги, Олександер Кисіль (нар. 1889), був заарештований 1933 р.

1507. Макаренко, А. *Лист до Редакції "Нової України"*. — "Нова Україна", Прага, VIII-X. 1925, ч. 4-6, с. 116-120. (Б)

Автор листа, колишній член Директорії УНР, полемізує з М. Славінським, колишнім послом УНР у Чехо-Словаччині. При цьому заявляє, що "великим гріхом" уряду УНР і В-ка, який як прем'єр-міністер "мав догляд за міністерством закордонних справ", було те, що М. Славінський, який у 1917 р. провадив переговори з УЦРадою від імени російського Тимчасового уряду, — за рік став головою дипломатичної місії УНР у Чехо-Словаччині.

1508. Мамонтов, Яків. *Сучасна українська драмопись*. У кн. того ж автора *На театральних роздоріжжях* (с. 43-54). — Харків, Книгоспілка, 1925, 65 с.

(Б)

Згадки про драматургію В-ка.

1509. М. Д. [крипт. Михайла Клокова]. *Винниченко, В. Контрасти* (Бібліотечка художньої літератури), ДВУ, 1925. — "Нова книга", Харків, 1925, ч. 9-10, с. 54. (Б)

Невеличка рецензія. Подано зміст Винниченкового оповідання й позитивну його оцінку. "Вміння сполучити навколо одного випадку різні групи персонажів так, щоб вони виявляли головну постать і не затулювали самих себе, потім підкреслення тону твору його пейзажем (гроза), і вся складна будова невеличкого оповідання є суто-винниченківські".

1510. О. О. *Поворот політичної еміґрації на Україну.* — "Діло", Львів, 13, 14. VIII. 1925; ч. 179, 180; с. 1-2, 3. (Б)

З приводу опублікованого В-ком його листа до А. Приходька, радника радянського посольства в Празі. У листі В-ко ставить радянському урядові вимоги про зміну національної політики, як передумову свого повернення на Україну. Автор статті критикує В-ка за цього листа, вважаючи, що В-ко піддався "ліричним настроям свого темпераменту і не виявив ясного погляду на хід подій". "Важко зрозуміти, що мають на думці такі досвідчені суспільні діячі як Винниченко, коли звертаються до радянської влади, пригадуючи потребу суспільної праці для соціялізму і національного відродження на Україні. Чи тоді, коли Винниченко вів завзятущу боротьбу з більшовизмом, він не був соціялістом?" (див. ч. 520).

1511. Романович-Ткаченко, Наталя. *На дорозі до революції* (Уривки зі споминів). — "Україна", Київ, 1925, кн. 4, с. 103-128. (Б)

Серед інших споминів з 1900-1905 рр., авторка згадує свої тодішні зустрічі з В-ком, співпрацю з ним у Революційній Українській Партії, його арешт, утечу за кордон і пізніші приїзди до Києва під чужими прізвищами, редаґування підпільних видань РУП, читання його творів тощо.

1512. Саліковський, Олександер. *Про одну ненаписану книжку.* — Календар "Дніпро", Львів, 1925.
_____. "Голос сучасности", Ґрефенгайніхен, [б. р.], с. 41-46. (А)

Спогади про співпрацю в редакції ж. "Украинская жизнь" з В-ком, який 1916 року перебував у Москві нелеґально під прізвищем Івана Петровича. Наприкінці 1916 року відбулася в Москві нарада з участю М. Грушевського, А. Кримського, О. Саліковського, О. Хруцького, а також В-ка і російського письменника М. Ґорького. На нараді ухвалено видати під редакцією М. Грушевського й М. Ґорького велику наукову книгу про український народ, як цілком окрему від росіян національність. Одначе через вибух революції не пощастило здійснити цей задум.

1513. Чорна пантера. *Український наддніпрянський театр.* — "Діло", Львів, 14. XI. 1925, ч. 256, с. 4-5. (Б)

Огляд кількох вистав Українського наддніпрянського театру у Львові, в т. ч. і п'єси В-ка *Чорна Пантера і Білий Ведмідь* (дат вистав не подано). Висловлені

критичні (позитивні й неґативні) зауваження про саму п'єсу і про гру акторів, відзначаючи О. Кривицьку за її високомистецьке виконання ролі Чорної Пантери.

1514. Щуровський, В. *Спомини з перебування УСС на Наддніпров'ї в 1918 р.* — ЛНВ, Львів, III. 1925, кн. 3, с. 218–228. (Б)

У своїх спогадах автор згадує також В-ка, напр.: "... являється декоративний твір 'Центральна рада' на Україні. Силою обставин революційна хвиля виносить на вершок М. Грушевського і В. Винниченка, що своє виховання і російську муштру перетопили в европейській школі в часі перебування поза межами Росії. І в тому саме трагедія нової революційної влади".

1926

1515. Ант. П-к [крипт. Антона Павлюка]. *Мнімий господін.* — "Нове життя", Прага, 1. IV. 1926, ч. 1–2, с. 14–18. (У)

Автор, співробітник цього комуністичного журналу, накидається лайливою статтею на "речника еміґраційної контрреволюції Винниченка". Узявши для своєї статті заголовок з Винниченкового оповідання тієї ж назви, автор глузує, що В-ко, подібно як герой його оповідання, хворіє на "політичний шлунок". Автор називає В-ка "чесним з собою мнімим господіном" та обвинувачує його в брехливості, політичній обмеженості, зарозумілості й т. п. " 'Мніміє господа' на зразок Винниченка, Шаповала, Петлюри й компанії ніяк не зрозуміють простого й ясного — нікчемности своїх ідей, концепцій, апетитів". Автор повчає В-ка, що "національне питання було єдиноправильно й кардинально розрішено Жовтнем". Натомість боротьбу української буржуазії з російською "за першість в пануванні на Україні та за першість в теплій справі експлуатації народніх мас Винниченко, як типовий дрібний буржуа, вважав і вважає боротьбою за визволення нації". Кінчається стаття глумливим зауваженням на адресу В-ка: "Догнивайте собі на смітнику, куди вас викинула історія!".

[Автор статті виїхав 1932 року до УРСР, де його незабаром розстріляли].

1516. *Брехня. Співочі товариства.* — "Народній учитель", Харків, 14. VII. 1926, ч. 28. (А)

Позитивна оцінка двох п'єс В-ка, що ввійшли у 12-ий том його творів (Харків, "Рух", 1926). "Чисто психологічні речі, чудові своєю складністю і в той же час елементарністю життєвих переживань та людських взаємовідносин. Як художник, Винниченко лишається близьким інтеліґентному колу читачів. Для нової пролетарської літератури творчість Винниченка цінна, як вияв художнього майстерства".

1517. *Винниченко на італійській сцені.* — "Діло", Львів, 8. VI. 1926, ч. 125, с. 3. (Б)

Про рецензії в трьох римських щоденниках на прем'єру Винниченкової *Брехні* із славною італійською акторкою Еммою Ґраматікою в головній ролі. "Преса признає однозгідно, що п'єса мала великий успіх".

1518. Гадзяцький, М. *Театр і мистецтво.* — "Наша громада", Подєбради, V–VI, 1926, ч. 5–6, с. 71. (У)

Рецензія на виставу п'єси В-ка *Натусь*, що відбулася 19. IV. 1926 у Подєбрадах у виконанні театру О. Загарова. Вистава пройшла з великим успіхом.

1519. Гермайзе, Осип. *Матеріяли до історії українського руху за світової війни.* — "Український археографічний збірник", Київ, Археографічна комісія Української Академії Наук, 1926, т. 1, с. 271–354. (Б)

Автор подає повний текст *Записки про український рух за 1914–1916 роки* (Записка объ украинскомъ движении за 1914–1916 годы), що її видав 1916 року російський Департамент поліції для свого внутрішнього вжитку. "Записка" має 80 сторінок друку й містить спочатку "короткий нарис сапаратистсько-революційного руху серед населення Малоросії", а далі секретні матеріяли про українських національних діячів — звіти з поліційного стеження за ними, доноси на них, зізнання арештованих тощо. Чимало місця в "Записці" займають матеріяли про "політичного еміґранта, відомого українського письменника й визначного члена Української соціял-демократичної партії Володимира Кириловича Винниченка", який з проголошенням війни "проник із закордону в Росію і роз'їжджав по Малоросії з метою інструктування українців". Про цю діяльність В-ка подано жандармські звідомлення з різних міст України, а також із Москви, де він перебував нелеґально під прізвищем Андрій Павленко.

1520. Д. Г. *Політика "чесности з собою".* — "Тризуб", Париж, 7, 14. XI. 1926; ч. 52, 53; с. 2–7, 3–8. (Б)

Критика брошури В-ка *Поворот на Україну.* Автор заперечує Винниченкову думку, що українські еміґранти повинні повертатися на радянську Україну і працювати там для добра українського народу. Винниченкову концепцію "чесности з собою" автор називає "етикою готентота". У справі жидівських погромів на Україні автор твердить, що "деякі діячі жидівські швидше самого Винниченка ніж Петлюру вважають за погромщика".

1521. Драй-Хмара, Михайло. *Леся Українка; життя і творчість.* — Київ, ДВУ, 1926. 156 с. (А)

Автор наводить свідчення Климента В. Квітки, чоловіка Лесі Українки, що *Оргія* "була написана для Винниченка, який звернувся до Лесі Українки з запрошенням співробітничати в його закордонному журналі" (с. 134).

1522. *Записки Кирпатого Мефістофеля.* — "Червоний шлях", Зінов'ївське (Кіровоград), 30. IX. 1926. (А)

Позитивна рецензія на 21-ий том творів В-ка (Харків, "Рух", 1926). "Прекрасна аналіза, барвисті малюнки розпаду, протиріч зневіреного інтеліґента і буржуазної сім'ї — дають право говорити, що *Записки* матимуть читача. Тим паче, що широкому читачеві до цього часу не можна було почитати *Записок*, бо вони друкувалися в малоприступному журналі ('Літературно-науковий вісник')".

1523. Левицький, В. *На театральній сцені.* — "Діло", Львів, 27. X. 1926, ч. 238, с. 2. (Б)

У зв'язку з поголосками серед української громади в Парижі, що одну з п'єс В-ка ставитимуть у паризькому театрі "Одеон", автор висловлює погляд, що В-ко не в силі заімпонувати французькій публіці своєю драматичною творчістю. При цій нагоді автор критикує В-ка також за його концепцію "чесности з

собою".

1524. Липинський, Вячеслав. *Листи до братів-хліборобів про ідею і організацію українського монархізму*. Писані 1919-1926 р. — Відень, [б. в.], 1926. 580 с. (Б, У)

Низка неґативних згадок про В-ка. Хоч автор визнає, що В-ко "безумовно є" українським патріотом (с. 91), одначе гостро осуджує його політичну діяльність, зокрема його керівну ролю в протигетьманському повстанні і його спроби договоритися з більшовиками. Також неґативно висловлюється автор про Винниченкову літературну творчість, напр.: "Полова [статева] анормальність є найбільш яскравою ознакою героїв його творів" (с. 326). Але знаходить у В-ка і "майстерно підхоплені" речі та ілюструє їх цитатами з творів В-ка (с. 15, 97).
Згадки про В-ка на с. 11, 15, 69, 71, 91, 97, 256, 300, 326, 327, 370, 450, 454, 486, 487, 505, 518, 519, 528, 533, 573.

1525. *Лист до редакції*. — "Нова Україна", Прага, XII. 1926, ч. 9, с. 71-80. (Б)

Лист жидівського соціяліста Олександра Шрейдера і відповідь на цього листа Н. Григорієва, члена редколеґії "Нової України". Тема їхньої дискусії — це вбивство С. Петлюри й жидівські погроми в Україні. При цьому і Шрейдер і ще більше Григоріїв покликаються часто на В-ка, його *Відродження нації*, діяльність В-ка в УЦРаді й Директорії та його ставлення до жидівських погромів.

1526. Литвицький, Микола. *Проти течії* (З приводу статті В. Винниченка в "Ділі" чч. 138-139). — "Українське життя", Подєбради, 29. VII. 1926, ч. 1. (А)

У своїй статті *Небезпечні настрої* (див. ч. 521) В-ко висловив думку, що вбивство С. Петлюри не повинно штовхнути українців на шлях помсти над цілим жидівським народом. М. Литвицький полемізує з цією думкою В-ка.

1527. Любченко, Панас. *Старі теорії й нові помилки*. — "Життя й революція", Київ, XI. 1926, ч. 11, с. 75-88. (А)

Велика полемічна стаття тодішнього секретаря ЦК КП(б)У, скерована насамперед проти В-ка й М. Грушевського, а також проти М. Хвильового, М. Зерова й ін. Починаючи від Винниченкової брошури *Поворот на Україну*, що саме тоді вийшла друком на Заході (див. ч. 522), автор зупиняється на одній із тез цієї брошури, що "українська нація, силою історичних умов і обставин, не витворила своєї національної буржуазії — ні індустріяльної, ні торговельно-фінансової, ні навіть аґрарної". Автор статті заперечує цю Винниченкову тезу: "Теорія безбуржуазности української нації, яку хоче накинути нам Винниченко 1926-го року і яку охоче приймає дехто несвідомо, а дехто свідомо, щоб збити з правдивої пролетарської позиції учасників соціялістичного будівництва, — є теорія абсолютно неправильна. І 1917 року і 1926 року вона була й залишиться теорією дрібного буржуа". Далі автор вказує на те, що "вже в часи Кронштадського повстання один з найрозумніших проводирів контрреволюції Мілюков виставляв, як гасло, радянську владу, але без комуністів". Рясними цитатами з Маркса й Леніна автор заперечує також тезу М. Грушевського про українське селянство, як окрему суспільну клясу. Свої обвинувачення проти В-ка і М. Грушевського автор підсумовує таким висновком: "Теорія безбуржуазности української нації допомагає прикривати якраз того

ворога, що його повинен бачити кожен, хто хоче творити й бере участь у творенні соціялістичної культури. Історіографія видання академіка Грушевського 1926 року є семафор, що відкриває шлях на рейки буржуазно-національного відродження".

[Під час московських процесів 1937-38 років П. Любченка обвинувачено у створенні української "націоналістично-фашистської організації", і він, передбачаючи ув'язнення, покінчив самогубством].

1528. *На ту саму тему знову.* — "Нова Україна", Прага, III-IV. 1926, ч. 3-4, с. 138-139. (Б)

До редакції напливають запитання, чи правда, що В-ко повертається на Україну. Редакція відповідає: "В. К. Винниченко торік знову надумав повертатися, не відмовляючися від своєї програми, від політичного і морального *я* українського революційного соціяліста. І що ж сталося?! У відповідь на щирий крок його з більшовицьких джерел бризнуло дощем гидких інсинуацій, фальшованих листів і т. п. московських штучок".

1529. Олесницький, Я. *Перед семи роками.* День 22 січня 1919 в Києві. — "Діло", Львів, 22. I. 1926, ч. 14, с. 1-2. (Б)

Спогад делеґата Західньо-Української Народньої Республіки на свято проголошення соборности в Києві. Автор згадує і В-ка та подає текст промови, яку В-ко виголосив тоді з балькона губерніяльного земства.

1530. Парижанин. *Винниченко та "показательний процес".* — "Українське життя", Подєбради, 23. IX. 1926, ч. 7, с. 3. (А)

Полеміка з В-ком з приводу його статті *Небезпечні настрої* після паризького судового процесу над убивником С. Петлюри (див. ч. 521).

1531. Пеленський, О. *Великі роковини.* — "Діло", Львів, 22. I. 1926, ч. 14, с. 1. (Б)

Спогад про проголошення соборности України 22. I. 1919 в Києві і про участь В-ка в цьому акті.

1532. *Після ганебного вбивства.* — "Діло", Львів, 19. VI. 1926, ч. 134, с. 2. (Б)

Редакція "Діла" полемізує з російською паризькою г. "Последние новости", яка після вбивства Петлюри обвинуватила найвизначніших українських діячів в антисемітизмі. Серед інших, "Діло" обороняє і В-ка: "Передовик 'ПН' на завагався написати, що коли до тодішнього голови Директорії Винниченка прийшла делеґація жидів у справі погромів, то він мав їй відповісти, що просить 'не сварити його з армією'. Це напевно виссано з пальця, бо нікому не секрет, що відомий наш письменник і заслужений діяч В. Винниченко був одним з найбільших філосемітів на Україні" (див. також ч. 3045).

1533. Рубач, М. А. [псевд. Михайла Рубановича]. *До історії української революції* (Замітки й документи: грудень 1917 - січень 1918). — "Летопись революции", Харьков, I-II. 1926, No. 1, с. 41-84. (Б)

Кількаразові згадки про В-ка. М. ін., автор твердить, що влітку 1917 року В-ко тільки з тактичних міркувань вимагав автономії України, а не її негайної самостійности. Як доказ, автор цитує уривок з промови В-ка на 2-му Всеукраїнському військовому з'їзді в Києві: "В даний момент не можна вимагати більшого, ніж автономія, я скажу відверто, шлях повстання для нас із фактичного боку неможливий. Великі міста не пішли б з нами, вони стануть нашими через 2-3 роки. Зараз ми б мали силу тільки на селах і довели б країну до різанини й анархії. *Тільки задля того, щоб на один рік раніше досягнути того, чого ми й без того досягнемо,* ми цього не зробимо". Одначе, "якщо влітку 1917 року В. Винниченко ще міг чекати один рік, то пролетарська революція примушувала поспішати". [Стаття надрукована українською мовою].

1534. Саліковський, Олександер. *Мій життєпис.* — "Діло", Львів, 7. I. 1926, ч. 6, с. 3-5. (Б)

Згадка про В-ка, на пропозицію якого автор був обраний київським губерніяльним секретарем у серпні 1917 р.

1927

1535. Борщак, Ілько. *Як Центральна Рада заключувала Берестейський мир.* — "Українські робітничі вісті", Вінніпеґ, 24. III.- 7. IV. 1927, ч. 36-42, скрізь на с. 3-ій. (О)

Часті згадки про В-ка і його політичну діяльність наприкінці 1917 і на початку 1918 рр., напр., його зустрічі й розмови з французьким журналістом Жаном Пелісьє, якого уряд Франції вислав до Києва на переговори з українським урядом (див. також ч. 1804, 3112), визнання України Францією та офіційна візита французького посла ген. Табуї у В-ка й ін.

1536. Григоріїв, Н. "*Вскую шаташася язиці"!* — "Нова Україна", Прага, I-II. 1927, ч. 1-2, с. 1-20. (Б)

Полеміка з В-ком (з приводу його брошури *Поворот на Україну*), з К. Студинським, М. Лозинським, Ю. Бачинським та іншими "зміновіхівцями", які твердять, що "становище на В. Україні змінилося на користь українського народу, а тому еміґрація мусить негайно вертатися додому для праці серед народу".

1537. Гук, М. [псевд. Миколи Куліша]. *Винниченко, В. Вибрані твори.* Упорядкував Аркадій Любченко. — "Вісті", Харків, 19. VII. 1927, ч. 137. (А)

Про збірку, в яку ввійшло 14 оповідань з різних томів Винниченкового повного зібрання творів. Рецензент висловлюється про збірку позитивно: "Збірка *Вибрані твори* уложена вдало. Оповідання вміщені в ній по більшості відбивають події 1905 року, насичені революційним протестом, викривають темні сторони тогочасного життя".

1538. Д Д [крипт. Дмитра Донцова]. "*Шатость малоросійська".* — ЛНВ, Львів, III. 1927, кн. 3, с. 265-275. (Б)

Стаття про хиткість українських політичних діячів у боротьбі за державність. Кількаразові цитати з праці В-ка *Поворот на Україну.*

1539. Демченко, М. *"Соняшна машина" В. Винниченка або про те, як думає Винниченко створити на землі соціялізм.* — "Комуніст", Харків, 22. XI. 1927. (А)

Рецензент відмічає на початку, що роман присвячено "Моїй соняшній Україні". "Невідомо тільки, чи присвячено це радянській Україні, чи якійсь іншій?" — питає рецензент і тут же нагадує, що "Винниченко стояв на чолі уряду, що в кривавій боротьбі з ним здобуто лад радянський — Україну 'соняшну' для панів перетворили в Україну соняшну для робітників і селян". В-ко "не міг не тільки зрозуміти політики пролетаріяту, він не міг стерпіти її". Рецензент оцінює новий роман В-ка неґативно: "*Соняшна машина* — це омана, це ж приховане вороже нам жало — тенденція твору Винниченка змушує нас попереджати нашого масового читача сугубо критично віднестись до нового твору Винниченка *Соняшна машина*". М. ін., рецензент обвинувачує В-ка, що "жадного слова в творі не почуєте про існування СРСР", а пролетаріятові "з усієї книжки присвячено чотирнадцять рядочків" (пор. ч. 1903).

1540. Єреміїв, Мих. *З Центральної Ради* (З спогадів). — "Тризуб", Париж, 8. V. 1927, ч. 19, с. 12. (Б)

Згадка про В-ка, який в УЦРаді "з усмішкою задоволеної собою людини дебатує з цілою групою інтеліґентів і робітників і хоча часто приходить до несподіваних для нього самого висновків, але все ж за допомогою діялектичних прийомів старого пропаґандиста лишає своє зверху".

1541. Єфремов, С. О. *Без хліба* (Проблема голоду в українському письменстві). У кн.: *Ювілейний збірник на пошану акад. Дмитра Івановича Багалія.* Українська Академія Наук. Істор.-філол. відділ. — Київ, 1927, т. 51, с. 69-70.
_____. "Нові дні", Торонто, XI. 1978, ч. 345, с. 20. (Б)

Розглядаючи названу проблему в творах різних українських письменників, автор стверджує: "Цю тему переважно експлуатує В. Винниченко і, можна сказати, її до дна вичерпано в його талановитих нарисах із життя заробітчан". Як ілюстрацію автор наводить Винниченкове оповідання *Голод*.

1542. Затонський, В. *Українізація як засіб і складова частина соціялістичного будівництва.* У кн. того ж автора *Національна проблема на Україні.* — Харків, ДВУ, 1927, с. 72-95.
_____. У кн. Лейтес, А. і Яшек, М. *Десять років української літератури* (1917-1927). — Харків, ДВУ, 1930, т. 2, с. 496-498). (Б)

Розглядаючи справу українізації, автор, тодішній нарком УРСР, користується для підкріплення своєї арґументації кількаразово цитатами з Винниченкового *Відродження нації*. Одночасно він оцінює неґативно політичну діяльність В-ка, Грушевського й інших діячів УЦРади. [В. Затонський був заарештований і розстріляний 1937 року].

1543. І. К. *Підступне отруїння української душі.* — "Тризуб", Париж, 6. III. 1927, ч. 10, с. 9-10. (Б)

Критикуючи М. Хвильового за те, що він продовжує "переспіви 'братерської' московської Музи", автор порівнює його з В-ком, який "все, що можна було, 'перетяг' з московських босякоманів та порнографів" в українську літературу. Одначе в кінцевому підрахунку це порівняння виходить, все ж таки, корисніше

для В-ка: "Хвильовий переріс Винниченка, бо, хоча й той не абиякий мастак на цім полі, — алеж він від себе принаймні 'солдатською' мовою говорити уникав".

1544. Лапчинський, Ґеорґ. *З перших днів всеукраїнської радянської влади* (Спогади). — "Летопись революции", Харьков, IX-XII. 1927, No. 5-6, с. 46-66. (Б)

На Всеукраїнському з'їзді рад робітничих, солдатських і селянських депутатів у Києві 17. XII. 1917, після промов С. Петлюри й більшовицького депутата В. Шахрая виступив В-ко, який у своїй промові, м. ін., "закликав з'їзд не вірити 'Шахраєві та іншим шахраям' ". (Спогади Ґ. Лапчинського надруковано українською мовою).

1545. Лотоцький, О. *Листки з пам'яті*. — "Тризуб", Париж, 25. V. 1927, ч. 22-23, с. 14-15. (Б)

Автор, колишній генеральний писар Ґенер. Секретаріяту УЦРади, згадує епізод з вересня 1917 р. В-ко в порозумінні з С. Петлюрою дав наказ залізничникам привезти до Києва декілька українських військових частин, щоб запобігти окупації Києва російськими військами, яку плянував тодішній комісар київської військової округи Кирієнко.

1546. Рудницький, Мих. *Автор "Саніна"*. — "Діло", Львів, 8. III. 1927, ч. 51, с. 2. (Б)

Стаття з приводу смерти М. Арцибашева. При цьому автор порівнює Арцибашева з В-ком, "який іще з більшою завзятістю, одночасно з Арцибашевим, так сказати, спеціялізувався в літературній сексології 'із суспільного становища' ". Порівняння виходить з користю для Арцибашева: "Арцибашев, може, не такий різноманітний у своїх нарисах, але більший артист від Винниченка".

1547. Рудницький, Мих. *Пшибишевський*. — "Діло", Львів, 27. XI. 1927, ч. 265, с. 2-3. (Б)

У статті з приводу смерти С. Пшибишевського автор порівнює його з В-ком і М. Арцибашевим: "Хочете нині здати собі справу з величини Пшибишевського, почніть із порівняння його з Винниченком або Арцибашевим. Вони теж нездужали на любов 'поза добром і злом'. І що вони з неї зробили? Дискусію в соціялістичнім гуртку з глибокоумним висновком, що любов це фізіологічна функція".

1548. Сук, П. [псевд. Романа Роздольського]. *Винниченків "поворот на Україну"* (З приводу брошури *Поворот на Україну*, Львів-Пшібрам, 1926). — "Культура", Львів, I-II. 1927, ч. 1-2, с. 50-59. (У)

Автор заявляє на початку, що Винниченкова брошура є виявом "повного банкрутства пересудів та політичних блукань самого 'винниченківства'. І так ми врешті бачимо, як капітулює у Винниченковій брошурі кверулянство та націоналістична обмеженість опортунізму перед тріюмфом та перемогою революційної сучасности, як загинув вкінці не світ радянського будівництва, а тільки націонал-соціялістична 'критика' цього світу". Далі автор оспорює Винниченкову тезу про "дві мінливості в політичній діяльності". Перша — це мінливість у принципах, друга — в тактиці. Перша шкідлива й гідна зневаги, друга корисна. На думку автора, вистачить пересунути принципи на один-два

щаблі вище і з принципового промаху зробиться тактичний. Так і зробив В-ко, заступивши принцип соціялізму принципом "щастя людства". Автор цитує низку Винниченкових антиросійських висловів, напр.: "Дула московських гармат звернені просто в серце українського народу", "Московський більшовизм безупинно провадить обстріл української нації" та ін. Наприкінці автор гостро заперечує Винниченкове передбачення, що компартія може перетворитися "у щось подібне до фашистської партії".

1549. Сук, П. [псевд. Романа Роздольського]. *Сумерк укапізму і його божків* (З приводу брошури В. Винниченка *Поворот на Україну*, Львів-Пшібрам, 1926). — "Культура", Львів, III-IV. 1927, ч. 3-4, с. 12-19. (У)

Друга стаття того ж автора про Винниченкову брошуру (див. ч. 1548). Автор розглядає ставлення В-ка і Закордонної групи УКП до національної політики компартії в Україні. Повернувшися 1920 р. із своєї поїздки з України, В-ко обвинуватив Москву у протиукраїнській політиці та проголосив гасло "визволення українського народу від національного й політичного гніту московської деспотичної окупації". Тодішні статті В-ка використовувано в західній Европі "для цькування проти рад-республік" (напр., у чеському парляменті). Автор заперечує ті Винниченкові обвинувачення і твердить, що брошура В-ка є тільки "яскравий вислів його капітуляції перед радянською революцією".

1550. *Українське диво*. Десятиліття політичного відродження України. — "Діло", Львів, 22, 23. III. 1927; ч. 63, 64; с. 1-2, 1-2. (Б)

Про створення УЦРади. Згадки про В-ка, як заступника її голови, про виступ київського прокурора проти В-ка за його заяву, що "Україна ніколи не давала обіцянки не виходити із складу російської держави", та ін.

1551. Яворський, М. І. *Коротка історія України*. З передмовою Х. Раковського. Вид. 5-е, доповн. — Харків, ДВУ, 1927. 150 с. (Б)

Неґативні оцінки політичної діяльности В-ка та обвинувачення в злочинстві, напр.: "Українські есдеки з Винниченком покривавили собі руки невинною кров'ю робітників і селян, що бажали волі й землі, а не буржуазної самостійности" і т. п.

1928

1552. Айзеншток, Я. *В. Винниченко. Записки Кирпатого Мефістофеля.* Роман. Вступна стаття Анд. Річицького. Харків, Книгоспілка, 1928. 317 с. — "Червоний шлях", Харків, VIII. 1928, ч. 8, с. 194-195. (А)

Автор стверджує на початку, що "нового, післяреволюційного читача Винниченко так само цікавить, як і читача дореволюційного [...]. Висока майстерність, майстерність справжнього, значного художника мимоволі приваблює навіть тих, хто ладен розрізняти Винниченка-художника від Винниченка-політика". Далі автор дає перегляд різних видань цього роману і звертає увагу на те, що В-ко при кожному новому виданні переглядав декілька разів текст роману й робив різні зміни — "факт у творчості Винниченка мало чи не єдиний". Чимало уваги присвячує рецензент вступній статті А. Річицького *Літературні етапи Винниченка* й відмічає в ній деяку "однобокість", яка полягає в тому, що, "захопившись 'літературними етапами' Винниченка, автор вступної статті не віддав належної уваги самим Запискам, схарактеризувавши їх

побіжно й неповно".

1553. Білецький, О. І. "*Соняшна машина" В. Винниченка.* — "Критика", Харків, 1928, ч. 2, с. 31–43. (П)

Підкресливши на початку, що *Соняшна машина* — це перший український утопічний роман за ввесь час існування нашої літератури, рецензент проводить паралелі між цим романом та іншими західньоевропейськими й російськими творами цього жанру. Далі подано детальну літературознавчу аналізу головної ідеї роману, його змісту та двох його складових тем: соціяльної і психологічної. Кінцевий висновок: роман В-ка є "значним фактом не тільки в українській літературі останніх років". В-кові "вдалося поєднати те, що ніяк не з'єднується покищо в більшості наших прозаїків: психологічну насиченість і сильну динаміку. Йому вдалося дати взірець незвичайного в нашій літературі політематичного роману".

1554. *В. Винниченко. Соняшна машина.* — "Комсомолець України", Харків, 5. V. 1928, (А)

Спочатку подано зміст твору. У висновках стверджено, що "філософія Винниченка, звичайно, далеко не співзвучна нашому розумінню клясової боротьби, але поза цим основним застереженням *Соняшна машина* один з кращих художніх творів нашої літератури".

1555. Влизько, Олекса. *Одвертий лист до дрібного українського буржуя, примусово експортованого за кордон.* — "Пролетарська правда", Київ, 8. IV. 1928, ч. 84, с. 2. (А)

Лист у віршованій формі, в якому автор відмежовується від В-ка й обвинувачує його за ворожість до комунізму. "Ми тобі непотрібні, а ти — непотрібний напевне і нам".

1556. В. М. [крипт. Василя Мудрого]. "*Не било, нет і бить не может".* — "Діло", Львів, 9. VIII. 1928, ч. 176, с. 1. (Б)

Передова стаття з приводу листа В-ка до Ґорького (див. ч. 525). Автор статті аналізує причини, чому Ґорький не дозволив перекладати своїх творів на українську мову, що й викликало таку гостру реакцію В-ка. Висновок автора: "Ніколи російський навіть пролетарський письменник Ґорький не зрозуміє зболілої від національної кривди душі навіть комуніста письменника-українця Винниченка. І тим більше ніколи не погодиться ніякий російський обиватель на те, щоб Україна була направду сама собою, а не колонією Москви".

1557 Давній. *Літературні спостереження.* — "Тризуб", Париж, 12. VIII. 1928, ч. 31, с. 5–9. (А, Б)

Неґативна рецензія на Винниченкову *Соняшну машину.* "Я не знаю, чи усвідомлює сам собі Винниченко спорідненість своїх поглядів з комунізмом та більшовизмом, але своєю *Соняшною машиною* він безперечно подає їм руку помочі". На думку рецензента, "аморалізм, взагалі властивий Винниченкові, буяє розкішно і в останньому його творі. Винниченко не відчуває моральної гідности чи негідности вчинків". Тож рецензент приходить до висновку, що В-ко хворий на "моральне божевілля".

1558. Демченко, М. *Відповідь дрібному буржуа.* — "Комуніст", Харків, 27, 29. III. 1928, ч. 73, 75. (А)

Відповідь на листа В-ка до редакції "Комуніста". Самого листа В-ка до "Комуніста" редакція не надрукувала, мотивуючи це тим, що "листа вже було видрукувано по закордонних газетах". М. Демченко критикує політичні погляди В-ка, а також його літературні твори *Соняшна машина* і *Чесність з собою* (див. також ч. 523).

1559. Дерід. *В. Винниченко. Суд.* Харків, "Український робітник", 1928. — "Культробітник", Харків, 1928, ч. 17. (А)

Позитивна рецензія на Винниченкове оповідання *Суд.* "Правда, як до сучасного села, від цього оповідання віє вже анахронізмом. Проте, Винниченкові малюночки з тих часів ми й тепер залюбки читаємо (і довго читатимемо ще), бо вони такі прекрасні, повні гумору й сатири на старий, давно пережитий царський лад".

1560. *Дешева маніпуляція.* — "Українські щоденні вісті", Нью-Йорк, 4. IX. 1928, ч. 242, с. 2. (А)

Редакція цієї комуністичної газети обвинувачує газету "Народна воля", що вона надрукувала зфальшований текст відомого листа В-ка до М. Ґорького (див. ч. 525). "Понижче друкуємо справжній лист Винниченка і 'зрепарований' за 'Народною волею'. Хай читач у першій мірі познайомиться, як націоналістична преса вміє маніпулювати". Подано два тексти Винниченкового листа, які різняться деякими пропусками в тексті з "Народної волі". Редакція "Українських щоденних вістей" не подає джерела, звідки вона взяла текст "справжнього" листа В-ка.

1561. Devius. *В. Винниченко. Соняшна машина.* Частина 2, с. 235. "Рух", 1928. — ЛНВ, Львів, II. 1928, кн. 2, с. 185-189. (Б)

"Покищо тільки дві серії нового Винниченкового фільму. Але рецензію вже можна (навіть треба!) писати. Бо друга серія подібна до першої, а дальші, певно, будуть подібні до другої, а всі разом — до інших творів того самого автора", — починає рецензент. Його рецензія наскрізь неґативна. І так, напр., еротика в творі В-ка це "еротика степового огира"; "Ідеї? Ідей тут нема. Є боротьба людей за 'широкі клуби', на які одні можуть собі дозволити, другі — ні"; "Опріч того, до зануди знана стара 'щаблежиттівська' філософія: як погодити життя в товаристві з інстинктами павіяна з пралісу?"; "Маси? Мас нема, бо їх не чується аж ніяк"; "Конструкція? Конструкція третьорядної утопії"; "Інтриґа? Без напняття, що дуже легко розв'язується"; "Типи? Типів нема, є маскарада" і т. д. (Рецензію на 1-шу ч-у *Соняшної машини* див. ч. 1570).

1562. *Диспут про "Соняшну машину".* — "Пролетарська правда", Київ, III. 1928. (А)

Звідомлення з диспуту про *Соняшну машину* В-ка, що відбувся 7. III. 1928 в київському Домі вчених.

1563. *Диспут про "Соняшну машину" В. Винниченка.* — "Червоний шлях", Харків, V-VI. 1928, ч. 5-6, с. 235. (А)

Правління Будинку літератури ім. Блакитного в Харкові влаштувало 14 і 15. IV. 1928 диспут про роман В-ка *Соняшна машина*. З доповідями виступали А. Річицький і В. Десняк.

1564. Донцов, Дмитро. *Політика принципіяльна і опортуністична.* — Львів, [б. в.], 1928. 56 с. (А)

Згадки про політичну діяльність В-ка (с. 43, 45-47, 50). Автор обвинувачує В-ка в політиці опортунізму супроти більшовиків і на доказ наводить цитати з Винниченкових промов і заяв, як напр. вислів В-ка на 2-му Всеукраїнському військовому з'їзді в Києві 1917 р., що "в даний момент не можемо вимагати більшого, ніж автономію" (див. також ч. 1494).
[2-ий Всеукраїнський військовий з'їзд відбувся 18-23. VI. 1917; більшовики прийшли до влади 25. X. (7. XI. н. ст.) 1917].

1565. Донцов, Дм. *Сансара.* — ЛНВ, Львів, III. 1928, кн. 3, с. 256-270. (Б)

Критична стаття про сучасну українську літературу. Кількаразові неґативні згадки про творчість В-ка, напр.: "Його ідеал-утопія, — це щоб люди якнайменше працювали, щоб могли 'годуватися самою рослиною, травою' " (пор. ч. 2407).

1566. Єфимова, З. *В. Винниченко. Соняшна машина.* — "Плуг", Харків, ч. 2, 1928, с. 71-73. (А)

Авторка рецензії вважає, що В-ко написав свій твір, "вживаючи іноді зовсім нових, не властивих йому технічних засобів дуже популярного в сучасній літературі авантурного роману". На її думку, "дуже вдалі вийшли в романі масові сцени, і їх чимало [...]. Це свідчить про велику майстерність авторову". Одначе, "проповідуючи принципи мирної перебудови соціяльного життя і відкидаючи активну боротьбу, Винниченко різко розходиться з ідеологією нашої революційної епохи".

1567. Залізняк, Микола. *Моя участь у мирових переговорах у Бересті Литовському.* У кн.: *Берестейський мир.* — Львів, "Червона калина", 1928. 319 с. (Б)

Згадка про посередництво автора між українським урядом і Х. Раковським. Автор вислав М. Грушевському й В-кові пропозиції Раковського щодо революційної аґітації серед румунських військ (с. 68).

1568. Зеров, Микола. *"Соняшна машина", як літературний твір.* — "Життя й революція", Київ, 1928, кн. 6, с. 115-130.
_____. У кн. того ж автора *Від Куліша до Винниченка* (Нариси з новітнього українського письменства), с. 173-191. — Київ, "Культура", 1929. 191 с. (А, Б)

Спочатку автор стверджує, що "*Соняшна машина* має певний, недвозначний успіх. Про неї пишуть, говорять, упоряджають диспути, а головне — її читають, як ні одну українську книжку". "*Соняшна машина* для нас первина, і первина саме своєю жанровою фізіономією. У нас ніколи не було великого роману з елементами авантюри та соціяльної фантастики". У короткому огляді дотеперішніх творів В-ка автор висловлюється про них дуже позитивно. Далі йде літературознавча аналіза *Соняшної машини*. Поруч схвальних оцінок, автор дає

творові В-ка й неґативні, як ось: "Сугубий реаліст, Винниченко спробував сил у соціяльно-фантастичнім романі і не зміг вийти за межі своєї землі і свого часу".

1569. *З життя української еміґрації у Франції.* — "Тризуб", Париж, 21. X. 1928, ч. 41, с. 31. (Б)

Про виставу Винниченкової п'єси *Гріх* в Українському драматичному т-ві в Омекур.

1570. І. М. *В. Винниченко. Соняшна машина.* Частина перша. ДВУ, Харків, 1928. — ЛНВ, Львів, II. 1928, кн. 2, с. 181-184. (Б)

Переказавши зміст першої частини, рецензент дає творові В-ка неґативні оцінки, напр.: "Вже і в цій частині видна сутовинниченківська тенденція віддавати перевагу в усіх випадках не голосові обов'язку, не ідеї, а звичайним фізіологічним переживанням, звірячому первню"; "Від постаті князя Альбрехта віє дешевим московським лубком". Труда це "тип розхристаний, наскрізь штучний, висловлює ряд думок, які своєю 'оригінальністю' можуть хіба вплинути на учня 4 кляси гімназії, але дорослим читачам добре відомі не лише з різних 'шедеврів' московської літератури, але й з творів самого автора" і т. ін. Про сцену діялогу Труди з пастором рецензент пише: "Порівняйте цю сцену з чудовим твором Л. Українки *В катакомбах* і ви побачите різницю між орлом і куркою мистецтва" (Див. також ч. 1561).

1571. Кам'янецький, Орест. *Володимир Винниченко.* Нарис літературної характеристики. — "Нова зоря", Львів, 11. III. 1928, ч. 18, с. 6. (А)

Автор визнає великий літературний талант і широку популярність В-ка: "Винниченко зайняв чільне місце в наддніпрянській українській літературі, в якій не було тоді жадного романіста або повістяря, рівного йому талантом [...]. Це, безперечно, один з найталановитіших і найвидатніших українських письменників [...]. Жаден з письменників на Вел. Україні по Шевченкові не мав такої широкої популярности та впливів [...]. Більша частина т. зв. національно-свідомої молоді на Вел. Україні зачитувалася й захоплювалася творами Винниченка". Але більшість його творів не має "естетичної цінности" через їхній "деморалізуючий зміст". "Через ці твори в Росії, а частинно й на Україні, усталився погляд на Винниченка, як на наслідувача другорядних російських письменників і тим самим як на другорядного, чи навіть третьорядного письменника, що 'плететься у хвості російської літератури' (хоч у дійсності він перевищує талантом майже всіх російських письменників поч. XX в.). Разом з цим він викреслив себе цими творами з числа клясиків української літератури [...]. Бо доброї половини, а може й більшости його творів — через їхню 'пікантність', нездорову сексуальність та інші аморалістичні риси й тенденції — не можна ані молоді поручати, ані читати в родиннім колі, ані рекомендувати чужинцеві для ознайомлення з ними, як із зразками української літератури".

1572. Кедрин, І. *Берестейський мир.* У кн.: *Берестейський мир.* Спомини й матеріяли. — Львів, "Червона калина", 1928. 319 с. (Б)

Полемізуючи з публіцистами, які твердять, що Берестейський мир був "першою леґалізацією українства у великому міжнародньому маштабі", автор покликається на арґументи В-ка з його *Відродження нації* про те, що "Франція й Англія 'леґалізували' нас уже й перед Берестейським миром" та ін. (с. 38).

1573. Кедровський, В. *Повстання проти гетьмана* (Уривок із спогадів). — ЛНВ, Львів, V, VI. 1928; кн. 5, 6; с. 36–47, 126–132. (Б)

Декілька згадок про В-ка та його керівну участь у готуванні повстання.

1574. Коновалець, Євген. *Причинки до історії ролі Січових Стрільців в українській революції.* — "Розбудова нації", Прага, II, III. 1928; ч. 2, 3; с. 60–64, 104–110. (Б)

Автор переказує свою розмову з В-ком перед протигетьманським повстанням (дата розмови не подана). Довідавшися про намір Січових Стрільців вертатися до Галичини для допомоги в протипольській війні, В-ко заявив, що вони повинні взяти участь у повстанні проти гетьмана. "Що ж торкається допомоги Галичині, то Винниченко сказав, що справжня Україна дасть Галичині далеко більшу поміч, ніж гетьманський уряд".

У наступній частині своїх спогадів автор стверджує, що за часів Директорії він та інші керівні старшини Січових Стрільців мали "найбільше довір'я до політичного розуму Винниченка й думали, що він саме є тою індивідуальністю, яка зуміє перевести в життя свою політичну програму, — все рівно, якою б ця програма не була. Отже, щоб покласти край псевдоколективному безголов'ю влади, Стрілецька Рада запропонувала через д-ра Назарука Винниченкові перейняти диктаторську владу та заявила йому, що Січові Стрільці підтримають його диктатуру, безоглядно йому підпорядкуються й будуть йому помагати в переведенні його політичної й соціяльної програми. Винниченко відмовився".

1575. Кравченко, К. *"Над" чи "Назад".* — "Літературна газета", Київ, 15. XI. 1928, ч. 22, с. 4. (Б)

Неґативна рецензія на виставу Винниченкової п'єси *Над* у театрі ім І. Франка в Києві. "Ні нашої боротьби, ні будівництва, ні всіх тих завдань, що так владно підпорядковують собі наше життя й окремих індивідуумів, — у п'єсі нема". На думку рецензента, театр ім. І. Франка "просто помилився, вибравши цю п'єсу. Ми думаємо, що й на цей раз його зрадила ота 'психологічна Европа', яку об'єктивно й суб'єктивно репрезентує Винниченко". "Ми не хочемо вертатися від наших завоювань назад до такого 'психологічного' длубання в біологізмі буржуазно-міщанського кохання, до 'офокстрочування' нашого життя".

1576. Крезуб, Антін. *Облога Києва.* — ЛНВ, Львів, III. 1928, кн. 3, с. 242–251. (Б)

Спогад про бої повстанців проти гетьманських військ під Києвом у листопаді 1918 р.; про приїзд В-ка, Петлюри й Коновальця на інспекцію фронту та промову В-ка до повстанців.

1577. Крезуб, А. *Повстання проти гетьмана Скоропадського і Січові Стрільці* (Кілька завваг до його історії). — ЛНВ, Львів, XI, XII. 1928; кн. 11, 12; с. 219–225, 309–318. (Б)

Під час підготовки повстання В-ко тільки на категоричну вимогу Стрілецької Ради Січових Стрільців погодився прийняти С. Петлюру в склад Директорії. "Коли пригадати собі, як ставився Винниченко до Петлюри ще за Центральної Ради, то домагання Стрілецької Ради Винниченкові мусіло бути неособливо приємним, але воно, треба догадуватися, було, мабуть, поставлене в такій формі, що Винниченкові й УНС не лишалося нічого іншого, як вволити волю Стрілецтва".

У другій частині спогади про наради Директорії під проводом В-ка в Білій Церкві, складення пляну повстання, відозви до населення, переговори української делеґації (В-ко, Петлюра, Назарук) з німцями тощо.

1578. Лакиза, Іван. *Про новий роман Вол. Винниченка "Соняшна машина".* — "Життя й революція", Київ, 1928, кн. 4, с. 99-109.
_____. У кн. того ж автора: *Письменник і критик;* статті (с. 42-61). — Київ, В-во письменників "Маса", 1928. 129с. (А)

На початку статті автор засуджує політичну діяльність В-ка, як "ворога радянської влади". А далі пише: "Шкода, звичайно, що Винниченкові за ввесь час його художньої творчости не щастило з критикою. Ні передреволюційна, ні пореволюційна критика не приділили Винниченкові належної уваги, не спромоглися критично оглянути цю видатну постать в українській літературі". Відчувається потреба дати критичну оцінку творчости В-ка зокрема тепер, після появи його *Соняшної машини*, "коли вся його творчість помітно зацікавила широкі маси читачів". "На цьому Винниченковому романі помітна европейська школа та европейська майстерність письменницька. На 800 сторінках тримати читача в напруженні, в безперестанній зміні осіб та дії (навіть, і при певній кількості огріхів) — це все таки велика майстерність". На думку І. Лакизи, зміст *Соняшної машини* подібний до романів Веллса, Джека Лондона, Сінклера, Бремер, Шефера та інших, одначе В-ко, як письменник, ориґінальніший ніж згадані автори.

1579. Лейтес, А. і Яшек, М. *Десять років української літератури* (1917-1927). — [Харків], ДВУ, 1928, т. 1, с. 58-64, 621-622. (Б)

Коротка біографія В-ка та 127 неанотованих бібліографічних позицій його творів і літератури про нього.

1580. Леонтович, В. *Спогади.* Перша більшовицька навала на Київ. — "Тризуб", Париж, 21. X. 1928, ч. 41, с. 11-14. (Б)

Закид В-кові, що він під час визвольних змагань "був і сам дуже схильний до більшовизму, пропонував більшовикам угоду і, складаючись на їхні брехливі обіцянки, завіряв, що більшовики не підуть проти України".

1581. *Літературна хроніка.* — "Червоний шлях", Харків, II. 1928, ч. 2, с. 147.
_____. П. н. *"Соняшна машина" В. Винниченка російською мовою.* — "Літературна газета", Київ, 5. II. 1928, ч. 3, с. 6. (А, Б)

ДВУ придбало у В-ка і здало до друку авторизований російський переклад його роману *Соняшна машина.*

1582. Медведєв, Є. Г. *З Харкова до Києва й назад.* — "Літопис революції", [Харків], I-II. 1928, ч. 1, с. 241-244. (Б)

Про поїздку автора на Всеукраїнський з'їзд робітничих, солдатських і селянських депутатів у Києві в грудні 1917. Згадки про виступи В-ка на засіданні Української соціял-демократичної партії і на з'їзді.

1583. Микитенко, Іван та інші. *Листи до редакції.* — "Літературна газета", Київ, 1. XI. 1928, ч. 21, с. 8. (Б)

У слід за листом Д. Чепурного й В. Гудима (див. ч. 1604), група членів Харківської організації Всеукраїнської спілки пролетарських письменників гостро осуджує літературного критика Ф. Якубовського, який під час своєї лекції в київському клюбі Медсанпраця на тему "Національне і соціяльне в українській літературі" сказав, м. ін.: "Це дуже цікаво, що всі найкращі письменники збочують, як от В. Винниченко, М. Хвильовий". Листа до редакції підписали: І. Микитенко, І. Кулик, М. Доленґо, А. Шмигельський. М. Гаско, Наталя Забіла, Л. Первомайський і А. Дикий.

1584. Мих. Руд. [крипт. Михайла Рудницького]. *З театру* (Кооператива Український театр під дир. Й. Стадника: *Чорна Пантера і Білий Ведмідь* в 4 діях В. Винниченка). — "Діло", Львів, 29. II. 1928, ч. 46, с. 6. (Б)

На думку рецензента, "із численних п'єс Винниченка, що не мають ніяких виглядів, щоб ожити на сцені, це одна з кращих. Її проблема конфлікту між обов'язком артиста супроти творчої праці і родини не пережилася так хутко, як псевдореволюційні принципи полової [сексуальної] моралі переведені Винниченком з різкістю партійної програми". Одначе вражає рецензента мова п'єси "зовсім зросійщена, пересипана такими російськими словами та зворотами, що аж на кріслі підстрибуєш". Про виконання вистави рецензент висловлюється позитивно: "Артисти грали майже бездоганно". Заля глядачів була майже порожня. Рецензент відмічає одначе присутність директора міських театрів Тчінського, який прийшов на виставу із своїми польськими акторами "принаджений іменем Винниченка", а також факт, що російська публіка "з захопленням гляділа на *Чорну Пантеру*". Дата вистави не подана.

1585. М. Л. *Вол. Винниченко. Соняшна машина,* т. 3, ДВУ, Харків, 1928. — ЛНВ, Львів, XII. 1928, кн. 12, с. 375-376. (Б)

Неґативна рецензія. "Читається як щось давно призабуте і нецікаве. Деякі прихильні на роман рецензії в совітській пресі свідчать, як низько впав за комуністичного ладу літературний смак на Україні".

1586. М. О. *В. Винниченко. Твори. Том 22. Заповіт батьків.* — "Культура і побут" (додаток до газети "Вісті"), Харків, 29. IX. 1928, ч. 39. (А)

"Роман належить до низки тих творів Винниченка, де він намагається розв'язати моральні проблеми і де раз-у-раз зазнає в цьому поразки". Рецензент переказує докладно зміст роману. На його думку, В-ко допустився в цьому творі численних "самоповторень" із своїх попередніх романів, напр., із *Записок Кирпатого Мефістофеля, Чесности з собою, Божків* та ін. Кінцеві висновки рецензента: "Пролетаріят, що давно вже радикально вирішив проблеми, зачеплені в *Заповіті батьків*, навряд чи зацікавиться цією книжкою [...]. Роман сам по собі художньо слабенький, трафаретний і соціяльно шкідливий".

1587. Мотузка, М. *Про "українську демократію".* — "Червоний шлях", Харків, XI. 1928, ч. 11, с. 160. (Б)

Автор осуджує політику українських соціялістичних партій у ділянці "соціяльно-клясового визволення" і цитує уривок з промови В-ка на 8-ій сесії УЦРади. В-ко сказав, м. ін., що "ми мусимо якнайшвидше, якнайрішучіше закріплювати українську державність. Справа ж соціялізму не буде загальмована; запорукою цього є те, що Центральна Рада складається з соціялістичних елементів. Тільки до соціялізму ми будемо йти обережно, стоячи твердо на

ногах". Автор твердить, що в наслідок такої політики УЦРади справу соціялістичної перебудови супільства "усунено з поля змагань".

1588. Мотузка, М. *Україна в інтервенційних плянах буржуазії й "думи" української еміґрації.* — "Більшовик України", Харків, 15. I. 1928, ч. 1, с. 30-42. (Н)

Згадки про створення 1923 року на еміґрації "Єдиного революційно-демократичного національного фронту" за проєктом В-ка та М. Шаповала (див. ч. 514). "Винниченко і Шаповал заявляють себе рішучими ворогами Жовтневої революції" та ставлять своїм завданням готувати революцію проти СРСР.

1589. *Найновіший твір В. Винниченка.* — "Нова зоря", Львів. 11. III. 1928, ч. 18, с. 6. (А)

Гостро неґативна нотатка про появу нового твору В-ка *Соняшна машина.* "Як Винниченко руйнує подружжя, це всім відомо. Зате нове в цім творі своєю величиною — богохульство. Очевидно: це тепер особливо підходить під смак Москви".

1590. *Новий журнал.* — "Українські вісті", Париж, 1. IX. 1928, ч. 73. (А)

Редакційна нотатка з неґативною оцінкою нового журналу "Ранок". Крім того, лист В-ка до редактора "Ранку" С. В. Перепелиці про шкідливу для української національної справи діяльність "Ранку". Лист В-ка датований: Сен-Рафаель, 8. VIII. 1928.

1591. *Новий роман Винниченка.* — "Червоний шлях", Харків, I. 1928, ч. 1, с. 157. (А)

Повідомлення, що В-ко написав новий роман з життя еміґрації п. н. *Поклади золота.*

1592. *Одвертий лист В. Винниченка до М. Ґорького.* — "Діло", Львів, 2. VIII. 1928, ч. 170, с. 2-3. (Б)

Друкуючи Винниченкового листа (див. ч. 525), редакція "Діла" зауважує у своїй вступній нотатці: "Листа містимо тому, що він кидає яскраве світло на правдиве становище російської інтеліґенції, в тім і комуністичної, в справах української мови та культури і взагалі в справах цілої української проблеми, до політичних її атрибутів включно".

1593. Рудницький, Мих. *Винниченко на крилах уяви.* — "Діло", Львів, 6. V. 1928, ч. 99, с. 2-3. (Б)

Неґативна рецензія на роман В-ка *Соняшна машина.* На думку рецензента, В-ко "вроджений реаліст", у нього немає "творчої уяви" і тому його новий твір вийшов невдало. Його *Соняшна машина* це "пренаївна соціяльна утопія". "Композиції в описі подій ніякої; маловартні, нецікаві подробиці та 'тоскні' розмови зростають до розмірів вічевої балакучости". Щождо мови твору, то рецензент закидає авторові, м. ін., такі "москалізми": *мені болить голова і в мене болить голова, віник, кумир, вождь, священний, тільки-но* і т. п. Подібні закиди і щодо стилю Винниченкового твору. Прикінцевий висновок

критика: "Його *Соняшна машина* не має в собі ніодного подиху сонця, а вся пахне найменше штудерною із сучасних машин... писальною".

1594. Сакидон, С. *Карел Чапек і В. Винниченко.* — "Літературна газета", Київ, 1. IX. 1928, ч. 17, с. 1-2. (Б)

Автор описує літературний шлях Карла Чапека, найславнішого в той час чеського письменника. Далі подає зміст двох найбільших творів Чапека — *Р.У.Р.* і *Кракатіт* — та порівнює їх з Винниченковою *Соняшною машиною*. На думку автора, *Соняшна машина* стоїть у генеративному зв'язку й найближчому спорідненні з цими творами Чапека. "Я далекий від думки, що вони безпосередньо спричинилися до написання *Соняшної машини* [...]. Але впливів і залежностей одних літературних явищ від інших заперечувати ніхто не буде, бо це є цілком нормальна річ". Прикінцевий висновок автора: "Але, взявши деталі та оформлення, мусимо сказати, що події в *Соняшній машині* закреслено далеко сміливіше й цікавіше, як хоча б у *Кракатіті*. В першій видно руку досвідченого в детективних і таємно-революційних справах майстра. Картину революції подано ширше й глибше, тоді як у Чапека ті самі моменти найслабіші" (див. також ч. 2407).

1595. С-кий, В. *Диспут про "Соняшну машину"* (Лист з Києва). — "Комуніст", Харків, 11. III. 1928, с. 5. (А)

Диспут про *Соняшну машину* 7. III. 1928 в київському Домі вчених "розгорнувся у справжній літературно-ідеологічний бій" поміж противниками роману І. Лакизою, С. Щупаком і М. Могилянським, з одного боку, і його прихильниками М. Івченком та О. Дорошкевичем, з другого. Зокрема О. Дорошкевич "виступив з цілковитою апологією" твору В-ка.

1596. Скляренко, Сем. *Кого ж судити?* (Диспут про *Соняшну машину* Винниченка в Домі вчених). — "Літературна газета", Київ, 25. III. 1928, ч. 6, с. 2. (Б)

Автор осуджує тих диспутантів, які висловлювалися позитивно про *Соняшну машину*, а зокрема М. Івченка, А. Лебідя й О. Дорошкевича, і запитує їх: "Невже вся наша література така як *Соняшна машина*, невже вона аж докраю просякнута та розрахована на смак міщанина?". На думку автора, твір В-ка це "солоденький бульварний роман для читання у вагоні" (див. також ч. 1595).

1597. *"Соняшна машина".* — "Пролетарська правда", Київ, 27. III. 1928, ч. 73, с. 4. (А)

Звідомлення з диспуту про *Соняшну машину*, що його влаштувала 25. III. 1928 в Києві редакція журналу "Життя й революція". У диспуті виступали: І. Лакиза, І. Ле, Б. Коваленко, К. Довгань, О. Полторацький, Ю. Меженко і С. Щупак. Усі вони, за винятком Ю. Меженка, висловлювалися неґативно про твір В-ка.

1598. *"Соняшна машина"* (Диспут у Будинку літератури ім. Блакитного). — "Комуніст", Харків, IV. 1928. (А)

Звідомлення з диспуту, що відбувся 14 і 15. IV. 1928 в Харкові. Доповідали А. Річицький і В. Десняк. На думку Річицького, у *Соняшній машині* В-ко "виступає як представник дрібно- буржуазного індивідуалізму", а його твір "є карикатура на справжню соціяльну революцію". Як опонент Річицькому, Десняк заявив, що "Винниченків роман вражає своєю художньою майстерністю".

1599. Сухино-Хоменко, В. *З приводу особливостей пролетарської революції на Україні.* — "Літопис революції", [Харків], VII-VIII. 1928, ч. 4, с. 79-119. (Б)

Автор твердить, що програма діяльности УЦРади була буржуазна, хоч її складові політичні партії звали себе соціялістичними. На доказ цього автор цитує вислів В-ка з його *Відродження нації*: "Ми в своїй діяльності були тільки республіканцями й демократами, а не соціялістами" (т. 1. с. 82).

1600. Суховій, В. *З приводу десятих роковин 4-го Універсалу.* — "Тризуб", Париж, 22. I. 1928, ч. 4-5, с. 15-18. (Б)

Критичні зауваження про політичну діяльність "історика" Грушевського і "романіста" В-ка, які в 1918 р. "запізнилися творити українське військо", бо "забували, що державна влада мусить спиратися на фізичну силу".

1601. *Україніка.* — "Червоний шлях", Харків, I. 1928, ч. 1, с. 161. (А)

Про вихід з друку роману В-ка *Соняшна машина.*

1602. Федорців, Ф. *Німі роковини гомінкого епізоду.* — "Діло", Львів, 20. IV. 1928, ч. 86, с. 2-3. (Б)

Рецензія на книгу *Берестейський мир,* видану з нагоди 10-річчя Берестейської мирової конференції (див. ч. 1572). Автор дає огляд матеріялів і споминів, уміщених у цій книзі. Про надрукований у книзі уривок з 2-го тому *Відродження нації* В-ка рецензент висловлюється неґативно, закидаючи В-кові "генеральне 'принципове' невдоволення" з української політики. "Знаменитий письменник і в політиці повертається, як у романі. Позбавлений нараторського засобу, яким він так знаменито вміє користуватися в романі, він постійно підводить чорні кольори під українську політику, якої він сам magna pars fui" [був великою частиною].

1603. Фінкель, О. *Записки курносого Мефистофеля.* Роман. Переклад з української за ред. Я. Айзенштока, з передмовою В. Юринця. В-во "Пролетарий", [Харків], 1928. — "Червоний шлях", Харків, VIII. 1928, ч. 8, с. 195-196. (А)

Цей роман В-ка появився російською мовою не вперше, з чого рецензент робить висновок, що В-ко є "безумовно найщасливіший з усіх українських письменників — єдиний може похвалитися широким розповсюдженням серед російських читацьких мас". Зауваживши, що "ім'я перекладача нам невідоме", рецензент вказує на деякі, зрештою нечисленні, хиби перекладу — його неточності, приблизності, пропуски окремих слів та фраз тощо. Про передмову В. Юринця рецензент пише, що вона, "не зважаючи на свій великий розмір, дає читачеві небагато".

1604. Чепурний, Д. і Гудим, В. *Листи до редакції.* — "Літературна газета", Київ, 15. X. 1928, ч. 20, с. 8. (Б)

Обвинувачення критикові Ф. Якубовському, що він у своїй лекції на тему "Національне і соціяльне в українській літературі" висловився, м. ін.: "Це дуже цікаво, що всі найкращі письменники збочують, як от В. Винниченко, М. Хвильовий" (див. також ч. 1583).

1605. Шамрай, А. *Українська література;* стислий огляд. 2-е вид. — Харків, РУХ, 1928. 220 с. (Б)

У розділі *Володимир Винниченко* (с. 132–138) автор дуже високо оцінює літературну творчість В-ка. На його думку, В-ка треба вважати за "найяскравішу, найхарактернішу постать своєї доби". Автор дає літературознавчу аналізу головніших оповідань та романів В-ка. У розділі *Драма Винниченка* (с. 144–145) автор розглядає драми В-ка і висловлюється про них дуже позитивно, наприклад: "З усіх сучасних драматургів Винниченко на сцені користався найбільшим успіхом". "Його драма далеко сценічніша за п'єси Лесі Українки" та ін.

1606. Шаповал, М. *Велика революція* (З нагоди 10-ліття революції на Україні). — Прага, "Вільна спілка", 1928. 265 с. (У)

Згадки про політичну діяльність В-ка в добу УЦРади і Директорії УНР.

1607. Шаповал, М. Ю. *Занепад УНР.* — Прага, "Вільна спілка", 1928. 42 с. (Б)

Згадки про В-ка, його політичну діяльність та вихід з Директорії УНР.

1608. Шелухин, С. *Лист до редакції.* — "Розбудова нації", Прага, IX. 1928, ч. 9, с. 359–362. (Б)

Автор твердить, що Український Національний Союз і Трудовий Конґрес "на стільки не довіряли Петлюрі й Винниченкові в державній роботі, що утворили колеґіяльну Директорію, не давши уповноважень комусь одному".

1609. *Ще диспут про "Соняшну машину".* — "Літературна газета", Київ, 10. IV. 1928, ч. 7, с. 6. (Б)

25. III. 1928 редакція журналу "Життя й революція" влаштувала в київському Музею революції диспут про Винниченкову *Соняшну машину*. Диспут відкрив І. Лакиза, який подав такі причини широкого зацікавлення читачів новим твором В-ка: 1. Розмір роману — в нашій літературі поява твору на 40 друкованих аркушів це подія небуденна. 2. Нова в українській літературі форма соціяльно-фантастичного роману. 3. Одіозна на нашому революційному шляху сама постать Винниченка.

У диспуті виступали: І. Ле ("Винниченко знущається з нашої революції"); Б. Коваленко ("твір безперечно шкідливий"); К. Довгань ("у романі нереально подано живе життя"); О. Полторацький ("Винниченко подає абсолютно неправдиву картину соціяльної революції"); Ю. Меженко ("Роман, безперечно, цікавий. Ми повинні прийняти *Соняшну машину*"); С. Щупак ("Вся соціяльна концепція роману неправдива й антипоступова") та ін. (див. також ч. 1597).

1610. *Що читає молодь і чим цікавиться?* — "Літературна газета", Київ, 25. IV. 1928, ч. 8, с. 2. (Б)

Серед молоді помічається боротьба між дореволюційною і радянською літературами, "при чому покищо дореволюційна література займає перше місце". Молодь читає передусім твори таких письменників, як "Винниченко, Франко, Коцюбинський". "Коли взяти статистичні відомості, то з дореволюційних письменників перше місце посідає Коцюбинський, друге — Винниченко".

1611. Яворський, М. *Історія України в стислому нарисі.* — [Харків], Держ. в-во України, 1928. 336 с. (Б)

Неґативна оцінка діяльности В-ка як голови Генерального Секретаріяту УЦРади й голови Директорії УНР.

1929

1612. *В. К. Винниченко в Парижі.* — "Українські вісті", Париж, 23. III. 1929, ч. 86, с. 3. (А)

Непідписане інтерв'ю співробітника "Українських вістей" з В-ком на теми його малярської та літературної творчости.

1613. Г. К. *В. Винниченко — "Великий секрет".* — "Пролетарська правда", Київ, 14. II. 1929, ч. 37. (А)

Невеличка рецензія з позитивними й неґативними висновками про п'єсу В-ка.

1614. *Гончий лист за В. Винниченком 1903 року.* Подав Дмитро Соловей. — "Україна", Київ, XII. 1929, кн. 38, с. 105. (Б)

Текст таємного обіжника міністерства внутрішніх справ від 2. IV. 1903, за підписом кн. Урусова, до губернаторів, поліційних і жандармських начальників та прикордонних станиць. В обіжнику повідомляється, що 1. IV. 1903 В-ко "самовільно відлучився" з 5-го саперного батальйону в Києві, та наказується арештувати його.

1615. Донцов, Дм. *Криве дзеркало української літератури.* — ЛНВ, Львів, X. 1929, кн. 10, с. 870-887. (Б)

Автор твердить, що великі ідеї та постаті світової літератури перетворюються в українській літературі в карикатури й відбиваються в ній, неначе в кривому дзеркалі. Навівши як приклади твори І. Франка, О. Кобилянської, О. Олеся й ін., автор згадує також творчість В-ка: "До непізнання відбився в тім дзеркалі і тип Надлюдини Ніцше. У Ніцше він — Надлюдина, у Винниченка — підлюдина. У Ніцше проповідує любов до дальніх, у Винниченка любов до ближніх. Ніцшівський тип у західній літературі — це Ґлян з *Пана*, в нашій — Мирон з *Щаблів життя.* Там — брутальний, веселий і страшний грач. Тут — глупо-цинічний і розпусно-похітливий балакун". Також і Прометей, на думку автора, став карикатурою у Винниченковій *Соняшній машині.*

1616. Єрошевич, П. *Спогади з часів гетьмана Павла Скоропадського на Україні і повстання народу українського проти влади гетьмана та німців-окупантів.* — "Табор", Каліш. I-III. 1929, ч. 10, с. 75-83. (У)

Автор, генерал армії УНР, згадує, м. ін., про приїзд Директорії на чолі з В-ком до Вінниці наприкінці 1918 р., промову В-ка до зібраних на вінницькій залізничній станції вояків, свої розмови з В-ком тощо.

1617. Залізняк, Микола. *З великої доби* (Українська Центральна Рада і справа миру). — "Діло", Львів, 30. I. 1929, ч. 21, с. 2-3. (Б)

Про засідання Малої Ради 21. XI. 1917, на якому В-ко з'ясував стан переговорів УЦРади з французьким і англійським послами у справі миру із союзними державами.

1618. *З комуністичної партії викинули "приходимця" Бадана.* — "Діло", Львів, 5. IX. 1929, ч. 197, с. 4. (Б)

Олександра Бадана, особистого секретаря В-ка, який товаришив В-кові під час поїздки на Україну 1920 р., а згодом став членом КП(б)У й науковим секретарем М. Скрипника в Народньому комісаріяті освіти, — виключено з партії.

1619. Іргізов, А. *Трудовий конґрес.* — "Літопис революції", Харків, ДВУ, III-IV, 1929, ч. 2, с. 90-137. (Б)

Стаття про Трудовий конґрес, що його скликала Директорія УНР на 23. I. 1919 в Києві. У статті численні цитати з промов В-ка на засіданнях Директорії перед конґресом, його статтей у тогочасній київській пресі, його виступів на конґресі, також з 3-го тому його *Відродження нації*.

1620. Копержинський, Кость. *М. Зеров. Від Куліша до Винниченка.* — "Україна", Київ, VII-VIII. 1929, кн. 35, с. 139-143. (Б)

Рецензія на книгу М. Зерова. Щодо В-ка рецензент визнає, що "зауваження М. Зерова багато дають для зрозуміння художньої техніки В. Винниченка", одначе не погоджується із закидом М. Зерова, що в *Соняшній машині* В-ко, "відкинувши психологічну характеристику героїв, не дає мотивації їхніх вчинків". На думку рецензента, "коли він [В-ко] залишає простір для здогадів, роботи думки читача, то це в жадному разі не можна ставити йому, як обвинувачення".

1621. Коряк, В. *Українська радянська література в процесі художнього самовизначення.* — "Літературна газета", Київ, 15. VII. - 1. IX. 1929; ч. 14-17; с. 4, 4, 6-7, 4. (Б)

Це текст доповіді, що її автор виголосив на 2-му З'їзді ВУСПП (Всеукраїнська Спілка Пролетарських Письменників) 26. V. 1929 в Харкові. Доповідач обвинувачує письменника Віктора Домонтовича [псевд. Віктора Петрова], що він у своєму оповіданні *Дівчина з ведмедиком* звертає головну свою увагу "на винниченківську постать, що є новим виданням 'страховища' з *Соняшної машини*. Винниченківщина знаходить тут вдячний ґрунт — його сексуальне проблем-майстерство, його нахил до різних дивних 'ідейок' — усе це Домонтович продовжує як літературну традицію".

1622. Кравченко, Кость. *Й. Шевченко. Українські драматурги.* Театрально-критичні нариси про старі й нові п'єси, придатні для клюбної і професійної сцени. Харків, В-во "Український робітник", 1928. 134 с. — "Життя й революція", Київ, V. 1929, кн. 5, с. 160-163. (А)

Рецензент уважає, що Й. Шевченко в своїй книжці не присвятив належної уваги В-кові. "Здавалося б, автор повинен докладно спинитись на драматургічних творах Винниченка, зважаючи на специфічне значення й місце цього письменника в українській літературі", тим паче, що "більшість Винниченкових п'єс належить до кращих, здорових зразків психологічної драми". Одначе автор обмежився розглядом тільки трьох п'єс В-ка: *Базар, Гріх* і

Молода кров. На думку рецензента, слід було подати також аналізу таких Винниченкових п'єс, як *Брехня, Чорна Пантера і Білий Ведмідь, Великий Молох, Дисгармонія* та ін.

1623. Крезуб, Антін. *Група полк. Роґульського.* — Альманах "Червоної калини", Львів, 1929, річник 8, с. 52. (Б)

На доручення В-ка міністер військових справ ген. О. Греков виготовив для Директорії звіт про стан армії.

1624. Крезуб, А. *Перша умова Директорії УНР з німцями з дня 17. XI. 1918 р.* — ЛНВ, Львів, V. 1929, кн. 5, с. 458-464. (Б)

Згадки про ролю В-ка в переговорах з німецьким окупаційним гарнізоном про невтралітет німців у час протигетьманського повстання. Подано текст умови між Директорією і київською Радою німецьких солдатів.

1625. Марковський, Михайло. *Перші літературні кроки В. Винниченка.* — "Україна", Київ, V-VI. 1929, кн. 34, с. 77-78. (Б)

Про першу літературну спробу В-ка — поему *Повія*, яку він написав іще за студентських років. Автор переказує зміст поеми В-ка і стверджує, що це твір слабкий, написаний під впливом подібних творів Нечуя-Левицького, Мирного й Шевченка. А все ж, у ньому "проступають уже вперше особливі риси Винниченкової манери — його реалізм, правдиве змалювання життя". До статті додано повний текст *Повії*.

1626. Парадиський, О. *Володимир Винниченко.* Вступна стаття до кн.: *В. Винниченко. Вибрані твори.* — [Харків], ДВУ, 1929, с. 3-20. (Б)

Спочатку автор висловлює своє захоплення письменницьким хистом В-ка: "Досить розглянути сторінку першого-ліпшого з Винниченкових творів, щоб уже тоді з головою закопатися в чарівну книжку. Зміст її раптом і необорно заполонює нас". Далі автор з'ясовує політичну й економічну ситуацію України на початку 20-го ст. Тоді подає біографію письменника, кінчаючи її неґативною оцінкою політичної діяльности і "дрібнобуржуазної" ідеології В-ка в добу УЦРади. Розглянувши ранні оповідання В-ка, автор підсумовує свої міркування: "В. Винниченко в історії української художньої літератури мусить посідати безперечне та чільне місце".

1627. Підгайний, Л. *Іван Лакиза. Письменник і критик.* Статті. В-во "Маса", 1928. — "Гарт", Харків, VII-VIII, 1929, ч. 7-8, с. 174-183. (А)

У загальному неґативна рецензія на книжку І. Лакизи. Рецензент уважає, що в статті *Про новий роман Вол. Винниченка "Соняшна машина"* в цій книжці подано "критичний розгляд *Соняшної машини* не в цілому, не всього твору, як певного цілого, а тільки деякі побічні зауваження, які просто впали в вічі під час читання, а не здобуті в наслідок складної й упертої критичної аналізи. Тому й висновки у нього вийшли занадто куці, бліді й невиразні — надто загальні і неправильні". Далі рецензент подає приклади таких висновків І. Лакизи (див. також ч. 1578).

1628. Підгайний, Л. *Орган марксистської критичної думки* (Журнал "Критика" за 1928 р.). — "Літературна газета", Київ, 1. IV. 1929, ч. 7, с. 5. (Б)

Критичні зауваження до статті О. Білецького *"Соняшна машина" В. Винниченка* (див. ч. 1553).

1629. Поссе, С. *Українська Директорія та її зовнішня політика* (Київський і вінницький періоди). — "Літопис революції", [Харків], IX–XII. 1929, ч. 5–6, с. 3–44. (Б)

Численні згадки про діяльність В-ка в Директорії та обвинувачення за його вороже ставлення до Росії, напр., на Трудовому конґресі В-ко говорив про "провокаційний напад на Україну червоного імперіялізму", "рішуче висловився проти згоди з радянською Росією" та ін.

1630. Рудницький, Мих. *Дещо про повість.* — "Діло", Львів, 4. IV. 1929, ч. 74, с. 4. (Б)

Неґативні оцінки повістей І. Франка, В-ка й О. Кобилянської. "Винниченко забалакує своїх героїв і читачів на смерть там, де повинен би давати образи, змальовувати якусь акцію" (пор. ч. 1762).

1631. Рудницький, Мих. *Патентована вченість.* — "Діло", Львів, 27. XII. 1929, ч. 287, с. 3. (Б)

Рецензія на кн. *Zarys dziejów literatur i języków literackich słowiańskich* (див. ч. 2815). Рецензент оспорює висловлені в цій кн. погляди про українську літературу, в т. ч. і про літературну творчість В-ка.

1632. Смолич, Юрій. *Театр ім. Ів. Франка.* Критичні зауваження до історії театру ім. Ів. Франка перед його десятилітнім ювілеєм. — "Життя й революція", Київ, IV. 1929, кн. 4, с. 118–130. (Н)

Серед неґативних оцінок інших вистав Театру ім. Ів. Франка автор осуджує особливо гостро вистави Винниченкової п'єси *Над.* Він називає цю п'єсу "рахітичним, ідейно і художньо насипним видовищем", "фальшивою, надуманою, викривленою п'єсою", "потворним рецидивом реакційного, так званого 'европейського' і 'психологічного' театру", "спектакль *Над* — це є не тільки реґрес для театру ім. Ів. Франка, а скандал на полі сучасного українського революційного театру" і т. ін. "Отже, соціяльне значення такої п'єси явно неґативне". Автор признає, що вистава цієї Винниченкової п'єси дуже популярна цього року і що "*Над* пройшов уже багато разів при найкращій касі". Цей "очевидний успіх цього спектаклю" автор статті пояснює тим, що "художні смаки масової організованої авдиторії ще не сягнули пересічного культурного стандарту, обов'язкового на дванадцятому році революції".

1633. *Українські письменники жидівською мовою.* — "Нові шляхи", Львів, V. 1929, ч. 1, с. 175. (У)

В Україні готується до друку жидівською мовою переклад Винниченкового твору *Записки Кирпатого Мефістофеля.* Переклав М. Константинопольський.

1634. Шевченко, Йона. *"Ножиці" в театрі.* (До підсумків сезону). — "Критика", Харків, VI. 1929, ч. 6, с. 96–117. (А)

Розглядаючи діяльність українських театрів у сезоні 1928/29, автор дає неґативну характеристику Винниченковій п'єсі *Над* і називає цей твір

"ідейно-безхребетним, надуманим і тягучим". Також і виконання цієї п'єси на сцені театру ім. Франка не здобуло прихильної оцінки в автора статті.

1635. *Ще про М. Ґорького.* — "Українські вісті", Париж, 11. IV. 1929, ч. 87, с. 3. (А)

У зв'язку з відкритим листом В-ка до М. Ґорького у справі зневажливого ставлення Ґорького до української мови (див. ч. 525) редакція подає уривки з діялогу між М. Ґорьким і українським письменником А. Постоловським у Будинку ім. Блакитного в Харкові. Ґорький виправдовується, що він не хотів образити українську мову, назвавши її "наречием" у полеміці з українським письменником Слісаренком.

1636. Щупак, С. *Стан української марксистської критики.* Доповідь на 2-му з'їзді ВУСПП. — "Гарт", Харків, VII-VIII. 1929, ч. 7-8, с. 150-169. (А)

Доповідач приділяє чимало уваги В-кові. Критикуючи статтю О. Білецького про *Соняшну машину* в журналі "Критика" (див. ч. 1553), доповідач заявляє, що поміщення цієї статті було серйозною помилкою редакції журналу: "Справді, коли проф. Білецькому дозволено містити таку формалістичну статтю про *Соняшну машину*, саме про *Соняшну машину*, яка викликала гостру дискусію та спричинилася мало не до клясової боротьби на ідеологічному фронті України, то чому не може містити статтей своїх усякий інший професор, що нічого спільного не має з марксизмом".

Також неґативну оцінку дає доповідач статті І. Лакизи *Про новий роман Вол. Винниченка "Соняшну машину"* (див. ч. 1578).

Але найбільше уваги присвятив доповідач книжці В. Василенка *Про "Соняшну машину" В. Винниченка* (див. ч. 709). Доповідач уважає, що ця книжка "не є марксистською працею" і мотивує свій погляд так: "На думку критика [В. Василенка] роман є соціяльний і навіть відбиває нашу дійсність, а дійсність там показано так, що пролетаріят у своїй боротьбі виступає не як носій певної клясової свідомости, певної ідеології, а лише як хаотична маса, в якої на першому пляні виступають біологічні потреби... Взагалі Василенко намагався будь за що дати революційну апробацію Винниченковому творові, та це йому аж ніяк не вдалося. Взявшись за цілком невдячне і невірне завдання, Василенко неминуче мусів зрадити марксистську методу в цій своїй критичній роботі".

1637. Яненко, О. *Художня українська література для робітників і селян за 1928 р.* — "Записки Українського бібліографічного товариства в Одесі", Одеса, 1929, ч. 2-3, с. 57-69. (Б)

У розділі *Твори-утопії* автор розглядає два романи: *Соняшну машину* В-ка і *Майстра корабля* Ю. Яновського. "Обидва визначаються високою майстерністю". Переказавши коротко зміст Винниченкового роману, автор оцінює його позитивно: "Роман повен захоплюючих моментів, кінематографічних трюків та динаміки" і т. п. Одначе наприкінці автор висловлює таке застереження до твору В-ка: "На жаль, розв'язання соціяльної проблеми зовсім не марксистське, нове суспільство виникає не в наслідок розвитку соціяльної боротьби й революції, а через випадковий винахід".

1930

1638. Антонов-Овсієнко, Володимир. *В боротьбі проти Директорії.* — "Літопис революції", Харків, III-IV. 1930, ч. 2, с. 106-107. (А)

Про радіотелеграму Директорії до її представника в Москві С. Мазуренка з наказом припинити всякі переговори з російським урядом. "Це був останній жест пана Винниченка, після чого цей типовий дрібнобуржуазний соціяліст пішов на димісію і від'їхав за кордон". На думку автора, причиною димісії В-ка було його "бажання ухилитися від відповідальности за капітуляцію Директорії перед Антантою". Але далі автор і сам згадує про делеґацію Директорії до французького командування в Бірзулі, де їй 6. II. 1919 подиктовано вимогу усунути з Директорії В-ка, Петлюру й Андрієвського, що й було справжньою причиною димісії В-ка.

1639. Ахматов, Л. *Література й СВУ.* — "Літературний архів", Харків, 1930, кн. 1-2, с. 108-124. (Б)

Під час процесу СВУ в Харкові 1930 року прокурор поставив підсудному С. Єфремову питання: "Яке ваше ставлення до Винниченка, як політика й літератора?". С. Єфремов відповів: "Політик він ніякий. Це людина імпульсії, яка сьогодні робить і говорить одне, а завтра протилежне. Як літератора — я ставлю його дуже високо, якраз за те, що він є художнім спостерігачем реального життя".

1640. Бабій, Ол. *Микола Євшан (Федюшка).* — ЛНВ, Львів, I. 1930, кн. 1, с. 36-47. (Б)

На думку автора, М. Євшан у своїй праці *Куди ми прийшли* (див. ч. 881) правильно схарактеризував нові праці В-ка: "У нього добачає Євшан 'темперамент, силу, здоров'я, безжурний вибух стихії', але стверджує 'брак творчої волі, культури, концентрації'. У драмах Винниченка нема акції, а *Брехня* і *Базар* 'це не драми, але драматичні експерименти' ".

1641. *Бібліографія української літератури за 1929 рік.* — "Життя й революція", Київ, X. 1930, кн. 10, с. 166-167. (Б)

Подано 38 неанотованих бібліографічних позицій творів В-ка і критичної літератури до цих творів.

1642. Блохин, Юрій. *Молодий театр.* — "Життя й революція", Київ, VI. 1930, кн. 6. с. 154-171. (А)

Згадки про вистави Винниченкових п'єс *Чорна Пантера і Білий Бедмідь* та *Базар* 1917 року в "Молодому театрі" в Києві під режисурою Леся Курбаса. *Чорна Пантера* була хронологічно першою виставою "Молодого театру".

1643. *Винниченко, Володимир* У кн.: *Українська загальна енциклопедія;* книга знання в 3-ох томах. Під гол. ред. Івана Раковського. — Львів, Вид. кооперативи "Рідна школа", 1930-35, т. 1, с. 546. (Б)

Позитивна оцінка літературної творчости В-ка ("визначний український письменник", "п'єси В. є переходом української драми з побутовщини в психологічну европейську реалістичну драму", деякі з них "грані і на чужих сценах") та його політичної діяльности ("В. відіграв велику ролю в подіях Вел. України за останньої революції") та ін.

1644. Винниченко, С[тепан]. *Літературний портрет в українському письменстві.* — "Літературний архів", Харків, 1930, кн. 3-6, с. 122-169. (А)

Це перша спроба в українському літературознавстві проаналізувати в творах українських письменників літературний портрет (у значенні опису людської зовнішности, а не окремого літературного жанру). Серед інших письменників автор приділяє багато місця В-кові, вважаючи, що "портретна ґалерія в нього кількісно і якісно чи не найбільша серед усіх українських письменників". Крім цього, "Винниченківські портрети ні в якій мірі не схожі на портрети його попередників [...]. Цей письменник вишукує портрети з одною-двома дивовижними або оригінальними ознаками, підкреслює їх і портрет стає реальним, живим, відчутним, бо досі його ще не бачили, до нього не звикли". Автор подає численні приклади Винниченкових портретів і аналізує їх. Кінцевий висновок автора про літературний портрет у творчості В-ка: "Незвичайний для української літератури розмах портретної техніки, напружений динамізм, майстерна фіксація моментальних портретних знімків, соціяльна різнобарвність портретів, нові композиційні прийоми — все це становить величезне й цінне надбання в царині літературного портрету".

1645. Галаган, Микола. *З моїх споминів.* — Львів, Вид. кооператива "Червона калина", 1930, 4 т. (Б)

Автор приділяє В-кові багато уваги у своїх спогадах, починаючи від 1904 року, коли він під керівництвом В-ка брав участь у діяльності РУП. У час української революції автор співпрацював з В-ком як член УЦРади, а згодом член військового оперативного штабу в протигетьманському повстанні. Автор підкреслює тодішню широку популярність В-ка і наводить як приклад епізод з часів гетьманщини на врочистому відкритті київського університету в присутності гетьмана Скоропадського: " 'Голову держави' вітали доволі слабенькими, чисто урядово-офіційними оплесками; але коли вийшов з привітанням В. Винниченко, голова Національного союзу, то йому назустріч понеслася буря оплесків і голосів. Йому довго не давали говорити, а коли він почав свою промову, то знов перервали йому овацією. Ось хто був 'головою держави' для українців". Як голова дипломатичної місії УНР у Будапешті, автор був учасником переговорів В-ка з угорським диктатором Бела Куном. Докладний опис цих переговорів, що його подає автор, становить важливий причинок до політичної біографії В-ка (див. також ч. 1699).

1646. Донцов, Дм. *Маса і провід.* — ЛНВ, Львів, III. 1930, кн. 3, с. 263-279. (Б)

Автор критикує українських політичних провідників за їхню примирливість і нерішучість супроти ворогів. "Символічною постаттю в цьому відношенні є Винниченко: коли він був поміркованим соціялістом — годився з Керенським, коли став комуністом — годився з російськими совітами. Завше — годився, завше, схиляючись перед іншою силою. Бо, як сам писав у своїм *Відродження нації*, 'ніколи не припускав, що нам силою доведеться здобувати свої права' ".

1647. Дорошкевич, Ол. *Підручник історії української літератури.* 5-е вид. — Харків, Книгоспілка, 1930. 356 с. (М)

"Великою силою вступив у наше письменство Володимир Винниченко, відразу ж, з першого свого друкованого оповідання зайнявши там своє особливе місце. Винниченко вніс у письменство нові сюжети, нове психологічне та ідейне трактування, нові мистецькі засоби", — починає автор свій розгляд літературної творчости В-ка і приділяє йому багато уваги та місця в своїй праці (18 сторінок). Подавши біографічні дані письменника й коротку історію його літературної діяльности, автор розглядає спочатку такі питання, як ідеологічні основи, теоретичні погляди й основні лінії Винниченкової творчости, а далі проблеми клясової боротьби, особистої моралі ("чесність з собою"), психіки побуту в творах В-ка, тюремні настрої в освітленні В-ка тощо. Тоді йдуть розділи, що носять назви Винниченкових більших творів (*Голота, Рівновага, "По-свій!", Божки, Хочу!, Записки Кирпатого Мефістофеля*), у яких подано критичний розгляд цих творів. Прикінцеві міркування автора присвячені питанням стилістики, ідеологізму та значення Винниченкової повісти в українській літературі та впливу В-ка на інших письменників.

Окремо розглядає автор драматичну творчість В-ка. Тут знову маємо розділи із заголовками Винниченкових творів (*Дисгармонія, Базар, Брехня, Чорна Пантера і Білий Ведмідь*) та літературознавчу аналізу цих п'єс. Кінцевий висновок автора: "Винниченкова драма перенесла в український театр з його примітивною побутовщиною основи світової неореалістичної драми, драми Гавптмана, Ібсена, Чехова, з важливими ідеологічними корективами Винниченка".

1648. *Драматургія В. Винниченка.* — "Літературна газета", Київ, 31. III. 1930, ч. 6. с. 8. (Б)

На засіданні Літературної підкомісії Катедри марксизму-ленінізму в Києві 19. III. 1930 Є. Перлін прочитав доповідь *Драматургія В. Винниченка.* Доповідач відзначив, що драматургія В-ка "є типовим відбитком психо-ідеології дрібної буржуазії між двома революціями". У дискусії над доповіддю виступали: С. Воскрекасенко, Л. Підгайний, М. Терещенко, Д. Пилипчук, Б. Коваленко й О. Кисіль.

1649. Йогансен, М. *"Академічна" неписьменність чи мовне шкідництво?* — "Літературний архів", Харків, 1930, кн. 3-6, с. 319-335. (А)

Неґативна рецензія на кн. М. Гладкого *Мова сучасного українського письменства.* У своїх арґументах проти цієї кн. рецензент наводить приклади з мови Винниченкових літературних творів.

1650. Коллярд, Юрій. *Спогади юнацьких днів* [Уривок]. — ЛНВ, Львів, V. 1930, кн. 5, с. 425-433.

_____. Вступне слово й ред. Марка Антоновича. Обкл. роботи М. Бутовича. — Торонто, "Срібна сурма", [1972]. 223 с. (Б, Н)

Згадки про втечу В-ка в 1903 році з військової служби за кордон, його повернення до Києва з транспортом нелаґальної літератури зі Львова й арештування його в наслідок провокації.

1651. *Нові п'єси Вол. Винниченка.* — "Червоний шлях", Харків, VIII-IX. 1930, ч. 7-8, с. 187. (А)

Повідомлення про вихід з друку двох п'єс В-ка: *Плач Ізраїля* та *Пророк*. Ці п'єси вийшли накладом в-ва "Рух" у Харкові.

1652. Омелянович-Павленко, М. *Спомини*. — ЛНВ, Львів, VI. 1930, кн. 6, с. 504-510. (Б)

Згадки про створення Директорії з В-ком на чолі.

1653. Очинський, Іван. *Еволюція творчости Винниченка після 1905 року*. — "Життя й революція", Київ, VII. 1930, кн. 7, с. 133-142. (А)

Автор уважає твори В-ка до 1905 року його найкращими здобутками — "це твори піднесення Винниченкового хисту, чого не можна сказати про всі дальші його роботи періоду реакції 1917 року й еміґрації". Під час революції В-ко "підпав деґенеративному впливові ліберальних поміщиків та дрібнобуржуазних націоналістів". Як приклад, автор подає Винниченкову драму *Між двох сил,* у якій протиставлено "дві ворожі, на думку Винниченка, сили: український національний рух та великоросійський більшовицький шовінізм". Також підпав В-ко під вплив Ніцше: "Буквально вся творчість Винниченка — це культ сили в усіх її виявах". Одначе Винниченкове ніцшеанство "враз луснуло, як тільки до нього дотикнулося справжнє життя", як ось у романі *По-свій,* якого герой, повернувшися з Сибіру, "враз розкисає й ридає, побачивши злиденне життя батьків", абож у романі *Чесність з собою:* "Проповідь Мирона про проституцію доводила, що проституція — потрібний інститут, такий же цінний, як і всі інші (як медицина, наприклад). Коли ж довідався, що рідна сестра — повія в публічному домі, — бігав по місту, як навіжений, поки не врятував її". Автор аналізує Винниченкові твори *Записки Кирпатого Мефістофеля, Великий Молох, "По-свій!", Чесність з собою* і *Соняшну машину* та кінчає свої міркування таким висновком: "Хто випадає з колективу, хто відходить набік від широкого історичного процесу, той мусить виконувати ролю Дон-Кіхота. Як той безумець хотів повернути знову лицарські звичаї, так і Винниченко тепер винаходить 'соняшну машину', щоб ощасливити народ".

1654. Перлін, Євген. *Драматургія В. Винниченка* (Намічування проблеми). — "Життя й революція", Київ, VI. 1930, кн. 6, с. 115-135. (А)

Автор вибрав кілька п'єс В-ка, що їх об'єднує одна з характеристичних для Винниченка тем — проблема 'особистого' життя та тріюмфу біологічного чинника в людині". Це п'єси: *Закон, Брехня, Memento, Натусь, Базар* та *Чорна Пантера і Білий Ведмідь.* З біологічних проблем у драматургії В-ка "на першому місці стає проблема інстинктивної прив'язаности до дитини (проблема Кирпатого Мефістофеля), яка завжди перемагає всі норми й поняття, що мають позаіндивідуальне, соціяльне походження". Ця проблема показана найяскравіше у драмах *Закон* і *Натусь*. На матеріялі названих шістьох п'єс автор проводить аналізу їхньої загальної композиції, естетичної організації, театралізації тексту, розв'язки конфлікту, їхніх драматургічних засобів тощо.

1655. *Процес "Спілки Визволення України".* — "Діло", Львів, 22. III. 1930, ч. 64, с. 2. (Б)

Відповідаючи на питання прокурора П. Любченка, підсудний А. Ніковський заявив, що "Винниченко поставив був на початку гетьманських переговорів умову, що коли Ніковський піде до гетьмана на прем'єра, то він персонально піде на міністра праці".

1656. *Процес "Спілки Визволення України".* — "Діло", Львів, 9. IV. 1930, ч. 78, с. 4. (Б)

Про свідчення підсудного Гр. Холодного, "одного з головних обвинувачених", що "був головою організації, яка називалася так, як одна підпільна організація в *Соняшній машині* Винниченка, цебто 'Інарак' " (див. також ч. 2518).

1657. Рубач, М. А. [псевд. Михайла Рубановича]. *Проти ревізії більшовицької схеми рушійних сил та характеру революції 1917 року на Україні.* — "Літопис революції", Харків, IX-X. 1930, ч. 5, с. 19. (Б)

Автор наводить цитату з Винниченкового *Відродження нації* (т. 2, с. 111), як доказ, що УЦРада була проти конфіскації поміщицьких земель і ліквідації "февдального устрою" на Україні.

1658. Рудницький, Михайло. *Сучасна українська література.* — "Новий час", Львів, 3. III. 1930, ч. 24, с. 8. (Б)

Переклад з польської статті М. Рудницького, надрукованої в жидівській (польськомовній) г. "Chwila" (Львів, 10. I. 1929, ч. 3520). Розглядаючи літературу в УРСР, автор зауважує, що там бракує перш за все повісти: "Останній, не найновіший, успіх у цій ділянці 3-томова *Соняшна машина* Винниченка — це втомлююча псевдосенсація, без крихітки уяви, на тему здійснимости комуністичного раю. Винниченко, найвизначніший представник літератури з революції 1905 р. (що живе постійно між Парижем і Рів'єрою), здається, остаточно вичерпав свій талант".

1659. Скрипник, Микола. *Історія пролетарської революції на Україні.* (Нарис). У кн. того ж автора *Статті й промови.* — Харків, ДВУ, 1930, т. 1, с. 164. (Б)

Критикуючи УЦРаду, автор пише про В-ка: "Які б дрібні й дрібнісінькі політики не сиділи в Українській Центральній Раді, що б вони не говорили, в які б шати героїзму не вдягалися манюсінькі Люї Бонапарти-Винниченки, однаково клясові інтереси дрібної буржуазії мали в боротьбі проти пролетаріяту свій вираз, навіть через таке політичне опудало, як Центральна Рада".

1660. Скрипник, Микола. *Консолідація робітничої України.* У кн. того ж автора *Статті й промови.* — Харків, ДВУ, 1930, т. 1, с. 363. (Б)

Автор обвинувачує В-ка, що його кн. *Відродження нації* "висвітлює події не тільки неправдиво, брехливо й з упередженням, а багато де в чому просто брехливо оперує вигаданими фактами й подіями".

1661. Скрипник, Микола. *Стан і завдання Комуністичної партії (більшовиків) України.* У кн. того ж автора *Статті й промови.* — Харків, ДВУ, 1930, т. 1, с. 91, 93. (Б)

Згадки про В-ка, напр.: "Ще за гетьманщини Винниченко у Вінниці офіційно заявив, що українська соціял-демократична партія є прихильниця радянської влади. Пізніше, коли українська партія соціял-зрадників дістала владу, почалася запекла боротьба проти комуністичної партії" та ін.

1662. Сухино-Хоменко, В. *За бойову марксистську критику* (с. 73-84). У кн. того ж автора *Пролетаріят і література.* — Харків, ДВУ, 1930, 225 с. (А)

Автор висловлюється неґативно про статтю О. Білецького *Соняшна машина В. Винниченка* в ж. "Критика" (див. ч. 1553).

1663. Тищенко, Огій. *Передмова* (с. 3-21). У кн.: *Володимир Винниченко. Голота.* — Харків, ДВУ, 1930. 195 с. (А)

Відмітивши деякі впливи неореалістичної Стефаниківської школи на цей твір В-ка, автор передмови підкреслює, що на вибір теми й змісту твору мали також чималий вплив незаможницькі злидні молодого В-ка, блукання його самого по заробітках тощо. Далі автор передмови аналізує мистецькі описові засоби, якими В-ко змальовує свої літературні портрети, передусім трьох головних персонажів повісти: Трохима, Килини й діда Юхима. Розглядаючи мову й композицію твору, автор передмови вказує на те, що Винниченкові герої вживають діялектної мови. "Діялектизм мови в повісті письменник використав з великою майстерністю". Поруч із цим, В-ко успішно користується такими засобами, як народня етимологізація мови, емоціональна насиченість лексики, перекручення слів тощо. Велике значення в повісті має також літературний пейзаж, що його В-ко вводить до свого твору, як окремий компонент. Наприкінці передмови сказано: "Повість справді користається великою популярністю в сучасного читача і що це так, доказом того може бути це, уже одинадцяте її видання".

1664. Чапля, В. *Мовно-стилістичні можливості письменника.* — "Літературний архів", Харків, 1930, кн. 3-6, с. 194-201. (А)

Поруч Коцюбинського, Тичини і Хвильового, автор подає приклади стилістично своєрідних новотворів та звукосполучень у творчості В-ка.

1665. Шаповал, Микита. *З мого життя.* — Прага, 1930. 47 с. (Б)

Згадки про зустрічі та співпрацю з В-ком.

1931

1666. Ґреґолинський, Дмитро. *Темні місця у "Відродженні нації" В. Винниченка.* — "Діло", Львів, 7. I. 1931, ч. 6, с. 6. (Б)

У *Відродженні нації* (ч-а 3, с. 15-16, 107-108) В-ко згадує, що німецьке командування в Києві пропонувало українському "поміркованому демократові" стати гетьманом України, але не називає його прізвища. Автор статті роз'яснює, що мова тут про Євгена Х. Чикаленка, який, одначе, відкинув німецьку пропозицію.

1667. Державник, Д. *При будові державности.* — "Діло", Львів, 12. III. 1931, ч. 55, с. 3. (Б)

Розглядаючи справу протигетьманського повстання, автор цитує В-ка: "Український Національний Союз у Києві, що підготовляв повстання проти гетьмана, — як каже його голова В. Винниченко, — 'шукаючи скрізь з усіх боків забезпечення успіху своєї справи, увійшов у переговори з представниками російської радянської мирової делеґації Х. Раковським і Д. Мануїльським для координації наших виступів під час повстання' ". Бібліографічного джерела цієї

цитати не подано.

1668. Зікеєв, Т. *Передмова.* У кн. *Володимир Винниченко. Талісман.* — Харків, "Література і мистецтво", 1931, с. 3-15. (А)

Спочатку автор передмови характеризує неґативно політичну діяльність В-ка, який став "діячем 'національного відродження', соціял-патріотом, угодовцем, зрадником пролетарської справи". Натомість про В-ка як письменника автор висловлюється позитивно, напр.: "Майстерність його творів, їх тематика, насиченість проблемними питаннями, спосіб піднесення та трактування цих проблем — усе це робить Винниченка письменником, популярність якого виходить вже поза межі України". Подібно оцінює автор передмови і оповідання *Талісман* ("майстерний, яскравий малюнок"), за винятком центрального його персонажа Піні, якого В-ко, на думку автора передмови, змалював психологічно неправдиво, із свідомим перебільшенням його неґативних рис. "Це перебільшення потрібне Винниченкові, щоб надати більшої ефектности дальшому 'переродженню', 'перетворенню' Піні на справжнього революціонера-героя". А насправді, твердить автор передмови, жадного "переродження" не було, бо Піня "був робітник і у відповідальний, вирішальний момент клясовий інстинкт опанував ним настільки гостро, що запалив Піню соціяльним героїзмом".

1669. Коряк, В. *До проблеми стилю.* — "Червоний шлях", Харків, I-II. 1931, ч. 1-2, с. 102-103. (А)

Автор заперечує думку О. Дорошкевича, що В-ко був у своїй творчості "послідовним марксистом". Цю думку О. Дорошкевич висловив у своєму *Підручнику історії української літератури* (див. ч. 1647). Навівши кілька цитат про марксизм В-ка із згаданого підручника, автор оспорює кожну з них і твердить, що насправді В-ко належав до українських псевдомарксистів, з якими боровся Ленін, і що Дорошкевич "наперекір фактам хоче оборонити Винниченка".

1670. Кучабський, Василь. *Українська дипломатія і держави антанти в році 1919.* — "Дзвони", Львів, X. 1931, ч. 7, с. 456-469. (Б)

Згадка про те, що під час переговорів у Бірзулі 6. II. 1919 французький представник полк. Фрайденберґ поставив делеґатам Директорії ультимативну вимогу усунути із складу Директорії В-ка. Директорія прийняла цей ультиматум і "9 лютого 1919 уступив президент Директорії Володимир Винниченко".

1671. м. р. [крипт. Михайла Рудницького]. *Малий театр: "Брехня", п'єса на 3 дії Верне.* — "Діло", Львів, 3. V. 1931, ч. 96, с. 4. (Б)

Рецензент порівнює цю п'єсу французького автора, поставлену у львівському польському театрі, з *Брехнею* В-ка і *Заздрощами* Арцибашева. "Різниця в нюансах: як люди різної вразливости рішають ті самі проблеми. Слов'яни розрізують Ґордіїв вузол сокирою, французи шукають тисячних способів, як його розплутати".

1672. М. Р. [крипт. Михайла Рудницького]. *Україна в чужих енциклопедіях.* — "Діло", Львів, 23, 24. I. 1931; ч. 15, 16; с. 4, 3. (Б)

Автор спростовує інформації про Україну, подані в німецькому *Лексиконі Маєра* (1926), в тому також і про В-ка, якого названо у згаданому лексиконі "представником патологічного психологізму Достоєвського". Автор статті

спростовує: "Винниченко і Достоєвський? — ні слідів чогонебудь спільного. Винниченко якнайдалі віддалений від психологічної пронизливости незрівняного російського 'ясновидця'; це резонер, рідний брат Арцибашева".

1673. О. В. "*Молода кров" В. Винниченка в Луцьку.* — "Діло", Львів, 27. III. 1931, ч. 68, с. 5. (Б)

Неґативна рецензія на виставу, що відбулася 15. III. 1931 в Луцьку. "*Молода кров* не занадто сценічна п'єса: бракує їй руху, якого вимагає сучасне сценічне мистецтво, а головне — ясної провідної ідеї". "У цій п'єсі Винниченко з його соціяльними поглядами побив самого себе: вивів на сцену все, що є найгірше в селянах, і осмішив те, що ідеалізують навіть представники інтеліґенції (поезію і красу побуту)".

1674. Перша бригада "Критики". *Масовий прорив* (Про масову художню бібліотечку клясиків ДВУ). — "Критика", Харків, V. 1931, ч. 5, с. 92–101. (А)

Розглядаючи цю серію масових видань художньої літератури, автори критикують передмови до цих видань, а зокрема передмову Т. Ганджулевич до оповідання В-ка *Суд*. На їхню думку, авторка передмови "невірно схарактеризувала творчий шлях В. Винниченка й поверхово заналізувала самий твір".

1675. Рудницький, Мих. *Щоденник видавця щоденника* (Євген Чикаленко: *Щоденник, 1907–17*. Львів, 1931, в-во "Червона калина"). — "Діло", Львів, 28. II. 1931, ч. 45, с. 2. (Б)

Із щоденника Є. Чикаленка, видавця газети "Рада", рецензент цитує про В-ка: "І от Винниченко написав цілий ряд п'єс і, справді, вони несхожі на теперішній український репертуар, алеж і для сцени вони зовсім непридатні. Всі вони трактують усім уже обридле полове [сексуальне] питання, вони зовсім нехудожні і несценічні".

1676. Скрипник, Микола. *Національні перетинки* (Теоретична і політична боротьба на терені національного питання в УРСР у сучасний момент реконструктивної доби). У кн. того ж автора *Статті й промови.* — Харків, "Пролетар", 1931, т. 2, с. 326–327. (Б)

Згадки про В-ка й полеміка з його "теорією безбуржуазности української нації".

1677. Тищенко, Огій. *Передмова* (с. 5–16). У кн.: *Володимир Винниченко. Боротьба* (3 листів студента засланого в солдати). — Харків, ДВУ, 1931, 126 с. (А)

Автор передмови підкреслює спочатку автобіографічний елемент у *Боротьбі*, яка постала в наслідок спостережень і переживань В-ка в казармі в Києві, де В-ко відбував військову службу після виключення його з київського університету за революційну діяльність. Далі автор передмови з'ясовує сюжетну лінію твору й дає характеристики його головних персонажів.

1678. *Український театр ім. Тобілевича: "Гріх", п'єса на 3 дії В. Винниченка.* — "Діло", Львів, 25. I. 1931, ч. 17, с. 5. (Б)

П'єсу поставлено у Львові з нагоди 50-ліття з дня народження В-ка. Дата вистави не подана. Оцінка п'єси в загальному позитивна: "З двадцяти кількох п'єс Винниченка, з яких не одна є гріхом молодости, ось цей *Гріх* належить до найбільш зрілих".

1679. *Українські письменники східніми мовами.* — "Червоний шлях", Харків, V. 1931, ч. 5, с. 127. (А)

1930 року накладом Державного в-ва Кримської АСРР вийшли в перекладі на татарську мову твори В-ка *Кузь та Грицунь* і *Історія з Костем* (див. ч. 671, 672).

1680. Шаповал, М. *Спогад про Винниченка і Петлюру.* Окрема відбитка уривка з книги того ж автора *Ляхоманія* (с. 221-233). — Прага, "Вільна спілка", 1931. 287 с. (Б)

"Кар'єру Петлюрі зробив Винниченко", — починає автор свій спогад і описує, як після відкриття 1-го Всеукраїнського Військового З'їзду в Києві (1-5. V. 1917) поставлено кандидатом на голову з'їзду М. Міхновського, а В-ко запропонував контркандидатуру С. Петлюри. "Петлюру з'їзд не знав цілком, і тому Винниченко 'розповідав', хто Петлюра... Це була блискуча, але свідомо-демагогічна реклама, і в результаті голосування більшість голосів сірої маси, яка повірила Винниченкові, дано за Петлюру. А це й повело за собою наслідки: голова з'їзду перейшов головою і в обраний Військовий Генеральний Комітет". Згодом, за гетьманщини, Петлюра попав у тюрму. Український Національний Союз під проводом В-ка поставив вимогу гетьманському урядові про звільнення арештованих. "Особливо Винниченко, я та інші члени проводу Національного Союзу ставили рішуче вимогу про звільнення Петлюри і цього таки досягли: за кілька днів перед вибухом повстання Петлюра був звільнений. Підготовляючи повстання й обговорюючи склад провідного органу повстання, ми намітили і Петлюру до цього органу, якому ми дали назву Директорії. Винниченко вдруге провів Петлюру на відповідальну ролю".

1932

1681. Грудина, Д. *Український радянський театр за 15 років.* — "За марксо-ленінську критику", Харків, XI. 1932, ч. 11, с. 40-67. (Б)

Кількаразові неґативні оцінки драматургії В-ка, напр., "немічної, напівводевільної *Панни Мари* — невдалої прем'єри 'прем'єра' В. Винниченка". Особливо гостро критикує автор п'єсу В-ка *Між двох сил*, в якій "на ввесь зріст бачимо скажену лють, безсилля ідеолога дрібної буржуазії, що зазнав жорстокої поразки в боях проти революції пролетарської". "*Між двох сил* яскравий показник того, як низько була впала певна частина української 'поступової' інтеліґенції, коли всю революцію змальовувала як дику сваволю темної маси, як цілковитий вандалізм, як похід 'кацапів' на Україну" і т. п.

1682. Донцов, Дм. *Наше літературне ґетто.* — ЛНВ, Львів, I. 1932, кн. 1, с. 66-84. (Б)

Порівнюючи революціонерів-утопістів у творах Достоєвського й Ромена Ролляна з такими ж постаттями у Винниченковій *Соняшній машині,* автор твердить, що "Винниченківські 'Інараки' це ніби тихі божевільні. Діють вони незґрабно й смішно, а мріють не так про успіх справи, як про оті 'радощі

розбещенности', про вселюдське щастя".

1683. Заєць, В. *Проти націоналістичної отрути в підручниках літератури.* — "Критика", Харків, I–II. 1932, ч. 1–2, с. 47. (А)

Стаття з приводу нового видання підручника О. Дорошкевича *Українська література* (1931). "В основі підручника лежить буржузно-націоналістична концепція літературного процесу на Україні", — твердить автор статті й ілюструє це прикладами, як О. Дорошкевич насвітлює творчість окремих письменників, у т. ч. і В-ка. Процитувавши із згаданого підручника позитивну оцінку Винниченкової *Соняшної машини*, автор статті питає: "Кому на користь отаке шкідницьке обдурювання учнів щодо клясових позицій Винниченка? Націонал-фашизмові!". "Кому потрібне це нахабне підмальовування, підфарбовування клясового ворога трудящих мас [...]? Воно потрібне українському буржуазному націоналізмові, що його ідеї й проводить у цій книзі Дорошкевич!" і т. д.

1684. Іллюченко, Венедикт. *Фашистська контрабанда в історії української літератури.* — "Життя й революція", Київ, IV. 1932, кн. 4, с. 55–65. (А)

Неґативна рецензія на кн. О. Дорошкевича *Українська література* (Книгоспілка, 1931, вид. 5). Рецензент критикує автора також за його прихильні вислови про В-ка.

1685. Коряк, В. *Модернізм і революція.* — "За марксо-ленінську критику", Харків, X. 1932, ч. 10, с. 46–62. (Б)

Згадки про співробітництво в "Українській хаті" В-ка, який "хоч і посварився з 'українохатцями', а втім на початку війни йде до того ж табору і романом *Хочу* починає 'новий етап' свого хитливого творчого шляху". Також про співпрацю В-ка з М. Шаповалом у "Новій Україні" на еміґрації в Празі, "коли Масарик узяв на державне утримання 'Нову Україну' і модерністичних надлюдей".

1686. Рулін, Петро. *Український драматичний театр за п'ятнадцять років Жовтня.* — "Життя й революція", Київ, XI–XII. 1932, кн. 11–12, с. 96–122. (Б)

Згадка про те, що київський Державний драматичний театр у час Директорії ставив п'єсу В-ка *Між двох сил*, яка "мобілізувала на боротьбу з 'московською навалою'" (с. 97). Подано також оцінку цієї вистави в кн. Д. Антоновича *Триста років українського театру* (див. ч. 1497).

1687. Соболев, М. *Липневі дні 1917 року на Україні.* — "Літопис революції", [Харків], 1932, ч. 3–4, с. 98–147. (Б)

Розглядаючи події невдатного більшовицького повстання проти Тимчасового уряду в Петрограді в липні 1917 року і відгук цих подій на Україні, автор цитує заяву В-ка, що більшовицька спроба захопити владу була проти більшости всієї організованої демократії і що українська демократія не є на стороні більшовиків. Автор коментує: "Винниченкова заява яскраво виявила позицію Центральної Ради до пролетарської революції, що наростала. Це цілком підтверджувало висновок більшовицької партії, яка ввесь час уважала, що проти пролетарської революції українська буржуазія утворювала єдиний фронт з російською буржуазією".

1688. Хабенський, А. *Єврейські дрібнобуржуазні партії в Українській Центральній Раді.* — "Літопис революції", [Харків], 1932, ч. 3-4, с. 148-183. (Б)

Автор підкреслює прихильне ставлення В-ка до жидівських партій "Бунд" і "Поалей-Ціон" та до їхньої участи в державному будівництві України. І так, напр., після виступу представника "Бунда" на засіданні Рад робітничих і селянських депутатів 20. VI. 1917 в Києві В-ко сказав, м. ін.; "Після цих зборів для нас стає ясним, що можливе спільне будування нашого життя всіма силами нашої місцевої демократії". Автор зауважує іронічно, що "єдність Винниченка, що стояв на чолі великої групи українських націоналістів, з "Бундом" — просто зворушлива". Далі автор твердить, що В-ко допускався суперечностей у своїх офіційних заявах і називає їх "фальшиві дурисвітські слова Винниченка".

1689. Шаповал, М., Слободич, О. *Великий зрив.* Нарис історії української революції 1917-1920 р. 1 частина. Доба Української Центральної Ради. — Яворів, "Громада", 1932. 39 с. (Б)

Видання популярне, для самоосвіти. Згадки про політичну діяльність В-ка.

1933

1690. Билина, Іван. *В чім слабість української літератури?* — "Діло", Львів, 19. VI. 1933, ч. 156, с. 2. (Б)

Найбільшою хибою української літератури автор уважає брак національного характеру, який "нашу літературу відрізнив би від інших літератур". І так, напр., у повістях Нечуя-Левицького вбачає автор багато шкідливого елементу російського, у повістях Франка — польського, у Кобилянської — німецького, "не говорячи вже про твори Винниченка, де персонажі, сюжет і т. д. взагалі майже чисто московські".

1691. *В. Винниченко автором плятформи контрреволюційних саботажистів.* — "Праця", Львів, 1933, ч. 17. (А)

Редакційна стаття. Орган Комуністичної партії Західньої України критикує В-ка як "контрреволюційного, націоналістичного ворога Радянського Союзу".

1692. Ірук, І. *Розгром Центральної Ради.* (15-ті роковини насильної смерти першого українського революційного парляменту). — "Манджурський вісник", Харбін, 29. IV. 1933, ч. 13, с. 2. (Б)

Автор цитує вислів В-ка (не подаючи джерела): "І ось, як каже саме Винниченко, політики Центральної Ради 'говорили цілими днями революційні промови, ставали в революційні пози й задиркувато вимахували кулаками під носом німецьких генералів, яких самі ж покликали' ".

1693. Кедровський, В. *Погроми на Україні* (Уривок з праці *1919 рік*). — "Вісник", Львів, VII. 1933, кн. 7, с. 535-546. (Б)

Згадка про В-ка (с. 544), якого автор називає "невгамовним своєю амбіцією", а його *Відродження нації* — "пасквілем на український визвольний рух".

1694. Косіор, С. В. *Підсумки і найближчі завдання національної політики на*

Україні. — "Червоний шлях", Харків, 1933, ч. 8-9, с. 205-244.
_____. П. н. *Доповідь тов. С. Косіора на об'єднаному пленумі ЦК і ЦКК КП(б)У.* — "Життя й революція", Київ, XI-XII. 1933, кн. 11-12, с. 96-130. (Б)

Текст доповіді на листопадовому об'єднаному пленумі ЦК і ЦКК КП(б)У. Доповідач обвинувачує В-ка, Петлюру, Коновальця й інших в "українському буржуазному націоналізмі" й у вислуговуванні ворожим силам: "Особливо виявили себе добродії Винниченко, Петлюра й інші націоналісти, коли стали перед реальною загрозою пролетарської революції на Україні. Вони пішли на поклін до німців, французів, поляків, продаючи їм Україну гуртом і в роздріб, щоб разом душити робітників та селян своєї національности, тих же самих українців" і т. п.

1695. Котович, П. *З радянської літературної критики.* — "Діло", Львів, 2. VII. 1933, ч. 169, с. 2. (Б)

Полеміка з літературознавцем С. Щупаком, який порівнює І. Микитенка з В-ком і твердить, що Микитенко у своїй творчості ставить проблеми як ідеолог, а Винниченкові проблеми є сутопсихологічні. Автор оспорює цю думку Щупака, бо "в ранніх, мабуть, найталановитіших своїх творах Винниченко не лише мав якусь ідею, але ту саму ідею, з якої тепер на Україні зробили золотого тельця".

1696. Лотоцький, О. *Сторінки минулого* (Праці Українського Наукового Інституту, т. 12, Серія мемуарів, кн. 3). — Варшава, 1933. ч. 2. 481 с. (Б)

Низка маловідомих деталів з життя і творчости В-ка, як ось про те, що прототипом Недоторканого у Винниченковому оповіданні *"Поміркований" та "щирий"* була автентична особа — Олександер І. Бородай; про нелеґальне перебування В-ка в Москві під чужим прізвищем і про приїзд до нього кур'єра зі Львова з підпільною літературою та ін. Автор згадує також про відомого листа томських студентів до В-ка і про відповідь В-ка (див. ч. 913).

1697. Любченко, П. П. *Вогонь по націоналістичній контрреволюції та націонал-ухильниках* (Промова на об'єднаному листопадовому пленумі ЦК і ЦКК КП(б)У). — "Червоний шлях", Харків, 1933, ч. 10, с. 186-207.
_____. "Пролетарська правда", Київ, 14. XII. 1933, ч. 276, с. 3. (А, Б)

У частині своєї промови п. н. *Винниченко — побратим Петлюри і Коновальця — боронить спійманих на гарячому контрреволюціонерів і націоналістичних ухильників* (с. 202) промовець ставить В-кові цілу низку різних обвинувачень, як ось, що він був "організатор контрреволюції, погромів", "гетьманський попихач", "бігав до пана гетьмана, пропонуючи свої послуги врятувати його", "керував боротьбою за відновлення влади поміщиків і капіталістів на Україні", що за його влади "по всій Україні були розстріляні тисячі робітників і селян" і т. п.

1698. Мицюк, О. *Позааґрарна діяльність жидів по світовій війні.* — "Розбудова нації", Прага, XI-XII. 1933, ч. 11-12, с. 277-287. (Б)

Автор цитує "відомого українського письменника, громадського діяча і юдофіла В. Винниченка", який, повернувшися в 1920 р. з України, оповідав, що "на Україні в урядах, адміністративних, господарчих органах домінуючу ролю грають євреї. Урядова партія (Комуністична партія більшовиків України) у значній кількості представлена євреями". "Не диво тепер зустріти серед колишніх щирих

демократів і навіть соціялістів роздратованих, розлючених антисемитів. Та ще більше, навіть серед самих 'комуністів' із рос. ком. партії ростуть юдофобські настрої".

1699. М. Л. *З пресового фільму.* — "Вісник", Львів, XI. 1933, кн. 11, с. 855. (Б)

Обвинувачення М. Галаганові, колишньому послові УНР у Будапешті, що він у 1919 році "на спілку з Винниченком" вів переговори з тодішнім комуністичним диктатором Угорщини Бела Куном "в цілі запровадження Української Радянської Республіки" (див. також ч. 1645).

1700. М. *Українська соціял-демократія і справа створення української армії в 1917 р.* — "Розбудова нації", Прага, XI-XII. 1933, ч. 11-12, с. 260-265. (Б)

Обвинувачення українським соціял-демократам, що вони як керівна партія в 1917 році занедбали створення української збройної сили, бо "орієнтувалися на 'матушку-Москву' ". Ці обвинувачення скеровані головним чином проти В-ка і Петлюри. "Воістину цей Винниченко, а з ним і соц.-демократи, почували себе цілком безпечно й певно за широкою спиною своєї московської драгоманівської 'тьоті' — російської 'революційної демократії' ".

1701. Наріжний, Олександер. *Соціялістичним "критикам".* — "Вісник", Львів, IX. 1933, кн. 9, с. 665-673. (Б)

Полеміка з І. Мазепою з приводу його критики *Націоналізму* Д. Донцова. При цьому автор згадує, як у травні 1917 року, на установчих зборах Ради військових депутатів у Києві В-ко переконував присутніх, що в склад цієї ради повинні ввійти самі тільки козаки, а не старшини. "Йому потрібні були лише сліпі пропагатори його хворобливих проєктів із *Соняшної машини*". [*Соняшна машина* була написана в 1924 р.].

1702. *"Непорозуміння" Винниченка.* — "Новий час", Львів, 17. XII. 1933, ч. 280. (А)

Критика літературної й політичної діяльности В-ка, який "годував та напихав українську молодь московською сексуальною 'мораллю' " та "стояв обома ногами на міжнародньому ідеологічному базарі й після невдач 'соціялізму' чи пак анархії, завернув свій курс на 'комунізм' ".

1703. *Підсумки і найближчі завдання проведення національної політики на Україні* (Резолюція об'єднаного пленуму ЦК і ЦКК КП(б)У на доповідь тов. С. В. Косіора, ухвалена 22. XI. 1933 року). — "Червоний шлях", Харків, 1933, ч. 8-9, с. 261-272. (Б)

Резолюція стверджує, м. ін., що на Україні за ініціятивою "старих ватажків української контрреволюції — Винниченка, Грушевського, Шаповала" та ін. "буржуазно-куркульські елементи далі провадили боротьбу проти радянської влади й комуністичної патрії, застосовуючи в зміненій обстановці нову тактику тихої сапи, пролазячи до наших підприємств і установ, радгоспів, МТС, колгоспів і навіть партійних організацій, намагаючись розкласти їх зсередини, особливо широко застосовуючи методи ошуканства, підступу й маскування".

1704. Попов, М. М. *Перетворити Україну на зразкову республіку.* Промова на об'єднаному листопадовому пленумі ЦК і ЦКК КП(б)У. — "Червоний шлях", Харків, 1933, ч. 10, с. 174-185. (Б)

Промовець приділяє чимало уваги В-кові. Він повідомляє присутніх, що "старий вовк української контрреволюції Винниченко" звернувся до радянської влади з великим листом, у якому "знову робить спроби нас обдурити". Промовець заявляє, що "Винниченко — дуже яскрава постать. Він є головний надхненник контрреволюційних дворушників, що проводять замасковану мерзенну контрреволюційну роботу в радянських установах і навіть у партії. І його лист — це наочний довід, що українська контрреволюція і не думає відмовлятися від тактики дворушництва, маскування, що цю тактику вона проводитиме ще більш витончено. Це вимагає від нас, товариші, надзвичайної більшовицької пильности".

1705. Попов, М. М. *Про націоналістичні ухили в лавах української парторганізації і про завдання боротьби з ними.* Доповідь секретаря ЦК КП(б)У тов. М. М. Попова на зборах харківського партактиву 9. VII. 1933 року. — "Комуніст", Харків, 12. VII. 1933, ч. 173, с. 1. (А)

У першій частині доповіді п. н. "Маневрування української буржуазно-націоналістичної контрреволюції" доповідач гостро виступає проти боротьбістів, укапістів, "зміновіхівців" — Шумського, Грушевського, Шрага, Христюка, Ніковського й ін., а головно проти В-ка, який 1919 року "оголосив себе за комуніста, лишаючись на ділі буржуазним націоналістом". Доповідач твердить, що для всіх них їхній формальний перехід на сторону радянської влади був тільки маневром, який мав на меті боротися проти більшовиків зсередини, з радянських позицій, "був використанням радянської влади для своїх буржуазних куркульських націоналістичних цілей".

1706. Постишев, П. П. *Радянська Україна — непохитний форпост великого СРСР.* — "Червоний шлях", Харків, 1933, ч. 8-9, с. 245-260. (Б)

У розділі "Викриття і розгром націоналістичного ухилу в КП(б)У, що на чолі його стояв Скрипник" автор цитує листа М. Скрипника до А. Луначарського, де Скрипник протестує проти конфіскації авторських гонорарів, належних В-кові (див. також ч. 1709).

1707. Рудницький, Мих. *Микола Хвильовий* (*1893-+1933). — "Діло", Львів, 19. V. 1933, ч. 126, с. 2. (Б)

Стаття з приводу самогубства Хвильового. Автор зауважує на початку, що "Хвильовий прийняв спадщину Винниченка: хотів плисти на хребті перших революційних бурунів, байдуже, до яких берегів вони пливуть. Ще раз повторяв гасло про нову, сильну людину і гукав, що треба притьмом зірвати з усіма путами минулого".

1708. Сидоренко, І. *Зиґзаґи українського націоналізму в історії літератури.* — "За марксо-ленінську критику", Харків, XI-XII. 1933, ч. 11-12, с. 9-20. (Б)

Полемічна стаття проти літературознавців Володимира Десняка й Андрія Річицького, яких автор називає "найвиразнішими апологетами Винниченка в політиці й винниченківщини в літературі". Про В-ка автор твердить, що це "дворушник контрреволюціонер", "запеклий ворог пролетаріяту", "один з найактивніших надхненників у боротьбі з пролетаріятом серед української

буржуазії" і т. п. Автор піддає гострій критиці Винниченків роман *Соняшна машина*, якого "виразна, контрреволюційно-фашистівська сутність не була викрита і досить не показана нашою марксистською критикою". Автор підсумовує свою статтю: "*Поворот на Україну,* роман *Соняшна машина,* переговори Винниченка з радником радянського повпредства про повернення на Радянську Україну, — все це було ніщо інше, як уміло обдуманий маневр клясового ворога. Повернутись на Радянську Україну, щоб безпосередньо керувати роботою до підриву диктатури пролетаріяту зсередини, щоб у потрібний момент 'бути на місці' ".

1709. *Скрипник в обороні гонорарів Винниченка.* — "Діло", Львів, 24. XII. 1933, ч. 340, с. 1. (А)

У своїй кампанії проти наркома освіти УРСР М. Скрипника після його самогубства секретар ЦК КП(б)У П. Постишев наводить уривок з листа Скрипника до наркома освіти РСФСР А. Луначарського. У цьому листі Скрипник протестує проти конфіскати грошей, належних В-кові як авторські гонорари.

1710. Феденко, П. "*Філософія" пана Винниченка* (До характеристики колишнього партійного товариша). — "Діло", Львів, 29-31. XII. 1933, ч. 344-346, с. 3, 3-4, 3-4. (Б)

Гострий виступ проти політичної діяльности В-ка. Автор твердить, що В-ко "це суцільний, майже 'клінічний' приклад політичної безхарактерности, хиткости, непостійности". Спочатку, за часів УЦРади, В-ко стояв на правильних державницьких позиціях. "Аж до кінця 1917 року Винниченко додержувався виразно протибільшовицької лінії. Його тодішні промови й тепер можна читати, як зразок тверезої, реальної аналізи політичної ситуації на Україні". Одначе після протигетьманського повстання В-ко почав "хитатися праворуч і ліворуч", тобто "між демократизмом і 'радянством', між парляментаризмом та диктатурою". Та найгостріше осуджує автор В-ка за його поїздку до Москви й Харкова 1920 року. "Правда, він 'чесно з собою' думав, що він оборонятиме 'українську революцію' ". Цим В-ко, на думку автора, виявив свій "наївний космополітизм". Свою характеристику В-ка автор підсумовує так: "Це 'раб лінивий', що закопав даний йому талант у землю і втік за кордон шукати щастя. Це 'щастя' він знайшов у тих будинках, що їх придбав у Парижі за гонорари, які йому ласкаво дозволила виплатити Москва".

1711. *Чи всім відомо, що Винниченко комуніст?!* — "Діло", Львів, 17. XII. 1933, ч. 333, с. 4. (Б)

У своєму листі в радянофільському львівському тижневику "Праця" В-ко назвав себе комуністом. "Діло" нагадує, що В-ко був прем'єр-міністром УНР і головою Директорії, яка вела війну з більшовиками, а повернувшися 1920 року з України, "оголосив громогласного протибільшовицького листа до робітників усього світу". Про те, що він став на еміґрації комуністом, його читачам узагалі невідомо. "Ми чували тільки, що Винниченко в Парижі переконаний нудист і живе повним життям 100-відсоткового буржуя. На кожний випадок, воліє ходити голий у Парижі, ніж одягнений у Харкові".

1934

1712. Галаган, М. *З листів до редакції.* Не для полеміки. — "Діло", Львів, 7. II. 1934, ч. 33, с. 5. (Б)

Відповідаючи на обвинувачення, поставлені йому в статті М. Л. *З пресового фільму* (див. ч. 1699), автор вияснює свою участь у переговорах В-ка з угорським диктатором Бела Куном у 1919 р.

1713. Галій, М. і Новицький, Б. *Геть маску!* Національна політика на Рад. Україні в світлі документів. — Прага, [б. в.], 1934, 128 с. (А)

Згадки про цькування й заборони творів В-ка в УРСР, напр.: газета "Вісті" (5. XII. 1933) обвинуватила А. Річицького, що він "як відповідальний керівник ДВУ масово видавав твори Винниченка"; українським театрам заборонили ставити п'єси В-ка, бо він "фашист", який у своїх творах робить "плітки на радянську дійсність" і т. п.

1714. Григоріїв, Н. *За яку Україну?* — "Трудова Україна", Прага, 1934, ч. 9, с. 11-14. (А)

З приводу брошури В-ка *За яку Україну* (див. ч. 529). Автор критикує В-ка за його віру в можливість порозумітися з Москвою, "буцім то московсько-більшовицький вовк не хоче їсти українського ягняти, бо йому, вовкові, 'вигідніше' бути голодним. Кожен має право й посивіти в дитинстві, але обов'язок кожного дорослого громадянина не допускати до поширення в громадському житті дитячої наївности".

1715. Григоріїв, Н. *Українська боротьба за державу в роках 1917-1920.* — Скрентон, Накл. Українського Робітничого Союзу, 1934. 47 с. (А)

Згадки про політичну діяльність В-ка в добу УЦРади й Директорії.

1716. Донцов, Дм. *Бунт філістрів* (Про "етику"). — "Вісник", Львів, VI. 1934, кн. 6, с. 456-467. (Б)

Згадка про В-ка, "соціялістичного Марка Проклятого", який 1920 року поїхав на Україну, щоб "прищепити акулам норми 'загальнолюдської етики' ", розчарувався тамошньою дійсністю і, повернувшися на Захід, писав сервілістичні листи до московської компартії.

1717. Донцов, Дм. *Санчо-Панца в нашій дійсності.* — "Вісник", Львів, VII-VIII. 1934, кн. 7-8, с. 575-601. (Б)

Це "змінений і доповнений реферат відчитаний у Львові, Стрию, Варшаві, Парижі і Шалеті". Друковано також у кн. того ж автора *Дві літератури нашої доби* (див. ч. 2107). Між іншими творами української літератури, автор висміває Винниченкову *Соняшну машину* ("Ідеал його [В-ка] соціяльної утопії — як і личить Панці — кулінарного характеру" (с. 584), а також його працю *Відродження нації* (с. 587).

1718. Животко, Аркадій. *За яку Україну?* З приводу нової брошури В. Винниченка під

назвою *За яку Україну?,* Париж, 1934. — "Народна воля", Скрентон, 10, 13, 15, 20. XI. 1934; ч. 127, 128, 129, 131; с. 3, 3, 3, 3. (А, У)

Обширна рецензія, якої автор полемізує з В-ком, закидаючи йому непоінформованість про сучасний стан на Україні і наївну віру в можливість розвитку України під радянською владою. Автор протиставить В-кові низку удокументованих фактів про пляновий економічний визиск України Москвою та утиск в інших ділянках українського життя. Рецензія в основному неґативна, одначе автор вказує теж і на позитивні сторони брошури, як ось гострі протести В-ка проти русифікації українського шкільництва й культурного життя та ін.

1719. Жук, Андрій. *Симон Петлюра* (Спомини). — "Дніпро", календар-альманах на 1934 рік, Львів, Накл. Українського т-ва допомоги еміґрантам з України у Львові, 1934, с. 101-114. (А)

Згадка про те, що восени 1907 року автор з В-ком і В. Степанківським еміґрував за кордон, тікаючи від суду за революційну діяльність. Також спогади про давніші зустрічі й співпрацю автора з В-ком, напр., на з'їзді РУП у Львові 1904 р.

1720. Затонський, В. П. *Національно-культурне будівництво і боротьба проти націоналізму* (Доповідь та заключне слово на січневій сесії ВУАН). — Київ, В-во Всеукраїнської Академії Наук, 1934. 81 с. (Б)

Згадки про те, як "Грушевський укупі з Винниченком продавали Україну німецькому капіталові" (с. 32).

1721. *З'їзд пролетарських письменників у Москві.* Що говорив на з'їзді про українську пролетарську літературу Кулик? — "Діло", Львів, 26. VIII. 1934, ч. 226, с. 4. (Б)

Подано зміст доповіді І. Кулика на з'їзді 17. VIII. 1934. Про В-ка доповідач сказав: "Ось, наприклад, відомий майстер дворушництва, брехні і зради — Винниченко. В одному із своїх останніх романів *Нова заповідь* Винниченко далі пережовує свою стару заповідь про те, що зрадництво, продажність і брехня цілком припустимі, якщо спрямовані проти революційного руху, проти комуністів, проти пролетаріяту".

1722. *Література Радянської України.* — "Манджурський вісник", Харбін, 29. IX. 1934, ч. 31, с. 3. (Б)

Про доповідь Івана Кулика на з'їзді радянських письменників у Москві. Кулик виступив гостро проти "відомого майстра підступу, брехні і зради Винниченка".

1723. Мелешко, Ф. *Як Ви нас обманули...* Одвертий лист до Володимира Винниченка. У відповідь на брошуру *За яку Україну?* — "Діло", Львів, 26-29. IX. 1934, ч. 257-260, с. 3, 5, 5, 2. (Б)

Гострокритичний виступ проти В-ка. Автор листа, колишній вояк УНР, твердить, що В-ко допустився національної зради, став комуністом і перейшов на бік більшовицької Москви. Таким чином В-ко обманув колишніх українських вояків, яких він колись, як голова уряду УНР, закликав до боротьби проти більшовиків і які йому тоді повірили та пішли в бій проти Москви.

1724. М. Л. *З пресового фільму.* — "Вісник", Львів, II. 1934, кн. 2, с. 151. (Б)

Коментуючи виступ соціял-демократа П. Феденка проти В-ка (див. ч. 1710), автор зауважує, що це "треба було зробити 15 чи 17 літ тому" і що за політику В-ка несуть співвідповідальність саме соціял-демократи, яких представником він був у Директорії і які його тоді підтримували.

1725. М. Л. *З пресового фільму.* — "Вісник", Львів, V. 1934, кн. 5, с. 392. (Б)

Про виступи проти В-ка комуністичної г. "Вісті" і Д. Донцова в його доповіді *Санчо-Панца в нашій дійсності* (див. ч. 1717).

1726. м. *Про це й те.* — "Розбудова нації", Прага, I-II. 1934, ч. 1-2, с. 42. (Б)

Автор коментує виступ П. Феденка проти В-ка (див. ч. 1710) та осуджує і В-ка, і Феденка, і всіх українських соціял-демократів.

1727. *Хто, як і пощо робить гетьманський шум?* — "Діло", Львів, 10. XII. 1934, ч. 332, с. 2-3. (Б)

Полеміка з перемиською г. "Український Бескид", у тому й із висловом тієї газети про "табір соціялістичних руїнників з В. Винниченком і М. Шаповалом на чолі, що в змові з більшовиками обманом використали патріотичний ідеалізм нашої молоді і її руками валили Українську Державу Гетьманську".

1728. Чарнецький, Степан. *Нарис історії українського театру в Галичині.* — Львів, Накл. фонду "Учітеся, брати мої", 1934. 253 с. (Б)

Згадки про Винниченкові п'єси *Брехня, Чорна Пантера і Білий Ведмідь, Молода кров* і *Гріх*, що їх ставили галицькі театри. Подано також текст рецензії Я. Весоловського на виставу драми *Чорна Пантера і Білий Ведмідь* у виконанні львівського театру "Руська Бесіда" (див. ч. 934).

1729. Чумак, М. *Злочинна оферта В. Винниченка (За яку Україну?,* Париж, 1934). — "Новий шлях", Саскатун, 31. VII. 1934, ч. 31, с. 6. (Б)

Стаття сповнена лайки і зневаг на адресу В-ка ("український пропаґатор моральної розпусти і московського большевизму", "інформатор московських місій про українську еміґрацію" і т. п.). Автор обвинувачує В-ка, що він у своїй "плазунсько-яничарській оферті", тобто у брошурі *За яку Україну?,* пропонує Москві свої послуги для поборювання українських самостійницьких сил.

1730. Чумак, М. *Конґресова "керенщина".* — "Розбудова нації", Прага, I-II. 1934, ч. 1-2, с. 8-14. (Б)

Автор виступає проти ініціяторів скликання Всеукраїнського Національного Конґресу, в т. ч. і проти В-ка, якому він ставить різні обвинувачення: "Для Винниченків справа української державности була на початку революції менш актуальною, ніж справа соціялістичних настроїв ('грабуй награбоване') серед селянських мас. Винниченко в своїх тодішніх статтях і промовах твердив, що Україна суцільно зв'язана з Московщиною" і т. п.

1731. Шульгин, Олександер. *Без території* (Ідеологія та чин уряду УНР на чужині). — Париж, "Меч", 1934, 251 с. (А)

Згадка про вихід В-ка з Директорії УНР (с. 35).

1732. Щупак, С. *Винниченко та його трубадури.* — "За марксо-ленінську критику", Харків, IV. 1934, ч. 4, с. 61-73. (Б)

Обвинувачення, що "Винниченкова художня творчість і політична діяльність завжди висувала тактику зради, брехні, дворушництва, як чільний засіб досягнення своїх контрреволюційно-націоналістичних цілів". На думку автора, цю тактику проводила згодом Вапліте і "Літературний ярмарок", М. Хвильовий, М. Яловий, О. Досвітній, С. Пилипенко і М. Скрипник. До оборонців і пропаґаторів ("трубадурів") В-ка автор зараховує О. Ковалевського, О. Дорошкевича, А. Річицького, В. Десняка, І. Лакизу, М. Зерова, Г. Овчарова. Висновок статті: "Винниченківщину, як яскравий вияв контрреволюційного націоналізму, треба розтрощити до кінця".

1935

1733. Бачинський, Василь. *Ще про Український Національний Конґрес у Києві 1917 р.* — "Діло", Львів, 16. VI. 1935, ч. 157, с. 5-6. (Б)

Згадка про статтю В-ка в київській "Робітничій газеті" (8. IV. 1917) проти організування української збройної сили.

1734. б. і. [крипт. Ілька Борщака]. *Письменник і діяч хліборобом.* — "Назустріч", Львів, 15. IV. 1935, ч. 8, с. 4. (П)

Автор відвідав В-ка в його "Закутку" в місцевості Мужен на півдні Франції і відбув з ним розмову, зміст якої передає читачам. Спочатку розмова йшла про побутові справи — про важку фізичну працю, яку мусить кожного дня виконувати письменник, щоб обладнати старий напівзруйнований будинок (колишню пекарню) і вичистити клапоть землі, що належить до хати, удобрити його й засадити виноградом, сливами, грушами. В-ко робить це для прожитку ("щоб не загинути з голоду"). Одначе, за цією працею не залишається часу "у мене на іншу працю, яку я і більше люблю і краще розумію, і яка була б, може, і для інших чимнебудь корисніша, аніж садження картоплі". Таким чином розмова переходить на літературні теми. В-ко поінформував свого відвідувача, що в нього "лежить уже кілька років декілька виготовлених праць (два романи, одна п'єса, одне оповідання, одна наукова робота) і ні одна з них не піде, не може дійти до читача. На всіх землях України їх не допускають до видання". У радянській Україні забороняють твори В-ка, бо "коли б їх дозволили видати, виразно показали б читачам усю ту неправду і нісенітницю, яку про автора ширила в СРСР увесь час панівна шовіністично-російська течія". А поза СРСР також не допускають до їх видання, бо "хто є ворожий до моєї соціяльної чи політичної діяльности, той, іноді навіть мимоволі, переносить свою ворожість і на літературний бік моєї діяльности. Та, правду сказати, і зміст моїх літературних, навіть сутомистецьких праць часто виявляє мій соціяльно-політичний світогляд". Щождо видання Винниченкових творів у перекладах на французьку мову, то в цій ділянці успіх також неможливий, бо при всіх більших французьких видавництвах дорадниками для слов'янських літератур є росіяни, а всі вони "є виразні, запеклі вороги українського національного відродження" та "роблять

усе, що тільки сила їхня, щоб не допустити українських культурних цінноців до вияву в Европі, а в даному разі до видання моїх книг". Представляють В-ка видавцям "як запеклого германофіла, як ініціятора запрошення німців на Україну в початку революції, як виразного ворога Франції тощо". До цієї акції російських дорадників "іноді прилучаються і... земляки, оті самі українські еміґранти, які звуть себе українськими патріотами, борцями за українське національне відродження. Мені відомі через моїх перекладачів випадки, що деякі українці, ворожі до моїх соціяльно-політичних позицій, коли до них зверталися французькі видавці по пораду щодо моїх книг, відраджували їм видавати, даючи зовсім аналогічні рецензії з російськими дорадниками... Тут їхній 'патріотизм' дружньо поєднався з російським шовінізмом".

1735. Донцов, Дм. *Могікани демократії.* — "Вісник", Львів, X. 1935, кн. 10, с. 746-753. (Б)

Автор коментує Винниченкового *Відкритого листа до Сталіна* (див. ч. 530) і називає його "типовим мудруванням шельменка-політика".

1736. Донцов, Дм. *"Попутчикам"* (Відповідь). — "Вісник", Львів, XII. 1935, кн. 12, с. 912-921. (Б)

Полеміка з М. Іванейком (М. Шлемкевичем) і Є. Онацьким за їхню критику писань Д. Донцова. При цьому згадки про "льокайського листа Винниченка до Сталіна" (див. ч. 530) і "перекинчицтво" В-ка і Грушевського.

1737. Донцов, Дм. *Уміти сказати "Ні".* — "Вісник", Львів, II. 1935, кн. 2, с. 143-150. (Б)

Автор наводить цитати з брошури В-ка *За яку Україну?* і називає його "фелагом" та "умово хворим".

1738. Костельник, Гавриїл. *Чи письменник мусить мати світогляд?* — "Діло", Львів, 18. V. 1935, ч. 128, с. 2-3. (Б)

Полеміка із статтею Мих. Рудницького (див. ч. 1744). Згадка про "неморальні твори нашого Винниченка".

1739. М. Л. *В. Винниченко. За яку Україну?* Париж, 1934, ст. 43. — "Вісник", Львів, VI. 1935, кн. 6, с. 477-478. (Б)

Неґативно-глумлива рецензія. Автор обвинувачує В-ка, що він утратив почуття національної гідности, "побив рекорд самопониження", пропонував більшовикам порозуміння та просив їх про видавання його творів на радянській Україні.

1740. М. Л. *З пресового фільму.* — "Вісник", Львів, V. 1935, кн. 5, с. 392. (Б)

Замітка про інтерв'ю, яке появилося у львівській "Назустрічі", "органі замаскованих совітофілів", з В-ком, "незамаскованим совітофілом". Автор замітки твердить, що українські читачі не читають творів В-ка тому, що він "відверто заявився по стороні Росії". А французькі в-ва не видають цих творів тому, що вони нецікаві, "як нецікаві були його драми, які виставлено в 1923 році в Німеччині і з яких іронізувала майже ціла німецька преса".

1741. М. Л. *З пресового фільму.* — "Вісник", Львів, X. 1935, кн. 10, с. 765. (Б)

Про "чергову чолобитню В. Винниченка 'шановним товаришам' в Москві" — його *Відкритого листа до Сталіна* (див. ч. 530), в якому "услужний хохол" пропонує повести нову національну політику на Україні. "Подаємо це як документ невилічимого кретинства".

1742. Мухин, М. *Тіні незабутих предків.* — "Вісник", Львів, IV. 1935, кн. 4, с. 267-279. (Б)

Автор згадує "фактичного ліквідатора українського національного пориву" В-ка та його промову на Першому українському військовому з'їзді в Києві 1917 року і цитує деякі тодішні писання В-ка.

1743. Німчук, Іван. *Київ у часі проголошення злуки.* — "Діло", Львів, 22. I. 1935, ч. 16, с. 4. (Б)

Згадка про виставу Винниченкової п'єси *Між двох сил* у Державному театрі в Києві в січні 1919 р.

1744. Рудницький, Мих. *Чи письменник мусить мати світогляд?* — "Діло", Львів, 5. V. 1935, ч. 115, с. 2. (Б)

Про публічну дискусію на цю тему у львівському Т-ві письменників і журналістів 14. IV. 1935. Один з учасників цієї дискусії, "речник 100-відсоткового динамізму", викрикував, що "Винниченка треба поставити під 'стєнку' ".

1936

1745. Бачинський, Василь. *Ідеолог української збройної сили* (Пам'яті Миколи Міхновського). — "Новий час", Львів, I. VI. 1936, ч. 121, с. 1-2. (У)

Неґативна оцінка політичної діяльности В-ка в добу УЦРади: "Такі діячі, як наприклад В. Винниченко, ставилися з ненавистю до армії, вважали формування української національної армії за річ непотрібну, ба, ще навіть за шкідливу, та дивилися на український рух у війську тільки як на засіб 'поглиблення революції в масах'. Перемогла, на жаль, концепція Винниченка та його прихильників".

1746. Бачинський, Василь. *Українці і військова справа.* — "Новий час", Львів, 24. III. 1936, ч. 67, с. 2. (Б)

Стаття про антивійськове виховання, яке фатально відбилося на наших визвольних змаганнях 1917-1920 рр. Чималу частку цього "антивійськового виховання" автор ставить у вину В-кові: " 'Служба в москалях', тобто у війську, займає визначне місце в нашій літературі, починаючи Котляревським і кінчаючи Винниченком [...] всі наші письменники представляють військо та службу в ньому як щось осоружне, для нас некорисне, шкідливе". "Вол. Винниченко висміває в 'Робітничій газеті' (ч. 7 з 8. IV. 1917) 'віру в багнети' " та ін.

1747. *В Винниченко в справі національного конґресу.* — "Трудова Україна", Прага, 1936, ч. 4, с. 7-8. (А)

У вінніпезькій г. "Український голос" появилася 20. V. 1936 стаття В-ка *Мета і засоби* про справу Всеукраїнського національного конґресу. Ця стаття викликала широку дискусію в галицькій та еміґраційній пресі. "Трудова Україна" обороняє В-ка від закидів, які йому поставлено в цій дискусії.

1748. *Винниченко за всеукраїнський конґрес.* — "Новий шлях", Саскатун, 9. VI. 1936, ч. 23, с. 4. (Б)

З приводу проголошеного в пресі заклику В-ка *За об'єднання всіх сил національного колективу,* в якому він пропонує скликання всеукраїнського конґресу на еміґрації. Обвинувачення В-кові, що він "ще недавно писав листи до Сталіна, за які кожному українцеві лупалося лице від сорому", що він "як прем'єр-міністер Української Держави і тодішній провідник ес-децької партії виступав проти української реґулярної мілітарної сили й довів до її знищення, розпускаючи додому українські полки, виступав і проти самостійників-націоналістів і проти незалежности Української Держави"; "поза плечима власного уряду зносився з більшовиками" і т. ін.

1749. Д. Д. [крипт. Дмитра Донцова]. *Перспективи* (По 25 травня 1926). — "Вісник", Львів, VI. 1936, кн. 6, с. 452-469. (Б)

Низка критичних зауважень про політичну діяльність В-ка.

1750. Донцов, Дм. *Великий бенкет.* — "Вісник", Львів, X. 1936, кн. 10, с. 742-752. (Б)

Згадка про "пощерблені скрижалі мудрости Драгоманова, Грушевського і Винниченка з їх заповіддю: 'ворогові твоєму найнижче поклонися і забий у серці твоїм гнів на нього' ".

1751. Донцов, Д. *Дурман соціялізму* (Квартальник "Вісника" ч. 3). — Львів, 1936. 95 с. (Н)

Ряд неґативних оцінок В-ка, як політичного діяча.

1752. Донцов, Д. *Патріотизм* (Квартальник "Вісника" ч. 1). — Львів, 1936, 63 с. (Н)

Глумливі зауваження про політичну діяльність В-ка.

1753. Донцов, Дм. *Про баронів середньовіччя і баранів з байки.* — "Вісник", Львів, I. 1936, кн. 1, с. 50-66. (Б)

Згадка про В-ка, який в ім'я шляхетних ідеалів обороняв колись російську демократію, а згодом переконався, що "розум історії не був по його стороні, лише по стороні тих, які дурили його 'гуманітарними ідеями' ". Також згадки про Винниченків лист до Сталіна (див. ч. 530) та про колишні виступи В-ка проти Донцова.

1754. *З'єдинення нації.* — "Новий час", Львів, 9. V. 1936, ч. 103, с. 2. (У)

Редакційна стаття. У зв'язку із закликом В-ка *За об'єднання всіх сил національного колективу* (див. ч. 531) редакція зауважує, що "сила внутрішньої консолідації не лежить у штучному об'єднанні нежиттєвих, а то й зовсім

супротивних сил, як це, між іншим, проєктує В. Винниченко, який на Всеукраїнському Національному Конґресі хоче бачити навіть комуністів, для яких національність це тільки засіб".

1755. ів. *Максим Ґоркій помер.* — "Новий час", Львів, 20. VI. 1936, ч. 137, с. 5. (У)

Згадка про те, що Ґорький "обурився на Винниченка, що той посмів пропонувати переклад його творів на українську мову" (див. також ч. 525).

1756. і. к. [крипт. Івана Кедрина]. *Що чувати з Всеукраїнським Національним Конґресом?* — "Діло", Львів, 8. V. 1936, ч. 101, с. 1–2. (Б)

Розглядаючи справу скликання Всеукраїнського Національного Конґресу, автор відзначає, що В-ко надіслав нещодавно до редакції усіх українських газет обширну статтю (див. ч. 531), в якій беззастережно підтримує думку скликати такий конґрес. Автор не належить до прихильників В-ка, як це видно з його застережень у тій же статті та пригадок про Винниченкові "ідеологічні скоки" й політичну "хиткість". Одначе він з повною льояльністю і великим признанням підкреслює цей виступ "найчільнішого з усіх живучих українських письменників" та наводить із згаданої статті В-ка низку цитат, як ось напр., Винниченкові слова про потребу об'єднатися для справи конґресу: "Коли в американських пампасах бувають пожежі й усі тварини тікають, рятуються від цієї спільної небезпеки, то ніхто нікого під цей час не гризе. Невже ж ми гірші за пампаських тварин?".

1757. Ковалевський, Микола. *Україна під червоним ярмом.* Документи, факти. — Варшава, "Схід", 1936, 201 с. (Б)

Кількаразові згадки про В-ка, напр., про його листа до ЦК КП(б)У від 15. IX. 1933 та заяву П. Любченка на сесії ЦК КП(б)У 29. XI. 1933, що в цьому листі В-ко "боронить викритих українських контрреволюціонерів, а одночасно давав директиви своїм аґентам організувати національний елемент, щоб опанувати державні й культурні установи радянської України". Також про поїздку В-ка на Україну 1920 р. та ін.

1758. К. С. [крипт. Кирила Студинського]. *Опозиційний рух серед комуністів-українців.* — "Трудова Україна", Прага, 1936, ч. 4, с. 6. (А)

Автор статті закликає комуністів-українців, наставлених опозиційно до сталінського режиму, "піти за Винниченком. Винниченко є старий революціонер, комуніст, українець, пролетарський письменник світової слави і нарешті один із основоположників УКП" (Української комуністичної партії).

1759. М. Л. *З пресового фільму.* — "Вісник", Львів, IX, 1936, кн. 9, с. 694. (Б)

Полемізуючи з празькою "Трудовою Україною", автор заявляє про В-ка: "Що він не служить в Чека — можливо, але, що своїми виступами служить справі Чека — це не підлягає сумнівам. Як такий — може він уходити за патріота, але хіба за російського".

1760. М. Л. *З пресового фільму.* — "Вісник", Львів, XII. 1936, кн. 12, с. 929.

(Б)

У полеміці з празькою "Трудовою Україною", яка обороняє В-ка як українського патріота, автор обвинувачує В-ка в "писанні сервілістичних суплік до Сталіна" (див. ч. 530).

1761. Мухин, М. *Проф. М. Грушевський.* — "Вісник", Львів, III. 1936, кн. 3, с. 194-202. (Б)

У своїй статті про М. Грушевського автор згадує і В-ка. Він твердить, що М. Грушевський зустрів березневу революцію 1917 року "так само довірливо і так само наївно, як Винниченко". Тут автор наводить довгу цитату з *Відродження нації*, в якій В-ко висловлює своє тодішнє захоплення березневою революцією і зв'язані з нею надії українців. В-ко, м. ін., писав: "Українство тепер орієнтувалося тільки на всеросійську революцію, на перемогу справедливости, на здобуті права всякого поневоленого". Автор коментує ці слова В-ка так: "Таким тоном врочистої пастирської проповіді висловлювався про своє становище один з найголовніших цивільних соціялістично-автономічних архиєреїв українського руху, архиєреїв, яких дуже дбало і старанно виховала матушка-Росія чи то пак російська демократія саме, щоб паралізувати український рух" (с. 200).

1762. Рудницький, Михайло. *Від Мирного до Хвильового.* — Львів, Накл. видавничої спілки "Діло", 1936, 438 с. (А)

Окремий розділ про В-ка (с. 307-317). Автор дає дуже високі оцінки В-кові-прозаїкові, наприклад: "Рідко хто з наших письменників умів переносити у твори безпосередньо питання, що хвилювали в якусь хвилину його самого та громадянство. Винниченко мав той природний розмах, що його недоставало навіть Франкові-новелістові: поставити питання руба, вивести тип гостро протиставлений пересічному середовищу". Проте автор не схвалює Винниченкової етичної тези про "чесність з собою": "Повна свобода одиниці прегарний ідеал, коли забути те, що вона живе в суспільстві і що 'чесність із собою' одної людини надто часто зв'язана з обмеженням свободи та кривдою другої". Також щодо драматургії В-ка в автора є застереження: "Увесь драматичний конфлікт потрібний Винниченкові на те, щоб звести бій над тезою, розв'язку якої приносить він найчастіше готову в кишені". Підкреслює автор ще й таку характеристичну рису в творах В-ка: "Винниченко — сильний, оригінальний новеліст, що творить типи і вміє змалювати зудар темпераментів, поглядів, різних стихійних сил. У парі з цим він має в собі ніжність, якої не проявляє безпосередньо; він навіть сором'язливо закриває її як у всіх тих сценах, де виводить дітей або згадує про них. Характеристичне явище: як він — революціонер, що бореться за 'вільну любов', тужить за найбільшим ідеалом родинного щастя — дитиною. Тут маємо клясичний Фройдівський комплекс, що дав почин для неодного його оповідання та неодної п'єси". У зв'язку з політичною діяльністю В-ка автор зауважує: "Великі прикмети та великі хиби перемішані в творах Винниченка так само, як у його громадській діяльності, що не раз дивувала всіх своїми несподіваними 'змінами', де тактика впливала на ідеологію. Громадянство відповідало на ці зміни такими самими сліпими відрухами, раз звеличуючи його як свого провідника, то знову перемазуючи одним махом усі його заслуги. Винниченко любив таку боротьбу і не лякався її; як письменник він не пробував ніколи підлабузнюватися ширшій безкритичній масі". Кінцевий підсумок автора про В-ка такий: "Винниченко належав до тих небуденних, що міг завжди дати щось нове, несподіване. Він дуже сміливий і дуже незрівноважений письменник. Мало хто з наших чільних авторів зазнав так

багато як він — непересічних успіхів і банальних невдач". "Винниченко — письменник з найбільшою матеріяльною кар'єрою в українській літературі: перший, що почав жити виключно із своїх творів, і то писаних чужою мовою, перший, що дійшов хоч коротко до найвищого суспільного щабля — прем'єра міністрів, чи пак голови революційного уряду".

1937

1763. Антонович, Дмитро. *Довкола засновин Центральної Ради.* — "Діло", Львів, 27. III. 1937, ч. 67, с. 2-3. (Б)

Згадки про політичну діяльність В-ка, напр.: "Ще влітку 1917 року на з'їзді соціял-демократичному Петлюра дуже енерґійно обстоював потребу продовжувати війну до переможного кінця. Коли на перших військових з'їздах і Винниченко і Петлюра однаково були проти формування української армії і йшли разом та спільно, то все ж виходили з різних мотивів. Винниченко із загального принципу антимілітаризму, Петлюра ж, як більш практичний, антимілітаристом не був, а просто боявся послаблення російської армії".

1764. *Біографічні дані.* — "Правда", Вінніпеґ, 20. I. 1937, ч. 3, с. 2. (А)

Друкуючи *Біографічні дані* В-ка, редакція повідомляє у своїй вступній нотатці, що ці дані В-ко написав "на прохання редакції спеціяльно для 'Правди'. Є це не лише біографічні дані про тов. Винниченка, але й одночасно історичний політичний документ". Під сучасну пору В-ко живе у Франції і "працює фізично на клаптику землі як бідняцький фармер". Редакція закликає своїх читачів допомогти В-кові видати його недруковані літературні твори.

1765. *В. Винниченко в Празі.* — "Трудова Україна", Прага, 1937, ч. 2, с. 4. (А)

Непідписаний допис про доповідь В-ка *Щастя і конкордизм* 16. II. 1937 у Празі (див. ч. 541). Подано загальний зміст доповіді.

1766. *Виклад В. Винниченка у Празі.* — "Народна воля", Скрентон, 9. III. 1937, ч. 26, с. 1. (Б, У)

Звідомлення (за львівською г. "Діло") про доповідь В-ка *Щастя і конкордизм,* що відбулася 16. II. 1937 у Празі (див. ч. 541). "Винниченко говорив на тему загального щастя, зв'язуючи свої думки із соціяльними проблемами. Він різко виступив проти сучасного комуністичного проводу всіх відтінків, отже і проти Сталіна і проти Троцького, доказуючи, що московський комунізм виродився у деспотію".

1767. *Винниченко в Празі.* — "Новий шлях", Саскатун, 21. III. 1937, ч. 12, с. 1. (Б)

Винниченко прибув до Праги з доповіддю (див. ч. 541). Коли він разом з чехо-словацьким міністром Я. Нечасом увійшов у залю, "українці уладили проти Винниченка демонстрацію". Поліція усунула демонстрантів, після чого В-ко виголосив свою доповідь. Ні дати, ні теми доповіді не подано.

1768 *Виступ Володимира Винниченка у Празі.* — "Організаційні вісті Оборони України", Скрентон, IV. 1937, ч. 4, с. 5-6. (У)

Збираючися їхати з лекціями до США й Канади, В-ко відвідав Прагу і 16. II. 1937 виголосив там у Карловому університеті публічну доповідь на тему *Щастя і конкордизм* (див. ч. 541). Подано зміст доповіді. Крім цього, подано також тексти трьох листів: двох листів В-ка, датованих 13 і 18. II. 1937, до "одного з провідників українських соціял-демократів у Празі" (прізвище адресата не названо) і одного листа (від 16. II. 1937) того провідника до В-ка. У Празі В-ко виступив з ініціятивою плебісциту в Україні. Приїзд В-ка до США покищо відкладено, бо американська влада відмовила йому в'їздової візи. Одначе його приятелі в США роблять заходи, щоб таки дати йому змогу приїхати.

1769. Григоріїв, Н. *Українські соціялісти в боротьбі за національну державу в рр. 1917-1920.* — "Приятель народу" (Календар на 1937 рік), Львів, "Громадський голос", с. 78-81. (А)

Згадки про участь В-ка в УЦРаді й у протигетьманському повстанні.

1770. Донцов, Дм. *Авіронове насіння.* — "Вісник", Львів, X, XI. 1937; кн. 10, 11; с. 731-752, 803-830. (Б)

Критика політичної діяльности соціялістичних діячів УЦРади, зокрема В-ка за його "концепцію федералізму України з Росією".

1771. Думін, О. *Про джерела українського військового руху в 1917 р.* — "Вісник", Львів, VII-VIII. 1937, кн. 7-8, с. 587-591. (Б)

Автор заперечує думку В-ка (висловлену у *Відродженні нації*, т. 2, с. 82), що головною силою революції на Україні "було не національне почуття мас, не їх національна любов української влади, а соціяльне довір'я до неї". Автор запитує В-ка: "Як же тоді об'яснити український військовий рух, якого носієм був отой самий український, нібито тільки про десятини думаючий селянин-вояк? Це ж був рух наскрізь пронизаний ідеалізмом і патріотичним патосом".

[Відповідь на це питання можна знайти на тій самій сторінці *Відродження нації*, яку автор процитував тільки частково. Там В-ко пише про "всі оті солдатські маси, а також українське національно свідоме робітництво, що підтримували й оберігали Центральну Раду". На думку В-ка, вони "не дозволяли більшовикам скинути українську владу, бо вони мали національну гордість, самоповагу, національну пробуджену ніжність, яка хотіла *свого, в своїх* формах визволення. Вони нічого не мали проти льозунґу 'вся влада радам', але яким радам? Своїм".].

1772. *За єдність у політичній організації.* — "Організаційні вісті Оборони України", Скрентон, V. 1937, ч. 5, с. 1. (У)

Редакційна стаття про важливість єдности в організації Оборона України. Як приклад такої єдности, редакція наводить факт, що деякі відділи ОУ одержали запрошення взяти участь в організуванні поїздки В-ка по США й Канаді. Одначе ці відділи взяли участь у засіданні комітету поїздки В-ка тільки як обсерватори. Редакція звертає увагу, що ставлення до нової політичної акції В-ка мусить бути однаково солідарне як у централі, так і у відділах ОУ.

1773. Кедрин, І. *Київ 1918.* У кн.: *Історичний календар-альманах "Червоної Калини" на 1938 рік* (с. 15-23). — Львів, Накл. вид. кооперативи "Червона Калина", 1937, 161 с. (Б)

Описуючи врочисте відкриття Київського державного університету в присутності гетьмана Скоропадського, автор згадує привітальну промову В-ка як голови Українського національного союзу: "Поява Винниченка викликала стихійну маніфестацію [...] в особі Винниченка присутня еліта українського громадянства Києва вітала представника українства, а до особи Павла Скоропадського просто не знала, як ставитись" (див. також ч. 1645).

1774. Кобзей, Т. "*Нова заповідь" В. Винниченка.* — "Правда", Вінніпеґ, 3. XI. 1937, ч. 35, с. 3. (А)

Про потребу видати друком неопублікований роман В-ка *Нова заповідь*.

1775. Косач, Юрій. *Сторінка новітньої історії України.* — "Діло", Львів, 31. X. 1937, ч. 241, с. 6. (Б)

Автор цитує відповідь французького міністра закордонних справ Пішона на листа французького прем'єр міністра Клемансо від 8. XII. 1918. Пішон інформує про ситуацію в Україні: "У половині листопада національний союз (сепаратистична українська партія), якого вождями є Винниченко й Петлюра, підняв повстання проти Скоропадського". Міністер повідомляє також про створення Директорії і напрямні її політики.

1776. *Лише "Чесність з собою"?* (Виступ Володимира Винниченка в Празі). — "Український самостійник", Прага, III. 1937, ч. 3, с. 1-2. (А)

Сповнене лайки звідомлення непідписаного автора про доповідь В-ка *Щастя і конкордизм*, що відбулася в Празі 16. II. 1937 (див. ч. 541).

1777. Мицюк, О. *Володимир Кирилович Винниченко.* — "Наша культура", Варшава, V. 1937, кн. 5, с. 271-272. (У)

Про доповідь В-ка *Щастя і конкордизм* 16. II. 1937 у Празі (див. ч. 541).

1778. М. Л. *Винниченко й наша "демократія"* (Лист з Праги). — "Новий шлях", Саскатун, 30. III. 1937, ч. 13, с. 4. (Б)

Сповнене лайки і глуму звідомлення про доповідь В-ка *Щастя і конкордизм* у Празі 16. II. 1937 (див. ч. 541). Автор називає В-ка зневажливими епітетами (напр., "останній могікан давно вимерлого російського нігілізму"), запевняє його, що "будучність постарається вимести залізною мітлою всі рештки залишені вами на цій плянеті" і т. п.

1779. М. Л. *З пресового фільму.* — "Вісник", Львів, VI. 1937, кн. 6, с. 471. (Б)

З приводу надрукованого в подєбрадському "Соціял-демократі" листування І. Мазепи з В-ком і міркувань В-ка про можливість зміни політики Москви супроти України. "Характеристично, — пише М. Л., — що Винниченко все ще не може обійтися без 'союзу' з Москвою". Якби Москва проголосила якусь прихильну до України відозву, то В-ко "зараз би в неї повірив, як досі в такі відозви вірив, і знову побіг би підтюпцем до своєї укоханої Москви".

1780. *Нова акція В. Винниченка.* — "Соціял-демократ", Подєбради, IV. 1937, ч. 19, с. 16-19. (А)

Після своєї доповіді в Празі (див. ч. 541) В-ко виявив бажання повернутися до активного політичного життя. "Але Винниченко лишився й надалі комуністом і по-давньому хиткою людиною, що живе політичними мріями. З цих мотивів члени УСДРП відмовилися від будь-яких переговорів з В. Винниченком". У зв'язку з цим В-ко почав листування з І. Мазепою. Подано тексти двох листів В-ка й одного листа І. Мазепи.

1781. *Початки організації української збройної сили.* — "Діло", Львів, 20. VI. 1937, ч. 134, с. 2. (Б)

Згадки про неґативне ставлення В-ка і Грушевського до потреби творення української реґулярної армії.

1782. *Приїзд В. Винниченка.* — "Організаційні вісті Оборони України", Скрентон, II. 1937, ч. 2, с. 6. (У)

Вістка про те, що "до Америки має приїхати на політичну об'їздку Володимир Винниченко". Редакція вважає, що поки не стане відомо, з якою політичною програмою В-ко приїжджає, організація Оборона України не повинна займати становища до цієї поїздки.

1783. Русова, Софія. *Мої спомини.* — Львів, Видавнича кооператива "Хортиця", 1937. 280 с. (Б)

Згадки про зустрічі з В-ком, співпрацю з ним у підготові протигетьманського повстання, конфлікти між В-ком і Петлюрою, виїзд В-ка за кордон тощо.

1784. *Сенсаційний виклад В. Винниченка у Празі.* — "Діло", Львів, 20. II. 1937, ч. 37, с. 3. (Б)

16. II. 1937 В-ко виголосив у Карловому університеті в Празі доповідь на тему *Щастя і конкордизм* (див. ч. 541). На початку він склав заяву, що ніколи не обороняв убивника С. Петлюри, у паризькому процесі взагалі не виступав і жадних свідчень не давав. У своїй доповіді В-ко "різко виступив проти сучасного комуністичного проводу всіх відтінків, отже і проти Сталіна, і проти Троцького". На доповіді був присутній чеський міністер Я. Нечас. Частина молодих українських слухачів не давала доповідачеві говорити, перебиваючи окликами "Зрадник! Ганьба!" та співом патріотичних пісень. Після приходу поліції демонстранти покинули залю. Наприкінці доповідач підкреслив, що щастя людини і людства залежить також і від гігієни харчування та закликав до веґетаріянства й невживання алькоголю. "Діло" коментує доповідь В-ка так: "Винниченко сам веґетаріянець і нудист, а проте ні ідеальний харч, який він поручає іншим як духовий лік, ні животворне південне сонце не вплинули добре на його умовий розвиток. З такими викладами він міг би хіба мати успіх у деяких малоінтеліґентних колоніях в Америці".

1785. Тютюнник, Юрко. *Революційна стихія* (Квартальник "Вісника" ч. 4). — Львів, 1937. 94 с. (Н)

Численні неґативні згадки про політичну діяльність В-ка, як голови Ген. Секретаріяту УЦРади.

1786. *Ще про виступ Володимира Винниченка у Празі.* — "Організаційні вісті Оборони України", Скрентон, V. 1937, ч. 5, с. 5-6. (У)

Доповнюючи своє звідомлення про виступ В-ка в Празі (див. ч. 1768), редакція подає інформації про його плебісцитовий проєкт. В-ко запропонував зорганізувати всесвітню українську акцію (особливо ж на терені Ліґи Націй і Вашінґтону) за проведення плебісциту в Україні. У цьому плебісциті населення України напевно заявилось би за відокремлення України від СРСР та її самостійність. Для здійснення цього плебісциту В-ко радить використати теперішній страх великодержав перед війною. Одначе Україна мусіла б пожертвувати деякі господарські концесії, зокрема для Німеччини й СРСР. Німеччині вигідніше було б одержати концесії на сході Европи без війни. Також для СРСР краще втратити одну тільки Україну й одержувати від неї концесії, аніж після нерівної війни з Німеччиною втратити все й розпастися. Вигідніше й українцям здобути самостійність мирним, а не кривавим способом. Щождо концесій, то сьогодні Москва і так забирає все з України. В-ко плянує об'їхати США й Канаду з доповідями про плебісцит в Україні.

1938

1787. *Акція Винниченка.* — "Організаційні вісті Оборони України", Скрентон, Ill. 1938, ч. 3, с. 6. (У)

У зв'язку із своїм закликом до відділів Оборони України (див. ч. 1788), редакція повідомляє, що вже отримала від кількох відділів їхні відповіді про Винниченків проєкт плебісциту в Україні. Одначе редакція відкладає друкування цих відповідей до наступного числа та закликає всі інші відділи надіслати до того часу свої відповіді.

1788. *Акція Володимира Винниченка у справі плебісциту на Україні.* — "Організаційні вісті Оборони України", Скрентон, Il. 1938, ч. 2, с. 3-6. (У)

Продовжуючи свою інформацію про Винниченків проєкт плебісциту на Україні (див. ч. 1786), редакція повідомляє, що В-ко нещодавно надіслав цей проєкт до Америки з проханням надрукувати його в українській і американській пресі. В-ко надіється приїхати сам до Америки, щоб почати акцію за проведення проєкту в життя. Редакція друкує проєкт В-ка "з деякими скороченнями" і звертається до відділів "Оборони України" із закликом: "Прочитайте, передискутуйте його на найближчих відділових зборах і дайте знати нам на протязі одного місяця, що ви про нього думаєте".

1789. *Винниченко в Парижі.* — "Українська воля", Париж, 15. V. 1938, ч. 2, с. 9. (Б)

24. II. 1938 українська паризька громада влаштувала для В-ка прийняття. Гість відбув під час прийняття розмови з присутніми українськими діячами на тему міжнародного становища й сучасних українських завдань.

1790. *Винниченко припинив свою акцію.* — "Організаційні вісті Оборони України", Скрентон, V. 1938, ч. 5, с. 4-5. (У)

Від В-ка наспів лист, у якому "він жаліється на неприхильне становище тих українських кіл, до яких він звертався із своїм проєктом [плебісциту в Україні], і заявляє, що дальшу акцію в цій справі припиняє. Пише, що робить це неохоче та що, на його думку, проєкт плебісциту таки добрий" (див. також ч. 1786, 1788, 1798).

1791. *Восьмий з'їзд Оборони України.* — "Організаційні вісті Оборони України", Скрентон, VIII. 1938, ч. 8, с. 3. (У)

На 8-му з'їзді Оборони України в Рочестері (США) 3. VII. 1938 секретар Виконавчого комітету В. Левицький подав звіт про "плебісцитову акцію" В-ка (див. ч. 1786).

1792. Григоріїв, Н. *Соціялізм та національна справа.* — Скрентон, Накл. Українського Робітничого Союзу, 1938. 39 с. (Б)

Про участь і заслуги українських соціялістів у державному будівництві 1917-1920 рр. При цьому згадки про політичну діяльність В-ка.

1793. Донцов, Дм. *Де шукати наших історичних традицій?* (Квартальник "Вісника" ч. 1). — Львів, 1938, 87 с. (Н)

Неґативні зауваження про політичну діяльність і літературну творчість В-ка. Напр., автор твердить, що В-ко "благав на колінах" більшовиків, щоб "дорогі товариші чекісти" дозволили йому повернутися на Україну; у прозі В-ка є "почуття власної нижчости, і віра в пана, і в добрість його, і нерозуміння законів життя, і брак почуття власної гідности"; Винниченкову *Соняшну машину* автор уважає "ідеалом нероби, за якого працює або машина, або соціяльний устрій" і т. п. (див. також ч. 2172, 2407).

1794. Донцов, Дм. *Між молотом і ковадлом.* — "Вісник", Львів, V. 1938, кн. 5, с. 371-386. (Б)

Оспорюючи політичну концепцію меморіялу, який В-ко вислав Сталінові й західньоевропейським урядам (див. ч. 530), автор називає цей Винниченків меморіял "хворим плодом хворого мозку". Також нагадує автор про те, що в своїй брошурі *За яку Україну?* В-ко заявився за радянську форму устрою на Україні.

1795. *Здійснення великих Винниченкових ідей північно-американцями.* — "Зоря", Сан-Павльо, 6. I. 1938, ч. 10, с. 1. (А)

"Зоря" повідомляє, що 2. I. 1938 появилася в "Estado de São Paulo" стаття проф. П. В. Шона, який пише, що в коледжі Антіоха в США почалися під проводом американського біолога д-ра О. Л. Інмана наукові досліди над можливостями перетворення соняшної енерґії в харчові субстанції. "Зоря" нагадує, що це ж і була головна ідея твору В-ка *Соняшна машина*.

1796. К. С. [крипт. Кирила Студинського]. *В. Винниченко.* Передмова до брошури В-ка *Перед новим етапом* (с. 1-3). — Коломия, Накл. Краєвого комітету Української партії незалежних соціялістів, 1938. 40 с. (А)

Біографічні дані В-ка і короткий огляд його політичної діяльности. Наприкінці передмови сказано, що українське робітництво США й Канади "викликало до себе Винниченка, аби вкупі з ним порадитися над шляхами дальшої української визвольної акції. В'їзд Винниченкові до Америки не дозволено. Перед Вашінґтоном проти Винниченка повела акцію не тільки Москва, але і деякі українські чинники. У відповідь на це В. Винниченко написав статтю *Перед новим етапом*".

1797. К. Ст. [крипт. Кирила Студинського]. *Володимир Винниченко* (Стаття надіслана з Европи). — "Вперед", Торонто, 7. IX. 1938, ч. 12, с. 3. (А)

На початку статті біографія В-ка. Далі автор обороняє політичну діяльність В-ка від обвинувачень Москви і деяких "українських діячів" та їхніх намагань "ізолювати Винниченка від українського робітництва".

1798. *Наше становище до акції В. Винниченка.* — "Організаційні вісті Оборони України", Скрентон, IV. 1938, ч. 4, с. 5-6. (У)

Редакція підводить підсумки своєї анкети щодо проєкту В-ка про плебісцит в Україні (див. ч. 1788): "Всі відділи, що передискутували проєкт плебісциту на своїх зборах, поставилися до нього неґативно". Так само ставиться до цієї справи і Виконавчий комітет Оборони України, тому що проєкт В-ка "не має, на нашу думку, реальної вартости". Далі подано основні думки з відповідей деяких відділів Оборони України.

1799. О. В. *Терміти при роботі.* — "Вісник", Львів, II. 1938, кн. 2, с. 125-133. (Б)

Полеміка з В. Мартинцем з приводу його брошури *Забронзовуймо наше минуле.* При цьому неґативні оцінки політичної діяльности В-ка.

1800. *"Перед новим етапом"* (Наші позиції). — "Селянські вісті", Коломия, 25. X. 1938, ч. 26, с. 1. (А)

Повідомлення про вихід з друку цієї нової праці В-ка і позитивна її оцінка: В-ко "накреслює шляхи і тактичні методи консолідації українського соціялістичного сучасного руху" (див. ч. 538).

1801. *Признання Винниченка.* — "Українська воля", Париж, 15. VI. 1938, ч. 3, с. 4. (Б)

В-ко надіслав редакції "Української волі", листа з признанням за її корисну для української справи журналістичну працю. Подано текст цього листа.

1802. Рудницький, М. *Україна на мировій конференції.* — "Діло", Львів, 12. V. 1938, ч. 101, с. 4. (Б)

Згадка про те, що після десанту французьких військ в Одесі В-ко подався 6. II. 1919 до димісії.

1803. Терлецький, Омелян. *Історія України.* Нове, переглянене й доповнене видання. — Львів, Накл. Т-ва "Просвіта", 1938. 407 с. (Б)

Згадки про В-ка та його політичну діяльність (с. 285-286, 299, 350). Портрет В-ка (с. 286).

1939

1804. Борщак, Ілько. *Із франко-українських взаємин останньої війни* (З приводу смерти Жана Пелісіє, великого приятеля України, 1883-1939). — "Діло", Львів, 15. VIII. 1939, ч. 184, с. 5. (Б)

У листопаді 1918 року французький уряд вислав свого представника Ж. Пелісіє в Україну на переговори з українським урядом у справі дальшої участи України у війні з центральними державами. 11. XII. 1918 Ж. Пелісіє відбув розмову з головою українського уряду В-ком, який з'ясував йому причини, чому Україна не має жадної змоги вести далі війну. Ж. Пелісіє вислав до Парижу звідомлення про вислід тієї розмови, "додаючи, що Винниченко правильно оцінює ситуацію" і що "твердити щось протилежне тому, що говорив Винниченко, було б займатися фантазіями" (див. також ч. 1535, 3112).

1805. *Від Секретаріяту СУО в Спол. Державах.* — "Вперед", Детройт, 8. III. 1939, ч. 4, с. 3. (А)

Заклик Союзу українських організацій купувати й розповсюджувати брошуру В-ка *Перед новим етапом.* Цитується також декілька листів із враження читачів про цю брошуру.

1806. Григоріїв, Н. *Перший український полк.* — "Живе слово", Львів, 1939, ч. 3, с. 28-36. (У)

Про створення в 1917 році українського полку ім. гетьмана Полуботка в Києві. Автор цитує статтю В-ка з приводу цієї події (з київської "Робітничої газети", 26. IV. 1917, ч. 10). Комендант київської військової округи ген. Ходорович скликав на 2. V. 1917 збори Рад робітничих і солдатських депутатів, щоб вирішити, як змусити український полк розійтися. На цих зборах В-ко заявив від імени УЦРади, що "полк склався сам, стихійно, під впливом вісток про формування польських національних частин". В-ко запропонував "затвердити полк і вислати його на фронт, згідно з його бажанням, у формі української військової одиниці. Коли б же цього не сталося, то можуть бути безпорядки не лише в запіллі, а й на фронті".

1807. Д. Д. [крипт. Дмитра Донцова]. *Череда чи еліта?* — "Вісник", Львів, II. 1939, кн. 2, с. 132-147. (Б)

Автор обвинувачує В-ка, що він спочатку вимагав у відозві Ген. Секретаріяту, щоб "уся влада належала всьому народові, а не частині його", тобто виступав проти радянської форми устрою на Україні. Але після перемоги більшовиків В-ко "став гарячим оборонцем якраз тої совєтської форми". Автор запитує: "Чи ним кермувала яканебудь політична думка і воля в його заявах? Чи знову лише хитався вправо чи вліво, залежно від 'напрямку політичного розвою' чи вітру?".

1808. *До всіх українців* (Відозва надіслана). — "Вперед", Торонто, 8. III. 1939, ч. 4, с. 3. (А)

Заклик Просвітньо-драматичного т-ва в Бостоні про потребу видання творів В-ка.

1809. Корш, А. *Україна в пазурях ворожої провокації.* — "Зоря", Сан-Павльо, I-III. 1939, ч. 1-3, с. 8-10. (А)

Заклик до українського громадянства припинити бойкот В-ка.

1810. М. Л. *З пресового фільму.* — "Вісник", Львів, I. 1939, кн. 1, с. 69. (Б)

Українська г. "Вперед", назвала В-ка "великим сином України", який не хотів примиритися з більшовиками. Автор замітки твердить, що, навпаки, В-ко "рік-річно посилав благальні листи" до більшовиків, пропонуючи їм співпрацю.

1811. О. В. *Поступовий параліж "еліти".* — "Вісник", Львів, III. 1939, кн. 3, с. 209-216. (Б)

У зв'язку з наростаючою загрозою війни між Німеччиною і СРСР, деякі українські політичні діячі заявили, що похід Гітлера на Схід принесе для України тільки знищення. Такі погляди висловили, м. ін., В. Панейко, М. Шаповал, а передусім В-ко, якого автор називає за це "свинопасом" і "смердієм", а його політичні погляди "кретинством" і "скавулінням битого пса". Навівши цитату з промови Гітлера, автор заявляє, що названі українські діячі — це голота. "А голота ще ніколи історії не робила — Гітлер має рацію".

1812. *Привітання Винниченка.* — "Українська воля", Париж, 15. III. 1939, ч. 9, с. 5-6. (А, Б)

Привітання В-ка для З'їзду представників української еміграції, що відбувся 31. XII. 1938 в Парижі. Подано текст цього привітання. "Одноголосно ухвалено вітати від З'їзду автора привітання і засвідчити йому однодушне признання й найкращу подяку".

1813. Фрейнд, Теодор. *Український фармер про В. Винниченка* (З листа Т. Фрейнда до П. Пурича). — "Вперед", Торонто, 22. III. 1939. (А)

Позитивні враження читача про брошуру В-ка *Перед новим етапом.*

1814. Чайковський, Ілля. *Переклади з українського.* — "Літературно-науковий додаток 'Нового часу' ", Львів, 6. III. 1939, ч. 10, с. 3. (Б)

З українських прозаїків найчастіше перекладають на інші мови Коцюбинського, В-ка і Стефаника. "За винятком Винниченка, який духово належить до російської літератури, інші обидва поширюють наше добре ім'я по світі".

1940

1815. К. М. *З життя української еміграції у Франції* (Лист з Парижу). — "Організаційні вісті Оборони України", Скрентон, III. 1940, ч. 3, с. 3-4. (А, У)

Автор повідомляє, що В-ко відновив свою політичну діяльність і розіслав французьким керівним політикам меморандум у справі української державности, в якому доводить, що "без розв'язки української справи мир в Европі не можливий; що розгром лише німецького імперіялізму без розгрому російського прочистить останньому поле для монопольного розросту".

Автор передає також чутки про різні пляни реорганізації екзильного уряду УНР. Серед них є і пропозиція відновити як голову уряду В-ка. "Бож єдиним законним головою Директорії був тільки В. Винниченко. Його Трудовий Конґрес вибрав головою особисто. Коли він зрікся головування, то Петлюру вибрали лише члени Директорії, яким Трудовий Конґрес такого права не надавав. Андрій Лівицький дістав своє право від Петлюри, а В. Прокопович від Лівицького [...]. Тому, щоб надати українському рухові авторитетности, треба відновити справжнього голову. Він сам зрікся головування. Тепер сам може заявити, що вертається до виконання обов'язків".

1816. Недобитий, В. [псевд. Павла Ладана]. *У чеському гетьманаті* (Лист з Чехії). — "Організаційні вісті Оборони України", Скрентон, VIII. 1940, ч. 6, с. 3.

(У)

Автор знаходить численні аналогії між сучасним чехо-словацьким режимом і гетьманським режимом на Україні 1918 року — обидвома залежними від німців. Порівнює автор також тактику теперішніх чеських комуністів з тодішньою українських і стверджує: "Як наші комуністи громили М. Грушевського і В. Винниченка за шовінізм та імперіялізм, не добачаючи імперіялізму більшовицько-московського, так чеські комуністи громлять Масарика й Бенеша, не добачаючи ні московського, ні німецького імперіялізмів".

1941

1817. Радзикевич, Володимир. *Нарис історії української літератури* (с. 208). — Львів, Українське в-во, 1941, 218 с.

_____. *Історія української літератури* (с. 142-143). — Мюнхен, "Вернигора", 1947, т. 2.

_____. *Українська література 20-го століття* (Підручник для шкільної молоді і самоосвіти). — "Америка", Філядельфія, 5. X. - 14. XII. 1951; ч. 192-241; скрізь на с. 3 (про В-ка в ч. 220, 14. XI. 1951).

_____. _____. (с. 75-76). — Філядельфія, в-во "Америка", 1952. 134 с.

_____. *Історія української культури* (с. 469-470). 2-е доп. вид. Видав Іван Тиктор. — Вінніпеґ, Клюб приятелів української книжки, 1964, т. 1, 480 с.

(Б, Н)

Не зважаючи на різні наголовки, у всіх вищеназваних працях автор характеризує В-ка тими самими словами: скрізь подає однаковий короткий огляд творчости В-ка та висловлює такі самі позитивні й неґативні оцінки цієї творчости, напр.: "Як письменник, виявив великий стихійний талант у довгій серії оповідань, повістей та драм. Характеристичну особливість творчости Винниченка становить сміливість у виборі тем та своєрідне їх висвітлення". "Без сумніву, є у Винниченка оригінальний талант, є сила вислову, є рух, є динаміка в його творах, є цікаві образи з побуту пролетаріяту, є відгомін революційних настроїв, але є також очевидні намагання автора деякі низькі людські інстинкти, гін до задоволення життєвих насолод та розкошів виправдати за всяку ціну окремою, своєрідною життєво-гедоністичною філософією. Ось у цьому від'ємна риса Винниченкової творчости, далекої від психіки й розуміння українського громадянства" та ін.

1942

1818. Наріжний, Симон. *Українська еміґрація.* Культурна праця української еміґрації між двома світовими війнами. — Прага, [б. в.], 1942. 367 с. + 232 с. ілюстрацій. (Н)

Згадки про В-ка: його перебування у Львові в добу РУП; Домоговий комітет у Берліні з В-ком на чолі, який збирав пожертви для українських студентів у Німеччині; Театр ім. Винниченка, заснований 1919 року в Німецькому Яблонному й ін.

1945

1819. *Винниченків напрям* (З нагоди 65 літ з дня народження). — "Українська громадська пора", Детройт, 26. VII. 1945, ч. 30, с. 4. (А)

Непідписана ювілейна стаття. Спочатку декілька маловідомих деталів з біографії В-ка, зокрема з його дитинства. Далі про його політичну діяльність. Про В-ка як письменника сказано дуже мало.

1820. Григоріїв, Н. *Звіт про збірку р. 1941 на видання творів В. Винниченка.* — "Українська громадська пора", Детройт, 1. III. 1945, ч. 9, с. 5. (У)

Збірка принесла 500 дол. Цю суму переслано 1941 року до В-ка й одержано від нього посвідку, що він її повністю отримав. Подано список жертводавців.

1946

1821. Бойко, Юрій. *Куди йдемо?* (З приводу 1 і 2 збірників "МУР-у"). — "Рідне слово", Мюнхен, 1946, ч. 11, с. 44-54. (Н)

Гостро неґативні оцінки В-ка, напр.: "Винниченко докотився крайніх меж національного ренеґатства"; "В. Винниченко, переставляючись на позиції радянофільства, у своєму тритомнику *Відродження нації* обплював наші визвольні змагання 1917-19 рр. так, як цього не зміг би зробити ніякий сторонній ворог"; "1926 року, коли в Парижі на процесі Шварцбарда перед світовою опінією зважувано моральний капітал української революції, Винниченко став на боці клевети" і т. п. (пор. ч. 2132, 2134, 2266, 2268, 2271).

1822. Косач, Юрій. *Вільна українська література.* З матеріялів з'їзду і конференції МУРу. Доповідь Юрія Косача. — МУР (Мистецький Український Рух), Мюнхен, 1946, зб. 2, с. 54. (Б)

Згадка про В-ка, "напевне кепського або впрост ніякого політика, але першорядного повістяра і драматурга". В-ко не зміг ніде друкувати своїх творів, а його драм не посмів би поставити жадний український театр, дарма що колись їх ставили кращі европейські театри. "Потойбіч Збруча твори Винниченка заборонялися з такою самою зненавистю, як і поцейбіч".

1823 Мазепа, І. *Підстави нашого відродження.* — Новий Ульм, "Прометей", 1946, т. 1. (Б, У)

Згадки про політичну діяльність В-ка, напр.: "М. Грушевський, а потім і голова Директорії В. Винниченко пробують, щоб урятувати ситуацію, творити свої 'радянські теорії', щоб удержати маси під українським національним прапором" та ін.

1824. Млиновецький, Роман [псевд. Романа Бжеського]. *Історія українського народу* (Нариси з політичної історії). — [б. м.], "Українська наукова бібліотека", 1946, 312 с. [Циклостильне видання]. (Н)

Наскрізь неґативна характеристика політичної діяльности В-ка в добу УЦРади й Директорії (с. 233-236, 244-245, 251, 259, 281, 285). Автор обвинувачує його в "москвофільській і комунофільській політичній лінії".

1825. Осьмачка, Тодось. *Старший боярин* (Бібліотека новітньої літератури). — [Новий Ульм], "Прометей", 1946. 116 с. (Б, У)

Персонажі цієї повісти ведуть розмову про твори В-ка і його політичний світогляд (с. 47-49).

1826. Радченко, П. і Батир, К. *Українські радянські державницькі концепції.* — "Наша боротьба" (орган Оргбюро УРДП), [б. м.], 1946, ч. 3, с. 52. (А)

Згадка про те, що 1920 р. в Харкові В-ко відвідував ЦК УКП і вів з її провідниками широкі дискусії.

1827. *70-ліття визначного галицького політичного та громадського діяча д-ра Володимира Загайкевича.* — "Українська трибуна", Мюнхен, 22. XII. 1946, ч. 24, с. 5. (А)

У біографії ювілята подано такий епізод: "У 1904 році був у Києві ювілей Івана Нечуя-Левицького. На це свято поїхала зі Львова делеґація, в складі якої був і д-р В. Загайкевич, як представник молоді. Під час його перебування в Києві Петлюрі вдалося викрасти з в'язниці Володимира Винниченка, який з пашпортом д-ра Загайкевича виїхав до Львова".

1828. Сірий, Юр. [псевд. Юрія Тищенка]. *Київ* (Уривок із споминів). — "Літературно-науковий збірник", Ганновер, 1946, [ч. 1], с. 45-77. (Б)

Спогади з Києва початку 20-го століття. Серед них спогад про В-ка. Написавши своє перше оповідання *Краса і сила,* В-ко звернувся до керівника книгарні "Киевской старины" В. Степаненка з проханням прочитати й висловити думку про це оповідання. Степаненко відкинув рукопис і висміяв В-ка, як нездарного "письмаку". На щастя, при їхній розмові був присутній Є. Чикаленко. Він поцікавився рукописом, узяв його додому і, прочитавши, заявив на другий день Степаненкові: "Та ви знаєте, що вчора ви прогнали надзвичайно талановитого українського письменника? Ви знаєте, що такої речі, яку оце тримав я в руках, у нашій літературі ще не було?". Завдяки Чикаленкові, Винниченкове перше оповідання було надруковане незабаром у "Киевской старине".

1829. Феденко, П. *Чому саме Петлюра?* — "Наше життя", Авґсбурґ, 25. V. 1946, ч. 33, с. 2-3. (У)

Стаття з приводу 20-річчя смерти С. Петлюри. Автор порівнює Петлюру з іншими нашими тодішніми політичними діячами і дає їм неґативні оцінки, зокрема М. Грушевському й В-кові. "В. Винниченко, колись однопартієць, пізніше — запеклий антагоніст і ненависник Петлюри. Винниченко доказував у своїх політичних памфлетах, що Петлюра, мовляв, 'вискочив', хотів популярности за всяку ціну і до неї прямував усякими шляхами. Не менше гостро виступають проти Петлюри М. Грушевський, В. Липинський, О. Назарук". "Грушевський і Винниченко покинули Україну перед весною 1919 року [...]. Грушевський поїхав за кордон писати свої наукові праці, а Винниченко, сказавши 'я втомився', теж залишив рідний край. Петлюра не поїхав тоді з України, хоч йому грозила найбільша небезпека" й ін. (див. ч. 1494, 1670, 1895, 1911).

1947

1830. Богданівець. *Розстріл богданівців на станції Пост Волинський.* — "Час", Фюрт, 31. VIII. 1947, ч. 35, с. 7. (Б)

У наслідок "поїздки делеґації від Центральної Ради, на чолі з Володимиром Винниченком, до Петрограду з просьбою дати Україні хоч маленьку автономію" прийшло до конфлікту між УЦРадою і російським Тимчасовим урядом. З наказу коменданта російського київського гарнізону полк. Оберучева, роззброєно український полк ім. Богдана Хмельницького на станції Пост Волинський біля Києва та розстріляно 16 козаків цього полку.

1831. Боярський, П. К. [псевд. О. Бойдуника]. *Українська внутрішня політика Організації Українських Націоналістів.* — Женева, [б. в.], VI. 1947. 80 с. (П)

Гостро неґативна оцінка політичної діяльности В-ка. У 1917 році В-ко заявляв, що "самостійництво є ідеєю, котра виходить з розпуки... революція знищила царизм і всякі підстави самостійництва". (Автор не подає джерела цієї цитати). А згодом "на еміґрації перебували ще інші 'політичні реалісти', які вже окремо, як особи, мали свою 'політику' і, використовуючи свої історичні імена, своєю поведінкою чи навіть 'політикою', робили спустошення в рядах політичної еміґрації і демобілізували її духово-морально, а навіть фізично, впливаючи — чи то пропаґандою, чи власним поступком — на ширення 'смєновєховства' і поворот 'на родіну'. До них належать, в першу чергу, Володимир Винниченко і проф. Михайло Грушевський".

1832. В. *В. Винниченко починає діяти.* — "Сьогодні", Авґсбурґ, XI. 1947, ч. 1, с. 14. (А)

Детройтська г. "Українська громадська пора" принесла *Заклик групи українських конкордистів,* за підписом В-ка (див. ч. 546). Для об'єднання зусиль усієї української еміґрації В-ко пропонує утворення всенаціонального журналу, в якому "мали б право голосу всі групи й течії українського еміґраційного суспільства без ніякого винятку". Журнал цей мав би стати ідеологічним парляментом української еміґрації, звідси й його запроєктована назва "Парлямент вільної України". Для здійснення цього задуму створено організаційний комітет. "З цього знати, як неправдиво інформували нас нещодавно деякі тутешні газети про останній виступ великого письменника в Парижі".

1833. *В Винниченко відізвався.* — "Українська трибуна", Мюнхен, 28. VIII. 1947,

ч. 64, с. 2. (А)

Неґативний відгук на доповідь В-ка в Парижі 23. VII. 1947. "По десятках років мовчання він нічого українцям не міг сказати, як тільки те, що 'здобуття самостійности України — неможливе', а боротьбу за самостійність радить він заступити новим ідеалом: 'конкордизмом' ". Назви доповіді В-ка не подано.

1834. *В. Винниченко промовив.* — "Час", Фюрт, 31. VIII. 1947, ч. 35, с. 4. (Б)

Про доповідь на тему конкордизму, яку В-ко виголосив у Парижі 23. VII. 1947. Неґативна оцінка доповіді та її автора, зокрема за його проєкт загальноукраїнської еміґраційної газети "Парлямент вільної України".

1835. *В. Винниченко про себе й про українських "однобічників".* — "Сьогодні", Авґсбурґ, XII. 1947, ч. 2, с. 4-6. (А)

Інтерв'ю з В-ком. Він відповів на ряд запитань: про стан його здоров'я, про його нові літературні й малярські твори, публіцистичні праці, його матеріяльний стан тощо. Найбільше уваги приділив В-ко справі видання його творів. На прикладі одного з них — *Конкордизму* — В-ко з'ясував свої даремні зусилля видати друком свої твори в українських еміґраційних видавництвах. Причиною було "вороже ставлення до мене керівних елементів еміґрації", що їх В-ко називає "однобічниками". Але й готові французькі переклади Винниченкових творів також не змогли появитися друком, тому що "на перешкоді стало те саме вороже ставлення отих керівних елементів — вони вживали всяких заходів, щоб не допустити до видання перекладів моїх праць, головним чином виставляючи мене перед видавцями як більшовика". У тексті три фотографії.

1836. Донцов, Д. *Лист до голови "МУР-у" п. У. Самчука.* — "Орлик", Берхтесґаден, IX. 1947, ч. 9, с. 14-18. (Б)

Згадка про те, що МУР рекомендує українському читачеві В-ка, "автора лубочного (але 'поступово-соціялістичного') роману *Соняшна машина*, драм з життя людських павіянів, філософа 'полового [сексуального] вопроса' " тощо.

1837. Кобзей, Т. *Завваги до заклику В. Винниченка.* — "Українська громадська пора", Детройт, 4. IX. 1947, ч. 36, с. 1. (А)

Автор підтримує заклик В-ка, щоб усі українці на чужині об'єднались у "Вільний парлямент України" (див. ч. 546).

1838. Косач, Юрій. *До доньї Ельвіри де Ґравальос Альфара, незрівняної Амарілліс у королівському театрі Ля Монтерія, а враз із тим чеснотливої Селестіни театру Колісео, нижчепідписаного посланіє патетичне перше.* — "МУР (Мистецький Український Рух)", Реґенсбурґ, 1947, зб. 3, с. 52, 54. (Б, У)

Згадка про зустрічі й розмови з В-ком у Парижі. За винятком п'єси *Чорна Пантера і Білий Ведмідь*, Ю. Косач неґативно оцінює появу "натуралістичного театру В. Винниченка, театру по суті чужого українському духові, театру однопляннового, примітивного психологізму з виразними російськими впливами (Арцибашев, Андреєв)".

1839. Мельничук, В. *Початок доброго діла.* — "Українська громадська пора", Детройт, 30. X. 1947, ч. 44, с. 3. (А)

Схвальний відгук на Винниченків проєкт "Парляменту вільної України" (див. ч. 546).

1840. Ол-ів, М. *Фронт "рабів отєчєства чужого".* — "Українська трибуна", Мюнхен, 11. IX. 1947, ч. 68, с. 2. (А, Б)

Автор осуджує нещодавню доповідь В-ка в Парижі, в якій, за звідомленнями "Української трибуни" й "Українця у Франції" (див. ч. 1834, 1841, 1842), В-ко сказав, що "здобуття самостійної України неможливе; поняття самостійности — відносне, воно взагалі тепер не існує". Далі автор цитує кілька голосів з українських газет про те, що в наш час "ідея абсолютної суверенности націй-держав тратить своє колишнє значення". Автор знаходить "дивну єдність в ідейному поборюванні українського націоналізму у Винниченка, 'чесного з собою', але не з нацією, яка його породила", і цими голосами. Цю єдність автор пояснює тим, що "маємо на еміґрації консолідований фронт 'рабів отєчєства чужого' для поборювання і роззброєння ідеологічних засад українського національного визвольного руху".

1841. Пурич, П. *До справи "Парляменту вільної України".* — "Українська громадська пора", Детройт, 18. IX. 1947, ч. 38, с. 4. (А)

Прихильний відгук на проєкт В-ка про створення "Парляменту вільної України" (див. ч. 546).

1842. Сколь. *Про п. В. Винниченка і дещо про конкордизм.* — "Українець у Франції", Париж, 3. VIII. 1947, ч. 22, с. 2.
_____. "Українська громадська пора", Детройт, 11. IX. 1947, ч. 37, с. 4. (А, У)

Неґативна оцінка доповіді В-ка про конкордизм, що відбулася 23. VII. 1947 в Парижі. "По десятках років мовчання і відчужености від українського життя, Вол. Винниченко прийшов до українських громадян, щоб сказати їм: здобуття самостійної України — неможливе, поняття самостійности — відносне, воно взагалі тепер не існує; нашою метою має бути щастя цілого світу; шлях до цього — світова конфедерація вільних держав, через конкордизм".

1843. Славінський, Максим. *Історія України* (Курс лекцій). — Реґенсбурґ, Український технічно-господарський інститут, 1947. 215 с. (У)

Згадки про політичну діяльність В-ка в добу УЦРади й Директорії.

1844 Соловей, Дмитро. *Визвольні змагання українського народу в 1917 році в освітленні тогочасної преси.* Матеріяли до виучування доби Центральної Ради. Зібрав і впорядкував Дмитро Соловей. — На чужині, 1947, 1955. 2 т. (Б)

У цій праці, виданій у кількох машинописних примірниках, Д. Соловей зібрав матеріяли переважно з газети "Розсвіт", видаваній 1917 року в таборі полонених у місті Раштат (Німеччина) під редаґуванням Василя Сімовича. 2-ий том, виданий 1955 року, обіймає матеріяли з різних інших пресових джерел. Разом в обидвох томах зібрано 642 матеріяли, серед них також і про В-ка.

1845. *Старе трійло в новій бочці.* — "Новий шлях", Вінніпеґ, 13. IX. 1947, ч. 72, с. 4. (А)

Редакційна стаття з гострою критикою політичної концепції В-ка — конкордизму.

1846. *Хаотники.* — "Українська громадська пора", Детройт, 2. X. 1947, ч. 40, с. 4. (А)

Редакційна стаття проти хаотників, тобто противників Винниченкового конкордизму.

1847. Ч-ко, В. [крипт. Василя Чапленка]. *Трагедія генія чи суспільства?* (Володимир Винниченко і ми). — "Українські вісті", Новий Ульм, 10. IX. 1947, ч. 63, с. 5-6. (А, У)

На початку автор зауважує, що визначні люди не раз попадають у конфлікт із своїм суспільством, і подає приклади П. Куліша й І. Франка. У подібному конфлікті опинився й В-ко. Одначе, як підкреслює автор, "Винниченко мав конфлікт з еміґраційним суспільством, а не з українським суспільством у цілому". Автор визнає, що В-ко не раз помилявся, і подає кілька прикладів його політичних помилок. "Але хто з чільніших діячів наших нещасливих визвольних змагань не помилявся, не зневірявся? Хіба галицькі діячі не перекинулись були в скрутний момент боротьби до запеклого ворога України генерала Денікіна? А П. Скоропадський навіть ліквідував був урядовим актом здобуту вже самостійність України". Крім цього, автор підкреслює, що політика — це не найважливіший бік діяльности В-ка. "Найголовніше в його діяльності — його літературна творчість". Про Винниченкову літературну творчість автор висловлюється з найвищими похвалами та закликає українське громадянство реабілітувати В-ка.

1848. *Ще одна добра партія.* — "Народна воля", Скрентон, 18. IX. 1947, ч. 34, с. 4. (А)

Глумлива редакційна стаття про засновану в Детройті Винниченкову групу конкордистів.

1948

1849. Блавацький, Володимир. *Мої дебюти.* — "Арка", Мюнхен, II. 1948, ч. 2, с. 15-23. (У)

Поруч інших театральних вистав автор згадує виставу Винниченкової п'єси *Гріх*, якою режисер О. Загаров почав 1920 року свою діяльність у Львові в театрі "Товариства українських акторів". "Глядачам цієї першої загаровської вистави стало зразу ясно, що в історії галицького театру відкривається нова сторінка [...]. Успіх *Гріха* був величезний [...] цю виставу заслужено треба вважати початком відродження українського театру в Галичині".

1850. В. Г. *Пора відчинити двері.* — "Українські вісті", Новий Ульм, 22. IX. 1948, ч. 77, с. 3. (А, У)

Про вихід з друку брошури В-ка *Розлад і погодження*: "Відзначаючи факт появи брошури, сподіваємось, що вона після тривалого вимушеного мовчання автора стане тією першою ластівкою, що відчинить знову двері в світ як для автора, так і для його творів, а ми дамо відчути нашому великому землякові, що він знову з своїм народом, який його не забув і далі шанує". Також повідомлення, що вийшла новим виданням збірка оповідань В-ка *Краса і сила*.

"Це ще раз свідчить про зміну в наставленні нашої еміґрації до цього найвидатнішого майстра на полі красного письменства, чиї твори стали надбанням і гордістю цілого українського народу".

1851. *Винниченко в еміґрації.* — "Українські вісті", Новий Ульм, 4. II. 1948, ч. 11, с. 5. (А, У)

Інформаційна стаття про перебування В-ка на еміґрації від 1919 р. Частина еміґраційної і західньоукраїнської громадськости ставилися вороже до В-ка за його "політичні гріхи". Ще в більшій мірі В-ко був засуджений урядовим режимом в Україні. Всі його твори вилучено з усіх бібліотек як "ворожі" українському народові. Але населення ставилося до нього з пошаною. Це виявилося в захопленні, з яким українське студентство прийняло його відповідь М. Ґорькому (див. ч. 525), а згодом, під час німецької окупації, на Україні кружляли поголоски про майбутній український уряд з В-ком на чолі.

Наприкінці передруковано з газети "Сьогодні" (див. ч. 1835) деякі інформації, які подав сам В-ко про своє перебування у Франції, важку фізичну працю, стан свого здоров'я, злиденні матеріяльні умови тощо.

1852. *Винниченко проти Ґорького* (До двадцятиріччя однієї дискусії, що актуальна й нині). — "Українські вісті", Новий Ульм, 25. XI. 1948, ч. 95, с. 2-3. (А, У)

Передрук листа-відповіді В-ка М. Ґорькому з 1928 р. У вступі редакція пояснює причини передруку цього листа: він не втратив актуальности і сьогодні, а крім цього, українське громадянство в більшовицьких умовах не мало змоги познайомитися в свій час із цим історичним документом (див. ч. 525).

1853. *Від видавництва.* У брошурі: *В. Винниченко. Розлад і погодження* (с. 1-2). — Новий Ульм, "Наша боротьба", 1948. 32 с. (А)

В-во підкреслює в передмові, що праця В-ка *Розлад і погодження* вже довго чекає свого видавця. Одначе ні одна українська еміґраційна газета не бралася її друкувати. В-ко живе на еміґрації ізольований, бо "провідні політичні кола еміґрації не допускають його до широкої еміґрантської маси". На еміґрації є чимало українських театрів, проте ні один з них не ставить п'єс В-ка, дарма що колись вони ставилися в багатьох західньоевропейських театрах. "Ставлення української еміґрації до В. Винниченка досить ясно характеризує її. В той час, як Україна чекала уряду на чолі з В. Винниченком, українська еміґрація ізолювала його. Зневага до нього означає тільки нашу політичну недозрілість, якщо не нікчемність".

1854. Вільний, Вс. *Чому забули про Винниченка?* — "Юнацька боротьба", [б. м.], I. 1948, ч. 2, с. 82-83. (А)

Лист до редакції. Автор листа вказує на те, що в Україні В-ко далеко популярніший, ніж на еміґрації, де про нього нічого не знають, дарма що твори його перекладені на чужі мови, а його драми ще й досі ставлять на чужих сценах, та лише не на українських. "Дивно, чому мовчить вільне українське слово про своїх великих людей, яких, на жаль, у нас не так і багато".

1855. *Володимир Винниченко.* У кн.: *Велика історія України.* — Львів-Вінніпеґ, Видав І. Тиктор, 1948, 967 с. (Б, Н)

Декілька несхвальних оцінок політичної діяльности В-ка в час УЦРади й Директорії УНР.

1856. Гридень, К. *З недавнього минулого.* — "Вежі", Мюнхен, 1948, ч. 2, с. 27-37. (Б)

Згадуючи Євгена Чикаленка, автор зауважує, що "Чикаленко 'відкрив' для української літератури — а через неї й для української політики — такий коштовний скарб, як ганебної пам'яті В. Винниченко. Для літературних смаків Є. Чикаленка дуже показовим є саме це захоплення Винниченком, як для його політичних смаків — захоплення Драгомановим".

1857. Дивнич, Юрій [псевд. Юрія Лавріненка]. *На іспиті Великої Революції 1917/18 - 1948.* — "Наші позиції", [б. м.], В-во ЦК УРДП, XII. 1948, ч. 4, с. 1-69.
_____. [Новий Ульм], "Україна", 1949, 69 с. (У)

Згадки про політичну діяльність В-ка в добу визвольних змагань. Висновки автора: "Криштальна чесність, глибокий стихійний патріотизм, безмежна любов до України таких провідників Центральної Ради, як Винниченко, Петлюра і Грушевський, *не підлягають сумніву.* Але яким ж без краю трагічними фігурами виростають ці інтеліґентські постаті на невблаганно-грізному тлі Великої Революції! Попередній розвиток української духовости приготував їм для великого плавання в кривавих хвилях революції рожевий паперовий кораблик, сконструйований із найчистіших інтеліґентських візій всесвітнього гуманізму й соціялізму. Чи ж можна тут щось говорити про особисті провини вірних синів своїх батьків?".

1858. Дорошенко, Д. *Із споминів.* — "Українська громадська пора", Детройт, 24. VI. 1948, ч. 25, с. 3. (А)

Уривок із споминів з 1911-1914 років. Автор розповідає про свою зустріч з В-ком на вулиці в Києві саме в той час, коли в помешканні В-ка царська поліція переводила ревізію. Автор остеріг В-ка не заходити додому. Незабаром В-ко на чужий пашпорт виїхав до Львова. "Для нього всякі пригоди революційного життя не були новиною".

У своїй нотатці редакція відмічає, що В-ко "тепер живе у Франції забутий на старості літ українським політичним та письменницьким світом".

1859. Дорошенко, Дмитро. *Мої спомини про давнє минуле* (1901-1914 роки). — "Український голос", Вінніпеґ. 30. VI. 1948, ч. 26, с. 9. (Б)

Згадки про промову В-ка на студентському вічу в Києві 1906 року, яку він виголосив, не зважаючи на те, що в той час перебував у Києві нелеґально.

1860. *З пресового фільму.* — "Вісник", Реґенсбурґ, V. 1948, кн. 1, (На чужині), с. 156. (У)

Російський театр у Реґенсбурзі поставив Винниченкову п'єсу *Закон.* У зв'язку з цим "Вісник" інформує, що В-ко "недавно в Парижі публічно відрікався Самостійної України". "Вісник" не подає джерела своєї інформації.

1861. Коновалець, Євген. *Причинки до історії української революції.* Вид. 2. — [б. м.], Накл. Проводу українських націоналістів, 1948. 48 с. (Б)

Численні згадки про співпрацю автора з В-ком, починаючи від спільної підготови протигетьманського повстання, напр., про нараду з В-ком в Українському Національному Союзі в Києві щодо участи Січових Стрільців у повстанні, подорож автора з В-ком (переодягнутим за залізничника) з Києва до Білої Церкви напередодні повстання та ін. Автор підтверджує, що Січові Стрільці пропонували В-кові перейняти диктаторську владу в Україні, одначе він відмовився (див. також ч. 1574). Наприкінці автор полемізує з В-ком щодо закидів, які В-ко поставив Січовим Стрільцям у 3-му томі свого *Відродження нації*.

1862. Косач, Юрій. *Сучасний театр Заходу і ми* (Доповідь на 3-му З'їзді Об'єднання мистців української сцени, 29. I. 1948). — "Час", Фюрт, 22. II. 1948, ч. 8, с. 5-6. (Б)

Згадка про В-ка: "Поза кількома творами (*Гріх, Чорна Пантера, Над*) цього високообдарованого автора, його натуралістичні п'єси являють сьогодні собою лише музейний анахронізм".

1863. Левко (Лев Ганкевич). *Товаришу Деде!* — "Українські вісті", Новий Ульм, 11. II. 1948, ч. 13, с. 5. (У)

Відкритий лист до В-ка (підпільне псевдо — Деде) від його колишнього партійного товариша з РУП, львівського адвоката Л. Ганкевича (псевдо — Левко). Лист написаний у дружньому тоні. Автор нагадує В-кові спільну революційну боротьбу проти царського режиму і часи української державности. Далі докоряє йому за його політичні помилки (розлам з С. Петлюрою, заклик повертатися на Україну й ін.). Наприкінці закликає В-ка писати нові твори й обіцяє подбати про їхнє видання друком. "Пиши про ту страшну дійсність, серед якої живе наша нація. Ніхто могутніше і краще від Тебе цього не зробить".

1864. *Лист до редакції.* — "Українська громадська пора", Детройт, 29. VII. 1948, ч. 30, с. 3. (А)

Лист гуртка читачів з Дордон (Франція) з приводу нотатки в "Українській громадській порі", що В-ко живе забутий у Франції (див. ч. 1858). Автори листа заявляють, що В-ко не забутий, а тільки "замовчаний його політичними противниками".

1865. *Листування нашого осередку.* — "Революційний демократ" [Мюнхен], X. 1948, ч. 1, с. 30-32. (А)

Про листування осередку Української Революційно-Демократичної Партії "Дунай" з В-ком у справі УНРади. Подано уривок одного листа В-ка та повні тексти листа осередку й другого листа В-ка.

1866. Мовчан, Ю. *Лист про Винниченка.* — "Українська громадська пора", Детройт, 4. III. 1948, ч. 9, с. 2. (А)

Про несправедливе ставлення еміґрації до В-ка. Заклик вшанувати його як одного з найбільших наших письменників.

1867. *Про брошуру В. Винниченка "Розлад і погодження" і про наше минуле.* — "Революційний демократ" [Мюнхен], XI. 1948, ч. 2. с. 15-30. (А)

Листовна дискусія про брошуру В-ка між двома українськими еміґрантами. Один з них — давній еміґрант, другий опинився на Заході після Другої світової війни. Перший з них політичний противник В-ка, другий його прихильник. У дискусії насвітлено з протилежних позицій цілу низку наших спірних проблем минулого, як напр., вину за брак достатніх збройних сил у нашій визвольній війні 1917-1920 рр., помилковість наших тодішніх політичних орієнтацій на західні держави, білу Росію й більшовиків, впливи комуністичних гасел на українські селянські й робітничі маси, ролю й діяльність наших тодішніх провідників (В-ка, Петлюри, Скоропадського) та ін.

1868. Савур, І. *Про свою літературну творчість на еміґрації.* — "Українські вісті", Новий Ульм, 28. І. 1948, ч. 9, с. 5. (А, У)

Декілька інформацій про творчість В-ка на еміґрації. Цитати з Винниченкового інтерв'ю журналові "Сьогодні" (див. ч. 1835).

1869. Феденко, Панас. *Чи Винниченко вмер?* — "Неділя", Ашафенбурґ, 13. VI. 1948, ч. 128, с. 5. (А)

Мова йде не про фізичну, а про політичну й літературну смерть В-ка. Спочатку автор застерігається, що "я зовсім не поклонник Винниченка як політика, бо він зробив не так то вже й мало політичних помилок, яких він не може виправдати". Але і в цьому слід відрізняти два періоди, а саме: до і після виїзду В-ка за кордон 1919 року. "Як голова українського уряду Винниченко показав визначний політичний хист і вміння". Автор наводить вислів Олександра Лотоцького, який тоді в Києві захоплювався, "як умів Винниченко, людина без попередньої державної практики, так легко і доцільно вирішувати складні проблеми біжучого життя. 'Він діяв так, неначе вже був 20 років міністром', — казав Лотоцький". Одначе згодом В-ко, "побачивши 'збільшовичення' великої частини українських народних мас, починає думати, чи не слід попробувати вдержати народні маси при українській ідеї, давши їм українську 'радянську' форму влади". Після того В-ко допустився низки помилок і пішов "політичними манівцями". Одначе автор вказує на те, що в культурному світі розмежовують політичну і літературну діяльність людини, та наводить приклади комуніста Андре Жіда і фашиста Кнута Гамсуна. Висновок автора: "Винниченка як політика в його еміґраційний період не приймаємо. Але Винниченко як письменник лишається і завжди буде окрасою української літератури. Мусимо визнати щиро, що рівного талантом письменника між нашими українськими сучасниками нема".

1949

1870. Ар-м. *Фальшивий алярм* (Відповідь на *Дороговказ* Павла Зайцева в газеті "Українське слово" за 28. VIII. 1949). — "Українські вісті", Новий Ульм, 8. IX. 1949, ч. 72, с. 3-4. (У)

Автор полемізує з П. Зайцевим з приводу його статті проти В-ка та стверджує, що "французька літературна еліта визнала новий роман Винниченка [*Нова заповідь*] за один з найвидатніших творів сучасности", а це свідчить, що В-ко "ще може давати дозрілі змістом твори, сповнені багатства думок і суверенної мудрости, що він не зійшов з п'єдесталю письменника великого формату".

1871. В. Г. *Український театр у Парижі.* — "Українські вісті", Новий Ульм, 21. IV. 1949, ч. 32, с. 3. (Б)

Український театр у Парижі під керівництвом Євгенії Чайки й Б. Дніпрового дав уже кілька вистав, серед них *Закон* В-ка.

1872. *Винниченко, Володимир.* У кн.: *Енциклопедія українознавства* в двох томах. — Мюнхен, НТШ, 1949, 1955. (Б)

У 1-му т. (несловниковому) в статті М. Глобенка *Доба модернізму* (с. 770-771) подано характеристику літературної творчости В-ка.

У 2-ій ч-і (словниковій) поміщено під гаслом *Винниченко, Володимир* дві інформативні довідки: перша, підписана криптонімом О. Ш., подає короткі біографічні дані В-ка з наголосом на його політичній діяльності; друга довідка, під криптонімом М. Г., це короткий огляд Винниченкової літературної творчости.

1873. *Винниченко і українська справа.* — "Українські вісті", Новий Ульм, 21. VIII. 1949, ч. 67, с. 3. (У)

Клюб французької літературної еліти в Парижі вперше за час свого існування влаштував дискусію про український літературний твір. Спричинником цього став В-ко. Дискусія відбулася над його книгою *Нова заповідь*, яка вийшла недавно в Парижі французькою мовою. "Учасники дискусії висловлювали щиру прихильність до української визвольної проблематики, а Винниченка іменували особистістю світової ваги". Французька газета "Ce matin le pays" додала Винниченкову книгу до шістьох найвидатніших сучасних книг про російську деспотію. Таким чином В-ко зайняв місце серед таких світових авторів, як Шарль Плезньє, Артур Кестлер, Вірґіль Ґеорґі й ін.

У зв'язку з цим "традиційне замовчування або й відкрите цькування, що його зазнав наш великий діяч Винниченко від еміґрації, робиться в світлі останніх подій особливо смішним і легковажним, не кажучи вже про ганебні злочинні доноси на нього, що перешкодили йому виїхати за океан".

1874. В. С. Г. [крипт. Всеволода Голубничого]. *Новий роман Володимира Винниченка.* — "Вперед", Мюнхен, V. 1949, ч. 2, с. 13-14. (А)

Рецензія на французьке видання Винниченкової *Нової заповіді*, яка появилася спершу французькою мовою в перекладі з українського рукопису в Парижі 1949 р. У першій частині рецензії переказано зміст роману, у другій з'ясовано головну ідею твору — колектократію.

1875. Гаєвський, В. і Ревуцький, В. *Етнографічно-побутовий театр і початки нового театру* (1881-1917). У кн.: *Енциклопедія українознавства* в двох томах. — Мюнхен, НТШ, 1949, т. 1, с. 855. (Б)

Невеличка довідка про В-ка. Оцінка його драматичних творів: "Увагу до змалювання характерів дійових осіб Винниченко поєднує з динамічністю акції. Тематика п'єс Винниченка рішуче відходить від селянського середовища до міського [...]. Винниченко цілком уже поза межами побутового театру".

1876 Глобенко, М. [псевд. Миколи Оглоблина]. *Література. Доба модернізму.* — У кн.: *Енциклопедія українознавства* в двох томах, Мюнхен, НТШ, 1949, т. 1, с. 770-771. (Б)

В-ко це "мабуть, найпопулярніший з українських прозаїків передреволюційної доби", — стверджує автор на початку і подає далі коротку характеристику його головних творів. Про ранні твори В-ка сказано: "Щодо генези, твори ці в

українській літературі найближчі до оповідань Франка з побуту суспільного дна. Характеристичним для Винниченка було зацікавлення гострими патологічними переживаннями, сцени експериментів над людською гідністю (в техніці зображення темних сторін суспільства безперечні впливи Мопассана)". Автор оцінює неґативно Винниченкову концепцію "чесности з собою".

1877. Кобзей, Т. *Про видання "Нової заповіді" В. Винниченка.* — "Українські вісті", Новий Ульм, 14. VII. 1949, ч. 56, с. 3. (А, У)

У зв'язку з нещодавньою появою роману В-ка *Нова заповідь* французькою мовою, автор статті підкреслює, що цим виданням французи належно оцінили високу вартість цього твору, натомість українці, на сором собі, і досі не зробили цього. Автор згадує, як ще 1933 року В-ко надіслав йому український рукопис цього роману з проханням допомогти у виданні. Автор статті пропонував *Нову заповідь* кільком українським в-вам, але досі всі вони відмовилися, дарма що В-ко не вимагав жадного авторського гонорару, "а тільки бажав, щоб його працю мали нагоду читати українці". Т. Кобзей закликає українську громадськість видати друком *Нову заповідь* та інші недруковані досі твори В-ка.

1878. Кошелівець, Ів. *Нова заповідь* (V. Vinnitchenko. *Nouveau commandement,* роман стор. 378, переклад з українського Сюзанни Давон, Париж, 1949). — "Українські вісті", Новий Ульм, 17, 21. IV. 1949; ч. 31, 32; с. 3, 3. (А, У)

Автор цієї обширної рецензії вказує спочатку на трагічний парадокс, що твори В-ка були заборонені не тільки більшовиками в підрадянській Україні, але й "луччими людьми" в Західній Україні та на еміґрації. Переказавши коротко зміст роману *Нова заповідь,* рецензент подає свою літературну аналізу, а в другій частині рецензії з'ясовує головну ідею твору — колектократію, тобто кооперативну власність на засоби виробництва, у протилежність до приватної власности на Заході і державної в СРСР.

1879. Крушинський, Ф. *Не за Україну, а за її ката.* — "Наша доба", Париж, XI. 1949, ч. 6, с. 26, 47, 49, 51, 63. (А)

"Як зразок потвори-байстрюка, що його сплодила українська соціялістична повія з московським сатаною, може служити В. Винниченко", — твердить автор і тут же обґрунтовує це своє твердження такою цитатою з Винниченкової недрукованої і досі праці *Конкордизм*: "Руські соціялісти-більшовики перейняли нашу ролю, виступивши перед українськими народніми масами з гаслами всебічного, а надто соціяльного й економічного, визволення. Маси пішли за ними, бачачи в них дійсних захисників своїх найнасущніших інтересів" Автор додає: "Ось як наш національний 'босяк' визнає свій духовий полон". Подібних характеристик В-кові автор дає немало, але не дає джерел своїх інформацій і цитат, зокрема з недрукованих творів В-ка.

1880. *Культурно-мистецька хроніка.* — "Українські вісті", Новий Ульм, 24. IV. 1949, ч. 33-34, с. 4. (У)

Відома французька журналістка Муллен дю Паскє пророкує широку популярність новому романові В-ка *Нова заповідь,* що саме вийшов французькою мовою в Парижі.

1881. Лазовінський, В. *"Нова заповідь" В. Винниченка.* — "Українське слово", Париж,

24. VII. 1949, ч. 402, с. 3. (У)

Неґативна рецензія на роман В-ка *Нова заповідь*, що вийшов французькою мовою в Парижі. Цей роман "частинно нагадує дешеві кримінальні романи, частинно авантюрницько-любовні". "Психологічна арґументація примітивна й нереальна, що зовсім не переконує читача" й ін. Щождо колектократії — головної ідеї цього твору, рецензент уважає, що "всяке закривання української визвольної проблематики якимись індивідуальними туманними помислами є шкідливе, як шкідлива остання книжка В. Винниченка".

1882. *Літературний суд над романом В. Винниченка.* — "Українські вісті", Новий Ульм, 26. VI. 1949, ч. 51, с. 2. (Б)

У французькому Клюбі мистців у Парижі відбувся літературний суд над романом В-ка *Нова заповідь*, що появився нещодавно французькою мовою. З неґативною критикою цього твору виступив тільки комуністичний журналіст, інші ж присутні визнали *Нову заповідь* як "досягнення в літературі взагалі і зокрема в справі боротьби за демократію". У дискусії виступав відомий письменник Шарль Бонтан, популярна журналістка Марі Жад та інші.

1883. М. І. *Не треба знову лізти в політику* (З приводу останніх виступів В. Винниченка). — "Ранок", Гайденав, 15. І. 1949, с. 3-4. (А)

Лайлива стаття про брошуру В-ка *Розлад і погодження*. Неґативна оцінка політичної діяльности В-ка в УЦРаді й Директорії.

1884. М. К. *Що я чув про Винниченка?* — "Українські вісті", Новий Ульм, 19. V. 1949, ч. 40, с. 3. (Б, У)

Два спогади. Один з 1928 року, про вихід з друку Винниченкової *Соняшної машини* та величезну популярність, яку цей твір здобув собі серед читачів на Україні. У книгарнях *Соняшну машину* миттю розкуповували, а в бібліотеках треба було записуватися в чергу, щоб прочитати цю книгу. Другий спогад з 1942 року про поголоски, які кружляли тоді по всій Україні, що до Києва прибув український уряд з В-ком на чолі.

1885. Паладійчук, С. *До причин повстання проти гетьмана П. Скоропадського.* — "Самостійна Україна", Вінніпеґ, XI. 1949, ч. 11, с. 19-20. (Б)

Автор згадує про переговори В-ка з П. Скоропадським перед протигетьманським повстанням: "Винниченко не домагався влади для згаданих партій [соціял-революціонерів, соціял-демократів і федералістів], ані для Національного Союзу, лише створення чисто українського кабінету міністрів і ведення української національно-державницької політики".

1886. Піотрович, Е. *"Закон" — справжня перемога Театрального колективу У.М.Т-ва в Парижі* — "Громада", Париж, III. 1949, ч. 5-6, с. 14. (А)

Позитивна рецензія на виставу Винниченкової п'єси *Закон*. Прізвища автора п'єси, ні дати вистави — не подано.

1887. Полтава, Леонід. *Залізний закон природи* (П'єса Володимира Винниченка *Закон* в Парижі). — "Українські вісті", Новий Ульм, 24. IV. 1949, ч. 33-34, с. 3. (А, У)

Високопохвальна рецензія на п'єсу В-ка *Закон* і на її виставу, що відбулася в Парижі 4. IV. 1949, під керівництвом Євгенії Чайки й Б. Дніпрового. "Володимир Винниченко створив для нас цю глибоку, хвилюючу річ — саме в ім'я моралі. П'єса здобула серед глядачів великий успіх, а присутнього на виставі автора публіка викликала на сцену. "Винниченкові-письменникові довго й гаряче апльодувала вщерть наповнена заля" (пор. ч. 2627).

1888. Полтава, Леонід. *Розмова з Винниченком.* — "Українські вісті", Новий Ульм, 21. IV. 1949, ч. 32, с. 3. (А)

Інтерв'ю з В-ком про його новий, тількищо виданий французькою мовою роман *Нова заповідь*, про сучасний стан і перспективи розвитку української літератури на еміґрації тощо.

1889. Ро-й. *Шкідлива сектантська книга.* — "Українські вісті", Новий Ульм, 27. III. 1949, ч. 25, с. 3. (У)

Рецензія на кн. Р. Млиновецького *Історія українського народу* (див. ч. 1824). Рецензент обвинувачує автора, м. ін., також і у фальшуванні цитат та для доказу співставить цитату з Винниченкового *Відродження нації* з тою самою цитатою у зміненому вигляді, як її подав автор у своїй *Історії*. Автор ставить титул В-ка *прем'єр* у лапки, так само як і слово *уряд*. Рецензент питає: "Для чого ці лапки? Що ними хоче сказати п. Млиновецький? Адже (чи подобається це комусь тепер, чи ні) Винниченко у свій час став таки прем'єром, а уряд Центральної Ради став урядом не з волі німців чи московських більшовиків, а з волі тодішнього українського організованого громадянства".

1890. Сірий, Юрій [псевд. Юрія Тищенка]. *Із спогадів про українські видавництва.* (Українська Вільна Академія Наук. Серія: Книгознавство. Бібліологічні вісті, ч. 3). — Авґсбурґ, Накл. Т-ва прихильників УВАН, 1949, 12 с. (У)

Крім інших видавництв, автор розповідає про заснування в-ва "Дзвін" у Києві влітку 1911 року, коли В-ко приїхав туди нелеґально з-за кордону. Основниками "Дзвону" були: В-ко, Ю. Сірий і Л. Юркевич. У цьому в-ві вийшло 11 томів творів В-ка.

1891. Феденко, П. *Доба Директорії.* У кн.: *Енциклопедія українознавства* в двох томах. — Мюнхен, НТШ, 1949, т. 1 [несловниковий], с. 517-527. (Б)

Згадки про політичну діяльність В-ка в Директорії УНР.

1892. *Французи про Винниченка.* — "Українські вісті", Новий Ульм, 18. VIII. 1949, ч. 66, с. 3. (Б, У)

Про рецензію французького критика Роже Дасі в ж. "Les Nouvelles litteraires" від 21. VII. 1949 на новий, виданий французькою мовою роман В-ка *Нова заповідь* (див. ч. 3144). Рецензент дає високу оцінку цьому творові В-ка: "Автор книги — одна з великих індивідуальностей з-поміж сучасних українців як у літературі, так і в політиці. Поселившися в західній Европі, він не послабив своєї інтелектуальної діяльности. Його роман *Нова заповідь* — твір захоплюючий, сміливий, вартісний своєю динамічністю, цінний мистецтвом і думками". Критик переказує зміст *Нової заповіді* і кінчає: "Ця книга захоплює дужче, ніж звичайний роман".

1893. Цегельський, Лонгин. *Одно покоління* (В тридцяті роковини злуки України). — "Америка", Філядельфія, 21. I. 1949, ч. 6, с. 2. (Б)

Згадки про ставлення В-ка до проблеми соборности українських земель, як напр., до окремої точки в умові злуки про повну автономію Галичини, "на що — треба це ствердити — Винниченко без ніяких застережень погодився". Автор зараховує В-ка до тих нечисленних "одиниць" між наддніпрянськими політичними діячами, які "розуміли державно-творчу цінність Західньої України".

1894. Шульгин, О. *Відновлення української держави 1917-1920 рр.* У кн.: *Енциклопедія українознавства* в двох томах. — Мюнхен, НТШ, 1949, т. 1 [несловниковий] с. 498-517. (Б)

Згадки про В-ка і його політичну діяльність у добу УЦРади й у час протигетьманського повстання.

1895. *Ще про Винниченка, зокрема про те, чому його українська суспільність бойкотує.* — "Самостійна Україна", Вінніпеґ, X. 1949, ч. 10, с. 25. (Б)

Передрук статті Павла Зайцева *Дороговказ* з г. "Українське слово", (Бльомберґ, 1949, ч. 34). Автор обвинувачує В-ка, що "у трагічному 1919 році В. Винниченко злочинно покинув державний центр" (пор. ч. 1494, 1670, 1911). Згодом, у своєму *Відродженні нації* В-ко "обплював усе, що для нас було святістю", "обливав помиями" С. Петлюру і т. п. Висновок автора: "Винниченко сам з себе зробив живого трупа".

1950

1896. *Володимир Винниченко.* — "Українські вісті", Новий Ульм, 15. I. 1950, ч. 5, с. 3. (Б, У)

На 1950 рік припадає 70-річчя з дня народження В-ка. Редакція повідомляє, що з цього приводу починає друкувати в г. новий роман В-ка *Нова заповідь.* Поміщено портрет В-ка.

1897. *Володимира Винниченка відзначено.* — "Наш вік", Торонто, 15. VII. 1950, ч. 28, с. 6. (А)

Повідомлення про те, що Французьке мистецьке т-во в Парижі відзначило В-ка срібною медалею за його роман *Нова заповідь*, опублікований у Парижі французькою мовою.

1898. *Газета газет.* — "Український самостійник", Мюнхен, 6. VIII. 1950, ч. 30, с. 4. (Б)

Редакція "Українського самостійника" заявляє, що її співробітник В. Державин назвав ульмівські "Українські вісті" "напівкомуністичною" газетою тому, що "Українські вісті" "помістили на своїх сторінках і окремим виданням новий роман В. Винниченка, строго витриманий у комуністичному дусі".

1899. Гришко, В. Є. *Примара українського тітоїзму.* — "Український самостійник", Мюнхен, 3. IX. 1950, ч. 34, с. 3. (Б)

Стаття проти В-ка. Автор обвинувачує В-ка в українському тітоїзмі: "Українцям давно відоме намагання Винниченка грати ролю українського Тіто". Крім цього, ставить йому і інші закиди: "Девізом і практикою його життя було валити державу"; "Доводиться дивуватися, як зблизилися історіософічні погляди Винниченка і Сталіна"; "Маємо перед собою огидного типа" і т. п. (див. також ч. 1910).

1900. Г. *Семидесятиліття В. К. Винниченка.* — "Українські вісті", Новий Ульм, 16. VII. 1950, ч. 57, с. 2. (А)

Коротка біографія В-ка, перелік його літературних творів і протест проти викреслювання В-ка з української літератури.

1901. Д. Г. [крипт. Докії Гуменної]. *Наш Винниченко.* — "Наш вік", Торонто, 15. VII. 1950, ч. 28, с. 4. (А)

У формі відкритого листа до В-ка авторка висловлює свою дуже позитивну оцінку про його новий роман *Нова заповідь* і кінчає таким висновком: "І так не знаєш, чому віддати перевагу в цій багатозвучності роману: чи актуальності хвилюючої все людство політичної й соціяльної проблематики, чи етично-моральній навантазі, чи силі характерів, чи яскравості жіночого повнокровного образу, чи дивовижному поєднанню глибокої ідейности з кінематографічністю так званого 'детективно-поліційного' читабельного нарозхват роману".

1902. Державин, В. *Диверсія Ів. Багряного проти "Вапліте".* — "Український самостійник", Мюнхен, 13. VIII. 1950, ч. 31, с. 4-5. (Б)

Продовження полеміки, початої статтею В. Державина *Неокомунізм і його лжелітературна пропаґанда* та статтею-відповіддю І. Багряного *Відповідь ворогам великим і ворогам манюньким* — з приводу надрукування в "Українських вістях" роману В-ка *Нова заповідь* (див. ч. 322). Автор твердить, що "Українські вісті", "бувши спіймані на гарячому з неокомуністичною пропаґандою 'колектократії', виявилися тепер нездатними відповісти на дуже просте запитання: чому вони *Нову заповідь* надрукували?". Не маючи відповіді на це питання, І. Багряний накинувся з наклепами на автора, а в парі з цим і на журнал, у якому автор колись співпрацював, а саме на "Вапліте" — "і це все заради того, щоб абияк 'зам'яти' факт публікації в 'Українських вістях' прокомуністичного роману Винниченка".

1903. Державин, В. *Неокомунізм і його лжелітературна пропаґанда.* — "Український самостійник", Мюнхен, 2. VII. 1950, ч. 25, с. 2, 4-5.
_____. "Національна трибуна", Нью-Йорк, 13. VIII. 1950, ч. 12, с. 3. (Б)

Автор розглядає роман В-ка *Нова заповідь*, "друкований на шпальтах напівкомуністичного — точніше кажучи, укапістського — часопису 'Українські вісті' " та ставить В-кові низку обвинувачень, напр.: Винниченкова *Соняшна машина* була "продуктом бульварної белетристики, складеним наприкінці 20-их років виключно з метою комуністичної пропаґанди, за неофіційним радянським замовленням, проте з розрахунком на цілком офіційні радянські гонорари"; між більшовиками і В-ком існувала цілковита спільність і порозуміння: "Винниченко віддячив їм *Соняшною машиною*, а вони в свою чергу віддячили йому грубими карбованцями за радянське видання його 'Повної збірки творів' "; "соціяльно-політична діяльність Винниченка включає, насамперед, діяльність

антинаціональну як от на процесі Шварцбарда — вбивника Симона Петлюри"; в його новому романі *Нова заповідь* "становищу України в російській державі присвячено п'ятдесят рядків — так! рівно п'ятдесят на цілий роман" (пор. ч. 1539). *Нова заповідь* — це "антихристиянська, антикультурна і, тим самим, корисна для більшовицького нігілізму пропаґанда", це твір, з основними положеннями якого "всяка комуністична преса охоче згодиться", бо це "істотно такий самий комуністичний твір, що й сталінська ідеологія", тож надрукування цього твору у в-ві "Українських вістей" це "ганебний факт" і т. п.

1904. *До читачів роману В. Винниченка.* — "Українські вісті", Новий Ульм, 2. II. 1950, ч. 10, с. 3. (А, У)

Редакція задумує влаштувати на сторінках своєї газети широке обговорення виданого у в-ві "Українських вістей" роману В-ка *Нова заповідь*. Для цієї мети редакція закликає читачів надсилати свої думки й зауваження про нововиданий роман.

1905. *"Закон" В. Винниченка на російській сцені.* — "Українські вісті", Новий Ульм, 26. XI. 1950, ч. 95, с. 3. (У)

Вістка про те, що Російський драматичний театр у Нью-Йорку заповів на 16. XII. 1950 свою виставу п'єси В-ка *Закон*. До цієї вістки редакція дає свій коментар, у якому, м. ін., сказано: "В ювілейному році українського письменника треба аж російського театру, щоб відзначити 70-ліття драматурга! Жаден з існуючих в Америці українських ансамблів не наважиться показати п'єсу свого автора-корифея".

1906. *Zeroviana.* — "Україна і світ", Ганновер, I. 1950, ч. 2, с. 54. (У)

М. Зеров сказав про В-ка: "Першорядний письменник з четверторядною філософією". Не подано ні джерела, ні дати цього вислову Зерова.

1907. *І на цей раз крутійство не врятує п. І. Багряного.* — "Український самостійник", Мюнхен, 3. IX. 1950, ч. 34, с. 5. (Б)

Продовження полеміки з приводу надрукування в "Українських вістях" роману В-ка *Нова заповідь* (див. ч. 322). Редакція "Українського самостійника" заявляє, що "Українські вісті" й І. Багряний "не довели, що роман В. Винниченка не є неокомуністичний і тому вони несуть відповідальність за пропаґанду неокомунізму".

1908. Кість, Іван і Костенко, Валентин. *Відкритий лист до В. Винниченка.* — "Українські вісті", Новий Ульм, 6. VIII. 1950, ч. 63, с. 3. (У)

Автори листа, як представники ініціятивної групи для вшанування 70-ліття В-ка, висловлюють В-кові свій жаль, що він відмовився від відзначення цього ювілею: "Ваше категоричне відмовлення від публічного святкування і публікації хоч коротенького нарису Вашого життя і всебічної діяльности нас дуже прикро вразило". Автори вважають це рішення помилковим і запевняють В-ка, що серед української еміґрації не так багато його ворогів, як він думає. "Не лише поодинокі люди, а загальні збори, присвячені Вашому ювілеєві, різних українських громад з різними ідеологіями і політичними угрупованнями, надсилають привітання, повні зворушливої теплоти і вдячности Вам за всебічну працю на користь України".

1909. Костенко, В. *Нагорода В. Винниченкові.* — "Українські вісті", Новий Ульм, 28. V. 1950, ч. 43, с. 3. (У)

Про нагородження В-ка срібною медалею у Франції за його роман *Нова заповідь*, що появився вперше у французькому перекладі.

1910. (к) *Страшак українського тітоїзму.* — "Українські вісті", Новий Ульм, 10. IX. 1950, ч. 73, с. 4. (У)

Полеміка з В. Є. Гришком з приводу його статті проти В-ка *Примара українського тітоїзму* (див. ч. 1899).

1911. Мазепа, І. *Україна в огні й бурі революції 1917-1921.* 2-е вид. — Мюнхен, "Прометей", 1950-51. 3 т. (Б)

Зміст: Т. 1. Центральна Рада. Гетьманщина. Директорія. — Т. 2. Кам'янецька доба. Зимовий похід. — Т. 3. Польсько-український союз. Кінець збройних змагань УНР.

Численні інформації про політичну діяльність В-ка в добу УЦРади й Директорії. Обширна цитата з його драми *Між двох сил* (т. 1, с. 42). Автор подає зміст промов, заяв і виступів В-ка, як ось, напр., зміст антирадянської промови В-ка на 6-му з'їзді УСДРП у Києві на початку січня 1919, в якій він, м. ін., заявив, що "на Україні соціялізм за російською методою неможливий" (с. 79-80); зміст промови В-ка на Трудовому конґресі в Києві 25. І. 1919, про яку автор зауважує, що "промова Винниченка своїм протибільшовицьким змістом зробила враження на учасників конґресу" (с. 91) та ін. Автор був членом делеґації українського уряду на переговори з французьким командуванням 6. III. 1919 на станції Бірзула і свідком, як французький представник Фрайденберґ поставив українцям вимогу, що В-ка і Чехівського "треба вигнати з уряду як собак (chasser comme les chiens)" (с. 100). У 3-му т. своєї праці автор осуджує В-ка за його поїздку на Україну 1920 р. (с. 33).

1912. *Не відзначений належно ювілей* (На берегах літературних творів В. Винниченка). — "Україна", Париж, 1950, зб. 4-ий, с. 231-234. (Б)

Стаття з приводу 70-ліття В-ка. Критичний розгляд і позитивна оцінка його творів, зокрема романів. На думку автора статті, "можна лише пошкодувати, що західній світ і досі не є ознайомлений з його [В-ка] творами".

1913. Н. *"Нова заповідь" у "Голосі Америки".* — "Українські вісті", Новий Ульм, 22. X. 1950, ч. 85, с. 3. (А)

Повідомлення про те, що 14. X. 1950 у програмі американської радіостанції "Голос Америки" переказано зміст *Нової заповіді* В-ка, подано відгуки французької преси на цей твір та з'ясовано Винниченкову ідею колектократії.

1914. *"Нова заповідь" вийшла.* — "Українські вісті", Новий Ульм, 9. VII. 1950, ч. 55, с. 4. (Б)

Повідомлення, що у в-ві "Українські вісті" вийшов друком роман В-ка *Нова заповідь*, у 2-ох томах, разом 500 с.

1915. *"Нова заповідь" у Парижі.* — "Україна", Париж, 1950, зб. 4-ий, с. 289.

(Б)

Непідписана рецензія на французьке вид. *Нової заповіді*. Подано також інформацію, що французьке "Т-во виховання і заохочування" нагородило В-ка срібною медалею за цей твір. Наведено цитати з рецензій на *Нову заповідь* у французьких літературних журналах.

1916. О. Т. *Визвольна боротьба українського народу 1917-1921 р.* 2-е попр. вид. — Лондон, Об'єднання бувших вояків українців, 1950. 51 с. (Б)

Декілька згадок про В-ка й неґативних оцінок його політичної діяльности. На думку автора, В-ко належав до людей, які "стояли за політичний союз із Росією, а до військової справи ставилися байдуже", він був людиною "з нез'ясованими поглядами, шукав якогось порозуміння з московськими більшовиками" і т. п.

1917. Полтава, Леонід. *Л'Юкрен.* — "Нові дні", Торонто, VI. 1950, ч. 5, с. 24. (Б, У)

Згадка про відзначення В-ка медалею "Артс лєтр" за його новий роман *Нова заповідь*, виданий французькою мовою.

1918. Самчук, Улас. *Винниченко й "однобічники".* — "Наш вік", Торонто, 11. XI. 1950, ч. 44, с. 4. (У)

Автор аналізує причини розходження між В-ком і українськими еміґрантами-"однобічниками", тобто тими, які на думку В-ка, "визволяючи Україну, готові робити це лише 'з одного боку' " та "хотіли б мати в Україні поміщиків і капіталістів". Автор заявляє, що "Винниченко ніколи і ніде не був гіршим патріотом, ніж кожний з нас, а дуже часто він, без сумніву, був більшим патріотом, ніж багато з нас".

1919. *70-ліття В. Винниченка.* — "Наш вік", Торонто, 19. VIII. 1950, ч. 32, с. 4. (У)

Коротка біографія В-ка і ювілейні привітання йому від редакції "Нашого віку".

1920. С-ка, О. *До 70-ліття Володимира Винниченка.* — "Громадський голос", Нью-Йорк, 15. X. 1950, ч. 18, с. 7. (А, Б)

Авторка обурюється, що 70-літній ювілей В-ка, який "міг би бути празником української культури", наша еміґрація "збуває крижаною мовчанкою".

1921. *Слава!* — "Українські вісті", Новий Ульм, 16. VII. 1950, ч. 57, с. 2. (А, У)

Привітання В-кові з нагоди його 70-ліття від гурта підписаних його "читачів, прихильників і однодумців".

1922. Соловей, Дмитро. *Зловісні тіні від підозрілих постатей на українському еміґраційному літературному обрії.* — "Наш вік", Торонто, 23, 30. IX. 1950; ч. 37, 38; с. 3-4, 3, 5.
_____. "Українські вісті", Новий Ульм, 8, 11, 15. X. 1950; ч. 81, 82, 83; с. 3, 2-3, 2-4. (А, У)

Відповідь на статтю В. Державина *Неокомунізм і його лжелітературна пропаґанда* (див. ч. 1903). Спочатку автор вказує на те, що В. Державин у часи українського "розстріляного відродження" не був "ніяким симпатиком українців, у Харкові належав до яскраво підкресленої протиукраїнської російської групи науковців, а низка його статтей заважила на долі тодішнього українського молодняка в УРСР". Щодо видавання творів В-ка в УРСР у 20-их роках, то їх друкувала не радянська влада, а просували їх у друк українські патріоти з "Книгоспілки", "Руху" й "Держвидаву", яких потім більшовицька влада понищила, а твори В-ка вилучила з продажу й з бібліотек. У кого ж знайдено ті твори, того негайно ув'язнювали. Участь В-ка як свідка в паризькому процесі по стороні вбивника С. Петлюри Шварцбарда — це наклеп, який був уже неодноразово спростовуваний у пресі (див. ч. 2268). Наприкінці автор вказує на одну небезпечну тенденцію в пресі деяких еміґраційних політичних кіл, що "виявляється поруч з такою ж тенденцією радянської критики, яка, проте, користується вже цілком протилежною арґументацією, хоча й має ту саму мету. Ця тенденція полягає в намаганні здискредитувати й усунути з нашого культурного фонду творчу спадщину цілої низки визначних українських письменників і вчених, сьогочасних і згаслих". І так, напр., коли В. Державин намагається знищити В-ка за його "антинаціональну діяльність", то більшовики нищать В-ка за протилежне: за "український націоналізм".

1923. Шерех, Юрій [псевд. Юрія Шевельова]. *Два стилі літературної критики.* — "Київ", Філядельфія, XI-XII. 1950, ч. 3, с. 158-169.
_____. У кн. того ж автора *Не для дітей.* — Нью-Йорк, "Пролог", 1964, с. 404-414. (Б)

Частина цієї статті присвячена полеміці з неназваним критиком, який обвинувачує чи не всіх українських письменників, у т. ч. і В-ка, що вони не дали в своїх творах опису міста Києва. Автор цитує згаданого критика: "У Винниченка всі романи розіграються в Києві [*Рівновага?, Хочу?*] але йому багато важніше розбавляти (? — [Ю. Ш.]) читача душливою еротикою чесних з собою самчиків і самиць, ніж дати такий ґрандіозний малюнок української столиці, як, наприклад, картини Парижу в *Парі* чи *Кюре* Е. Золя". Прикладами з творів українських письменників і арґументами про недоречність ставити такі вимоги до літератури автор доводить безпідставність цього обвинувачення ("... а у Винниченка є чудові пейзажі Києва в *Записках Кирпатого Мефістофеля*").

1924. *Ювілей В. Винниченка.* — "Вперед", Мюнхен, III. 1950, ч. 3, с. 11-12. (А)

З приводу 70-річчя В-ка. Про В-ка як письменника сказано: "Винниченко проламав мур етнографізму й упевненою рукою ввів свого героя в українську й світову літературу. Не забуваймо, що Винниченко перший український письменник, якого Европа читала й ставила в театрі не як екзотику, а так само, як, скажімо, ми читаємо Мопассана чи Томаса Манна". Про В-ка як політика: "Винниченко докладав усіх зусиль, щоб вибороти самостійну трудову Україну і не його вина, що він був самотній". Гостра критика більшовицьких фальсифікацій ролі В-ка в історії України і спроб деяких українських еміґраційних середовищ зацькувати В-ка.

1951

1925. А. Г. *Володимир Винниченко.* — "Пороги", Буенос-Айрес, III, 1951, ч. 18, с. 1. (Б)

Посмертна згадка. Автор дає В-кові високу оцінку: "Славна трійця сучасників: Леся Українка, Михайло Коцюбинський і він — могутніми своїми талантами піднесли українську літературу на европейський щабель".

1926. *Академія пам'яті В. Винниченка.* — "Українські вісті", Новий Ульм, 22. IV. 1951, ч. 33, с. 3. (А)

8. IV. 1951 в Нью-Йорку вшановано жалобною академією пам'ять В-ка. Доповідь про покійного прочитав В. Чапленко. У мистецькій частині програми виступали: Й. Гірняк, В. Мозгова й ін. Спогади про В-ка розповіли Л. Чикаленко й Н. Григоріїв.

1927. Алексінський, Гр. *Пам'яті В. К. Винниченка.* — "Українські вісті", Новий Ульм, 26. IV. 1951, ч. 34, с. 3. (А)

Спогад російського еміґраційного соціял-демократичного політика про зустрічі з В-ком у Парижі й у Заліщиках 1912 року та про розмови з ним на тему українсько-російських взаємин.

1928. Борщак, Ілько. *Володимир Винниченко* (1880-1951). — "Україна", Париж, зб. 5, 1951, с. 372-374. (Б)

Некролог. Спогади про зустрічі й розмови з В-ком 1917 і 1919 рр. у Києві та 1928 і 1947 рр. у Парижі. Дуже позитивна оцінка В-ка "як людини".

1929. Б. Р. [крипт. Б. Романенчука]. *Володимир Винниченко: Нова заповідь,* роман. В-во "Україна" 1950. 242 + 261 ст. — "Київ", Філядельфія, V-VI. 1951, ч. 3, с. 149-151. (Б)

Неґативна рецензія. На думку рецензента, *Нова заповідь* В-ка "належить до того роду творів, що стоять на грані між талановитим графоманством і невдатною мистецькою творчістю".

1930. *В. Винниченка не стало між живими.* — "Українська громадська пора", Детройт, 26. IV. 1951, ч. 16, с. 1. (А)

Посмертна згадка. Уривок з промови Н. Григорієва на жалобних зборах у Нью-Йорку.

1931. *Вияснення.* — "Українські вісті", Новий Ульм, 10. V. 1951, ч. 37, с. 4. (У)

У статті А. Курдидика *Виступ д-ра О. Грицая з доповіддю про Винниченка* (див. ч. 1955) подано, що проф. Н. Полонська-Василенко протестувала проти спільної панахиди по В-кові й Д. Дорошенкові. Редакція "Українських вістей" вияснює, що Полонські замовили приватну панахиду по Д. Дорошенкові, як своєму особистому приятелеві, і тільки з цих міркувань проф.

Полонська обстоювала думку, щоб панахида по Д. Дорошенкові була відправлена окремо.

1932. *Від европейської філії МУР у справі збереження літературно- мистецької спадщини В. Винниченка.* — "Українські вісті", Новий Ульм, 29. VII. 1951, ч. 60, с. 1. (У)

Европейська філія об'єднання українських письменників МУР у Мюнхені бере на себе всі справи, зв'язані із збереженням літературно-мистецької спадщини В-ка, і просить усіх громадян і товариства звертатися в цих справах на подану її адресу.

1933. Войнаренко, Остап [псевд. Василя Ємця]. *До нової Полтави.* — "Америка", Філядельфія, 26-28. VI. 1951, ч. 121-123, с. 3, 3, 3.
_____. Вид. 1-е. Передрук з "Америки" з р. 1951; доповнення р. 1955. — Філядельфія, 1951, Нью-Йорк, 1955 ["Булава"]. 286 с. (Б, Н)

Численні неґативні оцінки політичної діяльности "головного змовника в справі знищення Гетьмансько-Козацької Держави — Володимира Винниченка".

1934. *Володимир Винниченко.* — "Вперед", Мюнхен, 1951, ч. 3-4, с. 1-2. (А)

Некролог. Аналіза політичної та літературної діяльности В-ка, з особливим підкресленням його поглядів на соціяльне питання.

1935. *Володимир Винниченко.* — "Київ", Філядельфія, III-IV. 1951, ч. 2, с. 97-98. (Б)

Посмертна згадка. Біографічні дані В-ка й коротка оцінка його літературної творчости. З одного боку, стверджено, що "великим засягом і різнородністю тем, широкою проблематикою і незвичайно майстерно змальованими типами Винниченко став на рівні европейської літератури", а з другого, що "його творчість не має всенароднього визнання, як творчість інших українських письменників", бо вона "з літературно-мистецького боку становить велике досягнення української літератури, але з ідейного відгородилася майже непрохідним муром від широкого громадянства".

1936. *Володимир Винниченко.* — "Соборна Україна", Париж, 25. III. 1951, ч. 5, с. 4. (А)

Некролог. Короткі дані про біографію і політичну діяльність В-ка. "Як революційний діяч славетного РУП, здобув Винниченко величезну популярність серед українських мас". "Можна різно оцінювати Винниченка як політичного і громадського діяча, але не можна йому заперечувати українського патріотизму і безмежної його відданости справі українського народу, якому служив, як найвірніший його син". "Як практичний політик, Винниченко був поетом, що над міру розгублювався в абстрактах, як письменник — був великим майстром ідеї і слова".

1937. *Володимир Винниченко потребує допомоги.* — "Вперед", Мюнхен, 1951, ч. 1-2, с. 19. (Б)

Винниченко заробляв досі на прожиток важкою фізичною цілоденною працею. Надалі він не в силі її виконувати й мусить разом з дружиною перейти до

французького притулку для старших беззахисних людей. Ініціятивна група українців у Франції звертається до української еміґрації з закликом не допустити до цього і скласти національну пенсію В-кові.
[У наступному ч. "Вперeду" надруковано вістку про смерть В-ка — див. ч. 1934].

1938. *Володимир Кирилович Винниченко.* — "Українські вісті", Новий Ульм, 18. III. 1951, ч. 23, с. 1. (У)

Посмертні згадки від Української Революційно-Демократичної Партії, Союзу Земель Соборної України, Мистецького Українського Руху і Спілки Українських Журналістів.

1939. *Вшанування пам'яті В. К. Винниченка.* — "Українські вісті", Новий Ульм, 19. VII. 1951, ч. 57, с. 3. (У)

Повідомлення про створення громадського комітету в місті Брадфорд (Англія) з метою влаштувати академію для вшанування пам'яті В-ка, зорганізувати грошову збірку на допомогу для Розалії Я. Винниченко й заснувати "Т-во захисту і збереження літературно-мистецької спадщини В. Винниченка".

1940. Галан, А. [псевд. Анатоля Калиновського]. *Володимир Винниченко.* — "Українське слово", Буенос-Айрес, 6. V. 1951, ч. 17, с. 5. (А)

Посмертна згадка. Доданий лист В-ка до А. Галана від 26. I. 1948.

1941. Г-і. *Кроти риють.* — "Українські вісті", Новий Ульм, 24. V. 1951, ч. 41, с. 4. (У)

Полеміка з М. М., автором противинниченківської статті *Шашелі точать* (див. ч. 1962).

1942. Г. *На Шевченківській академії згадали Винниченка.* — "Українські вісті", Новий Ульм, 1. IV. 1951, ч. 27, с. 4. (А, У)

Мобеліярська філія Української Громади у Франції влаштувала 18. III. 1951 академію на честь Т. Шевченка. "На закінчення свята другою доповіддю згадано В. К. Винниченка і вшановано його пам'ять хвилиною мовчанки".

1943. *"Голос Америки" про українські справи.* — "Українські вісті", Новий Ульм, 18. X. 1951, ч. 83, с. 3. (У)

Український відділ радіовисильні "Голос Америки" переслав два уривки з нового недрукованого роману В-ка *Слово за тобою, Сталіне!* й уривок з його ж роману *Нова заповідь.*

1944. Григоріїв, Н. *Спогад про В. К. Винниченка.* — "Українські вісті", Новий Ульм, 13. V. 1951, ч. 38, с. 3-4.
_____. "Українське громадське слово", Нью-Йорк, 15. III. 1953, ч. 3, с. 45-48. (А, Б, У)

Автор зустрівся вперше з В-ком під час своєї праці в УЦРаді. Згодом належав до "трійки" (В-ко, М. Шаповал і Н. Григоріїв), яка підготовила повстання проти гетьмана. Автор розповідає про політичну діяльність В-ка не тільки в час

визвольних змагань, але й згодом на еміграції аж до Другої світової війни. Тим то спогад Григорієва становить насправді сконденсовану політичну біографію В-ка. Про літературну творчість В-ка лише декілька побіжних згадок.

1945. Гриневич, Р. *Новий роман В. Винниченка.* — "Сучасна Україна", Мюнхен, 16. XI. 1951, ч. 23, с. 6. (Б)

Автор розглядає новий роман В-ка *Слово за тобою, Сталіне!* (неопублікований) і дає йому позитивну оцінку: "Роман своїм ідейним спрямуванням антикомуністичний і антиімперіялістичний. Заперечення всякого насилля людини над людиною, заперечення неправди і несправедливости у взаєминах між людьми, заперечення кривавих революцій, як ілюзорного і уявного шляху покращання життя на землі, та глибокий і послідовний гуманізм — це основне звучання, моральна основа його". "Видання цього роману і доведення його до сучасного українського читача було б поважною й вартою подяки подією в нашому культурному житті" (див. також ч. 2373).

1946. Грицай, Остап. *Ад Винниченко* (Декілька думок). — "Українське слово", Париж, 29. IV, 6. V. 1951; ч. 494, 495; с. 2, 2. (У)

Міркування про ранні твори В-ка. Ім'я В-ка "проносилося в епоху перших десятиліть 20-го століття середовищами України якоюсь своєрідною жар-птицею, вогненним подихом якогось буревісника, хвилею якоїсь невідомої в нас творчої стихії. 'І звідки ти такий узявся?' — питається в молодого Винниченка счудований його творчим поривом Іван Франко". На думку автора, "непереможний розмах" Винниченкових ранніх творів "у нас досі без прикладу". Автор порівнює В-ка з іншими українськими прозаїками і ці порівняння завжди виходять у користь В-ка. "До екстази жагуче бажання дійсного, стихійного своєю волею життя, що стільки разів вистрілює палючими вогниками і вогнями трохи не з кожної сторінки революційних поем у Шевченка, воно не менш жагучим полум'ям бухає і зі сторінок тих перших оповідань колишнього Винниченка, що так счудували Франка і до засліплення захоплювали його перших читачів". Автор уважає трагедією В-ка те, що він "запутався в нетри політики і то вщерть партійного характеру". Через те, "мабуть, немає в нас другого видатного письменника, оцінка якого була б така здетермінована партійними осудами, як саме творчість Винниченка". Висновок автора статті: "Дійсно, треба поетам і мистцям усяких ділянок виминати за всяку ціну, навіть з пожертвуванням всяких принагідних користей, оту 'велику кльоаку', якій ім'я: політика".

1947. Грицай, Остап. *Заява.* — "Українське слово", Париж, 22. VII. 1951, ч. 506, с. 3. (А)

Автор спростовує деякі інформації, подані у статті А. Курдидика *Виступ д-ра О. Грицая з доповіддю про Винниченка* (див. ч. 1955).

1948. *Документ сумної доби.* — "Громадський голос", Нью-Йорк, 15. III. 1951, ч. 6, с. 8. (А, Б)

У пресі появився нещодавно заклик п. н. *Наш національний борг* про конечність матеріяльної допомоги В-кові, який опинився напередодні "переходу до притулку для старих або голодової смерти" (див. ч. 1952). Від організації ЗУАДК, куди В-ко звернувся по допомогу, він не отримав не тільки жадної допомоги, але навіть відповіді. "Громадський голос" підтримує заклик про

негайну допомогу В-кові та натавровує газету "Новий шлях", яка в своєму останньому числі назвала В-ка "політичним банкротом, який стоїть поза рамками нашого суспільства". [В-ко помер 6. III. 1951].

1949. Дубняк, Вол. *Як цікавилися долею Вол. Винниченка на Україні* (Спогад). — "Українські вісті", Новий Ульм, 22. IV. 1951, ч. 33, с. 3. (А)

Спогад про те, як у Кам'янці-Подільському студентська молодь крадькома читала й захоплювалася творами В-ка і як після вибуху війни 1941 р. населення надіялося, що буде створений український уряд з В-ком на чолі.

1950. Звичайна, Олена. *Перед судом поколінь.* — "Українські вісті", Новий Ульм, 8. IV. 1951, ч. 29, с. 2-3.
_____. "Жіночий світ", Торонто, VII-VIII. 1981, ч. 7-8, с. 5-8. (А, Б, У)

Розповідь-фантазія про ювілейну лекцію в Київському університеті в 2051 році для вшанування пам'яті В-ка.

1951. Кість, Іван. *Відозва до всього українського громадянства на еміґрації.* — "Вперед", Мюнхен, 1951, ч. 3-4, с. 3.
_____. "Українські вісті", Новий Ульм, 1. IV. 1951, ч. 27, с. 1. (А, У)

Автор, як представник Ініціятивної групи, закликає видати друком літературну спадщину В-ка і створити в "Закутку" Музей ім. В. К. Винниченка.

1952. Кість, Іван і Мако, Марія. *Наш національний борг* (Відозва до всієї української еміґрації). — "Українські вісті", Новий Ульм, 15. II. 1951, ч. 14, с. 2, 4.
_____. "Наш вік", Торонто, 24. II. 1951, ч. 7, с. 2-3. (А, У)

Автори відозви, Винниченкові сусіди в місцевості Мужен у Франції, повідомляють українську еміґрацію про надзвичайно важкі матеріяльні умови, серед яких доводиться жити й творити В-кові. Автори свідчать, що впродовж останніх 16 років В-ко заробляв на прожиток для себе й дружини важкою фізичною сільсько-господарською працею. Одначе, з уваги на вік і недугу, він уже не в силі працювати. У наслідок цього його фінансовий стан став цілком безвихідний, так що В-ко "мусить тепер просити французьку адміністрацію прийняти його з дружиною до якогонебудь притулку для старих". Автори закликають українську еміґрацію не допустити до цього і створити фонд "Національної пенсії Винниченкові" (Пор. ч. 1710, 1711, 2571).

1953. Кобзей, Т. *Наш національний борг.* Зауваги і пропозиції до питання фонду В. Винниченка. — "Народна воля", Скрентон, 5. IV. 1951, ч. 12, с. 2-3. (У)

Автор згадує, що 1936 року українці в Детройті створили комітет, щоб спровадити В-ка до США з доповідями. Одначе цього не пощастило здійснити, тому що "сталінські аґенти і фашисти не хотіли допустити до його приїзду в Америку. Вони зробили фальшиві доноси до американського уряду, одні, що він є небезпечний комуніст, а другі, що він небезпечний фашист". У наслідок цього В-ко не отримав американської в'їздової візи.

Автор пропонує створити Національний фонд В. Винниченка для матеріяльної опіки над вдовою письменника Розалією Винниченко і для поставлення пам'ятника на могилі В-ка.

1954. Косач, Юрій. *Володимир Винниченко в 1934 році.* — "Обрії", Нью-Йорк, V.

1951, ч. 1, с. 1–2. (У)

Спогад про зустріч з В-ком 1934 року в Парижі й розмову з ним на теми української літератури й політики. Наприкінці автор зауважує: "Чому ця хороша, розумна, трудяща людина мусіла жити на такому страшному безлюдді й чому її тепер нема? Адже це був великий мистець і учитель".

1955. Курдидик, Анатоль. *Виступ д-ра О. Грицая з доповіддю про Винниченка.* Поминки по Вол. Винниченкові в Берхтесґадені. — "Українські вісті", Новий Ульм, 12. IV. 1951, ч. 30, с. 3. (У)

На вістку про смерть В-ка мешканці табору "Орлик" у Берхтесґадені (Німеччина) зійшлися на сходини для вшанування його пам'яті. О. Грицай у своїй доповіді "змалював велич Покійного, як одного з найбільших наших письменників, що ввів нашу літературу своїм світлим пером у ґроно літератур усього світу". Доповідач нагадав, що п'єсу В-ка *Чорна Пантера і Білий Ведмідь* ставлено нещодавно в мюнхенському міському театрі, "отже на сцені, недоступній для української драматичної творчости, знайшовся таки український твір".

Наступної неділі відправлено спільну панахиду за В-ка і Д. Дорошенка. Тоді трапився неприємний інцидент, а саме люди гетьманських переконань (напр., проф. Н. Полонська-Василенко) вимагали правити окремі панахиди, а після спільної панахиди протестували перед священиком, "мовляв (дослівно!), як ви могли молитися за комуніста" (див. також ч. 1931, 1947).

1956. *Лекція про В. Винниченка.* — "Громадський голос", Нью-Йорк, 1. X. 1951, ч. 17, с. 8. (А, Б)

Про доповідь Юрія Косача 29. IX. 1951 у Клюбі ім. М. Драгоманова в Нью-Йорку на тему *Володимир Винниченко як драматург.*

1957. Лисянський, Борис. *22 січня 1919 року* (Фраґмент спогадів). — "Українські вісті", Новий Ульм, 21. I. 1951, ч. 7, с. 2–3. (У)

Про врочисте проголошення Акту соборности в Києві. Автор згадує тодішню промову В-ка: "Говорить плинно, вишліфовано, технічно-досконало. Формулювання думок і сама дикція зраджують вправного промовця, з неабияким політичним стажем".

1958. Лисько, Марко. *Винниченко не осамітнений.* — "Українські вісті", Новий Ульм, 1. VII. 1951, ч. 52, с. 3. (А, У)

Відгук читача — осуд пресової кампанії деяких кіл української еміґрації проти В-ка.

1959. Луців, Лука. *"Нова заповідь" і старі гріхи.* Нова повість В. Винниченка. — "Шлях", Філядельфія, 6. V. 1951, ч. 18, с. 3.
_____. У кн. того ж автора *Література і життя.* — Джерсі Сіті, В-во "Свобода", [1981], с. 255–259. (Б)

Неґативна рецензія на роман В-ка *Нова заповідь* (рецензент називає цей роман повістю). "У цій повісті автор проповідує ті самі життєві засади, якими пронизані його давніші твори, а саме 'бути чесним з собою!'. Такий індивідуалістичний нігілізм в етиці не може ніколи бути мораллю громадянства". Рецензент переказує зміст роману, гостро критикує його ідею колектократії і

заявляє наприкінці: "Це все каже нам поставитися і до цієї останньої повісти В. Винниченка — неґативно".

1960. Майстренко, Іван. *Перша і остання зустріч з Винниченком.* — "Вперед", Мюнхен, 1951, ч. 3-4, с. 4-5. (Б)

Спогад про поїздку автора 1951 р. до "Закутка" і зустріч з В-ком та його дружиною. Опис "Закутка" і побутових умовин у ньому. В-ко передав авторові свою статтю *Світовий мир без війни — ні гарячої ні холодної* з проханням довести її до відома української еміґрації. Це остання (написана в січні 1951 р.) стаття В-ка, яку він переклав на французьку мову й розіслав своїм французьким приятелям. Стаття розглядає питання військового суперництва США і СРСР та катастрофічні перспективи майбутньої атомної війни. Щоб відвернути від людства загрозу тотального знищення, В-ко пропонує прийняти його концепцію трудократії або колектократії, відому з його роману *Нова заповідь.* Автор не подає, чи виконав він прохання В-ка і чи згадана стаття була опублікована.

1961. Маланюк, Є. *Думки про М. Рильського.* — "Київ", Філядельфія, VII-VIII. 1951, ч. 4, с. 184. (Б)

Згадка про В-ка, який "з властивою собі безцеремонністю (і не без цинізму) використав одруження Т. Рильського як сюжет для своєї досить забавно написаної, але й плиткої комедії *Молода кров.*

1962. М. М. "*Шашелі точать...*" — "Українська думка", Лондон, 3. V. 1951, ч. 18, с, 2. (У)

"Недавно помер В. Винниченко. Ще задовго до своєї фізичної смерти він вмер для України як людина, письменник і політик", — починає автор свою статтю і тут же застерігається: "Про мертвих або нічого не говорять, або говорять добре. Про Винниченка як літератора, ідеолога і політика ми нічого доброго сказати не можемо, а тому мовчимо". Одначе в наступному абзаці автор заявляє: "З погляду нас, сучасників В. Винниченка, його діяльність була для України наскрізь шкідливою: ідеї його літературної творчости аморальні й розкладові, його суспільно-політична і державна діяльність антидержавна і протиукраїнська". Навівши кілька цитат з Винниченкового *Відродження нації*, автор протиставить їм цитати з писань В. Липинського, Ю. Липи й Д. Донцова. Щождо літературної творчости В-ка, то автор твердить, що В-ко у своїх творах "з патологічним смакуванням статевого збоченця 'художньо' в найвитонченішій формі малює порнографічні образки". Оборонців В-ка автор називає "шашелями", які "намагаються проникнути під кору українського дуба" (див. також ч. 1941).

1963. Мовчан, Юл. *Створімо національний фонд В. Винниченка!* — "Народня воля", Скрентон, 3. V. 1951, ч. 16, с. 6. (А)

Автор приєднується до заклику Т. Кобзея (див. ч. 1953) про конечність створення національного фонду В. Винниченка.

1964 *Мої переговори з Організацією Українських Націоналістів.* — "Народна воля", Скрентон, 4. I. 1951, ч. 1, с. 2. (У)

Передрук уривка із статті В-ка *Два спростовання* (див. ч. 558) про його переговори з представниками ОУН(р) Стецьком, Штикалом, Чайківським і

Вернигорою. Наголовок цього передруку належить редакції "Народної волі". Редакція подає також свій обширний коментар, у якому заявляє свою солідарність і підтримку В-кові як письменникові й політикові, одначе не схвалює його політичної діяльности після його виходу з Директорії УНР.

1965. Наддніпрянець. *Ганебний протиукраїнський виступ.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 15. IX. 1951, ч. 215, с. 2-3. (Б)

Відповідь на статтю В. Пилипенка *О королях украинских и об "украинском море".* Автор заперечує твердження В. Пилипенка, що В-ко був противником самостійности України і прихильником федерації України з Росією. Численними цитатами з виступів і писань В-ка (зокрема з його *Відкритого листа до М. Горького* і статті *Була, є і буде)* автор доводить безпідставність такого твердження (див. ч. 525, 547).

1966. *Над могилою Володимира Винниченка.* — "Українські вісті", Новий Ульм, 5. IV. 1951, ч. 28, с. 3.
_____. "Народна воля", Скрентон, 5. IV. 1951, ч. 12, с. 3. (У)

Посмертна згадка від Т-ва Сприяння УНРаді в Сейнт Пол (США), в якій, м. ін., сказано: Ми глибоко переконані, що український народ, звільнившися від ненависного окупаційного ярма і ставши цілком вільним, згадає, оцінить і достойно вшанує пам'ять свого вірного сина, який нікому не служив, а лише йому одному, і йому одному віддав увесь свій великий талант і всі свої сили, неустанно борячись за його звільнення, за його свободу, за його щастя". Підписи: Д. Соловей, Х. Рябокінь.

1967. *Незміренна втрата* (Замість некрологу). — "Українські вісті", Новий Ульм, 15. III. 1951, ч. 22, с. 1. (А, У)

Посмертна згадка про В-ка. Подано його біографічні дані.

1968. Немирон, Никон. *Два перші прем'єри урядів відродженої української держави* (З приводу смерти В. Винниченка і Д. Дорошенка). — "Свобода", Джерсі Сіті, 3. IV. 1951, ч. 77, с. 3. (Б)

Короткий перелік подій в Україні 1917-1920 рр. і неґативна оцінка тодішньої політичної діяльности В-ка.

1969. Онацький, Євген. *В. К. Винниченко і його осамітнення.* — "Наш клич", Буенос-Айрес, 26. IV. 1951, ч. 16, с. 5-6.
_____. "Українське слово", Париж, 3. VI. 1951, ч. 499, с. 2.
_____. "Америка", Філядельфія, 27. VI. 1951, ч. 122, с. 3.
_____. У кн. того ж автора *Завзяття чи спокуса самовиправдання;* нариси з суспільного життя (с. 116-126). — Париж, Видання Першої української друкарні у Франції, 1956. 206 с.
_____. У кн. того ж автора *Портрети в профіль* (с. 241-251). — Чікаґо, Українсько-американська видавнича спілка, 1965. 300 с. (Б, У)

Стаття з приводу смерти В-ка. Розглядаючи питання "осамітнення" В-ка серед еміґрації, автор заявляє, що В-ко залишився осамітненим з власної вини, бо для старшої еміґрації "В. К. Винниченко, який не раз маніфестував свої комуністичні симпатії і вів пропаґанду за повну капітуляцію перед московським комунізмом, не міг бути нічим іншим, як тільки зрадником української визвольної

боротьби".

1970. *Пам'яті Володимира Кириловича Винниченка.* — "Нові дні", Торонто, V. 1951, ч. 16, с. 30. (Б, У)

Посмертна згадка. Подано біографічні дані В-ка й коротку оцінку його політичної та літературної діяльности.

1971. Подоляк, Б. [псевд. Григорія Костюка]. *Володимир Винниченко* (27. VII. 1880 - 6. III. 1951). — "Українські вісті", Новий Ульм, 1, 5. IV. 1951; ч. 27, 28; с. 2-3, 2-3. (А)

Автор стверджує на початку, що з творчістю і діяльністю В-ка нерозривно пов'язана найновіша доба української історії. В-ко це "письменник европейського маштабу, творчість якого була б гордістю й окрасою першої-ліпшої культурної нації світу, твори якого перекладалися майже на всі европейські мови, а драми його не сходили довгі роки з кону кращих театрів Берліну, Мадріду, Женеви, Риму та інших европейських міст". Схарактеризувавши літературну добу, в якій починав свою творчість В-ко, автор наводить спогад Ю. Сірого про оповідання В-ка *Краса і сила* — його літературний дебют. У другій частині статті Б. Подоляк переводить літературознавчу аналізу важливіших творів В-ка, подає головні етапи його політичної, громадської та публіцистичної діяльности і полемізує з його критиками.

1972. Подоляк, Б. [псевд. Григорія Костюка]. *Лист до всіх українських еміґрантів* розсіяних по світі, до всіх українців доброї волі, до всіх, хто дорожить надбаннями культури нашої. — "Українські вісті", Новий Ульм, 1. VII. 1951, ч. 52, с. 1.
_____. "Сучасна Україна", Мюнхен, 8. VII. 1951, ч. 14, с. 12.
_____. *Відкритий лист...* У кн. того ж автора *Володимир Винниченко та його доба* (с. 259-262). — Нью-Йорк, УВАН, 1980, 283 с. (А, У)

Заклик зберегти літературно-публіцистичну й мистецьку спадщину В-ка та допомогти матеріяльно його вдові Розалії Яківні. Автор подає опис "Закутка" й архіву-бібліотеки В-ка та пропонує створити в кожній країні українського поселення "Товариство захисту і збереження літературно-мистецької спадщини В. Винниченка".

1973. *Помер Володимир Винниченко.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 20. III. 1951, ч. 65, с. 1. (Б)

Вістка про смерть В-ка 6. III. 1951 в місцевості Мужен (Франція), короткі біографічні дані покійного і перелік найважливіших його творів.

1974. *Помер В. Винниченко, перший прем'єр Української Народньої Республіки.* — "Український голос", Вінніпеґ, 28. III. 1951, ч. 13, с. 1, 5. (А)

Подано досить широко біографію, літературну творчість і політичну діяльність В-ка.

1975. *Посмертна згадка.* — "Українське слово", Париж, 18. III. 1951, ч. 488, с. 4. (У)

На останній сторінці газети одношпальтове 8-рядкове повідомлення про смерть В-ка.

1976. *Постійна комісія для охорони спадщини В. Винниченка.* — "Українські вісті", Новий Ульм, 30. VIII. 1951, ч. 69, с. 1.
_____. "Сучасна Україна", Мюнхен, 2. IX. 1951, ч. 18, с. 12. (У, Б)

Про створення в Нью-Йорку Постійної комісії УВАН для охорони літературної, публіцистичної і малярської спадщини В-ка.

1977. Приходько, Віктор. *Володимир Винниченко.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 14, 17, 18, 19. IV. 1951; ч. 87, 89, 90, 91; с. 3, 3, 3, 3. (Б)

Позитивна оцінка політичної діяльности В-ка в період УЦРади, але неґативна за час від виходу В-ка з Директорії до його поїздки на Україну 1920 р. Спроба з'ясувати причини, чому частина еміґрації бойкотувала В-ка й обвинувачувала його в національній зраді. На думку автора, неправильні політичні кроки В-ка були тільки помилковими, а ніяк не злочинними ("Нехай у політичних речах він помилявся. Але помилявся чесно, в ім'я України і її буття"). Підкреслено факт, що після Другої світової війни нова українська еміґрація з центральних і східніх земель поставилася до В-ка беззастережно позитивно. Про В-ка-письменника автор висловлюється найвищими похвалами. Наприкінці заклик до українського громадянства "замиритися із своїм, нашим Винниченком, привернути його назад українській нації, зняти 'бойкот' з його творчости, заопікуватися його літературною спадщиною".

1978. Ситник, Михайло. *Відгук українського поета на смерть В. Винниченка.* — "Українські вісті", Новий Ульм, 31. V. 1951, ч. 43, с. 4. (А, У)

Лист до Розалії Винниченко з приводу смерти її чоловіка.

1979. С-ка, О. *В. Винниченко як драматург.* — "Громадський голос", Нью-Йорк, 1. V. 1951, ч. 9, с. 6. (А, Б)

Авторка аналізує драматичну творчість В-ка в аспекті питання, чи залишиться ця творчість назавжди "залізним фондом" українського театру. Відповідь на це питання неґативна. Авторка вважає, що "Винниченкова манера писання не сприяє творенню вічних типів, його герої скоро забуваються, їхні особисті драми не стають світовими драмами", як, наприклад, твори Софокла чи Шекспіра. На думку авторки, тільки три твори В-ка становлять виняток: драма *Гріх,* яка "має всі дані до довгого віку", і *Брехня* та *Чорна Пантера і Білий Ведмідь,* які "чекатимуть своєї віднови як на українській, так і на чужинних сценах".

1980. С-ка, О. *Над свіжою могилою Володимира Винниченка* (1880-1951). — "Громадський голос", Нью-Йорк, 1. IV. 1951, ч. 7, с. 7. (А, Б)

Авторка підкреслює, що В-ко "був постаттю, яка кермувала духовою формацією цілого покоління, була видимим речником поступової й народної української ідеї". Гостро осуджує авторка тих українських діячів, які замовчували, бойкотували, а то й очорнювали В-ка.

1981. Соловей, Дм. *Творім Національний фонд В. Винниченка.* — "Народна воля", Скрентон, 5. IV. 1951, ч. 12, с. 5. (У)

Автор закликає підтримати задум ініціятивної групи у Франції (див. ч. 1951) і створити в США Національний фонд В. Винниченка.

1982. *Співчуття з приводу смерти В. Винниченка.* — "Українські вісті", Новий Ульм, 1. IV. 1951, ч. 27, с. 4. (А, У)

Українська громада робітників при військовій академії міста Вайн у Пенсільванії (США) надіслала Розалії Винниченко телеграму, в якій, м. ін., сказано: "... сумуємо і болієм, що у відповідальну добу історії покинув і осиротив український народ найбільший по Шевченкові син його — Володимир Кирилович Винниченко". Телеграму підписали 18 осіб з протоієреєм К. Даниленком-Данилевським на чолі.

1983. Стахів, Матвій. *Українські політичні партії у соціологічнім насвітленні* (Політично-наукова бібліотека, ч. 14-15). — Нью-Йорк, Українська вільна громада в Америці, 1951, 53 с. (Н)

Згадки про політичну діяльність В-ка в добу УЦРади й Директорії, напр.: "Володимир Винниченко, як популярний письменник, мав тоді з черги другий авторитет після М. Грушевського серед широких кіл інтеліґенції" та ін.

1984. Студинський, Юрій. *Пам'яті великого українського письменника — В. К. Винниченка.* — "Сучасна Україна", Мюнхен, 2. IV. 1951, ч. 7, с. 10. (Б)

Автор згадує, як він замолоду читав із захопленням Винниченків роман-утопію *Соняшна машина.* "Характеристичне і направду дивне, що між письменниками утопістами в світовій літературі єдиний Винниченко мав помисл змайструвати соняшну, всім доступну поживу... Чи це не доказ гуманности української душі?". Крім цього, "Винниченкова *Соняшна машина* відзначається тим, що її читаємо з цікавістю. Бо дивна річ, що навіть великий письменник Веллс написав скучно свою *Модерну утопію".* Узагалі ж, стверджує автор, "нема оповідання, нема роману, які вийшли б з-під пера Винниченка і були скучні. В цьому Винниченко виявляється великим майстром, від якого можуть учитися інші наші письменники". Згадує автор також, що колись провідники української революційної молоді доручали їй ходити до театру на вистави Винниченкових п'єс. "По-мистецьки виведені на сцені театру Загарова у Львові поліційні переслухування та шантажі спонукували нас думати, а може й не одному з молодих людей придалися ті п'єси Винниченка, як прийшла і на них черга справжнього поліційного допиту". Про політичну діяльність В-ка автор пише: "Винниченко як політичний діяч є і буде без сумніву найбільш оспорюваною особою. Історія дасть колись про нього свій остаточний осуд, але покищо можна багатьом нашим політикам пригадати слова Христа в обороні грішниці: 'Хто без гріха, хай кине на неї каменем' ". Свою статтю автор підсумовує: "Відійшов у вічність найбільший сучасний письменник України, що без сумніву займе одне з перших місць у пантеоні українського письменства".

1985. Танцюра, Яків. *Жмут спогадів про В. Винниченка.* — "Народна воля", Скрентон, 5. IV. 1951, ч. 12, с. 5. (А)

Зустріч і розмова 1917 року в Києві з В-ком, до якого тоді вислав автора з листом полтавський губерніяльний комісар УЦРади.

1986. Яворівський, Євген. *Володимир Винниченко як маляр.* — "Обрії", Нью-Йорк, VII-VIII. 1951, ч. 3-4, с. 10. (П)

Невеличка нотатка про те, що в Українській вільній громаді в Детройті зберігається кількадесят картин В-ка.

1952

1987. Бачинський, Євген В. *Мої зустрічі та силуети українських малярів і різьбарів на чужині* (Спомини старого еміґранта за роки 1908-1950). — "Нові дні", Торонто, VIII. 1952, ч. 31, с. 18-19. (Б)

Про В-ка як члена-засновника "Української громади в Парижі" і голову Артистичної секції цієї громади. На зборах громади 19. XI. 1909 В-ко виступив "з енерґійним протестом проти проголошення в Києві міжнародного конкурсу для будови пам'ятника Шевченкові в блискучій промові, що той конкурс мусить бути національним, а не інтернаціональним!". В-ко написав теж протестну резолюцію в цій справі. Е. Бачинський подає повний текст цієї резолюції, в якій, м. ін., сказано: "Хто справді краще може зробити пам'ятника українському національному поетові: українець чи хто інший? [...]. Отже, на кінець ми, 'Українська громада в Парижі', заявляємо свій протест щодо умов конкурсу, ми протестуємо проти недовір'я до сил народу, ми вимагаємо змінити умови конкурсу й виключити з його запрошення художників інших націй як цілком непотрібне, зайве й шкідливе".

1988. Бендер, Віталій. *Слово до наших письменників* (Репліка читача). — "Українські вісті", Новий Ульм, 29. VI. 1952, ч. 53, с. 3. (У)

Автор висловлює свої погляди про нові твори наших письменників, у т. ч. і про *Нову заповідь* В-ка: "Видавання такого твору лише тому, що його написав Винниченко (я сам великий прихильник покійного) не принесло жадної користи ні видавництву, ні самому Володимирові Кириловичу". "Покійний Винниченко зробив би далеко більшу прислугу своїм землякам, якби був порекомендував видавництву друкувати, скажімо, *Записки Кирпатого Мефістофеля*".

1989. Богатирчук, Ф. *Трагедія Володимира Винниченка.* — "Східняк" [Український додаток до г. "Новое русское слово"], Нью-Йорк, 2. V. 1982, ч. 6, с. 3. (Б)

Покликаючися на останню працю В-ка *Заповіт борцям за визволення,* автор намагається доказати, що життєвою трагедією В-ка було те, що він не спромігся порвати з українським націоналізмом. "Винниченко відчував нутром крах націоналістичного світогляду, але так і не знайшов у собі сили бути до кінця чесним з собою й визнати суто тоталітарний характер сучасного українського націоналізму".

1990. Бойко, Л. *Відкритий лист до п. Розалії Винниченко.* — "Бюлетень Українського визвольного руху", Мюнхен, VIII. 1952, ч. 6, с. 10-11. (А)

Автор листа звертається до вдови В-ка з проханням, щоб вона дозволила йому надрукувати Винниченків *Заповіт борцям за визволення,* бо "українська еміґрація хоче і має право знати передсмертне слово видатного письменника".

1991. Винниченко, Розалія. *Лист до редакції.* — "Сучасна Україна", Мюнхен, 10. VIII. 1952, ч. 17, с. 8. (Б)

У зв'язку з тим, що "Східняк" (український додаток до нью-йоркської г. "Новое русское слово") почав друкувати досі неопубліковану працю В-ка *Заповіт борцям за визволення,* дружина покійного письменника заявляє, що жадного дозволу на друкування цієї праці вона не давала і притягне редакцію "Східняка" до відповідальности.

1992. *Від редакції.* — "Східняк" [Український додаток до г. "Новое русское слово"], Нью-Йорк, 19. VII. 1952, ч. 11, с. 3. (Б)

Починаючи друкувати Винниченків *Заповіт борцям за визволення,* редакція "Східняка" заявляє, що "ми цілком не погоджуємося з автором і в його поглядах на сучасну українську державність і в його рецептах того, як забезпечити найкращу боротьбу за ту державність. Ми друкуємо *Заповіт*, бо він як у дзеркалі відображає кризу української самостійної ідеології та її так званих 'проводирів' ".

1993. В. *Сорок п'ять років видавничої діяльности* (Розмова з Юрієм Тищенком). — "Свобода", Джерсі Сіті, 15. VI. 1952, ч. 16, с. 4. (Б)

Інтерв'ю, в якому Ю. Тищенко згадує, м. ін., про те, що 1911 року в Києві він, В-ко і Л. Юркевич заснували в-во "Дзвін", а також про те, що він видав твори В-ка.

1994. *В справі "Заповіту" В. Винниченка.* — "Східняк" [Український додаток до г. "Новое русское слово"], Нью-Йорк, 29. VIII. 1952, ч. 14, с. 4. (Б)

Редакція "Східняка" одержала листа від дружини покійного В-ка Розалії Яківни, в якому вона "як єдина хоронителька і юридична власниця всієї літературної спадщини В. Винниченка" забороняє друкувати продовження Винниченкового *Заповіту борцям за визволення,* що почав друкуватися в "Східняку" 19. VII. 1952 (див. ч. 560). "Виконуючи бажання п. Р. Винниченко, ми аж до вияснення справи припиняємо друк *Заповіту*. Вважаємо таку заборону публікації твору, ніде ще не оголошеного і важливого для висвітлення поглядів Покійного Автора, намаганням заховати перед суспільністю ці погляди. Публікація *Заповіту* із становища інтересів деяких політичних кіл на еміґрації не є бажаною. Нам відомо, що покійний письменник ще за свого життя хотів публікувати *Заповіт*, але ні одна з еміґраційних газет не хотіла брати на себе друк цього твору" (див. також ч. 1991).

1995. Горошко, Василь. *Дмитро Дорошенко і В. Винниченко.* — "Народна воля", Скрентон, 3. IV. 1952, ч. 14, с. 4. (А)

Полеміка з газетою "Свобода" (Джерсі Сіті) з приводу того, що в роковини смерти Д. Дорошенка "Свобода" присвятила йому окреме число свого недільного видання, а промовчала роковини смерти В-ка.

1996. *Документи говорять* ("Політичні листи" Володимира Винниченка). — "Америка", Філядельфія, 5, 6, 7, 11. III. 1952; ч. 43, 44, 45, 47; с. 2, 2, 2-3, 2-4. (Б)

Передрук брошури В-ка *Політичні листи* з 1920 року, в якій були поміщені два листи В-ка: 1. *Одвертий лист до т. т. комуністів і революційних соціялістів Зах. Европи та Америки* і 2. *Лист до клясово-несвідомої української інтеліґенції* (див. ч. 491). У вступі редакція "Америки" заявляє, що в цих листах В-ко "як колишній голова Директорії Української Народньої

Республіки з'ясував своє неґативне становище до тієї ж УНР та позитивне до справи світового комунізму і т. зв. Української РСР" (див. також ч. 2003–2005).

1997. Кість, І. Ф. *Спогад про Володимира Винниченка* (В роковини його смерти). — "Українські вісті", Новий Ульм, 6–9. III. 1952, ч. 20–21, с. 4.
_____. "Народна воля", Скрентон, 13. III. 1952, ч. 11, с. 6. (А, У)

Автор побачив В-ка вперше в Києві на військовому з'їзді, коли В-ко проголошував 1-ий Універсал УЦРади. Згодом, після 2-ої світової війни, був сусідом В-ка в місцевості Мужен, на півдні Франції. Автор згадує про свої тодішні часті зустрічі й розмови з В-ком.

1998. Кобзей, Т. *Фонд Винниченка.* — "Народна воля", Скрентон, 31. I. 1952, ч. 5, с. 6. (А)

Звідомлення із збіркової акції на Фонд Винниченка. М. ін., автор цитує з листа жертводавця П. Пурича: "Нема на світі між людством таких одиниць, щоб ніколи в житті не допустилися якоїсь помилки, тому міг і Винниченко (хоч і в добрій волі) допуститися деяких помилок".

1999. Ковалевський, М. *Кілька спогадів про В. К. Винниченка.* — "Українські вісті", Новий Ульм, 10. IV. 1952, ч. 30, с. 2–4. (А)

Спогади колишнього міністра УНР про зустрічі і співпрацю з В-ком на Українському Національному Конґресі в Києві 1917 р., в УЦРаді й у Генеральному Секретаріяті, а зокрема в делеґації УЦРади до Тимчасового уряду в Петрограді. Делеґацію очолював В-ко, а членом її був автор спогадів.

2000. Костенко, Валентин. *До роковин смерти Вол. Винниченка.* — "Українські вісті", Новий Ульм, 2. III. 1952, ч. 19, с. 2. (У)

Як колишній сусід В-ка в південній Франції, автор згадує свої часті відвідини й розмови з В-ком у його садибі "Закуток", а також про смерть і похорон В-ка 1951 року. Автор висловлює про В-ка такий погляд: "У розвитку і кристалізації незалежної української політичної думки, модерної української державної ідеології, в створенні сучасної української літератури світового ґатунку заслуги Винниченка перед українською нацією безмірні".

2001. М. Ів. [крипт. Івана Майстренка]. *У перші роковини смерти В. Винниченка.* — "Сучасна Україна", Мюнхен, 17. III. 1952, ч. 6, с. 7. (А)

Спогад про зустріч з В-ком у "Закутку" 27. II. 1951, кілька днів перед його смертю, та розмови з ним на політичні й літературні теми. Тут же спогад про перше знайомство автора, тоді ще юнака, з творами В-ка в 1915 році і про те, який вплив мали ці твори на тодішню молодь (див. також ч. 1960).

2002. Мовчан. Ю. *Трагедія письменника чи нації?* — "Український Прометей", Детройт, 13. III. 1952, ч. 11, с. 3–4. (А)

Вказавши на величезні заслуги В-ка як письменника й політика, автор обвинувачує українську еміґрацію в тому, що вона не створила В-кові відповідних матеріяльних умов праці, а частина еміґрації ще й вела проти В-ка ганебну наклепницьку кампанію.

2003. Наливайко, Никон. *Два письменники та дві мірки до них.* Василь Пачовський і Володимир Винниченко у світлі "Америки". — "Народна воля", Скрентон, 15. V. 1952, ч. 20, с. 3-4. (У)

Автор протестує проти несправедливого трактування В-ка на сторінках г. "Америка", яка проголошує В-кові "безвідкличну анатему" як у літературі, так і в громадсько-політичних справах. Але зовсім іншу мірку стосує та сама газета до Василя Пачовського, який під час визвольних змагань допустився важких помилок, перейшовши часово на позиції більшовизму. Одначе "Америка" про це не тільки не згадує, а навпаки, друкує про В. Пачовського високопохвальну статтю й "виставляє його світлим прикладом державника" (див. також ч. 1996, 2004, 2005).

2004. *Не викликувати духів...* — "Америка", Філядельфія, 14. III. 1952, ч. 50, с. 2. (Б)

Редакційна стаття про *Політичні листи* В-ка. Після своїх обширних коментарів до Винниченкових листів, редакція "Америки" заявляє, що в цих листах є "чимало місць, від яких мусить паленіти соромом обличчя кожного чесного українця". Перший з цих листів був "цвяхом у домовину української державности", а другий закликав українських еміґрантів повертатися в Україну на те, 'щоб їх Москва зліквідувала потому як щурів безоглядно й жорстоко". Сам же В-ко "жив собі безпечно на хуторі у Франції, інколи й за гроші виплачувані йому українським 'совєтським урядом' за *Соняшну машину* та інші 'художні' твори". Кінцевий висновок статті: "Все це, наведені нами факти й дані, як і надруковані *Політичні листи* Винниченка, повинно б переконати всіх чесних українців, не тільки лібералів, соціялістів, але й 'революційних демократів', що пора вже перестати викликувати духів, виголошувати доповіді про 'Винниченка як письменника і як державного мужа', закликати молодь іти його слідами" (див. також ч. 491, 1996, 2003, 2005).

2005. П. Т. *Половина правди — це ціла брехня.* — "Народна воля", Скрентон, 20. III. 1952, ч. 12, с. 3. (А)

Автор обороняє В-ка від обвинувачень, які йому поставила редакція г. "Америка", друкуючи два листи В-ка з 1920 року і свій коментар до них. У цьому коментарі "Америка" закидає В-кові позитивне ставлення до комунізму й Української РСР. Автор звертає увагу, що " 'Америка' зовсім не згадує ані словом про те, що Винниченко після тих листів зараз же в тім самім 1920 році оповістив свій *Лист до українських робітників і селян,* в якім він свідчить, на основі свого перебування під радянською владою на Україні, що 'УРСР — це просто воєнна окупація Москви і що треба з тим станом нещадно боротися' " (див. також ч. 1996, 2003, 2004).

2006. *Реферат про Володимира Винниченка.* — "Український голос", Вінніпеґ, 19. III. 1952, ч. 12, с. 8. (А)

Про доповідь Т. Кобзея "Винниченко як письменник і державний муж". Доповідь улаштувала Українська робітнича організація у Вінніпеґу 9. III. 1952.

2007. *Роковини смерти Винниченка.* — "Вперед", Мюнхен, 1952, ч. 1-2, с. 3. (Б)

Посмертна згадка. "Своєю літературною творчістю й політичною діяльністю Винниченко здобув серед свого народу невмирущу славу".

2008. Р-т. *Ще декілька фактів про В. Винниченка.* — "Розбудова держави", Монтреаль, весна-літо 1952, ч. 2-3, с. 16-19. (Н)

У вступі від редакції сказано, що літературна діяльність В-ка "зраджує не лише низький інтелектуальний рівень, але й наївно-безсмачний з естетичної точки погляду стиль". Автор статті ставить В-кові низку обвинувачень і називає їх фактами, одначе не подає на них доказів. Напр., автор твердить, що ображений за байдужість громадянства до його творчости В-ко висловився на адресу української нації: "Колоніяльне бидло, яке не доросло до пошани свого найбільшого й найгеніяльнішого політика й письменника". Автор не подає джерела своєї інформації, також не можна знайти такого вислову В-ка в доступних біографічних довідках про нього. Або ось про славного німецького драматурга Ґергарта Гавптмана В-ко сказав "бундючно й самопевно": "Як схочу, то десять таких Гавптманів матиму до розпорядження". І знову ж таки невідомо, де і коли В-ко це сказав. Далі автор твердить, що під час паризького процесу 1926 року "В. Винниченко поставився до диспозиції вбивника Петлюри — Шварцбарда. Це також належить до тих вчинків Винниченка, яких українська нація не забуде" (пор. ч. 1922). Таких незадокументованих "фактів" у статті багато більше.

2009. Сірий, Ю. [псевд. Юрія Тищенка]. *Перший український книгар у Києві* (Мої зустрічі з В. П. Степаненком). — "Свобода", Джерсі Сіті, 7. XII. 1952, ч. 41, с. 5-6. (Б)

Спогад про керівника книгарні "Киевской старины" Василя П. Степаненка. У спогаді епізод про літературний дебют В-ка 1902 р. В-ко звернувся до В. Степаненка з проханням прочитати рукопис його першого оповідання *Краса і сила,* оцінити це оповідання й допомогти надрукувати його в ж. "Киевская старина", якщо воно має якусь літературну вартість. В. Степаненко ставився неґативно до всіх письменників-початківців узагалі, тож відкинув і Винниченкове оповідання. Одначе, при цьому був присутній Євген Х. Чикаленко, який поцікавився оповіданням, прочитав його і заявив, що "такої речі, як оця, в нашій літературі ще не було". Він же й подбав про те, що *Красу і силу* надруковано (див. також ч. 1828, 2064).

2010. Тищенко-Сірий, Юрій. *Перші українські масові політичні газети, "Село", і "Засів"* (1909-1912). — "Літературно-науковий збірник", Нью-Йорк, Накл. УВАН у США, 1952, с. 128-147. (У)

Згадка про В-ка та його співробітництво в київській г. "Село".

2011. У. *В річницю смерти В. Винниченка.* — "Народна воля", Скрентон, 3. IV. 1952, ч. 14, с. 6. (А)

Звідомлення з доповіді Т. Кобзея про В-ка 9. III. 1952 у Вінніпеґу.

2012. Чапленко, В. *"Соняшна машина" В. Винниченка* (До 50-річчя літературної діяльности і перших роковин смерти). — "Нові дні" Торонто, V. 1952, ч. 28, с. 7-10. (Б, У)

Соняшна машина єдиний покищо утопічний роман у нашій літературі. "Саме це робить його значним для нас явищем, бо цим твором наше письменство

'вирівнюється' з іншими світовими літературами, що здавна використовували форму утопії для розв'язки різних проблем людського існування (твори Т. Мора, Кампанеллі, Веллса тощо)". В. Чапленко з'ясовує "дуже яскраву мистецьку характеристику", яку В-ко дає кожній групі своїх персонажів — аристократичній, капіталістичній, робітничій, мистецькій і науковій. "Свій тематичний матеріял Винниченко подає в могутніх своєю мистецькою силою картинах, образах, ситуаціях, що беруть у непереможну обладу читача. Такої мистецької сили не було до нього в нашому письменстві і після цього ніхто ще цієї сили у нас не перевищив". Значну частину статті присвячено мовостилеві В-ка.

1953

2013. *В 35 роковини бою під Мотовилівкою.* — "Народна воля", Скрентон, 26. XI. 1953, ч. 47, с. 2. (У)

Опис протигетьманського повстання. Позитивні згадки про В-ка, напр., про те, що В-ко "виявив під час боїв армії УНР велику військову відвагу. В інспекції фронту він виходив аж до самої нейпередовішої лінії фронту під час боїв".

2014. Гуд-ий, А. *Як офіцерська вдова сама себе висікла.* — "Народна воля", Скрентон, 31. XII. 1953, ч. 52, с. 4.
_____. "Українські вісті", Новий Ульм, 1. I. 1954, ч. 1-2, с. 6. (А, У)

Стаття в оборону В-ка. Автор заперечує обвинувачення, які поставив В-кові Ф. Мелешко у своїй доповіді п. н. *Чому В. Винниченко став осамітненим?,* що відбулася 4. XII. 1953 в Нью-Йорку. Автор статті стверджує, що "Винниченко був безкомпромісовим антибільшовиком, про що свідчить зміст писаних ним універсалів та його промови" (див. також ч. 2039).

2015. Зеркаль, С. *Злоба і неправда.* — "Українське громадське слово", Нью-Йорк, 22. I. 1953, ч. 1, с. 15. (А)

Полеміка з г. "Сучасна Україна" про протигетьманське повстання, в якому найактивніший був В-ко.

2016. І. М. *Перекручення історичних фактів* (Кампанія проти Винниченка в пресі УРСР). — "Сучасна Україна", Мюнхен, 22. III. 1953, ч. 6, с. 3. (А)

З приводу нового роману Ю. Смолича *Світанок над морем,* уривок з якого надруковано в київській г. "Радянська Україна" від 31. I. 1953. "В наведеному розділі роману розповідається про один епізод з діяльности запеклого ворога нашого народу — українського буржуазного націоналіста В. Винниченка", — пише "Радянська Україна". Мова тут про переговори В-ка з командувачем французьких окупаційних військ в Одесі полк. Фрайденберґом. І. М. зауважує: "Проте кожному відомо, що голова Директорії Винниченко в Одесі тоді не був, що він виступав проти переговорів з Антантою і саме через те вийшов з Директорії". У статті подано численні цитати із згаданого ч. "Радянської України" (див. також ч. 1315, 1494, 1670, 1895, 1911, 2070, 2072).

2017. (іч) *Відповідь проф. Ветухова.* — "Українець-Час", Париж, 20. IX. 1953, ч. 30, с. 4. (Б)

Автор полемізує з головою УВАН у США М. Ветуховим, який, відповідаючи на запитання під час засідання УВАН, заявив, що УВАН видає твори Драгоманова й Винниченка з уваги на зацікавлення цими творами з боку американців. На думку автора, М. Ветухів повинен був назвати ті американські кола, які "так нагло зацікавилися нашими анархо-комуністами". Автор твердить, що тих "зацікавлених" слід шукати серед "платників УВАН", тобто Фонду Форда, який "дав гроші саме на українські москвофільсько-комуністичні видання".

2018. Книш, Зиновій. *Винниченко чи Петлюра?* — "Розбудова держави", Монтреаль, 2 квартал 1953, ч. 2, с. 1-7.
_____. "Новий шлях", Вінніпеґ, 30. V., 2, 6. VI. 1958; ч. 43, 44, 45; с. 7, 7, 7.
_____. У кн. того ж автора *Так перо пише...* Вибрані статті (с. 144-181). — Торонто, "Срібна сурма" [1965]. 263 с. (Н, Б)

Автор твердить, що після революції 1917-1920 рр. ніхто не цікавився В-ком. "Його просто забуто. Але цій людині страшенно не хотілося відійти в забуття. Вона прагнула повороту на арену життя і цей поворот пробувала вможливити собі всілякими способами". Після смерти В-ка деякі кола (соціялісти і УРДП) почали його "витягати наверх" і тепер ставлять його поруч С. Петлюри. Автор, одначе, вважає, що "заки ще Шварцбард випустив своїх сім куль на паризькому брукові, він мав свого предтечу у Винниченкові, що намагався принизити морально Головного Отамана" (див. також ч. 2117).

2019. Л. Д. [крипт. Любови Дражевської]. *Остання резиденція Володимира Винниченка* ("Закуток" та його історія, 1934-1951). — "Українські вісті", Новий Ульм, 26. II. 1953, ч. 17, с. 3. (У)

Звідомлення з доповіді Б. Подоляка (псевд. Григорія Костюка) на засіданні Літературної секції УВАН у Нью-Йорку 31. I. 1953. На підставі відвідин "Закутка", доповідач подав докладний опис садиби й хати В-ка в місцевості Мужен (півд. Франція), а також усієї рукописної та архівної спадщини покійного письменника, що зберігається в "Закутку".

2020. Левинський, В. *Із моїх спогадів про В. Винниченка та С. Петлюру.* — "Народна воля", Скрентон, 19. XI. 1953, ч. 46, с. 4. (А, У)

Автор, особистий приятель В-ка, згадує своє знайомство з ним у Львові, куди В-кові довелося втікати від царської поліції. У Львові В-ко "виступав на публічних зібраннях, виголошуючи палкі промови. Він став улюбленцем львівських українців". Згодом автор співпрацював і дружив з В-ком увесь час аж до вбивства С. Петлюри. Тоді автор припинив свої взаємини з В-ком через Винниченкове неґативне ставлення до С. Петлюри.

2021. Липа, Юрій. *Призначення України.* 2-е незмінене вид. — Нью-Йорк, "Говерля", 1953. 305 с. (Н)

Згадки про В-ка, якого автор називає "надмірним фантастом" і "комунофілом" (с. 265).

2022. Мовчан, Юл. *Листи Володимира Винниченка* (До 2-ої річниці з дня смерти великого письменника). — "Український Прометей", Детройт, 2, 9. IV. 1953; ч. 14, 15; с. 3, 3. (А, У)

Автор підкреслює, що у В-ка "в одній особі одночасно був поєднаний і великий та надзвичайно плодовитий письменник і драматург, і партійно-громадський діяч-революціонер, і державно-політичний муж". Це випадок, що його важко знайти в історії інших народів. Автор вів колись листування з В-ком. Для ілюстрації поглядів В-ка на різні ділянки нашого національного життя, автор подає уривки з кількох Винниченкових листів.

2023. *На збереження спадщини Володимира Винниченка.* — "Український Прометей", Детройт, 30. VII. 1953, ч. 31, с. 4. (А, У)

Редакція висловлює жаль, що в Детройті ніхто не займається справою збереження спадщини В-ка, дарма що в цьому місті є коло 50 картин Винниченкового пензля і що колись тут існувало Т-во ім. Винниченка. Тільки один громадянин, п. Соболь, провів тепер між своїми друзями й знайомими грошову збірку на ту ціль і надіслав зібраних 78 долярів до Нью-Йорку до Комісії УВАН для збереження спадщини В-ка.

2024. Пронівський, С. *До чергової сесії Української Національної Ради.* — "Українське громадське слово", Нью-Йорк, 15. XII. 1953, ч. 12, с. 235-240, 250. (А)

Автор заперечує право УНРади виступати як спадкоємиця Директорії УНР і, крім інших арґументів, підкреслює, що "голова Директорії В. Винниченко, згідно з рішенням Центрального комітету Української соціял-демократичної робітничої партії (УСДРП), змушений був виступити т и м ч а с о в о з Директорії (отже не пішов до димісії)" (див. також ч. 1815).

2025. Пронівський, С. *14 листопада 1918 р. — день зради.* — "Українське громадське слово", Нью-Йорк, 15. XI. 1953, ч. 11, с. 216-221. (А)

Про акт федерації України з Росією, що його проголосив гетьман Скоропадський 14. XI. 1918. Подано текст цього документу. Далі автор описує готування до протигетьманського повстання і керівну участь у ньому В-ка та вибір Директорії з В-ком на чолі.

2026. Ромодан, П. *Краще б уже вони мовчали.* — "Ґомін України", Торонто, 2. V. 1953, ч. 18, с. 5. (Б)

Ґазета "Народна воля", (Скрентон) принесла звідомлення з різних місцевостей про відзначення других роковин смерти В-ка. Автор уважає, що таким чином "Народна воля" хоче "прищепити українському громадянству культ Винниченка", а це "недопустимо, тому що Винниченко на це не заслуговує, що Винниченко є прямим спричинником тієї руїни, яку переживає Україна за останніх 35 років, тому що Винниченко спроневірився ідеї української державности, яку доля судила йому репрезентувати, і поклонився тому, який знищив українську незалежність, а в своїй творчості плюгавив українську визвольну боротьбу в ім'я марксизму і 'диктатури пролетаріяту' ". Свої обвинувачення автор підтримує цитатами з Винниченкового *Відродження нації* (пор. ч. 2031).

2027. Р. Т. *Ой, дайте, та не минайте.* — "Українське слово", Париж, 25. I., 1. II. 1953; ч. 585, 586; с. 3, 3. (А)

Ґостро неґативна, зневажлива критика літературної творчости й політичної діяльности В-ка.

2028. Соловей, Дм. *Допоможім дружині В. Винниченка.* — "Народна воля", Скрентон, 10. XII. 1953, ч. 49, с. 6. (У)

Автор закликає надсилати до УВАН у США грошові пожертви у фонд допомоги хворій вдові В-ка — Розалії Я. Винниченко.

2029. *Українська література на еміґрації.* — "Український Прометей", Детройт, 13. VIII. 1953, ч. 33, с. 3.
_____. "Українські вісті", Новий Ульм, 13. IX. 1953, ч. 74, с. 3. (У)

Радіовисильня "Голос Канади" переслала в Україну огляд української еміґраційної літератури. В цьому огляді чимало місця присвячено новому романові В-ка *Нова заповідь.*

2030. Учасник. *Вшановано пам'ять І. Мазепи і В. Винниченка.* — "Народна воля", Скрентон, 9. IV. 1953, ч. 15, с. 6. (А)

22. III. 1953 відбулося в "Просвіті" в Скрентоні відзначення перших роковин з дня смерти Ісаака Мазепи і других з дня смерти В-ка. Доповідь про покійних виголосив Т. Кобзей.

2031. *Щоб раз було ясно* (З приводу напастей "Гомону України" на В. Винниченка і на "Народну волю"). — "Народна воля", Скрентон, 16. VII. 1953, ч. 29, с. 2. (А)

"Гомін України" обвинувачує "Народну волю", що вона "хитається щодо московського більшовизму", бо згадує часом добрим словом В-ка, "прямого спричинника тієї руїни, яку переживає Україна за останніх 35 років" (див. ч. 2026). Редакція "Народної волі" вказує на те, що в 1948 році представники ОУН С. Бандери (органом якої є "Гомін України") вели переговори з В-ком і його групою про утворення спільного політичного бльоку. Про вислід цих переговорів повідомив сам В-ко в "Народній волі" 1. I. 1951 (див. ч. 1964), називаючи прізвища представників ОУН — учасників цих переговорів (Я. Стецько, Штикало, Чайківський і Вернигора). Редакція "Народної волі" запитує, "як це сталося, що вони вели довгі переговори і заключували порозуміння з людиною, яку тепер ганьблять 'руїнником'?".

2032. Ю. М. [крипт. Юліяна Мовчана]. *Невмирущий В. Винниченко* (До роковин з дня народження). — "Український Прометей", Детройт, 30. VII. 1953, ч. 31, с. 3. (А)

Автор твердить, що В-ко "ще багато років тому передбачав чимало подій сьогоднішніх днів". Це твердження автор обґрунтовує цитатами з писань В-ка.

1954

2033. Багряний Іван. *Боротьба проти московського імперіялізму й Українська Національна Рада.* — "Українські вісті", Новий Ульм, 24. I. 1954, ч, 8. с. 4. (У)

Характеризуючи російську білу еміґрацію, автор покликається на В-ка: "Рисою тією, що об'єднує всі шари російської еміґрації (за невеликими винятками) й усі її покоління, є та риса, що її так геніяльно підмітив і схарактеризував небіжчик

наш В. Винниченко для всіх російських діячів епохи революції: 'Люди, опановані темним, жадним, гарчащим чуттям національного панування' ".

2034. Дорошенко, Вол. *Життьовий шлях Юрія Тищенка-Сірого.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 8, 11, 12, 13. V. 1954; ч. 88, 89, 90, 91; с. 3, 3, 3, 3. (Б)

Часті згадки про дружбу Ю. Тищенка з В-ком та про їхню підпільно-революційну співпрацю.

2035. Дорошенко, Дмитро. *Історія України 1917-1923 рр.* Вид. 2 (Фотодрук з 1-го вид., Ужгород, 1930). — Нью-Йорк, Видавнича корпорація "Булава", 1954. 2 т. (т. 1: Доба Центральної Ради; т. 2: Українська гетьманська держава 1918 р.). (Б)

Одне з основних джерел про політичну діяльність В-ка в добу УЦРади й гетьманщини. Численна й вичерпна документація про його державні акти, офіційні заяви, урядові виступи, договори, обширні цитати з його промов і статтей, згадки про зустрічі й співпрацю автора з ним тощо. Автор, хоч і протилежних політичних поглядів (колишній міністер у гетьманському уряді), займає супроти В-ка становище об'єктивне і дає йому численні позитивні оцінки (зокрема в 1-му томі), але висловлює також і неґативні зауваження (у 2-му томі, про керівну участь В-ка у протигетьманському повстанні).

2036. Дулібич, С. *Новий московський наступ на Україну.* — "Українське громадське слово", Нью-Йорк, X, XI, XII. 1954; ч. 10, 11, 12; с. 247-248, 272-273, 280-283. (А)

Автор вбачає у виступах проти В-ка частини еміґраційної преси (напр., паризької газети "Українець-Час") скриту ініціятиву Москви, яка веде наступ на Україну й намагається українськими руками зруйнувати позитивний вплив В-ка на українську еміґрацію.

2037. Зеркаль, С. *Минулість і майбутність України* (Проблема землі і влади). — "Українське громадське слово", Нью-Йорк, XII. 1954, VI, IX, XII. 1955; ч. 12, 6, 9, 12; с. 287-288, 128, 195-196, 270. (А)

Цикл статтей, у яких є також згадки про політичну діяльність В-ка в добу УЦРади й Директорії, уривки з його тогочасних статтей і промов на з'їздах, конференціях, нарадах тощо.

2038. Крип'якевич, Іван; Дольницький, Мирон. *Нова історія України.* — Детройт, "Батьківщина", 1954. 180 с.
_____. Нове видання. Зредаґував, доповнив і додав примітки П. Ісаїв. — Нью-Йорк, Вид. Шкільної Ради, 1966. 255 с. (Б, М)

Згадки про В-ка, як голову Генерального Секретаріяту й Директорії УНР, про його спроби "наладнати відносини з російськими більшовиками" та його вихід з Директорії.

2039. Кушніренко, Микола. *Ще один відгук на доповідь Ф. Мелешка про В. Винниченка.* — "Народна воля", Скрентон, 18. II. 1954, ч. 7, с. 4. (А)

Полеміка з А. Гуд-им з приводу його статті про доповідь Ф. Мелешка (див. ч. 2014).

2040. Мірчук, Петро. *Трагічна перемога.* — Торонто, Ліґа визволення України, 1954. 63 с. (Б)

Трагічною перемогою називає автор перемогу українських соціялістичних партій над Українською народною партією під проводом М. Міхновського в 1917 р. Це була "перемога носіїв і сторожів рабського сервілізму над національною гордістю". Основним джерелом є для автора *Відродження нації* В-ка. В-ка автор уважає одним з головних винуватців неуспіху наших визвольних змагань і називає його різними зневажливими назвами ("соціялістичний раб", "зрадник", "запеклий ворог національного самостійництва" і т. ін.).

2041. Пронівський, С. *Володимир Винниченко* (Статті й матеріяли). Нью-Йорк, УВАН, 1953. — "Українське громадське слово", Нью-Йорк, II. 1954, ч. 2, с. 46-48. (А)

Неґативна рецензія. Обговоривши всі статті збірника, автор заявляє, що "із збірника ясно випливає тенденція зменшити історичне значення В. Винниченка [...]. Тим на наукову вартість цього збірника кладеться тінь сумніву".

2042. Пронівський, С. *Доля архівів і рукописів Володимира Винниченка і Микити, Миколи та Антоніни Шаповалів.* — "Українське громадське слово", Нью-Йорк, XI, 1954, ч. 11, с. 270. (А)

Автор остерігає, що справа збереження цих архівів не повинна попасти в руки установ і осіб, які "ні одного твору покійного В. Винниченка не вмістили, іґнорували, поборювали й бойкотували саме ім'я Винниченка".

2043. Р. К. *Зайве видання.* УВАН у США. Комісія для охорони і збереження літературної та мистецької спадщини В. К. Винниченка. *Володимир Винниченко* (Статті і матеріяли). Нью-Йорк, 1953. — "Розбудова держави", Клівленд, літо 1954, ч. 2, с. 35-36. (У)

Неґативна рецензія на збірник УВАН (див. ч. 715). Зокрема гостро критикує рецензент статті Розалії Винниченко і Бориса Подоляка. "Підсумовуючи всі позитиви і неґативи збірника, приходимо до висновку, що його поява на українському книжковому ринку під сучасну пору себе не виправдує".
У своїх *Замітках* до цієї рецензії редакція "Розбудови нації" додає ще низку обвинувачень В-кові й неґативних зауважень про його політичну діяльність.

2044. Удовиченко, Олександер. *Україна у війні за державність.* Історія організації і бойових дій Українських Збройних Сил 1917-1921. — Вінніпеґ, Видав Дмитро Микитюк, 1954. 176 с. (Б)

Згадки про створення Директорії з В-ком на чолі, протигетьманське повстання й ін.

2045. Феденко Панас. *Ісаак Мазепа — борець за волю України.* — Лондон, "Наше слово", 1954. 228 с. (У)

Численні згадки про В-ка та його політичну діяльність. Наприкінці книги подано тексти листування між В-ком та І. Мазепою (два листи В-ка й один І. Мазепи).

2046. Ходоровський, Андрій. *Пам'яті Володимира Винниченка.* — "Українське громадське слово", Нью-Йорк, VII. 1954, ч. 7, с. 157. (А)

Вірш-некролог.

2047. Шаповал, М. Ю. *Гетьманщина і Директорія.* — "Українське громадське слово", Нью-Йорк, I-II, IV-XII. 1954; ч. 1-2, 4-12; с. 8-10, 28-32, 81-86, 106-109, 132-137, 159-162, 185-190, 208-213, 233-238, 257-262, 277-279.
_____. У кн. того ж автора *Гетьманщина і Директорія* (Спогади). Упорядкував С. Зеркаль. Бібліотека "Українського громадського слова", ч. 8. — Нью-Йорк, Видала Українська громада ім. М. Шаповала, 1958. 121 с. (А, Б)

У вступній примітці редакція повідомляє, що їй пощастило одержати рукопис цих ніде ще недрукованих спогадів.
Повстання проти гетьмана П. Скоропадського й німців у 1918 р. зорганізували В-ко й М. Шаповал. Спогади Шаповала — це детальний опис усіх підготовних фаз цього повстання, як ось: конспіративні наради автора з В-ком, намічення і приєднання інших учасників повстання, складення пляну дії, початкові труднощі й невдачі, мінливість української і закордонної політичної ситуації та спричинені цим зміни у плянуванні повстання, переговори з більшовицьким представником Д. Мануїльським, перехід автора й В-ка на нелеґальний стан через небезпеку від гетьманської розвідки, наради з представниками українських партій та спроби приєднати їх до повстання і, вкінці, вибір Директорії та початок повстання.

2048. Шерех, Юрій [псевд. Юрія Шевельова]. *Українська еміґраційна література в Европі 1945-1949.* Ретроспективи й перспективи. — "Овид", Буенос-Айрес, 1954, ч. 3, 4, 5, 6; с. 1-2, 12-13; 3-8; 2; 8-10.
_____. У кн. того ж автора *Не для дітей.* — Нью-Йорк, "Пролог", 1964, с. 226-274. (Б, У)

Автор згадує про В-ка романіста й драматурга: "Ідеологічний роман будує і Володимир Винниченко (*Нова заповідь*). Тут конфлікт комунізму й капіталізму і шукання третьої сили між ними розгорнені в широких, хоч часом наївних партіях, але самі ці партії вплетені в гостру схему напруженого сюжету авантурно-кримінального роману"; "Досі драматургія була розмірно менше опрацьованим літературним ґатунком у нас. Театральність наших передових драматургів — Тобілевича і Лесі Українки була, власне, річчю дискусійною. Тільки в поодиноких творах В. Винниченка і М. Куліша наша драматургія дала незаперечно сценічні зразки високої літературної якости" та ін.

1955

2049. Бабишкін, Олег; Курашова, Варвара. *Леся Українка; життя і творчість.* — Київ, Держ. в-во худож. літератури, 1955, 475 с. (Б)

О. Бабишкін, у цій книзі автор розділу *Життя і творчість Лесі Українки в час революції 1905-1907 рр.,* аналізує драматичну поему Лесі Українки *Оргія* і ставить при цьому питання, "проти кого конкретно вона була спрямована?". На думку Бабишкіна, — проти В-ка: "Лесю Українку, знаючи її симпатії до марксизму, офіційно запросили взяти участь в українському журналі марксистського напрямку, який мав виходити з січня 1913 р. Проте, взнавши, що в цьому журналі "Дзвін", який тільки іменував себе марксистським, беруть участь соціял-зрадники і ренеґати типу Винниченка, Леся Українка виявила сумнів у напрямку цього видання і не дала згоди на вміщення свого прізвища

серед його авторів" (с. 445). А далі автор пише: "Леся Українка довго думала над своєю обіцянкою щось дати до 'Дзвона' і, зваживши, що саме в цьому журналі співробітничає Винниченко, спрямувала свій твір проти ренеґатської діяльности цього пройдисвіта в політиці і літературі" (с. 446). І ще далі: "Леся Українка, не маючи змоги відмовитись від обіцянки дати свій твір у 'Дзвін', написала драматичну поему *Оргія*, у якій в образах Хілона і Федона викривала зрадницьку поведінку людей, подібних до Винниченка і Ко" (с. 447). Автор дає свою наскрізь неґативну оцінку творчости В-ка і твердить, що Леся Українка ставилася до творів В-ка "гостро неґативно" (пор. ч. 3049).

2050. Богацький, П. *"Українська хата".* — "Українське громадське слово", Нью-Йорк, V, VII. 1955; ч. 5, 7; с. 101, 143. (А)

У спогадах колишнього редактора "Української хати" знаходимо згадки про співпрацю В-ка в цьому журналі, напр., про надрукування в "Українській хаті" Винниченкових оповідань *Талісман* і *Таємна пригода*, що "дало притоку 'цнотливій' 'Раді' і радянам підняти галас про те, що Винниченко пише, а 'Українська хата' друкує 'страшну порнографію' ".

2051. Богацький, П.; Шаповал, М.; Животко, А. *Українська хата. Київ. 1909–1914* (Спогади). Упорядкував Сава Зеркаль. (Бібліотека "Українського громадського слова", ч. 2). — Нью-Йорк, Видала Українська громада ім. М. Шаповала, 1955. 52 с. (Б)

Поміж співробітниками "Української хати" кількаразово згадано В-ка. Напр., редактор-видавець Павло Богацький згадує про В-ка, "що друкував свої твори в 'Українській хаті' на особливих, фінансово виключних умовах. Він єдиний діставав у нас гонорар — 100 рублів за аркуш друку. Видрукував у нас три оповідання з серії 'порнографічне', на присуд цнотливого українського громадянства, за які Бородай, старий дивак, викидав його твори з українських книгарень. 'Українська хата' не посоромилась і не побоялась — друкувала й ще добре платила" та ін.

2052. В. С. *Роковини смерти В. Винниченка.* — "Народна воля", Скрентон, 31. III. 1955, ч. 13, с. 5. (У)

6. III. 1955, з приводу 4-их роковин смерти В-ка відбулося в Нью-Йорку засідання Комісії УВАН для охорони спадщини В. Винниченка. Голова Комісії Г. Костюк розповів присутнім про останні хвилини життя і смерть В-ка. В. Чапленко прочитав доповідь про мову Винниченкових творів, а В. Приходько розказав про доповідь молодого В-ка на нелеґальних зборах революційної молоді в Кам'янці Подільському 1906 р.

18. III. 1955 у нью-йоркському Літературно-мистецькому клюбі відбувся вечір присвячений В-кові. Доповіді про В-ка прочитали В. Чапленко і Г. Костюк.

2053. Донцов, Д. *Безідейні суєслови* (Ідеологія і чин). У кн. того ж автора *Московська отрута* (с. 152–171). — Торонто, Спілка визволення України, 1955, 289 с. (У)

Неґативні згадки про політичну діяльність В-ка під час визвольних змагань та його публіцистику на еміґрації.

2054. Донцов, Д. *Невсих Невтихович — соціяльним реформатором (Нова заповідь* В. Винниченка). У кн. того ж автора *Московська отрута* (с. 268–277). —

Торонто, Спілка визволення України, 1955. 289 с. (У)

Стаття-рецензія з 1953 року. Автор висміває роман В-ка *Нова заповідь*, кепкує з його ідеї колектократії і в такому ж насмішкуватому тоні переказує зміст роману, зауважуючи, що в цьому творі "вульгарною хамсько-босяцькою мовою йде балачка наших пирятинських парубійків про справи світової політики". "Винниченко писав свій роман по-українськи, головні дієві особи — українці, видавництво, яке випустило роман, називається 'Україна'. Але ні в змісті балачок, проєктів і акції — не знайдете *ні України, ні взагалі нічого українського*. Герої тільки говорять своїм утраквістичним волоп'юком. Але весь їх патріотизм вичерпується отією 'рідною мовою' ". Підсумок статті: "Віє від роману задушне повітря якогось тривіяльного сентименталізму, незнищимого туподумства з тугою за ідилією, розхристаністю думки, повним браком волі, характеру й почуття людської гідности, огидним матеріялізмом, рабською психікою плебея. Саме видання *Нової заповіді*, реклями їй та її авторові свідчать про моральну й умову деґенерацію тих кіл і про повний заник у них почуття національної гідности".

2055. Донцов, Д. *"Скажені вовки" й "вихолощені марксисти"*. У кн. того ж автора *Московська отрута* (с. 212-221). — Торонто, Спілка визволення України, 1955, 289 с. (У)

Про антимілітарні виступи В-ка і його неґативний вплив на творення української збройної сили. Також цитата з *Відродження нації* про те, що українські соціял-демократи "вихолостили марксизм" (пор. ч. 2074).

2056. *Збірка українських новель.* Вступна стаття Миколи Глобенка. — Нью-Йорк, НТШ, 1955. 351 с. (Б)

У вступній статті *Оповідання в українській прозі 20 століття* автор відзначає, що В-ко у своїх новелях не продовжував народницьких традицій. Попередником В-ка автор уважає І. Франка з його натуралістичними оповіданнями й етюдами. Натуралізм новель В-ка також "здебільша виявляє вплив Мопассана". Схарактеризувавши декілька Винниченкових оповідань, автор підсумовує: "Випустивши ряд оповідань, Винниченко став відомий як драматург і як романіст, і новеля в пізнішій його творчості відійшла на другий плян" (с. 14).

2057. Мірчук, Петро. *Від Другого до Четвертого Універсалу.* — Торонто, Ліґа визволення України, 1955. 70 с. (Б)

Розглядаючи політичну діяльність В-ка в добу УЦРади, автор скрізь дає йому неґативні оцінки й обвинувачує В-ка, що він як голова Генерального Секретаріяту вів свідому шкідницьку роботу проти самостійности України.

2058. Ничка, Григорій. *Український незалежний театр у Львові.* — "Київ" Філядельфія, I-II, III-IV. 1955; ч. 1, 2; с. 18-24, 70-75.
_____. *Наш театр,* Нью-Йорк, ОМУС, 1975, т. 1, с. 127-145. (Б)

Спогади про театральні вистави у Львові в рр. 1920-1921, у т. ч. вистави Винниченкових п'єс *Панна Мара* ("Прем'єра *Панни Мари* мала великий успіх"), *Молода кров* ("Цю п'єсу публіка і преса прийняли дуже прихильно"), *Базар* та *Чорна Пантера і Білий Ведмідь*.

2059. *Огляд українського життя.* — "Новий шлях", Вінніпеґ, 6. V. 1955, ч. 36, с. 5.

(А)

Інформація (за "Бюлетенем" УВАН), що Комісія УВАН для збереження й охорони спадщини В-ка працює над упорядкуванням збірника, присвяченого В-кові. Ця комісія провела також заходи для охорони оселі "Закуток" у Франції, де жив і помер В-ко.

2060. Осьмачка, Т. *На початку — слово* (Думки письменника й громадянина на актуальні культурно-політичні теми). В. Винниченко на тлі сучасної української прози. — "Український Прометей", Детройт, 12, 19, 26. V, 2. VI. 1955; ч. 19, 20 21, 22; с. 2, 3, 3, 3. (У)

У цьому циклі чотирьох статтей автор висловлюється з найвищими похвалами про літературну творчість В-ка, "який своїм велетенським талантом зробив непроминальний вплив на всю революційну, і пореволюційну, і контрреволюційну прозу". Його оповідання "пересягають всі мистецькі жанри в українській літературі", а кожний його роман "незрівняно кращий" від романів М. Ґорького. Українські письменники є "під величезним впливом Винниченкової манери письма. Косинка, Підмогильний, Антоненко-Давидович і Хвильовий, і всі вони нам лишили недосконалі праці: композиційно слабші від найслабших Винниченкових творів". "За всю світову дитячу літературу я не проміняю одного Винниченкового оповідання з життя нещасної української дитини, яке зветься *Кумедія з Костем.* Воно великої мистецької сили, бо з геніяльним почуттям реальности нашого життя і повне нашої національної потоптаної правди". Не щадить автор гірких слів докору українській еміґрації за її ставлення до В-ка: "А Винниченка наша еміґрація викинула геть з усім його мистецьким набутком, цим зворушливо єднаючись з російськими більшовиками". У противагу еміґрантам автор показує свідомих українців-більшовиків, які під час нищення книжок В-ка в УРСР, "прийнявши заштамповані книжки для знищення вдень, уночі відривали палітурки з титульними сторінками і роздавали старшим учням і грамотним селянам, щоб поховали по горищах. І таке було по всій Україні. Та наша еміґрація і не гадає, що вона з письменником діє так само, як і москалі". Наприкінці автор підсумовує, що В-ко "найбільший між усіма нашими прозаїками і найбільший письменник гайдамацьких нащадків! Він стоїть на порозі 20 років цього сторіччя і кидає тінь від своєї постаті аж до наших днів".

2061. Сидоренко, Т. *На захист "Соняшної машини".* — "Новий шлях", Вінніпеґ, 17. X. 1955, ч. 83, с. 7. (А)

Осуд політичної діяльности В-ка і оборона його літературної творчости, зокрема роману *Соняшна машина.*

2062. Т-кий, С. [крипт. С. Тупицького]. *Спогади про зустріч з Володимиром Кириловичем Винниченком.* — "Українське громадянське слово", Нью-Йорк, 15. VII. 1955, ч. 7, с. 139-142. (А)

Зустріч автора з В-ком відбулася 18. II. 1938 в Парижі напередодні конґресу Міжнародного бюра революційно-соціялістичних партій. Темою розмов цієї і наступних зустрічей була подорож В-ка на Україну 1920 року та поточні питання визвольної боротьби українського народу. Під час зустрічей автор мав змогу приглянутися до невідрадних матеріяльних умов життя В-ка.

2063. Чапленко, Василь. *Пам'яті В. Винниченка.* — "Вперед", Мюнхен, III. 1955, ч. 3, с. 6, 8.

_____. П. н. *На відхід чесного з собою* (У тридцяті роковини смерти В. Винниченка). — "Нові дні", Торонто, III. 1981, ч. 3, с. 10-13. (Б)

Автор називає В-ка "шукачем нового", який "ішов трьома шляхами: а) особистого удосконалення, б) громадсько-політичної діяльности і в) літературно-мистецької творчости". Перший з цих шляхів В-ко почав своєю теорією чесности з собою. На думку автора, "С. Єфремов неправильно зрозумів цю теорію, назвавши її 'гнучкою чесністю', яка, мовляв, дає змогу робити все дозволене й недозволене. Насправді в цій теорії Винниченко мав на увазі *справжню* чесність перед своїм сумлінням, що виключає т. зв. дворушництво". Громадсько-політична діяльність В-ка освітлюється його теорією всебічного визволення українського народу, а насамперед національного й соціяльного. "Винниченко був *послідовний демократ* і гостро засуджував диктаторські режими більшовизму й фашизму. В останній своїй статті *Два спростовання* Винниченко писав: 'Історія покрила глумом і ганьбою російських комуністів, перевернувши їхню революційність у протилежність, зробивши з них не всебічних визволителів, а всебічних гнобителів' ". Переходячи до літературної творчости В-ка, автор наводить спочатку захоплені відгуки на цю творчість наших найвизначніших критиків (С. Єфремов, І. Франко, М. Зеров і ін.) та приходить до висновку, що "Винниченко — один з тих небагатьох наших письменників (Шевченко, М. Коцюбинський, Леся Українка), що з ними ми сміливо можемо показатися й перед широким світом. Можна навіть сказати, що якби він писав якоюсь поширеною в світі мовою — англійською, французькою чи німецькою — то з нього був би письменник світової слави". Наприкінці автор розглядає питання неґативного ставлення еміґраційного громадянства до В-ка і вбачає причину такого ставлення, м. ін., у тому, що після прогри визвольних змагань "наше суспільство, шукаючи винуватих, почало скидати на нього, як провідну особу, провину за свою поразку".

2064. Чикаленко, Євген. *Спогади 1861-1907.* Передмова В. Дорошенка. Обкладинка П. Холодного. Портрет автора С. Мако. — Нью-Йорк, УВАН у США, 1955, 502 с. (У)

В-ко звав Чикаленка своїм "хрищеним батьком", бо завдяки Чикаленкові був надрукований у журналі "Киевская старина" 1902 року його перший літературний твір *Краса і сила*. Про цю подію розповідає Чикаленко у *Спогадах* , як також про свої часті зустрічі і дружбу з В-ком, спільну подорож за кордон та ін. (див. також ч. 1828, 2009).

2065. Шинкар, П. *Про того, якого "викинуто з нації".* — "Українські вісті", Новий Ульм, 26. V. 1955, ч. 46, с. 2. (У)

Четверті роковини з дня смерти В-ка наша еміґраційна преса обійшла мовчки. Автор висловлює своє обурення з приводу цього, бож В-ко був визначною постаттю в історії України. І так, напр., з погляду державних органів колишньої царської Росії, "чи не другим з черги, після Т. Г. Шевченка, Винниченко для них був найнебезпечнішою особою на тлі національно-соціяльного усамостійнення України. Здається, ніхто більше з українців не зазнав переслідувань та утисків від царсько-поліційної влади, як Винниченко. В. К. Винниченка, як письменника, знала ціла Україна". Про популярність його творів свідчить те, що коли вийшла з друку його *Соняшна машина*, то сотні людей стояли в чергах перед книгарнями, щоб придбати цю книжку. *Соняшна машина* мала кандидувати на Нобелівську премію, але "ніхто інший, як свої, не допустили до цього". "Відомо також, що його п'єси йдуть на сценах майже всіх столичних театрів". В-ко був

автором усіх чотирьох Універсалів, першим прем'єром уряду УНРеспубліки і першим головою Директорії. "Кажуть, що Винниченко допустився помилок. Може бути. А хто жив, діяв і не помилявся?". Наприкінці автор висловлює сподівання, що в наступному році українська еміґраційна громада відзначить належно 5-ті роковини з дня смерти В-ка.

1956

2066. Винниченко, Р. *Лист до редакції.* — "Вперед", Мюнхен, VIII. 1956, ч. 8, с. 8. (Б)

Лист вдови В-ка Розалії Яківни з приводу появи брошури Б. С. Бутника-Сіверського *Винниченко про Петлюру* (див. ч. 714). У цій брошурі її автор умістив декілька уривків з праці В-ка *Заповіт борцям за визволення,* "скомбінувавши їх так, що деформується їх справжній зміст".

2067. Жовінська, Шифра. *Боротьба Лесі Українки проти "утішительства" і зради.* У кн.: *"Леся Українка; публікації, статті, дослідження".* — Київ, В-во Академії наук УРСР, 1956, т. 2, с. 353-369. (Б)

Аналізуючи драматичну поему Лесі Українки *На полі крови,* авторка статті твердить, що створений у цьому творі новий варіянт образу Юди, як символу зради, був одним з засобів боротьби Л. Українки проти деструктивної творчости В-ка й російського письменника Л. Андреєва. "Викриття зради на образі Юди мало величезне значення на українському ґрунті саме тому, що в цей час В. Винниченко підносив у своїх творах культ зради, запроданства. Для Винниченка 'вже не було питання: продати чи не продати, а залишалося тільки питання, як би продати якнайдорожче' ". [Слова в одиничних лапках — це внутрішня цитата в тексті статті. Авторка статті не подає джерела цієї цитати]. "У своїх творах Винниченко зводив наклеп на революціонерів 1905 р., обливав брудом учасників революційного руху 90-900-х років" і т. п.

2068. Мовчан, Ю. *Щоб було ясно і зрозуміло.* — "Українські вісті", Новий Ульм, 12. I. 1956, ч. 4, с. 3. (У)

Стаття про ролю Українських Січових Стрільців у наших визвольних змаганнях, зокрема в бою на Маківці. Автор цитує слова В-ка, який, бувши прем'єр-міністром, сказав, що "таке військо як Січові Стрільці родиться раз на тисячу років".

2069. Наддніпрянець, Володимир. *Українські націонал-комуністи.* Їх роля у визвольній боротьбі України 1917-1956 рр. — Мюнхен, Накладом Української національної ґвардії, 1956, 104 с.
_____. 2-ге вид. — Торонто, Спілка визволення України, 1983. 110 с. (У)

Згадки про В-ка, який "хитався між демократією і своїм вимріяним 'спеціяльним' комунізмом".

2070. Недзвідський, Андрій. *Роман Юрія Смолича "Світанок над морем".* У тій же кн. (т. 2, с. 393-405). — Київ, Держ. в-во худож. літератури, 1956, 2 т. (Б)

Післяслово до роману Ю. Смолича з доби Директорії УНР (див. ч. 2072). Підкреслено "безперечну удачу", якої досягнув Ю. Смолич, "зображуючи

Винниченка і його переговори з інтервентами": "Несподівано обирає письменник для місця побачення Винниченка з представником французького командування... публічний дім пані Мурзіді. Ця деталь повністю виправдовує себе, бо вона спрямована письменником на те, щоб показати петлюрівщину, націоналістичну контрреволюцію як повію на послугах міжнародного імперіялізму. Змалювання зустрічі в такій незвичайній, здавалось би, обстановці вказує і на смаки самого Винниченка, який завжди милувався еротикою, охоче робив героями своїх творів повій та відвідувачів публічних домів".

2071. Петлюра, Симон. *Статті, листи, документи.* — Нью-Йорк, Видано Українською Вільною Академією Наук у США, 1956-1979. 2 т. (У)

Автор гостро осуджує політичну діяльність В-ка в добу української революції, напр.: " 'божевільство', недалекозорість, недержавність наших тодішніх політиків, як от Грушевський, Винниченко". Про Винниченкову поїздку в Україну 1920 р. автор пише, що "ця наївна подорож Винниченка коштувала йому компромітації і загублення кредиту політичного діяча серед усіх поважних кругів українського громадянства". Також і літературну творчість В-ка, за винятком ранньої, автор оцінює неґативно: "Винниченко — найбільш видатний талант — пішов останніми часами по таких шляхах, що доводять до якогось круга, в якому півні крутяться". У своїй рецензії п. н. "*Дзвін*" — *збірник* (т. 2, с. 129-132) автор суворо критикує Винниченкову п'єсу *Щаблі життя*: "П'єса з художнього боку слабша від попередніх. У цій чимало незугарностів художніх, багато непотрібної і часто нерозумної балаканини. З соціяльного боку вона навіть може мати шкідливий вплив на деякі групи громадянства" та ін. (див. також ч. 765).

2072. Смолич, Юрій. *Світанок над морем.* Роман. Ілюст. А. І. Рєзніченка. (Бібліотека українського романа та повісті). — Київ, Держ. в-во худож. літ-ри, 1956. 2 кн. (Б)

Серед неґативних персонажів цього роману з часів Директорії УНР автор поставив на першому місці В-ка. Свої характеристики В-ка автор переплітає лайкою та вкладає зневажливі вислови про В-ка також в уста інших неґативних персонажів роману, напр. С. Петлюри: "У своєму стремлінні до европеїзації [В-ко] заражений не тільки люесом, але й великоросійською достоєвщиною". Окремий розділ роману присвячений зустрічі В-ка з представником французького уряду. Зустріч відбулася в Одесі в публічному домі (див. ч. 2070). Під час цієї зустрічі В-ко підписав умову, що Директорія входить "у склад єдиної і неділимої Росії, яка відроджується" та зобов'язується "надати французькій республіці концесію на всі залізниці України на п'ятдесят років" і т. п. (пор. ч. 1494, 1670, 1911). Закінчення розділу: "Україна — ще раз — була продана українськими буржуазними націоналістами".

2073. Стахів, Матвій. *Перша совєтська республіка в Україні.* Нарис історії російської аґресії та конституційного розвитку совєтської влади під час першої частинної окупації України (Політично-наукова бібліотека, ч. 18-21). — Нью-Йорк, Українська вільна громада в Америці, 1956, ч-а 2. (Н)

Згадки про В-ка, напр., про його виступ, як голови Ген. Секретаріяту, на Всеукраїнському з'їзді рад у Києві 17. XII. 1917, його полемічні виступи в пресі тощо.

2074. Ульянець, Іван. *Про ролю УСС'ів в українській визвольній боротьбі.* — "Вперед", Мюнхен, II. 1956, ч. 2, с. 5-6. (Б)

Покликаючися на вислів В-ка, що "таке військо як Січові Стрільці родиться раз на тисячу років", автор зауважує, що "ця цитата спростовує твердження наклепників на В. Винниченка, ніби він був ворогом творення українського війська".

2075. Чижевський, Дмитро. *Історія української літератури від початків до доби реалізму.* — Нью-Йорк, УВАН у США, 1956. 510 с. (У)

Автор вказує на подібність в ідеалізації селянських персонажів у драматичних творах І. Котляревського і в п'єсі В-ка *Молода кров* (с. 360).

2076. Шаповал, М. *Мандрівне.* — "Українське громадське слово", Нью-Йорк, І. 1956 - IX. 1957; ч. 1-12, 1-7, 9; с. 5-9, 27-31, 53-58, 77-82, 111-114, 129-133, 149-154, 179-184, 201-206, 223-228, 247-252, 275-278, 7-12, 31-34, 55-58, 77-82, 97-102, 115-118, 137-140, 179-182. (Б)

Щоденник. Часті згадки про В-ка і численні інформації про зустрічі та співпрацю автора з ним у 1919-1924 рр.

2077. Шинкар, П. *В. К. Винниченко* (До 5-ліття з дня його смерти — 6 березня 1951 р.). — "Українські вісті", Новий Ульм, 11. III. 1956, ч. 19, с. 2.
_____. "Український Прометей", Детройт, 17. V. 1956, ч. 15, с. 3.
_____. "Українське громадське слово", Нью-Йорк, VII. 1956, ч. 7, с. 147-148 (Скорочено). (Б, У)

Автор розглядає причини ворожого ставлення частини еміґрації до В-ка, осуджує таке ставлення і закликає виправити його виданням літературної спадщини В-ка.

2078. Юриняк. А. *Творче обличчя Винниченка — повістяра.* — "Український Прометей", Детройт, 12, 19, 26. VII, 2. VIII. 1956; ч. 23-26; с. 2-3, 2-4, 2-3, 2-3.
_____. "Українські вісті", Новий Ульм, 9, 13, 16, 20. IX. 1956; ч. 68-71; с. 2-3, 2-3, 2-3, 2-4. (А, У)

Аналіза Винниченкових оповідань та повістей, ілюстрована численними цитатами й переказами змісту. У ранній творчості В-ка автор відмічає майстерні образи персонажів. Ці ранні оповідання В-ка "дають дуже реалістичний мистецький образ саме тих ділянок і кутків української дійсности першого-другого десятиріччя нашого віку, яких інші наші письменники не відобразили". В ранніх Винниченкових творах автор ще відзначає їхню "надзвичайну дорослість і зрілість". В-ко, "маючи 21 рік, потрапив дати такої мистецької висоти річ, як перше його друковане оповідання *Краса і сила*". З романів В-ка автор присвячує особливу увагу *Історії Якимового будинку* і *Запискам Кирпатого Мефістофеля.* Далі автор розглядає портрети, характеристики, діялог, гіперболізацію і шарж у Винниченковій творчості. Кінцева частина статті присвячена мові оповідань і повістей В-ка. Висновок автора: "Вол. Винниченко був, безперечно, одним з найвидатніших і найориґінальніших мистців слова перших двох десятиліть XX віку".

1957

2079. *Винниченко Володимир.* У кн.: Онацький, Євген. *Українська мала енциклопедія.* — Буенос-Айрес, Накл. Адміністратури УАПЦ в Арґентіні, 1957-1967. 16 кн. (Б)

Наскрізь неґативна характеристика В-ка як письменника і політика: "...талановитий український письменник, на жаль, надто перейнятий духом сучасної йому московської проґресивно-розкладової літератури", "завдав багато шкоди українській визвольній справі" і т. ін. (с. 155).

2080. Волиняк, Петро. *У справі В. Винниченка.* — "Нові дні", Торонто, XI. 1957, ч. 94, с. 30. (Б)

З уваги на численні листи читачів, редактор "Нових днів" заявляє, що він дуже шанує В-ка як письменника, але відкидає й засуджує його як політика. "Нові дні" друкують матеріяли про В-ка на те, щоб їх зберегти, "бо В. Винниченка з історичного рахунку скреслити ніяк і нікому не вдасться, не зважаючи на всі заходи в цьому напрямку".

2081. Гірняк, Йосип. *Амбросій Максиміліянович Бучма.* — "Українська літературна газета", Мюнхен, II. 1957, ч. 2, с. 7. (У)

З приводу смерти А. Бучми. Автор зауважує, м. ін., що "післяреволюційний український театр не знає кращого виконавця характерних образів у драматургії Винниченка".

2082. Ґеер, Н. [крипт. Наталі Ґеркен-Русової]. *В. К. Винниченко — голова Директорії* (З серії "Ґалерія героїв нашого часу або Cavalieri della brutta figura"). — "Вісник", Нью-Йорк, X, XI. 1957; ч. 10, 11; с. 26-28, 20-23.
_____. П. н.: *Володимир Винниченко — духовий москаль!* — "Батьківщина" Торонто, 30. XI. - 21. XII. 1957, 1-18. I. 1958; ч. 40-43, 1-4; скрізь на с. 8-ій. (А, Б)

Низка спогадів про В-ка, "одного з персонажів ґалереї 'кавалерів темного образу' і головних винуватців прогри нашого національного відродження". У всіх цих спогадах В-ко зображений наскрізь неґативно.
У "Батьківщині" редакція додає до цих спогадів свій вступ, у якому називає В-ка, м. ін., "здеґенерованою особистістю, яку доля залишила для українського народу лише з українським іменем, а з московською душею".

2083. Донцов, Д. *Підстави нашої політики.* 2-е вид. — Нью-Йорк, Організація оборони чотирьох свобід України, 1957. 210 с. (Б)

У розділі *Іспит історії* (1917-1920) автор гостро осуджує політичну діяльність В-ка в добу УЦРади й Директорії УНР. Численні цитати з Винниченкового *Відродження нації* — "книги, в якій несмачна вульґарність стилю успішно конкурує з грубою примітивністю думки".

2084. Дорошенко, Вол. *Перший президент відновленої української держави.* Акад. Михайло Грушевський, його життя і діяльність. — "Овид", Чікаґо. 1957, ч. 2-3, с. 29. (Б)

Згадки про неґативне ставлення В-ка до творення української реґулярної армії (пор. ч. 2074).

2085. *Дружина Винниченка тяжко хвора.* — "Хлібороб", Курітіба, 22. IX. 1957, ч. 38, с. 4. (А)

Повідомлення, що Розалія Винниченко спаралізована. "Становище хворої трагічне, вона немічна, самітня і без матеріяльних засобів". Винниченківська комісія УВАН у Нью-Йорку проголосила заклик надсилати пожертви на допомогу хворій дружині В-ка.

2086. Жук, Андрій. *Українська Соціялістична Партія* (1900-1904). У кн.: *Збірник "Української літературної газети" 1956* (с. 214-246). — Мюнхен, Вид. Українського товариства закордонних студій, 1957. 335 с. (У)

У книзі окремий розділ про об'єднання Української Соціялістичної Партії з Революційною Українською Партією в червні 1903 року у Львові. ЦК РУП складався тоді з В-ка, Д. Антоновича й М. Ткаченка. Одначе об'єднання тривало недовго. "В липні 1903 року В. Винниченко 'провалився' на кордоні з транспортом літератури і просидів у київській тюрмі майже півтора року". У Харкові арештовано Антоновича, а в Києві Ткаченка. Для спільної діяльности об'єднаних партій не було вже можливости.

2087. Літ. Р. *Дещо про джерела до найновішої історії (Відродження нації* Винниченка як джерело до історії). — "Народна воля", Скрентон, 17, 24, 31. X, 7, 14. XI. 1957; ч. 40-44; с. 2, 2, 2, 2-4, 2-7. (А, У)

Цикл 5-ох статтей. У першій з них автор проводить думку, що праця В-ка *Відродження нації* не є твором історичним (дарма що має піднаголовок *Історія української революції)*, а тільки полемічним, спрямованим проти М. Грушевського й С. Петлюри.

У другій і третій статтях автор з'ясовує ставлення В-ка до С. Петлюри. У *Відродженні нації* В-ко обвинувачує Петлюру, що він був славолюбним, любив театральність у своїх виступах і був важкий у співпраці. Автор розглядає ці обвинувачення в світлі свідчень близького співробітника В-ка М. Шаповала.

Четверта стаття обороняє Петлюру від закидів В-ка, що Петлюра не виявив належної рішучости в поборюванні антижидівських погромів, а то й ставився до них байдуже.

У п'ятій статті автор підводить підсумки своїх дотеперішніх міркувань і заявляє, що обвинувачення В-ка проти Петлюри безпідставні. У В-ка створився "кривий образ" Петлюри, а згодом "власний письменницький витвір про Петлюру так утривалився в уяві Винниченка, що він потім щиро вірив у нього, як у реальність".

2088. Мельниченко, Олександер. *Забутий письменник і політичний діяч.* — "Український Прометей", Детройт, 25. VII. 1957, ч. 30, с. 4. (А)

Навівши основні етапи літературної і політичної діяльности В-ка, автор заявляє, що "найновіша доба становлення модерного українства назавжди нерозривно зв'язана з ім'ям, творчістю і діяльністю В. Винниченка". Автор обурюється байдужим, а то й зневажливим ставленням української еміґрації "до людини, яку найбільше шанує Україна".

2089. Мицюк, Ол. *Перемога Директорії УНР над гетьманатом.* Вступ військ

Української Народньої Республіки у Київ (Уривок із спогадів). — "Народна воля", Скрентон, 12. XII. 1957, ч. 48, с. 7. (У)

Автор обороняє В-ка від закидів деяких істориків, що він "радив правим буржуазним українським діячам іти в гетьманські міністри, а одночасно (з Шаповалом) підготовляв повстання. Це є демагогія. Коли, в який час радив українцям іти в міністри?" (пор. ч. 1492).

2090. *Наше листування.* — "Нові дні" Торонто, XII. 1957, ч. 95, с. 31-32. (Б, У)

Лист читача П. Кулиняка й відповіь редактора "Нових днів" П. Волиняка. П. Кулиняк не згідний з Волиняковою неґативною оцінкою політичної діяльности В-ка (див. ч. 2080). Він підкреслює, що В-ко був головою уряду за УЦРади, головою Директорії УНР, автором чотирьох універсалів, а згодом тільки "переговорював з більшовиками, їздив до них в Україну, але повернувся і не став їх підголоском". Звертає також увагу, що під час 2-ої світової війни українці очікували, що, В-ко стане на чолі уряду, а це значить, що "населення України про нього погано не думало". Згадує також про те, що через російські і польські інтриґи В-ко не став лавреатом Нобеля.

П. Волиняк відповідає, що до своєї неґативної оцінки він дійшов, прочитавши Винниченкові праці *Відродження нації* і *Мій заповіт* [тобто *Заповіт борцям за визволення*].

2091. Онацький, Євген. *Квієтизм.* У кн.: *Українська мала енциклопедія.* — Буенос-Айрес, Накл. Адміністратури УАПЦ в Арґентіні, 1957-1967. 16 кн. (Б)

Під довідкою *Квієтизм* (с. 619-620) автор наводить цитату з *Відродження нації*, в якій В-ко "гостро картав політичний квієтизм своїх товаришів по партії, українських ес-деків". Усупереч цьому автор твердить, що квієтизм "був ідеалом і В. Винниченка".

2092. Піґідо, Ф. *Від автономії до назалежної України.* — "Український Прометей", Детройт, 4, 11. VII. 1957; ч. 27, 28; с. 2, 2. (У)

Про висилку до Петрограду делеґації УЦРади під проводом В-ка для переговорів з російським Тимчасовим урядом у справі автономії України і про створення першого українського уряду під головуванням В-ка.

2093. Підгайний, С. *Український національний комунізм.* — "Український збірник", Мюнхен, Інститут для вивчення СРСР, 1957, кн. 10, с. 115. (Б)

Не зважаючи на те, що "аж до 1933 року В. Винниченко писав листи до ЦК КП(б)У і ВКП(б) з проханням про дозвіл повернутися в Україну", його туди не пустили, "а якби і пустили, то розстріляли б, бо він не був інтернаціоналіст-комуніст, а націонал-комуніст".

2094. Р. *Доповідь, що зневажає 40-ліття.* — "Український Прометей", Детройт, 26. XII. 1957, ч. 52, с. 4. (А, У)

Автор критикує колишнього члена УЦРади В. Потішка, який 1. XII. 1957 виголосив у Філядельфії доповідь п. н. "Рушійні сили Української Революції", присвячену 40-літтю визвольних змагань, і не згадав у цій доповіді навіть прізвищ Грушевського, В-ка і Петлюри. "Коли ми шануємо Універсали, як

документи великої історичної ваги, — зауважує автор, — то ми тим самим мусимо шанувати і автора тих Універсалів, яким був В. К. Винниченко".

2095. Стахів, Матвій. *Друга совєтська республіка в Україні.* Нарис історії російської аґресії та конституційного розвитку совєтської влади під час другої частинної окупації України (Політично-наукова бібліотека, чч. 23-28). — Нью-Йорк, Українська вільна громада в Америці, [1957]. 368 с. (Б, Н)

Автор розглядає події в Україні від грудня 1918 до кінця серпня 1919. Чимало місця присвячує він В-кові. Крім численних окремих згадок про В-ка, автор з'ясовує докладніше такі справи, як договір В-ка з представниками російського уряду Х. Раковським і Д. Мануїльським про невтралітет більшовиків у повстанській війні Директорії проти гетьмана Скоропадського; зречення В-ка з членства в Директорії і його виїзд за кордон, щоб таким чином придбати для України воєнну допомогу Антанти; дипломатичну акцію В-ка в Угорщині і його переговори з Бела Куном та ін.

2096. Супруненко, М. *Перемога великої Жовтневої соціялістичної революції на Україні.* — Київ, Держ. в-во політ. літ-ри УРСР, 1957. 104 с. (Б)

Неґативні згадки про політичну діяльність В-ка в УЦРаді. Автор обвинувачує В-ка, що він пропаґував "стару антинаукову і позбавлену будь-яких підстав теорію безбуржуазности української нації", ставив "безпідставні обвинувачення Раднаркомові в небажанні визнати незалежність України" і т. п.

2097. Чапленко Василь. *Першочергові завдання винниченкознавства* (Тези доповіді). — "Нові дні", Торонто, IX. 1957, ч. 92, с. 17-21. (Б, У)

Доповідь була виголошена в Нью-Йорку 24. III. 1957, на науковому засіданні Винниченківської комісії УВАН. До першочергових завдань винниченкознавства автор зараховує: написання наукової біографії В-ка; наукове з'ясування ідеологічно-світоглядової позиції В-ка та його етично-філософських і політичних поглядів; виявлення всієї спадщини, друкованої і недрукованої; виготовлення бібліографії; жанрова характеристика творів; написання монографії про В-ка; вивчення театральної і фільмової історії його драматичних творів та ін.

2098. Чапленко, В. *Ще про національно-мовну політику більшовиків* (Спроба історичної аналізи). — "Нові дні", Торонто, IV. 1957, ч. 87, с. 14-17, 31. (Б, У)

З'ясовуючи мовну політику більшовиків на Україні, автор відзначає, що цю політику "надзвичайно яскраво зобразив геніяльно-спостережливий письменник В. Винниченко в драмі *Між двох сил,* написаній 1918 року". Для ілюстрації автор наводить два чималі уривки з цієї драми.

2099. Чижевський, Д. і Кошелівець, І. *Драма, драматична література.* У кн.: *Енциклопедія українознавства,* Париж, НТШ і в-во "Молоде життя", 1957, т. 2. (Б, У)

Автори цієї довідки приділяють чимало уваги В-кові. Називають його "дуже популярним автором у драмі доби модернізму" й характеризують так: "Виходячи з заперечення народницько-побутового реалізму своїх попередників, він зосередив головну увагу на психологічно-моральних проблемах, що хвилювали інтеліґенцію між двома революціями (1905-17), з типовим для декадансу

замилуванням до патології й обґрунтування аморальности ("чесність з собою").

2100. Шрам, П. *У Винниченка — натура отаманська, приспана в турецькому гаремі.* — "Вільна Україна", Детройт, 1957, зб. ч. 14, с. 56-57. (Б)

Автор цитує неґативні вислови Миколи Цеглинського про В-ка.

1958

2101. *Архів Володимира Винниченка.* — "Бюлетень" УВАН у США, Нью-Йорк, VIII. 1958, ч. 19, с. 16. (А)

У червні 1958 року перевезено з Мужен (Франція) до Колюмбійського університету в Нью-Йорку архів В-ка. Згідно з угодою, що її підписала вдова В-а Розалія Винниченко з одного боку, а з другого представники УВАН і Колюмбійського університету, користуватися архівом В-ка можна тільки за письмовим дозволом УВАН. Архів В-ка передано до Колюмбійського університету безкоштовно, "але з умовою, що коли на Україні буде відновлено демократичний устрій і Україна стане справді вільною і незалежною державою, де буде забезпечено справжню свободу слова і безстороннє наукове вивчення цих матеріялів, — то Колюмбійський університет передасть їх повністю Українській Академії Наук у Києві теж безкоштовно".

Картини В-ка передано до УВАН у Нью-Йорку.

2102. *Архів письменника Винниченка вивезено з Франції.* — "Українські вісті", Новий Ульм, 20. IV. 1958, ч. 30, с. 3. (У)

Вістка про те, що літературний архів В-ка вивезено із "Закутка" (Франція) до США. "Всі матеріяли навантажено на корабель, як майно Колюмбійського університету (США). У Франції вже кілька визначних українців підняли голос протесту проти вивезення цього архіву за океан не в українські руки (хоча українськими руками...". (див. також. ч. 2101).

2103. Битинський, М. *Моя відповідь у справі Винниченка.* — "Український голос", Вінніпеґ, 16. IV. 1958, ч. 16, с. 10. (У)

Ор. Чорногірський у статті *Несвідомість, глупота чи провокація?* (див. ч. 2132) осудив організаторів свята державности в Гемилтоні (Канада), які вивісили на сцені поруч портретів М. Грушевського й С. Петлюри також і портрет В-ка. М. Битинський, як автор тієї декорації, відповідає на статтю й заявляє, що В-ко не допустився жадного кримінального ні національного злочину, тож нема перешкод у вивішенні його портрету. Як голова Директорії УНР, він був не тільки прем'єр-міністром, але й головою держави, так само як М. Грушевський і С. Петлюра. Крім цього, В-ко був автором 4-го Універсалу, цитати з якого були також виставлені в декорації на сцені. Було б по-блюзнірськи й по-більшовицьки вшановувати твір, а зневажати його автора. В-ко також "чи вгодно це кому чи ні — належить до найвизначніших людей нашої культури". Щождо пізніших політичних помилок В-ка, зокрема його взаємин з більшовиками, то автор вказує на факт, що від подібних "винниченківських гріхів" не був вільний і Є. Коновалець, який мав неодноразові стосунки з більшовиками. Одначе ніхто не робить йому з цього приводу закиду національної зради.

2104. Весоловський, Петро. *Так будувала державу Директорія* (З циклу "Як було?"). — "Батьківщина", Торонто, 25. I.-1. II, 8-15. II. 1958; ч. 5-6, 7-8; с. 5, 8; 7-8.

(У)

Згадки про В-ка, напр., про те, що після повалення гетьманату В-ко поселився в гетьманському палаці, що В-ко не був бідняцького походження, як це твердила пропаґанда Директорії, а навпаки, батько його був заможним власником кількох будинків і т. п. Автор обвинувачує також В-ка у співвині за розстріл полк. П. Болбочана (див. також ч. 2124).

2105. Гірняк, Никифор. *Останній акт трагедії Української Галицької Армії.* — Перт Амбой, Видання Українського військово-історичного інституту в США, 1958. 285 с. (У)

Автор, колишній комендант Коша УСС і голова т. зв. "ревкому" УГА, подає інформації про співпрацю "ревкому" з В-ком у Харкові 1920 р. Ця співпраця велася таємно та продовжувалася і тоді, коли "ревком" переїхав до Тернополя після окупації цього міста Червоною армією. З Тернополя "ревком" надсилав В-кові у Харків спеціяльними післанцями звідомлення про більшовицьку політику в Галичині. Одне із цих звідомлень попало в руки В. Затонського, члена уряду УРСР. Таким чином зв'язки "ревкому" з В-ком були викриті і припинені.

2106. Гришко, Василь І. *Хто з ким і проти кого?* Відкритий лист-відповідь Юрію Смоличу. — [Новий Ульм], Видання Українського інформаційного бюра, 1958. 41 с. (Б)

У своїй брошурі *З народом чи проти народу?* (див. ч. 716) Ю. Смолич уживає як арґументів проти української еміґрації також і цитат з Винниченкової праці *Заповіт борцям за визволення.* Полемізуючи з цією брошурою взагалі, В. Гришко оспорює також і ці аргументи Ю. Смолича, а в своєму висновку заявляє: "Ваше покликання на *Заповіт* Винниченка викликає тільки обурення, — не лише фактом фальшування думок славного українського письменника та спекуляції його ім'ям, але й тим фактом, що ця безсоромна спекуляція відбувається в той час, коли в Україні твори й саме ім'я цього письменника заборонені та жорстоко переслідуються".

2107. Донцов, Дмитро. *Дві літератури нашої доби.* 2-е вид. (Бібліотека вид-ва "Гомін України", ч. 8). — Торонто, "Гомін України", 1958. 295 с. (Б)

Низка неґативних оцінок і лайливих епітетів на адресу багатьох українських письменників, у т. ч. і на В-ка ("яничар", "деґенерат", "комуніст", "сексуаліст" тощо). Цитати з *Відродження нації* і *Соняшної машини,* з яких критик виводить висновок, що В-ко проповідує кулінарні й сексуальні ідеали, "любов до ближніх, до самого себе, до свого тіла і до його розперезаних інстинктів", а герої його творів — це "вільна скотина", "глупо- цинічний і розпусно-похітливий балакун" і т. п.

2108. Зеркаль, Сава. *В 40 річницю Української Народньої Республіки.* — "Українське громадське слово", Нью-Йорк, I-II. 1958, ч. 1-2, с. 5-7. (А)

Подано особовий склад Генеральних Секретаріятів, Рад Народніх Міністрів і Директорії УНР під головуванням В-ка. "Авторами 4-го Універсалу — суверенности Української Народньої Республіки — були: М. Грушевський, В. Винниченко і Микита Шаповал.

2109. Кобзей, Т. *Відозва в справі Розалії Винниченко.* — "Народна воля", Скрентон,

14. VIII. 1958, ч. 31, с. 5. (А)

Автор інформує про свою поїздку до Европи й зустріч з дружиною В-ка Розалією Яківною, яка живе в невідрадних матеріяльних умовах, не маючи жадних прибутків. Вона сказала авторові, що на прожиток їй вистачало б 40 дол. місячно. Автор звертається з закликом до людей доброї волі скласти кожного місяця цю суму на допомогу вдові В-ка.

2110. *Комісія для збереження літературної та мистецької спадщини Володимира Винниченка.* — "Бюлетень" УВАН у США, Нью-Йорк, VIII. 1958, ч. 19, с. 14. (А)

Комісія зосередила увагу на справі збереження спадщини В-ка та на допомозі хворій дружині письменника Розалії Винниченко. Голова Комісії Г. Костюк з доручення УВАН виїздив до Мужен у Франції, щоб організувати перевезення архіву В-ка до США.

2111. Л. Д. [крипт. Любови Дражевської]. *Архів Володимира Винниченка.* — "Українські вісті", Новий Ульм, 29. V. 1958, ч. 41, с. 3.
_____. "Український Прометей", Детройт, 5. VI. 1958, ч. 23, с. 3. (А, У)

Звідомлення з доповіді Г. Костюка на засіданні УВАН у Нью-Йорку 4. V. 1958. Доповідач склав звіт із своєї поїздки до Франції, куди він їздив на доручення УВАН у справі архіву В-ка. Після смерти В-ка УВАН обговорила й зважила різні проєкти збереження його архіву. Залишити цей архів на місці в "Закутку" у Франції вимагало б великих коштів. Книгосховища Франції радо погоджувалися прийняти архів, але з умовою, що він перейде в національну власність Франції. Переговори з Колюмбійським університетом у Нью-Йорку показали, що найдоцільніше буде перевезти архів В-ка до того університету. Розалія Яківна Винниченко не погодилася продати архів свого покійного чоловіка, а лише передала його на схоронення до архіву Колюмбійського університету. Г. Костюк перевіз архів В-ка з Франції до Нью-Йорку (див. також ч. 2101).

2112. Лисий, В. *Ювілей без ювілята.* — "Вільна Україна", Трентон, 1958, ч. 18, с. 62-66. (Б)

Автор подає пресові звідомлення із святкувань 40-річчя УНР у Торонто, Клівленді, Чікаґо, Філядельфії, Детройті, Вінніпеґу й інших містах та відмічає, що на всіх цих святкуваннях не були названі прізвища ні Грушевського, ні В-ка, ні Петлюри (див. також ч. 2118).

2113. Майстренко, Іван. *З приводу моєї праці "Боротьбизм".* — "Вперед", Мюнхен, VIII. 1958, ч. 8, с. 7. (Б)

Полеміка з Р. Г. Симоненком, автором рецензії в київському "Українському історичному журналі" на названу працю І. Майстренка (див. ч. 2125, 2665). При цьому згадки про В-ка, якого Симоненко обвинувачує у фальсифікаторстві української історії.

2114. *Мета і засоби.* Написав Володимир Винниченко. — "Вільна Україна", Трентон, 1958, ч. 19, с. 24-28. (Б)

Передруковуючи цю статтю В-ка (див. ч. 532), редакція "Вільної України" попереджає її вступом, у якому дає свою оцінку цієї статті.

2115. Мовчан, Юліян. *В обороні чести В. Винниченка.* — "Український Прометей", Детройт, 1. V. 1958, ч. 18, с. 2. (А)

Полеміка з Ор. Чорногірським, автором статті *Несвідомість, глупота чи провокація?* (див. ч. 2132). Ю. Мовчан відповідає на обвинувачення, які Ор. Чорногірський поставив В-кові, і крім цього вияснює справу поїздки В-ка на Україну 1920 року та його заклики до українських еміґрантів повертатися на батьківщину.

2116. Мовчан, Ю. *З народом — проти московських окупантів* (Відповідь Юрієві Смоличеві і його хлібодавцям). — "Українські вісті", Новий Ульм, 7-10. VIII. 1958, ч. 59-60, с. 3-4. (У)

Полеміка з брошурою Ю. Смолича *З народом чи проти народу?* (див. ч. 716). Про В-ка Ю. Мовчан пише: "Подібно, як це роблять більшовики з Шевченком, Франком, Лесею Українкою і т. д., Смолич так само, витягаючи окремі вислови й речення з *Заповіту [Заповіт борцям за визволення* В-ка], намагається використати писання Винниченка для своєї антиукраїнської пропаґанди. Але оскільки брошура, видно, призначена виключно для 'потреб' еміґрації, а не для українців на батьківщині, Смолич, аби 'придобритися' еміґрації, увійти декому в довір'я, дозволив собі навіть на такі 'ліберальності', як відзначення деяких позитивних сторін діяльности декого з діячів української історії. Тому про твори Винниченка він говорить як про 'справді коштовні мистецькі цінності — літературні шедеври, які вражали глибиною спостереження життя та силою його реалістичного відтворення. То були твори, просякнуті любов'ю до рідного народу, тугою за його свободою, обуренням проти знедолення й дискримінації його пануючою тоді сваволею царату. То були твори, сповнені залюблености в рідну природу, в рідний національний характер, в самий національний кольорит України...'. Гарно сказано!".

2117. Мовчан, Ю. *Хто "забуває" Володимира Винниченка?* (Відповідь п. З. Книшеві і йому подібним). — "Український Прометей", Детройт, 10, 17. VII. 1958; ч. 28, 29; с. 2-3, 2-3. (А)

З приводу статті З. Книша *Винниченко чи Петлюра?* (див. ч. 2018). На закиди З. Книша проти В-ка автор дає свою обширну відповідь, підтримуючи її також свідченнями інших авторів.

2118. О. Х. *Чому не згадують Винниченка в 40-річчя незалежности України?* (Захисникам зміновіхівців і націонал-комуністів в альбом). — "Гомін України", Торонто, 1. III. 1958, ч. 10, с. 11. (А)

На початку автор цитує уривок з Винниченкової брошури *Поворот на Україну,* в якому В-ко закликає українських еміґрантів "вертатися на Україну для органічної корисної праці". Автор статті твердить, що "оце і причина, чому порядні люди і українці-самостійники не згадують імени Володимира Винниченка і навіть Михайла Грушевського, святкуючи 40-річчя проголошення незалежности України. Вони обидва були тими соціялістами, що поставили вище української незалежности і самостійности 'касу' тієї 'стихії', що 'створила Союз Радянських Республік' " (див. також ч. 2112).

2119. Пеленський, Ярослав З. *Самостійність і соборність.* — "Овид", Чікаґо, 1958, ч. 1, с. 5. (Б)

Згадка про вимогу представника французького уряду Фрайденберґа до українського уряду під час переговорів у 1919 році, щоб "вигнати Винниченка й Петлюру як псів". "Цей вислів ілюструє нам чи не найкраще одну з причин прогри наших визвольних змагань" (див. також ч. 1315, 1670, 1829, 1895).

2120. Пігідо, Ф. *Від автономії до незалежної держави.* — "Український Прометей", Детройт, 5. VI. 1958, ч. 23, с. 2, 4. (А)

Згадки про офіційне прийняття французького посла ген. Табуї в кабінеті В-ка в Києві і про промову В-ка французькою мовою на привітання цього першого представника Франції при українському уряді. Незабаром В-ко вітав представника Англії в Україні посла Barre. Автор згадує також про текст 4-го Універсалу: "З трьох поданих проєктів (М. Грушевського, В. Винниченка і М. Шаповала) 4-го Універсалу було вироблено спільну редакцію".

2121. Пігідо, Ф. *Від автономії до незалежної української держави.* — "Український Прометей", Детройт, 8, 15. V. 1958; ч. 19-20; с. 2, 4, 2-3. (У)

Про гострокритичний виступ В-ка проти російського Тимчасового уряду у справі автономії України 18. VIII. 1917, про З'їзд губерніяльних і повітових комісарів України, що його В-ко скликав до Києва на 16-17. X. 1917, про виклик В-ка до Петербурґу для звітування Тимч. урядові, проголошення 3-го Універсалу й ін.

2122. Пігідо, Ф. *До українсько-єврейських відносин у роках революції (1917-1920).* — "Українські вісті", Новий Ульм, 18, 22, V. 1958; ч. 38, 39; с. 2-3, 2-3. (У)

Цитата з Винниченкового *Відродження нації* про українсько-жидівську співпрацю в українській державі. Також свідчення жидівського автора (*Affaire Petlura — Schwarzbard,* par Elie Dobkovski) про те, що "ні Петлюра, ні Винниченко, ані інші видатні члени уряду не були погромниками".

2123. *Про мистецьку спадщину Володимира Винниченка* (З матеріялів радіо "Визволення"). — "Український Прометей", Детройт, 17. VII. 1958, ч. 29, с. 3. (А)

Звідомлення про засідання УВАН у Нью-Йорку, на якому Г. Костюк, голова Комісії УВАН для охорони літературної і мистецької спадщини В. Винниченка, склав звіт із своєї поїздки до Франції у справі перевезення архіву В-ка до США. Описано зміст архіву, з'ясовано умови, на яких архів В-ка зберігатиметься в Колюмбійському університеті в Нью-Йорку, та подано пляни УВАН щодо видання недрукованих романів В-ка, його трактату "Конкордизм" і щоденника.

2124. Пронівський, С. *Брехня короткі ноги має.* — "Українське громадське слово", Нью-Йорк, III-IV. 1958, ч. 3-4, с. 50-51. (А)

У статті *Так будувала державу Директорія* (див. ч. 2104) торонтська г. "Батьківщина" обвинуватила В-ка, що він був співвинний у смерті полк. П. Болбочана. Автор обороняє В-ка від цього обвинувачення: "Винниченко від другої половини лютого 1919 перебував у Будапешті й Відні і в той час не мав ніякого відношення до тих подій, що сталися в Проскурові й пізніше".

2125. Симоненко, Р. Г. *Проти буржуазно-націоналістичних фальсифікацій історії*

України. J. Majstrenko. *Borot'bism,* A Chapter in the History of Ukrainian Communism, Research Program on the USSR, No. 4, New York, 1954, 315 с. — "Український історичний журнал", Київ, У-VI, 1958, ч. 3, с. 158-162. (Б)

Неґативна рецензія на кн. Івана Майстренка. При цьому рецензент зараховує до "фальсифікаторів історії України" також і В-ка та згадує кількаразово про його "буржуазно-націоналістичну" політичну діяльність у 1917-19 рр. (див. також ч. 2113, 2665).

2126. Смолич, Юрій. *Мир хатам, війна палацам.* Роман. — Київ, "Радянський письменник", 1958. 565 с. (Б)

У романі В-ко є одним з головних неґативних персонажів. Автор знеславлює й висміює його як політика й письменника.

2127. *Спадщина Володимира Винниченка.* — "Українська літературна газета", Мюнхен, VII. 1958, ч. 7, с. 7. (У)

Звідомлення про прилюдне засідання Комісії УВАН для збереження літературно-мистецької спадщини В. Винниченка, що відбулося 4. V. 1958 в Нью-Йорку. У своїй доповіді на цьому засіданні голова комісії Г. Костюк поінформував, що, згідно з волею вдови покійного письменника Розалії Винниченко, всю літературно-мистецьку спадщину В-ка перевезено до США і передано, за відповідним договором, на збереження до Колюмбійського університету в Нью-Йорку. Доповідач подав також опис архіву В-ка.

2128. *Список жертводавців.* — "Бюлетень" УВАН у США, Нью-Йорк, VIII. 1958, ч. 19, с. 23-24. (А)

Список жертводавців на фонд збереження і публікації спадщини В-ка. Дальші списки жертводавців подано в таких газетах:

"Вільне слово" (Торонто), 24. V, 21. VI, 18. X, 10. XII. 1969, 21. II. 1970, 6. II, 17. IV. 1971, 4. III. 1972, 19. X. 1974.

"Народна воля" (Скрентон), 23. IV. 1970, 18. XI. 1971, 7. XII. 1972.

"Новий шлях" (Торонто), 20. XII. 1969, 30. X. 1971.

"Свобода" (Джерсі Сіті), 22. III, 16. V, 15. VII 4. X, 26. XII, 27. XII. 1969, 10. II, 20. II, 2. VI. 1970, 28. I, 19. XI. 1971, 23. V, 29. XII. 1972, 25. IX. 1974.

"Український голос" (Вінніпеґ), 21. V, 16. VII, 8. X. 1969, 14. IV, 17. XI. 1971, 6. XII. 1972.

2129. Стир. М. [крипт. Мирослава Стиранки]. *Смолич воює проти еміґрації.* — "Український Прометей", Детройт, 11. IX. 1958, ч. 37, с. 2. (У)

Рецензія на кн. Ю. Смолича *З народом чи проти народу?* (див. ч. 716). Рецензент доводить неправдивість тверджень Ю. Смолича про В-ка та про Винниченкову кн. *Заповіт борцям за визволення.*

2130. Чапленко, В. *Історіософічна концепція в образах.* — "Нові дні", Торонто, III. 1958, ч. 98, с. 18-19. (Б, У)

Рецензуючи твір Д. Гуменної *Епізод із життя Европи Критської,* автор порівнює його з Винниченковим оповіданням *Дим* і з останніми творами В-ка *Нова заповідь* та *Слово за тобою, Сталіне!.*

2131. Чапленко, В. *Як ми інформуємо Захід про українське письменство.* — "Нові дні", Торонто, I. 1958, ч. 96, с. 18-19.
_____. "Українське громадське слово", Нью-Йорк, I-II. 1958, ч. 1-2, с. 24-25. (Б, У)

В *Encyclopaedia Britannica* за 1956 рік появилася стаття Євгена Маланюка *Українське письменство.* Автор закидає Маланюкові, що в цій статті він допустився ряду помилок, не згадав про переслідування українських письменників царською і більшовицькою Росією та замовчав визначних наших письменників, як ось В-ка, а натомість, керуючись своїми партійними міркуваннями, висунув фіктивні "величини".

2132. Чорногірський, Ор. *Несвідомість, глупота чи провокація?* — "Новий шлях", Вінніпеґ, 14. III. 1958, ч. 21, с. 7. (Б)

Автор обурюється, що в Гемилтоні (Канада) на святі 40-річчя проголошення української державности вивішено на сцені поруч портретів Грушевського й Петлюри також портрет В-ка. Автор уважає це за глум і провокацію, бо В-ко "був на службі в москалів, а потім в паризькім процесі голосився як свідок по стороні Шварцбарда проти Петлюри" (див. також ч. 1821, 2115, 2134, 2268).

2133. Шаповал, Микита. *Щоденник.* Упорядкував Сава Зеркаль. (Бібліотека "Українського громадського слова", ч. 7). — Нью-Йорк, Видала Українська Громада ім. М. Шаповала, 1958. 2 т. (Б)

Щоденник охоплює час від 22. II. 1919 до 22. II. 1932. Автор присвячує багато уваги В-кові. Численні описи зустрічей, розмов і нарад автора з В-ком, їхньої політичної й журналістичної співпраці, листування, побутові деталі тощо.

2134. Яковлів, А. *Паризька трагедія 25 травня 1926 року* (До процесу Шварцбарда). — Париж, Видання Комітету оборони пам'яті С. Петлюри, 1958 (Передрук із *Збірника пам'яті Симона Петлюри,* Прага, 1930). 39 с.
_____. "Українські вісті", Новий Ульм, 3, 6, 10, 13, 17. VII. 1958; ч. 50-54; с. 2-4, 2-4, 2-4, 2-3, 2-3. (У)

Автор уважає, що скорочення процесу Шварцбарда (на пропозицію оборонців) було корисним, бо завдяки цьому "українське громадянство уникало осоромлення перед світом через спляновані ворогами нашими виступи, в якості свідків, на боці вбивці й проти С. В. Петлюри та української армії, своїх же братів-українців на чолі з колишнім головою Директорії УНР Володимиром Винниченком" (с. 33). Автор не подає, чи В-ко погодився на такий "спляновний ворогами нашими" його виступ під час процесу Шварцбарда (див. також ч. 1821, 1922, 2132, 2268).

1959

2135. Зайцев, Павло. *Жмут спогадів про В. Винниченка.* — "Українська літературна газета", Мюнхен, VII-IX, XI. 1959, I. 1960; ч. 7-9, 11, 1; с. 1-3, 1-2, 2, 9-10, 9-10. Остання ч-а надрукована п. н. *Келебердянський полон.* (У)

Спогади про зустрічі з В-ком у Петербурзі, Києві й на Княжій горі біля Канева в 1916-1918 рр. Позитивні та неґативні оцінки поодиноких етапів його літературної творчости й політичної діяльности.

2136. Комісія УВАН у США для збереження і вивчення літературно-мистецької спадщини В. Винниченка. *Повідомлення.* — "Українські вісті", Новий Ульм, 21. VI. 1959, ч. 50, с. 3. (У)

У зв'язку із смертю вдови В-ка Комісія повідомляє, що збірка пожертв у "Фонд допомоги Розалії Винниченковій" припиняється. Комісія подає також касовий звіт з цієї збірки. У справі "Фонду збереження 'Закутка' " Комісія повідомляє, що Розалія Винниченкова через хворобу й несподівану смерть не встигла правно оформити документи передачі "Закутка" під опіку УВАН у США. Тому "Закуток" не може стати власністю УВАН.

2137. О. С. М. *Ілько Борщак і українське зміновіхівство.* — "Вперед", Мюнхен, 1959, ч. 11-12, с. 7. (Б)

Згадки про те, що в паризькій г. "Українські вісті", яку видавав І. Борщак, появлялися такі "сенсаційні речі", як відкритий лист В-ка до М. Ґорького (див. ч. 525). Подано історію цього листа й підкреслено його великий вплив на тодішнє українське студентство в Харкові й Києві.

2138. Пігідо, Ф. *Від гетьманської держави до Директорії.* — "Українські вісті", Новий Ульм, 22. I. 1959, ч. 7, с. 2-4. (У)

Про політичну ситуацію в Україні після повалення гетьманського режиму. У Директорії створилися дві течії: "Перша (В. Винниченко, В. Чехівський та ін.) домагалась 'лівого' курсу, порозуміння з більшовиками, щоб припинити війну з Московщиною, до якої Україна не була готова". Такі погляди поділяли також українські с.-р. (М. Грушевський, М. Шаповал і ін.). "Друга група (С. Петлюра, О. Андрієвський та ін.) обстоювала орієнтацію на сили Антанти". На 16. I. 1919 скликано державну нараду, яку відкрив В-ко. 22. I. 1919 під час Акту злуки В-ко привітав західньо-українську делеґацію та прийняв заяву злуки. 25. I. В-ко відкрив ділові наради Трудового Конґресу. "Промова В. Винниченка своїм антибільшовицьким змістом справила велике враження на членів Конґресу". 11. II. 1919 В-ко вийшов із складу Директорії на вимогу французького уряду. "Отже, вихід В. Винниченка і В. Чехівського не був утечею з фронту, як це пише П. Христюк (див. ч. 1433), але бажанням уможливити Директорії провадити переговори з командуванням Антанти".

2139. *Померла Розалія Винниченко.* — "Нові дні", Торонто, III. 1959, ч. 110, с. 32. (Б, У)

Дружина В-ка Розалія Яківна померла 6. II. 1959, на 75-му році життя, в місцевості Мужен, Франція.

2140. Сидоренко, Т. *Про манну з неба.* — "Новий шлях", Вінніпеґ, 20. IV. 1959, ч. 32, с. 7. (Б)

У дискусії про І. Багряного автор згадує також про "наших горе-соціялдемократів типу Винниченка та Порша, які так вчаділи від партійної програми, що виступали в Центральній Раді з гарячими 'антимілітарними' промовами" та ін.

2141. Стельмашенко, В. *Перед прапрем'єрою "Жанни д'Арк".* — "Вільне слово", Торонто, 28. III. 1959, с. 8. (У)

Автор відмічає подібність ідеї в п'єсі французького драматурга Жана Ануї *Був собі арештант* і у Винниченковому романі *Чесність з собою*: "Звичайно, тільки на основі тих подібностей не можна ще говорити про якісь впливи, але можна (і треба) говорити про те, що ті ідеї і теми, які сьогодні приносять світову славу західнім письменникам, були в нашій літературі чверть (Куліш), а то й пів століття тому (Винниченко)".

2142. Інститут мистецтвознавства, фольклору та етнографії ім. М. Т. Рильського. *Український драматичний театр.* Нариси історії в двох томах. — Київ, В-во Академії Наук Української РСР, 1959-1967. 2 т. (Б)

Численні згадки в обидвох томах про "буржуазного націоналіста і ренегата" В-ка, сповнені неґативних оцінок його драматургії та лайливих висловів на його адресу. Широко цитуються осудливі оцінки критиків, насамперед російських (В. Ленін, М. Ґорький, М. Ольминский та ін.).

2143. Феденко, Панас. *Український рух у 20 столітті.* — Лондон, "Наше слово", 1959. 267 с. (Б)

Розповіді про В-ка: його участь у заснуванні РУП і УСДРП, діяльність в УЦРаді й Директорії, поїздку на Україну 1920 року, цитати з його промов і статтей тощо.

2144. Цівчинська, А. *Коли ж прийде їх черга?* — "За синім океаном", Нью-Йорк, IX. 1959, ч. 1, с. 13. (Б)

Авторка домагається реабілітації та видання творів В-ка, Хвильового й неоклясиків на Україні.

2145. Шульгин, Олександер. *Мої дитячі та юнацькі спогади.* — "Українська літературна газета", Мюнхен, VIII. 1959, ч. 8, с. 4. (У)

Епізод з В-ком, який, тількищо вийшовши з царської тюрми в Києві, прийшов до батьків автора позичити 500 карбованців на викуп з тюрми свого приятеля Володимира Степанківського.

1960

2146. Бабишкін, Олег. *"На полі крови".* У кн.: *Леся Українка;* публікації, статті, дослідження. — Київ, В-во Академії наук УРСР, 1960, т. 3, с. 138-160. (Б)

Автор статті повторює твердження Ш. Жовінської (див. ч. 2067), що в образі зрадника Юди в драматичній поемі *На полі крови* Леся Українка насправді засуджує В-ка й інших "зрадників": "Немов відповідаючи Андреєву, Винниченкові та іншим перекинчикам, які зрадили народ у революції й уявили себе підпорами громадянства, Леся Українка засудила будь-які мотивування зради"; "Черкасенко, Винниченко і інші, що називали себе 'соціял-демократами', зрадили український народ, стали Юдами" і т. ін.

2147. *Винниченко, Володимир Кирилович.* У кн.: *Українська радянська енциклопедія.* — Київ, Академія наук УРСР, 1960, т. 2, с. 371-372. (Б, Н)

Про політичну діяльність В-ка сказано, м. ін.: "У своїх політичних поглядах В. стояв на націоналістичних позиціях, проповідував угодовство, шукав компромісу між клясами і зрештою скотився в табір контрреволюції". "Уся його політична діяльність була спрямована на відрив українського народу від російського". Подібно схарактеризовано також літературну творчість В-ка: "Блюзнірське паплюження революції, проповідь клясового миру, оголений біологізм і копирсання в розтлінній психіці нікчем — такий основний зміст його творів". "Антинародна творчість В., пройнята духом індивідуалізму і націоналізму, була проявом реакції української буржуазії на революційний рух, спробою підкорити клясову боротьбу трудящих інтересам буржуазного націоналізму".

2148. *Від редакції.* У кн.: Володимир Винниченко. *"Пророк" та невидані оповідання* (с. 5-6). — Нью-Йорк, УВАН, 1960. 105 с. (У)

Редакція повідомляє, що цим виданням починається публікування невиданих досі творів В-ка. Також пояснює, на підставі яких оригінальних Винниченкових текстів здійснено це видання і які правописні поправки зроблено в ньому.

2149. Ковалевський, Микола. *При джерелах боротьби.* Спомини, враження, рефлексії. — Інсбрук, Накл. Марії Ковалевської, 1960. 717 с. (Б)

Як член УЦРади й міністер УНР, автор часто зустрічався з В-ком і співпрацював з ним у різних ділянках державного життя. Тож і приділяє він В-кові чимало місця у своїх спогадах та описує багато подій, у яких вони обидва брали особисту участь, напр., їхню поїздку в складі делеґації УЦРади до Петербурґу на переговори з російським Тимчасовим урядом, спільну підготову й участь у різних державних актах, з'їздах, конференціях, зустрічах із закордонними дипломатами тощо. Автор подає також свою особисту характеристику В-ка. На його думку, В-ко єдиний із соціял-демократичних провідників мав властивості революційного діяча, але "занадто підлягав хвилевим впливам подій чи оточення". "Талановитий промовець, він не раз міг захопити масу, але не міг дати цій масі відповідні директиви й повести її за собою. Його безперечно позитивна риса була в тому, що всі його звернення до народу були щирі і що ця щирість відчувалась у кожній його промові". "Він все відчував (як письменник і поет) чисто біологічну необхідність зв'язку з своїм народом. І в цьому Винниченко завжди був вірним сином України. Психічне заломання і глибокі внутрішні переживання були джерелом його вагань і шукань нових шляхів для розв'язання української проблеми".

2150. Костюк, Григорій. *З діяльности Комісії для вивчення й охорони спадщини В. К. Винниченка.* — "Українські вісті", Новий Ульм, 29. V. 1960, ч. 22, с. 6. (У)

Про заснування Комісії і перші її праці, як ось збірка фондів на допомогу вдові письменника Розалії Я. Винниченко, перевезення з Франції до Нью-Йорку архіву В-ка і приміщення його в Колюмбійському університеті та впорядкування цього архіву. Чергові завдання Комісії це вивчення архіву, підготовка й публікація матеріялів з архівної спадщини В-ка, розбудова "Фонду видання недрукованих творів В-ка" й ін.

2151. Мовчан, Юл. *Р. Я. Винниченко про "атаки" на її чоловіка* (До річниці з дня смерти дружини письменника). — "Прометей", Нью-Йорк, 4. II. 1960, ч. 5, с. 2, 4. (А)

Автор листувався з В-ком, а після його смерти з його дружиною Розалією Яківною аж до її смерти (6. II. 1959). У своїх листах до автора Розалія Яківна обороняє В-ка від тих обвинувачень, які йому найчастіше ставили і ставлять його противники, а саме: Винниченкова поїздка на Україну 1920 р. і його переговори з більшовиками, його заклики до українських еміґрантів повертатися на Україну і, вкінці, його "мінливість" у політичній діяльності. Найбільше уваги присвячує вона поїздці на Україну, в якій і сама брала участь. З'ясувавши цю справу, Розалія Яківна підсумовує: "Під час перебування на території СРСР В. Винниченко не зрадив ані одної засади, не пішов на жадний компроміс з ворогом, не зробив жадної уступки в національному питанні". І тому "кожна тверезо думаюча людина напевно скаже: в чому ж справа? Де і в чому полягав той 'злочин'? Хто з політичних діячів не шукає шляхів для порозуміння навіть з відвертим ворогом, маючи на увазі лише інтереси свого власного народу?"

"Так, В. Винниченко кликав вертатися на Україну. Але це було ще в той період, коли на Україні почалася нова національна політика [...]. Він закликав ставати в лави тих, хто в усіх установах на території України боровся проти московського шовінізму [...]. Яка б не склалася політична коньюнктура на Україні, свідомий український елемент повинен бути на місці й активно виборювати і захищати національні здобутки".

"Закидають Винниченкові 'мінливість'. Але чи мінливість у *тактиці* можна назвати мінливістю? Принципів Винниченко не міняв ніколи! І цього ніхто йому закинути не може!".

2152. Пеленський, Ярослав. *Чому так мало думаємо?* — "Українська літературна газета", Мюнхен, IV. 1960, ч. 4, с. 1. (У)

Згадка про В-ка. Характеризуючи його політичне мислення, автор називає В-ка "нешлюбною дитиною Карла Маркса з вродливою та темпераментною українською молодицею".

2153. Р. О. *Невмирущий хохол.* — "Українець", Париж, 2. X. 1960, ч. 40, с. 2. (Б)

Автор твердить, що В-ко і Грушевський у своїй політичній діяльності дотримувалися шкідливої тактики "не дражнити більшовиків".

2154. Смолич, Юрій. *Реве та стогне Дніпр широкий.* Роман. — Київ, "Радянський письменник", 1960. 827 с. (Б)

В-ко виступає в цьому романі як один з головних персонажів, діячів української визвольної революції. Його політична діяльність і літературна творчість показані в наскрізь неґативному світлі.

2155. Суходольський, Володимир. *Арсенал.* Драма на 4 дії, 8 картин (с. 269-339). У кн. того ж автора *П'єси.* — Київ, Держ. в-во худож. літератури, 1960. 339 с. (П)

Дія відбувається в грудні 1917-січні 1918 рр., під час здавлення більшовицького повстання проти УЦРади в київському заводі "Арсенал". В-ко виступає в цій драмі як одна з неґативних дійових осіб, поруч з С. Петлюрою і М. Поршем. Автор представляє В-ка як зрадника українського народу й вислужника французького капіталу.

2156. Цегельський, Лонгин. *Від леґенд до правди.* Спомини про події в Україні

зв'язані з Першим Листопадом 1918 р. — Нью-Йорк, "Булава", 1960. 313 с. (Б)

Автор приділяє В-кові значну увагу (с. 14, 30, 76, 79-82, 107, 118, 129, 134-146, 152-153, 185-194, 200, 229, 260, 262, 265, 267-268, 271-273, 275, 284). Як міністер Західньо-Української Народньої Республіки, автор двічі їздив у делеґації до Директорії УНР по допомогу у війні ЗУНР проти поляків. Докладно описані зустрічі й розмови з В-ком та іншими членами Директорії — у Фастові в грудні 1918 р. і в Києві в січні 1919 р. Крім справ, зв'язаних із місією автора, він вів з В-ком також розмови на інші теми: політичні, релігійні, взаємин Галичини з Великою Україною, соціялізму тощо. Автор належить до політичних противників В-ка ("соціяльні авантюристи в роді Шаповалів, Винниченків і т. д."), одначе є в нього і позитивні висловлювання про В-ка ("Мушу признати, що у Винниченка я завжди знаходив прихильне відношення до галицьких воєнних потреб" та ін.).

2157. Чапленко, Василь. *"Українці".* Повість. — Нью-Йорк, All-Slavic Publishing House, 1960. 177 с. (Б)

Автор описує в цій повісті також виставу Винниченкової п'єси *Між двох сил* у грудні 1918 року в Січеславі (с. 62-65).

1961

2158. *Автобіографія Дмитра Антоновича.* — "Сучасність", Мюнхен, I. 1961, ч. 1, с. 103-114. (Б, У)

Згадки про співпрацю з В-ком у Революційній українській партії (РУП), у журналах "Дзвін", і "Гасло", у "Робітничій газеті", в уряді УНР, де Д. Антонович був міністром військової фльоти в кабінеті В-ка, та ін.

2159. *"Киевская старина".* У кн. *Українська радянська енциклопедія.* — Київ, Академія наук УРСР, 1961. 17 т. (Б)

Згадка про статті В-ка в "Киевской старине", в яких "події суспільно-політичного життя України трактувалися в буржуазно-націоналістичному дусі" (т. 6. с. 416).

2160. Кравців, Богдан. *Антологія української прози малої форми.* — "Сучасність", Мюнхен, VIII. 1961, ч. 8, с. 110-114. (Б, У)

Рецензія на *Антологію українського оповідання в 4-ох томах* (Київ, 1960). Рецензент підкреслює, що "немає цілком в антології і не згадані в передмові такі видатні новелісти, як Володимир Винниченко, Богдан Лепкий, Андрій Чайківський, хоч під впливом першого з названих виросла більшість пізніших радянських прозаїків".

2161. Кравців, Б. *Заплутавшися в незнанні.* — "Сучасність", Мюнхен, VI. 1961, ч. 6, с. 109-111. (Б, У)

Про зб. *Дослідження з літературознавства та мовознавства* (Київ, 1960), у якому Винниченкову *Соняшну машину* засуджується як "антинародний твір із спотвореним зображенням дійсности", а В-ка як "одного з репрезентантів процесу деґрадації письменника".

2162. *"Література, невідома у Франції".* — "Сучасність", Мюнхен, VI. 1961, ч. 6, с. 122-123. (Б, У)

Під таким наголовком французький критик Анре Бійї опублікував у "Фігаро Літтерер" від 13. V. 1961 свою статтю про українську літературу. На його думку, серед письменників невідомих у Франції "слід назвати передусім В. Винниченка, дуже популярного між українськими читачами. Він помер у Франції кілька років тому. Найпопулярніші його романи *Соняшна машина, Голод* і *Рівновага*".

2163. Маркусь, Василь. *Другий том УРЕ.* — "Сучасність", Мюнхен, IV. 1961, ч. 4, с. 109-115. (Б, У)

Рецензія на 2-ий том *Української радянської енциклопедії.* Рецензент відмічає, м. ін., що в "неповажно написаній біографії Винниченка", надрукованій у цьому томі, є промовчування, напр., про поїздку В-ка до Москви й Харкова 1920 року, про те, що його твори друковано в УРСР у 1920-их роках, тощо.

2164. Маркусь, Василь. *Українська культура в Прокрустовому ложі.* — "Сучасність", Мюнхен, II. 1961, ч. 2, с. 8-21. (Б, У)

Розглядаючи справу реабілітації письменників в УРСР, автор вказує на те, що "спроба видати вибрані твори В. Винниченка і таким чином реабілітувати хоч частину спадщини письменника була припинена. Що можна росіянам у випадку Буніна, те не дозволяється українцям з Винниченком!".

2165. М. С. *Ще про питання арешту Винниченка в Москві.* — "Народна воля", Скрентон, 23. XI. 1961, ч. 45, с. 6. (У)

Автор заперечує подану в "Народній волі" вістку про те, що 1919 року, коли В-ко на чолі делеґації УНР поїхав на переговори з Совнаркомом Радянської Росії в Москву, — його там заарештували. Насправді на чолі згаданої делеґації був тоді не В-ко, а Семен Мазуренко.

2166. Н. Н. *Відзначення 10-річчя Вол. Винниченка.* — "Прометей", Нью-Йорк, 16. III. 1961, ч. 10, с. 3-4. (У)

У 10-річчя з дня смерти В-ка відбулося 5. III. 1961 у Нью-Йорку засідання Комісії УВАН для вивчення і збереження спадщини В-ка. Засідання відкрив голова Комісії Г. Костюк. Прочитано дві доповіді: Т. Кобзея "Дипломатична акція В. Винниченка перед Другою світовою війною" і В. Чапленка "Образ В. Винниченка та інших діячів української революції 1917 року в романі Юрія Смолича *Реве та стогне Дніпр широкий*".

2167. Одарченко, Петро. *Під знаком Зерова.* — "Сучасність", Мюнхен, II. 1961, ч. 2, с. 79-84. (Б, У)

У своїх спогадах про Миколу Зерова автор згадує про публічну дискусію в ніженському Інституті народньої творчости після появи Винниченкового роману *Соняшна машина* і про рецензію Зерова на цей "сенсаційний" роман та про кн. Зерова *Від Куліша до Винниченка* (див. ч. 1568).

2168. Паньківський, К. *"Сад Гетсиманський" французькою мовою.* — "Листи до приятелів", Ньюарк, V-VI. 1961, ч. 5-6, с. 43-44. (Б)

Автор вказує на те, що думку про потребу перекласти кн. І. Багряного *Сад Гетсиманський* на французьку мову піддав ще 1950 року В-ко у своєму листі до І. Багряного. У цьому листі В-ко, м. ін., писав: "Чи робляться заходи про переклад її на чужинні мови? Чи маєте Ви перекладачів на французьку мову? Чи маєте когонебудь у Франції, хто міг би зайнятися цією справою? Я зроблю все що сила моя буде для Вашої великої книги і для істини". Лист В-ка був друкований у г. "Українські вісті" (див. ч. 567).

2169. Плевако, Микола А. *Статті, розвідки й біо-бібліографічні матеріяли.* Серія: З нашого минулого, ч. 2 (с. 697-702). — Нью-Йорк, УВАН у США, 1961. 808 с. (Б)

Біографічна довідка про В-ка і 159 неанотованих бібліографічних позицій (твори В-ка — 100, література про нього — 59).

2170. Ред. "УВ" [Редакція "Українських вістей"]. *Le Jardin de Gethsemani. "Сад Гетсиманський" французькою мовою.* — "Українські вісті", Новий Ульм, 2-9. IV. 1961, ч. 14-15, с. 1. (У)

Повідомлення про вихід з друку французького перекладу роману І. Багряного *Сад Гетсиманський.* "Ідея видання *Саду Гетсиманського* у Франції належить ще небіжчикові В. К. Винниченкові. Він нею захопився був і тільки несподівана смерть перешкодила її здійсненню. Нижче ми друкуємо один з листів Винниченка в цій справі до автора" (див. ч. 567). "Та хоч безпосередньо В. Винниченко не встиг нічого організувати, все ж його лист був безперечно для автора моральним стимулом у його праці. Сила цього листа — в оцінці книги. Тим більше, що великі письменники, як відомо, дуже скупі на похвали молодшим колеґам".

2171. Стахів, М. *Становище Винниченка до більшовизму в 1917-1918.* — "Народна воля", Скрентон, 23. II, 2, 16, 23, 30. III. 1961; ч. 8-13; с. 5-6, 5-6, 5-6, 5-6, 5-6. (А)

Автор підкреслює, що "за ввесь час свого урядування, як голова уряду УНРеспубліки, Винниченко рішуче провадив протибільшовицьку політику всередині УНРеспубліки і проти воєнної аґресії більшовицької Росії. Про будь-яку угодовість, а тим більше про прийняття радянської системи для України в нього не було навіть думки, а не то якоїсь пропозиції". Це своє твердження автор ілюструє численними прикладами з тодішньої Винниченкової політичної діяльности, цитатами з його промов, заяв, статтей тощо. Напр., після першої більшовицької окупації Києва В-ко сказав у своїй промові в УЦРаді: "Більшовики стали з ненавистю нищити все, що тільки побачили національно-українське, вони ногами топтали портрети Шевченка, виганяли із шкіл українок-учительок. Усе українське їм здавалося контрреволюційним, бо їхня давня імперіялістична вдача не дозволяла дивитися інакше. Ще й тепер там на Півночі, в Петрограді, сподіваються, що Україна знову приєднається до Московщини, ще й досі думають, як і торік, що 'никакой Украйни нет, все ето немецкая видумка'. Вони там не можуть уявити собі, що у нас може бути своя душа. Вони думають тільки про наш хліб, про наше вугілля, руду й інше добро і досі ще не можуть згодитися, що ми маємо право відібрати в них те, що царі у нас заграбували".

2172. Юриняк, А. *"Соняшна машина" В. Винниченка* (Зміст і коротка аналіза твору). — "Прометей", Нью-Йорк, 27. IV, 4, 11. V. 1961; ч. 16, 17, 18; с. 3-4, 3-4, 3. (У)

Більшість цієї статті займає докладний переказ змісту *Соняшної машини*. Тільки наприкінці автор подає коротку аналізу цього Винниченкового твору, з'ясовує його головну ідею ("Звільнити людство від *примусу* праці, заступивши примус *вільною охотою* до праці, як вияву власних сил"), докладніше розглядає мову твору, з'ясовує його мовні новотвори, а також метафори, порівняння, образи природи, портрети персонажів тощо (пор. ч. 1793, 2407).

1962

2173. Берест, Борис. *Історія українського кіна.* — Нью-Йорк, НТШ, 1962. 271 с. (Б)

Згадки про те, що 1928 року в Київській кіностудії зфільмовано "націоналістичний по духу твір В. Винниченка *Пригоди півкарбованця*", і про те, що фільмовий режисер Б. Дніпровий виготовив недавно в Парижі "документальний фільм про В. Винниченка та його останні роки життя і праці".

2174. Жук, Андрій. *Пам'яті Миколи Порша* (1877-1944). (З нагоди 85-ліття з дня народження). — "Сучасність", Мюнхен, І. 1962, ч. 1, с. 52-66. (Б, У)

Кількаразові згадки про В-ка, його неприязні взаємини й політичні конфлікти з М. Поршем.

2175. Іванис, В. *Державний муж.* — "Українські вісті", Новий Ульм, 1-7. І. 1962, ч. 1-2, с. 9.
_____. П. н. *Український діяч і патріот.* — "Нові дні", Торонто, II. 1962, ч. 145, с. 14-18. (У, Б)

Спогади про Є. Чикаленка, в яких згадується і В-ко, напр., про його дружбу з Чикаленком, його діяльність в УЦРаді тощо. Автор обвинувачує В-ка, що 1917 року, після більшовицької революції, "коли він відчув насуваючу катастрофу боротьби, то не на засіданні Центральної Ради, чи міністрів, а приватною цидулкою передав головування своєму заступникові, міністрові юстиції Ткаченкові, а сам виїхав з Києва". Також після створення Директорії під його головуванням "не минуло й два місяці, як Винниченко покинув свій уряд і виїхав за кордон" (див. також ч. 1315, 1494, 1670, 1911, 2138).

2176. Ізарський, О. *Книжка про Л. Ліницьку.* — "Сучасність", Мюнхен, І. 1962, ч. 1, с. 115-117. (Б, У)

Рецензія на кн. *Любов Павлівна Ліницька* (Київ, 1957). Рецензент підкреслює, що в цій виданій в УРСР книжці все таки згадано про виставу в 1911 році Винниченкової п'єси *Брехня*, в якій Л. Ліницька виконувала ролю Наталі Павлівни.

2177. Кисілевський, К. *Володимир Винниченко.* У кн. того ж автора *Хрестоматія з української літератури для шкіл і курсів українознавства* (с. 236). 2-е доп. вид. — Нью-Йорк, Шкільна рада УККА, 1962. 268 с. (Н)

Невеличка довідка про В-ка. Вичислено назви важливіших його оповідань, повістей і драм. Оцінка Винниченкової творчости, зокрема драматичної, позитивна: "Найвищий рівень у заплутаних колізіях, а при тому незрівняну драматичність, осягнув він у своїх драмах". "Окремо стоїть його драма *Між двох сил*, що відбувається на тлі громадянської війни в Україні та має дуже складні колізії. Вона становить перехід до експресіснізму в п'єсах Миколи

Куліша".

У першому вид. цієї праці з 1961 року про В-ка нема згадки.

2178. Костюк, Григорій. *Володимир Винниченко — маляр.* З нагоди першої посмертної виставки малярської спадщини В. Винниченка в залі Української Вільної Академії Наук [у Нью-Йорку] у квітні-травні 1962 р. — "Сучасність", Мюнхен, VI. 1962, ч. 6, с. 33-41.

_____. У кн. того ж автора *Володимир Винниченко та його доба* (с. 173-183). — Нью-Йорк, УВАН, 1980. 283 с. (Б, У)

Усупереч загальноприйнятому поглядові, автор стверджує, що В-ко почав малювати не в другій половині 20-их років, а набагато раніше, ще до революції. Відомості про це автор знайшов у досі недоступному щоденнику В-ка. Одначе в роки революції не було ні часу ні можливости поважно освоювати мистецтво пензля. Серйозні студії малярства починаються у В-ка 1922 р. Чималий вплив на це мала також його дружба з М. Глущенком. Щодо мистецької вартости Винниченкових малярських творів, автор наводить прихильні відгуки критики про Винниченка-маляра.

2179. Кравців, Богдан. *Українська література в новій радянській літературній енциклопедії.* — "Сучасність", Мюнхен, XI. 1962, ч. 11, с. 58-64. (Б, У)

Мова тут про *Краткую литературную энциклопедию* (Москва, 1962, т. 1). "Відведене місце в 'КЛЭ' також і 'буржуазному націоналістові' Володимирові Кириловичеві Винниченкові. Автор статті про нього, радянський літературознавець І. Басс, подав оцінку Винниченкової творчости і діяльности в типово совєтському дусі, з намаганням викривити історичну правду і принизити та знецінити його як письменника і діяча. Винниченко, що був за своїм світоглядом марксистом, визначений у статті І. Басса, як один з 'керівників націоналістичної контрреволюції' " та ін.

2180. Максимець, Іван. *Десять років після смерти Володимира Винниченка.* У кн. *Говорить радіо Свобода;* збірка матеріялів української програми. — Мюнхен, Заходом Української редакції радіо "Свобода", 1962, кн. 3, с. 86-88. (У)

Автор стверджує на початку, що "сьогодні Винниченко належить до тих українських діячів, яких найбільше не люблять представники КПРС і комуністична влада в Україні", дарма що "з політичного погляду Винниченко був одним з найлівіших політичних діячів УНР". Причину такого ставлення до В-ка автор бачить у тому, що "більшовикам легше дати собі раду з критикою представників правих політичних течій, ніж з критикою з боку лівих напрямків, які відмежовуються від національної політики КПРС".

2181. Маланюк, Є. *Книга спостережень.* Проза. — Торонто, Накл. в-ва "Гомін України", 1962, т. 1, с. 17-20. (Б)

Наскрізь неґативна, сповнена лайки характеристика творчости В-ка. Зразки: "Отже, яку особистість могли плекати й формувати винниченківські писання, цей фатально-задушливий світ, населений пожадливими, ненаситно-жерущими й слиняво 'кохаючими' тарантулами?"; "Понуро-вперта свинорила спрямованість в н и з , в порох, у болото. При читанні винниченківських 'романів' зникає думка про висоту, про небо"; "З кожного рядка б'є в ніс парикмахерська самозакоханість малоросійського 'хвіть-хвебеля', якому на все, опріч шлунку й

'кохання' — 'пашти што наплювать!' "; "Алеж цього мавпячого нащадка смоктала і с м о к ч е (робфаківці, комсомол) наша молодь. Алеж цей мавпячий родич 'відроджував націю', 'визволяв' "; "Людина, звалашена з почуття трагічного"; "Творчість Винниченка — квінтесенція російсько-жидівського намулу на Україні" й т. п.

2182. Одарченко, Петро. *В. Винниченко і українська студентська молодь 20-их рр.* — "Молода Україна", Торонто, II. 1962, ч. 90, с. 4-6.
_____. "Українські вісті", Новий Ульм, 6. V. 1962, ч. 19, с. 4. (У)

В-ко як письменник і політик користувався великою популярністю серед української студентської молоді 20-их рр. Найбільший успіх мав його роман *Соняшна машина*: "Читали запоєм від шостої години вечора до восьмої години ранку без перерви, без сну. Потім як очманілі йшли на лекції. Ні один твір художньої літератури не читався з таким захопленням як Винниченкова *Соняшна машина*". Але не тільки літературні твори, а й публіцистика Винниченка цікавила українську молодь. Голос В-ка з далекого Парижу "будив думки студентської молоді, запалював молоді серця гнівом і протестом проти національного гніту".

2183. Рибалка, І. К. *Розгром буржуазно-націоналістичної Директорії на Україні.* — Харків, В-во Харківського держ. університету, 1962. 185 с. (Б)

Неґативні оцінки політичної діяльности В-ка, пересипані лайливими висловами на його адресу ("лютий ворог українського народу", "прихвостень буржуазії" і т. ін.).

2184. Стахів, Матвій. *Україна в добі Директорії УНР* (Наукове товариство ім. Шевченка. Бібліотека українознавства, ч. 10). — Скрентон, В-во Українська науково-історична бібліотека, 1962-1966. 7 т. (Б, Н)

Зміст: Т. 1. Власними силами. — Т. 2-3. Україна між двома силами. — Т. 4-5. Директорія і Антанта. — Т. 6. Криза на всіх фронтах. — Т. 7. Вихід з кризи.

Найповніша українська праця на цю тему. У передмові автор підкреслює, що "після перших нарисів історії цієї доби, які мали переважно партійно-полемічний характер, не появилася друком уже ніяка інша праця від 1923 року аж дотепер". Свою працю автор спирає "на можливо докладних студіях усіх джерел, українських і чужих, які за той час були публіковані. Окрім того, праця використала також публіковані спогади ще живих учасників подій і приватні архіви".

З уваги на становище В-ка як голови Директорії, праця М. Стахова становить також найповніше українське джерело матеріялів про політичну діяльність В-ка в добу Директорії. У самих тільки іменних показниках до 7 томів зареєстровано разом 357 позицій про В-ка.

2185. *Україна і представник московської літератури* (До 25-річчя смерти Максіма Ґорького, "найбільшого представника пролетарського мистецтва"). — "Народна воля", Скрентон, 7. XII. 1961-8. II. 1962; ч. 47-50, 2-6; с. 7, 6, 6, 5, 6, 6, 5, 5, 6. (У)

Редакція подає коротку біографію М. Ґорького і нагадує його вороже ставлення до України. Воно виявилося особливо яскраво в тому, що коли київська Академія Наук звернулася до Ґорького про дозвіл перекласти його твори на українську мову, він висловив здивування, "для чого люди намагаються

з 'наречія' робити мову" і не дав дозволу на переклад. У зв'язку з цим В-ко звернувся 1928 року до Ґорького з відкритим листом. "Народна воля" подає повний текст листа В-ка і також Винниченкову пригадку до цього листа з 1948 р. Редакція додає скрізь свої коментарі до обох цих писань В-ка (див. також ч. 525, 547).

1963

2186. *Безсмертні.* Збірник спогадів про М. Зерова, П. Филиповича і М. Драй-Хмару. Редакція текстів та примітки М. Ореста. — Мюнхен, Інститут літератури ім. Михайла Ореста, 1963. 334 с. (М, Н)

У цьому збірнику знаходимо також спогади про ставлення київських неоклясиків до творчости В-ка, напр., про рецензію М. Зерова на роман В-ка *Соняшна машина* і дискусію на цю тему в Ніженському інституті народньої освіти, про "літературний суд" над романом В-ка *Чесність з собою* й ін. На згаданому суді "оборонцем" був М. Драй-Хмара, який дав дуже високу оцінку В-кові. На його думку, значення В-ка в тому, що він "підтягнув українську літературу до загальноевропейської проблематики". Після "суду" молодь кинулася "перечитувати не тільки *Чесність з собою,* але й все інше, що траплялося з творів В. Винниченка".

2187. Ґольдельман, С. І. *Жидівська національна автономія на Україні 1917-1920 рр.* — Мюнхен, Інститут для вивчення СРСР, 1963. 108 с. (Б)

Автор, колишній віцеміністер праці в уряді Директорії УНР, подає в своїй книжці багато матеріялів про політичну діяльність В-ка — про виступи В-ка на різних конференціях і нарадах, у яких автор брав участь, про свою співпрацю з В-ком у добу УЦРади й Директорії, а також цитати з Винниченкового *Відродження нації* та свої коментарі до них.

2188. Жук, Андрій. *З останніх літ життя і творчости Івана Франка* (1914-1916). — "Сучасність", Мюнхен, II. 1963, ч. 2, с. 54. (Б, У)

Згадка про співробітництво В-ка в ж. "Украинская жизнь", якого редактором був С. Петлюра.

2189. Квітка, Климент. *На роковини смерти Лесі.* У кн.: *Спогади про Лесю Українку.* Упорядкування, вступна стаття та коментарі А. І. Костенка. — Київ, Радянський письменник, 1963, с. 220-253.
_____. У кн.: Архівне управління при Раді міністрів Української РСР. *Леся Українка; документи і матеріяли 1871-1970.* — Київ, "Наукова думка", 1971, с. 287-316. (Б)

Автор спогаду, чоловік Лесі Українки, розповідає, що творчість В-ка завжди цікавила Л. Українку: "Стежила за його творчістю пильно, звернувши на нього увагу з перших його оповідань, як і всі". Автор стверджує, що Л. Українка прийняла запрошення В-ка до співробітництва в новозаснованому журналі "Дзвін" та написала для цього журналу драматичну поему *Оргія.*

Текст спогаду К. Квітки не однаковий в обидвох вищеназваних виданнях. І так у виданні 1963 р. подано неґативні вислови Л. Українки про деякі твори В-ка, напр., про його оповідання *Моє останнє слово* і про його ж п'єсу *Натусь.* Натомість пропущено позитивні думки й вислови Л. Українки, які знаходимо у виданні 1971 р., напр.: "...мала намір написати про нього [В-ка] артикля в якій

чужій мові, щоб познайомити з ним ширший світ. Знаходила в ньому великі дані на великого гумориста"; "Шедевром Винниченка вважала *Голоту*, яку ставила дуже високо"; про опис Парижу у Винниченковій повісті "По-свій!"* "...казала, що цей опис — один із шедеврів українського письменства взагалі" й ін. (див. також ч. 2274, 2376, 2491, 3049). Ці пропуски впорядник видання 1963 р. А. Костенко пояснює у своїх примітках так: "При редаґуванні зроблено незначні пропуски, головним чином, тих рядків або уступів, котрі не мають істотного значення, а лиш переобтяжують розповідь" (с. 460). А В-ка Костенко характеризує ось як: "Винниченко сповзав все далі й далі на занепадницькі позиції, і в таких творах, як *Чесність з собою* і *Щаблі життя*, остаточно скотився в болото дрібнобуржуазного занепадництва і морального розкладу".

2190. Лівицька, Марія. *Винниченкова шинеля.* У кн.: *Свобода* — альманах на рік 1963 (с. 132-135). — Джерсі Сіті, В-во Українського Народного Союзу, 1963. 192 с. (Н)

Спогади з підпільної діяльности в київській РУП (Революційна Українська Партія) в рр. 1902-1903. Авторка перевозила тоді нелеґальну літературу (революційні відозви й проклямації), що її друкували на ґектографі Марія Гоженко й В-ко. Також розповідь про появу друком першого Винниченкового літературного твору *Сила і краса.* Наголовок спогадам дала подія, коли В-ко, тодішній солдат, утік з військової тюрми, прибув на помешкання Лівицьких, де переодягнувся в цивільний одяг. Авторка й сестра її чоловіка Катерина спалила в печі Винниченкову вояцьку шинелю.

2191. Одарченко, Петро. *Леся Українка в радянській літературній критиці.* — "Сучасність", Мюнхен, IV. 1963, ч. 4, с. 43-68. (Б, У)

Автор наводить свідчення чоловіка Лесі Українки Климента Квітки про те, що її драматична поема *Оргія* "була написана для Винниченка, який звернувся до Лесі Українки з запрошенням співробітничати в його закордонному журналі". Далі автор цитує твердження радянського критика Олега Бабишкіна, що Леся Українка "спрямувала цей твір проти ренеґатської діяльности Винниченка, пройдисвіта в політиці і літературі" (див. також ч. 2049, 2189, 3049).

2192. Рахманний, Роман. *Українська міжнародна політика з позиції власної сили.* — "Сучасність", Мюнхен, IX. 1963, ч. 9. с. 96. (Б, У)

Згадка про те, що в 1919 році В-ко і Чехівський на вимогу французького уряду відмовилися від своїх міністерських постів в уряді Директорії, "бо вважали, що таким жестом урятують українську справу на дипломатичних торжищах Західньої Европи".

2193. Соловей, Дмитро. *Пильно й безсторонньо вивчаймо та оцінюймо наше минуле.* — "Нові дні", Торонто, VI. 1963, ч. 161, с. 22-26. (Б, У)

Автор розглядає драму В-ка *Між двох сил*, у якій показано трагедію родини українського робітника Микити Сліпченка. Переказуючи зміст драми, автор одночасно аналізує причини розбрату в цій родині, посталі на ґрунті розбіжних політичних поглядів серед її членів. Подібну тему змалював згодом Ю. Яновський

*Тут авторові спогаду, мабуть, трапилася помилка: у романі "*По-свій!*" нема опису Парижу. Леся Українка, імовірно, говорила про опис Парижу в романі В-ка *Рівновага.*

у своєму творі *Вершники.*

2194. Чапленко, В. *Перекручена історія української літературної мови.* — "Нові дні", Торонто, II. 1963, ч. 157, с. 11–16. (Б, У)

Рецензія на *Курс історії української літературної мови* (Київ, в-во Академії наук УРСР, 1958–1961, 2 т.). У цьому виданні рецензент знаходить фальшування щодо добору письменників і діячів українського мовотворення. І так, напр., "В. Винниченко політично був багато 'прогресивніший' за М. Коцюбинського, він був марксист і навіть трохи чи не комуніст, але його трактують як 'буржуазно-націоналістичного письменника', а з Коцюбинського зробили більшовицького святого".

2195. Шварц, Йосиф. *Єврейська рецензія.* — "Сучасність", Мюнхен, VI. 1963, ч. 6, с. 125. (Б, У)

Про рецензію Дов Садана на книгу В-ка *"Пророк" та невидані оповідання* (див. ч. 2744).

1964

2196. Багряна, Галина. *Відкритий лист до професора Чапленка.* — "Нові дні", Торонто, IV. 1964, ч. 171, с. 31. (Б)

Цитати з двох листів В-ка до І. Багряного, в яких В-ко дає високу оцінку романові Багряного *Сад Гетсиманський.*

2197. Біда, Константин. *Література в українській англомовній енциклопедії.* — "Сучасність", Мюнхен, II. 1964, ч. 2, с. 106–110. (Б, У)

Рецензія на розділ "Література" в 1-му томі української англомовної енциклопедії. Один з авторів цього розділу, М. Глобенко, відзначає у своїй статті впливи Мопассана на творчість В-ка.

2198. *Доповіді проф. Костюка в "Козубі".* — "Український голос", Вінніпеґ, 2. XII. 1964, ч. 49, с. 2. (У)

Г. Костюк виголосив у Мистецькому стоваришенні "Козуб" у Торонто дві доповіді: *Іван Багряний — до роковин його смерти* і *Володимир Винниченко та його творчість.* Доповіді відбулися 20 і 21. XI. 1964. До звіту з доповідей додано інформацію про діяльність Г. Костюка, як голови Комісії УВАН для збереження й вивчення спадщини В-ка (див. також ч. 2202, 2209).

2199. Душенко, С. *Полк. І. Стасенко про В. Винниченка.* — "Батьківщина", Торонто, 31. X. – 14. XI. 1964, ч. 15, с. 5. (Б)

Розповідь про спробу полк. І. Стасенка зустрітися з В-ком у січні 1918 року і про те, як В-ко його не прийняв та й утік від нього, побоюючися його, як "царського полковника".

2200. Жук, Андрій. *Як ми їхали до Америки* (Уривок із споминів). — "Сучасність", Мюнхен, V. 1964, ч. 5, с. 90–98. (Б, У)

Розповідь про те, як наприкінці 1907 року із слідчої тюрми в Києві випущено за грошовою кавцією трьох в'язнів: автора, В-ка і В. Степанівського. Не чекаючи судового процесу, вони вирішили втікати за кордон. Перейшли нелеґально Збруч і подалися до Львова, а звідтіля згодом до Відня. Автор описує втечу, зустрічі з українськими політичними діячами за кордоном (В. Старосольський, Л. Ганкевич, Л. Цегельський, С. Вітик, Л. Юркевич) та ін. Подано також низку побутових деталів, як напр., те, що на львівській залізничній станції у В-ка вкрадено портфель з грішми, в наслідок чого втікачі опинилися у Відні без грошей, бо до того часу В-ко оплачував із своїх грошей кошти втечі, транспорту та прожитку всіх трьох. За фінансовою допомогою С. Вітика, втікачі переїхали до Женеви, до Л. Юркевича, а звідти плянували виїхати до Америки. Одначе, здійснити цей плян їм не пощастило. Спогад А. Жука становить цікавий причинок до біографії В-ка.

2201. Зеркаль, С. *Павло Олександрович Богацький;* фраґменти з життя, творчости й діяльности. — "Наша батьківщина", Нью-Йорк, 30. VI. - 15. IX. 1964, ч. 61-62, 67-68. (Б)

Згадки про співробітництво В-ка з "Українською хатою" й П. Богацьким та про керівну участь В-ка у протигетьманському повстанні.

2202. *З праці "Козуба".* — "Нові дні", Торонто, XII. 1964, ч. 179, с. 25-26. (Б, У)

Звідомлення з доповіді Г. Костюка *Володимир Винниченко та його творчість* 21. XI. 1964 у Мистецькому стоваришенні "Козуб" у Торонто (див. також ч. 2198, 2209).

2203. Калениченко, Н. Л. *Українська проза початку XX ст.* — Київ, "Наукова думка", 1964. 447 с. (Б)

Низка неґативних оцінок літературної творчости В-ка. Йому закидається "проповідь скотячої моралі", "прославлення брехні, зради", "наклеп на революціонерів, проповідь шовіністичної ненависти, цинізм, моральний розклад" і т. п.

2204. Кедрин, Іван. *Хвильовизм — ревізіонізм — новаторство.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 1. V. 1964, ч. 83, с. 2. (Б)

Розглядаючи т. зв. "зміновіхівство" (повернення на Україну низки політичних, наукових і культурних діячів-еміґрантів у 1920-1930 рр.), автор згадує і В-ка: "З усіх тих, які були українськими 'зміновіхівцями', один Винниченко, виїхавши з Відня в Україну, щоб стати там віцепрем'єром УРСР, завчасу втік назад і проголосив листа до світового пролетаріяту з актом оскарження проти Москви, але й по кінець свого життя залишився — за заголовком власної п'єси *Між двох сил,* — роздвоєний між українським національно-державним патріотизмом і симпатіями до комунізму, як соціяльної системи й утопії майбутнього".

2205. Коваленко, Прохор. *Шляхами на сцену.* — Київ, "Мистецтво", 1964. 290 с. (Б)

Неґативні оцінки драматичних творів В-ка, напр., "У його п'єсах, які привертали увагу позірною 'революційністю', загостреною театральністю, фальшивим блиском, події й люди представлялися в явно перекрученому світлі, пропаґувалися сумнівні реакційні твердження, прославлявся культ сильної особи"

і т. п.

2206. Кошелівець, Іван. *Зфальшований літературний процес.* — "Сучасність", Мюнхен, I. 1964, ч. 1, с. 104–106. (Б, У)

Рецензія на кн. *Матеріяли до вивчення історії української літератури* (Київ, 1961, т. 4). Рецензент вказує, м. ін., на те, що в кн. поміщено про В-ка тільки лайливі статті двох російських авторів: М. Ольмінського і М. Ґорького. "Жадному українському авторові слова про Винниченка не дали".

2207. *Листи до Володимира Винниченка* (З архіву письменника). — "Слово", Нью-Йорк, 1964, зб. 2. с. 317–335. (Б, У)

Вибірка листів з 1921–1932 рр. від письменників, наукових робітників і педагогів з радянської України. Разом 17 листів від таких осіб: Дмитро Ровинський (1), Андрій Ніковський (2), Григорій Косинка (8), Олекса Слісаренко (1), Михайло Грушевський (1), Валеріян Поліщук (1), Яків Чепіга (1), Остап Вишня (1), і Грицько Коваленко-Коломацький (1).

Д. Ровинський і А. Ніковський пишуть про вистави Винниченкових п'єс і видання його творів в Україні. Літературні справи становлять зміст листів Г. Косинки й О. Слісаренка. Лист М. Грушевського стосується до надрукування в ж. "Україна" ранньої поеми В-ка *Повія*. В. Поліщук інформує про гонорари належні В-кові за його твори друковані в УРСР. Я. Чепіга пише про літературу для дітей. О. Вишня пропонує В-кові стати членом Українського Т-ва драматургів у Харкові. Г. Коваленко-Коломацький просить В-ка про грошову допомогу. Вибірку листів зробив, коментар написав і до друку підготував Г. Костюк.

2208. Онацький, Євген. *По похилій площі* (Записки журналіста і дипломата). — Мюнхен, "Дніпрова хвиля", 1964–1969. 2 т. (У)

Неґативні згадки про В-ка в тексті обидвох т. Крім цього, у 2-му т. (с. 177–181) автор подає у власному перекладі з італійської мови повний текст Винниченкового листа, який появився в римській г. "Аванті" 23. V. 1920 у справі репрезентації України.

2209. Пишкало, Іван. *Дві доповіді про двох великих.* — "Українські вісті", Новий Ульм, 20–27. XII. 1964, ч. 51–52, с. 4. (У)

Про дві доповіді Г. Костюка в Торонто 20 і 21. XI. 1964: *Іван Багряний — до роковин його смерти* і *Володимир Винниченко та його творчість.* У доповіді про В-ка Г. Костюк розповів про багатющу недруковану спадщину В-ка: романи, повісті, драми, філософські й політичні трактати, листування і 40 книжок щоденника, започаткованого 1911 року і продовжуваного до смерти 1951 р. Уся ця спадщина зберігається в архіві В-ка в УВАН у Нью-Йорку. Доповідач подав аналізу творчости В-ка та з'ясував його літературні впливи на таких українських письменників, як В. Підмогильний, А. Любченко, Т. Осьмачка, М. Хвильовий, Г. Косинка й ін. (див. також ч. 2198, 2202).

2210. Ребет, Дарія. *По давніх анналах.* — "Сучасність", Мюнхен, IV. 1964, ч. 4, с. 112–115. (Б, У)

Рецензія на виданий 1963 року у вінніпезькому в-ві "Тризуб" 2-ий т. *Літопису українського життя в Канаді,* який охоплює роки 1919–1924. У 1919 році

перебувала в Европі делеґація канадських українців. Один з делеґатів, Осип Меґас, звітує, м. ін., про свої зустрічі з В-ком і розмови з ним на теми тогочасної політичної ситуації в Україні. Згодом, під 1923 роком, занотовано також статтю В-ка в празькій "Новій Україні" після його повернення з поїздки на Україну 1920 року. "В ній Винниченко представляє страшний окупаційний режим більшовизму на Україні".

2211. Рудницький, Володимир. *Втрачені надії* (В італійському полоні під час першої світової війни). — "Сучасність", Мюнхен, X. 1964, ч. 10, с. 99. (Б, У)

Автор перебував 1917 року в Італії, в таборі полонених вояків австрійської армії. Українці-полонені дізналися з італійської преси про створення УЦРади з М. Грушевським і В-ком на чолі. Автор згадував тоді про свої зустрічі з В-ком у Львові 1909 року і довгі дискусії з ним на літературні й театральні теми (див. також ч. 2212).

2212. Рудницький, Володимир. *Мій флірт з Мельпоменою.* — "Сучасність", Мюнхен, I. 1964, ч. 1, с. 91-103. (Б, У)

Спогади про виступи автора на сценах аматорських театрів у Галичині, насамперед у п'єсі Чірікова *Євреї* у Львові 1909 р. під режисурою Л. Курбаса. При цьому згадки про В-ка, напр.: "На нашій виставі був присутній також Володимир К. Винниченко, який тоді перебував у Львові перед своїм виїздом до Парижу. Він з найбільшими похвалами висловлювався про нашу виставу п'єси, і ми гордилися його оцінкою. Винниченко був для нас нашим найбільшим драматургом. Молодь захоплювалася тоді 'чесністю з собою' в його творах і ставилася до його особи з особливою повагою"; "Наймаркантнішою постаттю між усіма був Володимир Кирилович Винниченко, наш тодішній найвизначніший драматург. Для кожного з нас молодиків було найбільшою честю, коли Винниченко входив з ним в розмову" та ін.

2213. *Український буржуазний націоналізм.* У кн.: *Українська радянська енциклопедія,* Київ, Академія наук УРСР, 1964, [Вид. 1], т. 15, с. 114. (Б, У)

Згадки про В-ка, як одного з провідників "українського буржуазного націоналізму".

2214. *Центральна рада.* У кн.: *Українська радянська енциклопедія,* Київ, Академія наук УРСР, 1964, [Вид. 1], т. 16, с. 12. (Б, У)

Згадки про "запеклого буржуазного націоналіста" В-ка — одного з провідників УЦРади.

2215. Шерех, Юрій [псевд. Юрія Шевельова]. *Не для дітей.* Літературно-критичні статті і есеї. Вступна стаття Юрія Шевельова. — Нью-Йорк, "Пролог", 1964. 414 с. (Б, У)

Згадки про В-ка (с. 183, 261, 263, 265, 373-374, 409), про його роман *Нова заповідь*, порівняння Винниченкової *Соняшної машини* з романом В. Домонтовича *Доктор Серафікус* ("... їхні два твори знаменують той самий етап: етап повної зрілости нашого 'европеїстського' роману") та ін.

1965

2216. Академія наук Української РСР. Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка. *Історія української радянської літератури.* Ред. колегія: С. А. Крижанівський (відп. редактор) [та інші]. — Київ, "Наукова думка", 1965. 859 с. (Б)

Декілька згадок про В-ка з неґативними оцінками його політичної діяльности й літературної творчости: "В. І. Ленін, аналізуючи роман В. Винниченка *Заповіт батьків,* довів, що цей письменник грубо викривив і спотворив картину життя", п'єси В-ка "пропагували зневагу до народу, зводили наклепи на революціонерів, намагалися відвести глядача в містику й еротику" і т. п.

2217. Антонович, Катерина. *З моїх споминів* (Українська Вільна Академія Наук. Серія: Літопис УВАН). — Вінніпеґ, Накл. УВАН, 1965-1973. 5 т. (Б)

Про знайомство з В-ком у Петербурзі та пізніші зустрічі з ним у Парижі і Фльоренції (т. 4, с. 135-138, 159).

2218. Білецький, Олександер. *Зібрання праць у п'яти томах.* Академія наук УРСР. Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка. — Київ, "Наукова думка", 1965-66. 5 т. (Б)

Неґативні згадки про літературну творчість В-ка в тт. 2, 3 і 4, напр.: "Колишній 'революціонер' Винниченко, ставши улюбленцем буржуазної інтелігенції, у романах і драмах проповідував 'чесність з собою', тобто цілковите право на всяку підлоту в ім'я вимог 'сильної' індивідуальности" (т. 3, с. 166) і т. п. (пор. ч. 1553).

2219. Горбач, А. Г. *Переклади з української літератури на чеську мову.* — "Сучасність", Мюнхен, VIII. 1965, ч. 8, с. 118. (Б, У)

Згадка про переклади "деяких творів В. Винниченка" на чеську мову в Чехо-Словаччині після першої світової війни.

2220. *Другий всеемиґраційний з'їзд українських письменників — членів "Слова" в Нью-Йорку.* — "Сучасність", Мюнхен, І. 1965, ч. 1, с. 118. (Б, У)

Відкриваючи з'їзд 26. XII. 1964 року, голова "Слова", Г. Костюк вказав на те, яку велику ролю в літературах різних народів відограли їхні письменники-еміґранти. Чимало українських письменників творили також і на еміґрації, як ось з новіших О. Олесь і В-ко. "Цей з'їзд відзначає 50-ті роковини нової еміґраційної літератури, бо саме 50 років тому вийшов на еміґрацію представник нашої літератури Винниченко".

2221. Зеленко, Василь. *З листів до редакції.* — "Вільне слово", Торонто, 21. VIII. 1965, ч. 34, с. 2. (А)

Автор листа твердить, що "не можна В. Винниченка вважати нашим національним 'святцем' ", бо він "перейшов до комуністів", видав 1920 року у Відні брошуру *Українська державність,* в якій "зганьбив останніми словами сл. п. Симона Петлюру" і визнав харківський радянський уряд законним урядом України.

2222. Калинович, І. *Наші соціялісти виправдуються.* — "Батьківщина", Торонто, 17. VII. 1965, ч. 9, с. 5, 8. (Б)

З приводу статтей Б. Мартоса *Український соціялістичний рух* ("Свобода", Джерсі Сіті, 1965, ч. 99-102). Серед обвинувачень інших соціялістичних діячів І. Калинович осуджує і В-ка за його політичну діяльність в добу УЦРади та твердить, що "Винниченко сам пригашував полум'я національного вогню".

2223. Книш, Зіновій. *Військова діяльність Миколи Міхновського.* У кн. того ж автора *Так перо пише...;* вибрані статті (с. 127-143). — Торонто, "Срібна сурма" [1965]. 263 с. (Б)

Автор твердить, що головним противником Міхновського у справі творення української збройної сили був В-ко, який "ненавидів військовий однострій якоюсь фанатичною, просто психопатичною, якби не з цього світу ненавистю. В часі Українського Національного Конґресу висмівав він 'віру в багнети' і писав агітаційні противійськові статті в 'Робітничій газеті' " (пор. ч. 2074, 2262, 2263, 2454).

2224. Кошелівець, І. *"... Без єдиного винятку".* — "Сучасність", Мюнхен, X. 1965, ч. 10, с. 114-115. (Б, У)

Про біо-бібліографічний словник *Українські письменники* (Київ, 1960-1963). Автор відмічає, м. ін., що в цьому словнику "нема Володимира Винниченка і ще багатьох інших".

2225. Кравців, Богдан. *Скрентонські джерела історика з... Риму.* — "Сучасність", Мюнхен, X. 1965, ч. 10, с. 111. (Б, У)

Полеміка з автором рецензії *Енциклопедія українознавства*, підписаної псевдонімом "Історик, Рим" і надрукованої у філядельфійській г. "Америка" (18. V. 1965). Автор рецензії твердить, що в сарсельській *Енциклопедії українознавства* під довідкою *Масони* промовчано факт приналежности до масонських льож таких українських діячів, як М. Грушевський, П. Скоропадський, Д. Дорошенко, А. Лівицький та інші, хоч цей факт задокументовано в працях М. Стахова *Західня Україна* та В-ка *Відродження нації*. Б. Кравців стверджує, що в названих працях немає жадних документів про приналежність згаданих осіб до масонства.

2226. Лисий, В. *3-ій Універсал УНРеспубліки.* — "Вільна Україна". Нью-Йорк, X-XII. 1965, ч. 48, с. 40-45. (Б)

Автор твердить, що Україна стала самостійною державою з хвилиною проголошення 3-го Універсалу 20. XI. 1917 року, а 4-ий Універсал 22. I. 1918 року тільки "підкреслив повну й абсолютну незалежність і самостійність" УНР. Свою тезу автор обґрунтовує цитатами з 3-го Універсалу та з урядових актів, промов і писань М. Грушевського й В-ка.

2227. Мартос, Б. *Чому димісіонував С. Петлюра?* — "Свобода", Джерсі Сіті, 7. X. 1965, ч. 186, с. 2. (Б)

Автор, колишній прем'єр-міністер УНР, з'ясовує причини, чому С. Петлюра в грудні 1917 року зголосив свою димісію. При цьому Б. Мартос спростовує закиди,

нібито В-ко був проти творення українського війська. Як доказ, наводить заяву В-ка на засіданні УЦРади 9. VII. 1917, в якій В-ко сказав: "Завдання Секретаріяту в справах військових є українізація війська як у тилу, так по змозі на фронті..." (Д. Дорошенко, *Історія України,* т. 1, с. 108). Твердження Д. Дорошенка, що причиною димісії С. Петлюри були в той час "постійні непорозуміння між ним і Винниченком", автор називає "фантазією" і пише: "Якби були такі непорозуміння, то Винниченко, переформовуючи кілька разів свій кабінет, взяв би на військового секретаря когось іншого".

2228. Рахманний, Роман. *22 січня у трьох вимірах.* — "Сучасність", Мюнхен, І. 1965, ч. 1, с. 67. (Б, У)

Згадки про співавторство В-ка у 4-му Універсалі УЦРади.

2229. Шевчук, Семен. *Пора сказати правду про наші визвольні змагання добитися волі для Галицької землі 1918-1939.* — Торонто, Накл. автора, 1965. 280 с. (П)

Про В-ка на с. 21, 27, 30, 32-34, 38-39, 42-46. Скрайньо неґативна оцінка політичної діяльности В-ка, зокрема його участи в протигетьманському повстанні: "Герої зла Винниченко і Петлюра кермувались у своїм злощаснім ділі тільки злобою, перфідією, заздрістю та дикою жадобою влади, а не державними українськими інтересами".

2230. Шляхтиченко, Михайло. *До історії Директорії Української Народньої Республіки.* — "Український історик", Нью-Йорк, 1965, ч. 1-2, с. 56-61. (Б)

Згадки про В-ка, напр.: "Винниченко повів таємні переговори із заступником голови московської більшовицької делеґації нашим ренеґатом Мануїльським, який, розуміється, обіцяв Винниченкові рясні московські грушки на українській вербі"; "... вибрали головою військової комісії Винниченка, який військо ненавидів" та ін.

1966

2231. Войнаренко, Остап [псевд. Василя Ємця]. *Про самостійність УНР.* Де, коли і як вона проголошувалася та який був її зміст? (Спогад наочного свідка). — Вінніпеґ, Т-во прихильників української історичної правди, 1966. 64 с. (Н)

Згадки про В-ка, напр., про те, що після проголошення 4-го Універсалу В-ко виступив з промовою, в якій висловив надію, що "Четвертий Універсал стане початком соціялізму не лише в Україні, але й у цілім світі"; "Грушевський з Винниченком не розуміли державно-правного договору 1654 року"; "Українські селяни й козаки вимагали повної самостійности України, тоді як Грушевський, Петлюра та Винниченко не могли вирішити, як до цієї вимоги ставитись" і т. п.

2232. Гончар, Олесь. *Українська радянська література напередодні великого п'ятдесятиріччя.* — "Літературна Україна", Київ, 17. XI. 1966, ч. 90, с. 3-5. (Б)

Текст доповіді голови правління Спілки письменників України О. Гончара на 5-му З'їзді письменників України в Києві 16. XI. 1966. Доповідач вказав на потребу реабілітації В-ка, підкреслюючи, що В-ко "не повинен бути обійденим"

(с. 5).

2233. Добрянський, Михайло. *Двадцять третій з'їзд КПРС.* — "Листи до приятелів", Ньюарк, V-VII. 1966, ч. 5-6-7, с. 47-52. (Б)

Автор стверджує, що 23-ій з'їзд Комуністичної партії Радянського Союзу в 1966 році відбувся в ситуації розбиття світового комуністичного руху. Це нагадує авторові ось що: "За два роки буде 40 років, як я читав Винниченкову *Соняшну машину*. Великий письменник описував комуністичну утопію і стан комуністичного руху в цій утопії: комуністичні партії поділені на різні фракції, які не тільки ворогують, але й нещадно поборюють одна одну. І коли я тоді порівнював цю картину з дійсністю в Радянському Союзі, я думав: яка фантазія, яке це далеке від дійсности! А сьогодні? Сьогодні це дійсність".

2234. Ільницький, А. *Розгін німцями Центральної Ради* (Спогад). — "Вільна Україна", Нью-Йорк, X-XII. 1966, ч. 52, с. 24-28. (Б)

Автор згадує промову В-ка на засіданні УЦРади 28. IV. 1918: "При його появі на трибуні в цілій залі загули оплески, які внеможливлювали йому говорити. Коли все стихло, В. Винниченко почав говорити". І в той момент у залю нарад увірвалися німецькі вояки.

2235. Кедровський, Володимир. *Обриси минулого* (Деякі останні діячі-українофіли напередодні революції 1917 року). — Нью-Йорк, Джерсі Сіті, "Свобода", 1966. 131 с. (Б)

У спогаді про А. Грабенка автор розповідає про свою розмову в 1917 році з В-ком, тодішнім головою Генерального Секретаріяту УЦРади. На пропозицію автора, В-ко запросив тоді А. Грабенка на становище керівника Відділу земських і міських самоурядувань при Секретаріяті внутрішніх справ (с. 15).

2236. Кедровський, В. *Свято 22 січня.* — "Вільна Україна", Нью-Йорк, I-III. 1966, ч. 49, с. 28-34. (Б)

Автор, колишній член УЦРади, починає свої спогади від проголошення 1-го Універсалу УЦРади на 2-му Всеукраїнському військовому з'їзді в Києві 23. VI. 1917: "На сцені біля президії з'явився В. К. Винниченко... Поважно, спокійно, урочисто-піднесено й виразно залунали в завмерлій залі, що вся перетворилася в один притихший слух, з уст Винниченка перші слова Універсалу... Все більше й більше відчувається в голосі В. Винниченка піднесена врочистість; все більше відчувається в його голосі те велике внутрішнє хвилювання, що він сам переживає і яке охопило всіх присутніх"... і ін.

2237. Ковалевський, Микола. *Як проголошено 4-ий Універсал.* — "Вільна Україна", Нью-Йорк, X-XII. 1966, ч. 52, с. 17-19. (Б)

Автор, колишній член УЦРади й міністер УНР, свідчить, що на вирішення УЦРади подано три проєкти тексту 4-го Універсалу. Автором одного проєкту був М. Грушевський, другого В-ко, третього М. Салтан і М. Шаповал. "Особливо гаряче боронив свого проєкту Винниченко". Остаточний текст Універсалу устійнено врешті на підставі компромісу між цими трьома проєктами.

2238. Коваленко, Людмила. *Монолог на два боки.* — "Сучасність", Мюнхен, IX. 1966, ч. 9. с. 60-75. (Б, У)

Згадки про Винниченківські п'єси, які були "трохи більш пристойні за Теннессі Вілліямса, але в них не менш гостро ставилися проблеми відносин між чоловіком і жінкою, як соціяльних, так і сексуальних" та ін.

2239. Костюк, Григорій. *Українська література на еміґрації.* — "Українські вісті", Новий Ульм, 5. VI. 1966, ч. 23, с. 2-3. (У)

Початок українського літературного процесу на еміґрації автор датує першим записом у Винниченковому *Щоденнику* 1919 року. Крім інших письменників та поетів, автор з'ясовує літературну творчість В-ка на еміґрації, зокрема його роман *Нова заповідь*, друкований французькою й українською мовами.

2240. Луців, Лука. *Як зліталась орли...* У кн.: *Календар-альманах Українського Народного Союзу на 1967 рік.* — Джерсі Сіті, В-во "Свобода", [1966], с. 175-180.
_____. П. н. *Володимир Винниченко. "Між двох сил".* У кн. того ж автора *Література і життя.* — Джерсі Сіті, В-во "Свобода", [1981], с. 247-254. (Б)

Майже цілу рецензію займає переказ змісту Винниченкової драми. Тільки на самому кінці рецензент подає кілька висновків. І так про головну героїню Софію він зауважує, що "ця завзята більшовичка в цій п'єсі Винниченка — це символ ідеальної більшовички-комуністки. Вона єдина 'позитивна' особа в цьому Винниченковому творі між більшовиками". Про самого ж В-ка рецензент пише, що він утік 1919 року з України, "бо не був певний свого життя на рідній землі" і що В-ко "жив 'між двох сил' і не міг вибрати, що йому ближче: рідна Україна, чи абстрактна теорія російських комуністів".

2241. Новицький, В. *Літературний вечір поетів з України в Нью-Йорку.* — "Українські вісті", Новий Ульм, 4. XII. 1966, ч. 49, с. 2-3. (У)

На літературному вечорі Івана Драча й Дмитра Павличка 11. XI. 1966 у Нью-Йорку Д. Павличко відповів на поставлене йому запитання, що "є реальні вигляди на те, що незабаром і В. Винниченко, як письменник, стане широковідомим в Україні. Зараз у друкарському наборі є його твір *Соняшна машина* та інші речі".

2242. *Промова Сергія Баруздіна.* — "Літературна Україна", Київ, 22. XI. 1966, ч. 92, с. 3. (Б)

С. Баруздін, секретар Спілки письменників Російської Федерації і головний редактор московського ж. "Дружба народов", промовляючи на 5-му З'їзді письменників України в Києві 18. XI. 1966, заявив від імени "Дружби народов": "Наступного року збираємося сказати об'єктивне слово про таку складну постать, як Винниченко".
[У 1967-му річнику "Дружби народов" нема жадного слова про В-ка].

2243. Прохода, Василь. *Симон Петлюра — ідеолог українського війська.* — "Українські вісті", Новий Ульм, 29. V. 1966, ч. 22, с. 1, 3-4. (У)

Про два погляди на творення української збройної сили в квітні-травні 1917 р. Перший був за негайне творення української реґулярної армії. "Другий погляд пропаґував табір українських соціял-демократів на чолі з Володимиром Винниченком, який уважав формування українського війська за річ непотрібну й

для єдиного революційного фронту шкідливу".

2244. Рахманний, Роман. *Будівничий першої Української Народньої Республіки.* — "Сучасність", Мюнхен, I. 1966, ч. 1, с. 59-86. (Б, У)

Про М. Грушевського. При цьому згадки про В-ка, напр.: "На леґенді будується серйозний закид Грушевському і його прем'єр-міністрові Винниченкові, мовляв, вони демобілізували військові частини, не створили української національної армії" та ін.

2245. Ромашко, А. *Нотатки про "наші" порядки.* З "височайшої" ласки реабілітують Винниченка (Із серії "Що передає радіо 'Свобода' "). — "Українські вісті", Новий Ульм, 25. XII. 1966, ч. 52, с. 3. (У)

На 5-му З'їзді українських письменників 16. XI. 1966 в Києві О. Гончар підкреслив, що "не повинен бути обійденим ні Бунін, ні Винниченко". На тому ж з'їзді редактор московського журналу "Дружба народов" С. Баруздін заявив, що редакція цього журналу збирається "сказати об'єктивне слово про таку складну постать, як Винниченко". А. Ромашко зауважує, що В-ко письменник український, "то й реабілітувати його наалежить нам, українцям, не чекаючи, аж поки це зробить за нас Москва".

2246. Феденко, П. *Матвій Стахів: Україна в добі Директорії УНР.* — "Вільна Україна", Нью-Йорк, I-III. 1966, ч. 49, с. 56-64. (Б)

Неґативна рецензія на 1-ий том праці М. Стахова. Рецензент заперечує і спростовує також обвинувачення, які автор поставив В-кові, як голові Директорії.

2247. Чапленко, В. *Про Винниченкову п'єсу "Пророк" і дещо інше.* — "Нові дні", Торонто, II. 1966, ч. 193, с. 20-23. (Б, У)

Своєрідність цієї п'єси "вирізнює її не тільки з-поміж інших Винниченкових п'єс, а й з-посеред усього українського драматургічного надбання". Автор бачить цю своєрідність у тому, що сюжет п'єси фантастично-утопічний, а всі персонажі виразно-реалістичні. І тому він зараховує п'єсу до зразків своєї теорії "широкого або збагаченого реалізму". Крім рецензії, автор розповідає про деякі труднощі у виданні друком цього твору В-ка.

2248. Шелухин, Сергій. *Доба Центральної Ради.* — "Вільна Україна", Нью-Йорк, X-XII. 1966, ч. 52, с. 29-49. (Б)

Текст доповіді, яку автор виголосив у Празі перед 2-ою світовою війною (дата доповіді не подана). Автор, колишній міністер УНР, згадує кількаразово про В-ка та його діяльність, як голови Генерального Секретаріяту УЦРади. Також згадки про більшовицьку пропаґанду проти УЦРади. Напр., на доказ "буржуазности" УЦРади подавалися такі вигадки, нібито "Винниченко одружився з дочкою Бродського і має кілька цукроварень" і т. п.

1967

2249. Академія наук УРСР. Інститут історії. *Перемога великої жовтневої соціалістичної революції на Україні.* — Київ, "Наукова думка", 1967. 2 т. (Б)

Низка обвинувачень В-кові як голові Ген. Секретаріяту за його антибільшовицьку політичну діяльність.

2250. Задоянний, Василь. *Другий Всеукраїнський військовий з'їзд* (Спогад учасника). — "Тризуб", Нью-Йорк, VI-VII, VIII-IX. 1967, ч. 44, 45, с. 15-20, 2-6. _____. У кн. того ж автора *Нація в боротьбі за Україну.* — Нью-Йорк, [б. в.], 1968, т. 1, с. 52-62. (У, Б)

Згадки про виступи В-ка на 2-му військовому з'їзді в Києві 18-23. VI. 1917, уривки з його промов і ін. Ставлення автора до В-ка неґативне. Він називає В-ка "ідеологом 'єдінаго революціоннаго фронта' з москалями".

2251. Зозуля, Яків. *Другий Універсал Української Центральної Ради та його правно-історична вартість.* — "Вільна Україна", Нью-Йорк, VII-XII. 1967, ч. 55-56, с. 10-16. (Б)

Про проголошення 2-го Універсалу 16. VII. 1917 і державне значення цього акту, про приїзд до Києва міністрів російського Тимчасового уряду та їхні переговори з М. Грушевським і В-ком, уступлення В-ка із становища голови Генерального Секретаріяту 27. VII. 1917 і поновне покликання його на це становище 3. IX. того ж року, про декларацію В-ка в справі Українських Установчих Зборів та ін.

2252. *Історія Української РСР;* у двох томах. — Київ, "Наукова думка", 1967. (Б)

Згадки про діяльність В-ка в УЦРаді й Директорії, напр., про його заяву 4. VII. 1917, що українська демократія не на боці більшовизму, про його циркуляр у листопаді 1917, яким він "заборонив селянам захоплювати поміщицькі землі", його відповідь на ультиматум Ради народніх комісарів, його керівну ролю в Директорії тощо.

2253. Кедровський, Володимир. *1917 рік;* спогади члена Українського військового генерального комітету і товариша секретаря військових справ у часі Української Центральної Ради. — Вінніпеґ, Видавнича спілка "Тризуб", 1967. 526 с. (Б)

Фраґменти з політичної діяльности В-ка того часу. Описано, як він промовляв на Першому всеукраїнському військовому з'їзді, як на Другому з'їзді прочитав 1-ий Універсал УЦРади, його переговори з ген. Оберучевим у справі Полуботківського полку, його розмову з автором як делеґатом Генерального комітету та ін.

2254. Король, Нестор. *Очима звичайного учасника* (Спогади з 1917-1921 років). — "Визвольний шлях", Лондон, X, XI, XII. 1967, I, II, III. 1968; кн. 10, 11-12, 1, 2, 3; с. 1137-1162, 1257-1272, 27-42, 155-171, 337-349. (Б)

Мова про В-ка на с. 1156, 1258, 28-35, 38-39, 155-156, 158, 160, 165-166, 171, 340, 342-343, 346. Автор висловлюється неґативно про політичну діяльність В-ка та ставить йому різні обвинувачення, як напр.: В-ко виступав проти творення української збройної сили тому, що він був "умово хворий" і "всі знали, що Винниченко — 'білобілєтнік' (визнаний непридатним до військової служби через хворобу)" (пор. ч. 1614, 2190, 2227); В-ко і С. Петлюра вели "шалену акцію" проти М. Міхновського; В-ко "цурався селянства"; "В. Винниченко, попереджений самими ж чекістами (родичами його т. зв. жінки), утік за кордон" і т. ін.

Спогади Н. Короля не закінчені. Друк обірвано в кн. 3, 1968 (кінцевий текст вказує логічно на те, що розповідь повинна продовжуватися). І хоч наприкінці написано "Далі буде", проте в наступній книзі немає продовження, як і немає жадного вияснення редакції, чому друкування припинено.

2255. Кравців, Богдан. *П'ятий з'їзд письменників України.* — "Сучасність", Мюнхен, IV. 1967, ч. 4, с. 55-64. (Б, У)

Автор цитує вислів голови правління Спілки Письменників України Олеся Гончара, який у своїй доповіді на з'їзді (у листопаді 1966 року в Києві) сказав, що В-ко "не повинен бути обійдений".

2256. Мазлах, Сергій і Шахрай, Василь. *До хвилі* (Що діється на Україні і з Україною). 2-е вид. — Нью-Йорк, "Пролог", 1967. 303 с. (Б)

Перше видання було надруковане в Саратові 1919 р.

Згадки про політичну діяльність Винниченка в час Центральної Ради і Директорії (с. 47-48, 51, 54, 56, 89-90, 93, 278, 297). Про літературну творчість В-ка: "В. Винниченко є великим, чудесним, талановитим письменником, котрим могла б пишатися кожна література" (с. 278). Подано також коротку біографію В-ка (с. 297).

2257. Максимець, Іван. *Українські партії в революцію 1917 року.* — "Українські вісті", Новий Ульм, 16-23. VII. 1967, ч. 29-30, с. 2. (У)

Поруч інших політичних партій автор обговорює також діяльність Української соціял-демократичної робітничої партії під проводом В-ка.

2258. Мелешко, Фотій. *В часи проголошень чотирьох універсалів.* — "Вільна Україна", Нью-Йорк, VII-XII. 1967, ч. 55-56, с. 52-57. (Б)

Автор відмічає, що В-ко "був одним з найвидатніших творців усіх чотирьох універсалів".

2259. *Національна революція і С. В. Петлюра.* — "Українські вісті", Новий Ульм, 2. VII. 1967, ч. 27, с. 2. (У)

Згадки про політичну діяльність В-ка в УЦРаді й Генеральному Секретаріяті.

2260. Петренко, П. *Один з останніх могіканів.* — "Вільна Україна", Нью-Йорк, III-VI. 1967, ч. 54, с. 43-52. (Б)

Спогад з приводу смерти Дмитра Ф. Солов'я. При біографії покійного автор згадує, що в 1910-их роках, під час гострої дискусії в українській і російській пресі навколо романів В-ка, тодішній студент Д. Соловей "разом із своїми

однодумцями — студентами харківських високих шкіл — виступив з одвертим листом в обороні В. Винниченка як письменника, творчість якого, не зважаючи на спірність його ідей, становить поважну вартість в активі українського національного руху". Цей лист був надрукований у київській г. "Рада" (див. ч. 942).

2261. Прохода, Василь. *Всеукраїнські військові з'їзди в Києві в травні-червні 1917 року.* — "Українські вісті", Новий Ульм, 11. VI. 1967, ч. 24, с. 2, 4. (У)

Автор обвинувачує В-ка, що він був противником творення української збройної сили. В-ко "вважав формування українського війська за річ непотрібну і для соціяльної революції небезпечну". Коли ж на 1-му військовому з'їзді в травні 1917 року в Києві В-ка вибрано до Українського генерального військового комітету, то, на думку автора, "вже сама присутність В. Винниченка давала запоруку, що буде гальмуватись всякий розумний прояв у справі організації української збройної сили".

2262. Ріпецький, Степан. *Відродження українського війська і його роля в українській революції.* — "Вільна Україна", Нью-Йорк, III-VI. 1967, ч. 54, с. 3-15. (Б)

Автор свідчить про позитивне ставлення В-ка до створення полку ім. Б. Хмельницького в Києві і цитує його слова признання для цієї військової формації.

2263. С. Р. *В. Винниченко і М. Міхновський в обороні створення полку ім. Б. Хмельницького.* — "Вільна Україна", Нью-Йорк, III-VI. 1967, ч. 54, с. 24-25. (Б)

Автор з'ясовує справу створення полку ім. Б. Хмельницького та подає тексти промов В-ка й М. Міхновського 3. V. 1917 на великих зборах у київському міському театрі, де вони обороняли конечність і доцільність зорганізування українського полку. "Зокрема цікавим і гідним уваги є в першій мірі блискучий і сміливий виступ В. Винниченка".

2264. Филипович, Олександер. *Тодось Осьмачка* (Фраґменти спогадів). — "Сучасність", Мюнхен, I. 1967, ч. I. с. 65-73. (Б, У)

У своїх спогадах про Т. Осьмачку автор згадує також літературні вечори в Києві в 20-их роках з публічними дискусіями про *Соняшну машину* В-ка.

2265. Шинкар, Петро. *До подій Української Революції.* — "Українські вісті", Новий Ульм, 19. III. 1967, ч. 12, с. 2-3. (У)

Згадки про журналістичну діяльність В-ка перед 1-ою світовою війною та його політичну діяльність в добу УЦРади й Директорії УНР.

1968

2266. Бойко, Юрій. *Драма "Між двох сил" В. Винниченка як відображення української національної революції.* — "Слово", Нью-Йорк, 1968, зб. 3, с. 331-343.
_____. У кн. того ж автора *Вибране.* — Мюнхен, Українське в-во, 1974, т. 2, с. 303-314. (Б)

На думку автора, "п'єса *Між двох сил* є найвищою точкою духово-мистецьких змагань Винниченка, так як його участь у складанні 4-го Універсалу є зенітом у його політичному рості". "*Між двох сил* є річчю єдиною, що так повнокровно, так динамічно зображує події великих днів відновлення української самостійної держави та напружену трагіку боротьби за неї". Велику частину статті Ю. Бойка займає переказ змісту п'єси, який автор уважає потрібним тому, що п'єса "стала вже раритетом". Наприкінці він стверджує: "Якщо б ми хотіли дати оцінку *Між двох сил* одною короткою формулою, то довелося б, насамперед, відзначити майстерність у передачі історичного моменту з його головними особливостями, вдалість змалювання характеристичних постатей, нарешті, динаміку, театральність п'єси" (див. також ч. 2813).

2267. *Був Винниченко в уряді УРСР чи ні?* — "Народна воля", Скрентон, 3. X. 1968, ч. 38, с. 2. (А)

У своїй рецензії на кн. *До хвилі* (див. ч. 2292) В. Чапленко поставив під сумнів твердження, що В-ко був членом уряду УРСР у 1920 р. Покликаючися на тодішній пресовий орган В-ка "Нова доба" і на тогочасні радіопересилання з Москви, редакція "Народної волі" стверджує, що В-ко таки "був іменований заступником голови Совнаркому Х. Раковського і комісаром зовнішніх справ" (див. також ч. 1262, 2293, 2346).

2268. Войнаренко, Остап. [псевд. Василя Ємця]. *Чи Винниченко свідчив проти Петлюри на процесі Шварцбарда?* — "Батьківщина", Торонто, 28. IX. 1968, ч. 18, с. 2. (А, Б)

Автор, гетьманський політичний діяч, належить до найзавзятіших противників політичної діяльности В-ка (див. ч. 1933, 2231). Одначе в цій статті він виступає в оборону В-ка від обвинувачень, які йому поставив Ю. Бойко-Блохин у своїй доповіді у Відні 4. II. 1968. У цій доповіді Ю. Бойко-Блохин твердив, що на паризькому процесі Шварцбарда 1926 року В-ко був свідком проти С. Петлюри (див. також ч. 1821, 1922, 2132, 3287). О. Войнаренко заявляє: "Автор цієї доповіді допустився до *публічного* голошення *неправди.* Фактом є, що Винниченко не свідчив проти Петлюри ніже єдиним словом". "Автор цих рядків, що знає французьку мову, був увесь час присутнім на судовій розправі проти Шмуля Шварцбарда".

2269. Гарасевич, Марія. *Джон Стайнбек.* — "Слово", Нью-Йорк, Об'єднання українських письменників в екзилі, 1968, зб. 3, с. 408-420. (Б, У)

Розглядаючи повість американського письменника Дж. Стайнбека *Небесні пасовища (The Pastures of Heaven),* авторка відмічає: "Для нас, українців, вона особливо цікава тим, що Стайнбек приблизно 40 років пізніше порушив ту саму проблему, що й наші найбільші майстри прози В. Винниченко та М. Коцюбинський,

а саме: краса й гармонія природи та дисгармонія людського життя".

2270. Дзюба, Іван. *Інтернаціоналізм чи русифікація?* Передмова Степана Олійника. Обкладинка Якова Гніздовського (Суспільно-політична бібліотека ч. 2 (21). Документи ч. 2). — Мюнхен, "Сучасність", 1968. 262 с. (Б)

Згадка про В-ка: "Якщо в радянській Росії давно вже визнано і видано Буніна, то на радянській Україні про незрівняно 'лівішого' в передреволюційний час В. Винниченка і говорити не доводиться (хоч у двадцяті роки спокійнісінько виходили його повні зібрання, і радянська влада від того не впала). А як без Винниченка бути з історією української літератури?" (с. 181).

2271. *Доповідь про В. Винниченка.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 15. VIII. 1968, ч. 149, с. 4. (А, Б)

Доповідь Ю. Бойка-Блохина відбулася 4. II. 1968 у Відні. Доповідач схарактеризував В-ка як політика наскрізь неґативно: "Найвищою точкою його [В-ка] ганьби були його свідчення на процесі вбивника сл. п. Головного Отамана Симона Петлюри" (див. також ч. 2268). Але В-ка — письменника доповідач оцінив позитивно й висловив жаль, що через політичну діяльність В-ка його літературні твори "в нас майже не читаються. А це шкода, бо Винниченко як письменник постійно ріс і осягнув вершок своєї творчости в 1919 році. Одним з найкращих його творів є драма *Між двох сил*". Доповідач подав докладний розгляд цієї драми та підкреслив, що це "великий твір", який є "історичним пам'ятником".

2272. *Д-р М. Мольнар про рукописи В. Винниченка.* — "Українське слово", Париж, 11. VIII. 1968, ч. 1393, с. 3. (А)

Про листа М. Мольнара до Г. Костюка у справі літературної спадщини В-ка (див. ч. 2282). Подано зміст листа й кілька цитат із нього. Кінцевий висновок: "Дуже зворушливий цей голос науковця і дослідника, що розглядає творчість В. Винниченка в її літературному аспекті. На еміґрації переважав досі аспект політичний; за нещасливим політиком ми забули про великого письменника".

2273. Е. М. *Для польських студентів.* Marian Jakóbiec, Tatiana Hołyńska-Baranowa. *Literatura ukraińska.* Wypisy. Warszawa, Państwowe wydawnictwo naukowe, 1963. 704 str. — "Сучасність", Мюнхен, I. 1968, ч. 1, с. 118. (Б, У)

Обговорюючи цей підручник української літератури, рецензент зауважує, що "для пересічного поляка наша література ще донедавна складалася з двох прізвищ — Шевченка й Винниченка".

2274. *Історія української літератури.* — Київ, "Наукова думка", 1968-1970, т. 5, 6. (Б)

У 5-му томі цієї праці зустрічаємо часті неґативні оцінки літературної творчости В-ка, які переважно покликаються на зневажливі вислови Леніна про В-ка (див. ч. 3076). Окрему увагу присвячено драматургії В-ка у статті О. Ф. Ставицького (с. 466-473). Автор статті дає неґативну характеристику всім п'єсам В-ка і називає їх "виявом антидемократичного, декадентського напряму в драматургії цього періоду". Він твердить, що "видатні діячі передової української літератури відгукнулися на п'єси Винниченка різко неґативно. 'Чогось більш вульгарного й гидкого я ніколи не читала', — писала в одному з листів

Леся Українка" (пор. ч. 2189, 3049).

Неґативні згадки про творчість В-ка є і в 6-му томі цієї праці, напр., у М. М. Острика, який особливо гостро осудив "пасквільний витвір Винниченка *Між двох сил* (с. 381).

2275. Кобзей, Т. *Що писав І. Франко про В. Винниченка, а що пишуть тепер наші нетерпимі партійці.* — "Український голос", Вінніпеґ, 27. XI. 1968, ч. 48, с. 3. (У)

Автор порівнює теперішню нагінку еміґраційних партійних авторів на В-ка з тими високопохвальними оцінками, що їх висловив про В-ка І. Франко й ін. (див. ч. 721, 722, 746, 747). У зв'язку з недалекими 90-ми роковинами народження В-ка і 20-ми роковинами його смерти автор закликає відзначити належно ці роковини й видати недруковані твори В-ка, а зокрема його "неоціненний щоденник".

2276. Коновал, Ол. *Видання Українського публіцистично-наукового інституту.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 23. XI. 1968, ч. 218, с. 6.
_____. "Вільне слово", Торонто, 7. XII. 1968. (А, Б)

Інформація про друковані й заплановані видання чікаґського УПНІ. У зв'язку із зверненням голови Винниченківської комісії УВАН Г. Костюка й відкритим листом М. Мольнара (див. ч. 2282) — Головна управа УПНІ постановила видати вибрані частини із *Щоденника* В-ка.

2277. Костюк, Григорій. *Відповідь Григорія Костюка,* голови Комісії УВАН у США для вивчення й охорони літературної спадщини Володимира Винниченка, докторові Михайлові Мольнарові, науковому співробітникові Інституту світової літератури та мов Словацької академії наук у Братіславі. — "Сучасність", Мюнхен, IX, 1968, ч. 9, с. 112-117.
_____. "Українські вісті", Новий Ульм, 6. X. 1968, ч. 41, с. 2.
_____. У кн. того ж автора *Володимир Винниченко та його доба* (с. 267-273). — Нью-Йорк, УВАН, 1980. 283 с. (Б, У)

Інформація про те, як архівна спадщина В-ка опинилася в Колюмбійському університеті в Нью-Йорку. Загальний опис Винниченкового архіву. Плян діяльности Комісії на найближчі роки. (Див. також ч. 2282).

2278. Костюк, Григорій. *На маґістралі історії.* Українська література за п'ятдесят років (1917-1967). — "Слово", збірник українських письменників у екзилі, Нью-Йорк, 1968, зб. 3, с. 7-29. (Б, У)

Згадки про В-ка і його твори *Соняшна машина, Намисто, Пророк, Нова заповідь,* про заборону його реабілітації в УРСР та ін.

2279. *Лист голови Директорії Вол. Винниченка до комуністів світу.* — "Батьківщина", Торонто, 28. IX. 1968, ч. 18, с. 2, 4. (Б)

Передруковуючи Винниченкового *Одвертого листа до т.т. комуністів і революційних соціялістів Зах. Европи та Америки* з 1920 р. (див. ч. 487), редакція гетьманської газети "Батьківщина" у своєму вступному коментарі дає неґативну оцінку політичній діяльності "сумнопам'ятного голови Директорії і автора федералістичних універсалів УНР Володимира Винниченка".

2280. Мовчан, Юліян. *"Слово" — літературний альманах ч. 3 українських письменників в екзилі.* — "Українські вісті", Новий Ульм, 11-18. VIII. 1968, ч. 33-34, с. 8. (У)

У своїй рецензії на 3-ій збірник "Слова" автор присвячує багато уваги друкованому в цьому збірнику уривкові з непублікованого досі роману В-ка *Слово за тобою, Сталіне!* і статті Ю. Бойка про драму В-ка *Між двох сил* (див. ч. 333, 2266).

2281. Мольнар, Михайло. *Забутий письменник?* Кілька думок про письменницьку долю Володимира Винниченка. У кн.: В. Винниченко. *Оповідання* (с. 5-15). — Пряшів, 1968. 302 с.
_____. "Сучасність", Мюнхен, V. 1969, ч. 5, с. 28-41. (Б, У)

Перша і досі єдина прихильна до В-ка стаття, надрукована під час т. зв. "відлиги" 1960-их рр. Автор вважає, що "одним з насущних завдань сучасного літературознавства є нове представлення українській громадськості письменницької творчости" В-ка. Спадщина В-ка дуже багата, одначе "досі нема бібліографії не лише всього ним написаного та опублікованого, а навіть основних його творів [...]. Подібно стоїть справа й з бібліографією праць про письменника. Є всі підстави вважати, що вона повинна була б бути надзвичайно широкою та різноманітною. На жаль, її нема". З'ясувавши заборону творів В-ка в Україні й бойкотування їх частиною української еміґрації, автор закликає перевидати твори В-ка. "Замовчуючи бо його мистецькі твори, ми збіднюємо українську літературу. І це тим більш парадоксально, що Винниченко — хочемо ми того чи не хочемо — давно вже належить до здобутків літератури світової". Автор подає також коротку біографію В-ка й огляд його літературної творчости.

2282. Мольнар, Михайло. *Якою ж буде доля рукописної спадщини В. Винниченка?* Відкритий лист до Григорія Костюка, голови Комісії по вивченні і збереженні літературної спадщини В. Винниченка в Нью-Йорку. — "Нове життя", Пряшів, 27. VII. 1968, ч. 36, с. 4.
_____. "Сучасність", Мюнхен, IX. 1968, ч. 9, с. 110-112.
_____. "Українські вісті", Новий Ульм, 6. X. 1968, ч. 41, с. 2.
_____. У кн.: Костюк, Григорій. *Володимир Винниченко та його доба* (с. 263-266). — Нью-Йорк, 1980. (Б, У)

Автор (науковий співробітник Словацької Академії наук у Братіславі) звертається до Г. Костюка із запитанням, чи і які пляни існують для опублікування літературної спадщини В-ка, яка тепер зберігається в архіві Колюмбійського університету в Нью-Йорку і тому є доступна тільки "вузькому колу українських літературознавців у Нью-Йорку". Автор зауважує, що широка українська громадськість на чужині повинна подбати про опублікування досі недрукованих романів, оповідань та листування В-ка (див. також ч. 2277).

2283. Одарченко, Петро. *Шевченко — символ національного відродження України.* — "Українські вісті", Новий Ульм, 10. III. 1968, ч. 11, с. 1, 4. (У)

Автор цитує вислови В-ка про те, "чим був Шевченко для широких мас українського народу в буремному 1917 році".

2284. (ОК) *Видання Українського публіцистично-наукового інституту.* — "Українські вісті", Новий Ульм, 17. XI. 1968, ч. 47, с. 7. (У)

Про заплянованi видання УПНI в Чiкаґо. До iнституту звернувся голова Винниченкiвської комiсiї УВАН Г. Костюк у справi видання недрукованих досi творiв В-ка. Управа iнституту ухвалила видати скорочено *Щоденник* В-ка. На засiданнi управи обговорено також звернення М. Мольнара до української емiґрацiї у справi опублiкування рукописної спадщини В-ка (див. ч. 2282).

2285. Приходько, Вiктор. *У справi спадщини В. Винниченка.* — "Свобода", Джерсi Сiтi, 10. IV. 1968, ч. 68, с. 2, 7. (Б)

Заклик до громадянства про потребу опублiкувати недрукованi чотири романи i *Щоденник* В-ка та iншi матерiяли з його лiтературно-публiцистичної спадщини.

2286. Прохода, Василь. *Обставини проголошення державної незалежности Української Народньої Республiки.* — "Українськi вiстi", Новий Ульм, 1-7. I. 1968, ч. 1-2, с. 5-9. (У)

Автор пiдкреслює, що В-ко вважав "бажання бiльшовикiв завести комунiзм в Росiї утопiєю", а бiльшовицьких провiдникiв "вiдiрваними вiд життя емiґрантами".

2287. Прохода, Василь. *Симон Петлюра.* — "Українськi вiстi", Новий Ульм, 11, 18, 25. II., 3. III. 1968; ч. 7, 8, 9, 10; с. 2-5, 2-5, 2-5, 2-7. (У)

Згадки про взаємини i спiвпрацю С. Петлюри з В-ком та про їхнi пiзнiшi конфлiкти.

2288. Смолич, Юрiй. *Розповiдь про неспокiй.* Дещо з книги про двадцятi й тридцятi роки в українському лiтературному побутi. — Київ, "Радянський письменник", 1968, ч-а 1. 284 с. (Б)

Автор розглядає питання впливiв В-ка на Хвильового: "Хвильовий повторив чимало винниченкiвських теорiй [...] в його теорiях, як i в теорiях Винниченка, були зародки того, що двома десятилiттями пiзнiше склалося в певну програму 'нацкомунiзму' ". Про В-ка сказано, що вiн хотiв "запровадити на Українi... церковну унiю, греко-католицьку вiру, як державну релiгiю для українцiв, аби тiльки вiдгородитися вiд Москви". Згодом В-ко закликав до "всенародного повстання проти радянської влади на Українi — в iм'я нацiонального i соцiяльного 'всебiчного визволення' ". Все ж таки "пiзнiше, в роки Вiтчизняної вiйни, коли гiтлерiвцi запропонували йому очолити українську нацiоналiстичну контрреволюцiю, вiдмовився вiд спiвробiтництва з фашистами".

2289. Стахiв, Матвiй. *Третя совєтська республiка в Українi.* Нариси з iсторiї третьої воєнної iнвазiї Совєтської Росiї в Україну i розвитку окупацiйної системи в часi: листопад 1919 — листопад 1924 (Наукове Товариство iм. Шевченка. Бiблiотека українознавства, т. 26). — Нью-Йорк, [УККА], 1968. 244 с. (Б, Н)

Описуючи полiтичну ситуацiю України в 1920 р., автор розглядає також справу поїздки В-ка до Москви й Харкова. "Шукаючи нових засобiв оборони нацiї в нових обставинах, вiн [В-ко] прийшов до висновку, що в даних умовинах треба ще спробувати дiйти до умови з Москвою про мирне спiвiснування Совєтської Росiї з Україною пiд незалежною радянською владою. Прийшовши до такого висновку, Винниченко став скоро дiяти". Далi йде опис подiй: виїзд В-ка до Москви, його переговори з росiйським урядом, якi завершилися договором про незалежнiсть українського радянського уряду, згода В-ка стати членом українського уряду i його виїзд до Харкова. Одначе в Харковi "виявилося, що

московські більшовики не трактували поважно цієї умови і не хотіли її виконувати. Тим то Винниченко покинув Харків і виїхав за кордон, звідки підняв наново широку боротьбу проти всієї окупаційної політики Совєтської Росії супроти України". Крім цього, у книзі знаходимо численні посилання на публіцистичні праці В-ка.

2290. *Центральна Рада скликає Установчі Збори* (З пересилань радіо "Свобода"). — "Нові дні", Торонто, I. 1968, ч. 216, с. 19-20. (Б, У)

Згадка про виступ В-ка на засіданні Малої Ради, коли дискутувалися справи федерації з Росією і скликання Всеукраїнських Установчих Зборів.

2291. Чапленко, В. *Знехтувана ювілейна п'єса.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 9, 10. II. 1968; ч. 27, 28; с. 2, 2. (Б)

Мова про Винниченкову п'єсу *Між двох сил.* "Яскраве зображення тодішніх подій, живцем вихоплені з 'гарячої' дійсности образи людей, гостро-напружений драматичний сюжет, протибільшовицька ідейна скерованість та палкий український патріотизм — усе це робить цю п'єсу ювілейним твором, вартим того, щоб його саме тепер згадати, використати, зробити відомим серед наших людей". Подано зміст п'єси.

2292. Чапленко, В. *З позиції "свого Леніна".* — "Вільна Україна", Нью-Йорк, I-III. 1968, ч. 57, с. 46-51. (Б)

Рецензія на кн. *До хвилі* (див. ч. 2256), у ній згадки про В-ка. Наприкінці рецензент зауважує, що редактор книжки "допустився неправильної інформації, написавши [у поясненні імен], що В. Винниченко '1920 року став заступником голови уряду УРСР та наркомом зовнішніх справ'. Це, здається, було тільки в проєкті" (див. також ч. 2293).

2293. Чапленко, В. *Чи був В. Винниченко в уряді Х. Раковського?* — "Українські вісті", Новий Ульм, 8. XII. 1968, ч. 50, с. 4-5. (А, У)

На підставі своїх власних спогадів з того часу й аналізи Винниченкових брошур *Розлад і погодження* та *Заповіт борцям за визволення* автор приходить до висновку, що відповісти з усією певністю на поставлене питання неможливо. Свідчення самого В-ка у згаданих його публікаціях — неясні. "Майбутній дослідник цього питання повинен використати справжні документи про перебування Винниченка в Харкові й Москві (якщо вони десь є)" (див. також ч. 2346).

2294. Штепа, Павло. *Московство.* Його походження, зміст, форми й історична тяглість. — Торонто, Видав Семен Стасишин, 1968. 2 т. (Н)

Низка обвинувачень В-кові, як ось: "Більші і менші винниченки, грушевські місяцями переконували українського вояка, що війська Україна не потребує"; "Обидва ж бо брати Володимири: і Володимир Ленін і Володимир Винниченко обіцяли селянам ту саму соціялізацію землі. Пощо ж воювати?" (с. 220); "Московщина знищила Грушевського. Хитріший же (і підліший) Винниченко своєчасно накивав ногами з того соціялістичного раю, що його сам завзято будував" (с. 221) і т. п.

2295. *Ще про політику наших соціялістів.* — "Гомін України", Торонто, 9. XI. 1968,

ч. 46, с. 11. (А)

Передрук уривка із спогадів Є. Онацького (див. ч. 2208). У цьому уривку подано текст листа В-ка, надрукованого в італійській газеті "Аванті". У своєму коментарі до цього листа "Гомін України", м. ін., пише: "Спогади Євгена Онацького розкривають чорну діяльність тогочасних наших соціялістичних діячів. Про це багато писалося і були подавані факти, але ще й досі існують особи і групи, що боронять 'велику руїну' і її творців".

1969

2296. Архілог, В. *Дещо про Винниченка і його "помилки".* — "Вісник", Нью-Йорк, III. 1969, ч. 3, с. 29. (А)

Автор твердить, що В-ко "у найбільш трагічний період в історії України, взявши на себе відповідальність за її долю, послідовно тягнув її в пропасть". Як доказ, автор цитує уривки з 2-ої ч-и *Відродження нації,* в яких В-ко висловлюється позитивно про радянський лад.

2297. *Винниченко, Володимир Кирилович.* — У кн.: *Радянська енциклопедія історії України,* Київ, Академія наук УРСР, 1969-72. 4 т. (П)

Неґативні оцінки політичної діяльности й літературної творчости В-ка, напр.: "Політична діяльність Винниченка була спрямована на відрив України від Росії"; "Більшість його романів, повістей і п'єс сповнені ідеями індивідуалізму і еротики".

2298. Гаєвська, Софія. *Забутий письменник?!* — "Українські вісті", Новий Ульм, 1. VI. 1969, ч. 23, с. 5, 8.
_____. "Український голос", Вінніпеґ, 4. VI. 1969, ч. 23, с. 5. (А, У)

Авторка, колишня співачка Української республіканської капелі О. Кошиця, згадує концерт цієї капелі у Відні, на якому був присутній В-ко. Вона цитує також листа В-ка до І. Борщака з 17. III. 1948, в якому В-ко жаліється, що українська еміґрація не спромоглася за 28 років видати ні одного його твору. Авторка закликає видати друком "неоціненні скарби творів Винниченка" і жертвує тисячу долярів на видання недрукованого роману В-ка *Слово за тобою, Сталіне!.*

2299. Горбач, Анна-Галя. *Таки не забутий письменник.* — "Сучасність", Мюнхен, V. 1969, ч. 5, с. 115-117.
_____. "Українські вісті", Новий Ульм, 22. VI. 1969, ч. 26, с. 4-5. (Б, У)

Рецензія на *Оповідання* В-ка, що вийшли друком у Пряшеві 1968 р. (див. ч. 332). Розглянувши спочатку проблему остракізму В-ка, авторка зауважує: "Якби наша літературна критика була більш далекозора й орієнтувалася на справжні літературні якості творів, а не на політичні переконання даних авторів, становище нашої літератури було б краще, ніж воно є сьогодні". Рецензованій збірці авторка дає позитивну оцінку: "Винниченкові оповідання ще сьогодні вражають силою динаміки, багатством тем та мотивів, могутнім пульсом непідробленого, справжнього життя". Наприкінці авторка висловлює переконання, що "при допомозі перекладів Володимир Винниченко може знайти шлях у чужі літератури".

2300. Грушевський, Михайло. *Листи до Т. Починка* [Із вступом Марка Антоновича]. —

"Український історик", Нью-Йорк, 1969, ч. 4, с. 78-98 і 1970, ч. 1-3, с. 168-183. (Б)

Тринадцять листів до видавця детройтської "Української громадської пори" Тимотея Починка. Перший лист датований 12. I. 1923 з місцевости Баден в Австрії, останній 16. IX. 1924 з Китаєва біля Києва. У листах гостро неґативна оцінка політичної діяльности Є. Петрушевича, С. Петлюри, М. Шаповала, В-ка, Є. Коновальця, Д. Донцова й ін. У листі від 5. VIII. 1923 Грушевський називає В-ка "необчислимим амбітником" (хоч і визнає його "великий талант белетриста і драматурга"), та заявляє, що Винниченкові заклики до активної боротьби з більшовиками "це значить або провокувати людей на повстання і підводити нові десятки і сотні під розстріли, як це робить Петлюра і К°, або примазуватися до якоїсь заграничної війни". Осуджує також заклик В-ка до поворотців на Україну "там потиху організуватися". Такий заклик це "незвичайно нефортунне розбудження уваги і підозріливости більшовиків до всяких поворотців". Повернувшися на Україну, Грушевський пише у своєму останньому листі, що в 1918 році, після проголошення Директорії, його позбавлено будь-якого значення. "Вони, Винниченко і Петлюра, тоді і потім старались усякими способами позбавити мене всякого авторитету, не допускали ні до чого" і т. ін.

2301. Гудовський, А. *Знехтований обов'язок.* — "Українські вісті", Новий Ульм, 27. IV. 1969, ч. 18, с. 4. (А, У)

Автор уболіває над фактом, що частина української еміґрації поставилася вороже до творців нашої державности — М. Грушевського і В-ка. Зокрема щодо В-ка автор наводить низку арґументів проти такого несправедливого ставлення, напр.: "То правда, що Винниченко мав намір стати головою більшовицького уряду в Україні, сподіваючися, як дещо раніше 'боротьбисти', боронити цим незалежність України. Але, зорієнтувавшись у ситуації, він там не залишився, не став комуністичним попихачем, а через 4 місяці демонстративно виїхав до Европи, де негайно опублікував лист *Революція в небезпеці,* в якому розшифрував реальний образ комуністичного режиму в СРСР і піддав його гострій критиці. Він зневажливо писав про С. Петлюру (наприклад, у *Відродженні нації*) і тенденційно критикував його діяльність, алеж те саме робили і члени ОУН у 20-их роках і тому не мають морального права обвинувачувати за це когось іншого".

У другій частині статті автор подає свої враження з вечора Винниченківської комісії УВАН, що відбувся 29. III. 1969 у Нью-Йорку (див. ч. 2318).

2302. Гуменна, Докія. *Чому це так?* (Враження й роздуми). — "Українське життя", Чікаґо, 4. V. 1969, ч. 8, с. 2.
_____. "Українські вісті", Новий Ульм, 22. VI. 1969, ч. 26, с. 1. (Б, У)

Авторка висловлює свій жаль і обурення, що українська еміґрація ще й досі не опублікувала літературної спадщини В-ка.

2303. Дейко, Марія. *В. Винниченко. Бабусин подарунок. Федько-халамидник.* Передмова (с. 3). — Мельборн, "Ластівка", 1969. 74 с. (П)

"Оповідання В. Винниченка *Бабусин подарунок* та *Федько-халамидник* належать до найкращих перлин серед творчости наших українських клясиків", — пише авторка передмови і гаряче рекомендує ці "чудові оповідання" юним і дорослим читачам.

2304. *Документ громадської і патріотичної свідомости.* — "Український голос", Вінніпеґ, 7. V. 1969, ч. 19, с. 5. (А)

Лист С. Котика до Винниченківської комісії УВАН про те, як 86-літній убогий робітник Семен Паляниця пожертвував десять долярів на фонд видання творів В-ка.

2305. *До людей доброї волі.* — "Український голос", Вінніпеґ, 9. VII. 1969, ч. 28, с. 7. (А)

Повідомлення, що у Вінніпеґу створено Фінансово-збірковий комітет для збирання фондів на видання спадщини В-ка. Комітет проголошує заклик надсилати пожертви.

2306. Дорошенко, Дмитро. *Мої спомини про недавнє минуле 1914-1920.* 2-е вид. — Мюнхен, Українське в-во, 1969. 543 с. (Б)

Перше видання цієї книги вийшло 1923 року у львівському в-ві "Червона калина". Її автор, колишній міністер закордонних справ у гетьманському уряді, людина протилежних політичних поглядів, ніж В-ко. Але, не зважаючи на це, у своїй книзі споминів він неодноразово висловлюється позитивно про політичну діяльність В-ка як "людини, що винесла на своїх плечах цілий тягар боротьби за автономію, яка весь час стояла в самім осередку руху і придбала собі широку популярність". Автор цитує з промови В-ка під час зустрічі нового 1918-го року в Києві: "Іде варвар з півночі і грозить знести і змести з лиця землі всі наші здобутки, зруйнувати нашу культуру, знівечити все, чим ми дорожимо й над чим працювали". Згадує автор про "двох найбільш шанованих мною авторитетів — Єфремова і Винниченка". Про арешт В-ка гетьманською поліцією автор пише: "Ця історія мене страшенно схвилювала, я поїхав до гетьманського будинку і зразу ж звернувся до самого гетьмана, з'ясовуючи йому безглуздість цього арешту". "Я був переконаний, що арешт не мав під собою ніяких підстав, і знаходив, що таке поводження з головою одного з попередніх урядів, видатним національним діячем і славним письменником, може тільки компромітувати саму владу". Або ось картина з урочистого відкриття Українського державного університету, що його довершив гетьман П. Скоропадський. Під час привітів "на катедрі появився голова Українського національного союзу В. Винниченко. Його зустріли громом оплесків. Молодь, яка складала більшу частину авдиторії, зробила йому справжню овацію" та ін.

2307. *За збереження й упорядкування літературної спадщини В. Винниченка.* Фонд видання недрукованих творів письменника збільшується. — "Свобода", Джерсі Сіті, 4. X. 1969, ч. 183, с. 3.
_____. "Український голос", Вінніпеґ, 8. X. 1969, ч. 41, с. 7.
_____. "Новий шлях", Вінніпеґ, 29. XI. 1969, ч. 48, с. 11. (А, Б)

Академія наук УРСР видала нещодавно 5-ий т. *Історії української літератури* (кінець 19 ст. — до 1917 р.). У цьому томі місця для В-ка не знайшлося. "Це свідчить, що панівна влада на Україні й надалі намагається ім'я В. Винниченка викреслити з історії літератури". У відповідь на це українська еміґрація творить фонд на видання творів В-ка. Подано список жертводавців на цей фонд та інформацію про дотеперішню діяльність Винниченківської комісії УВАН у США.

2308. *Збережім нашу культурну спадщину!* Звернення Комісії УВАН для вивчення й

охорони літературної спадщини Володимира Винниченка. — "Свобода", Джерсі Сіті, 15. II. 1969, ч. 30, с. 6.
_____. "Українські вісті", Новий Ульм, 16. III. 1969, ч. 12, с. 3. (Б, У)

Доля спадщини В-ка хвилює українське громадянство на всіх просторах його поселення. Як доказ цього, Комісія цитує з відкритого листа М. Мольнара з Братіслави, з книжки І. Дзюби *Інтернаціоналізм чи русифікація?* та виступів О. Гончара й інших учасників 5-го з'їзду Спілки письменників України тощо. Тому Комісія вважає своїм обов'язком здійснити принаймні мінімальну програму своєї праці, а саме: закінчити каталогізування всієї архівної спадщини В-ка; зробити мікрофільми найважливіших документів і матеріялів; описати всю архівну збірку; видати чотири недруковані романи В-ка та інші його праці, зокрема *Щоденник* (40 великих рукописних записників), *Конкордизм, Заповіт борцям за визволення* й ін. Комісія закликає громадян надсилати пожертви на здійснення цих завдань.

2309. *Збережім спадщину нашої культури* (Фонд видання недрукованих творів В. Винниченка зростає). — "Новий шлях", Вінніпеґ, 20. XII. 1969, ч. 51, с. 8.
_____. П. н. *Фонд видання недрукованих творів В. Винниченка збільшується.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 26. XII. 1969, ч. 236, с. 4. (А, Б)

Про діяльність Винниченківської комісії УВАН у США і список жертводавців у фонд збереження й публікації спадщини В-ка.

2310. Зеркаль, Сава. *До спогадів інж. Василя Проходи.* — "Українські вісті", Новий Ульм, 2. II. 1969, ч. 6, с. 3. (А, У)

Автор полемізує з В. Проходою з приводу його спогадів, друкованих у г. "Вільне слово" (Торонто, 9. XI. 1968), заперечує його закиди В-кові й М. Шаповалові та доводить правильність протигетьманського повстання під проводом В-ка.

2311. Зеркаль, Сава. *Справа видання писань Володимира Винниченка.* — "Українські вісті", Новий Ульм, 27. IV. 1969, ч. 18, с. 5. (А, У)

Автор зголошує свої застереження щодо програми видання архівних матеріялів В-ка, що її проголосила Винниченківська комісія УВАН, а саме: автор висловлюється рішуче проти видання тільки вибраних частин *Щоденника* В-ка. На його думку, слід видати повний *Щоденник* "у такому порядку як записаний — по роках, від початку до кінця життя В. Винниченка".

2312. І. В. [крипт. Івана Варениці]. *Про забутого письменника.* — "Гомін України", Торонто, 23. VIII. 1969, ч. 35, с. 11. (А, Б)

З приводу закликів Винниченківської комісії УВАН для збірки фондів на видання творів В-ка. Автор виступає проти такої збірки, бо В-ко "одверто декларував себе комуністом", "паплюжив С. Петлюру" й т. ін. Осуджує автор і передмову М. Мольнара до збірки оповідань В-ка, виданої в Пряшеві, і прихильну рецензію Анни-Галі Горбач на цю збірку (див. ч. 2281, 2299). Висновки автора: "Сьогодні Москва розмножила чимало пропаґаторів сексу, атеїзму, цинізму й нігілізму, що розкладають здорові ще суспільства в світі". "Чому і кому забаглося робити 'барабанний вогонь' у справі фондів для збереження спадщини Винниченка і видання його 'пантер' і смішних 'травоїдних' машин — не важко додуматись".

2313. Качуровський, Ігор. *Мистецька спадщина В. Винниченка* (Із пересилань радіо "Свобода"). — "Українські вісті", Новий Ульм, 17-24. VIII. 1969, ч. 34-35, с. 7. (А, У)

Огляд літературної творчости В-ка, якій автор дає найвищі оцінки, напр.: "Босяк в однойменній повісті — монументальний образ, який своєю яскравістю і мистецькою досконалістю стоїть на рівні персонажів світової літератури, персонажів Шекспіра, Бальзака і Гоголя". Вершиною творчих успіхів В-ка слід уважати 20-ті роки, коли в Україні виходить повне зібрання його творів, а деякі його книги, як ось *Соняшна машина*, витримують по кілька видань. У той же час на Заході Винниченкові твори перекладаються різними мовами, а його п'єси йдуть у найкращих театрах Европи (напр., у Берліні ставили п'єсу *Брехня* 60 разів). "Таким чином Винниченко був першим українським письменником, який вийшов на арену світової літератури". Наприкінці автор висловлює здивування, чому досі не реабілітовано В-ка в СРСР, де тепер друкують навіть таких непримиренних антикомуністів, як російські письменники-еміґранти І. Бунін чи Л. Андреєв, а твори В-ка і далі під забороною.

2314. Костюк, Григорій. *Словотворець із "Східньої вежі" Джон Стайнбек.* — "Сучасність", Мюнхен, V. 1969, ч. 5, с. 20-27.
_____. У кн. того ж автора *У світі ідей і образів* (с. 247-255). — [б. м.], "Сучасність", 1983. 535 с. (Б, У)

Аналізуючи твори Дж. Стайнбека, автор вказує на подібності між ними і творами українських письменників О. Кобилянської, М. Коцюбинського, Ю. Яновського, а особливо В-ка. "Хвилююча проблема недосконалости людського життя та його трагічна дисгармонійність з божественною красою природи — мистецька риса така притаманна повістям Стайнбека *Небесні пасовища* й *Ґрона гніву* — перегукується з *Контрастами, Красою і силою* та *Дисгармонією* В. Винниченка". Також і в інших творах Стайнбека автор знаходить "вдячні паралелі до подібних образів перших творів В. Винниченка".

2315. Кошар, І. *Уривки з листів Г. Косинки до В. Винниченка.* — "Українські вісті", Новий Ульм, 30. III. - 6. IV. 1969, ч. 14-15, с. 8. (А, У)

Подавши спочатку декілька даних про життя і творчість Г. Косинки, автор інформує, що довгі роки Г. Косинка вів інтенсивне і дружнє листування з В-ком. Його листи зберігаються в архіві В-ка. "У своїх листах молодший письменник просив порад та допомоги в старшого майстра, розкривав йому свої творчі пляни та ділився турботами й мріями". М. ін., в одному з листів Косинка писав: "Учителями моїми були Стефаник, Ви, Кнут Гамсун, Васильченко".

2316. Куропась, Степан. *Вечір В. Винниченка.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 27. XII. 1969, ч. 237, ч-а 2, с. 4. (А, Б)

Стараннями ОДУМ і Українського публіцистично-наукового інституту відбувся 6. XII. 1969 у Чікаґо вечір В-ка. Доповідь про письменника прочитав Г. Костюк. Під час вечора зібрано 800 долярів на фонд видання *Щоденника* В-ка.

2317. Кучабський, Василь. *Корпус Січових Стрільців.* Воєнно-історичний нарис. Ювілейне видання 1917-1967. На основі книги *Золоті Ворота* в-ва "Червона калина" у Львові (1937) з доповненням новими матеріялами. — Чікаґо, Ювілейний комітет для відзначення 50-річчя формації Січових Стрільців, 1969. 663 с.

(Б)

Збірник праць кількох авторів. Згадки про В-ка. (с. 21, 139, 147, 413, 417, 419, 424-427, 435, 588). Автори оцінюють політичну діяльність В-ка в добу Директорії переважно неґативно, за винятком Є. Коновальця, який у своїй праці *Причинки до історії української революції* прихильно висловлюється про цю діяльність В-ка (див. ч. 1861). У кінцевому розділі *Документи* подано повний текст складеної В-ком відозви про повстання проти гетьмана П. Скоропадського.

2318. Л. Г. *Справа вивчення й охорони літературної спадщини Володимира Винниченка.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 22. IV. 1969, ч. 73, с. 3.
_____. П. н. *Коло джерел нашої культурної спадщини* (Зустріч українського ділового й науково-літературного світу). — "Українські вісті", Новий Ульм, 27. IV. 1969, ч. 18, с. 5. (Б, У)

Звідомлення з вечора, що відбувся заходами Винниченківської комісії УВАН у США та Об'єднання українських письменників "Слово" 29. III. 1969 в Нью-Йорку. Доповідь про В-ка та його спадщину прочитав Г. Костюк. У своєму слові Й. Гірняк підкреслив, що "Винниченко давно вже сказав те, що тільки тепер, ніби як нове слово, висловили деякі письменники й публіцисти неукраїнського роду. Їх читають і про них пишуть як про відкриття. А ми не вміли і не вміємо використати ту зброю, що лишив нам В. Винниченко". У мистецькій частині програми О. Добровольська і Й. Гірняк прочитали уривки з творів В-ка. Під час вечора присутні склали три тисячі долярів на "Фонд Винниченка" для видання його літературної спадщини.

2319. Левада, Олександер. *Родина Коцюбинських.* Кіноповість. "Вітчизна", Київ, VII. 1969, ч. 8, с. 80-155.
_____. Київ, "Мистецтво", 1970. 155 с. (М, Б)

Поруч з М. Грушевським і С. Петлюрою, В-ко виступає в цій кіноповісті як один з неґативних персонажів, у протиставленні до позитивних: В. Леніна, М. Ґорького, М. Коцюбинського і його сина Юрія. Автор висміює В-ка як політика й письменника.

2320. Лисий, Анатолій. *Про соборність та ще дещо.* — "Українські вісті", Новий Ульм, 8. VI. 1969, ч. 24, с. 3-4. (У)

Згадки про політичну діяльність В-ка в добу УЦРади й Директорії УНР.

2321. Неуважний, Флоріан. *Володимир Винниченко.* — "Український календар 1970", Варшава, Українське суспільно-культурне т-во в Польщі, 1969, с. 182-184.
(Б)

На початку автор висловлює думку, що літературна спадщина В-ка "вимагає більш вдумливого, не тільки неґативного, аналізу". Накресливши коротко творчий шлях В-ка, автор оцінює поодинокі його твори. Позитивні оцінки дає він передусім оповіданням і романам. Натомість драми В-ка "відзначені сексуальною обсесією і своєрідним статевим анархізмом". "Але в його творчості є низка творів, про які варто говорити і слід видавати дедалі". До них автор зараховує Винниченкові твори: *Голота, "По-свій!", Хочу!, Божки, Записки Кирпатого Мефістофеля* і *Соняшна машина.* Одначе такі твори В-ка як *Чесність з собою, Заповіт батьків* і *Нова заповідь* — "ворожі й відкинені самим життям".

2322. О. Т. [крипт. Остапа Тарнавського]. *Понад дві тисячі долярів на фонд видання творів Винниченка.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 16. V. 1969, ч. 91, с. 4.
_____. "Українські вісті", Новий Ульм, 18. V. 1969, ч. 21, с. 7. (Б, У)

4. V. 1969 відбувся у Філядельфії літературний вечір для вшанування В-ка. У мистецькій частині вечора Й. Гірняк прочитав уривок з роману В-ка *Слово за тобою, Сталіне!*, а В. Біляїв оповідання *Мнімий господін.* Доповідь про письменника прочитав Г. Костюк. Присутні склали понад дві тисячі долярів на фонд збереження і публікації спадщини В-ка. Зворушливий був виступ 80-літньої письменниці Галини Журби, яка пожертвувала сто долярів, заявляючи, що вона "разом з Винниченком ставила перші кроки в літературі і тепер почувається до обов'язку підтримати велике діло видання його творів".

2323. Погорілий, С. *Недруковані романи В. Винниченка.* — "Північне сяйво", Едмонтон, 1969, альманах 4, с. 75-77. (М, Н)

Огляд чотирьох недрукованих романів В-ка: *Поклади золота, Вічний імператив, Лепрозорій* і *Слово за тобою, Сталіне!* (див. також ч. 718).

2324. Прохода, Василь. *Другий похід большевиків в Україну.* — "Українські вісті", Новий Ульм, 4. V. 1969, ч. 19, с. 3, 6-7. (У)

Рецензія на книжку: E. A. Adams. *Bolsheviks in the Ukraine; Second Campaign 1918-1919* (New Haven, Yale University Press, 1963). У кн. є згадки про В-ка, його керівну участь у протигетьманському повстанні та його конфлікт з С. Петлюрою.

2325. Смолич, Юрій. *Розповідь про неспокій триває.* Дещо з двадцятих, тридцятих років і дотепер в українському літературному побуті. — Київ, "Радянський письменник", 1969, ч-а 2. 283 с. (Б)

Як і в інших своїх книжках, так і в цій, автор приділяє чимало неґативних характеристик В-кові, його політичній діяльності й літературній творчості. Крім цього, автор вкладає неґативні вислови про В-ка також і в уста інших осіб. І так, за словами автора, Василь Еллан-Блакитний говорив йому, що Винниченкові п'єси "щеплять глядачеві міщанські смаки, викохують обивательський світогляд, а саму революцію раз-у-раз — і то здебільшого! — тільки паплюжать. Отже, маємо справу з 'обуржуазненим' українським театром, просякнутим специфічним винниченківським 'психоложеством' " (с. 32). Також і Лесь Курбас у розмові з автором висловився, що "все життя у Винниченка слово розходилося з дією, все життя він 'боровся за одне, а виборював зовсім противне'; був, як казав Курбас, 'суб'єктивно — революціонер, а об'єктивно — контрреволюціонер' " (с. 77).

2326. Стенчук, Богдан. *Що і як обстоює І. Дзюба?* (Ще раз про книгу *Інтернаціоналізм чи русифікація?).* — Київ, Т-во культурних зв'язків з українцями за кордоном, 1969. 196 с. (Б)

Про В-ка на с. 127-128. Автор обвинувачує В-ка, що він належав до тих, які "українську літературу звели в якесь провалля, з якого виходу не було" і що "Винниченко був не просто письменником, а ідеологом буржуазно-націоналістичної контрреволюції і її ідеї відображав у своїх творах" (див. також ч. 2270).

2327. *Твори Винниченка в Чехо-Словаччині.* — "Українські вісті", Новий Ульм, 26. I. 1969, ч. 5, с. 1. (У)

У Відділі української літератури Словацького педагогічного в-ва в Пряшеві вийшла збірка вибраних оповідань В-ка. Збірку підготував до друку Михайло Мольнар, науковий співробітник Інституту світової літератури Словацької Академії наук у Братіславі (див. також ч. 332, 2281, 2282).

2328. *Фонд Винниченка зростає.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 15. VII. 1969, ч. 131, с. 3.
_____. "Український голос", Вінніпеґ, 16. VII. 1969, ч. 29, с. 6.
_____. "Українські вісті", Новий Ульм, 17-24. VIII. 1969, ч. 34-35, с. 7.
(Б, У)

Перед ювілеєм 90-річчя від дня народження і 20-річчя від дня смерти В-ка Винниченківська комісія УВАН у США поставила собі за мету: закінчити каталогізацію архіву В-ка, поробити мікрофільми документів та опублікувати найважливіше із спадщини В-ка, а зокрема видати друком увесь його *Щоденник*. На цю справу постійно напливають пожертви від громадян.

2329. Чапленко, В. *Мої пригоди з В. Винниченком.* — "Вільна Україна", Нью-Йорк, 1969, зб. 61, с. 33-41. (Б)

Розповідь про перешкоди, які авторові ставили українські еміґраційні в-ва, коли він хотів надрукувати свою статтю про В-ка п. н. *Трагедія генія чи суспільства?* (див. ч. 1847). Наприкінці два листи, якими обмінялися автор і В-ко.

1970

2330. Васильківський, Л. *Причинки до історії української дипломатії в 1917-21 роках.* — "Сучасність", Мюнхен, VI. 1970, ч. 6, с. 109-123. (Б, У)

Згадки про дипломатичні взаємини В-ка, як голови українського уряду, з представником Франції ген. Жоржем Табуї, Англії Піктоном Баґґе й ін.

2331. Винниченківська комісія УВАН. *Біля джерел нашої історії.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 19. IX. 1970, ч. 170, с. 2-3.
_____. "Українські вісті", Новий Ульм, 20. IX. 1970, ч. 38, с. 7.
_____. "Український голос", Вінніпеґ, 23. IX. 1970, ч. 38, с. 6-7. (Б, У)

Інформаційне звідомлення Комісії для збереження й вивчення літературної спадщини В-ка про її дотеперішню працю в ділянках: підготування до друку неопублікованих творів В-ка, опису й каталогізації його архіву та створення при комісії науково-консультаційної ради і фонду Винниченка для фінансування цих проєктів.

2332. *Відбулася наукова конференція Комісії УВАН для вивчення літературної спадщини В. Винниченка.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 16. XII. 1970, ч. 229, с. 1.
_____. "Український голос", Вінніпеґ, 6. I. 1971, ч. 1, с. 5.
_____. "Українські вісті", Новий Ульм, 13. VI. 1971, ч. 23, с. 7. (Б, У)

Конференція з приводу 90-річчя від дня народження В-ка відбулася 12. XII. 1970 в Нью-Йорку. Доповіді під час конференції — Валеріян Ревуцький: *Еміґраційний період драматургії В. Винниченка;* Лариса Онишкевич: *"Соняшна машина" і п'єса чеського письменника К. Чапека "Р.У.Р."* і

Григорій Костюк: *Деякі проблеми наукового вивчення Винниченкової спадщини* (див. ч. 2374, 2382, 2407).

2333. Гринько, Віктор [псевд. Василя І. Гришка]. *Два слова про Винниченка* (З пересилань радіо "Свобода"). — "Українські вісті", Новий Ульм, 26. VII. 1970, ч. 30, с. 1, 5. (А, У)

Автор підкреслює на початку своєї статті, що в УРСР "ось уже протягом кількох десятків років, за відповідними вказівками згори, намагаються викреслити ім'я Винниченка з національно-історичного процесу. Наприклад, у 5-томнику *Українські письменники,* що є найповнішим досі біо-бібліографічним довідником з української літератури в УРСР, імени Винниченка взагалі нема. На підставі такого довідника можна зробити висновок, що ніякого такого письменника, що називався Володимир Винниченко, в українській літературі 'не було, нема й бути не може' ". Далі автор подає досить широкий огляд політичної діяльности й літературної творчости В-ка. Факт промовчування В-ка турбує культурних діячів України. Звернув увагу на цей факт І. Дзюба у своїй праці *Інтернаціоналізм чи русифікація?.* На 5-му з'їзді Спілки письменників України 1966 р. в Києві домагався реабілітації В-ка О. Гончар та інші письменники. Одначе, ті домагання залишилися і досі без успіху. "В той час, коли в Москві вже давно видають і перевидають збірки творів Буніна, відомого своїм ворожим ставленням до революції і радянської влади, — в той самий час творчість і навіть ім'я українського революційного письменника Винниченка і далі замовчують. Чому така різниця? Чи це не свідчить про дискримінаційне ставлення до української культурної спадщини та до української культури взагалі в Радянському Союзі? Це питання, яке тепер, у зв'язку з дев'яностими роковинами з дня народження Винниченка, постає знову в усій своїй гостроті на Україні, і це питання вимагає відповіді".

2334. Гринько, Віктор [псевд. Василя І. Гришка]. *Питання, що вимагають відповіді* (З пересилань радіо "Свобода"). — "Українські вісті", Новий Ульм, 30. VIII. 1970, ч. 35, с. 4-5. (У)

Полеміка з авторами статті *Перед судом історії* (див. ч. 2341). В. Гринько ставить декілька питань, як ось: на якій підставі троє самозваних партійних пропаґандистів узялися "від імени народу" засуджувати В-ка на забуття? Невже не знайшлося ні одного авторитетного українського письменника чи літературознавця? Якщо ж В-ко "забутий", то чому учасники 5-го З'їзду українських письменників 1966 року в Києві вимагали його реабілітації і видання його творів? (див. ч. 2232). Автори згаданої статті покликаються на вислів Леніна, що творчість В-ка це "архипогане наслідування архипоганого Достоєвського". Гринько питає: "Чому ж тоді, на підставі такої ленінської оцінки, не перетворити й Достоєвського в 'забутого письменника' в Радянському Союзі?

2335. Гринько, Віктор [псевд. Василя І. Гришка]. *Ще два слова про Винниченка* (З пересилань радіо "Свобода"). — "Українські вісті", Новий Ульм, 2. VIII. 1970, ч. 31, с. 1, 5. (Б, У)

Про поїздку В-ка 1920 р. на Україну і вплив цієї поїздки на українське населення та політику більшовиків супроти України. Спроба роз'яснити теперішнє "подвійне" ставлення більшовицької літературної критики до В-ка: неґативне в Україні і позитивне в радянських публікаціях призначених для українців за кордоном. Про видану нещодавно в Пряшеві книгу оповідань В-ка. Наприкінці

заклик до громадськости УРСР сказати своє слово у справі В-ка.

2336. Давиденко, В. *Контроверсійний Винниченко.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 10, 11. XI. 1970; ч. 205, 206; с. 2, 2-4. (Б)

Неґативна оцінка і політичної і літературної (крім ранньої) діяльности В-ка. Цю оцінку автор підтримує цитатами з радянських авторів (Є. Шабліовський, А. Лихолат, Є. Скляренко й ін.).

2337. Дражевська, Любов. *Винниченківський літературний вечір.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 18. XI. 1970, ч. 211, с. 4.
_____. "Українські вісті", Новий Ульм, 13. VI. 1971, ч. 23, с. 6. (Б, У)

Звідомлення з літературного вечора, що відбувся 31. X. 1970 в Нью-Йорку з нагоди 90-річчя від дня народження В-ка. Вечір улаштували: Комісія УВАН для охорони і вивчення літературної спадщини В. Винниченка та Об'єднання українських письменників "Слово". Програма вечора складалася з вступного слова Г. Костюка, читання Винниченкового оповідання *Момент* і монтажу його драми *Між двох сил* у виконанні групи акторів з участю Йосипа Гірняка, під режисурою Олімпії Добровольської.

2338. Душенко, Степан. *Ще одна пригадка про В. Винниченка.* — "Шлях перемоги", Мюнхен, 8. XI. 1970, ч. 45, с. 5. (А)

Автор пропонує видати книжку про В-ка п. н. "Винниченко без маски", в яку ввійшли б матеріяли про те, "як то Винниченко 'будував' нам нашу самостійну державу". Від себе автор подає пригадку, як В-ко виступав "проти ідеї творення української національної армії", як у своєму *Відродженні нації* "накидається брудною лайкою на гетьмана Скоропадського та Головного Отамана С. Петлюру", як "спільно з більшовиками" зорганізував повстання проти гетьмана на те, "щоб на місце гетьманської української держави постала в Україні УНРеспубліка з 'радянською системою' " і т. ін. "Про 'заслуги' Винниченка супроти української нації треба писати для наших прийдешніх поколінь, щоб остерегти їх від наших послідовників 'Володимира Кириловича', які тепер приготовляють нам 'літературну спадщину' цього національного шкідника" (див. також ч. 2350).

2339. *Збережім і опублікуймо спадщину наших діячів літератури, мистецтва та суспільної думки.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 2. VI. 1970, ч. 98, с. 4.
_____. "Українські вісті", Новий Ульм, 21. VI. 1970, ч. 25, с. 6. (А, Б, У)

З нагоди 90-річчя з дня народження В-ка Комісія УВАН для вивчення і збереження спадщини В. Винниченка закликає громадян вносити пожертви на видання його недрукованих творів.

2340. Зеркаль, С. *Ще "про забутого письменника".* — "Українські вісті", Новий Ульм, 16-23. VIII. 1970, ч. 33-34, с. 2-3. (У)

Оборона В-ка від закидів співпраці з Леніном, поставлених йому в газеті "Гомін України" (див. ч. 2312). Значну частину статті С. Зеркаля займає розділ з праці В-ка *Заповіт борцям за визволення,* цитований як доказ патріотичних замірів В-ка в його поїздці на Україну 1920 р.

2341. Зубков, Сергій; Ковтуненко, Анатолій; Погребенник, Федір. *Перед судом історії.*

— "Літературна Україна", Київ, 4. VIII. 1970, ч. 61. (А)

Неґативна оцінка літературної і політичної діяльности В-ка. Автори вважають його "одним з найпомітніших представників занепадницької декадентської літератури не тільки на Україні, але й у Росії". Навівши неґативні висловлювання Леніна і Ґорького про творчість В-ка, автори заявляють, що "переважна більшість написаного Винниченком на сьогодні втратила будь-яке громадське та ідейно-художнє значення" і що "наш народ має право карати забуттям твори Винниченка-письменника", який "був і залишився до кінця свого життя українським буржуазно-націоналістичним діячем, затятим ворогом радянської влади".

2342. І. В. [крипт. Івана Варениці]. *Кому потрібний Винниченко?* — "Гомін України", Торонто, 28. XI. 1970, ч. 49, с. 11-12. (Б)

Лайлива стаття проти В-ка, яка обвинувачує його, що він "в найбільш критичних моментах нації переходив на бік ворога", що він "комуніст так само, атеїст так само, сексуаліст так само" і т. п.

2343. Кам'янецький, Орест. *Подзвіння Винниченкові.* — "Правда", Торонто, осінь-зима 1970, ч. 3-4, с. 283-289. (Н)

Низка лайливих обвинувачень на адресу В-ка, як ось: В-ко "на еміґрації жив із більшовицьких гонорарів за свої розкладові твори"; "числячи на глупоту українського читача, починають тепер деякі кола відігрівати стервятину винниченківства"; "Винниченко пішов найлегшим шляхом: гниття на еміґрації" і т. п. І хоч автор признає, що "неетичні теорії Винниченка здобули великий успіх серед некритичного наддніпрянського громадянства" і що вони "припали дуже до смаку майже всім молодим, а також і частині старих", то все таки автор твердить, що "хто сьогодні пропаґує між нашою суспільністю творчість Винниченка, той дає зайвий доказ на те, що служить ворогові України". І тому автор приходить до висновку, що "наш обов'язок супроти мертвого Винниченка і супроти живих українців: повний бойкот його творів, як смертельної для українського загалу жидівсько-московської отруї".

2344. Качуровський, Ігор. *Володимир Винниченко* (Із пересилань радіо "Свобода"). — "Українські вісті", Новий Ульм, 1. XI. 1970, ч. 42, с. 2-3. (У)

Спочатку автор обмірковує питання, чому в УРСР реабілітовано прозаїків тільки посередніх або добрих, та нікого з найкращих, як ось Підмогильного, Хвильового, Йогансена, а головно В-ка. Подавши коротко біографію В-ка, автор розглядає вплив цієї біографії на творчість письменника. Тоді проводить літературознавчу аналізу творчости В-ка, відзначаючи його новаторство й бунтарство проти провінційного етнографізму і традиційної трафаретности нашої літератури того часу. Далі автор досліджує філософську й соціяльну тематику, гумор, техніку творчости В-ка тощо. Але головне значення В-ка в тому, що його твори "мають величезну пізнавальну вартість. Не знаючи творів Винниченка, ми не пізнаємо сучасної йому історичної дійсности, не довідаємся повною мірою, як і чим жила, мучилася й раділа дореволюційна Україна".

2345. Клиновий, Юрій [псевд. Юрія Стефаника]. *Поет скривавленого села.* — "Сучасність", Мюнхен, III. 1970, ч. 3, с. 57-63. (Б, У)

Згадки про впливи В-ка на літературну творчість Григорія Косинки.

2346. Костюк, Григорій. *Місія В. Винниченка в Москві і Харкові 1920 року* (Нові коментарі до питання: був чи не був В. Винниченко членом уряду Х. Раковського?). — "Нові дні", Торонто, II-III, IV-V. 1970; ч. 241-242, 243-244; с. 11-14, 11-15.
_____. У кн. того ж автора *Володимир Винниченко та його доба* (с. 210-225). — Нью-Йорк, УВАН, 1980. 283 с. (Б, У)

На підставі документів, свідчень сучасників, пресових звідомлень, а головне, на підставі нового джерела — *Щоденника* В-ка, який став доступний аж після смерти письменника — Г. Костюк з'ясовує генезу поїздки В-ка на Україну 1920 р., описує її перебіг і доказує, що В-ко ніколи не був членом КП(б)У ні уряду УРСР. У статті численні бібліографічні довідки (див. також ч. 2293).

2347. Лихолат, А. В.; Скляренко, Є. М. *Шляхом політичного банкрутства.* — "Український історичний журнал", Київ, VIII. 1970, ч. 8, с. 59-67. (Б)

Критика політичної діяльности В-ка, "одного з керівників та ідеологів української буржуазно-націоналістичної контрреволюції", який "став на шлях зради корінних інтересів трудящих України". Також неґативна оцінка його літературної творчости.

2348. Манько, Василь. *Враження із Загальних зборів 14-го Відділу УГОА в Ньюарку.* — "Батьківщина", Торонто, 18. IV. 1970. (Б, У)

У зв'язку з Заг. зборами цієї гетьманської організації автор виступає проти акції УВАН збирання фондів на видання творів В-ка, тому що "ідеї і руїнницька праця В. Винниченка здійснені на нашій Батьківщині стовідсотково — голодом, 'українізацією', колективізацією, концтаборами, депортацією" й ін.

2349. Млиновецький, Р. [псевд. Романа Бжеського]. *Нариси з історії українських визвольних змагань 1917-1918 рр.* (Про що "історія мовчить"). 2-е вид., переглянуте і значно доповнене. — Чужина [Торонто, б. в.], 1970-1973. 2 т. (Б)

Численні згадки про політичну діяльність В-ка в часи УЦРади, Директорії й еміґрації. Ставлення автора до В-ка наскрізь неґативне. Він висуває проти В-ка дуже багато обвинувачень. Найважливіші з них: В-ко "діяв на шкоду власному народові", був "найгіршим зрадником", "обпаскуджував і зневажав" минуле України, "виголошував патріотично-москвофільські промови", "вражена амбітність цього пройдисвіта спонукала його зректися становища в Директорії", всі його літературні твори "просякнуті розкладовими ідеями", а в його публіцистичних писаннях "є все, починаючи від наклепів і вигадок і кінчаючи на самохвальній брехні". Тож і не диво, що "кілька українців-студентів побило йому прилюдно пику". Автор підсумовує свої обвинувачення твердженням, що В-ко "є відповідальний за розстріл під Базаром 359 борців-героїв, за голод 1921-1922 років, за розстріли тисяч українців, голод 1933 року і за втрату українським народом 60 мільйонів нормального приросту". Висновок автора: "Кожна нормальна нація за таку злочинну діяльність заплатила б шибеницею".

2350. *Одна пригадка.* — "Шлях перемоги", Мюнхен, 30. VIII. 1970, ч. 35, с. 4. (А)

Уривок з кн. В. Кедровського *Обриси минулого,* в якім описано, що В-ко критикував Є. Чикаленка за його монархічні переконання, а сам "величався своїм комунізмом і 'пролетарським походженням' ". Тут же сказано, що батько В-ка, "єлисаветський міщанин, усе турбувався, що мало будинків придбав своєму синові". В-ко купив собі землю з садибою в Німеччині, а Є. Чикаленко "просив Винниченка дати йому якунебудь працю у своєму господарстві, хоч би сторожа".

У своєму коментарі редакція "Шляху перемоги" пише: "Цей виїмок навели ми як пригадку про державне українське 'самостійництво' В. Винниченка, бо знову появляються в деякій нашій пресі вістки наших соціялістів, хвильовістів та інших... самостійників про В. Винниченка: справа — видання його творів" (пор. ч. 706).

2351. О. К. [крипт. Ол. Коновала]. *Вечір Володимира Винниченка в Чікаґо.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 10. II. 1970, ч. 27, с. 6.
_____. "Вільне слово", Торонто, 21. II. 1970, ч. 8, с. 6. (А, Б)

6. XII. 1969 у Чікаґо відбувся вечір присвячений творчості В-ка. Вечір улаштували ОДУМ і Український публіцистично-науковий інститут. Доповідь про В-ка і про діяльність Винниченківської комісії УВАН прочитав Г. Костюк.

2352. *"Перед судом історії".* — "Український голос", Вінніпеґ, 26. VIII. 1970, ч. 34, с. 2. (А)

Про статтю надруковану під цим заголовком у київській "Літературній Україні" (див. ч. 2341). Передрукувавши велику частину цієї статті, редакція "Українського голосу" зауважує, що "подібну акцію проти видання спадщини В. Винниченка на еміґрації проводять від років і націоналістичні середовища. З жалем відмічаємо їхню співпрацю в тому напрямку з генеральною лінією комуністичної партії в 'суверенній' Україні".

2353. П. Ч. *Вечір Винниченка в Балтіморі.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 21. I. 1970, ч. 13, с. 6. (А, Б)

Вечір відбувся 18. X. 1969. Доповідь про В-ка прочитав Г. Костюк. Із словом "Чому нам треба зберегти і видати спадщину В. Винниченка" виступив Я. Шавяк.

2354. *Режимні літературознавці виступають проти "реабілітації" В. Винниченка в УРСР.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 13. VIII. 1970, ч. 144, с. 1, 4. (Б)

Про статтю *Перед судом історії* в київській "Літературній Україні" (див. ч. 2341). Подано зміст цієї статті і процитовано ряд уривків з неї.

2355. Р. П. *Винниченко не був членом КП(б)У, але...* — "Вісник", Нью-Йорк, XI. 1970, ч. 11, с. 33. (А)

Полеміка з Г. Костюком (див. ч. 2346). Автор зауважує, що хоч В-ко і не був членом КП(б)У, але 1920 року поїхав на Україну з доручення ЗГ УКП, тобто комуністичної партії, "яку він сам зорганізував". Автор твердить, що під час свого тодішнього перебування на Україні В-ко вирішив виїхати за кордон "після того, як у Москві і Харкові відмовилися задовольнити його надмірні вимоги" (див. також ч. 1345).

2356. Савка, Ярослав. *Винниченко в наступі.* — "Батьківщина", Торонто, 18. IV. 1970. (Б)

Автор осуджує "нехвалебну діяльність певних наших еміґраційних середовищ" збирання фондів на видання спадщини В-ка і заявляє, що політичні цілі В-ка були такі: "Нерозривний зв'язок України з Москвою, знищення державної самостійности України, знищення української армії і створення 'держави робітників і селян' у формі сьогоднішньої т. зв. УРСР. Щодо етичної манери писання і естетичного смаку, то можна без пересади сказати, що Винниченко є представником босяцької аморальности, атеїзму і звіринної розгнузданости". Автор протиставить В-ка П. Скоропадському: "Гетьман-Відновитель Українську Державу збудував, а комуністичний прем'єр-руїнник ту Державу на спілку з Леніном знищив". І тому автор закликає припинити цю акцію середовищ, які "пропаґують і ґльорифікують зрадницьку діяльність Вол. Винниченка". "Бо Винниченко в наступі — це Москва в наступі".

2357. Спостерігач. *Лицемірні адвокати Винниченка.* — "Українські вісті", Нью-Йорк, 10. IX. 1970, с. 7. (Б)

Невідомий автор цієї комуністичної газети полемізує з газетою "Свобода" з приводу статті *Перед судом історії* в київській "Літературній Україні" (див. ч. 2341). Автор твердить, що в цій статті "подається об'єктивна оцінка В. Винниченка як письменника і політика" та слушно осуджується "його антинародні політичні та антихудожні літературні концепції і вчинки". Натомість "Свобода", виступає "лицемірно" в оборону В-ка у своїх статтях (див. ч. 2354, 2361, 2362).

2358. Ставицький, Олекса. *Леся Українка* (Етапи творчого шляху). — Київ, "Дніпро", 1970. 220 с. (Б)

Неґативні згадки про літературну творчість В-ка, напр., протиставляючи Лесю Українку письменникам, які "тенденційно знижено показували представників народних мас", автор подає як приклад В-ка і його п'єсу *Дисгармонія* та ін.

2359. Старий вовк. *Про наукову фантастику.* — "Зозулька", Оттава, 31. XII. 1970, ч. 4, с. 9-11. (П)

Стаття в студентському журналі, в якій м. ін., сказано: "Батьком модерної української фантастики треба вважати Володимира Винниченка. Це справді світового значення письменник. Твори його були перекладені на кільканадцять мов. Він був більше знаний поміж західніми европейцями, як поміж українцями". Далі йде мова про твори В-ка *Соняшна машина* і *Нова заповідь.* Кінцевий висновок: "Дуже жалко, що ці дві повісті недоступні тепер українському читачеві; варто було б їх теж розповсюдити в американському світі, бо порушують проблеми, які тепер дуже на часі поміж американською молоддю".

2360. *У Чехо-Словаччині вийшов том оповідань Володимира Винниченка.* — "Вісті", Брюссель, 20. VIII. 1970, ч. 8, с. 4. (А)

Повідомлення про вихід у виданні Українського відділу Словацького педагогічного видавництва в Пряшеві збірки *Оповідання* В-ка під ред. Михайла Мольнара.

2361. Чапленко, В. *Винниченко перед судом московського імперіялізму.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 19. VIII. 1970, ч. 148, с. 2, 4. (Б)

Полеміка з авторами статті *Перед судом історії* (див. ч. 2341), в якій В-кові зроблено низку закидів щодо його політичної і літературної діяльности. На підставі Винниченкових творів *"По-свій!", Босяк, Соняшна машина, Записки Кирпатого Мефістофеля* й ін., автор доказує безпідставність цих закидів.

2362. Чапленко, Василь. *Чи був Винниченко декадент?* — "Свобода", Джерсі Сіті, 15. X. 1970, ч. 187, с. 2, 4. (Б)

Продовження полеміки з авторами статті *Перед судом історії* (див. ч. 2341, 2361). В. Чапленко обороняє В-ка від закиду наслідування російських письменників-декадентів (Арцибашев, Крестовський, Незлобін і ін.) та цитатами з творів В-ка доказує, що В-ко засуджував декадентські твори.

2363. Чуб, І. *Трагічна постать українського відродження* (До 90-річчя від дня народження Володимира Винниченка). — "Нові обрії", Гамбурґ, 1970, ч. 3, с. 5-7. (П)

На початку автор ставить запитання: "Хто ж такий Винниченко — націоналіст чи антинаціоналіст, більшовик чи антибільшовик?". На думку автора, В-ко є безсумнівно нашим "найвидатнішим письменником двадцятого віку". І ось творів такого письменника не видають українські видавці ані у вільному світі, ані в Україні. Але й українське політичне життя "без Винниченка не вкладається на сторінки історії". Він був непримиренним оборонцем окремішности українського робітничого руху ще до революції, противником утворення єдиної на всю Росію соціял-демократичної партії вже в часи революції, а згодом головою українського уряду й Директорії. Тож "мусимо признати, що був Винниченко — і як письменник, і як політичний діяч — дарма що невизначеною досі, алеж найпримітнішою постаттю українського відродження". А з другого боку, В-ко порвав з Директорією, а згодом подався з еміґрації на Україну шукати порозуміння з більшовиками. Автор так і не знаходить відповіді на своє запитання. "Найвидатніша постать у пору української революції, найвидатніший талант в українському красному письменстві залишається найтрагічнішою постаттю українського відродження".

2364. Шабліовський, Євген. *Про Володимира Винниченка.* — "Радянське літературознавство", Київ, VIII. 1970, ч. 8, с. 40-48. (Б)

Автор заперечує погляд, що В-ко талановитий письменник і невдалий політик та що треба творчість В-ка відокремити від його політичної діяльности. На думку Шабліовського, "В. Винниченко від початку до кінця поєднував у собі політика і художника" і коли він "ступив на шлях ренеґатства", то і творчість його, яка спочатку мала художнє значення, "втратила будь-яку цінність і стала явищем реакційного декадансу".

Після короткої біографії В-ка автор подає свою позитивну оцінку його ранніх творів. Згадує теж про схвальні відгуки І. Франка та Л. Українки на ранню творчість В-ка і неґативні висловлювання про його пізніші твори В. Леніна, М. Ґорького, І. Франка, Л. Українки, Г. Хоткевича й ін. Наприкінці неґативна оцінка автора про Винниченкові твори еміґраційного періоду. "Основна Винниченкова засада залишається непорушною. Засада ця — войовничий буржуазний націоналізм".

2365. Шевчишин, Іван. *Час забути.* — "Канадійський фармер", Вінніпеґ, 10. VIII. 1970. (А)

Автор висловлюється проти збірки фондів на видання творів В-ка, бо В-ко "киринник", "зрадник", "наймит чужих", "допомагав будувати комунізм", "помагав нищити молоду українську державу" й т. ін.

2366. *Ю. Смолич про М. Хвильового і В. Винниченка.* — "Вільне слово", Торонто, 28. III. 1970, ч. 13, с. 3. (А)

Уривок з книжки Ю. Смолича *Розповідь про неспокій* (див. ч. 2288).

1971

2367. Бойко, Юрій. *"Молодий театр".* У кн. того ж автора *Вибране* (т. 1. с. 1-18). — Мюнхен, накл. автора, 1971. 312 с. (Б)

Поруч із іншими виставами київського "Молодого театру" в 1917-1919 рр. автор розглядає вистави Винниченкових п'єс *Базар* та *Чорна Пантера і Білий Ведмідь.*

2368. Бохенський, Адольф М. *Український Моррас.* — "Сучасність", Мюнхен, VII-VIII. 1971, ч. 7-8, с. 117-131. (Б, У)

Стаття польського публіциста про В. Липинського, що появилася п. н. *Ukraiński Maurras* у варшавському тижневику "Biuletyn polsko-ukraiński" (1933, ч. 33, 34-35; 1934, ч. 1). Український переклад цієї статті зладив Євген Пизюр. У статті є також згадки про В-ка, напр., автор уважає, що в Україні під час революції "єдина, дійсно політична боротьба велася між партією соціялістів-революціонерів (Грушевський) і партією соціялістів-демократів (Винниченко і Петлюра)", далі згадка про протигетьманське повстання під проводом В-ка й ін.

2369. *Володимир Винниченко про самогубство М. Хвильового і М. Скрипника.* — "Сучасність", Мюнхен, IX. 1971, ч. 9, с. 7-18. (Б, У)

У редакційному вступі, після коротких довідок про М. Хвильового, М. Скрипника і В-ка, зазначено, що редакція публікує записки В-ка про трагічну долю його сучасників з метою відзначити скромно "з одного боку, сумну дату 38-річчя від дня самогубства М. Хвильового та М. Скрипника, а з другого — двадцятиріччя від дня смерти самого В. Винниченка". Далі подано уривки з неопублікованих записок В-ка "Думки про себе на тім світі" з 1933 року (див. ч. 573).

2370. Г. К. [крипт. Григорія Костюка]. *Збережім і опублікуймо спадщину наших діячів культури.* — "Український голос", Вінніпеґ, 17. XI. 1971, ч. 45, с. 10.
_____. П. н. *Збірка на фонд видань Вол. Винниченка.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 19. XI. 1971, ч. 215, с. 5. (А, Б)

Автор цитує статтю з українського студентського журналу "Зозулька" в Канаді, де сказано, що "батьком модерної української фантастики треба вважати Володимира Винниченка. Це справді світового значення письменник. Твори його були перекладені на кільканадцять мов". У статті висловлено жаль, що такі твори В-ка як *Соняшна машина* і *Нова заповідь* недоступні тепер українському читачеві. Відповідаючи студентам, Г. К. повідомляє, що Винниченківська комісія УВАН готує до друку соціяльно-утопійний роман В-ка *Слово за тобою, Сталіне!* Подає також список жертводавців у фонд видання

творів В-ка.

2371. гм [крипт. Миколи Гнатова]. *Трохи світла на творчість Винниченка* (З доповіді С. Погорілого). — "Український голос", Вінніпеґ, 31. III. 1971, ч. 13, с. 6. (А)

Звідомлення з доповіді С. Погорілого *Чотири недруковані романи В. Винниченка,* що відбулася 12. III. 1971 у Вінніпеґу. У вступі автор звідомлення розглядає причини остракізму В-ка в Україні і поза її межами та приходить до висновку: "Там нас безжалісно грабує чужа комуністична партія, а тут нас доводять до зубожіння наші 'рідні' партії. Виходить, під цим оглядом вони ні чим не різняться". Доповідач спочатку поінформував присутніх про всі недруковані літературні твори та публіцистичні й мемуарні праці В-ка, що зберігаються в архіві В-ка в Колюмбійському університеті в Нью-Йорку. Тоді зосередив увагу на чотирьох романах В-ка, які й досі чекають опублікування, а саме: *Поклади золота, Вічний імператив, Лепрозорій* і *Слово за тобою, Сталіне!.*

2372. *Збережім спадщину наших діячів культури.* Збірка у фонд видання літературної спадщини Вол. Винниченка продовжується. — "Свобода", Джерсі Сіті, 28. I. 1971, ч. 18, с. 3.
_____. "Вільне слово", Торонто, 6. II. 1971, ч. 6. (А, Б)

Цитата з київської "Літературної України", що В-ко "був і залишився до кінця свого життя буржуазним націоналістичним діячем, затятим ворогом радянської влади" і тому "ми маємо право карати забуттям твори Винниченка-письменника". (див. ч. 2341). У відповідь на цю заяву комуністичних пропаґандистів, українське патріотичне громадянство на еміґрації поспішило з новими пожертвами на фонд видання творів В-ка. Подано список жертводавців.

2373. Костюк, Григорій. *Володимир Винниченко та його останній роман.* У кн.: Володимир Винниченко. *Слово за тобою, Сталіне!* (с. 7-67). — Нью-Йорк, УВАН у США, 1971. 374 с.
_____. Відбитка вступної статті до роману В. Винниченка *Слово за тобою, Сталіне!.* — Нью-Йорк, [б. в.], 1971. 67 с.
_____. У кн. того ж автора *Володимир Винниченко та його доба* (с. 23-84). — Нью-Йорк, УВАН у США, 1980. 283 с.
_____. П. н. *Остання доба життя Винниченка* (Уривок). — "Українські вісті", Новий Ульм, 28. XI. 1971, ч. 42, с. 2-3, 6-7. (Б, У)

Ця праця Г. Костюка становить найповнішу досі біографію В-ка.
У "Вступних увагах" автор з'ясовує місце і значення В-ка в українській літературі і стверджує, що "трудно, а може й неможливо поставити рядом з ним, як відповідника, когось з його навіть найбільших сучасників. Справді бо: поет, новеліст, романіст, драматург, філософ, публіцист, мистець-маляр і з юних років — політичний та громадський діяч. В. Винниченко перший і єдиний серед українських письменників XX сторіччя, що його твори ще до революції 1917 року було перекладено багатьма мовами". Твори В-ка "часто з рукописів, ще до публікації українською мовою, перекладались і виходили різними мовами світу. Вже сьогодні, за далеко неповними даними, можемо ствердити, що його твори виходили: російською, французькою, чеською, польською, голляндською, норвезькою, румунською, єврейською, німецькою, італійською, болгарською і татарською мовами". Свої високі оцінки Винниченкової творчости автор раз-у-раз підтверджує свідченнями таких авторитетів, як І. Франко, Л. Українка, М. Зеров, О. Білецький і ін.

"Опираючись тільки на безсумнівні чи вірогідні факти", автор описує життя, літературну творчість і політичну діяльність В-ка від самого початку до дня смерти письменника.

Прикінцевий розділ подає історію написання та розгляд змісту й ідей останнього роману В-ка *Слово за тобою, Сталіне!*.

2374. Костюк, Григорій. *Деякі проблеми наукового вивчення В. Винниченка.* — "Сучасність", Мюнхен, XI. 1971, ч. 11, с. 78-87.
_____. У кн. того ж автора *Володимир Винниченко та його доба.* (с. 11-22). — Нью-Йорк, УВАН у США, 1980. 283 с. (Б, У)

Автор стверджує, що ми й досі не знаємо В-ка, не зважаючи на те, що про нього написано дуже багато. Причину цього парадоксального стану автор вбачає в тому, що "твори Винниченкові мали своєрідну історію: ними або беззастережно захоплювалися, або їх так же беззастережно відкидали, лаяли і навіть паплюжили [...]. А об'єктивної, серйозної критики так і не було". Проблему вивчення Винниченкової спадщини автор розглядає в чотирьох аспектах: біографічному, історико-літературному, філософічно-етичному та суспільно-політичному. У тексті численні бібліографічні довідки.

2375. Костюк, Григорій. *З літопису літературного життя в діяспорі.* До 15-річчя діяльности Об'єднання українських письменників "Слово": 1954-1969. — "Сучасність", Мюнхен, X. 1971, ч. 10, с. 63-82. (Б, У)

Розглянувши кілька нових українських еміґраційних романів, автор стверджує, що їхня проблематика не є новим відкриттям. Її ставило багато попередників у світовій літературі, а в нашій В-ко. "Це ж центральні проблеми його *Божків, По-свій!, Рівноваги,* а з найновіших — *Вічного імператива* та *Лепрозорія*". Автор згадує також про літературну спадщину В-ка й переклад його роману *Нова заповідь* на французьку мову.

2376. Костюк, Григорій. *Леся Українка і В. Винниченко.* Ідейно-творчі стосунки Л. Українки і В. Винниченка в світлі сучасної української радянської критики. — "Сучасність", Мюнхен, VII-VIII. 1971, ч. 7-8, с. 95-111.
_____. У кн. того ж автора *Володимир Винниченко та його доба* (с. 132-152). — Нью-Йорк, УВАН у США, 1980. 253 с. (Б, У)

Автор подає низку фактів, які свідчать про те, що Л. Українка високо цінила літературну творчість В-ка і співпрацювала з ним у ділянці літературній (у редакції "Дзвону") та політичній (в органі УСДРП "Праця"). Усупереч тим фактам, радянські літературознавці промовчують цю співпрацю, а зокрема велику прихильну статтю Л. Українки п. н. *Винниченко* (див. ч. 3049). Натомість вони висовують твердження про "гостро неґативне" ставлення Л. Українки до творів В-ка. На основі фактів і документів Г. Костюк подає дуже докладну аналізу біографій Л. Українки і В-ка з того часу та виявляє цілковиту безпідставність таких тверджень.

2377. Костюк, Григорій. *Теорія і дійсність.* До проблеми вивчення теорії, тактики і стратегії більшовизму в національному питанні; історико-критичний нарис. — [Мюнхен], "Сучасність", 1971. 145 с. (Б, У)

Цитати з В-ка, довідки про його боротьбу з більшовицькою фракцією РСДРП, з Тимчасовим урядом, з ЦК РКП(б) тощо.

2378. Лужницький, Григор. *З нотатника шпаргаляра.* В. Винниченко у сучасній словацькій літературі. — "Америка", Філядельфія, 13. II. 1971, ч. 29, с. 3. (Б)

Про два Винниченкові оповідання — *Хвіля* і *Сльнечни лоч,* що появилися в перекладі Душана Слободніка в словацькому літературному журналі "Ревю световой літератури" (Братіслава, 1970, ч. 3, с. 88-103), та про біо-бібліографічну нотатку Михайла Мольнара п. н. *Володимир Винниченко* в тому ж журналі.

2379. Несіна, Олена. *"Брехня" Винниченка, "Дика качка" Ібсена та німці.* — "Нові дні", Торонто, VI. 1971, ч. 257, с. 5-8. (Б, У)

Авторка наводить численні цитати з німецької преси про п'єсу В-ка *Брехня,* яку в 20-их роках часто ставили на сценах багатьох західньоевропейських міст (в Італії її ставили понад 200 разів, а в Німеччині вона йшла в самому тільки Берліні 60 разів). Німецькі театрознавці вели тоді в пресі широку дискусію про цю п'єсу. Серед них були і голоси про впливи на Винниченкову творчість західньоевропейських драматургів, головно Ібсена. Авторка підсумовує свої міркування: "А чи *Брехня* є самостійним твором, чи більш або менш удалим наслідуванням *Дикої качки,* про це мають сказати своє вирішальне слово наші вчені-літературознавці!".

2380. Онуфрієнко, Василь. *З відгуків на вміщені статті.* — "Нові дні", Торонто, II. 1971, ч. 253, с. 10. (Б, У)

У листі до редакції "Нових днів" автор вказує на те, що В-ко "вірив певний час, що з Москвою можна в чомусь договоритися" та переконував у цьому тодішніх українських соціялістів за кордоном. Згодом виявилося, що В-ко помилявся.

2381. *Переслідування за переконання.* — "Український вісник"; захалявний журнал з України, вип. 1-2, I-V. 1970. Документи 5. — Париж, Перша українська друкарня у Франції і Українське в-во "Смолоскип", 1971. 245 с. (Б)

Серед інших вісток з України повідомлено також, що 1968 року з філологічного факультету Київського університету виключено студента Петра Марусика за те, що написав з курсу української літератури доповідь про драматургію В-ка і дав творчості В-ка позитивну оцінку (с. 204-205).

2382. Ревуцький, Валеріян. *Еміґраційна драматургія В. Винниченка.* — "Сучасність", Мюнхен, XII. 1971, ч. 12, с. 43-52. (Б, У)

Автор стверджує на початку, що "Винниченко був величезний талант у драматургії, автор вічних і актуальних досьогодні проблем у ній". Далі автор проводить вичерпну театрознавчу аналізу еміґраційних п'єс В-ка: *Закон, Пісня Ізраїля, Ательє щастя, Над, Великий секрет* і *Пророк.* На думку автора, п'єси В-ка *Закон, Великий секрет* і *Пророк* "безумовно заслуговують на переклади (зокрема на англійську мову), і наперед можна сказати, що успіх їм забезпечено (до речі, досі ми маємо, на жаль, лише одного драматурга, що вийшов на світову сцену, і ним є Винниченко)". Кінцевий висновок автора: " 'Свічку душі' драм Винниченка 'по тому боці' вже згашено, а серед нас є такі, що так дмухають на неї, що вона ладна згаснути. Обов'язок нашого літературного світу не допустити, щоб вона згасла, її маємо право донести й передати цілковито у XXI століття".

2383. Т. К. (Вінніпеґ, Канада). *Чи справді В. Винниченко мав віллу і ще домик?* — "Українські вісті", Новий Ульм, 13. VI. 1971, ч. 23, с. 6. (У)

Г. Зелений пише в органі Закордонних частин ОУН "Сурма", що "В. Винниченко вивіз з України 400 тисяч швайцарських франків і за ті гроші купив собі віллу на півдні Франції і домик у Парижі". Автор заперечує це й заявляє: "... я мав нагоду бачити ту віллу та також перевірив про той домик у Парижі. Поперше, це вілла така, що св. п. Винниченко з дружиною мусів її переробляти зі старої пекарні на бодай приблизне мешкання, а домик у Парижі то була робітня Винниченка, яку в Канаді називають 'шандиною' або 'шеком' ".

2384. *Україна;* енциклопедія для молоді. Гол. редактор: Людмила Івченко-Коваленко. — Саут Бавнд Брук, Об'єднання українських православних сестрицтв у США, 1971. 271 с. (У)

У цій книзі В-кові приділено окрему довідку і низку згадок у тексті. Характеристика В-ка з одного боку позитивна ("Винниченко мав, безсумнівно, великий, оригінальний талант, він володів силою вислову, рухом та динамікою в творчості"), а з другого неґативна ("Часом намагався Винниченко деякі низькі людські інстинкти, прагнення життьових насолод та розкошів виправдати особливою філософією").

2385. Чапленко, В. *Про наш театральний репертуар.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 23. IV. 1971, ч. 76, с. 2, 4.
_____. П. н. *Там затюкали, а тут заплювали.* — "Український голос", Вінніпеґ, 12. V. 1971, ч. 19, с. 4. (А, Б)

Автор дорікає українським еміґраційним театрам, що вони ставлять переважно перекладні п'єси чужих драматургів, а цураються творів українських авторів, як ось В-ка, якого деякі твори "навіть перевищують Ібсенові". Одначе В-ка "там затюкали так, як його заплювали й тут. Тим то й тут ніхто не відважиться ставити його хоч би й патріотичну п'єсу". Внаслідок цього "у нас і стався, можна сказати, історичний скандал. Проминули роковини (три роки!) 50-річчя нашої національної революції, а наші театри не поставили ані однісінької п'єси з відповідним для тих історичних подій змістом. Не допомогло й те, що я своєчасно нагадав був про це в нашій найпоширенішій газеті — в 'Свободі', надрукувавши статтю про Винниченка п'єсу *Між двох сил"* (див. ч. 2291).

2386. Шинкар, Петро. *90 років з дня народження Володимира Винниченка.* — "Українські вісті", Новий Ульм, 13. VI. 1971, ч. 23, с. 3, 6. (У)

Вказавши на заслуги В-ка, автор відзначає, що минулорічні ювілейні святкування 90-річчя від дня народження В-ка проходили в багатьох містах США й Канади. І хоч це "ще далеко до того, що мусіло б бути", то все ж таки це "можна вважати небувалим проявом усвідомлення еміґрації своїх обов'язків", якщо порівняти з минулими 50 роками, коли В-ка скрізь замовчували. Одначе велика частина еміґрації ще й далі ставиться вороже до В-ка. Автор осуджує таке ставлення і вказує на приклад росіян, які шанують своїх письменників, навіть еміґрантів-антикомуністів (Бунін), і зберігають їхню спадщину та видають їхні твори.

2387. Шинкар, П. *Знову В. К. Винниченко.* — "Українські вісті", Новий Ульм, 28. XI. 1971, ч. 42, с. 7. (У)

Позитивна рецензія на працю Г. Костюка *Володимир Винниченко та його останній роман.*

2388. Шкільник, Михайло. *Україна в боротьбі за державність в 1917–1921 роках;* спомини і роздуми. — Торонто, 1971. 366 с. (Б)

Згадки про політичну діяльність В-ка. Ставлення автора до В-ка неґативне.

2389. Шлемкевич, Микола. *1917–20 роки й українське суспільство.* — "Сучасність", Мюнхен, V. 1971, ч. 5, с. 87–99. (Б, У)

Розглядаючи ставлення теперішнього суспільства до подій 1917–1920 років, автор аналізує дві українські політичні течії: монархізм і націоналізм, з'ясовує їхні спільності й розбіжності та стверджує: "Особливо цікаве при всіх розходженнях і зближеннях цих двох течій є те, що їх ідеї раніше були висловлені письменником і політиком 1917–19 років, від якого саме обидві ці течії найбільше і найрішучіше відгороджуються і який, сам учасник і керівна особа української революції, став пізніше її суворим критиком. Цим письменником і політиком є Володимир Винниченко".

1972

2390. А. Н. *Григорій Костюк.* Біо-бібліографічна нотатка. — "Сучасність", Мюнхен, XII. 1972, ч. 12, с. 89–92. (Б, У)

Про Г. Костюка як голову Комісії УВАН для вивчення й публікації літературної спадщини В. Винниченка, його працю *Володимир Винниченко та його останній роман,* про те, що Г. Костюк готує до друку монографію про В-ка й ін.

2391. Винниченківська комісія УВАН. *Збережімо і опублікуймо спадщину наших діячів культури.* — "Українські вісті", Новий Ульм, 3–10. XII. 1972, ч. 49–50, с. 6–7. (Б)

Комісія звітує про свою дотеперішню працю й інформує про пляни діяльности на майбутнє. Подано також список жертводавців на видавничий фонд В-ка за останнє півріччя.

2392. *Від редакції.* — "Український голос", Вінніпеґ, 27. IX. 1972, ч. 37, с. 7. (А)

Редакція відзначає "ювілейне триріччя" В-ка, а саме: 90-ліття від дня його народження (1970 рік), 20-ліття від дня його смерти (1971 р.) і 70-ліття від появи його першого друкованого твору *Сила і краса* (1902 р.).

2393. Давиденко, В. *Найгірший роман Винниченка (Поклади золота).* — "Свобода", Джерсі Сіті, 21, 25. X. 1972; ч. 196, 197; с. 2, 2–3. (Б)

Рецензія на роман, написана на підставі прочитання його частини, надрукованої в альманаху "Північне сяйво", Едмонтон, ч. 5, 1971. У першій частині рецензії вказано на мовно-правописні й коректорські помилки. У другій подано низку неґативних оцінок, як ось: роман "невисокої літературної вартости", "фабула роману дуже наївна й неймовірна", "до такого плюгавлення української еміґрації та її змагань... не дійшли ще й в 'країні збудованого соціялізму' ", *Поклади золота* це "під кожним оглядом найгірша, найбільше насичена жовчю та

ненавистю до інакшомислячих повість, що вийшла з-під пера Винниченка" і т. ін.

2394. Давиденко, В. *Останній роман Винниченка.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 1. IX. 1972, ч. 161, с. 2, 5. (Б)

Неґативна рецензія на роман В-ка *Слово за тобою, Сталіне!*. На думку рецензента, "у цьому романі письменник узявся, либонь, за непосильне для нього завдання: написати про те, чого він не бачив десятки років, а хіба чув чи вичитав з преси". Тому його роман "грішить цілим рядом суттєвих помилок проти підсовєтської дійсности". Переказуючи зміст роману, рецензент поплутав імена персонажів.

2395. *Збережімо спадщину наших діячів культури.* — "Український голос", Вінніпеґ, 6. XII. 1972, ч. 47, с. 5.
_____. "Народна воля", Скрентон, 7. XII. 1972. (А, У)

Цього року завершується "ювілейне триріччя" В-ка: 90-ліття від дня його народження (1970), 20-ліття від його смерти (1971) і 70-ліття від появи його першого друкованого твору (1972). Ці ювілеї викликали нові напади й наклепи на В-ка в пресі УРСР ("Літературна Україна", "Радянське літературознавство", "Український історичний журнал" та ін.). Українське громадянство на еміґрації відзначило ці ювілеї новими щедрими пожертвами на фонд видання друком спадщини В-ка. Подано список жертводавців.

2396. Ільницький, Роман. *Радянська концепція української політики у 1919-20 роках.* — "Сучасність", Мюнхен, IV. 1972, ч. 4, с. 92-108. (Б, У)

Про вихід В-ка з Директорії, його політичну діяльність у Відні, поїздку на Україну 1920 року й ін.

2397. Ільницький, Роман. *Центральна Рада і більшовики восени 1917 року.* — "Сучасність", Мюнхен, X. 1972, ч. 10, с. 57-66. (Б, У)

Згадки про діяльність В-ка як голови Ген. Секретаріяту УЦРади.

2398. Ільницький, Роман. *Шістдесят днів української політики* (листопад-грудень 1917). — "Сучасність", Мюнхен, VII-VIII. 1972, ч. 7-8, с. 120-132. (Б, У)

Автор подає зміст доповіді В-ка на засіданні Ген. Секретаріяту 23. XI. 1917 про взаємини УЦРади з Радою народніх комісарів у Петрограді.

2399. Качуровський, Ігор. *Про "новий" роман В. Винниченка "Слово за тобою, Сталіне!"* (З пересилань радіо "Свобода"). — "Українські вісті", Новий Ульм, 20-27. VIII. 1972, ч. 34-35, с. 5-6.
_____. "Український голос", Вінніпеґ, 27. IX. 1972, ч. 37, с. 7-8. (А, У)

Спочатку рецензент подає короткий огляд найважливіших прозових і драматичних творів В-ка і пише про рецензований твір: "Як художній твір, *Слово за тобою, Сталіне!* продовжує ту лінію, що йде від *Соняшної машини* до *Нової заповіді*. Це лінія проблемного соціяльно-утопічного роману, при чому свої політичні концепції автор розкриває через пригодницьку напружену фабулу". Рецензент розглядає різні аспекти твору В-ка: його технічні засоби, структуру, соціяльну й національну проблеми в романі, його "валенродизм" та ін. На його думку, роман В-ка має "величезну пізнавальну вартість". "Свій роман *Слово за*

тобою, Сталіне! Винниченко писав понад двадцять років тому. Але політична думка письменника не втратила своєї гостроти й актуальности. Особливо тепер, коли в Радянському Союзі політичні спостережники відзначають посилену активізацію відновленого сталінізму".

2400. Костюк, Григорій. *Дещо про мою літературну працю.* Автобіографічна розповідь. — "Сучасність", Мюнхен, XII. 1972, ч. 12, с. 79–88. (Б, У)

З нагоди свого 70-річчя автор подає декілька спогадів. Тут згадує він літературний диспут між М. Драй-Хмарою й І. Дніпровським про роман В-ка *Чесність з собою* (див. також ч. 2186), що спонукало його прочитати цей роман. "Після Грінченкової лектури я був потрясений і збентежений. Разила у Винниченка новизна теми, типажу й зовсім інше психологічне наставлення". Згодом автор побачив театральні вистави Винниченкових п'єс *Базар* і *Брехня*. "Винниченко захопив по-новому. Сильніше ніж Оскар Вайлд. Бо був свіжіший і духово ближчий". "З того часу я вже полював за всіма Винниченковими творами".

2401. Костюк, Григорій. *Первоієрарх, вчений, людина* (Маленький фраґмент до великої біографії Блаженнішого Митрополита Іларіона). — "Український голос", Вінніпеґ, 17. V. 1972, ч. 20, с. 4. (А)

Про взаємини митр. Іларіона з В-ком у добу УЦРади й Директорії, коли В-ко призначив митр. Іларіона (тодішнього проф. І. Огієнка) міністром освіти, і пізніше, коли вони обидва опинилися на еміґрації. Автор подає текст листа І. Огієнка до В-ка 1926 року зі Львова. Огієнка повідомили тоді, що В-ко перебуває в скрутному матеріяльному стані. У своєму листі Огієнко заявляє готовість зорганізувати для В-ка фінансову допомогу (від якої В-ко відмовився). Огієнко пише, м. ін., що "навіть і безсилий хвилево український народ зможе і мусить підтримати свого Винниченка, бож він у нього один".

2402. Костюк, Григорій. *Повість про людей буреломних років.* Передмова до кн.: Володимир Винниченко. *На той бік* (с. 5–21). — Нью-Йорк, УВАН у США, Комісія для вивчення й охорони спадщини Володимира Винниченка, 1972. 133 с.
_____. У кн. того ж автора *Володимир Винниченко та його доба* (с. 117–131). — Нью-Йорк, УВАН у США, 1980. 283 с. (У, Б)

Спочатку автор передмови аналізує зав'язку повісти й подає психологічні портрети її двох головних персонажів. Наступний розділ це літературознавчий розгляд сюжетних ситуацій твору. Навівши наприкінці низку метафор, афоризмів та інших мистецьких засобів цієї повісти, автор підкреслює, що "*На той бік* започатковує новий пореволюційний період Винниченкової творчости".

2403. Лівицька, Марія. *На грані двох епох.* — Нью-Йорк, Комітет, 1972. 355 с. (У)

У своїх спогадах авторка, дружина президента УНР в екзилі Андрія Лівицького, присвячує чимало уваги В-кові, своїй підпільній співпраці з ним в РУП (Революційна Українська Партія), зустрічам і розмовам з ним, арештуванню В-ка і його втечі за кордон тощо. Ставлення авторки до В-ка дружнє, вона висловлюється позитивно про нього як письменника й політичного діяча, одначе осуджує його твір *Відродження нації.*

2404. Мовчан, Юл. *Григорій Костюк: "Володимир Винниченко та його останній*

роман". Нью-Йорк, 1971. — "Українські вісті", Новий Ульм, 30. I. 1972, ч. 5, с. 6-7. (У)

Автор рецензії вказує, м. ін., на те, що праця Г. Костюка "не є повторенням усього того, що нам уже відоме про Винниченка". Вона "написана на підставі нових, до цього часу невідомих архівних матеріялів". Зокрема в цій праці "в новому освітленні подається справа повороту В. Винниченка в Україну на весні 1920 року".

2405. Наумович, Софія [псевд. Ольги Вітошинської]. *Винниченко, Грушевський, Сартр...* — "Вісник", Нью-Йорк, VII-VIII. 1972, ч. 7-8, с. 18-21. (А, Б)

Авторка обвинувачує В-ка за його "надихані ненавистю" писання проти С. Петлюри, його "постійні намагання замирюватися з москалями", його "накази розпустити українське військо" і т. д. "Такий самий був президент України М. Грушевський". Одначе, "слід нам відділити Винниченка-письменника від Винниченка-політика". Авторка зробила відкриття, що ідеї Винниченкових творів "знайдемо, тільки набагато пізніше, в різних творах славетного Сартра". Для прикладу авторка цитує з твору Поля Сартра *Зрілий вік* деякі місця "наче перекладені з Винниченка". "Чи читав Сартр Винниченка — не знаємо, хоч така можливість існує, бож багато Винниченкових творів доступні йому московською мовою". І тому В-ко "займатиме в українській літературі своє місце, і ми не більшовики, щоб його викреслити з неї. Слід тільки підкреслити ті вартості, які він до неї вніс". Як приклад цих вартостей, авторка подає Винниченкове оповідання *Босяк*, у якому виявлено "може навіть усупереч замірам автора, цілковиту неможливість співіснування двох націй — української і московської". Цю неможливість авторка доказує докладною аналізою взаємин двох головних персонажів цього оповідання — українського студента і "московського" босяка. За словами авторки, "московський зайда" босяк вкінці "вчинив провокацію з жандармами і привів до численних арештів українських хлопців".

[У Винниченковому оповіданні нема згадки про російську національність босяка, ні про його провокацію; навпаки, є опис, як босяк Хома Каленик пожертвував своїм життям для визволення в'язня-українця].

2406. *Нові господарі хати В. Винниченка.* — "Українські вісті", Новий Ульм, 30. I. 1972, ч. 5, с. 6. (У)

Вістка про те, що образотворчі мистці Іванна Винник та Юрій Кульчицький купили "Закуток" (хату В-ка в південній Франції) і влаштували там свою майстерню.

2407. Онишкевич, Лариса М. Л. Залеська-. *Роботи й антироботи. "Соняшна машина" В. Винниченка і "РУР" К. Чапека.* — "Сучасність", Мюнхен, IV. 1972, ч. 4, с. 60-73. (Б, У)

Спочатку авторка з'ясовує коротко жанр наукової фантастики в західньоевропейських літературах, а тоді переходить до розгляду двох творів слов'янської наукової фантастики.

Завдяки своїм дослідам над щоденником В-ка в його архіві в Колюмбійському університеті авторка здобула цікаві дані про саму історію писання *Соняшної машини* (напр., вона встановила, що В-ко писав цей твір понад 7 місяців по 40 годин тижнево). З черги авторка подає короткий зміст роману і проводить детальну аналізу соціяльних, економічних, політичних та інших проблем у цьому творі. Авторка вважає, що в *Соняшній машині* "проблема праці виходить таки

найсильнішим, найпереконливішим фактом. Всі люди повинні працювати [...]. Для Винниченка праця є очищувальним чинником у житті людини" (пор. ч. 1565). "Серед численних інших думок, які Винниченко висловлює в цьому творі, цікавими є його передбачення зростання співпраці афро-азійських народів. Він також ще в 1922 році передбачив такі технічні новації, як телефон з телевізором і телефон з автоматичним записувачем розмов" (пор. ч. 2544).

Провівши аналізу твору чеського автора К. Чапека *РУР*, авторка порівнює обидва твори і знаходить у них низку подібностей. Наприкінці авторка висловлює жаль, що цей твір В-ка "не є тепер приступний читачам (по обох боках залізної завіси) і його не перекладено на поширені мови світу, зокрема на англійську, бо заторкнена в ньому тематика є тепер дуже актуальна. Шкода, що ми не намагаємося самі пустити цей твір у світ" (див. також ч. 1594).

2408. Сварог, Вадим. *Останній роман В. Винниченка* (Володимир Винниченко. *Слово за тобою, Сталіне!*). — "Нові дні", Торонто, VI. 1972, ч. 269, с. 6-8.
_____. "Українські вісті", Новий Ульм, 3-10. IX. 1972, ч. 36-37, с. 5-6.
(Б, У)

Рецензент підкреслює на початку, що "давно пора проломити мур мовчання навколо одного з найвидатніших наших письменників". Вказує також на вартість передмови Г. Костюка до цього роману В-ка, яка є "першою поважною спробою дати нашій широкій публіці докладнішу біографію письменника". У романі рецензент помічає неточності у змалюванні деталів радянського життя, але тут же пояснює, що це зрозуміло, бож автор еміґрант. Крім цього, В-ко писав свій твір насамперед для французького читача. (Після написання роман був негайно перекладений на французьку мову). Та все ж таки "письменникові вдалося відтворити загальну атмосферу 'сталінської доби', суть поліційного, терористичного 'соціялізму' ". Рецензент називає твір В-ка "романом з тезою", якого завдання викласти в белетризованій формі Винниченкову концепцію колектократії. "Великою слабістю" роману рецензент уважає його фантастичне закінчення, а головною його вартістю те, що в творі показано переконливо, "що народ в особі своїх волелюбних елементів ніколи не примириться з рабовласницьким режимом".

2409. Сверстюк, Євген. *Слідами казки про Іванову молодість.* — "Сучасність", Мюнхен, VII-VIII. 1972, ч. 7-8, с. 5-13. (Б, У)

Автор згадує про В-ка й порівнює його з Лесею Українкою.

2410. Сеньчук, Юрій. *На мою думку.* — "Вільний світ", Вінніпеґ, 9. X. 1972, ч. 39, с. 8-9. (А, У)

Автор критикує політичну діяльність В-ка й висловлюється проти збірки фондів на видання Винниченкових творів. Він зараховує В-ка до тих наших провідників, які "побраталися з ворогами й руйнували Україну".

2411. Чапленко, В. *Як "сиротіють" сучасні українські письменники на чужині.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 15. II. 1972, ч. 29, с. 2. (Б)

Про ставлення сучасних західньоукраїнських еміґраційних письменників до творчости В-ка автор наводить такий деталь: "Коли я одному з них порадив був прочитати оповідання В. Винниченка як зразок образно-словесного мистецтва, він це взяв мало не за образу і з обуренням відмовився читати".

2412. Чорновіл, В. *Як і що обстоює Богдан Стенчук?* (66 запитань і зауваг "інтернаціоналістові"). — "Український вісник" (Документи 8), III. 1972, вип. 6. Париж, Перша українська друкарня у Франції, Українське в-во "Смолоскип", 1972. 183 с. (У)

Передрук самвидавного журналу з України. Автор обороняє В-ка від обвинувачень Б. Стенчука (див. ч. 2326).

2413. Шинкар, Петро. *"Слово за тобою, ...!"*. — "Українські вісті", Новий Ульм, 23. VII. 1972, ч. 30, с. 5. (У)

Рецензія на кн. В-ка *Слово за тобою, Сталіне!* Рецензент відмічає насамперед важливість поданого на початку книги біографічного нарису Г. Костюка про В-ка. Цей нарис становить насправді першу повну біографію Винниченка. Про твір В-ка *Слово за тобою, Сталіне!* рецензент висловлюється з найвищими похвалами; уважає, що "в цьому романі автор розглядає ввесь комплекс обставин життя свого народу у фактичній дійсності страшної закути і вказує шляхи боротьби й визволення". На думку рецензента, "конечно треба, щоб прочитали його всі, починаючи від зрілого політика до молодої ґенерації".

2414. Юриняк, А. *Українське село в ранніх творах В. Винниченка.* — "Нові дні", Торонто, XII. 1972, ч. 275, с. 16-18. (Б, У)

Автор зосереджується на трьох оповіданнях В-ка, в яких змальовано українську сільську дійсність початку нашого століття: *Хто ворог?, Суд* і *Малорос-европеєць.* Наприкінці статті автор приходить до висновку, що українське село в творах В-ка — це майже виключно наймити й заробітчани і що "модна за тих часів марксистська світоглядова настанова зумовила певну нехіть письменника до патріярхального, консервативного середняцького села".

1973

2415. Горбач, Анна-Галя. *Повчальні хоч і печальні перипетії однієї антології.* — "Сучасність", Мюнхен, VII-VIII, 1973, ч. 7-8, с. 196-215. (Б, У)

Мова тут про антологію німецькою мовою української прози 1920-1960 років *Криниця для спраглих* (*Ein Brunnen für Durstige*) у перекладі Анни-Галі Горбач (див. ч. 600). Перекладачка розповідає про труднощі у виданні цієї антології, затяжні переговори німецького в-ва з київською Спілкою Письменників України та про свою поїздку до Києва й розмови в цій справі з Л. Новиченком, Ю. Смоличем та іншими представниками СПУ. Вони не хотіли погодитися на вміщення в антології таких авторів, як М. Хвильовий, Ліна Костенко й І. Драч, а передусім відкидали В-ка, дарма що в той час були на Україні намагання реабілітувати В-ка (напр. на 5-му З'їзді письменників України 1966 року). Переговори не принесли жадних успіхів, і 1970 року антологія вийшла друком у Німеччині, включаючи небажаних для СПУ авторів (З В-ка надруковано в ній оповідання *Таємність*). Тоді й почалася в радянській пресі неперебірлива нагінка на перекладачку.

2416. Давиденко, В. *І знову Винниченко...* (Відповідь п. Г. Костюкові). — "Свобода", Джерсі Сіті, 8-14. VIII. 1973, ч. 144-148, с. 2, 2, 2, 2 і 2-3. (Б)

Цикл 5 статтей, у яких автор полемізує із закидами, що їх поставив йому Г. Костюк у своїй статті *Як ми критикуємо?* (див. ч. 2421). Ця стаття Г. Костюка

була відповіддю на три попередні статті В. Давиденка: *Контроверсійний Винниченко, Останній роман Винниченка і Найгірший роман Винниченка* (див. ч. 2336, 2393, 2394).

2417. *Дмитро Донцов про становище нації і її місце між Росією та Заходом.* — "Сучасність", Мюнхен, V. 1973, ч. 5, с. 64-69. (Б, У)

Редакція друкує "деякі думки" Д. Донцова, напр.: "Ніколи ті, що шукають гармонії під крилами сатани, ніколи Тичини, ні Винниченки, ні Кочубеї не стануть символами нової правди, ніколи всі разом не зрівняються з одним Шевченком — що вмер 'непримирений', що не прохав дозволити йому 'служити', але що став 'силою' там, де інші стали — сміттям".

2418. Ін-вич, І. *Помилка не виправить помилки.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 15. II. 1973, ч. 29, с. 2. (Б)

Про помилки щодо місяця і дати проголошення 4-го Універсалу та про три проєкти цього універсалу: Грушевського, В-ка і спільний Шаповала й Салтана.

2419. Качуровський, Ігор. *Повість "На той бік" Винниченка.* — "Українські вісті", Новий Ульм, 14. І. 1973, ч. 3, с. 6. (У)

Рецензент ділить літературну творчість В-ка на три етапи. Перший з них — це рання творчість В-ка, коли "в центрі авторової уваги стоїть соціяльне питання". "Другий етап Винниченкової творчости позначений тим, що національна проблема в його творах виступає на перший плян, відсуваючи соціяльну". Третій етап — це "синтеза": у творах В-ка "починають діяти українці-революціонери". До цього третього етапу належить і повість *На той бік*. Рецензент розглядає її мистецькі й лексичні засоби, елементи гумору, афоризмів тощо та підсумовує: "Повість *На той бік* читається з таким напруженням, що забиває дух — ніби від швидкої ходи на гору. Читач — незалежно від своєї ідеології — зливається, ототожнюється з героями і не відрізняє себе від них. Винниченкове слово діє з такою магічною силою, що пориває за межі раціонального".

2420. Костюк, Григорій. *Так ми критикуємо.* (Декілька зауваг до статті п. В. Давиденка *І знову Винниченко...*). — "Нові дні", Торонто, X. 1973, ч. 285, с. 9-12.
_____. "Свобода", Джерсі Сіті, 8, 9, 10. XI. 1973; ч. 204, 205, 206; с. 2, 2, 2.
_____. У кн. того ж автора *Володимир Винниченко та його доба* (с. 248-256). — Нью-Йорк, УВАН у США, 1980. 283 с. (Б, У)

Закінчення полеміки з В. Давиденком (див. ч. 2416).

2421. Костюк, Григорій. *Як ми критикуємо?* (Про деякі спроби критичного перегляду посмертних публікацій творів Володимира Винниченка). — "Нові дні", Торонто, V. VI. 1973; ч. 280, 281; с. 12-17, 8-12.
_____. У кн. того ж автора *Володимир Винниченко та його доба* (с. 226-247). — Нью-Йорк, УВАН у США, 1980. 283 с. (Б, У)

Полеміка з трьома статтями В. Давиденка: *Контроверсійний Винниченко, Останній роман Винниченка* і *Найгірший роман Винниченка* (див. ч. 2336, 2393, 2394). Цитатами з документів і преси Г. Костюк заперечує політичні обвинувачення, поставлені В-кові щодо його неґативного ставлення до творення української збройної сили, його поїздки на Україну 1920 р. і щодо його ролі в

паризькому судовому процесі над убивником С. Петлюри 1926 р. Г. Костюк також обороняє В-ка від неґативних літературних оцінок В. Давиденка.

2422. *Листи Дмитра Дорошенка до Вячеслава Липинського.* У кн.: Вячеслав Липинський. *Архів*, т. 6. — Філядельфія, Східньоевропейський інститут, 1973. 450 с. (Б)

У листі з 16. VI. 1925 Дорошенко інформує Липинського: "Новина: Винниченко їде до совдепії. Знову покаявся, склав присягу на вірність і підписав зобов'язання не мішатися до політики. Блискуче закінчення кар'єри".

2423. Личманенко, В. *Світло в темряві.* — Лондон, Видано заходами Крайової організації Союзу гетьманців-державників у Великій Брітанії, 1973. 48 с. (Б)

Неґативна оцінка політичної діяльности В-ка, зокрема під час протигетьманського повстання.

2424. Мартос, Борис. *Перші кроки Центральної Ради.* — "Український історик", Нью-Йорк, 1973, ч. 3-4, с. 99-112. (Б)

Автор обороняє В-ка від ставленого йому часто закиду, нібито він був противником творення української збройної сили. Цей закид спирається переважно на одному тільки вислові В-ка в його статті в київській "Робітничій газеті" (8. IV. 1917): "Дужої руки нам треба, а не багнетів". Автор вказує на те, що в тій самій статті В-ка далі сказано: "Дужа рука матиме все: і багнети, і рало, і перо". Тут Б. Мартос зауважує: "Таж коли 'багнети', то й армія!" і підкреслює, що далі В-ко писав у тій же "Робітничій газеті": "Не українську реґулярну армію нам треба організувати, а всіх українців-солдатів освідомити, згуртувати, організувати; українізувати ті частини російської армії, які складаються з українців, виділити їх в окрему групу, а групу ту конструювати так, щоб це було українське народнє військо". Навівши ці вислови В-ка, Б. Мартос приходить до висновку, що "ні Винниченко, ні інші соціялісти не були ворожими справі організації армії, а лише намітили інший плян досягнення цього".
Крім цього, Б. Мартос приводить ще такий додатковий арґумент: "Якби Винниченко відчував ненависть до війська, то він не взяв би на себе оборону Богданівського полку" і подає далі виступи В-ка в оборону цього полку.

2425. Мовчан, Юл. *На той бік.* — "Українські вісті", Новий Ульм, 14. X. 1973, ч. 40, с. 6. (У)

З приводу появи 2-го вид. цієї повісти. У загальному рецензія позитивна, але вказано також на деякі хиби твору.

2426. Онишкевич, Лариса М. Л. Залеська-. *Пророк — остання драма Володимира Винниченка.* — "Слово", Едмонтон, Накл. Об'єднання Українських Письменників у Канаді "Слово", 1973, зб. 5, с. 194-204. (Б, У)

Давши конспект літературної творчости В-ка, авторка починає розгляд його драми *Пророк*, вказуючи на те, що "як у першій своїй п'єсі, *Дисгармонії*, так і в останній, *Пророці,* Винниченко заторкав справу гармонії між особистим та громадським життям, між теорією і практикою, між особистими ідеями, вірою та загальним добром і порядком". Далі авторка коротко знайомить читача із змістом п'єси й історією її написання. Після з'ясування основних проблем п'єси,

авторка подає характеристику головних персонажів і психологічні мотиви їхніх дій. Окрему увагу присвячує порівнянню Винниченкового *Пророка* з драмою Г. Ібсена *Бранд* (див. також ч. 772).

У кінцевих висновках своєї статті авторка стверджує, що "як і в інших своїх творах, так і в *Пророці* Винниченко випередив у дечім свою добу. Можна б твердити, що він випередив західньоевропейську літературу на які три десятки років тим, що перший увів екзистенціялізм у західню драму".

2427. Онуфрієнко, В. *Чому забутий В. Винниченко.* — "Вільна думка", Сідней, 1. VII. 1973, ч. 27, с. 2-3. (А)

Полеміка з Г. Костюком з приводу його передмови до роману В-ка *Слово за тобою, Сталіне!* Автор твердить, що важливих для України справ "Винниченко майже не розумів, робив з них хибні висновки і майже завжди помилявся у своїх передбаченнях і розрахунках". І тому, "якщо хто найбільше винен у тому, що В. Винниченка сьогодні забуто, то це він сам — Володимир Кирилович Винниченко, талановитий письменник і наївний політик і мислитель".

2428. Рибалка, Дмитро. *Винниченко не був атеїстом.* — "Українські вісті", Новий Ульм, 24. VI. 1973, ч. 23, с. 5. (У)

Невеличка нотатка в оборону В-ка від закиду атеїзму, який йому роблять на еміґрації деякі автори, зокрема "духовні особи з Української Католицької Церкви".

2429. Романенчук, Богдан. *Винниченко Володимир.* У кн. *Азбуковник;* енциклопедія української літератури. — Філядельфія, "Київ", 1973, т. 2, с. 108-120. (Б)

Подавши спочатку біографію В-ка, автор розглядає його політичну діяльність і осуджує її. Сторінки 112-120 присвячені літературній творчості В-ка. Автор дає перелік усіх творів В-ка з датами їхніх видань, а також короткі характеристики найважливіших із них. Загальна оцінка В-ка як письменника — неґативна. До статті додана бібліографія літератури про В-ка (21 позиції).

2430. Сачко, Антон. *Я не згідний з Винниченком.* — "Українські вісті", Новий Ульм, 4. II. 1973, ч. 6, с. 7. (У)

Лист до редакції. Автор спростовує в романі В-ка *Слово за тобою, Сталіне!* деякі неточності щодо організаційної структури радгоспів в УРСР. Наприкінці автор листа зауважує: "Але роман таки добрий!".

2431. Сварог, Вадим. *Про дівчину, що хотіла бути героїнею* (В. Винниченко. *На той бік.* Повість). — "Нові дні", Торонто, VII-VIII. 1973, ч. 282-283, с. 8-11. (Б, У)

Рецензент подає широко зміст твору, цитуючи й аналізуючи найкольоритніші місця. "Кінцеві епізоди повісти написані добре, по-винниченківському майстерно. Вони читаються з інтересом, роблять повість вартою прочитання".

2432. Солуха, Петро. *Договір з Москвою проти гетьмана Павла Скоропадського* (Володимир Винниченко та Микита Шаповал по допомогу до Москви — до Леніна). — США, Хутір діда Петра, Накл. автора, 1973. 378 с. (Б)

Збірка статтей автора, які друкувалися в торонтській газеті "Батьківщина" в роках 1969-1972. Основний зміст цих статтей — це твердження, що В-ко й М. Шаповал, "наші тодішні провідники, творці УНР, не можучи власними силами повалити Гетьманщину, звернулися по допомогу до Леніна". Крім В-ка й Шаповала, автор обвинувачує в протиукраїнській діяльності М. Грушевського, С. Петлюру, Є. Коновальця та інших.

2433. Тарнавський, Остап. *В пошукуванні української новелі.* — "Сучасність", Мюнхен, II. 1973, ч. 2, с. 44-49. (Б, У)

Автор наводить вислів літературного критика І. Качуровського, що "найвища точка української новелі — це Володимир Винниченко".

2434. Туркало, К. *Двадцяті роки.* — "Нові дні", Торонто, X. 1973, ч. 285, с. 23-26. (Б, У)

Серед інших спогадів автор згадує і про Державне Видавництво України в Харкові і про те, що це в-во "за короткий час" видало повну збірку творів В-ка.

2435. *Українські оповідання португальською мовою.* — "Сучасність", Мюнхен, V. 1973, ч. 5, с. 109-113. (Б, У)

1972 року в Ріо-де-Жанейро вийшли дві антології українських оповідань португальською мовою в перекладі Віри Вовк-Селянської. В першій з них надруковано переклад Винниченкового оповідання *Голод* (див. ч. 602).

2436. Чапленко, В. *Останній "винниченківський" роман В. Винниченка.* — "Нові дні", Торонто, I. 1973, ч. 276, с. 11-14. (Б, У)

Полеміка з В. Давиденком з приводу його статті *Найгірший роман Винниченка* (див. ч. 2393). Автор уважає, що В. Давиденко в цій своїй статті про роман В-ка *Поклади золота* допустився "методологічно хибної інтерпретації Винниченкового тексту". На думку автора, *Поклади золота* є останнім "повноцінним у 'винниченківському' значенні цього слова твором", тобто твором з надзвичайною силою образности. У пізніших творах В-ка "вже виразно помітно занепад цього таланту".

2437. Чапленко, Василь. *Про історію українського еміґраційного письменства.* — "Нові дні", Торонто, VI. 1973, ч. 281, с. 19-22. (Б, У)

У своїй статті автор розглядає, м. ін., питання, чи Винниченкову творчість 20-их рр. слід зарахувати до еміґраційної літератури, і приходить до висновку, що ні, бо хоч В-ко жив тоді на чужині, але більшість його тодішніх творів друкувалася в Україні (подібно як Л. Українка). Зате творчість В-ка 30-их і 40-их рр. належить уже, без сумніву, до еміґраційної літератури.

1974

2438. Винниченківська комісія УВАН. *Біля джерел нашої культури.* Пожертви у фонд збереження і видання літературної спадщини Володимира Винниченка. — "Свобода", Джерсі Сіті, 25. IX. 1974, ч. 172, с. 4.
_____. "Вільне слово", Торонто, 19. X. 1974. (А, Б)

Про працю Винниченківської комісії УВАН у США для збереження, вивчення й публікації архівної спадщини В-ка. Також список жертводавців на ту ціль.

2439. Винниченківська комісія УВАН. *У джерел нашої культури.* (Фонд видання спадщини Володимира Винниченка поповнюється). — "Українські вісті", Новий Ульм, 27. I. 1974, ч. 5, с. 6. (Б, У)

Про дотеперішню працю комісії: скаталогізування всієї рукописної і друкованої спадщини В-ка, видання двох його творів (*Слово за тобою, Сталіне!* і *На той бік*) та підготування до друку його роману *Поклади золота*, повісти *Злочинство* й 1-го тому *Щоденника*. Подано також список жертводавців за 1973 рік.

2440. Григорчук, Іван. *Україна за влади гетьмана Павла Скоропадського.* — Нью-Йорк, [Накл. автора], 1974. 188 с. (Б)

Позитивні згадки про політичну діяльність В-ка за часів гетьманату й Директорії.

2441. *Євген Коновалець та його доба.* — Мюнхен, Вид. Фундації ім. Євгена Коновальця, 1974. 1019 с. (Б)

Збірник спогадів різних авторів, у яких знаходимо також згадки про В-ка, наприклад: О. Грицай згадує про високу оцінку, яку В-ко дав Січовим Стрільцям та їхній боєздатності; М. Єреміїв згадує В-ка як промовця, "який умів блискуче нічого не сказати"; у спогаді А. Мельника є епізод про зустріч автора з В-ком і С. Петлюрою в Білій Церкві напередодні протигетьманського повстання; Д. Герчанівський розказує про пропозицію Стрілецької Ради В-кові стати диктатором, від якої В-ко відмовився (див. також ч. 1574, 1861), і про те, що В-ко "на заходи полк. Коновальця погодився, щоб Петлюра ввійшов до Директорії"; І. Кедрин-Рудницький зупиняється коротко на "компромітації Володимира Винниченка з його виїздом на Україну, щоб там стати віцепрем'єром УРСР, та на його втечі назад до наддунайської столиці й проголошенні в націонал-комуністичній 'Новій добі' полум'яного акту оскарження проти Москви й Харкова" та ін.

2442. Костюк, Григорій. *Думки з приводу* (Дещо про нас і наших сусідів). — "Українські вісті", Новий Ульм, 12. V. 1974, ч. 19, с. 6.
_____. У кн. того ж автора *Володимир Винниченко та його доба* (с. 204-209). — Нью-Йорк, УВАН у США, 1980. 253 с. (Б, У)

Автор довідався з преси, що у французькому містечку Ґрассі, де інколи мешкав російський письменник-еміґрант Іван Бунін, нещодавно російська еміґрація влаштувала величаві святкування (з участю визначних французьких культурних діячів) для відзначення 20-річчя від дня його смерти. Ця вістка викликала в автора сумні рефлексії, бо недалеко від Ґрассі, у містечку Мужен прожив

постійно останніх 17 років свого життя В-ко. Одначе українська еміґрація не тільки не влаштувала ніколи жадних святкувань, але навіть не спромоглася на меморіяльну таблицю на будинку В-ка і — що більше — не реаґує на те, що будинок покійного письменника занепадає, а садиба його розпарцельовується і частинами розпродується.

2443. Лавріненко, Юрій. *Роки вагань і досягнень.* — "Нові дні", Торонто, II. 1974, ч. 289, с. 8-11. (Б, У)

Розглядаючи творчість О. Смотрича, автор цитує уривки з трьох листів В-ка, в яких В-ко висловлює свою дуже позитивну оцінку творів О. Смотрича (див. ч. 564).

2444. Микитась, В. Л. *Проти фальсифікацій спадщини Лесі Українки.* — Київ, "Наукова думка", 1974. 158 с. (Б)

Серед "фальсифікаторів" творчости Лесі Українки автор згадує кількаразово "запеклого націоналіста" В-ка. Окрему увагу присвячує автор Г. Костюкові (с. 128-136) з приводу його статті *Леся Українка і В. Винниченко* (див. ч. 2376). Автор обвинувачує Г. Костюка, що в цій статті він "вдається до спотворення фактів", "ґальванізує всілякі вигадані 'факти' та 'проблеми' " і т. п.

2445. Мовчан, Ю. *Незабутий і невмирущий Винниченко.* — "Українські вісті", Новий Ульм, 26. V. 1974, ч. 21, с. 6. (У)

Рецензія на доповідь Г. Костюка про В-ка 5. V. 1974 в місті Клівленд, США.

2446. *Новий пам'ятник на могилі В. Винниченка* (Повідомлення Винниченківської комісії УВАН). — "Українські вісті", Новий Ульм, 19. V. 1974, ч. 20, с. 7.
_____. "Свобода", Джерсі Сіті, 23. V. 1974, ч. 97, с. 4. (У, Б)

За стараннями Винниченківської комісії УВАН і коштами Фонду Винниченка побудовано наприкінці 1973 року пам'ятник на могилі Володимира і Розалії Винниченків у місцевості Мужен у південній Франції. У повідомленні Комісії подано інформацію про виконання пам'ятника, його опис і фото.

2447. Ревуцький, Валеріян. *З драматургії Івана Щоголева* (Тогобічного, 1862-1933). — "Сучасність", Мюнхен, V. 1974, ч. 5, с. 19-26. (Б, У)

Автор відмічає, що тема драми Тогобічного *Жидівка-вихрестка* знайшла пізніше продовження в драмі В-ка *Пісня Ізраїля.*

2448. Скрипник, Микола. *Статті й промови з національного питання.* Упорядкував Іван Кошелівець (Суспільно-політична бібліотека ч. 17). — Мюнхен, "Сучасність", 1974. 268 с. (Б, У)

У статті "Український тиждень у Москві" (с. 131-133) автор згадує про "колишні русотяпські заяви М. Ґорького" і викликані цими заявами "ворожі нам, просякнені злістю виступи Винниченка" (див. ч. 525).

2449. Сокольський, С. *Винниченка продовжують замовчувати* (3 листів до редакції). — "Українські вісті", Новий Ульм, 26. V. 1974, ч. 21, с. 7. (Б)

Схвальний відгук на книжку А. Гака *Від Гуляй-Поля до Нью-Йорку*. Єдине критично-неґативне зауваження: в цій книжці з часів української революції немає згадки про "рушія тієї революції, промотора української державности В. К. Винниченка". "Читають при нагоді свят української державности Універсали. А автора їх не в силі згадати. Краще анонімно".

2450. Сосновський, Михайло. *Дмитро Донцов — політичний портрет*. З історії розвитку ідеології українського націоналізму (Наукове Товариство ім. Шевченка. Бібліотека українознавства, т. 33). — Нью-Йорк, Trident International, Inc., 1974. 419 с. (Б, Н)

У книзі подаються неґативні характеристики В-ка про Д. Донцова, напр.: "Д. Донцов ніколи не брав ніякої участи в революційній боротьбі"; "Люди, які знали його особисто, кажуть, що вдачею він боягуз"; "Донцов — це той дзвін, що до церкви скликає, а сам в ній не буває" та ін. Автор обороняє Донцова від тих закидів В-ка й із свого боку обвинувачує В-ка у пропаґанді серед еміґрації 20-их рр. т. зв. "зміновіхівства", тобто, що В-ко закликав українських еміґрантів повертатися на радянську Україну.

2451. Феденко, Панас. *Симон Петлюра і трагедія України*. — "Нові дні", Торонто, V. 1974, ч. 292, с. 5-11. (Б, У)

Згадки про В-ка та його публіцистичну й політичну діяльність у 1906-1919 рр.

2452. Чапленко, Василь. *Слово від редактора*. — "Нові дні", Торонто, II. 1974, ч. 289, с. 3-4. (Б, У)

Це вступ до Винниченкової драми *Між двох сил*, яка друкувалася серійно в журналі "Нові дні" (див. ч. 408). На думку В. Чапленка, "в цій драмі з надзвичайною яскравістю показана боротьба України з північним ворогом. Думаю, що в українській драматургії немає кращого твору про ті історичні події". Одначе п'єса була написана двома мовами: тексти українських персонажів і авторські ремарки по-українському, а російських персонажів — по-російському. Через те вона була непридатною для української сцени. Редаґуючи перше віденське видання п'єси з 1919 р., В. Чапленко переклав російську частину текстів на українську мову.

1975

2453. *Біля джерел нашої культури*. — "Українські вісті", Новий Ульм, 21. IX. 1975, ч. 38-39, с. 8. (Б)

З уваги на недалеке вже 100-річчя від дня народження В-ка Винниченківська комісія УВАН у США поставила собі завдання видати *Щоденник* В-ка і його роман *Вічний імператив*, а також підготовити й видати збірник праць про життя і творчість В-ка. Подано список пожертв на ту ціль.

2454. Демиденко, Ілля. *Деякі зауваження до поглядів В. Липинського* (Порядком дискусії). — "Українські вісті", Новий Ульм, 16. II. 1975, ч. 7, с. 5. (У)

Полеміка з П. Костюком з приводу його статті *Вячеслав Липинський* ("Українські вісті", Новий Ульм, 15. IX. 1974, ч. 33-34, с. 5). Автор заперечує твердження П. Костюка, що Ген. Секретаріят УЦРади поставився з недовір'ям до ініціятиви В. Липинського зукраїнізувати свою військову частину. "Цей закид,

очевидно, на адресу В. Винниченка, не відповідає правді. Не лише Винниченко, але ніколи, ніде й ніхто з відповідальних діячів Центральної Ради не висловлювався проти формування українських військових частин від початку і до кінця Української Революції. Навпаки, об'єктивні джерела свідчать про зусилля проводу ЦР організувати українську армію".

2455. Камінський, Анатоль. *Небезпечні паралелі.* До питання українсько-російських взаємин у минулому і сучасному. — "Сучасність", Мюнхен, VII-VIII. 1975, ч. 7-8, с. 141-154. (Б, У)

Розглядаючи ставлення теперішніх російських антибільшовицьких сил до питання української державности, автор знаходить подібності у ставленні до цього ж питання російських антицарських сил у 1917 р. Ці подібності автор ілюструє численними цитатами з Винниченкового *Відродження нації.*

2456. Максимець, Іван В. *95-річчя з дня народження Володимира Винниченка.* — "Українські вісті", Новий Ульм, 24. VIII. 1975, ч. 34-35, с. 6. (Б, У)

Спочатку автор підкреслює дивовижну ситуацію, що "найлівіший до революції український письменник і найлівіший діяч української національної революції Володимир Винниченко є сьогодні в СРСР, либонь, більше обвинувачений у контрреволюції, ніж будь-який інший український письменник чи політичний діяч". А в той же час у СРСР безперешкодно перевидаються "твори російських письменників-монархістів, таких як Бунін, Купрін, Булгаков та інші". Далі автор подає головні дані Винниченкової політичної діяльности й літературної творчости.

2457. Махно, Нестор. *Кухоль води, будь ласка!* — "Нові дні", Торонто, II. 1975, ч. 301, с. 11-12. (Б, У)

Уривок з книги Н. Махна *Украинская революция* (т. 3, с. 153-156), перекладений на українську мову. Автор описує епізод з мітинґу в селі Алієве, коли його запитали, яке буде його ставлення до новоствореної Директорії УНР, а зокрема до її голови В-ка, який "заслуговує не лише на пошану, а й на повне довір'я трудового народу". Питання спантеличило Махна настільки, що він мусів обірвати свою промову й попросити кухоль води. Заспокоївшися, він заявив, що його ставлення до Директорії і В-ка неґативне і що "не досипаючи днів і ночей, ми будемо найсерйознішим способом готуватися до боротьби з нею". Тоді ж рішено надрукувати листівку "проти Української Директорії як влади взагалі і як влади зрадників інтересів революції зокрема".

2458. М. і П. *Біле і чорне.* — "Нові дні", Торонто, VIII. 1975, ч. 307, с. 24-25. (Б, У)

Автор (це криптонім одної особи, а не двох) вказує на шкідливе явище, що в українських еміґраційних пресових органах одні й ті самі особи чи події насвітлюються по-різному: в одних надмірно позитивно, а в других — надмірно неґативно. Як приклад, автор подає ставлення до Петлюри, Грушевського й В-ка: "Для одних це ідейні й політичні лідери, за якими треба всім у всьому слідувати і які не підлягають ніякій критиці. Деякі кола, навпаки обвинувачують Петлюру, Грушевського і Винниченка в зрадництві, симпатіях до комунізму, запроданстві"; "Чому не визнати, що Винниченко був одним з найліпших наших письменників, але також визнати, що він не 'тактично', а щиро захоплювався комунізмом" та ін.

2459. *Наш театр.* Книга діячів українського театрального мистецтва 1915-1975. —

Нью-Йорк, Об'єднання мистців української сцени (ОМУС), 1975, т. 1. 847 с. (Б)

Редактор книги Григор Лужницький у своїй статті *Український театр після визвольних змагань* дає В-кові таку оцінку: "Вистава п'єси *Гріх* В. Винниченка стала справжнім театральним святом українського Львова" (с. 18). "Першим драматургом між двома світовими війнами, який заохотив галицького глядача до театру, був Володимир Винниченко, зокрема його п'єси *Співочі товариства, Панна Мара,* згодом *Брехня, Гріх, Закон* і ін. [...]. І тут слід згадати одне дуже цікаве, сказати б, соціологічне явище: соціяльно-політичні ідеї Винниченка в Галицькій Волості не мали не тільки ніякого відгомону, а зустріли просто органічний спротив; такий же спротив, хоч і тихий, викликали його п'єси, насичені арцибашівським подихом, як, напр., *Закон* або *Чорна Пантера і Білий Ведмідь,* але Галичина любила Винниченка-драматурга, хоча Винниченко-політик був для Галичини одним із руїнників Української Держави" (с. 46-47). Далі у книзі в інших авторів численні згадки про вистави різних Винниченкових п'єс і про позитивний відгук на них галицької преси й публіки (пор., напр., ч. 2058).

2460. Ревуцький, Валеріян. *Возлюбленики Муз і Ґрацій.* До 80-річчя Йосипа Гірняка й Олімпії Добровольської. — "Сучасність", Мюнхен, IV. 1975, ч. 4, с. 3-15. (Б, У)

Згадки про виступи О. Добровольської в "Молодому театрі" в п'єсах В-ка *Чорна Пантера і Білий Ведмідь* (1917) та *Гріх* (1919).

2461. Чорній, Степан. *Лесь Курбас — артист, філософ.* — "Сучасність", Мюнхен, XII. 1975, ч. 12, с. 13-34. (Б, У)

Про вистави Винниченкових п'єс *Чорна Пантера і Білий Ведмідь* та *Гріх* у "Молодому театрі" Л. Курбаса.

2462. Ю. Ш. [крипт. Юрія Шевельова]. *Про самвидав на іншому континенті, про ненависть, про новітню поезію і про інші речі і нації.* — "Сучасність", Мюнхен, IX. 1975, ч. 9, с. 10-23. (Б, У)

Автор згадує, м. ін., про Винниченкове оповідання *"Умірковaний" та "щирий"*.

1976

2463. Биковський, Лев. *Соломон Ізраїлевич Ґольдельман, 1885-1974.* Біо-бібліографічні матеріяли. — Денвер, Український суходоловий інститут, 1976. 293 с. (У)

Згадки про політичну діяльність В-ка в добу УЦРади й Директорії та його співпрацю з С. Ґольдельманом, тодішнім віцеміністром праці УНР.

2464. Бойко, Юрій. *Літературознавча та літературно-критична методологія Сергія Єфремова.* — "Сучасність", Мюнхен, X. 1976, ч. 10, с. 33-51. (Б, У)

Згадки про літературну творчість В-ка в оцінках С. Єфремова.

2465. *Від видавництва.* У кн.: Володимир Винниченко. *Намисто* (с. 4). — Вінніпеґ, Видавнича спілка "Тризуб", 1976. 272 с. (У)

З'ясовуючи потребу перевидання цієї Винниченкової збірки оповідань, в-во підкреслює, що "в Україні ці оповідання, як і всі твори Винниченка, прочитати не можна, бо вони заборонені й з бібліотек вилучені. Поза межами України їх ніколи не видавали, тому й купити чи дістати в бібліотеках для читання теж неможливо".

2466. *Від Винниченківської комісії УВАН.* — "Українські вісті", Новий Ульм, 20-27. VI. 1976, ч. 25-26, с. 4. (Б)

Про вислід розшуків тих творів В-ка, яких нема в архіві покійного письменника. На публічне звернення Комісії українські громадяни надіслали низку бракуючих творів. Подано список цих творів і прізвища осіб, що їх надіслали. Також назви творів, яких ще досі не пощастило розшукати, і заклик Комісії до громадянства про допомогу в цій справі.

2467. *Від Винниченківської комісії УВАН.* — "Українські вісті", Новий Ульм, 10-17. X. 1976, ч. 41-42, с. 8. (Б)

Звідомлення Комісії про виконану досі працю і список жертводавців на видавничий фонд В-ка.

2468. Г. К. [крипт. Григорія Костюка]. *З наукових засідань Винниченківської комісії УВАН* (Доповідь Григорія Лужницького). — "Свобода", Джерсі Сіті, 13. VII. 1976, ч. 130, с. 3. (Б)

22. V. 1976 відбулася в залі УВАН у Нью-Йорку доповідь Г. Лужницького *Винниченко на сцені.* У вступі доповідач підкреслив, що В-ко не тільки ввійшов в українську літературу своєю творчістю, але й сам став уже персонажем літературних творів (напр., у творах Т. Осьмачки, В. Суходольського, О. Левади й ін.). Доповідач подав вичерпну аналізу драматургічної творчости В-ка та огляд вистав його п'єс на українських сценах. Окрема частина доповіді була присвячена виставам Винниченкових п'єс у західньоевропейських театрах. Доповідач ілюстрував цю частину численними цитатами з рецензій у різномовних газетах і журналах. Підсумок довідача: "В. Винниченко перший з українських драматургів прорвав кордон, який до його виступу відгороджував український театр від західньоевропейського, і в цьому його найбільша заслуга".
(Про В-ка як персонажа літературних творів див. ч. 1825, 2126, 2154, 2155, 2319).

2469. Горбач, Олекса. *Український зошит у хорватській "Історії світової літератури".* Stojan Subotin. *Ukrajinska književnost.* — "Povijest svjetske književnosti" (Zagreb: "Mladost", 1975), 7, стор. 427-470. — "Сучасність", Мюнхен, VI. 1976, ч. 6, с. 106-108. (Б, У)

Оцінюючи позитивно цей нарис історії української літератури хорватського літературознавця, рецензент вказує також і на його хиби. Однією з них є "недооцінка в нарисі ролі В. Винниченка як письменника (щоб не було непорозумінь у моїх потенційних дискутувальників: ролю Винниченка як доброго письменника і невдалого політика я виразно розрізняю!), збутого за сьогоднішнім підсовєтським формульованням всього фразою про 'пропаґатора декадентських ідей' (стор. 450). Винниченкове *Між двох сил* — це передвісник *Патетичної сонати* М. Куліша, а його проза впливала на Підмогильного, Косинку, Хвильового й ін.".

2470. Дражевська, Л. *Пам'яті академіка Сергія Єфремова.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 19. V. 1976, ч. 93, с. 2-3.
_____. П. н. *Українська Вільна Академія Наук у США вшанувала пам'ять академіка Сергія Єфремова.* — "Українські вісті", Новий Ульм, 6. VI. 1976, ч. 34, с. 6. (Б, У)

17 і 18. IV. 1976 УВАН улаштувала в Нью-Йорку наукову конференцію з приводу 100-річчя від дня народження С. Єфремова. Серед доповідей, прочитаних на цій конференції, була також доповідь Г. Костюка *Сергій Єфремов і Володимир Винниченко.* Доповідач проаналізував особисті і громадсько-літературні взаємини між обома діячами (див. також ч. 2474).

2471. *З життя українців у світі.* — "Сучасність", Мюнхен, III. 1976, ч. 3, с. 123. (Б, У)

Повідомлення, що Винниченківська комісія УВАН у США готує до друку *Щоденник* В-ка, його досі недрукований роман *Вічний імператив* і збірник праць про життя і творчість письменника.

2472. Кедрин, Іван. *Життя — події — люди;* спомини і коментарі. — Нью-Йорк, Видавнича кооператива "Червона калина", 1976. 724 с. (Б)

Низка неґативних і позитивних оцінок поодиноких етапів Винниченкової політичної діяльности. Загальний погляд автора про В-ка підсумований у його вислові: "Треба відрізнювати Винниченка, як дійсно великого письменника і дійсно заслуженого політика-державника, знаменитого промовця, з першого періоду української революції, — треба відрізнювати того Винниченка від пізнішого, який опоганював своє ім'я своїм писанням на еміґрації у Відні та опоганив себе своєю подорожжю до Харкова" (с. 97).

2473. Коновал, Ол. *Січневі дні і їхні "непопулярні" творці.* — "Нові дні", Торонто, I. 1976, ч. 312, с. 7-9. (Б, У)

Біографічні дані В-ка й короткий огляд його політичної діяльности та літературної творчости.

2474. Костюк, Григорій. *Сергій Єфремов і Володимир Винниченко.* — "Сучасність", Мюнхен, XI. 1976, ч. 11, с. 25-40.
_____. У кн. того ж автора *Володимир Винниченко та його доба* (с. 153-172). — Нью-Йорк, УВАН у США, 1980. 253 с. (Б, У)

Основою цієї статті є доповідь автора, виголошена 18. IV. 1976 на пленарній науковій конференції УВАН у Нью-Йорку, присвяченій 100-річчю від дня народження С. Єфремова.
На біографічній канві цих двох діячів автор описує їхню дружбу, спільне перебування в Лук'янівській тюрмі, їхню співпрацю, при одночасних протилежних поглядах і конфліктах. Автор приходить до висновку, що "вони були різної вдачі, різних суспільних і мистецьких поглядів, але їх завжди єднала велика спільна ідея — вільної і народоправної України".

2475. *Листи Осипа Назарука до Вячеслава Липинського.* (Вячеслав Липинський, Архів, т. 7). — Філядельфія, Східноьевропейський дослідний інститут ім. В. К. Липинського, 1976. 530 с. (Б)

Численні згадки про В-ка, напр., спогад з Вінниці 1918 р., коли автор намовляв В-ка прийняти диктаторську владу на Україні, а В-ко відмовився (див. також ч. 1574, 1861), про зустрічі, співпрацю й конфлікти автора з В-ком під час підготови протигетьманського повстання, про Винниченкове *Відродження нації,* його поїздку на Україну 1920 р. та ін. Авторова характеристика В-ка: "Талановитий белетрист, але до державного діла не відповідний так само, як Грушевський".

2476. Полонська-Василенко, Наталія. *Історія України.* 2 том (Від половини 17 сторіччя до 1923 року). — Мюнхен, Українське видавництво, 1976. 599 с. (Н, У)

Авторка оцінює наґативно політичну діяльність В-ка в добу УЦРади й Директорії, а зокрема його керівну участь у протигетьманському повстанні.

2477. Смолій, Іван. *Проблематика "Старшого боярина" Тодося Осьмачки.* — "Слово", Торонто, [б. д. — 1976?], збірник 6, с. 261-269. (У)

У повісті Т. Осьмачки *Старший боярин* два персонажі ведуть розмови про творчість В-ка. І. Смолій аналізує ті розмови й досліджує вплив В-ка на проблематику *Старшого боярина.*

2478. Сологуб, Андрій. *З мого щоденника.* — "Жіночий світ", Торонто, X, XI-XII. 1976; I. 1977; ч. 10, 11-12, 1; с. 11-15, 10-12, 14-16. (Б)

Спогади про дружину В-ка Розалію Яківну, її розповіді про деякі події з життя В-ка, як ось: його поїздку на Україну 1920 р., початки його малярської діяльности і дружбу з М. Глущенком, історію французького видання *Нової заповіді* тощо. Автор подає також свої міркування про В-ка: позитивні про письменника, неґативні про політика.

2479. Чапленко, В. *Як ми інформуємо світ про наше письменство.* — "Нові дні", Торонто, IV. 1976, ч. 315, с. 10-11. (Б, У)

У німецькій *Енциклопедії* Брокгавза 1974 опубліковано статтю про українську літературу. У цій статті В. Чапленко знайшов низку фактичних помилок і пропусків. Причиною цього він уважає не тільки непоінформованість чужинецьких авторів про наші справи, але насамперед хибні інформації, що їх ті автори одержують з українських таки джерел. Зокрема обурює В. Чапленка те, що в статті не згадано В-ка.

2480. Шлемкевич, Микола. *Проводжаючи Івана Багряного.* — "Сучасність", Мюнхен, I. 1976, ч. 1, с. 38-43. (Б, У)

З недрукованої спадщини М. Шлемкевича. Промова виголошена на вечорі в пошану І. Багряного з нагоди його відвідин Нью-Йорку 1959 р.

Автор проводить філософську аналізу творчости трьох письменників: В-ка, М. Хвильового й І. Багряного та знаходить у них спільний елемент — антитезу стихії і культури.

2481. Щербак, Микола. *Козацький сміх* (Іван Манило-Дніпряк, *Меч Святослава*). — "Нові дні", Торонто, IV. 1976, ч. 315, с. 28-29. (Б, У)

Рецензент наводить прихильну оцінку В-ка про творчість І. Манила. Цю оцінку В-ко висловив у своєму листі до І. Манила (див. ч. 571).

1977

2482. *Від Винниченківської комісії УВАН у США.* — "Українські вісті", Новий Ульм, 4. IX. 1977, ч. 31-32, с. 8. (У)

Про найближчі завдання Комісії щодо опублікування *Щоденника* В-ка й інших його творів. Подано також список пожертв з Австралії на здійснення цих завдань.

2483. *Історія Української РСР.* У восьми томах, десяти книгах. — Київ, "Наукова думка", 1977, т. 5. 590 с. (Б)

Про В-ка на с.: 34, 95, 97, 199, 334-335, 348, 351. Неґативні оцінки його політичної діяльности в часи УЦРади і Директорії.

2484. О. Р. *З наукових засідань Винниченківської комісії УВАН.* — "Українські вісті", Новий Ульм, 8. V. 1977, ч. 19, с. 5. (У)

На своєму засіданні 3. IV. 1977 в Нью-Йорку Комісія намітила низку завдань, як ось видати 1-ий том *Щоденника* В-ка, підготувати до друку його недруковані романи *Поклади золота, Лепрозорій* і *Вічний імператив,* а також збірник спогадів В-ка та науковий збірник присвячений 100-річчю з дня народження В-ка й ін.

2485. Ю. Ш. [крипт. Юрія Шевельова]. *Пороги і Запоріжжя.* — "Сучасність", Мюнхен, IX. 1977, ч. 9, с. 78-79. (Б, У)

Досліджуючи твір А. Солженіцина *Архіпелаг ҐУЛаґ,* автор наводить довгу цитату з В-ка і коментує: "Це не опис радянського табору і не взяте з *Івана Денисовича.* Це сторінка з передреволюційного роману Винниченка *Божки,* і вона змальовує, як жили сільсько-господарські робітники на Україні і як почував себе закинений поміж них інтеліґент. Тут у зародку вже даний радянський концентрак і та прірва, що відокремлює інтеліґента Росії (якщо хочете, читайте: Солженіцина) від 'народу'. Це образ передреволюційної Росії без інтеліґентських ілюзій, і переємність впадає в кожне неупереджене око".

1978

2486. *Винниченко, Володимир Кирилович.* У кн.: *Українська радянська енциклопедія.* Вид. 2. — Київ, Академія наук УРСР, 1978, т. 2, с. 230. (Б)

Перекладена на українську мову і скорочена довідка про В-ка з 3-го вид. *Большой советской энциклопедии* 1971 р. (див. ч. 3092).

2487. *Володимир Винниченко* (1880-1951). У кн. *Хрестоматія з української літератури XX сторіччя* (с. 65-82). Упорядкували: Євген В. Федоренко та Павло Маляр. — Нью-Йорк, В-во Шкільної ради УККА, 1978. 432 с. (Б)

Біографічна довідка про В-ка і передрук його оповідання *Щось більше за нас.* Упорядники зазначають, що в тексті оповідання "в кількох місцях пороблені незначні скорочення". Також згадки про В-ка (с. 10, 56, 94, 95, 203, 312, 343).

2488. Гринько, Віктор. [псевд. Василя І. Гришка]. *Епізод з "двома мовами" Леніна для України* (Із серії: "У цей час шістдесят років тому") (З пересилань радіо "Свобода"). — "Українські вісті", Детройт, 8. XI. 1978, ч. 31, с. 2. (У)

Про неуспішні переговори В-ка від імени Українського Національного Союзу з гетьманським урядом щодо демократизації державного ладу в Україні та про спробу переговорів В-ка з більшовиками, від яких він вимагав "повної українізації". Більшовицький представник Х. Раковський цитував вислів В-ка під час тих переговорів: "Так само, як ви [більшовики] створили диктатуру робітників і селян у Росії, так нам треба створити диктатуру української мови в Україні". Коли Раковський поінформував Леніна про Винниченкові вимоги, той сказав: "Ми згодні визнати не одну, а навіть дві українські мови, але щодо їхньої української радянської влади, то вони нас обдурять".

2489. Гринько, Віктор [псевд. Василя І. Гришка]. *Протигетьманське повстання Директорії УНР* (Із серії: "У цей час шістдесят років тому") (З пересилань радіо "Свобода"). — "Українські вісті", Детройт, 20-27. XII. 1978, ч. 37-38, с. 2, 6. (У)

Про таємну нараду діячів Українського Національного Союзу в Києві 14. XI. 1918, якою керував В-ко. На нараді створено Директорію УНР під головуванням В-ка й ухвалено почати протигетьманське повстання.

2490. Гришко, Василь І. *Український націонал-комунізм на історичній пробі доби українізації (1923-1933).* — "Сучасність", Мюнхен, XII. 1978, ч. 12, с. 56-81. (Б, У)

Згадка про поїздку В-ка на Україну 1920 року. В-ко "після невдалої спроби повернутися до політичної діяльности в рамках радянської державно-партійної системи, як письменник був включений у літературне життя Радянської України".

2491. Жук, Н. [та інші]. *Історія української літератури* (Кінець XIX — початок XX століття). Вид. 2-е, доп. і перер. — Київ, "Вища школа", 1978. 389 с. (Б)

Літературній творчості В-ка дається в цій книжці неґативну оцінку: "В. Винниченко дедалі більше сповзав на ворожі реакційні позиції. Після Великої Жовтневої соціялістичної революції, в 1917-1920 роках, він став одним із ватажків націоналістичної контрреволюції на Україні, еміґрував і проводив антирадянську політику в інтересах імперіялістичної реакції. В 1907-1917 роках писав багато пасквільних творів, в яких пропаґував буржуазний націоналізм, порнографію, анархізм.". Подаються висловлювання В. Леніна, М. Ґорького, Л. Українки, М. Коцюбинського та інших про твори В-ка: "Різко неґативну оцінку дав В. І. Ленін творчості Винниченка"; "Гнівом і ненавистю пройнята оцінка М. Ґорьким ренеґатсько-націоналістичного роману В. Винниченка *Рівновага*"; "Леся Українка різко неґативно оцінила твори В. Винниченка" (пор. ч. 3049); "М. Коцюбинський засуджував ренеґатські твори В. Винниченка" і т. п.

2492. *З діяльности архіву Винниченка в УВАН.* — "Українські вісті", Детройт, 13. IX. 1978, ч. 23, с. 8.
_____. "Свобода", Джерсі Сіті, 14. IX. 1978, ч. 197, с. 3. (Б, У)

Над матеріялами архіву В-ка працювали в останніх роках дослідники українських, американських, канадських, англійських, французьких та ізраїльських університетів і наукових установ. Подано плян праці Винниченківської комісії і список жертводавців на Фонд Винниченка.

2493. Костюк, Григорій. *Микола Хвильовий; життя, доба, творчість.* Вступна стаття у кн.: Микола Хвильовий. *Твори в п'ятьох томах.* — Балтімор, Об'єднання українських письменників "Слово" і Українське в-во "Смолоскип", 1978, т. 1, с. 105-106. (Б)

Про реакцію В-ка на вістку про самогубство Хвильового. У свій щоденник В-ко занотував тоді "низку гнівних думок про нелюдський режим, що так безоглядно й жорстоко 'заганяє в смерть' навіть таких людей як Хвильовий і Скрипник. Смерть Хвильового він сприйняв як вияв трагедії українських письменників в умовах комуністичної тиранії" (див. ч. 573). Далі цитати із *Щоденника* В-ка.

2494. Костюк, Григорій. *Перед великою ювілейною датою* (Дещо про працю Винниченківської комісії УВАН). — "Український голос", Вінніпеґ, 9, 16, 23. VIII. 1978; ч. 32, 33, 34; с. 9, 9, 9.
_____. "Нові дні", Торонто, XI. 1978, ч. 345, с. 14-17. (У, Б)

Звіт з праці, яку Комісія розгорнула в трьох напрямках: організаційному, науково-дослідчому і редакційно-видавничому. Автор звітує про зустрічі членів Комісії з громадянством у різних містах США, Канади, Европи й Австралії з метою творення місцевих комітетів. Зорганізовано низку імпрез — літературних і ювілейних вечорів, доповідей тощо. Комісія відбула понад 20 наукових засідань. Упорядковано і скаталогізовано архів В-ка. Видано друком кілька творів В-ка та книжок, статтей і матеріялів про його життя і творчість. Зредаґовано й підготовано до друку 1-ий т. його *Щоденника.* Автор подає також плян діяльности Комісії на майбутнє, головно у зв'язку з близьким 100-річчям від дня народження В-ка.

2495. Лавріненко, Юрій. *75 років тому.* Дійова сторінка з передісторії українського самвидаву. — "Сучасність", Мюнхен, XII. 1978, ч. 12, с. 45-55. (Б, У)

Автор зауважує, що і "Вол. Винниченко був співтворцем українського самвидаву, час розквіту якого збігається з розквітом таланту автора степових оповідань".

2496. Туркало, Кость. *Спогади.* — Нью-Йорк, Накл. автора, 1978. 133 с. (П)

Згадка про те, що В-кові пропонували в 1917 році створити при Генеральному Секретаріяті УЦРади уряд генерального секретаря для справ церкви. Одначе В-ко не погодився на цю пропозицію.

2497. Шерех, Юрій [псевд. Юрія Шевельова]. *Друга черга* (Література. Театр. Ідеології). Упорядкування і вступ Юрій Шевельов. — [Мюнхен], "Сучасність", 1978. 389 с. (Б)

Висловивши думку, що "справжня література завжди показує не минуле, а майбутнє", автор подає як приклад Достоєвського й В-ка: "У нас звикли сердитися на Винниченка за героїв його старих романів, але хіба в них не проявлена наперед слабість нашого 1917 року?" (с. 64). Згадки про В-ка також

на с. 356 і 368.

1979

2498. Бойчук, Ганна. *Підготовка до відзначення 100-річчя з дня народження В. Винниченка.* — "Українські вісті", Детройт, 14. III. 1979, ч. 11, с. 3. (У)

Авторка подає обширну інформацію про історію заснування Винниченківської комісії УВАН у США й дотеперішню працю цієї комісії в організаційній, науково-дослідній і редакційно-видавничій ділянках, а зокрема про підготовну діяльність комісії до недалеких уже 100-літніх роковин народження В-ка.

2499. Вовк, Віра [псевд. Віри Селянської]. *Гостею в Закутку* (Лист з Мужену). — "Сучасність", Мюнхен, X. 1979, ч. 10, с. 113-115. (Б, У)

Розповідь про відвідини в садибі покійного В-ка в місцевості Мужен на півдні Франції.

2500. Григоріїв, Никифор. *Перший Всеукраїнський Національний Конґрес 17-21 квітня 1917.* У кн.: *Яка краса: відродження країни.* Альманах Українського Братського Союзу у 60-річчя Української Національної Революції. — Скрентон, В-во "Народна воля", 1979, с. 24-38. (Б)

У своєму спогаді автор висловлюється дуже похвально про М. Грушевського і В-ка: "М. Грушевський та В. Винниченко показали себе політичними величинами світового мірила. Робили хиби? — А хто їх не робив? У помітніших людей їх помітніше видно"; "Перші політичні провідники наші — М. Грушевський і В. Винниченко — високо стояли над тогочасним українським суспільством: загальною інтеліґенцією, політичною освітою, національною свідомістю, патріотизмом, активністю, чесністю, безкорисністю і т. ін. За них не соромно перед усім світом... При всіх своїх хибах вони були більшими за всіх інших. І чесно виконали свій обов'язок".

2501. Гринько, Віктор [псевд. Василя І. Гришка]. *Директорія УНР між більшовиками і Антантою* (З пересилань радіо "Свобода"). — "Українські вісті", Детройт, 25. IV. 1979, ч. 16, с. 2. (Б, У)

На початку 1919 року, у складній політичній ситуації Директорія почала переговори з Антантою. Французький представник Антанти Фрайденберґ поставив вимогу, щоб з Директорії усунути В-ка, Чехівського й Петлюру. "Тоді, щоб полегшити українські переговори з командуванням антантських військових сил на півдні України, Винниченко й Чехівський зреклися із своїх постів у Директорії й уряді УНР".

2502. Гринько, Віктор [псевд. Василя І. Гришка]. *Новий соціялістичний уряд УНР і його новий політичний курс* (Із серії: "У цей час шістдесят років тому") (З пересилань радіо "Свобода"). — "Українські вісті", Детройт, 30. V. 1979, ч. 21, с. 2. (У)

Згадки про те, як у 1919 році на вимогу Антанти В-ко був примушений відійти із становища голови Директорії УНР.

2503. Гунчак, Тарас. *Петлюра як публіцист.* — "Сучасність", Мюнхен, V. 1979, ч. 5, с. 3-10. (Б, У)

Автор цитує з київської г. "Слово" (1908, ч. 2) уривок рецензії С. Петлюри на п'єсу В-ка *Щаблі життя*. Петлюра висловлюється неґативно про Винниченків принцип "чесности з собою": "На таку мораль індивідуалізму робочий кляс не пристане. Бо коли бути чесним тільки 'з собою', то такою 'мораллю' можна оправдати і санкціонувати яке завгодно свинство". Автор припускає, що "саме цей виступ Петлюри став причиною недружніх стосунків між ним і Винниченком".

2504. *Директорія.* У кн.: *Українська радянська енциклопедія.* Вид. 2. — Київ, Академія наук УРСР, 1979, т. 3, с. 355. (Б)

Неґативні згадки про В-ка, як голову Директорії УНР.

2505. *З діяльности Винниченківської комісії УВАН.* — "Українські вісті", Детройт, 10. X. 1979, ч. 38, с. 8. (Б, У)

Про підготову до відзначення 100-річчя з дня народження В-ка. У зв'язку з цим готується видання 1-го т. *Щоденника* В-ка та збірка статтей про його життя і творчість, виставка літературних і малярських творів В-ка, наукова конференція на тему *Винниченко та його доба* й ін. Подано також список жертводавців на видавничий фонд В-ка.

2506. Качуровський, Ігор. *Роля "хатян" у розвиткові української літератури* (До семидесятиріччя заснування журналу "Українська хата"). — "Свобода", Джерсі Сіті, 21. IV. 1979, ч. 88, с. 2. (Б)

Серед інших "хатян" автор згадує і В-ка, про якого, м. ін., пише: "Доводиться пошкодувати, що співробітництво Винниченка в журналі мало випадковий, несталий характер і обмежилося до публікації двох його новель, які належать до непроминальних вартостей нашого письменства" (див. також ч. 2050).

2507. Костюк, Григорій. *Вимушений коментар* (З приводу чергової полеміки "через тин"). — "Нові дні", Торонто, X. 1979, ч. 10, с. 21-24. (Б, У)

Автор заперечує обвинувачення, які йому поставив В. Чапленко щодо участи В. Чапленка в праці Комісії УВАН для вивчення й публікації спадщини В. Винниченка (див. також ч. 2513, 2551).

2508. Панасюк-Джонс, Леся. *Українська телевізійна програма у 100-ліття народження Симона Петлюри.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 27. IX. 1979, ч. 220, с. 2. (Б)

Згадка про неґативне ставлення В-ка до діяльности С. Петлюри в ділянці організування української армії.

2509. Сверстюк, Євген. *Вибране.* Упорядкував Іван Кошелівець (Бібліотека "Прологу" і "Сучасности", ч. 133). — Мюнхен, В-во "Сучасність", 1979. 274 с. (У)

Згадки про літературну творчість В-ка (с. 162, 163, 255).

2510. Стахів, Матвій. *Соціялізм і націоналізм як рушійні сили у відбудові української держави.* У кн.: *"Яка краса: відродження країни".* Альманах Українського Братського Союзу у 60-річчя Української Національної Революції. — Скрентон, В-во "Народна воля", 1979, с. 72-78. (Б)

Автор підкреслює, що "до лютого 1919 року Винниченко у проводі влади УНР діяв без упину як націоналіст-державник демократичного напрямку. Його духове заломання після лютого 1919 року було не лише його особистою трагедією, але також шкодою для його попередньої національно-державної ідеології. З діяльністю Винниченка до лютого 1919 року погоджувалися в основному не лише всі члени уряду УНР і законодавчої влади (Центральної Ради і Трудового Конґресу), але також провідні військові командири (командир Січових Стрільців полк. Євген Коновалець, шеф його штабу полк. А. Мельник, полк. М. Капустянський, полк. В. Петрів і інші). Сам Винниченко в тому часі з'ясовував публічно свою ідеологію як націоналіста-державника і соціяліста при різних нагодах". На доказ цього автор наводить уривки з промов та статтей В-ка.

2511. *Уряди України 1917-1920*. У кн.: *"Яка краса: відродження країни"*. Альманах Українського Братського Союзу у 60-річчя Української Національної Революції. — Скрентон, В-во "Народна воля", 1979, с. 11-19. (Б)

Подано персональний склад усіх урядів України того періоду, в т. ч. 5-ох урядів, на чолі яких стояв В-ко.

2512. Цегельська, Л. *"Намисто"*. — "Нові дні", Торонто, V. 1979, ч. 5, с. 25-26. (Б, У)

Невеличка, позитивна рецензія на Винниченкову збірку оповідань для молоді *Намисто*, перевидану 1976 р. у в-ві "Тризуб" у Вінніпеґу. Вказано на друкарські й технічні недогляди.

2513. Чапленко, В. *Деякі доповнення й поправки до статті Григорія Костюка*. — "Нові дні", Торонто, II. 1979, ч. 2, с. 25-26. (Б, У)

Мова тут про статтю Г. Костюка *Перед великою ювілейною датою* з приводу сторіччя народження В-ка (див. ч. 2494). В. Чапленко продовжує свою давнішню полеміку з Г. Костюком і обвинувачує його в промовчуванні заслуг В. Чапленка при заснуванні Комісії УВАН для вивчення й охорони спадщини В. Винниченка.

2514. Чуб, Дм. [псевд. Дмитра Нитченка]. *Із спогадів артистки М. Малиш-Федорець (Мартинюк)*. — "Нові дні", Торонто, X. 1979, ч. 10, с. 12.
_____. У кн. того ж автора: *Люди великого серця* (Статті, розвідки, спогади). — Мельборн, "Ластівка", 1981, с. 149-160. (Б, У)

Два епізоди з життя В-ка: 1. Таємне прибуття на виставу його ж драми *Брехня* в театрі Садовського в Києві 1910 р. В-ко приїхав на Україну нелеґально з Парижу. М. Садовський заґримував його в своєму помешканні і таким чином В-ко зміг невпізнаний оглянути виставу своєї п'єси. 2. Відвідини В-ка у Володимира Антоновича в Києві й комічна ситуація, в якій опинився В-ко.

1980

2515. Академія наук Української РСР. Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка. *Українська література в російській критиці кінця XIX — початку XX ст.* Автори: П. М. Федченко, М. М. Павлюк, О. О. Білявська, Ф. П. Погребенник, М. С. Грицюта. — Київ, "Наукова думка", 1980. 414 с. (П)

Про В-ка автори подали тільки неґативні відгуки російської критики, знехтувавши позитивними (напр., див. ч. 2823, 2834, 2864, 3034). І так, навівши відомий вислів Леніна про В-ка ("архипогане наслідування архипоганого Достоєвського" — див. ч. 3076), автори цитують особливо щедро М. Ґорького, у якого й справді можна знайти чимало несхвальних висловів про В-ка (автори не згадують ніде про особисту ворожнечу М. Ґорького до В-ка, спричинену відомим одвертим листом В-ка. Цього листа до Ґорького В-ко проголосив у пресі після того, як Ґорький заборонив перекладати свої твори на українську мову, назвавши цю мову "наречием" — див. ч. 525). Але автори живосилом притягають В-ка навіть до таких висловів М. Ґорького, які стосуються російської, а не української літератури, напр.: "Діяльність Арцибашева, Сологуба, Винниченка примусила Ґорького говорити про 'найганебніше десятиліття в історії російської інтелігенції' " (с. 218). Усупереч заголовкові книги, автори подають частіше голоси не російських, а українських критиків, т. зн. самих авторів книги, а особливо їхні рясні зневажливі вислови на адресу В-ка: "новий пасквіль Винниченка" (с. 218), "Винниченко вихлюпнув чергову порцію бруду" (с. 219), "своїми аморальними творами зводив людину до становища тварин, виправдував брехню і зраду" (с. 219) та багато ін. Неясне, заплутане цитування (напр., відсутність відкривних або закривних лапок чи внутрішніх лапок у цитованій мові) не дає зрозуміти, котра з лайок на В-ка належить російським критикам, а котра українським авторам книги.

2516. Волянська, Л. *Студія мистецького слова знову сягає по зорі.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 14. XI. 1980, ч. 240, с. 1, 8. (Б)

Перед виставою Винниченкової драми *Чорна Пантера і Білий Ведмідь* у Студії мистецького слова в Нью-Йорку 16. XI. 1980. Стаття-інформація про Студію, її режисера Лідію Крушельницьку та про драму В-ка.

2517. Волянська, Людмила. *Тріюмф Лідії Крушельницької і її Студії.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 13. XII. 1980, ч. 260, с. 3. (Б)

Високопохвальна рецензія на виставу драми В-ка *Чорна Пантера і Білий Ведмідь,* яка відбулася 16. XI. 1980 в Нью-Йорку, в Студії мистецького слова під керівництвом Лідії Крушельницької (див. також ч. 2627).

2518. Гришко, Василь І. *Зв'язок з закордоном у справі СВУ.* — "Сучасність", Мюнхен, X. 1980, ч. 10, с. 52-62. (Б, У)

Автор наводить комічний епізод з харківського процесу Спілки Визволення України 1930 р. Підсудних, працівників Українського інституту наукової мови, обвинувачено, м. ін., що вони створили в своєму інституті таємну терористичну організацію під назвою "Інарак". "Ця назва була широко відома з дуже популярного в Україні тоді роману Винниченка *Соняшна машина*, де під такою назвою виведено фантастичну інтернаціонально-революційну організацію справді

конспіративно-терористичного характеру, що називалась — ІНтернаціональний Аванґард Революційної АКції (ІНАРАК)". Одначе підсудний К. Туркало вияснив, що група працівників інституту вживала цієї абревіятури як жартібливої назви своєї неофіційної Інститутської НАРади АКтиву (у скороченні ІНАРАК) (див. також ч. 1656).

2519. Гришко, Василь І. *Реально-історичний і сучасно-актуальний Петлюра.* — "Нові дні", Торонто, III. 1980, ч. 3, с. 28. (Б)

Згадка про спільну партійно-соціялістичну приналежність Петлюри, В-ка і Д. Донцова.

2520. Дальний, Мар'ян. *До 100-ліття В. Винниченка.* — "Нові дні", Торонто, VII-VIII. 1980, ч. 7-8, с. 1. (Б)

Відзначаючи 100-річчя від дня народження В-ка, редактор "Нових днів", М. Дальний заявляє: "Ми не всі погоджуємося з усіма поглядами й політичними концепціями Володимира Кириловича Винниченка, але ігнорувати цього велетня українського духа й замовчувати Винниченків вклад у розвиток української культури і політичного відродження — означало б не поважати самих себе, а то й ображати український народ, представники якого вільно вибрали Винниченка провідником у бурхливі роки революції. Тому, не питаючи дозволу 'властімущих' тут і там, виконуємо свій моральний обов'язок і присвячуємо це число 'Нових днів' Володимирові Винниченкові".

2521. Д. Л. [крипт. Любови Дражевської]. *Відбулась конференція дійсних членів УВАН.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 7. XI. 1980, ч. 236, с. 1. (Б)

У доповіді про роботу Академії Я. Білінський звітував, м. ін., про дводенну наукову конференцію присвячену століттю народження В-ка, про літній семінар УВАН, на якому Г. Костюк прочитав цикл лекцій про В-ка, і про те, що Канадський інститут українських студій в Едмонтоні видає спільно з Академією 1-ий т. *Щоденника* В-ка.

2522. Дражевська, Любов. *Відбувся літній семінар УВАН.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 9. IX. 1980, ч. 194, с. 4.
_____. "Українські вісті", Детройт, 15. X. 1980, ч. 40, с. 2, 4. (Б, У)

Під час семінара, що відбувся наприкінці серпня 1980 в місцевості Гантер у США, учасники прослухали два цикли лекцій: Леоніда Плюща про націонал-більшовизм і Григорія Костюка про В-ка. У своїх лекціях Г. Костюк подав біографію В-ка та висвітлив його літературну творчість і суспільно-політичну діяльність. У семінарі взяло участь коло 50 осіб, здебільшого професорів і наукових співробітників американських та канадських університетів.

2523. Дражевська, Л. *Конференція УВАН у США присвячена В. Винниченкові.* — "Українські вісті", Детройт, 14. V. 1980, ч. 20, с. 2.
_____. "Свобода", Джерсі Сіті, 15. V. 1980, ч. 112, с. 3. (Б, У)

Дводенна наукова конференція з приводу 100-річчя від дня народження В-ка відбулася 26-27. IV. 1980 в Нью-Йорку. Відкриваючи конференцію, голова УВАН Ю. Шевельов сказав, м. ін., що В-ко "був першим українським письменником, якого читали на Україні ті, що мало знали українську мову. Його твори захоплювали. Для них була характеристична динамічність сюжету і висунення

певних проблем". На конференції прочитано 11 таких доповідей про В-ка: І. Лисяк-Рудницький — *Суспільно-політичний світогляд В. Винниченка у світлі його публіцистичних писань;* Р. Ільницький — *В. Винниченко як політик доби Центральної Ради і Директорії;* Д. Струк — *Винниченкова моральна лябораторія;* В. Смирнів — *Технологічні передбачення В. Винниченка в романі "Соняшна машина";* П. Одарченко — *В. Винниченко і студентська молодь 20-их років;* Т. Гунчак — *В. Винниченко і С. Петлюра;* Г. Лужницький — *Винниченкова драма і модерний театр О. Загарова у Львові;* Б. Рубчак — *Винниченкова драма "Між двох сил" і "Патетична соната" М. Куліша;* Л. Рудницький — *Винниченко на німецькій сцені;* Д. ДіМарко — *Емма Ґраматіка і В. Винниченко* (Винниченкова драма на італійській сцені); В. Ревуцький — *В. Винниченко і Сомерсет Моем.*

Доповідачами були українські вчені, переважно професори американських і канадських університетів, і один американець італійського походження. Авторка подає короткі резюме всіх доповідей. Серед них на окрему увагу заслуговує доповідь професора філядельфійського університету, Доменіко ДіМарко, який сказав, м. ін., що "славетна італійська артистка Емма Ґраматіка, яка мала в місті Торіно власний театр, ставила драму *Брехня* і грала в ній головну ролю. *Брехня* була в репертуарі театру три роки і була виставлена триста разів".

2524. *З діяльности Винниченківської комісії УВАН.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 23. X. 1980, ч. 226, с. 3.
_____. "Українські вісті", Детройт, 12. XI. 1980, ч. 44, с. 6. (Б, У)

Звідомлення з праць Комісії: про наукову конференцію УВАН у Нью-Йорку 26-27. IV. 1980, присвячену сторіччю з дня народження В-ка; літній семінар УВАН у Гантері в серпні 1980, де Г. Костюк прочитав цикл лекцій про В-ка; наукову Винниченківську конференцію у Філядельфії 20. IX. 1980 та ін. Подано також плян праці Комісії на найближчі місяці та список жертводавців на видавничий фонд В-ка.

2525. Карин, С. *"Мата"* і *"Гандзя"* — "Радянська Україна", Київ, 6. IV. 1980, ч. 80, с. 3-4 (Б)

Автор, колишній полковник радянської розвідки, обвинувачує Українську Автокефальну Православну Церкву у співпраці з Ґестапо під час німецької окупації України у Другій світовій війні. Повертаючися до часів створення УАПЦ "контрреволюційною Директорією, на чолі якої стояли Петлюра й Винниченко", автор обвинувачує В-ка, що він, як голова Директорії, плянував зліквідувати православ'я на Україні й установити натомість католицизм з митр. А. Шептицьким на чолі. Як джерело своїх інформацій, автор подає друковані за кордоном спогади Л. Цегельського (див. також ч. 2156).

2526. Качуровський, Ігор. *Фальсифікація української літератури в радянських джерелах.* — "Журнал українознавчих студій", Торонто, осінь 1980, ч. 9, с. 48-60. (Б)

З прозаїків, яких вилучено і зроблено недоступними для читача в УРСР, автор ставить на першому місці В-ка. З погляду "дозволености" автор ділить українських літераторів на прошарки: "Перший — Заборонені й оголошені ворогами, що їх вільно згадувати (і то на окреме доручення!) лише з відповідною лайкою. Це Маланюк, Хвильовий, Винниченко".

2527. Костюк, Григорій. *Вперше на нашому континенті.* (З нагоди прем'єри драми

Володимира Винниченка *Чорна Пантера і Білий Ведмідь* у Студії мистецького слова Лідії Крушельницької). — "Українські вісті", Детройт, 17. XII. 1980, ч. 49, с. 4.
_____. "Свобода", Джерсі Сіті, 18. XII. 1980, ч. 263, с. 2-3. (Б, У)

Позитивна рецензія на виставу цієї п'єси в Нью-Йорку 16. XI. 1980. Подавши коротко зміст драми та її сценічну історію, рецензент накреслює психологічні силюети головних персонажів п'єси і на цьому тлі дає оцінку виконавцям ролей. Вистава мала успіх у глядачів ("Такого теплого, — я б сказав ентузіястичного, прийняття публікою вистави нам рідко коли доводилось бачити"). (Див. також ч. 2517, 2555, 2556, 2571, 2590, 2627).

2528. Костюк, Григорій. *Записки Володимира Винниченка.* Передмова до кн.: Володимир Винниченко. *Щоденник* (с. 11-28). — Едмонтон - Нью-Йорк, Видання Канадського Інституту Українських Студій і Комісії УВАН у США для вивчення і публікації спадщини В. Винниченка, 1980, т. I. 499 с.
_____. У кн. того ж автора *Володимир Винниченко та його доба* (с. 184-203). — Нью-Йорк, УВАН у США, 1980. 283 с. (У)

В-ко писав свій щоденник упродовж 40 років — від 1911 р. до смерти. Розглядаючи записники В-ка, Г. Костюк підкреслює, що письменник робив свої щоденні записи "не для когось, не для майбутнього друку, а тільки для себе, для самоаналізи й самоорганізації". І тому цей щоденник матиме важливе значення "для всебічного вивчення життя й творчости самого В. Винниченка, особливо щодо пізнання Винниченка як людини, його характеру, звичок, намірів, плянів, ідей". Підсумок Г. Костюка: "У цілому на всіх записниках В. Винниченка лежить тавро його неспокійної, могутньої, яскраво-суперечливої, але сильної і чесної особистости, його безнастанних пошуків правди, добра і щастя для людей. У цьому чи не найбільша пізнавальна вартість його записок для нас і для наступних поколінь".

2529. Костюк, Григорій. *Нерозв'язний конфлікт* (Думки з нагоди плянованої вистави драми В. Винниченка *Чорна Пантера і Білий Ведмідь* у Студії мистецького слова Лідії Крушельницької у Нью-Йорку). — "Український голос", Вінніпеґ, 20, 27. VIII. 1980; ч. 33, 34; с. 7, 6.
_____. "Українські вісті", Детройт, 3, 10. IX. 1980; ч. 34, 35; с. 5, 5.
_____. "Свобода", Джерсі Сіті, 23, 24. IX. 1980; ч. 204, 205; с. 2, 2.
(Б, У)

У заголовку статті визначено суть трагічного зудару між мистецьким покликанням і родинними обов'язками головного персонажа п'єси. У статті описано сценічну біографію п'єси, тобто історію її постановок на українській, російській і західньоевропейській сценах та схарактеризовано виконавців головних ролей: (Л. Курбаса, К. Рубчакову, О. Добровольську й ін.). Подано також зміст п'єси й аналізу її драматичного вузла.

2530. Кушніренко, Микола. *Пам'яті Фотія Мелешка.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 8. XII. 1980, ч. 255, с. 6. (Б)

Згадка про виступи Ф. Мелешка в пресі "проти головного ідеолога українського більшовизму Володимира Винниченка".

2531. Лисяк-Рудницький, Іван. *Два листи з двома додатками.* — "Нові дні", Торонто, I. 1980, ч. 1, с. 21-24. (Б)

У листах до Л. Марґоліної і П. Феденка автор твердить, що В-ко і Грушевський скапітулювали перед диктаторським більшовицьким режимом (див. також ч. 2540).

2532. Лисяк-Рудницький, Іван. *Суспільно-політичний світогляд Володимира Винниченка у світлі його публіцистичних писань.* — "Сучасність", Мюнхен, IX. 1980, ч. 9, с. 60-77. (Б, У)

Ця стаття була прочитана на науковій конференції УВАН у Нью-Йорку з нагоди сторіччя від дня народження В-ка, 26. IV. 1980.

Крім письменницької і політичної діяльности, В-ко виявився також у ділянці політично-світоглядової публіцистики. Автор не вважає його оригінальним політичним мислителем такого маштабу, як напр. Драгоманов чи Липинський. Проте публіцистична спадщина В-ка, безперечно, цікава, і автор рекомендує опублікувати її окремим виданням. Стаття займається переважно одною проблемою публіцистики В-ка, а саме його інтерпретацією українських визвольних змагань, а зокрема його центральною концепцією "всебічного визволення". У протилежність до більшости Винниченкових критиків, автор критикує не його політичні, а соціяльні погляди, характеризуючи їх як "утопійні". На закінчення статті автор переводить порівняння між В-ком і Д. Донцовим та знаходить низку подібностей у цих двох діячів "не в змісті, але в стилі їхнього мислення".

2533. Лівицький, Микола. *Стан української визвольної справи.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 2. VIII. 1980, ч. 169, с. 2-3. (Б)

Згадка про політичну діяльність В-ка. Автор твердить, що українці мають ставитися неґативно до В-ка, "тому, що він пішов (чи пробував піти, бо з його заходів нічого не вийшло) на угоду з Москвою".

2534. Майстренко, Іван. *Спогади про Володимира Винниченка.* (З нагоди сторіччя з дня його народження). — "Нові дні", Торонто, XII. 1980, ч. 12, с. 12-14. (Б)

Про читання Винниченкових творів на Миргородщині в 1914 році й захоплення цією лектурою серед тодішньої української молоді; про діяльність В-ка в УЦРаді; його поїздку на Україну 1920 р.; поголоски під час німецької окупації на Україні про прихід уряду В-ка; листування автора з В-ком і особисту зустріч з ним у Мужені кілька днів перед смертю В-ка.

2535. Мовчан, Юл. *Володимир Винниченко у світлі історії* (До 100-річчя з дня народження письменника і державно-політичного діяча). — "Свобода", Джерсі Сіті, 6, 7. VIII. 1980; ч. 171, 172; с. 2, 2. (Б)

Автор стверджує на початку, що "з одного боку, московські більшовики та їхні поплентачі з українців лають Винниченка, як 'запеклого українського націоналіста', який хотів відірвати Україну від Росії, а з другого — певна частина нашої громади, навпаки, обвинувачує його в 'симпатії до комуністів' ". Навівши основні дані з Винниченкової політичної і письменницької біографії, автор обороняє його від ряду обвинувачень, наприклад, що В-ко був противником творення української армії, комуністом, вів переговори з ворогами України, свідчив на паризькому процесі в оборону вбивника С. Петлюри та ін. Поданий також уривок листа до автора від Розалії Винниченко з 16. VIII. 1952 з вияснениями у справі поїздки В-ка на Україну 1920 р.

2536. Мовчан, Юл. *Володимир Винниченко у своїх листах* (До 100-річчя з дня народження письменника). — "Нові дні", Торонто, VII-VIII. 1980, ч. 7-8, с. 5-9. (Б, У)

Уривки з листів В-ка, в яких він пише про майбутню українську державність, про ставлення до нього еміґрації, непоборні труднощі у виданні його творів, УНРаду, конкордистський спосіб життя, про те, як він писав свої твори, та ін. У статті дві фотографії: В-ка і його дружини. У своєму коментарі Ю. Мовчан згадує, м. ін., що редактор авґсбурзької газети "Наше життя" П. Феденко заявив у 1947 р., що "в жадному випадку не помістить у своїй газеті статті про Винниченка будь-якого позитивного змісту" (див. ч. 2550).

2537. Одарченко, Петро. *Нове академічне видання творів Лесі Українки.* — "Сучасність", Мюнхен, IX. 1980, ч. 9, с. 135-140. (Б, У)

Рецензент звертає увагу, м. ін., на те, що в новому київському виданні творів Лесі Українки (1975-1979) в наслідок цензурної заборони нема статті Л. Українки *Винниченко*, яка була надрукована в 12-му томі харківського видання її творів 1927 р. (див. ч. 3049).

2538. Одарченко, Петро. *Популярність В. Винниченка серед української молоді.* — "Нові дні", Торонто, VII-VIII. 1980, ч. 7-8, с. 9-13. (Б)

Твори В-ка користувалися завжди великою популярністю серед української молоді, зокрема студентської. Автор розповідає про захоплення оповіданнями й романами В-ка (особливо *Соняшною машиною*) серед студентів Полтави й Ніжена у 20-их рр. Велике враження робила на них також і публіцистика В-ка, як ось *Лист дрібного буржуа, Відкритий лист до М. Ґорького* й ін.

2539. Одарченко, Петро. *Юрій Тищенко* (До 100-річчя з дня народження). — "Українські вісті", Детройт, 9. VII. 1980, ч. 28, с. 7. (У)

Згадки про співпрацю Ю. Тищенка з В-ком у київському в-ві "Дзвін", про його книжечку *Хто такий В. Винниченко?* (див. ч. 706) та ін.

2540. О. К. *Чи Грушевський і Винниченко справді скапітулювали перед більшовизмом?* — "Нові дні", Торонто, V. 1980, ч. 5, с. 26-27. (Б, У)

Автор обороняє Грушевського і В-ка від обвинувачення, яке їм поставив І. Лисяк-Рудницький (див. ч. 2532). В-ко їздив у 1920 р. на Україну тільки з патріотичних мотивів та, не здобувши політичних успіхів, "повертається на еміґрацію і до кінця свого життя залишається великим українським патріотом і ворогом більшовиків". Іменами В-ка і Грушевського "ми мусимо гордитися, а не чіпляти на них незаслужене ганебне тавро капітулянтів".

2541. О. Т. [крипт. Остапа Тарнавського]. *Сторіччя з дня народження В. Винниченка відзначено у Філядельфії.* — "Українські вісті", Детройт, 22. X. 1980, ч. 41, с. 7. (У)

Про наукову конференцію, що відбулася у Філядельфії 20. IX. 1980. Після вступного слова Г. Костюка прочитано чотири доповіді: Євген Лащик доповідав на тему філософських поглядів В-ка; Лариса Онишкевич перевела порівняння творчости В-ка з творчістю чеського письменника К. Чапека; Леонід Рудницький

поділився вислідами своїх дослідів про вистави п'єс В-ка на німецьких сценах; Роман Ільницький говорив про В-ка як політика доби УЦРади й Директорії (див. також ч. 2549).

2542. Певний, Богдан. *Маляр Винниченко в УВАН-і.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 16. V. 1980, ч. 113, с. 2-3. (Б)

Про виставку картин В-ка, влаштовану в УВАН у Нью-Йорку в квітні-травні 1980, з нагоди святкувань сторіччя від дня його народження. Автор, сам маляр, дає огляд малярської творчости В-ка. Наприкінці розглядає питання, як зберегти фізично малярську спадщину В-ка, яка становить коло сотні картин. Більшість з них зазнала пошкоджень (температура, вологість) і без відповідної реставрації не має виглядів на тривале існування.

2543. Плющ, Леонід. *У карнавалі історії.* З додатком Тетяни Житнікової-Плющ. Редакція, вступ і переклад Марка Царинника. — [Мюнхен], "Сучасність", 1980. 372 с. (У)

Скорочений переклад з російської (оригінал див. ч. 3096).

2544. Смирнів, Володимир. *Винниченкове передбачення суспільного й технічного розвитку двадцятого століття у "Соняшній машині".* — "Нові дні", Торонто, VII-VIII. 1980, ч. 7-8, с. 14-16. (Б, У)

Цю статтю автор читав 26. IV. 1980 в Нью-Йорку як доповідь на науковій конференції УВАН з нагоди сторіччя від дня народження В-ка.

У *Соняшній машині* В-ко "передбачав цілком правильно декілька недавніх або й сучасних явищ у галузях економіки, політики та в природничих науках". Автор статті ілюструє це кількома прикладами. І тому автор вважає, що *Соняшна машина* заслуговує на більшу ніж досі увагу, а зокрема слід її перекласти на англійську мову.

2545. Струк, Данило Гусар-. *Винниченкова моральна ляборaторія.* — "Сучасність", Мюнхен, VII-VIII. 1980, ч. 7-8, с. 94-105. (Б, У)

Стаття була прочитана як доповідь 26. IV. 1980 в Нью-Йорку на науковій конференції УВАН у соті роковини з дня народження В-ка.

Висхідна теза автора: Винниченкове "будь чесним з собою" це ніщо інше, як Шекспірове "будь вірний сам собі" (Полоній у *Гамлеті*). Одначе, "хоч суть та сама, але Шекспірові ніхто ніколи не закидав, що в тих його словах ховається формула на виправдання цілковитої аморальности, натомість Винниченка засуджували й далі засуджують за пропаґування цієї, мовляв, 'нової моралі' ". Причину цієї суперечности автор вбачає в тому, що "на Шекспіра не накидалися, бо він не ілюстрував 'вірности самому собі' ", а В-ко "був схильний до абсолютної послідовности в людській поведінці. Над усе його турбувало вічно й всюди суще лицемірство" і він "постійно і послідовно настоював на оприлюдненні описів цього лицемірства". Численними прикладами з літературних творів В-ка і з його праці *Про мораль пануючих і мораль пригноблених* автор з'ясовує Винниченкову моральну ляборaторію. Причиною ворожого ставлення до В-ка автор уважає те, що В-ко у своїх творах "показує нам нас самих у некривому дзеркалі".

2546. Терен-Юськів, Теодор. *"Чорна Пантера і Білий Ведмідь" у Нью-Йорку.* — "Америка", Філядельфія, 6. XII. 1980, ч. 181, с. 4. (Б)

Рецензія на виставу цієї драми В-ка в Студії мистецького слова Л. Крушельницької в Нью-Йорку 16. XI. 1980. Неґативна оцінка вистави ("Як для режисера чи постановника, так і для виконавців драма була не під силу") і самої драми В-ка ("Виставлення Винниченкової драми *Чорна Пантера і Білий Ведмідь* дало загальному глядачеві нагоду познайомитися з розчаровуючою аморальністю деяких персонажів п'єси, а людям з мистецьких кругів познайомитися із твором, який ані з психологічного, ані з мистецького боку не переконливий"). Вистава не мала успіху у глядачів ("Майже кожен виходив з вистави пригноблений, прибитий, у кращому випадку з почуттям несмаку чи ніяковости"). (Див. також ч. 2590, 2627).

2547. Т. Т. *Українське православ'я поза залізною заслоною.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 7. VIII. 1980, ч. 172, с. 3. (Б)

Полеміка з С. Карином, автором статті *"Мата" і "Гандзя"* (див. ч. 2525).

2548. *Українська тематика включена в конґрес Чехо-Словацької Академії Наук.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 17. X. 1980, ч. 222, с. 1. (Б)

Повідомлення, що в програму конґресу Чехо-Словацької Академії Наук у Вашінґтоні включено сесію присвячену чесько-українським взаєминам, у цьому і доповідь Лариси Онишкевич *Роботи й антироботи; порівняння творів Чапека й Винниченка.*

2549. *У Філядельфії відзначено 100-річчя народження В. Винниченка.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 4. X. 1980, ч. 213, с. 1, 4. (Б)

20. IX. 1980 відбулася у Філядельфії наукова конференція для відзначення 100-річчя від дня народження В-ка. Після вступного слова Григорія Костюка, виголосили доповіді: Євген Лащик (про конкордизм), Лариса Онишкевич (про *Соняшну машину* В-ка і *Кракатіт* Карла Чапека), Леонід Рудницький (про вистави драм В-ка на німецькій сцені) і Роман Ільницький (про В-ка як політика доби Центральної Ради і Директорії).

2550. Феденко, П. *Д-р Ю. Мовчан і інші.* — "Нові дні", Торонто, XII. 1980, ч. 12, с. 31-32. (Б)

Автор заперечує обвинувачення, які йому поставив Ю. Мовчан щодо В-ка (див. ч. 2536).

2551. Чапленко, Василь. *Дещо про красне письменство й мистецтво взагалі;* збірка статтей. — Нью-Йорк, [б. в.], 1980. 127 с. (Б)

У статті *Про Костюкову — Борисову Подолякову відвагу* (с. 107-126) автор полемізує з Г. Костюком про еміґраційні видання творів В-ка і про діяльність Комісії УВАН для охорони і збереження спадщини В-ка (див. також ч. 2507, 2513).

2552. Чинченко, Іван М. *Володимир Винниченко в шкільних підручниках у час українізації.* — "Українські вісті", Детройт, 25. VI. 1980, ч. 26, с. 6, 8. (Б, У)

Матеріяли стенографічного запису лекцій з курсу української літератури про життя і творчість В-ка. Автор слухав цих лекцій як студент Уманського

сільсько-господарського інституту в роках 1925-1929.

1981

2553. Балей, Петро. *Обезвласнене суспільство.* Марксизм: утопія в теорії і терор у практиці. У трьох частинах. — Лос Анджелес, Вид. Українського культурного осередку, 1981. 686 с. (У)

Згадки про В-ка, його поїздку на Україну в 1920 році та його останній роман *Слово за тобою, Сталіне!*. Автор твердить, що в 1920 році "В. Винниченко зголосився до Леніна на боротьбу не тільки проти 'білополяків і Вранґеля', але й проти війська Української Народньої Республіки під командою гол. от. Симона Петлюри. Ось так 'великий письменник України — гордощі української культури' (Гр. Костюк) розумів 'історичну необхідність свого часу' "(с. 512). На своє твердження автор не подає жадної документації.

2554. Букшована, С. *Спиніть їх!* — "Гомін України", Торонто, 27. V. 1981, ч. 22, с. 2. (Б)

З приводу вистави у Філядельфії Винниченкової п'єси *Біла [!] пантера і чорний [!] ведмідь* (див. також ч. 2590). На думку авторки, зміст цієї п'єси "це брутальна, хоч дуже вміла пропаґанда проти основ родини і родинного життя".

2555. Ванчицька, Ірена. *Ще про "Чорну Пантеру".* — "Свобода", Джерсі Сіті, 21. V. 1981, ч. 95, с. 2-3. (Б)

З приводу вистави *Чорної Пантери* у Філядельфії і статті М. Тарнавської про цю виставу (див. ч. 2590). Неґативна оцінка цієї п'єси В-ка: "Драма *Чорна Пантера і Білий Ведмідь* — це суцільне звено злочинів, безсердечности, екстраваґантних поглядів на родину, любов, людську гідність".

2556. Василів, Василь. *До статті "Чорна Пантера і Білий Ведмідь" Оксани Керч.* — "Америка", Філядельфія, 6. V. 1981, ч. 79, с. 4. (Б)

Автор заперечує твердження Оксани Керч (див. ч. 2571), що В-ко "жив життям безжурного обивателя французької Рів'єри", і вияснює, що насправді В-ко "працював дуже тяжко, на схилі віку, на занедбаному каменистому ґрунті своєї невеличкої ферми" у Франції і "Винниченки ледве могли прогодувати себе", а після смерти В-ка залишилися борги. Щождо твердження О. Керч, що В-ко "забутий письменник", то автор вказує на те, що після війни видано недруковані й перевидано давніші твори В-ка, появилися численні статті і книжки про нього, відбуваються Винниченківські конференції і семінари, діє від років Комісія УВАН для вивчення й збереження спадщини В-ка і т. д. "Отже Винниченко не такий вже забутий, як твердить авторка".

2557. Вікул, О. *Роздумування — не критика* (Враження з вистави *Чорна Пантера і Білий Ведмідь* В. Винниченка у постановці Студії мистецького слова Лідії Крушельницької). — "Свобода", Джерсі Сіті, 2. XII. 1981, ч. 227, с. 2, 4. (Б)

Авторка висловлюється позитивно про виставу цієї п'єси у Вашінґтоні. Про палкі розмови (схвальні і заперечні), які велися серед тамтешньої української громади перед і після вистави, авторка зауважує, що така "інтенсивна реакція на драму Володимира Винниченка — це доказ актуальности його твору і

найкращий подарунок у 100-ий рік його народження".

2558. "*Володимир Винниченко та його доба*". — "Українські вісті", Детройт, 14. VI. 1981, ч. 24, с. 5.
_____. "Народна воля", Скрентон, 23. VII. 1981, ч. 30, с. 5.
_____. "Нові дні", Торонто, IX. 1981, ч. 9, с. 24.
_____. "Українське життя", Чікаго, 1. IX. 1981, ч. 11, с. 8.
_____. "Свобода", Джерсі Сіті, 30. IX. 1981, ч. 184, с. 1.
_____. "Український голос", Вінніпеґ, 25. XI. 1981, ч. 47, с. 9. (Б, У)

"Під таким наголовком, з нагоди сторіччя з дня народження Володимира Винниченка вийшла з друку вельми цінна книжка Григорія Костюка". Подано коротку інформацію про автора книжки та огляд її змісту (див. також ч. 719).

2559. Гарасевич, Марія. *"Володимир Винниченко та його доба"*. — "Нові дні", Торонто, XI. 1981, ч. 11, с. 17-20. (Б)

Про збірку праць Григорія Костюка *Володимир Винниченко та його доба* (див. ч. 719). Почавши свою рецензію цитатою з оцінки, яку дав В-кові Іван Франко (див. ч. 746), авторка аналізує докладно кожну окрему працю у згаданій збірці. У загальному, авторка вважає книжку Г. Костюка однією "з найважливіших подій в українському літературному процесі". "Наступні дослідники В. Винниченка поширюватимуть і поглиблюватимуть порушені автором теми, але без цих праць вже ніхто не обійдеться. Їх завжди будуть згадувати, на них будуть покликатися, до них будуть звертатися". Це "книжка великої вартости під кожним оглядом і в кожному аспекті".

Свій погляд про життя і творчість В-ка авторка висловлює так: "В. Винниченко належить до неповторних творчих геніїв. Його не можна наслідувати, як не можна наслідувати Шекспіра, Гоголя, Золя та інших великих. Національна визвольна революція в Україні поставила Винниченка на чільне місце. Контроверсія довкола його політичної діяльности — недосліджена, невияснена, часто безпідставна — вирікла і Винниченка-письменника серед української еміґрації. Розгром національного відродження України 20-их років поставив В. Винниченка та його твори поза закон у Радянському Союзі. Проте, нація своїх геніїв не губить і культурні надбання людства не пропадають. В. Винниченко, притягнувши до себе увагу найкращих літераторів від самого початку, ніколи не сходив з поля їх зацікавлення".

2560. Григорій Костюк. *"Володимир Винниченко та його доба"*. — "Новини з Академії", Нью-Йорк, X. 1981, ч. 1, с. 1, 3. (У)

Повідомлення про вихід з друку цієї книжки. Також повідомлено про появу 1-го тому *Щоденника* В-ка і книжки С. Погорілого *Неопубліковані романи Володимира Винниченка*. Подано також інформацію про архів В-ка, який зберігається в Колюмбійському університеті в Нью-Йорку.

2561. Гурко, Стефанія. *Жінка в літературних творах Володимира Винниченка*. — "Наше життя", Нью-Йорк, X, XI. 1981; ч. 9, 10; с. 12-13, 9-10. (Б)

Заявивши на початку, що В-ко це "найвизначніший письменник і драматург нашого століття", авторка аналізує жіночі постаті майже всіх його прозових і драматичних творів. Теза авторки: "Читаючи твори Винниченка, створюється ілюзія, начебто Винниченко представляє новий тип жінки, яка, звільнившись від кривдячих її морально-етичних законів традиційного суспільства, здобувається

врешті на свободу й суспільну рівноправність. Одначе — це тільки ілюзія. Свобода Винниченківської жінки є тільки сексуальною, змисловою, плотською свободою, тоді коли духовий аспект її особовости є або зовсім нерозвинений, або є тільки відблиском духовости її чоловічого довкілля".

2562. *До російсько-українських відносин.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 8. VIII. 1981, ч. 148, с. 2. (Б)

Переклад відкритого листа С. Караванського до А. Солженіцина (оригінал див. ч. 3098). У листі згадка про В-ка.

2563. Дражевська, Любов. *Українська національна ідея у творчості В. Винниченка.* — "Українські вісті", Детройт, 12. IV. 1981, ч. 15, с. 2-3. (Б, У)

Про доповідь Василя І. Гришка на науковій конференції УВАН у Нью-Йорку 15. III. 1981. На думку доповідача, національно-ідейна концепція В-ка висловлена найширше й найглибше в його трьох проблемних романах: *"По-свій!", Божки* і *Хочу!* Доповідач аналізує ті три романи. Основною їх концепцією є "ідея універсальної справедливости. Ця ідея була органічно пов'язана з українською національною ідеєю". Сполучення національно-українського і соціяльно-клясового у згаданих романах становить "головний елемент Винниченкового розуміння української національної ідеї, як синтези національних і соціяльних визвольних ідеалів українського народу".

2564. *З діяльности Винниченківської комісії УВАН.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 3. XI. 1981, ч. 208, с. 5. (Б)

Комісія повідомляє, що минулий ювілейний рік В-ка "пройшов більше ніж задовільно". Цю дату сторіччя народження В-ка відзначено: кількома науковими конференціями, численними статтями й відгуками в українській пресі США, Канади, Европи й Австралії, театральною виставою Винниченкової п'єси *Чорна Пантера і Білий Ведмідь* та публікацією таких книжок: Г. Костюк — *Володимир Винниченко та його доба,* С. Погорілий — *Неопубліковані романи В. Винниченка* і, найголовніше, публікацією 1-го тому *Щоденника* В-ка. Комісія подає також список жертводавців на Фонд Винниченка.

2565. Караванський, Святослав. *Дружня бесіда.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 17. VI. 1981, ч. 113, с. 2. (Б)

Згадка про В-ка. Автор уважає, що "українська історія (і то новітня!) знає сумні приклади приятелювання з комуністичною імперією Кремлю" і що "першою жертвою такого приятелювання був Винниченко (а з ним і вся Україна)" (див. також ч. 2581).

2566. Качуровський, Ігор. *Нащадок "кривавого бандуриста".* — "Сучасність", Мюнхен, І. 1981, ч. 1, с. 104. (Б, У)

Стаття про російського поета українського роду М. Кирієнка-Волошина. М. ін., автор доводить, що персонажі роману В-ка *Хочу!* Халепа і Костяшкін — це автентичні люди, а саме М. Кирієнко-Волошин і Н. Ґумільов. Також конфлікт між ними В-ко змалював на підставі автентичного конфлікту між Волошином і Ґумільовим.

2567. Качуровський, Ігор. *Функція краєвиду в прозі Володимира Винниченка.* —

"Слово", Едмонтон, Об'єднання українських письменників "Слово", 1981, зб. 9, с. 180–187. (Б)

Автор з'ясовує, як В-ко користується мистецьким засобом краєвиду в своїх творах та наводить численні приклади з Винниченкових оповідань і романів. Наприкінці автор стверджує: "Реасумуючи, можна сказати, що Винниченко як майстер краєвиду стоїть у першій лінії світових прозаїків — поруч із Мопассаном, Гамсуном, Буніним".

2568. Кедрин, Іван. *Ідея, яка об'єднує націю.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 22. I. 1981, ч. 14, с. 2, 7. (Б)

У цій статті з приводу роковин української державности автор визнає правильність погляду В-ка, що в час революції Україна опинилася між двома силами: національною і соціяльною. Але далі автор осуджує В-ка за те, що він "дав себе зловити на гачок 'співпраці' з більшовиками і виїхав з Відня до Харкова на пост віце-прем'єра УРСР, з якого швидко потім рятувався втечею назад до Відня".

2569. Кедрин, Іван. *Неактуальна, але потрібна дискусія.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 9. XII. 1981, ч. 232, с. 2, 4. (Б)

Дискусія з Б. Ковалем, автором брошури *Державним руслом Гетьманщини* (див. ч. 2572) на тему, який повинен бути устрій майбутньої української держави: республіканський, а чи гетьманський? Повертаючися до часів української революції 1917–1920 рр., автор статті зупиняється на політичній діяльності В-ка й зауважує, що тоді "величезною популярністю користувалися в найширших колах суспільства Винниченко і Грушевський". Одначе "Володимир Винниченко був іншим у 1917–18 роках, іншим після переїзду на еміґрацію, де він видавав комуністичний тижневик "Нова доба".

2570. Керч, Оксана. *Петлюріяна ч. 1.* — "Америка", Філядельфія, 2. XII. 1981, ч. 212, с. 2, 4. (Б)

Огляд 1-го ч. збірника "Петлюріяна" (Філядельфія, 1981). Згадка про В-ка: "... хтось намагається просувати в наше життя протиідеї Винниченка, запеклого ворога Петлюри, що протиставився йому".

2571. Керч, Оксана. *Чорна Пантера і Білий Ведмідь.* — "Америка", Філядельфія, 15. IV. 1981, ч. 66, с. 3. (Б)

Рецензія на виставу Студії мистецького слова під керівництвом Л. Крушельницької у Філядельфії 4. IV. 1981. Позитивна оцінка режисури й виконавців, але неґативна п'єси. Авторка називає В-ка "забутим письменником", а його твори "анахронічними". "Драми Винниченка, які писалися за схемою, за тематичним порядком, мають стиль 'миляної опери', не діють на почування". Також неґативна характеристика самого В-ка, який "за соціяльними ідеями губив найважливішу — національну", а на еміґрації "жив життям безжурного обивателя французької Рів'єри" (див. також ч. 2555, 2556, 2590, 2627).

2572. Коваль, Богдан. *Державним руслом Гетьманщини* (Думки про республіку й монархію). — Торонто, "Батьківщина", 1981. 46 с. (Б)

Неґативні згадки про В-ка, напр.: "Так званий 'Національний союз' правив за знаряддя в руках його ватажка Винниченка для повалення Гетьмана"; "В. Винниченко і М. Шаповал були сповнені до українського Гетьманства такою ненавистю, що їх почування межували з психічною хворобою" і т. п.

2573. Костюк, Григорій. *Світ Винниченкових образів та ідей* (До 100-річчя від дня народження письменника — 1880-1980). — "Слово", Едмонтон, Об'єднання українських письменників "Слово", 1981, зб. 9, с. 193-214.
_____. У кн. того ж автора *У світі ідей і образів* (с. 32-55). — [б. м.], "Сучасність", 1983. 535 с. (Б, У)

Усебічна літературознавча аналіза спадщини В-ка. Автор розглядає різні аспекти творчости В-ка, як ось: нові мистецькі засоби й жанри, що їх В-ко ввів в українську літературу; розмаїтість Винниченкового типажу в різних психологічних виявах; національне й релігійне питання в творчості В-ка; соціялістично-партійна неортодоксальність в творах В-ка і, у зв'язку з цим, його пророче візіонерство в змалюванні соціялістичних щирих борців за новий справедливий лад, які згодом виродилися у кривавих будівників більшовицького "соціялізму"; Винниченкова ідея щастя; значення В-ка в історії української драматургії і його успіхи на західньоевропейських сценах; В-ко як виховник цілої плеяди українських письменників; теперішня боротьба дисидентів в Україні за публікацію творів В-ка і його реабілітацію та ін.

2574. Кузьма, Любомир. *Крапка над "і".* — "Свобода", Джерсі Сіті, 21. V. 1981, ч. 95, с. 2. (Б)

Автор критикує статтю М. Тарнавської про виставу *Чорної Пантери* у Філядельфії (див. ч. 2590). На його думку, В-ко як письменник "стояв на низькім поземі". Крім цього, В-ко був скомпромітований своєю політичною діяльністю: "Він ніде в своїх творах не скритикував комуністично-соціялістичної ідеї і системи [...]. Ця тема була у нього 'табу' ".

2575. Кучер, Михайло. *Ще про Винниченка.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 8. VII. 1981, ч. 125, с. 2, 4. (Б)

До статті М. Кушніренка *Володимир Винниченко як письменник у спогадах сучасників* (див. ч. 2576) автор додає ще два неґативні голоси про В-ка, які стосуються одначе до його політичної, а не літературної діяльности. Це голоси С. Петлюри й І. Кедрина. Обидва надруковані в збірнику *Симон Петлюра*, Париж, УВУ, 1980, с. 98-99, 209.

2576. Кушніренко, Микола. *Володимир Винниченко як письменник у спогадах сучасників.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 25, 26. VI. 1981; ч. 117, 118; с. 2, 2-3. (Б)

З приводу статті М. Тарнавської (див. ч. 2590). Автор твердить, що твори В-ка тепер забуті. Вони не витримали проби часу. "Він був модний і популярний письменник півстоліття тому, але тепер є він, якщо не третьорядним, то лише другорядним письменником". Автор наводить вислови про В-ка його сучасників: Є. Чикаленка, В. Андрієвського, М. Рудницького і Д. Чижевського.

2577. Лиман, Леонід. *Бунін і Винниченко* (З пересилань радіо "Свобода"). — "Українські вісті", Детройт, 29. III. 1981, ч. 13, с. 7. (Б, У)

Автор наводить приклади численних реабілітацій у СРСР антирадянських російських діячів-еміґрантів, насамперед І. Буніна, чиє 100-річчя з дня народження відзначено нещодавно в радянській пресі. Але про 100-річчя В-ка взагалі не згадано, дарма що В-ко походив з незаможників і був соціялістом, а Бунін поміщиком і противником радянської влади. Автор ставить питання: "Чому б нині не реабілітувати Грушевського і Винниченка, адже реабілітовано російських діячів — Буніна, Бєлого, Рахманінова, Шаляпіна, Северяніна, Соловйова та інших?".

2578. Мельник, Михайло. *До української групи сприяння виконанню Гельсінкських угод.* У кн.: *Інформаційні бюлетені Української громадської групи сприяння виконанню Гельсінкських угод,* вип. 2, с. 101-106. — Торонто, "Смолоскип", 1981. 199 с. (Б, У)

Лист, у якому згадується також про те, що на Україні не друкуються твори "визначних діячів нашої культури В. Винниченка і М. Грушевського, під приводом, що вони обидва були лідерами Української Народньої Республіки".

2579. Міршук, Данило. "*Володимир Винниченко та його доба*". — "Українські вісті", Детройт, 11. X. 1981, ч. 39, с. 4, 6. (Б, У)

Позитивна оцінка книжки Г. Костюка (див. ч. 719). Підсумок рецензента: "Книжка проф. Г. Костюка *Володимир Винниченко та його доба* вартісна праця для зрозуміння Винниченкової спадщини. Вона дає логічні відповіді на ряд неясних, часто затуманених ворожою пропаґандою питань і проблем, що лягли тінню на діяльності духового велетня першої половини XX століття".

2580. Мовчан, Юліян. *Хто з нас фантазує, п. Феденко?* — "Нові дні", Торонто, III. 1981, ч. 3, с. 31. (Б)

Автор наполягає на своєму твердженні, що П. Феденко, як редактор "Нашого життя" в 1947 році, заявив, що "в жадному випадку не помістить у своїй газеті статті про В-ка будь-якого позитивного змісту" (див. ч. 2536, 2550).

2581. Мороз, Раїса і Світлична, Надія. *Святославові Караванському з приводу його дружніх бесід наше дружнєє посланіє.* — "Українські вісті", Детройт, 4. X. 1981, ч. 38, с. 1. (Б, У)

У своїй статті авторки згадують і В-ка, на якого, поруч з Гуцалом, Драчем і Новиченком, на еміґрації "накладається спільне табу, щоб не внести в молоді голови 'червоної зарази' ". Ця згадка є відповіддю на неґативні висловлювання С. Караванського про В-ка (див. ч. 2565).

2582. Перейма, Е. *Книжка про Винниченка.* — "Наш голос", Трентон, X. 1981, ч. 10, с. 186-187. (Б)

Рецензія на книжку Г. Костюка *Володимир Винниченко та його доба* (див. ч. 719). Рецензент підкреслює заслуги Г. Костюка, який своєю 30-літньою дослідницькою і публіцистичною працею причинився чимало до привернення В-ка із забуття і промовчування. "Тепер це упередження вже проломано і від кількох років публікуються недруковані твори Винниченка і появляються наукові дослідження про нього". Рецензент ставить В-ка поруч з такими письменниками й ученими, як М. Драгоманов, І. Франко, М. Грушевський, та вказує на те, що в СРСР твори В-ка заборонені. "Тим більше ми тут мусимо дати підтримку його

літературній спадщині".

2583. Питляр, Орест. *Під чиїм прапором?* — "Мета", Мюнхен, V. 1981, ч. 5, с. 6. (У)

На початку автор зауважує, що В-ка "після трьох десятиліть політичного, товариського й навіть літературного бойкоту всіма українськими самостійницькими середовищами нині відгребують, прославляють і проголошують майже ідейним лідером української демократії". Автор визнає, що В-ко був "талановитий письменник, один з найбільших у нас", хоч "тенденція багатьох Винниченкових творів була неморальна в особистому й суспільному значенні (в Чикаленкових *Споминах* я читав колись, що в творах Винниченка 'усі жінки до огира рвуться'*)". Політичну діяльність В-ка автор гостро осуджує і наводить цитати з його *Відродження нації* на доказ Винниченкових симпатій до більшовизму і його неґативного ставлення до української державности. Кінчає автор зауваженням, що "якраз тоді, коли в Україні лютував голод 1932-33 років, Винниченко, разом з дружиною Розалією Яковлівною, записалися до... французької нудистської колонії. Що їм був голод?".

2584. *Підготовляється антологія української драми англійською мовою.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 10. II. 1981, ч. 26, с. 1. (Б)

Ця антологія перекладів готується до друку в Прінстоні (США), за редакцією Лариси Онишкевич. У склад антології ввійде, м. ін., драма В-ка *Пророк.*

2585. *Появилася книжка про В. Винниченка.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 30. IX. 1981, ч. 184, с. 1. (Б)

Повідомлення про вихід з друку книжки Григорія Костюка *Володимир Винниченко та його доба.* Подано коротку довідку про зміст книжки (див. також ч. 719).

2586. Ревуцький, Валеріян. *Унікальний талант* (До сотої річниці з дня народження Катерини Рубчакової). — "Сучасність", Мюнхен, VII-VIII. 1981, ч. 7-8, с. 115-117. (Б, У)

Згадка про виставу Винниченкової п'єси *Чорна Пантера і Білий Ведмідь* 1914 року у львівському театрі "Руської Бесіди", з Катериною Рубчаковою і Лесем Курбасом у головних ролях Ріти і Корнія. Виконання ролі Ріти тодішня критика назвала "просто знаменитим".

2587. Соловей, Оксана. *Ще про "Чорну Пантеру" і В. Винниченка.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 9. VI. 1981, ч. 107, с. 2, 4. (Б)

Спогади про перше знайомство з творами В-ка в Харкові між двома війнами та небезпеки, зв'язані з читанням цих заборонених книжок.

2588. Тарнавська, Марта. *Англомовна літературна україніка.* — "Сучасність", Мюнхен, XII. 1981, ч. 12, с. 16-33. (Б, У)

---

*Такого вислову нема ні в *Спогадах* Євгена Чикаленка (Нью-Йорк, 1955), ні в *Уривках зі спогадів* Левка Чикаленка (Нью-Йорк, 1963).

Авторка зауважує, що "цілий ряд видатних українських прозаїків 20 сторіччя не репрезентовані в бібліотеках світу ні однією англомовною книгою. Серед них чотири письменники, імена яких є гордістю і багатством нашої літератури: Володимир Винниченко, Юрій Яновський, Леонід Мосендз, Леонід Первомайський. Їхні твори були б особливо цікаві для західнього читача".

2589. Тарнавська, Марта. *Українська літературознавча бібліографія* (Дві піонерські праці з Києва та проєкт третьої — для українських письменників на Заході). — "Слово", Едмонтон, Об'єднання українських письменників "Слово", 1981, зб. 9, с. 282–287. (Б, У)

Згадки про В-ка, напр., розглядаючи біо-бібліографічний словник *Українські письменники* (Київ, 1960–1965), авторка зауважує: "Даремно було б шукати у словнику біо-бібліографічних даних про Володимира Винниченка або Миколу Хвильового — колись таких популярних у радянській Україні письменників!" та ін.

2590. Тарнавська, Марта. *"Чорна Пантера" і чорна пляма на совісті.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 18. IV. 1981, ч. 74, с. 2–3. (Б)

Стаття з приводу вистави Винниченкової п'єси *Чорна Пантера і Білий Ведмідь,* що відбулася 4. IV. 1981 у Філядельфії у виконанні нью-йоркської Студії мистецького слова під керівництом Л. Крушельницької. "Чорна пляма — це пляма на совісті української еміґрації". "Чи можлива така дивовижа, як великий письменник, що його не читають і не знають читачі власного народу?" — питає авторка і тут же відповідає: "Партійні комісари від літератури — і в Україні, і на еміґрації — з великим успіхом подбали про те, щоб ціле моє покоління не знало творчости В. Винниченка". З творчістю В-ка авторка познайомилася тільки цього року. Вона вказує на аналогії між творами В-ка, "що ними він здобув собі европейську славу", і набагато пізнішими творами Альберта Камю, Теннесі Вілліямса та західніх письменників-екзистенціялістів. Авторка підкреслює заслуги Г. Костюка, що невтомно працює для "реабілітації" В-ка, і Л. Крушельницької, що відважилася поставити п'єсу В-ка. Свої міркування авторка кінчає побажанням, щоб ми "дочекалися ще інших вистав з багатого драматичного репертуару Винниченка і — а це ще більш важливе — повного видання зібраних його творів".

2591. Тарнавська, Марта. *Щоденник Володимира Винниченка.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 27, 28. XI. 1981; ч. 224, 225; с. 2, 2–3. (Б)

Рецензія на 1-ий том *Щоденника* В-ка. Авторка висловлюється про цю книгу та про її автора дуже позитивно: "Щоденник цей узагалі явище унікальне. Навряд чи був колинебудь (і чи буде?) в нашій літературі особистий документ, що своєю щирістю, багатством і різноманітністю тем, глибиною думки, виробленим літературним стилем та колосальним обсягом охопленого часу міг би (чи зможе) рівнятися із щоденником Винниченка". "Що можна сказати про автора на основі самих тільки вражень від *Щоденника?* Він, передусім, — гуманіст. Як письменник, він спостерігає й описує життя з об'єктивної відстані, але в нього завжди пробивається особливе тепло і співчуття до людей". Наприкінці авторка висловлює також декілька несхвальних зауважень, напр.: "Найменш переконливі у *Щоденнику* — неґативні характеристики інших провідних політичних діячів України". Вони, поруч "вульґарних епітетів" про політичних противників, "звучать якимсь особливим дисонансом у контексті цілости щоденника і викликають реакцію зовсім протилежну до тієї, що її міг би сподіватися автор". Але і для

цього авторка знаходить якщо не виправдання, то пояснення: "Винниченко теж був тільки — звичайна людина, і людські слабості не були йому чужі".

2592. Френкін, Михайло. *Національно-визвольний рух у Росії під час лютневої революції 1917 року як могутній чинник політичної боротьби в державі.* — "Сучасність", Мюнхен, III-IV, V. 1981; ч. 3-4, 5; с. 112-125, 55-64. (Б, У)

Згадки про політичну діяльність В-ка в добу УЦРади, посилання на його публіцистичні праці тощо.

2593. Юриняк, А. *З пієтизмом шанувальника і сумлінністю науковця.* — "Народна воля", Скрентон, 5. XI. 1981, ч. 43, с. 5-6. (У)

Про книгу Г. Костюка *Володимир Винниченко та його доба* (див. ч. 719). "Видана в століття дати народження Вол. Винниченка, книга є власним і гідним відзначенням пам'яті найвидатнішого нашого письменника першої третини 20-го віку". Рецензент аналізує головні статті книги і підсумовує: "Загально треба сказати, що на всій книзі виразно почувається шанобливість, пієтизм автора перед багатосторонньою і динамічною постаттю великого українця-творця, невтомного шукача справедливости. Водночас з усіх статтей-часток книги визирає обличчя сумлінного, кропіткого науковця, який прагне все до найменшої рисочки оперти на джерельних даних".

2594. Яцкевич, Лев. *Жюль Верн — творець наукової фантазії.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 15. X. 1981, ч. 195, с. 2. (Б)

Згадка про В-ка і його фантастичний роман *Соняшна машина.*

1982

2595. Василів, Василь. *Книжка про Винниченка.* Коментар на книжку Григорія Костюка *Володимир Винниченко та його доба.* — "Новий шлях", Торонто, 5, 12, 19. VI. 1982; ч. 23, 24, 25; с. 2-3, 2-3, 2-3. (Б)

Рецензент зауважує спочатку, що "настала пора, понад тридцять років по смерти письменника, показати його громаді таким, як він був, без ставлення на п'єдесталь, але й без приниження". На питання, чи варто вивчати В-ка, рецензент відповідає відомим питанням Івана Дзюби: "А як без Винниченка бути з історією української літератури?" (див. ч. 2270). У вивченні В-ка може допомогти книжка Г. Костюка. "Вона вартісна тим, що є оперта на солідному знанні, на фактах, на документах і джерелах". Далі рецензент обговорює кожну з 12 статтей Г. Костюка, що ввійшли в цю книжку.

2596. Василів, Василь. *Чи потрібний нам Винниченко?* — "Українське життя", Чікаго, 1. VII, 1. VIII. 1982; ч. 7, 8; с. 4, 8; 6, 7. (Б)

Рецензія на книжку Г. Костюка *Володимир Винниченко та його доба* (див. ч. 719). На початку рецензент вказує на те, що літературна творчість і політична діяльність В-ка викликають серед українського громадянства суперечні оцінки: від крайньо величальних до крайньо заперечних. Рецензент розглядає кожну статтю з книжки Костюка і приходить до висновку: "Нам час застановитися над питанням, як вивести українську літературу і науку на світову арену. Тут нам міг би допомогти Винниченко. Його твори були перекладені на різні мови, його драми йшли в европейських театрах. Це в нас не правило, а виїмок. А як до

Винниченка ставиться українська громада? Чи не хочемо ми виректися, забути, заховати цього письменника не тільки перед світом, але і перед собою?".

2597. Василів, Василь. *Ще раз про Винниченка.* — "Наш голос", Юніон, Нью-Джерсі, V. 1982, ч. 5, с. 93-94. (П)

Полеміка з Оксаною Керч з приводу її статті "Петлюріяна ч. 1" (див. ч. 2570).

2598. Винар, Любомир. *Володимир Винниченко. Щоденник, 1911-1920.* Редакція, вступна стаття і примітки Григорія Костюка. — "Український історик", Нью-Йорк, 1982, ч. 1-2, с. 103-105. (Б)

На початку рецензент стверджує, що "для історика *Щоденник* В. Винниченка важливий, як непідфарбоване історичне джерело, яке показує політичного діяча таким, яким він був, і допомагає зрозуміти його світогляд та відношення до інших діячів того часу. Для літературознавців це цінна документація його літературного хисту, стилю і творчих задумів". Ставлення рецензента до політичної діяльности В-ка — неґативне і він полемізує з Г. Костюком, який уважає В-ка за "одного з найвидатніших політичних діячів українського національно-державного відродження". Рецензент твердить, що В-ко це одна "з найбільш трагічних постатей в українській історії", тому що "Винниченко мав роздвоєну 'політичну душу' і був із самим собою в постійній боротьбі. На увазі маємо боротьбу його доктринерського утопійного марксівсько-соціялістичного світогляду з його проблисками державницької ідеології, зродженої національним українським відродженням". Рецензент наводить низку цитат із *Щоденника*, які, на його думку, доказують правильність такої його оцінки В-ка.

2599. *Влаштували конференцію в честь Г. Костюка.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 1. XII. 1982, ч. 227, с. 1, 7. (Б)

За стараннями УВАН у США й Об'єднання Українських Письменників "Слово", відбулася 6. XI. 1982 в Нью-Йорку конференція для відзначення 80-річчя життя й діяльности Григорія Костюка. П'ять доповідачів з'ясували праці Г. Костюка з різних ділянок літературознавства, одначе всі вони підкреслили насамперед його заслуги для вивчення й публікації спадщини В-ка. Від 1951 року і досі Г. Костюк очолює Винниченківську комісію УВАН. "Ювілят може похвалитися найбільшим досягненням свого життя — започаткуванням науки винниченкознавства. Завдяки Костюкові Винниченко став частиною нашої колективної свідомости".

2600. Гірняк, Йосип. *Спомини.* — Нью-Йорк, "Сучасність", 1982. 485 с. (Б, У)

Згадки про вистави Винниченкових п'єс у різних театрах України. "Репертуар в основному складався з п'єс Володимира Винниченка, який з перших післяреволюційних днів заволодів сценами не тільки столиці, але й периферійних українських труп. Актуальна гострота його драм і комедій знаходила щирий відгук серед широкого круга глядачів, які шукали відповіді на хвилюючі злободенні питання. *Базар, Чорна Пантера і Білий Ведмідь, Гріх, Молода кров, Панна Мара, Брехня* та *Натусь* були мегафонами, якими Володимир Винниченко заговорив по всій Україні". Також про виступи О. Добровольської, А. Бучми, Г. Юри й інших акторів у виставах п'єс В-ка.

2601. Горбач, Анна-Галя. *Важливий вклад у Винниченкіяну.* — "Сучасність", Мюнхен, IV-V. 1982, ч. 4-5, с. 209-213. (Б, У)

Авторка розглядає книжку Григорія Костюка *Володимир Винниченко та його доба* (див. ч. 719) і дає їй позитивну оцінку: "Збірка складається з 12 переважно обширних статтей, що безперечно допоможуть краще зрозуміти ролю та місце Винниченка в українській літературі й заохотять в першу чергу молодших літературознавців до опрацювання тієї чи іншої теми, пов'язаної з його творчістю". Про В-ка авторка висловлюється дуже похвально: "Українська література може тільки пишатися Винниченком. Це письменник, що повністю витримує конкуренцію на арені світової літератури, що і було доказано популярністю його драматичної творчости в 1920 роках у різних країнах Европи". "Винниченко як представник старої української інтеліґенції з обширною освітою, широким горизонтом, всебічними зацікавленнями мистець, письменник, мислитель, політичний діяч — це просто захоплююча постать. Наше суспільство на рідних землях і поза межами України дуже збідніло на таких людей". Авторка згадує також свої розмови з Юрієм Смоличем і його дружиною в Києві в 1969 році (див. ч. 2415): "Обоє дуже шкодували, що не вдалося перевезти спадщину Винниченка до Києва, бо тільки і тільки в Києві їй місце, бо тут знайшлися б відповідні дослідники і т. д.". До цього авторка зауважує: "Хто знає, чи існувала б ще сьогодні ця спадщина, якби Розалія Винниченко погодилася на таке перевезення, і чи не стала б вона жертвою нового підпалу чи тріснутої водяної рури".

2602. *З діяльности Винниченківської комісії УВАН.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 25. IX. 1982, ч. 182, с. 3. (Б)

Комісія інформує про свій плян праці на наступний рік, а саме: продовжити опрацювання щоденних записок В-ка; видати матеріяли Винниченківської наукової конференції, що відбулася у 100-річчя народження В-ка; видати анотовану бібліографію В-ка; підготовити до друку збірник *Спогади сучасників про В. Винниченка* та закінчити упорядкування листувальної спадщини В-ка. Подано також список жертводавців на здійснення цих завдань.

2603. Кедрин, Іван. *Згадаймо великих Дмитрів.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 13. XI. 1982, ч. 216, с. 2. (Б)

Серед Дмитра Левицького, Дмитра Палієва й інших визначних Дмитрів автор згадує також Дмитра Донцова, який "за гетьмана Павла Скоропадського був директором державної пресової аґенції 'Українпрес', але дав Українському Національному Союзові В. Винниченка згоду на повстання проти Скоропадського".

2604. Коць, М. *"Щоденник" Винниченка, а "Спомини" Гірняка.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 30. VI. 1982, ч. 121, с. 2. (Б)

У своїй статті про ці дві нововидані книги автор дає неґативну оцінку *Щоденникові* В-ка і позитивну *Споминам* Й. Гірняка. Одначе неґативна оцінка не стосується до В-ка — письменника. "Ми поминаємо письменника", — застерігається автор, натомість уважає, що "в особі Винниченка український народ мав мізерного політика, який обезцінював кожного партнера, а сам не залишив ані однієї згадки про свою діяльність, діловість чи успіх у час прем'єрування". На думку автора, "сам Винниченко нічого не збудував, не утвердив ані одної ділянки державного будівництва. Коли ж зважити, що автор *Щоденника* займав керівне становище, тоді його бездіяльність свідчить про дрібну людину на високому пості".

2605. Кучер, Михайло. *Володимир Винниченко* (Спроба політично-літературного нарису). — "Мета", Мюнхен, II. 1982, ч. 2, с. 4. (Б)

Наскрізь неґативна оцінка політичної діяльности й літературної творчости В-ка. Автор твердить, що "В. Винниченко це людина, в якій зійшлися всі неґативні риси нашої національної революції 1917 року" і що сучасники В-ка "всі без вийнятку оцінювали його неґативно як політика і як письменника". У своїй творчості "В. Винниченко фактично плентався за тогочасною російською літературою", а "тодішнім українським письменникам творчість Винниченка не подобалася" і т. ін.

2606. Л. В. *Григорій Костюк. "Володимир Винниченко та його доба".* — "Український історик", Нью-Йорк, 1982, ч. 1-2, с. 124. (Б)

Рецензент висловлює низку критичних зауважень про цю працю Г. Костюка, напр., він твердить, що в Костюка "доволі часто є тенденція 'забронзовувати' героя його праці", що Костюк "неповно висвітлює ставлення В. Винниченка до вбивства С. Петлюри", що він "обійшов мовчанкою працю Винниченка *Поворот на Україну"* та ін.

2607. Лукасевич, Левко. *Роздуми на схилку життя.* — Нью-Йорк, Українське православне в-во св. Софії, 1982. 342 с. (У)

Спогади учасника бою під Крутами. Автор, особисто знайомий з В-ком, згадує кількаразово про його політичну діяльність і літературну творчість, а наприкінці дає йому таку характеристику: "Його [В-ка] політична концепція була цілком реальна, не доцінював він тільки нищівної демагогічної аґітації більшовиків, яка мала корисний ґрунт серед селянства, жорстоко переслідуваного карними експедиціями загонів гетьмансько-російських старшин і німців. Не був він одинокий у цій помилці в ті часи. Не був В. Винниченко визначним політиком на нашому фірмаменті, але на той час (1917-1918 рр.) був дуже цінною, зрівноваженою і культурною людиною. Ми, тодішня молодь, любили В. Винниченка як письменника, любили його театральні твори: *Чорна Пантера і Білий Ведмідь, Гріх, Закон,* як і всі його твори того часу, хоч багато було в них заплутаного й неясного. Любили ми його тому, що його твори вперше наближувались до чужих европейських модерних авторів, що ми виходили з тенет побутовщини. В. Винниченко був справжнім епіком із широким віддихом і драматург з вродженим почуттям сцени. Його натуралістичний імпресіонізм нам молодим відповідав".

2608. Міршук, Данило. *Щоденник Володимира Винниченка.* — "Нові дні", Торонто, IX, X. 1982; ч. 9, 10; с. 6-8, 7-8. (Б, У)

Обширна рецензія, якої автор розглядає політичну діяльність В-ка. Цитатами із *Щоденника*, переказом фактів і полемікою рецензент обороняє В-ка від обвинувачень у катастрофічних помилках, а то й у національній зраді, які йому ставили й досі ставлять його противники.

2609. Мовчан, Юл. *Володимир Винниченко — Григорій Костюк* (З нагоди їхніх знаменитих 80-річних ювілеїв). — "Нові дні", Торонто, VII-VIII. 1982, ч. 7-8, с. 21-23. (Б)

Мова тут про 80-річний ювілей появи першого друкованого твору В-ка (*Сила і краса,* 1902 р.) і про 80-річчя народження Григорія Костюка.

Автор описує згаданий літературний дебют, який відразу приніс В-кові великий успіх, про що свідчать, м. ін., високопохвальні вислови І. Франка і Лесі Українки про цей твір (див. ч. 746, 3049). Автор підкреслює, що "не тільки в нашій, але і в світовій літературі, мабуть, рідко можна знайти такого письменника чи поета, якого б уже поява першого твору поставила на такий високий щабель літературного Олімпу".

1902 рік — це також рік народження "проф. Григорія Костюка, нашого добре відомого і видатного літературознавця, критика та історика, який так багато зробив і ще й досі робить, аби постать Винниченка залишилася в історії українського народу такою, якою вона повинна бути. Можна без великого перебільшення сказати: якби не гігантська, вже понад 30-річна праця Гр. Костюка, то ім'я одного з найвидатніших і найталановитіших діячів, яких дала світові наша нація — Володимира Винниченка, і досі серед нашої еміґрації було б 'напівзабутим', в значній мірі зіґнорованим та для молодого покоління майже не відомим". Автор з'ясовує поодинокі етапи праці Г. Костюка для збереження, вивчення й популяризації літературної та публіцистичної спадщини В-ка.

2610. Онишкевич, Лариса М. Л. *Вартісна збірка.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 16, 17. XI. 1982; ч. 217, 218; с. 2, 2. (Б)

Позитивна рецензія на збірку статтей Григорія Костюка *Володимир Винниченко та його доба* (див. ч. 719). Рецензентка з'ясовує заслуги Г. Костюка для збереження й вивчення літературної спадщини В-ка й обговорює Винниченкознавчі праці Г. Костюка, надруковані в цій книжці. На думку рецензентки, "цей збірник гідно підсумовує 30-літню частину з кількадесятирічної наукової діяльности Григорія Костюка".

2611. Приходько, Віктор. *Надзвичайна книга.* — "Українські вісті", Детройт, 10, 17. I. 1982; ч. 2, 3; с. 3, 3. (У)

Рецензія на книжку Г. Костюка *Володимир Винниченко та його доба* (див. ч. 719). Рецензент накреслює силюету В-ка як письменника й політика, переказує зміст книжки Г. Костюка та висловлюється про неї дуже похвально.

2612. Радзикевич, Володимир. *Історія української літератури.* Підручник для шкіл і курсів українознавства. — Нью-Йорк, Шкільна рада, 1982. 160 с. (Н)

Чотири рядки про В-ка, якого драми "втішалися великими успіхами". Він також "залишив багато оповідань і повістей із глибшою психологічною основою, але слабшою життєвою мораллю" (с. 145).

2613. Рибалко, Петро. *Навколо В. Винниченка.* — "Украпрес", Ґрілі, IV. 1982, ч. 2, с. 22. (П)

Про книжку Г. Костюка *Володимир Винниченко та його доба.* Автор оспорює позитивну оцінку цієї книжки в рецензіях В. Приходька і М. Гарасевич (див. ч. 2559, 2611) та схвалює неґативну рецензію М. Кучера (див. ч. 2605). Наприкінці автор висловлює свої погляди про В-ка і підсумовує їх твердженням, що В-ка "цікавило саме низинне в його патологічних, душевно хворих 'героях', їх аморальність, яку він подавав нам як 'нову мораль' ".

1983

2614. Бойко, Юрій. [псевд. Юрія Блохина]. *Максім Багдановіч і українська література.* — "Слово", Едмонтон, 1983, зб. 10, с. 309-314. (У)

Автор підкреслює, що відомий білоруський поет М. Багдановіч присвятив себе "не тільки білоруській, але й польській, російській і українській проблематиці, при чому українська стоїть у нього на першому місці після білоруської". Вивчивши українську мову, М. Багдановіч написав чимало статтей, рецензій та інших публіцистичних праць про українську літературу, в т. ч. і про творчість В-ка. "У часах, коли публіцисти різних таборів протестували проти 'аморалізму' романів В. Винниченка, обстоює Багдановіч позитивну оцінку творів українського повістяра". Автор цитує цей виступ білоруського поета в обороні В-ка (див. ч. 2738).

2615. Гірняк, Йосип. *До сторіччя з дня народження Катерини Рубчакової.* — "Сучасність", Мюнхен, VII-VIII. 1983, ч. 7-8, с. 63-75. (Б, У)

Згадки про В-ка, одного із "славних українських письменників", про виступи К. Рубчакової в головній ролі в п'єсі В-ка *Чорна Пантера і Білий Ведмідь,* уривки з рецензії Я. Весоловського на ті виступи (див. ч. 934) та ін.

2616. Горбач, Анна-Галя. *Переклади з української літератури німецькою мовою* (1962-1982). — "Слово", Едмонтон, 1983, зб. 10, с. 317-325. (У)

Серед багатьох перекладів Анни-Галі Горбач є також антологія української прози німецькою мовою *Криниця для спраглих (Ein Brunnen für Durstige),* в якій надруковано оповідання В-ка *Таємність (Streng geheim).* Авторка згадує свою статтю *Повчальні хоч і печальні перипетії однієї антології* про труднощі у виданні тієї антології, які їй ставила київська Спілка Письменників України, і про нагінку радянської преси з приводу згаданого Винниченкового оповідання (див. ч. 600, 2415).

2617. Горбач, Анна-Галя. *Переклади української літератури та самвидаву німецькою мовою* (Короткий огляд). — "Нові дні", Торонто, II. 1983, ч. 2, с. 17-19. (Б)

Авторка подає, що до 1-ої світової війни з творів В-ка появився в перекладі на німецьку мову його роман *Чесність з собою* (1914 року). 1970 року авторка видала збірку своїх перекладів з української прози п. н. *Криниця для спраглих (Ein Brunnen für Durstige).* У збірці поміщено також переклад Винниченкового оповідання *Таємність (Streng geheim* — див. ч. 600). У авторки є готова до друку збірка оповідань і повістей В-ка в її перекладі на німецьку мову.

2618. *З діяльности Винниченківської комісії УВАН.* — "Народна воля", Скрентон, 13. X. 1983, ч. 39, с. 3.
_____. "Свобода", Джерсі Сіті, 14. X. 1983, ч. 196, с. 5. (Б, У)

Повідомлення, що закінчено друк 2-го тому Винниченкового *Щоденника.* У пляні праці Комісії на наступний рік є закінчити опрацювання 3-го і 4-го томів *Щоденника* В-ка, видати анотовану бібліографію В-ка, підготовити до друку збірник *Винниченко у спогадах сучасників,* продовжувати консультації для

студіюючої молоді й дослідників, запити від яких систематично приходять до Комісії з різних наукових закладів світу (навіть з Японії). Подано також список жертводавців на виконання цих плянів Комісії.

2619. І. Д. *Авторський вечір Марти Тарнавської у Філядельфії.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 15. XII. 1983, ч. 238, с. 4. (Б)

Під час свого авторського вечора 25. X. 1983 М. Тарнавська висловила думку, що поети й письменники "не можуть брати участи в громадському житті". Як приклад, вона подала В-ка: "Коли Винниченко став політиком, то перестав бути письменником".

2620. Кедрин, Іван. *Відоме і невідоме про Є. М. Коновальця.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 24. V. 1983, ч. 96, с. 3. (Б)

Згадка про В-ка. Автор заперечує, що Є. Коновалець був добрим промовцем. Натомість "красномовними трибунами" були С. Петлюра і В-ко, який одначе "завидував Петлюрі його популярности".

2621. Костюк, Григорій. *На маґістралях доби.* Статті на суспільно-політичні теми. — Торонто-Балтімор, "Смолоскип", 1983. 292 с. (У)

Згадки про В-ка, напр., виступи проти нього на харківському пленумі ЦК і ЦКК КП(б)У в листопаді 1933, цитати з його *Щоденника* про Гітлера і Сталіна та ін. (див. також ч. 1703, 1704).

2622. *Лицар праці і обов'язку.* Збірник присвячений пам'яті проф. Олександра Лотоцького-Білоусенка. (Наукове Товариство ім. Шевченка. Бібліотека українознавства, ч. 48). — Торонто, "Євшан зілля", 1983. 190 с. (Н)

Неґативні і позитивні згадки про В-ка, напр., про те, що в 1917 р. Українська Церковна Рада звернулася до "президент-міністра внутрішніх справ України" В-ка з проханням оформити її урядове становище, але В-ко "і руками і ногами відпекувався; він, мовляв, соціяліст і ніякої церкви не визнає" (с. 43); також про те, що завдяки творам В-ка ми знаємо "про життя тодішнього нашого етнографічного простолюддя" і "про ліберально-революційну інтеліґенцію" (с. 88) та ін.

2623. Марченко, Ніна. *Чи варто роз'ятрювати рану?* — "Українська думка", Лондон, 27. X. 1983, ч. 43, с. 4. (А, У)

Стаття проти Хвильового, Багряного й В-ка. Про В-ка сказано, м. ін., що він "у своєму творі носиться з колектократією, що по суті є тою самою комуністичною системою" (див. також ч. 2644).

2624. Мотиль, Олександер і Костюк, Григорій. *Про другий том "Щоденника".* Передмова до кн.: Володимир Винниченко. *Щоденник* (с. 11-22). Том 2, 1921-1925. Редактор Григорій Костюк. Упорядкування текстів і примітки Олександра Мотиля. — Едмонтон, Видання Канадського Інституту Українських Студій, 1983. 700 с. (У)

Другий том *Щоденника* охоплює роки 1921-1925. Автори передмови з'ясовують цей 5-річний період у житті В-ка, починаючи від політичної діяльности, яку він розгорнув, повернувшися з поїздки на Україну 1920 р. Одначе важливіший, ніж у

політиці, був цей період у літературній творчості В-ка. У той час він написав такі твори, як *Гріх, Закон, Намисто, Соняшна машина* й ін. Це також час, коли його п'єси "ідуть у берлінських та інших німецьких театрах, а згодом переходять на сцени майже всіх столичних театрів европейських країн". Його давніше друковані твори видають в-ва німецькі, чеські, польські й ін. Автори передмови подають також чимало інформацій з тодішнього особистого життя В-ка, напр., про його переселення з Чехо-Словаччини до Німеччини, а згодом до Франції, про його друзів, співробітників тощо.

2625. Одарченко, Петро. *Основоположник наукового винниченкознавства Г. О. Костюк.* — "Слово", Едмонтон, 1983, зб. 10, с. 366-375. (У)

"Упродовж понад 30 років Г. О. Костюк навтомно працює над вивченням життя, політичної діяльности й літературної творчости В. Винниченка. Досягнення його в цій ділянці великі, і тому він заслужив повне право називатися основоположником наукового винниченкознавства", — стверджує автор на початку своєї статті. Далі він проводить аналізу численних наукових праць Г. Костюка про В-ка й дає їм високопохвальну оцінку. Крім цього, автор підкреслює заслуги Г. Костюка у збереженні архіву В-ка, у виданні Винниченкових творів, а також у спростуванні різних вигадок про В-ка, як ось, наприклад, що "Винниченко був 'совєтофілом', що Винниченко нібито був проти творення українського війська і що він виступав у захист Шварцбарда — убивці С. Петлюри. Ці ганебні наклепи на Винниченка Г. Костюк спростував і документально довів, що вони вигадані, щоб скомпромітувати видатного українського письменника й державного діяча. Г. Костюк документально довів, що В. Винниченко не був допущений на судовий процес Шварцбарда, бо він відкрито заявив, що на суді він виступатиме проти Шварцбарда в захист С. Петлюри" й ін.

2626. Онишкевич, Лариса. *"У світі ідей і образів".* Григорій Костюк. *У світі ідей і образів.* Вибране. Критичні та історико-літературні роздуми, 1930-1980. "Сучасність", 1983. — "Свобода", Джерсі Сіті, 28. XII. 1983, ч. 246, с. 2. (Б)

Позитивна рецензія на книгу Г. Костюка, у тому й на його статтю *Світ Винниченкових образів та ідей* у цій книзі (див. ч. 2573).

2627. Полтава, Леонід. *Правда про голого короля.* — "Національна трибуна", Нью-Йорк, 20. II. 1983, ч. 8, с. 2. (Б)

Наскрізь неґативна рецензія на "розкладову п'єсу" В-ка *Чорна Пантера і Білий Ведмідь* і на її виставу, що відбулася 16. XI. 1980 в Нью-Йорку під керівництвом Л. Крушельницької. "На еміґрації вже були голоси правди про творчість політичного перебіжчика — Володимира Винниченка. Але ті голоси постійно заглушували барабани славословій на адресу В. Винниченка, які лунали збоку УВАН (пп. Костюк-Подоляк, Лавріненко-Дивнич, проф. Шевельов-Шерех)" та ін. Рецензент називає цих літературознавців "пропаґаторами винниченківської халтури", а самого В-ка "друго- чи й третьорядним письменником". "Ненормальним є лише те, що згадана вище закордонна група і далі вперто намагається накидати українській еміґрації фальшиві поняття про літературну вартість В. Винниченка — монету, яка ніколи не була справжньою, дзвінкою, українською" (пор. ч. 1887).

2628. с-кий, в. [крипт. Володимира Скорупського]. *Студія мистецького слова Лідії*

Крушельницької з Нью-Йорку в Торонто. — "Новий шлях", Торонто, 5. XI. 1983, ч. 45, с. 12. (У)

Рецензія на вистави п'єс: В-ка *Чорна Пантера і Білий Ведмідь* та Н. Забіли *Троянові діти.* Вистави відбулися в Торонто 22 і 23. X. 1983 у виконанні Студії мистецького слова з Нью-Йорку під керівництвом Л. Крушельницької. Перед виставами відбулася 16. X. 1983 зустріч торонтського громадянства з Л. Крушельницькою. Під час цієї зустрічі Д. Струк виголосив доповідь про В-ка та його творчість, давши окремо характеристику Винниченкових драм. Обидві вистави пройшли з успіхом. П'єса В-ка "нагадала глядачам про проблеми такі актуальні сьогодні в усьому світі і виявила, наскільки В. Винниченко вже 60 років тому зумів їх відчути".

2629. Струк, Данило-Гусар-. *Хто такий Борис Подоляк?* — "Слово", Едмонтон, 1983, зб. 10, с. 428-439. (У)

Це текст доповіді, яку автор виголосив на ювілейній конференції УВАН у Нью-Йорку 6. XI. 1982 для відзначення 80-річчя Бориса Подоляка (псевд. Григорія Костюка). Розглядаючи науково-дослідницьку й публіцистичну діяльність ювілята, автор звертає увагу на його праці з ділянки винниченкознавства, а також його заслуги для збереження архіву В-ка.

2630. Стус, Василь. *З таборового зошита.* — "Сучасність", Мюнхен, XI, 1983, ч. 11, с. 78-91. (Б, У)

Із щоденника політв'язня КҐБ-івських концтаборів. Згадки про "авторів першоклясних — таких, як Винниченко, Хвильовий, Підмогильний", також про *Соняшну машину* В-ка.

2631. *Українська суспільно-політична думка в 20 столітті;* документи і матеріяли. Упорядкували Тарас Гунчак і Роман Сольчаник. Бібліотека "Прологу" і "Сучасности", ч. 157. — [Мюнхен] "Сучасність", 1983. 3 т. (У)

У цьому збірнику надруковано серед інших матеріялів також низку документів, що їх автором був В-ко (напр., універсали УЦРади, декларації Ген. Секретаріяту, Директорії тощо) і теж декілька Винниченкових статтей (як ось *Рано втомлюватись, Про українську державність, Революція в небезпеці* й ін.).

2632. Хвильовий, Микола. *Твори в п'ятьох томах.* — Нью-Йорк, Об'єднання Українських Письменників "Слово" і Українське в-во "Смолоскип", 1983, т. 4. (У)

Згадки про В-ка в памфлетах Хвильового й у редакційних примітках П. Голубенка та Г. Костюка.

1984

2633. Бараболяк, Микола. *"Націоналізм колись і тепер"... насправді інший?* — "Свобода", Джерсі Сіті, 5. V. 1984, ч. 85, с. 2, 4. (Б)

Згадка про В-ка: "Не тільки Міхновського, але й соціяліста Петлюру, і ще лівішого Винниченка, треба вважати українськими націоналістами, бо створення української незалежної держави було їх первинним завданням, хоч під впливом модного тоді соціялізму проєктували водночас і суспільний устрій тої держави".

2634. Василенко, Ростислав. *І чого вони їздять?* — "Нові дні", Торонто, III. 1984, ч. 409, с. 27–28.
_____. "Украпрес", Ґрілі, III–IV. 1984, ч. 25, с. 14–15. (Б)

Звідомлення з панельного вечора в Карлтонському університеті в Оттаві 1983 року (точнішої дати не подано). Доповідачами були гості з України: поет Б. Олійник, член Академії наук УРСР І. Дзеверін і університетські професори П. Кононенко й І. Дузь. Після доповідей ставлено запитання, які призводили до конфліктів між слухачами й доповідачами. І так, напр., зауваження Р. Василенка, що не можна говорити про українську драматургію, не згадавши Винниченка, "викликало бурю протестів з боку панелістів. Дузь майже криком заявив, що Винниченко ворог народу і що радянський народ вигнав своїх ворогів і т. д.".

2635. Грушецький, Дм. *Невгомонний Костюк.* — "Українські вісті", Детройт, 19. II. 1984, ч. 8, с. 5. (Б, У)

Про літературознавчу й видавничу діяльність Григорія Костюка, який "відкрив нам" В–ка, їздив до Франції, зберіг рукописи В–ка і тепер видає їх друком. Завдяки Г. Костюкові, "багато з нас 'знайомиться' аж тепер з Винниченком". І так, напр., про Винниченкову збірку оповідань *Намисто* за редакцією Г. Костюка автор пише: "Читаючи її, хочеться просто кричати з обурення, що такі справжні перлини для юнаків чомусь приховувалися, ніколи навіть не входили в лектури шкільні. Тут кожне оповідання має шляхетну мораль, подану так просто, так дохідливо. Який справді великий знавець дитячої душі був Винниченко!".

2636. Дибко, Ірина, *Перегляд оповідання "Щось більше за нас" Володимира Винниченка.* — "Рідна школа", Нью-Йорк, V. 1984, ч. 2, с. 22–23. (А)

Спочатку декілька біографічних даних В–ка. Зокрема авторка підкреслює, що "його драми в перекладах ставилися на сценах багатьох европейських театрів". Далі авторка переказує докладно зміст цього Винниченкового оповідання, подає свою психологічну аналізу обох персонажів оповідання, з'ясовує мотивацію їхніх вчинків та обмірковує головну ідею твору.

"Рідна школа" — це журнал призначений для учасників українознавчих курсів. Тому авторка наприкінці, в допомогу вчителеві, ставить читачам кілька контрольних запитань про це Винниченкове оповідання.

2637. Кедрин, Іван. *Безталанна постать розчарованого ідеаліста.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 11. IV. 1984, ч. 68, с. 2. (Б)

Рецензія на книгу спогадів політв'язня Данила Шумука *Пережите і передумане* (Детройт, 1983). При цьому про В–ка: "Чи можна заперечувати, що патріотами були Хвильовий, Скрипник, чи Винниченко, який видавав у Відні комуністичний тижневик і дав себе спокусити поїхати до Харкова на пост віцепрем'єра УРСР?".

2638. Кедрин, Іван. *Досліди над українською політичною думкою.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 18. II. 1984, ч. 32, с. 2–3. (Б)

Рецензія на кн. Тараса Гунчака й Романа Сольчаника *Українська суспільно-політична думка в 20 столітті* (див. ч. 2631). Згадка про В–ка: "Три томи В. Винниченка *Відродження нації* насичені злобними заввагами, які наближують цей твір до роду пашквілів, і ще більше це стосується *Року на*

Великій Україні Осипа Назарука, проте в обох тих творах, без уваги на несприйнятливу нам тенденцію, є таки чимало вартісного документального матеріялу".

2639. Кравченко, Богдан. *Національне відродження та робітнича кляса на Україні в 1920-их роках.* — "Сучасність", Мюнхен, I-II. 1984, ч. 1-2, с. 104-118. (Б, У)

Текст доповіді автора на кольоквіюмі *Національне й культурне відродження на Україні 1917-1933 років*. Кольоквіюм відбувся 25-26. XI. 1982 у Сорбонському університеті в Парижі. У доповіді згадки про те, що 1919 року після приходу до влади Директорії УНР українські робітники "з ентузіязмом сприйняли запропонований Винниченком радикальний курс", а в 1920-их роках В-ко належав на Україні до "найпопулярніших авторів".

2640. Кремінярська, Марія. *Чому "Нові дні" реабілітують В. Винниченка?* — "Нові дні", Торонто, VI. 1984, ч. 412, с. 31. (Б)

Авторка дає позитивну оцінку перевиданій нещодавно у в-ві "Нових днів" драмі В-ка *Між двох сил*: "Прочитала з захопленням, бо все, що відбувається в цій драмі, відбувалося в ті величні й трагічні дні чи не в кожній українській родині". Одначе авторка невисокої думки про Винниченкову "несамовиту, чисто російську драму *Чорна Пантера*". Подібно й з іншими творами В-ка: "Його оповідання хороші. Його романи сенсаційно-бульварні" й т. ін.

2641. Міршук, Данило. *Книга про творчість відважних.* — "Нові дні", Торонто, I. 1984, ч. 407, с. 15-18. (Б)

Рецензія на кн. Г. Костюка *У світлі ідей і образів*. Спочатку рецензент підкреслює, що Г. Костюк це "впорядник і опікун літературно-художнього фонду Володимира Винниченка, автор книги *Винниченко та його доба*, впорядник та головний редактор *Щоденника* Винниченка" й ін. Далі рецензент аналізує поміщену в цій кн. статтю Г. Костюка *Світ Винниченкових образів та ідей*, написану до 100-річчя від дня народження В-ка (див. ч. 2573).

2642. *Наукова діяльність проф. Ю. Бойка в насвітленні німецького вченого.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 1. III. 1984, ч. 39, с. 2, 4. (Б)

У західньонімецькому славістичному журналі "Zeitschrift für Slavische Philologie" (1983, т. 43, ч. 1) появилася позитивна рецензія Г. Ріоселя на кн. Ю. Бойка *Gegen den Strom* — збірку літературознавчих есеїв. У цій кн. є також окремий есей про В-ка (див. ч. 2813). Рецензію німецького вченого переклала на українську мову Іванна Чорнобривець.

2643. *Огляд діяльности Міністерства закордонних справ.* У кн.: *Джерела до новітньої історії України. Українська революція.* Документи 1919-1921 (с. 343-363). — Нью-Йорк, УВАН у США, 1984, т. 2. (У)

Текст документу, що його вислало Міністерство закордонних справ УНР 18. XI. 1920 з Тарнова до Дипломатичної місії УНР у Римі. У розділі *Конференція прибалтійських держав у Ризі* міністерство інформує, що литовський уряд поставився неґативно до питання участи УНР у згаданій конференції. "Головно під впливом Винниченка литовський уряд віднісся до нас неприхильно". Віцеміністер закордонних справ Литви Клімас познайомився в Москві з В-ком,

"який дав йому повну характеристику Головного Отамана Петлюри та його уряду".

2644. Рибалка, Д. *Відгук на статтю "Чи варто роз'ятрювати рану?"* — "Нові дні", Торонто, II. 1984, ч. 408, с. 30–31. (Б)

Полеміка з Ніною Марченко, авторкою вищеназваної статті, надрукованої в г. "Українська думка" (див. ч. 2623). Д. Рибалка вважає, що "одним із тих, хто серед тодішніх керівників найкраще розумів прагнення свого народу, був Володимир Кирилович Винниченко. Коли б тодішні керівники української революції зрозуміли далекозорого політика Винниченка в справі будівництва нашої держави й негайно застосували б його програму в життя, то сьогодні господарями України були б не московські окупанти, а українські люди. Але Винниченко був не тільки політиком і творцем Української Держави, а й був обдарованим талановитим письменником, на творах якого просвітилася не одна людина. Хто прочитає його роман *Соняшна машина*, той до кінця свого життя буде чесним до себе і до людей. Поборювати таку ідею і її автора, який при допомозі своєї *Соняшної машини* в радянських умовах виступав на захист обдуреного й поневоленого Леніном українського народу, — це великий гріх супроти України".

3. ІНШИМИ МОВАМИ

Англійською

1917

2645. *Kiev Soviet defeats bolsheviki.* — "New York Times", 7. XII. 1917, No. 21.867, p. 4. (Б)

Серед інших вісток з України подано, що "український прем'єр Винниченко заявив про конечність співпраці між Україною та іншими автономними частинами".

1918

2646. *Allies and the Ukraine. French gold loan.* — "The Times", London, 15. I. 1918, No. 41687, p. 6. (Б)

Про звітну доповідь В-ка в УЦРаді та про французьку позику Україні (див. також ч. 2647).

2647. *France lends to Ukraine.* — "New York Times", 16. I. 1918, No. 21.907, p. 3. (Б)

Одеський кореспондент "Нью-Йорк Таймс"-у повідомляє, що Франція позичила Україні два мільйони золотих рублів. "Президент Секретаріяту України генерал Винниченко у своєму довгому звіті [Українській Центральній] Раді заявив, що Франція, США, Англія, Бельгія і Румунія є дуже зацікавлені в створенні Української Республіки. Він додав: 'Як люди обережні, вони вагаються визнати республіку повністю. Але, якщо вони вважатимуть це доцільним, вони простягнуть нам свої руки, які ми приймемо, якщо вважатимемо це потрібним'. Генерал Винниченко назвав Україну оазою порядку й конституційної політики".

2648. *Russia shuts off diplomat's credit.* — "New York Times", 3. II. 1918, No. 21.925, p. 3. (Б)

Вістка про зайняття Києва більшовиками. "Вечірні [петербурзькі] газети повідомляють, що президент Секретаріяту України Винниченко та інші члени української Ради — арештовані".

1919

2649. *New Ukrainian cabinet.* — "The Times", London, 20. II. 1919, No. 42029, p. 8. (Б)

Повідомлення, що у Вінниці створено коаліційний український уряд. "Винниченко відійшов з української Директорії, а її головою став генерал Петлюра. Прем'єр-міністром призначено колишнього міністра Остапенка".

1932

2650. United States. State Department. *Papers relating to the foreign relations of the United States.* 1918. Russia. — Washington, United States Government Printing Office, 1932. 3 v. (Б)

Американський консул у Києві Дженкінс у своєму звіті штатному секретареві США Ленсінґові від 1. III. 1918 повідомляє про зайняття Києва австро-німецькими військами. Розглядаючи причини цієї події, Дженкінс звітує: "Тепер стало ясно, що провідні діячі української Ради з колишнім прем'єр-міністром Винниченком і президентом Грушевським були австрофілами. Повертаючись до Києва з допомогою австрійських і німецьких збройних сил, ці лідери попросту виконують свій первісний плян. Уряд Ради намагався вселити населенню ідею, що Україна повинна бути цілком незалежна. Одначе загально вважається, що це неможливе, бо Україна не в силі правити сама собою. Дуже сумнівно, чи народ як цілість бажає повної незалежности" (т. 2, с. 673).

1935

2651. Chamberlin, William Henry. *The Russian revolution 1917-1921.* — New York, The Macmillan Co., 1935. 2 v. (Б)

Згадки про політичну діяльність В-ка, як голови Директорії УНР, напр., про те, як у 1919 році В-ка відвідала жидівська делеґація з проханням про охорону від антижидівських погромів. В-ко обіцяв делеґатам "ужити всіх доступних йому засобів, але висловив також декілька критичних зауважень про симпатії деяких жидів до більшовизму" (с. 229).

1940

2652. Allen, W. E. D. *The Ukraine; a history.* — Cambridge, University Press, 1940. 404 p. (Б)

У розділі *Hrushevsky and Vinnichenko* (с. 275-287) подано історію початків УЦРади та ролю Грушевського й В-ка в її створенні. Згодом значення Грушевського зменшилося і "рішення Ради робилися під впливом Винниченка". Не подавши джерела, автор цитує висловлювання В-ка про те, що УЦРада "мріяла сперти свій авторитет на допомозі чужих буржуазних держав", що вона не мала підтримки населення й т. ін. У дальших розділах мова йде про конфлікт між В-ком і Петлюрою, про вимушений Антантою вихід В-ка з Директорії тощо. У біографічній довідці про В-ка згадано його літературну творчість ("романи писані по-російськи"). У книзі чимало неточностей, перекручених фактів, назв і прізвищ (напр. Чехівського названо Шаховським, В-кові дано ім'я Марк та ін.).

1944

2653. Chamberlin, William Henry. *The Ukraine; a submerged nation.* — New York, The Macmillan Co., 1944. 91 p. (Б)

Згадки про В-ка, що "хотів проголосити в Україні 'уряд робітників і селян', який різнився б від більшовизму мало чим, хіба тільки своїм націоналістичним забарвленням".

1946

2654. Margolin, Arnold D. *From a political diary.* Russia, the Ukraine, and America 1905-1945. — New York, Columbia University Press, 1946. 250 p. (Б)

Спогади колишнього віцеміністра закордонних справ УНР. Згадки про політичну діяльність В-ка в УЦРаді й у Директорії УНР.

1949

2655. *Ukraine and its people.* A handbook with maps, statistical tables and diagrams. Edited by I. Mirchuk. — Munich, Ukrainian Free University Press, 1949. 280 p. (Б)

Збірна праця. Іван Мірчук, автор розділу *Cultural life,* передруковує тут в англійському перекладі свою характеристику В-ка з кн. *Handbuch der Ukraine* (див. ч. 2805, 2808).

1951

2656. Carr, Edward Hallett. *The Bolshevik revolution 1917-1923.* — New York, The Macmillan Co., 1951, v. 1. (Б)

Згадки про створення Генерального Секретаріяту під керівництвом В-ка, переговори В-ка з французьким делеґатом ген. Табуї і визнання Францією УНР, про Директорію під проводом В-ка й ін. Автор називає В-ка "найчеснішим з провідників українського націоналізму". У книзі часті посилання й цитати з Винниченкового *Відродження нації.*

2657. Manning, Clarence A. *Twentieth-century Ukraine.* — New York, Bookman Associates, c1951. 243 p. (Б)

Про В-ка як лідера УСДРП, голову Генерального Секретаріяту УЦРади, організатора й голову Директорії УНР та ін.

2658. *Volodimir Vinnichenko.* — "Svoboda" (Weekly supplement), Jersey City, 2. IV. 1951, No. 14, p. 1. (Б)

Посмертна згадка. Декілька даних про політичну діяльність і літературну творчість В-ка.

2659. *Volodymyr Vynnychenko.* — "The Ukrainian Quarterly", New York, Winter 1951, No. 1, p. 88. (У)

З приводу смерти В-ка подано коротку біографію покійного. Наприкінці сказано, що "його земляки або хвалили, або безжалісно критикували його політичну діяльність". Але "місце Винниченка в модерній українській літературі безперечне. Він написав низку оповідань та драматичних творів великої вартости".

1952

2660. *Ukrainian statesman is lauded.* — "Winnipeg Tribune", 10. III. 1952. (А)

Звідомлення з доповіді Томи Кобзея у Вінніпеґу про життя і літературну творчість В-ка.

1953

2661. Lawrynenko, Jurij. *Ukrainian communism and Soviet Russian policy toward the Ukraine.* An annotated bibliography, 1917-1953. — New York, Research program on the U.S.S.R., 1953. 454 p. (Б)

26 бібліографічних позицій про публіцистичні писання В-ка та літературу про нього.

2662. Manning, Clarence A. *Ukraine under the Soviets.* — New York, Bookman Associates, [c1953]. 223 p. (А)

Про політичну діяльність В-ка в УЦРаді й Директорії УНР. Автор покликається також на Винниченків *Лист до українських робітників і селян* (див. ч. 480), в якому В-ко свідчить, що українська мова на має в Україні належних прав і що російські комуністи вважають навіть українських комуністів потенційними контрреволюціонерами.

2663. Slonim, Marc. *Modern Russian literature from Chekhov to the present.* — New York, Oxford University Press, 1953. 467 p. (Б)

Згадка про роман В-ка *Чесність з собою.*

1954

2664. Hirniak, Yosyp. *Birth and death of the modern Ukrainian theater.* In; *Soviet theaters 1917-1941;* a collection of articles by Yosyp Hirniak, Serge Orlovsky, Gabriel Ramensky, Boris Volkov, and Peter Yershov (p. 256-338). — New York, Research program on the U.S.S.R., 1954. 371 p. (П)

Спогади про вистави п'єс В-ка в різних театрах та позитивні оцінки його драматичної творчости. "Винниченко приніс до театру енерґійний політичний і мистецький темперамент" та "ввів на сцену модерну виставу".

2665. Majstrenko, Iwan. *Borot'bism;* a chapter in the history of Ukrainian communism. Translated by George S. N. Luckyj. — New York, Research program on the U.S.S.R., 1954. 325 p. (Б)

Численні згадки про політичну діяльність В-ка в УЦРаді й Директорії УНР, про його керівну ролю в підготові протигетьманського повстання, пізніші його переговори з угорським диктатором Бела Куном тощо.

1956

2666. Luckyj, George S. N. *Literary politics in the Soviet Ukraine 1917-1934.* — New York, Columbia University Press, 1956. 323 p. (Б)

Про "дуже визначного романіста й драматурга" В-ка та про його політичну діяльність. Також про публікування Винниченкових творів у радянських в-вах у 20-их рр.

1958

2667. Adams, Arthur E. *The Bolsheviks and the Ukrainian front in 1918-1919.* — "The Slavonic and East European Review", London, VI. 1958, No. 87, p. 396-417. (Б)

Згадка про "українських націоналістів Володимира Винниченка й Симона Петлюру", які підняли протигетьманське повстання і проголосили республіканський уряд.

2668. Derzhavyn, Volodymyr. *Post-war Ukrainian literature in exile.* — "The Ukrainian Review", London, Autumn 1958, No. 3, p. 30-40. (Б)

Про В-ка: "Володимир Винниченко (1880-1953 [?]), фактичний основник натуралізму в українській прозі, був у свій час безпідставно прославлюваний як великий белетрист, драматург і партійний політик (прокомуністичного напрямку). Останні два [?] десятиліття свого життя він провів у політичній і літературній ізоляції у Франції, де писав дуже мало [?], одначе не в силі був осягнути свій колишній мистецький рівень. Його останній роман на повоєнну соціяльну тему *Нова заповідь* (1949) — це попросту дуже скучна суміш утопічної пропаґанди й стереотипної пригодницької оповіді" (пор. ч. 1909, 1915, 1917, 3349).

1959

2669. Pidhayny, Semen. *Ukrainian national communism.* — "Ukrainian Review", Munich, 1959, No. 7, p. 45-64. (Б)

Переклад з української (Ориґінал див. ч. 2093).

1961

2670. *The Russian Provisional government 1917;* documents. Selected and edited by Robert Paul Browder and Alexander F. Kerensky (Hoover Institution Publications). — Stanford, Stanford University Press, 1961. 3 v. (Б)

Подано текст промови В-ка на 2-му Всеукраїнському військовому з'їзді, повідомлення про створення Ген. Секретаріяту з В-ком на чолі, проєкт договору про автономію України, що його вручив Тимчасовому урядові В-ко, і текст телеграми до В-ка, якою Тимчасовий уряд викликав його до Петрограду для вияснень у справі Українських Установчих Зборів.

2671. Slonim, Marc. *Russian theater from the Empire to the Soviets.* — Cleveland, The World Publishing Co., 1961. 354 p. (А)

Згадка про драматургію В-ка.

2672. *Vinnichenko, Vladimir Kirilovich* (1880-1951). In: *McGraw-Hill encyclopedia of Russia and the Soviet Union.* — New York, McGraw-Hill, 1961. 624 p. (У)

Невеличке гасло (15 рядків) про В-ка, "українського націоналістичного революційного провідника, письменника і драматурга".

1962

2673. Sullivant, Robert S. *Soviet politics and the Ukraine.* — New York, Columbia University Press, 1962. 438 p. (Б)

Згадки про В-ка: напр., про його переговори з більшовиками у справі мирового договору і про суперечки між більшовицькими лідерами з приводу цього. І так на 7-му з'їзді Російської комуністичної партії 8. III. 1918 Ленін заявив: "Коли товариш Троцький висуває нову вимогу: 'Обіцяйте, що не підпишите мирового договору з Винниченком', я відповідаю, що ні в якому випадку я на цю вимогу не погоджуся". Автор розглядає також поїздку В-ка до Москви й Харкова в 1920 році, під час якої йому запропонували становища голови уряду й комісара закордонних справ та члена ЦК КП(б)У. "Одначе, після короткого перебування в Україні він відмовився прийняти ці становища і, висловивши жахливі передбачення про майбутнє радянської держави, повернувся на еміґрацію".

1963

2674. Adams, Arthur E. *Bolsheviks in the Ukraine.* The second campaign, 1918-1919. — New Haven, Yale University Press, 1963. 440 p. (Б)

Автор присвячує багато уваги політичній діяльності В-ка в добу Директорії. Він обговорює підпільну підготову В-ка до протигетьманського повстання; договір В-ка з більшовиками в жовтні 1918 р.; конфлікт з Петлюрою; Винниченкову Декларацію Директорії від 26. XII. 1918; переговори Директорії з представником Франції Фрайденберґом, який поставив вимогу негайного усунення з українського уряду "більшовика" В-ка і "бандита" Петлюри; резиґнацію В-ка із становища голови Директорії, щоб таким чином з'єднати допомогу Франції в боротьбі України проти більшовиків (пор. ч. 2803).

2675. *Vynnychenko, Volodymyr.* In: *Ukraine:* a concise encyclopaedia. — Toronto, University of Toronto Press, 1963-1971. 2 v. (Б)

В обидвох томах численні інформації про В-ка як політика і письменника. І так, напр., про політичну діяльність В-ка напередодні революції подано, що у Волинському полку в Петербурзі "існувала підпільна українська соціял-демократична організація, яка одержувала директиви від Володимира Винниченка, що жив нелеґально в Москві й подорожував таємно до Петербурґу". Докладніше з'ясовано його діяльність в добу УЦРади, зокрема переговори делеґації УЦРади під його проводом з Тимчасовим урядом у Петербурзі, його керівну участь у протигетьманському повстанні й у Директорії, а також його поїздку на Україну 1920 р. Чимало уваги присвячено В-кові як письменникові, подаючи огляд і оцінку його прозових та драматичних творів і підкреслюючи їхню широку популярність. "Винниченко вийшов поза межі етнографічного театру, наближаючися до драм Джона Ґелсворти й Авґуста Стріндберґа".

1964

2676. Krawciw, Bohdan. *Volodymyr Vynnychenko.* In: *Their land:* an anthology of Ukrainian short stories (p. 166). — Jersey City: Svoboda Press [1964]. 325 p. (Б)

Біографічні дані В-ка і коротка характеристика головних його творів.

2677. Luciw, Luke. *Ukrainian short stories.* In: *Their land:* an anthology of Ukrainian short stories (p. 7-14). — Jersey City, Svoboda Press [1964]. 325 p. (Б)

Довідка про В-ка, в якій, м. ін., сказано: "Він увійшов у літературу як оригінальна особистість. Не ідеалізував своїх героїв, а радше сміливими штрихами виявляв їхні слабі сторінки [...]. Схилявся перед 'красою і силою' ". Також згадка про політичну діяльність В-ка.

2678. Pipes, Richard. *The formation of the Soviet Union* (Communism and nationalism, 1917-1923). Revised ed. — Cambridge, Mass., Harvard University Press, 1964. 365 p. (Б)

Автор подає інформації про політичну діяльність В-ка в 1917-1920 рр., зокрема про його участь у створенні УЦРади й керівництво Генеральним Секретаріятом, його переговори з російським Тимчасовим урядом, керівну участь у підготуванні протигетьманського повстання й у діяльності Директорії, конфлікти з Петлюрою, вихід В-ка з Директорії та виїзд на еміґрацію, а згодом поїздку до Москви й Харкова.

1966

2679. Bohdaniuk, Volodymyr. *Symon Petlura: national hero of Ukraine.* — "The Ukrainian Review", London, Summer 1966, No. 2, p. 6-12. (Б)

Згадка про конфлікт у 1917 році між С. Петлюрою і керівними членами Генерального Секретаріяту УЦРади через те, що "Петлюра протиставився 'лівим' тенденціям прем'єра Винниченка й у результаті був примушений відійти із секретаріяту війни".

2680. Pidhainy, Oleh S. *The formation of the Ukrainian Republic.* — Toronto, New Review Books, 1966. 685 p. (Б)

Численні інформації про політичну діяльність В-ка в добу УЦРади.

1967

2681. Bedriy, Anatol W. *Mykola Mikhnovskyi — first theoretician of modern Ukrainian nationalism.* — "The Ukrainian Review", London, Summer 1967, No. 2, p. 44-64. (Б)

Описуючи політичну боротьбу М. Міхновського з В-ком у 1917 р., автор цитує Петра Мірчука, що "автономісти мали в особі Володимира Винниченка набагато спритнішого тактика, аніж націоналісти в особі Міхновського, який був ідеалістом і романтиком, а Винниченко був безоглядним опортуністичним демагогом" (бібліографічного джерела цього вислову П. Мірчука не подано). Коли

Міхновський домагався створення української збройної сили, то "Винниченко виступив з протилежною тезою, базованою на соціялістичному пацифізмі, що армія непотрібна українському народові, бо вона стала б знаряддям нового клясового поневолення" (джерела цього вислову В-ка також не подано).

2682. Krahl, Wolfgang. *The Ukrainian revolution fifty years ago.* — "The Ukrainian Review", London, Autumn 1967, No. 3, p. 8-19. (Б)

Автор подає короткий огляд подій української революції, в т. ч. і про "письменника Володимира Винниченка, що став першим прем'єр-міністром України".

2683. Luznycky, G. *Vynnychenko, Volodymyr.* In: *New catholic encyclopedia.* — New York McGraw-Hill Book Co., 1967, v. 14, p. 759-760. (Б)

Подавши біографічні дані В-ка, автор коротко з'ясовує його політичну діяльність і підсумовує її так: "Його як політика загально вважали соціялістом з нахилом до марксизму, хоч він залишився палким націоналістом". Далі автор подає огляд літературної творчости В-ка. Загальна характеристика тієї творчости: "Винниченко відкидав усяку мораль і проголошував 'чесність з собою', яка виправдовує кожний вчинок, якщо його зроблено згідно з 'волею, розумом і серцем'. Одначе згодом, у *Записках Кирпатого Мефістофеля* (1917) він змінив цю філософію".

2684. Stachiw, Matthew. *Ukraine and Russia.* An outline of history of political and military relations (December 1917-April 1918). Transl. from Ukrainian by Walter Dushnyck. — New York: Ukrainian Congress Committee of America, Inc., 1967. 215 p. (Б)

Згадки про політичну діяльність В-ка в добу УЦРади.

2685. Trotsky, Leon. *The history of the Russian revolution.* Translated from the Russian by Max Eastman. — Ann Arbor, The University of Michigan Press, 1967. 3 v. in 1. (Б)

Переклад з російської (Оригінал див. ч. 3068).

2686. Woropay, Valentyna. *The struggle for Ukrainian independence in 1917-1918.* — "The Ukrainian Review", London, Autumn 1967, No. 3, p. 20-36. (Б)

Згадки про політичну діяльність В-ка в добу УЦРади, напр., про створення Генерального Секретаріяту з В-ком на чолі, про поїздку делеґації УЦРади під проводом В-ка до Петрограду на переговори з Тимчасовим урядом, про зустріч В-ка з послами Франції й Англії в Києві та ін.

1968

2687. Dzyuba, Ivan. *Internationalism or russification?* A study in the Soviet nationalities problem. Preface by P. Archer. Edited by M. Davies. — London, Weidenfeld and Nicolson [c 1968]. 240 p. (Б)

Переклад з української (Оригінал див. ч. 2270).

2688. Goldelman, Solomon I. *Jewish national autonomy in Ukraine 1917-1920.* Translated

from Ukrainian by Michael Luchkovich. — Chicago, Ukrainian Research and Information Institute, 1968. 131 p. (Б)

Переклад з української (Оригінал див. ч. 2187).

2689. Reshetar, John S. *The Ukrainian revolution in retrospect.* — "Canadian Slavonic Papers", Toronto, Summer 1968, No. 2, p. 116-132. (Б)

Автор вказує на політичне роздвоєння В-ка — "націоналіста, який одночасно служив справі міжнародного соціялізму. Винниченко, хоч і був обурений більшовицьким наїздом на Україну в січні 1918, одначе влітку 1918 вів переговори з послідовниками Леніна про допомогу для повалення гетьманату". Автор осуджує також особисте суперництво В-ка й Петлюри.

2690. Walsh, Warren Bartlett. *Russia and the Soviet Union.* A modern history. New ed., revised and enlarged. — Ann Arbor, The University of Michigan Press, [1968]. 682+xxiv p. (Б)

Згадки про політичну діяльність В-ка в добу УЦРади й Директорії.

1970

2691. Florinsky, Michael T. *Russia:* a history and an interpretation. — Toronto, The Macmillan Co., 1970. 2 v. (Б)

Автор твердить, що український національний рух був "слабким і штучним творивом, вирощеним під австрійською протекцією в Галичині, а його вплив обмежувався до невеличкої групи інтелектуалів (історик М. Грушевський, письменник М. [?] Винниченко, журналіст С. Петлюра), які, користуючися російським безладдям, змогли тимчасово надати кволому українському націоналізмові вигляду живучости" (т. 2, с. 1424). Із книги В. Аллена *The Ukraine* (див. ч. 2652) автор цитує висловлювання В-ка про те, що УЦРада "не репрезентувала народу й не мала фактичної влади".

2692. *Khrushchev remembers.* With an introduction, commentary and notes by Edward Crankshaw. Translated and edited by Strobe Talbott. — Boston, Little, Brown and Co., 1970. 639 p. (Н)

Згадка про те, що Хрущов не раз порівнював себе до Піні, героя Винниченкового оповідання *Талісман* (с. 43).

2693. Lenin, V. I. *Telegram to F. Y. Kon.* Collected works. 4th ed. — Moscow, Progress Publishers, 1970, v. 44, p. 372. (Б)

Переклад з російської (Оригінал див. ч. 3091).

2694. Mazlakh, Serhii and Shakhrai, Vasyl'. *On the current situation in the Ukraine.* Edited by Peter J. Potichnyj. Introduction by Michael M. Luther. — Ann Arbor, The University of Michigan Press, c1970. 220 p. (Б)

Переклад з української (Оригінал див. ч. 2256).

2695. Onyshkevych, Larissa M. L. *Trends in modern Ukrainian dramaturgy.* — "Lambda Letter", Philadelphia (University of Pennsylvania), IV, 1970, No. 2, p. 5-6.

(А)

Розглядаючи філософсько-мистецькі напрями в українській драматургії, авторка стверджує, що В-ко "ввів екзистенціялізм в европейський театр такими п'єсами, як *Дисгармонія, Брехня, Чорна Пантера і Білий Ведмідь* та ін. Його п'єси були перекладені на німецьку, італійську, польську, жидівську, російську й татарську мови. Вони йшли довго й успішно в театрах Берліну, Ляйпціґу, Дрездену, Риму й інших міст. Улюбленою проблемою більшости Винниченкових п'єс є індивідуальне шукання своєї власної абсолютної правди".

2696. Stewart, George. *The White armies of Russia.* A chronicle of counter-revolution and Allied intervention. — New York, Russell & Russell, 1970. 469 p. (Б)

Короткі біографічні дані В-ка і згадки про різні етапи його політичної діяльности в 1917-1920 рр.

1971

2697. Fedyshyn, Oleh S. *Germany's drive to the East and the Ukrainian revolution, 1917-1918.* — New Brunswick, Rutgers University Press, 1971. 401 p. (Б)

Згадки про неґативне становище В-ка до німецької інтервенції в Україні 1918 року і про його домагання димісії Ігоря О. Кістяковського з гетьманського кабінету міністрів. Посилання на Винниченкове *Відродження нації.*

2698. Pidhainy, Oleh S. & Pidhainy, Olexandra I. *The Ukrainian Republic in the great East-European revolution: a bibliography.* — Toronto, New Review Books, 1971-75. 2 v. (Б)

75 бібліографічних позицій про публіцистичні праці В-ка й літературу про нього.

1972

2699. Reshetar, John S. *The Ukrainian revolution, 1917-1920* (A study in nationalism). — New York, Arno Press, 1972. 363 p. (Б)

У книзі приділено багато уваги В-кові. Знаходимо тут детальні інформації про різні етапи його політичної діяльности під час української революції, а також численні посилання й цитати з Винниченкових публіцистичних писань, його виступів, заяв, промов тощо.

2700. Treadgold, Donald W. *Twentieth century Russia.* 3d ed. — Chicago, Rand McNally & Co., [1972]. 563 p. (Б)

Окремі згадки про В-ка, напр., про те, що УЦРада створила Генеральний Секретаріят "під керівництвом письменника Володимира Винниченка. Він був членом української соціял-демократичної партії, яка, на досаду російських соціял-демократів в Україні, діяла спільно з українськими націоналістами". Згодом, у час гетьманату, "українські радикальні націоналісти з попередньої Ради, під проводом Винниченка й Петлюри, поставили своєю метою створення незалежної України"; про протест В-ка до російського уряду проти наступу Пятакова на Україну і відповідь більшовицького комісара закордонних справ

Чічеріна й ін.

2701. *Vinnichenko, Vladimir Kirillovich.* — *Who was who in the USSR:* a biographic directory containing 5,015 biographies of prominent Soviet historical personalities. Compiled by the Institute for the Study of the USSR [Institut zur Erforschung der UdSSR], Munich, Germany. — Metuchen, N. J., USA: Scarecrow Press, 1972, p. 583. (Б)

Біографічні дані В-ка і неповний список його творів.

1973

2702. Onyshkevych, Larissa M. L. *Volodymyr Vynnyčenko. "Slovo za toboju, Staline!"* (Polityčna koncepcija v obrazax). Hryhorij Kostjuk, ed. New York, Ukrainian Academy of Arts & Sciences in the U.S., 1971. — "Books Abroad", Norman, Oklahoma, Winter 1973, No. 1, v. 47, p. 185-186. (Б)

Позитивна рецензія на роман В-ка *Слово за тобою, Сталіне!* Після короткого огляду політичної діяльности й літературної творчости В-ка, рецензентка з'ясовує головну ідею твору — колектократію. Тут же підкреслює, що Г. Костюк у своїй передмові до цього твору слушно порівнює ідеї В-ка до теперішніх поглядів А. Сахарова, які одначе творяться приблизно 20 років пізніше. Подавши зміст роману, авторка підсумовує: "У цій книзі психологічне й політичне зображення радянського життя переважно реалістичне. Цікава фабула, напружена атмосфера, психологічна проникливість і захоплюючий стиль — типічні для Винниченкової майстерної руки. Цей твір варто видати також іншими мовами".

2703. Stachiw, Matthew. *Ukraine and the European turmoil 1917-1919* (Shevchenko Scientific Society. Ukrainian Studies. English Section, vls 10-11) — New York, The Shevchenko Scientific Society, 1973. 2 v. (Б, Н)

Ця обширна, 978-сторінкова праця становить одне з найповніших англомовних джерел про політичну діяльність В-ка в добу УЦРади, гетьманату й Директорії. Самі тільки іменні показники до обидвох частин обіймають разом понад 200 позицій про В-ка. У праці подано матеріяли з Винниченкових зустрічей, нарад, переговорів з українськими й закордонними політичними діячами і представниками чужих держав, тексти його урядових актів, універсалів, дипломатичних нот, промов, виступів, заяв тощо, а також коментарі до всіх цих документів. У списках використаної літератури знаходимо численні посилання на публіцистичні праці В-ка й на писання інших авторів про нього.

1974

2704. Onyshkevych, Larissa Maria Lubov Zaleska-. *Existentialism in modern Ukrainian drama:* a dissertation in the department of Slavic languages. — Philadelphia, University of Pennsylvania, 1974, p. 52-62. (А)

Докторська дисертація, яку авторка захистила 1973 року в Пенсільванському університеті у Філядельфії. У 2-му розділі цієї дисертації авторка розглядає Винниченкову драму *Дисгармонія.* "У цій першій п'єсі, як і в наступних своїх творах, Винниченко виявив глибоку увагу до індивідуальної людини та її способу життя, яке, на його думку, слід вести в повній гармонії почуття і розуму, як теж у гармонії між потребами людини і громади. Письменник вірив, що

людина повинна завжди діяти чесно, абож — як кілька десятиліть пізніше висловив ту саму ідею Сартр — у добрій вірі. Винниченко згодом розвинув цю ідею 'внутрішньої гармонії' або 'чесности з собою' у філософську систему 'конкордизму'. Він написав коло двадцяти п'єс і багато романів та став одним з найбільш плодовитих і контроверсійних українських письменників, чиї твори були дуже широко читані. Його п'єси ставилися по всій Україні й Европі в численних перекладах". Авторка переказує зміст *Дисгармонії* і проводить психологічну аналізу її чотирьох головних персонажів.

2705. *Vinnichenko, Vladimir Kirillovich.* In: *Great Soviet encyclopedia:* a translation of the third edition [of Bol'shaia sovetskaia entsiklopedia]. — New York, Macmillan, 1974. Vol. 5, p. 476. (Б)

Переклад з російської (Оригінал див. ч. 3092).

1975

2706. Čyževs'kyj, Dmytro. *A history of Ukrainian literature* (From the 11th to the end of the 19th century). Translated by Dolly Ferguson, Doreen Gorsline, and Ulana Petyk. Edited and with a foreword by George S. N. Luckyj. — Littleton, Ukrainian Academic Press, 1975. 681 p. (Б)

Переклад *Історії української літератури від початків до доби реалізму* (див. ч. 2075).

Хоч ця праця хронологічно не досягає часів В-ка, проте зустрічаємо в ній згадки й міркування про пізнішу творчість В-ка. Напр., розглядаючи драматичні твори Котляревського, автор зауважує, що Винниченкова п'єса *Молода кров* написана під впливом Котляревського. У розділі про театр XIX ст., поруч із справжніми театральними діячами, автор зупиняється також на малоосвічених, примітивних нібирежисерах, "проти яких боролися згодом українські інтелектуали і яких Винниченко назвав збірним іменем Гаркун-Задунайський". Аналізуючи творчість Лесі Українки, автор присвячує окремий абзац поглядам поетеси на творчість В-ка (див. також ч. 3049).

Вищеподаних матеріялів про В-ка нема в українському оригінальному тексті цієї праці (за винятком згадки про Котляревського й В-ка). Пояснення знаходимо в передмові Ю. Луцького до цього англійського перекладу, в якій сказано, що "останній розділ, про реалізм, був виготовлений спеціяльно для цього видання".

2707. Doroshenko, Dmytro. *A survey of Ukrainian history*. Edited, updated (1914-1975), and with an introduction by Oleh W. Gerus. — Winnipeg, Published by the Humeniuk Publ. Foundation, 1975. 873 p. (Б)

Ця книга основана на *Нарисі історії України* Д. Дорошенка в англійському перекладі Ганни Чикаленко-Келлер (*History of the Ukraine,* Edmonton, 1939).У своєму доповненні за рр. 1914-1975 (с. 587-873) О. Ґерус розглядає також політичну діяльність В-ка — його керівну участь у партії соціял-демократів, його переговори з Тимчасовим урядом у Москві, головування в Українському Національному Союзі й у Директорії та, вкінці, його поїздку на Україну в 1920 р. Характеристика В-ка: "Популярний і талановий письменник, Винниченко був людина темпераментна й імпульсивна, схильна до наївних ілюзій про можливість дружнього порозуміння з більшовизмом".

2708. Nahayewsky, Isidore. *History of Ukraine.* 2nd ed. — Philadelphia, "America" Publ. House, 1975. 368 p. (Б)

Згадки про В-ка — про його ноту до центральних держав у зв'язку з переговорами в Бересті Литовському, договір з представником Франції ген. Табуї та його керівну участь у протигетьманському повстанні.

1976

2709. Friedman, Saul S. *Pogromchik:* the assassination of Simon Petlura. — New York, Hart Publishing Co., 1976. 414 p. (П)

Декілька згадок про В-ка та його ролю в антижидівських погромах на Україні 1919 р. Хоч автор не закидає В-кові будь-якої участи в погромах, проте він описує кілька випадків, коли В-ко, як голова Директорії, обіцяв жидівським делеґаціям розглянути справу погромів і покарати винних, але ніколи цих обіцянок не виконав.

2710. Palij, Michael. *The anarchism of Nestor Makhno:* an aspect of the Ukrainian Revolution. — Seattle and London, University of Washington Press [1976]. 428 p. (Б)

Згадки про В-ка — про його головування в Генеральному Секретаріяті, Українському Національному Союзі й Директорії, про ставлення Махна до В-ка і Петлюри, вимогу представника Франції полк. Фрайденберґа усунути В-ка з Директорії, виїзд В-ка за кордон, його переговори з Бела Куном та ін.

2711. *Vynnychenko, Volodymyr.* In: *Modern Slavic literatures.* — New York, Frederick Ungar Publ. Co., 1976, v. 2, p. 526-529. (П)

Переклади уривків із статтей М. Мольнара, Ю. Бойка, С. Зубкова і Є. Шабліовського про В-ка (див. ч. 2266, 2281, 2341, 2364).

1977

2712. Adams, Arthur E. *The great Ukrainian jacquerie.* In: *The Ukraine, 1917-1921:* a study in revolution (p. 247-270). — Cambridge, Mass., Harvard Ukrainian Research Institute, 1977. 424 p. (Б)

Згадки про політичну діяльність В-ка в добу УЦРади й Директорії та цитати з його *Відродження нації.*

2713. Bilinsky, Yaroslav. *The Communist take-over of the Ukraine.* In: *The Ukraine, 1917-1921:* a study in revolution (p. 104-127). — Cambridge, Mass., Harvard Ukrainian Research Institute, 1977. 424 p. (Б)

Аналізуючи причини поразки УЦРади в боротьбі проти більшовиків у 1918 р., автор кількаразово покликається на свідчення "не завжди безстороннього", але "проникливого" В-ка в його *Відродженні нації.* У справі договору В-ка з більшовиками про їхній невтралітет у повстанні Директорії проти П. Скоропадського автор зауважує, що більшовики "напевно не співпрацювали б з Директорією, якби почувалися на силах повалити гетьмана самі". Автор нагадує також вимогу французького представника полк. Фрайденберґа усунути В-ка й Петлюру з Директорії. У підсумках автор зауважує, що "Ленін, як державний муж, перевищував Грушевського, Винниченка і Петлюру. Слід одначе підкреслити, що особистості не були вирішальні; ні Олександер Великий, ні навіть Наполеон не допомогли б Раді в 1918 році" (див. також ч. 456, т. 2, с. 219).

2714. Bohachevsky-Chomiak, Martha. *The Directory of the Ukrainian National Republic.* In *The Ukraine, 1917-1921;* a study in revolution (p. 82-103). — Cambridge, Mass., Harvard Ukrainian Research Institute, 1977. 424 p. (Б)

"Володимир Винниченко — кольоритний, хоч і нестійкий, провідник Української Соціял-Демократичної Робітничої Партії, твердо вірив і в соціялізм і в націоналізм та був переконаний, що українці підтримують і одне і друге", — так характеризує В-ка авторка на початку своєї статті. Далі авторка з'ясовує поодинокі етапи політичної діяльности В-ка в добу гетьманату й Директорії УНР, починаючи відтоді, коли В-ко відмовився від пропозиції П. Скоропадського стати гетьманським міністром та почав, з допомогою М. Шаповала, готувати протигетьманське повстання. 13. XI. 1918 створено Директорію з В-ком на чолі. В-ко написав тоді маніфест Директорії — заклик до повстання. "Упродовж своєї політичної кар'єри Винниченко залишився досконалим письменником, яким він у першу чергу був. Його заклик у маніфесті був емоційний, а це ж і було саме те, чого потребувала Директорія". У той час Є. Коновалець від імени Січових Стрільців запропонував В-кові стати диктатором України, але В-ко не прийняв цієї пропозиції (див. також ч. 1315, 1574). У статті подано цитати з Винниченкових виступів і писань, головно з *Відродження нації.*

2715. Borys, Jurij. *Political parties in the Ukraine.* In: *The Ukraine, 1917-1921;* a study in revolution (p. 128-158). — Cambridge, Mass., Harvard Ukrainian Research Institute, 1977. 424 p. (Б)

Згадки про політичну діяльність В-ка як провідного члена РУП та голови УСДРП. Згодом "колишній прем'єр-міністер Винниченко попробував співпрацювати з українським радянським урядом і був навіть іменований членом цього уряду на початку 1920-их рр. Одначе він скоро розчарувався панівною поставою російських керівників, повернувся до Відня й почав енергійну критику радянської влади в Україні". У статті цитати з Винниченкового *Відродження нації.*

2716. Brinkley, George A. *Allied policy and French intervention in the Ukraine, 1917-1920.* In: *The Ukraine, 1917-1921;* a study in revolution (p. 323-351). — Cambridge, Mass., Harvard Ukrainian Research Institute, 1977. 424 p. (Б)

Про Яську конференцію в листопаді 1918, метою якої була збройна інтервенція альянтів для віднови царського устрою в Росії. Учасники конференції, в більшості росіяни-монархісти, "заявилися за збереження режиму Скоропадського, бо його альтернатива — Директорія під проводом Винниченка й Петлюри, була явно сепаратистська, соціялістична й запідозрена у пробільшовизмі. Хоч конференція закликала до миру з Україною, але одночасно вимагала приборкання 'шовіністичних українців' ". Головний організатор конференції Еміль Енно (колишній шеф розвідки у французькій місії ген. Табуї в Києві) вимагав "припинити 'анархію', за яку він обвинувачував головно Винниченка й Петлюру". Тому згодом командувач французького експедиційного корпусу в Одесі полк. Фрайденберґ поставив Директорії вимогу усунути В-ка й Петлюру із складу Директорії.

2717. Chornovil, V. *What Bohdan Stenchuk defends and how he does it:* sixty-six questions and comments to an "internationalist". In: "The Ukrainian Herald", an underground journal from Soviet Ukraine. — Baltimore, Smoloskyp Publishers, 1977, issue 6, p. 47-48. (Б)

Переклад з української (Оригінал див. ч. 2412).

2718. DiMarco, Domenico A. *Remembering Emma Gramatika and Volodymyr Vynnychenko.* — "Philadelphia Exclusive", 25. II. 1977, No. 125, p. 5. (П)

Спогад про виставу в Італії драми В-ка *Menzogne (Брехня)*, в якій головну ролю виконувала славна італійська акторка Емма Ґраматіка (місця ні дати вистави не подано). Автор високо цінить творчість В-ка та ставить його поруч таких драматургів, як Л. Піранделльо, А. Чехов і ін.

2719. Hunczak, Taras. *The Ukraine under hetman Pavlo Skoropadskyi.* In: *The Ukraine, 1917-1921;* a study in revolution (p. 61-81). — Cambridge, Mass., Harvard Ukrainian Research Institute, 1977. 424 p. (Б)

Про діяльність В-ка як голови Українського Національного Союзу — його безуспішні переговори з П. Скоропадським у справі українізації гетьманської державної адміністрації, заміщення гетьманських міністрів-росіян українцями тощо. Також про таємну нараду українських діячів 13. XI. 1918, на якій В-ко повідомив присутніх, що "Скоропадський приготовляє проголошення акту злуки України з Росією", та про створення Директорії під проводом В-ка й ін.

2720. Margolin, Arnold. *Ukraine and policy of the Entente.* Transl. from Russian by V. P. Sokoloff. — [s. l., c L. A. Margolena, 1977]. 261 p. (Б)

Переклад з російської (Оригінал див. ч. 3025).

2721. Rudnytsky, Ivan L. *The Fourth Universal and its ideological antecedents.* In: *The Ukraine, 1917-1921;* a study in revolution (p. 186-219). — Cambridge, Mass., Harvard Ukrainian Research Institute, 1977. 424 p. (Б)

Згадуючи про В-ка, як першого прем'єр-міністра України, автор називає його "двомовним" письменником.

2722. Stojko, Wolodymyr. *Ukrainian national aspirations and the Russian Provisional government.* In: *The Ukraine, 1917-1921;* a study in revolution (p. 4-32). — Cambridge, Mass., Harvard Ukrainian Research Institute, 1977. 424 p. (Б)

Про політичну діяльність В-ка, як голови українського уряду, його виступи на з'їздах, сесіях УЦРади й у пресі, переговори з Тимчасовим урядом у Петрограді й з російськими міністрами М. Терещенком та І. Церетелі в Києві тощо. Численні цитати з Винниченкового *Відродження нації*.

2723. *The Ukraine, 1917-1921;* a study in revolution. Taras Hunczak, ed. — Cambridge, Mass., Harvard Ukrainian Research Institute, 1977. 424 p. (Б)

Збірник матеріялів конференції з приводу 50-річчя української революції. Конференція відбулася 25-26. V. 1968 в УВАН у Нью-Йорку. У збірнику численні матеріяли про тодішню політичну діяльність В-ка (див. чч. 2712-2716, 2719, 2721-2722).

1978

2724. Czajkowskyj, Melanie. *Volodymyr Vynnychenko and his mission to Moscow and Kharkiv.* — "Journal of Ukrainian Graduate Studies", Toronto, Fall 1978, No. 2, p. 3-24. (Н)

У вступі авторка вказує на те, що історія Винниченкової поїздки до Москви й Харкова 1920 року ще й досі не висвітлена. Причиною цього є нестача довідкових джерел. Вони обмежуються до щоденника В-ка, текстів його звернень до більшовицького уряду в цій справі й кількох брошур, які він опублікував, повернувшися на Захід. Спираючися на ці нечисленні джерела, особливо на Винниченків щоденник, авторка в міру можливостей відтворює події цієї поїздки, неуспішних зусиль В-ка в Москві й Харкові та вкінці його повернення за кордон і тієї боротьби з московськими більшовиками, яку він вів на сторінках журналу "Нова доба" й окремими брошурами.

2725. Fostun, Svyatomyr M. *The great anniversary.* — "The Ukrainian Review", London, Spring 1978, No. 1, p. 3-6. (Б)

Стаття з приводу роковин української державности. Автор полемізує з думкою В-ка (висловленою у *Відродженні нації*), що причиною невдачі наших визвольних змагань у 1917-1921 рр. був низький стан національної свідомости серед широких мас українського народу.

2726. Kosyk, Volodymyr. *Was Ukraine recognized by the Allies in 1918?* — "The Ukrainian Review", London, Spring 1978, No. 1, p. 7-15. (Б)

Автор покликається на писання В-ка, що альянти визнали Українську Народню Республіку в грудні 1917 і в січні 1918 рр. Далі автор (не подаючи джерела своєї інформації) твердить, що В-ко був невдоволений з призначення французьким послом у Києві ген. Табуї — людини військової, а не цивільної.

1979

2727. Plyushch, Leonid. *History's carnival.* — A dissident's autobiography. With a contribution by Tatyana Plyushch. Edited and translated by Marco Carynnyk. — New York, Harcourt Brace Jovanovich, 1979. 429 p. (Б)

Скорочений переклад з російської (Оригінал див. ч. 3096).

1980

2728. Borys, Jurij. *The Sovietization of Ukraine 1917-1923.* The Communist doctrine and practice of national self-determination. Rev. ed. — Edmonton, The Canadian Institute of Ukrainian Studies, 1980. 488 p. (Б)

Численні згадки про політичну діяльність В-ка. Автор зараховує Винниченкове *Відродження нації* до "дуже важливих праць, які містять цінну документацію про революційні події в Україні. Тож можна їх часто вживати для перевірки радянських даних та інформацій".

2729. Motyl, Alexander J. *The turn to the right:* the ideological origins and development

of Ukrainian nationalism, 1919-1929 (East European monograph series, no. 65). — New York, Columbia University Press, 1980. 212 p. (Б)

Згадки про політичну діяльність В-ка як голови Директорії, його пізніші переговори з Бела Куном, поїздку на Україну 1920 р., протибільшовицькі статті й виступи після повернення з тієї поїздки та ін.

1981

2730. Melnyk, Mykhaylo. *To the Ukrainian group to promote implementation of the Helsinki accords.* — "Information bulletin of the Ukrainian public group to promote implementation of the Helsinki accords", Ellicott City, 1981, No. 2, p. 91. (Б)

Переклад з української (Оригінал див. ч. 2578).

2731. Moorcock, Michael. *Byzantium Endures;* a novel. — New York, Random House [1981]. 373 p. (Б)

Повість англійського письменника на тлі історичних подій у Києві наприкінці 1-ої світової війни й під час української державности. Одним з персонажів цієї повісти є В-ко як голова Директорії УНР (с. 248-252).

1982

2732. D. H. S. [crypt. of Danylo Husar Struk]. *Volodymyr Vynnychenko. Shchodennyk.* Vol. 1, 1911-1920. Edited by Hryhorii Kostiuk. Edmonton and New York, Canadian Institute of Ukrainian Studies and the Vynnychenko Commission of the Ukrainian Academy of Arts and Sciences in the USA, 1980. — "Canadian Slavonic Papers", Toronto, XII. 1982, No. 4, p. 468. (Б)

Невеличка позитивна рецензія. "Цей том охоплює Першу світову війну й революцію. Він, мабуть, найкорисніший для тих, хто цікавиться Винниченком, як державним діячем і політиком. Вражає нестача інформацій про його літературну творчість, хоч у той час Винниченко був уже славним професійним письменником. Видно, він не відчував потреби записувати у щоденник свої творчі роздуми. Та все таки, дослідники Винниченка привітають цей том з найбільшою приємністю".

2733. Pytlowany-Kordiuk, Melanie. *Hryhorii Kostiuk. Volodymyr Vynnychenko ta ioho doba.* — "Journal of Ukrainian Studies", Toronto, Fall 1982, No. 2, p. 99-100. (Н)

Позитивна рецензія на книжку Г. Костюка про В-ка — "контроверсійного українського письменника й політичного діяча". Подано коротку аналізу змісту. Наприкінці авторка стверджує, що Г. Костюк "дав нам найбільш вдумливий розгляд Винниченка, його життя й доби. Ця книжка повинна стати великою заохотою для студентів української літератури".

2734. Tarnawsky, Marta. *World literature in revue. Ukraininan.* — "World Literature Today", Norman, Okl., Spring 1982, No. 2, p. 369-370. (Б)

Рецензія на дві книжки: Г. Костюка *Володимир Винниченко та його доба* і В-ка *Щоденник*, т. 1 (див. ч. 577, 719).

Авторка називає В-ка "українським парадоксом" — визначним письменником, невідомим у своїй батьківщині. Але "пів століття тому його повісті були публіковані великими багатотомними виданнями, а його п'єси належали до постійного репертуару українських, російських, німецьких та італійських театрів". Одначе, після української революції, а особливо після його поїздки на Україну 1920 року, "еміґраційні націоналісти ніколи не простили йому його спроби порозумітися з комуністами, а знову ж комуністи проголосили його 'ворогом народу'. Незабаром його книжки перестали видавати, його п'єси заборонили, і саме його прізвище стало табу в СРСР. Його земляки-еміґранти переважно іґнорували письменника". "У наслідок цього Винниченко став на ділі невідомим для молодшої ґенерації українських читачів як в Україні, так і за кордоном. Теперішнє відродження Винниченка серед еміґраційних кіл слід завдячувати в основному зусиллям однієї людини — Григорія Костюка, колишнього професора літератури в Україні, який присвятив своє життя для сприяння науковому дослідженню Винниченка". Далі авторка аналізує книжку Костюка про В-ка і 1-ий т. Винниченкового *Щоденника*, який вийшов з друку за редакцією і стараннями Г. Костюка.

1983

2735. Mace, James E. *Communism and the dilemmas of national liberation.* National communism in Soviet Ukraine, 1918-1933 (Harvard Ukrainian Research Institute. Monograph series). — Cambridge, Massachusetts, Distributed by Harvard University Press for the Harvard Ukrainian Research Institute and the Ukrainian Akademy of Arts and Sciences in the U.S., c1983. 334 p. (П)

Автор приділяє чимало уваги політичній діяльності В-ка, а зокрема докладно аналізує Винниченкову поїздку на Україну 1920 р. Невдача цієї поїздки не тільки "закінчила кар'єру однієї з найбільш кольоритних і живих постатей української революції, але й показала, що більшовики готові використати кожну одиницю чи групу для скріплення своєї позиції, одначе влади ні з ким не розділятимуть". Про популярність В-ка, як письменника, автор подає приклад анкетного опиту, що його проведено в Україні 1928 р. "Цей опит виявив, що далеко найпопулярнішим письменником був Володимир Винниченко. Після нього йшли клясики української літератури".

Білоруською

2736. *З культурнага жыцьцья у СССР.* — "Полымя", Менск, 1925, No. 2, с. 209-210. (Б)

Серед інших вісток повідомлено також, що В-ко звернувся до Державного видавництва України з пропозицією видати його роман *Соняшна машина.*

2737. *Хроніка украінскага культурнага жыцьцья.* — "Полымя", Менск, 1927, No. 7, с. 276. (Б)

Повідомлення, що ДВУ видає окремими томами великий роман В-ка *Соняшна машина.* Роман має вийти також у перекладах на російську, німецьку, французьку й англійську мови.

2738. Багдановіч, Максім. *В. Винниченко.* У кн. того ж автора *Творы.* — Менск, Інстытут беларускае культуры, 1928, т. 2, с. 275. (Б)

Визначний білоруський поет дає високі оцінки творчості В-ка, напр.: "Перед нами письменник із значущим обличчям, проникливий, простолінійний, який ставить важливі питання і аж ніяк не намагається згладити їхню гостроту. Він увесь сповнений любови до нового життя [...]. Одначе дає він не абстрактне, а образове вирішення цих питань [...]. У нього багато кольоритности, мальовничости; він змальовує революціонерів, тюремне життя, втечі, еміґрацію, зображує українське селянство, українську інтеліґенцію, а це вже цікаво за самими темами; скрізь помітно великий письменницький темперамент, інколи виявляється то гумор, то ліризм". Згадавши, що твори В-ка виходять уже другим виданням, автор зауважує: "Очевидно, Винниченко знайшов свого читача" (див. також ч. 2614).

2739. *Хроніка украінскага культурнага жыцьцья.* — "Полымя", Менск, 1928, No. 2, с. 236. (Б)

Вістка про те, що В-ко написав новий роман з життя української еміґрації п. н. *Поклади золота.*

2740. Папкоўскі, Б. *В. Винниченко. Соняшна машина.* — "Узвышша", Менск, 1929, No. 2, с. 100-101. (Б)

Рецензент дає творові В-ка позитивну оцінку: "З погляду літературно-жанрового, з погляду мистецької вартости і техніки побудови, треба відзначити, що це річ зроблена дуже добре. Захоплює читача і не дозволяє йому відірватися від твору [...]. Цим Винниченко стає в лави кращих українських письменників; його можна поставити вище від більшости сучасних майстрів, як великого прозаїка европейського маштабу". З політичного погляду оцінка рецензента неґативна. Він обвинувачує В-ка в "лявіруванні між фашизмом і комунізмом".

2741. Сяднёў, Масей. *Ахвяры бальшавізму.* — Беласток, Выданьне Беларускага Аб'еднаньня, 1944. 45 с. (Б)

Збірка нарисів про знищених більшовиками білоруських письменників і діячів культури. Розглядаючи книгу білоруського прозаїка М. Зарецкого *Голы зьвер,* автор знаходить у цьому творі подібності з Винниченковим романом *Записки Кирпатого Мефістофеля.*

Болгарською

2742. Ефремов, Сергей. *Украинската литература.* Превел от ръкописа Димитър Шишманов. — София, Печатница С. М. Стайков, 1918. 127 с. (Б)

У своїй передмові перекладач ставить В-ка нарівні з такими "великими талантами української літератури", як Котляревський, Шевченко, М. Вовчок і О. Олесь.

Автор книжки дає позитивну оцінку творчості В-ка: "Великий талант виявляється в творах В. К. Винниченка, чиї оповідання й романи є кольоритні, соковиті". Одначе автор підкреслює, що скрізь, де В-ко у своїх творах заздалегідь "ставить собі дидактичні завдання, він цим послаблює і значно знижує художність своїх образів, які стають малопереконливі". "Але там, де мистець переміг моралiста, Винниченко зумів створити рідкісні щодо сили, стійкости й суворої пластики образи (оповідання *Раб краси, Хто ворог?, Темна сила, Честь* та ін.)".

Голляндською

2743. Horbatsch, O. *Vynnyčenko, Volodymyr.* In: *Moderne Encyclopedie der Wereldliteratuur.* — Gent, 1977, deel IX, 241-242. (А)

Широка інформація про В-ка, "цікавого українського прозаїка і драматурга натуралістичної школи з елементами психологічного імпресіонізму". Докладна біографія письменника, його арешти й утечі, підпільна революційна робота, пізніше його політична діяльність на найвищих становищах в українській державі, еміграція, ув'язнення в німецькому концтаборі й ін. В огляді його літературної творчости подано теми й ідеї його 22 драм, 12 повістей і численних оповідань та характеристику його головних творів і публіцистичних праць. Портрет письменника і коротка бібліографія (8 позицій).

Жидівською

2744. דב סדן, מחתלת־האמונה [Садан, Дов. *Глум із віри*]. — "Бамаг", Тель-Авів, осінь 1962, ч. 15, с. 42-50. (П)

Рецензія в театральному журналі на книгу В-ка *"Пророк" та невидані оповідання* (див. ч. 407). Рецензент — Дов Садан, професор Єрусалимського університету — спочатку інформує про політичну діяльність В-ка, як прем'єр-міністра першого українського уряду після березневої революції 1917 року. Далі рецензент розглядає літературну творчість В-ка та присвячує окрему увагу його п'єсі *Пророк*, подаючи уривки з цього твору в перекладі на гебрайську мову.

Італійською

2745. dl. *Menzogne,* dramma in 3 atti di Vladimir Vinnicenko (Teatro Carignano — 24 ottobre 1924). — "Gazzetta del Popolo", Torino, 25. X. 1924. (А)

Рецензія на виставу Винниченкової п'єси *Брехня* — "нової драми, яка починається середньо, але дедалі міцніє у скомплікованому ритмі й осягає інтенсивний драматичний розвиток незвичайної сценічної вартости". Подавши докладний зміст п'єси, рецензент присвячує чимало уваги головній ролі у виконанні італійської акторки Емми Ґраматіки, яка "вчора ввечері відіграла свою ролю з гідною подиву силою інтерпретації". Рецензент підсумовує: "*Брехня* здобула дуже великий успіх, особливо своїми останніми двома діями".

2746. *Menzogne.* Dramma in 3 atti di Vladimiro Vinnicenko (Teatro Carignano — 24 ottobre 1924). — "Stampa", Milano, 25. X. 1924. (А)

Позитивна рецензія на виставу п'єси В-ка *Брехня*. Переказано зміст п'єси. Оцінка п'єси: "Твір нерівний, але хворобливо цікавий. Варто познайомитися з цією дивною і захоплюючою красою багатьох сцен". Італійську артистку Емму Ґраматіку, що виконувала головну ролю, після вистави публіка викликала сім разів.

2747. (I. G.) *Teatro Mariani. Compagnia Emma Gramatica. "Menzogne di Vinnicenko".* — "Corriere Padano", Ravenna, 17. II. 1926. (А)

Про виставу Винниченкової п'єси *Брехня* в равенському Teatro Mariani. Рецензент зауважує на початку: "*Брехня* Винниченка не здобула такого успіху, на який вона заслуговує. Публіка не зрозуміла витонченої психології драми". На думку рецензента, драма В-ка написана "з такою тонкістю і вникливістю аналізи, якої ми даремно шукали б у багатьох творах західнього театру". Рецензент переказує зміст п'єси й високо оцінює гру відомої італійської артистки Емми Ґраматіки в головній ролі. Наприкінці стверджує: "Равенська публіка не стежила за п'єсою з такою увагою, якої вимагає кожний російський твір".

2748. *Vinnicenko Volodimir. Enciclopedia Italiana.* — Roma, Istituto della Enciclopedia Italiana, 1937. (Б)

Коротка біографія В-ка й характеристика його ранніх творів. Також згадка про те, що багато творів В-ка перекладено на різні мови.

Литовською

2749. *Vynnyčenko Volodymyr. Lietuvių Enciklopedija.* — Boston: Lietuvių Enciklopedijos Leidykla, 1966, t. 34. (Б)

Коротка інформація про біографію, політичну діяльність і літературну творчість В-ка. (пажеенд,неїпаже)

Німецькою

1910

2750. Danko, M. *Die neuen Strömungen in der ukrainischen Literatur.* — "Ukrainische Rundschau", Wien, 1910, No. 5/6, S. 162-165. (Б)

Серед представників нових напрямів в українській літературі (Л. Українка, М. Коцюбинський, В. Стефаник та ін.) автор присвячує багато уваги В-кові. Він уважає В-ка "глибоким аналітиком людської душі", який у своїй творчості "підіймає питання загальнолюдського значення". "У розв'язуванні моральних проблем Винниченко виявляється сміливим бойовиком проти панівної моралі маломіщанських філістрів. Українське громадянство покладає великі надії на цього талановитого письменника".

2751. Danko, M. *Wolodymyr Wynnytschenko.* — "Ukrainische Rundschau", Wien, 1910, No. 11/12, S. 284-286. (Б)

Огляд літературної творчости В-ка за 1902-1910 рр. Окрему увагу приділяє автор повісті *Голота*, яку він ставить нарівні з твором М. Ґорького *На дні*, та оповіданням *Щось більше за нас і Зіна.* Про драми В-ка автор пише: "Вартість цих драм для української літератури тим більша, що в них змальовані типи психологічні, якими вона не надто багата".

1916

2752. Lewicky, Eugen. *Die wiedererwachte Ukraine.* In: *Die Ukraine* (S. 76-92). — Berlin, S. A. Schwetschke & Sohn, 1916. 104 S. (Б)

Автор згадує про В-ка і ставить його поруч І. Франка й М. Коцюбинського, як одного з "особливо визначних" українських письменників.

1917

2753. *Die Autonomie und die Grenzen der Ukraine.* — "Polen", Wien, 15. X. 1917, No. 145, S. 45. (М)

Польський журнал, видаваний німецькою мовою у Відні, інформує про хід переговорів у Петербурзі між делеґацією УЦРади і представниками російського Тимчасового уряду. На своєму засіданні 2. VIII. 1917 Тимчасовий уряд погодився, що в склад України ввійде п'ять губерній: Київська, Волинська, Подільська, Полтавська й Чернігівська. Натомість українські делеґати вимагають також Харківської, Катеринославської і Херсонської губерній. Щодо цього Тимчасовий уряд виявляє рішучу непоступливість. "У розмові з представниками російської преси один з делеґатів Винниченко заявив, що в такому випадку Україна займе супроти Росії таке саме становище як Фінляндія і що не виключена можливість домашньої війни між українським і російським народами".

2754. J. *Der südrussische Putsch.* — "Berliner Allgemeine Zeitung", 21. XII. 1917, S. 1. (М)

Спочатку автор інформує коротко про дотеперішню боротьбу українців за відокремлення від Росії і власну державність. Далі розглядає сучасну ситуацію в Україні та створення українського демократичного уряду "під керівництвом письменника Винниченка", переговори В-ка з Керенським, Черновим, Церетелі та ін.

2755. *Russland und die Ukraine.* — "Arbeiter Zeitung", Wien, 21. XII. 1917, No. 349, S. 2. (М)

Про сучасну політичну ситуацію в Україні, українсько-російські взаємини і про причини виходу з Генерального Секретаріяту соціял-демократів, "на чолі яких стоїть український найвидатніший модерний письменник Винниченко".

2756. *Die ukrainische Behörden.* — "Polen", Wien, 5. X. 1917, No. 145, S. 45. (М)

Повідомлення за польською газетою "Echo Polskie", що український Генеральний Секретаріят не в силі перебороти своєї внутрішньої кризи. Після зречення прем'єр-міністра В-ка УЦРада доручила Д. Дорошенкові створити новий уряд. У склад цього уряду ввійшов і В-ко. Одначе новий уряд також не має виглядів утриматися.

1918

2757. Charasch, A. *Zur Umwälzung in der Ukraine.* — "Neue Züricher Zeitung", 28. XI. 1918. (M)

Про повстання проти гетьмана П. Скоропадського. Повстанням керує "Український Національний Союз, на чолі якого стоїть перший прем'єр-міністрів Української Центральної Ради Винниченко".

2758. Osborn, Max. *Neue Krisis in der Ukraine.* — "Vossische Zeitung", Berlin, 19. XI. 1918, S. 1-2. (M)

Про ситуацію в Україні після проголошення проклямації гетьмана П. Скоропадського про федерацію України з Росією. Гетьманська влада перевела в Києві численні арешти противників цієї федерації. "Арештовано також Винниченка".

2759. Osborn, Max. *Russland und die Ukraine.* — "Vossische Zeitung", Berlin, 21. XI. 1918, S. 1-2. (M)

Телеграфічне звідомлення спеціяльного кореспондента з Києва про вибух повстання після проголошення гетьманом злуки України з Росією. "Провідниками демократичної опозиції, що розрослася у велику революційну акцію, є українці Винниченко й Петлюра, які зосередили на південь від Києва значні збройні сили, в тому й реґулярні військові частини".

2760. *Die Zentralrada.* Ein geschichtlicher Überblick. — "Die Ukraine", Berlin, 15. III. 1918, No. 2, S. 7. (M)

Огляд історії УЦРади із згадками про В-ка як голову уряду й міністра внутрішніх справ.

1919

2761. Schmidt, Axel. *Der Sturz des Hetmans.* — "Die Ukraine", Berlin, I. 1919, Heft 2, S. 25-29. (M)

Опис подій, що призвели до протигетьманського повстання в Україні. Автор вказує на початкові щирі намагання В-ка співпрацювати з гетьманом П. Скоропадським. "Винниченко раз-у-раз заохочував навіть соціялістів-федералістів до співпраці із Скоропадським, щоб перебороти великоросійську політику кадетського уряду. Він закликав їх до участи в гетьманському уряді навіть у партійному органі 'Робітнича газета' ". Одначе ці спроби були безуспішні — гетьман іменував "чисторосійський уряд". Тоді В-ко почав готувати повстання проти гетьмана, яке закінчилося поваленням гетьманської влади в Україні.

2762. W. S. *Wolodymyr Wynnytschenko.* — "Die Ukraine in Wort und Bild", Berlin, IX. 1919, No. 1, S. 5. (M)

"Він є одним з найвизначніших українських модерних письменників, автором прекрасних оповідань і численних романів та драм". У статті подано короткий

огляд літературної й політичної діяльности В-ка, також його портрет з підписом: "Володимир Винниченко — славний український письменник".

1921

2763. A. S. *Die Revolution in Gefahr.* — "Der Syndikalist", Berlin, 1921, No. 6. (A)

Позитивна рецензія на брошуру В-ка (у співавторстві з В. Левинським) *Революція в небезпеці,* видану 1920 р. у Відні українською, німецькою і французькою мовами (див. ч. 494, 681, 705). Брошура "обвинувачує російських комуністів-більшовиків не тільки в централізмі, який убив революційного духа, але й у націоналізмі. Більшовики не можуть начванитися, які то вони оборонці й визвольники всіх поневолених народів, а тут їх здемасковано як націоналістів і поневолювачів українського народу". Цю брошуру можна "якнайгарячіше поручити всім революціонерам".

2764. Mack, Fritz. *Wolodymyr Wynnytschenko: Die Lüge* (Erstaufführung im Leipziger Schauspielhaus). — "Leipziger Neueste Nachrichten", 4. VI. 1921, No. 152. (A)

"Український поет Винниченко, якого драми ставлено часто в його батьківщині, виступив уперше перед німецькою публікою". Рецензент прослідкує психологічні конфлікти драми, центральною ідеєю якої він уважає слова головної героїні: "Людина не потребує ні правди, ні брехні, вона потребує тільки щастя. Якщо брехня може це дати — хай живе брехня!". Рецензент дає творові В-ка таку загальну оцінку: "Як цілість, це рідкісна суміш поезії і театру. Найбільш шляхетне й витончене виступає тут поруч із явною театральщиною. Суто зовнішні ефекти чергуються з високими поетичними думками [...]. Після третьої дії глядачі вітали присутнього автора багаторазовою овацією".

2765. Pz. *Die Lüge.* — "Leipziger Volkszeitung", 6. VI. 1921, No. 129. (A)

Рецензія з прем'єри Винниченкової *Брехні* в ляйпціґському театрі "Schauspielhaus". "Вистава цієї української драми була корисна хоч би тому, що вона відкрила погляд на дороги, якими прямує українська творчість". "Українська драма є цілковито продуктом західньоевропейської освіченої кляси. Тож і в цьому творі є багато більше Ібсенівського і Зудерманівського, ніж українського, хоч і національні риси не є відсутні". Рецензент з'ясовує соціяльно-етичний конфлікт п'єси, подає коротко її зміст і стверджує, що вона "виявляє велике опанування натуралістично-психологічної техніки драми і надзвичайно чітку драматичну будову. Поодинокі персонажі [...] змальовані так гарно, що вже самі збільшують вартість твору". Рецензент дає оцінку виконавцям ролей і підсумовує: "Уся постановка була прекрасна".

2766. Ratonek, Hans. *Die Lüge.* Drama in drei Akten von Wolodymyr Wynnytschenko. — "Leipziger Zeitung", 4/5. VI. 1921, No. 129. (A)

Рецензія на виставу *Брехні* В-ка в ляйпціґському театрі "Schauspielhaus".Рецензент висловлюється про п'єсу похвально. "Вона приємно поєднує театр і літературу". "Українець [В-ко] вчився у добрих західньоевропейців". Подано психологічну аналізу драми. Деякі сцени подобаються рецензентові особливо. Напр., про радість Андрія Карповича із зустрічі з батьком рецензент пише: "... Це найкраща лірика, за яку я віддам неодну дюжину поетичних

книжок". Присутньому на виставі В-кові публіка влаштувала овацію.

2767. *Die schwarze Pantherin.* Nach dem Drama *Das Pantherweib* von Wolodymyr Wynnytschenko. Für den Film bearbeited von Hans Janowitz und Johannes Guter. Regie: Johannes Guter. Beirat für ukrainische Motive: Viktor Aden. — "Illustrierter Film-Kurier" [Berlin], Jahrgang 1921, No. 73. (A)

Подано зміст німецького фільму, виготовленого в Берліні на основі Винниченкової драми *Чорна Пантера і Білий Ведмідь.* Оригінальний текст В-ка у фільмі значно поширено, додавши до нього нові сцени з українського села і нових персонажів — українських селян. Змінено також закінчення драми. У журналі 19 фотографій — сцен із фільму.

2768. Simowytsch, Wasyl. *Über das ukrainische Theater.* — "Mitteilungen der Leipziger Schauspielhausgemeinde", Leipzig, 3. VI. 1921, No. 13. (A)

З нагоди вистави Винниченківської *Брехні* в Ляйпціґу 3. VI. 1921, автор цієї довідки інформує німецького глядача про історію української драми й театру, починаючи від інтермедій XVI ст. аж до "найвидатнішого сучасного українського драматурга Володимира Винниченка". Драми В-ка користуються великим успіхом не тільки в Україні, їх ставлять часто російські театри Петербурґу й Москви. Нещодавно *Брехня* пройшла з успіхом на чеських сценах, а тепер бельгійські театри придбали французький переклад цієї п'єси. *Брехню* і *Чорну Пантеру* переклав на німецьку мову Ґустав Шпехт.

2769. *Theater- und Kunstnachrichten.* — "Neue Freie Presse", Wien, 15. I. 1921, No. 20250, S. 9. (A)

Повідомлення, що до Відня прибуває на ґастролі з Москви російський театральний ансамбль Елени Полевіцкої. У репертуарі є, м. ін., "російська п'єса *Чорна Пантера* Винниченка, колишнього українського прем'єр-міністра".

2770. *Uraufführung eines Ukrainers an einer deutschen Bühne.* — "Berliner Tageblatt", 28. I. 1921. (A)

Повідомлення про те, що нюрнберзький міський театр придбав п'єсу В-ка *Брехня.* Її прем'єра відбудеться в половині лютого. "Це вперше на німецькій сцені приходить до слова українець. Цікаво, чи прем'єра виправдає ті великі надії, що їх літературні кола покладають на Винниченка".

1922

2771. A. M. *Wynnytschenkos "Pantherkatze".* — "Vossische Zeitung", Berlin, 14. VII. 1922. (A)

Неґативна рецензія на виставу Винниченкової драми *Чорна Пантера і Білий Ведмідь* у берлінському театрі "Tribüne". "Від давнішої російської драматургії п'єса має розхитану сценічну будову, втомливу формалістику, розпливчастість переживань і безмежний смуток". Проте з дальшого тексту виходить, що, можливо, ці критичні зауваження стосуються не так самої п'єси, як її виконання. Бо ось уже в наступному абзаці рецензент пише: "Кажучи серйозно: минулої весни з цією п'єсою прибула до Берліну Е. Полевіцкая. У її розмашному темпераменті, у чарі її особистости й віртуозній досконалості її таланту пригоди Чорної Пантери стали патетичною долею. Текст став прозорий і відкрив темно

жевріюче, пристрасно палахкотливе, судорожно мерехтливе, дико стрибке і круто обірване життя". Далі рецензент критикує "безпомічну дилетантську режисуру" й виконавців головних ролей.

2772. A. P. *Tribüne. Wynnytschenko: "Der weisse Bär und die schwarze Pantherkatze".* — Berlin, "Tägliche Rundschau", 14. VII. 1922. (A)

Саркастичні зауваження про п'єсу В-ка *Чорна Пантера і Білий Ведмідь* з приводу її вистави в берлінському театрі "Tribüne". "Мистецька циганерія по-російськи зображена і по-берлінськи виконана"; "Схрещення таких різнорідних звірячих ґатунків рідко приводить до життєздатних наслідків. І Винниченкова 'Пантера' також народила своєму 'Ведмедеві' хирляве щеня". У такому ж тоні рецензент переказує зміст п'єси ("Він [Ведмідь], як мистець, спроституювався. Тож і вона [Пантера] може зробити те саме") і кінчає іронічним підсумком: "Будемо надіятися, що Україна знову доставлятиме хліб!". А все ж таки чомусь "після другої дії автора викликали із залі і він подякував за овацію".

2773. A. Wi. *"Der weisse Bär und die schwarze Pantherkatze".* Schauspiel von Wolodymyr Wynnytschenko. Uraufführung in der Tribüne. — Berlin, "Deutsche Zeitung", 14. VII. 1922. (A)

Обширна рецензія на виставу Винниченкової п'єси *Чорна Пантера і Білий Ведмідь* у Берліні. Оцінка рецензента нерівна — спочатку похвали, а тоді догани, напр.: "Можна було до кінця слідкувати з увагою і з певною напругою за ходом дії, переплетеної душевними мотивами. А після закінчення була надзвичайно дружня овація". А далі: "У загальному бракує їй [п'єсі] палаючого вогню, гарячого віддиху і театрального розмаху, без яких ніколи не може обійтися драма, навіть коли вона розгортає характери і проблеми в широкому пляні". Кінцевий висновок рецензента: "Ми маємо також тут у нас у Німеччині чимало невідомих молодих талантів, які з однаковим а то й більшим правом борються за визнання. Тож важко зрозуміти: чому вибрано саме українця Володимира Винниченка?".

2774. Bie, Oscar. *Berliner Theater.* — "Dresdener Neueste Nachrichten", 18. VII. 1922. (A)

Невеличка новинка, що в берлінському театрі "Tribüne" поставлено "російську" п'єсу В-ка *Чорна Пантера і Білий Ведмідь.*

2775. E. M. *Die Lüge.* Erstaufführung in der Volksbühne. — "Berliner Zeitung am Mittag", 1. XI. 1922. (A)

"Автор цієї української драми мав щастя, про яке даремно мріє не один німецький автор: упродовж дуже короткого часу поставили на берлінській сцені вже другу його п'єсу. Чим же заслужив Володимир Винниченко на таке рідкісне відзначення?" — питає рецензент і кепкуючи продовжує: "Він винайшов чорну пантеру, а тепер, за допомогою Ібсена і деяких французів, відкрив безвинну брехуху, забріхану невинність, жінку-загадку". На думку рецензента, В-ко осягнув у п'єсі напругу дії через "вимудровану, неправдоподібну психологію". Усупереч цій несхвальній оцінці, автор визнає, що "п'єса здобула голосний успіх".

2776. E. M. *Der weisse Bär und die schwarze Pantherkatze.* — "Berliner Morgenpost", 16. VII. 1922. (A)

"Трохи халтурний наголовок має ця трагедія з життя українських мистців українського письменника й державного діяча Володимира Винниченка", — пише автор рецензії на виставу *Чорної Пантери і Білого Ведмедя* в берлінському театрі "Tribüne". Ця п'єса "нагадує трохи Стріндберґового *Товариша*, але її автор не має тугости і драматичної сили свого попередника". "До монотонного темпа подій і діялогів режисура додала ще більше перешкод". Одначе та сама п'єса, виконана недавно російською мовою, з Еленою Полевіцкою в головній ролі, звучала для рецензента "набагато зрозуміліше", ніж тепер у перекладі Ґустава Шпехта на німецьку.

2777. -e. *Wynnytschenko in der "Tribüne". Der weisse Bär und die schwarze Pantherkatze.* — "Berliner Volkszeitung", 15. VII. 1922. (A)

Рецензія на німецьку прем'єру *Чорної Пантери і Білого Ведмедя.* Раніше п'єса була ставлена в Берліні російською мовою з Еленою Полевіцкою в головній ролі. Подано коротко зміст п'єси. Про автора сказано: "Винниченко — українець, але його персонажі — російські, іноді це лише зрусифікована французька богема. Сам автор живе тепер у Берліні, тож міг особисто сприйняти успіх п'єси, який був би, може, ще більший, якби технічні засоби 'Трибуни' не були такі обмежені". Наприкінці дано оцінку виконавцям ролей.

2778. Friedenthal, Joachim. *Münchener Theater.* — "Berliner Tageblatt", 14. VI. 1922. (A)

Про виставу Винниченкової *Брехні* в мюнхенському Камерному театрі. Оцінка рецензента — неґативна. П'єса "робить враження, начебто Ібсен із своїми персонажами та проблемами тільки сьогодні дібрався на Україну, і все, що йде його слідами, там виглядає нечувано нове й ориґінальне".

2779. Gysae, Otto. *Ukrainisches Theater. Wynnytschenko: "Der weisse Bär und die schwarze Pantherkatze".* — "Deutsche Allgemeine Zeitung", Berlin, 14. VI. 1922. (A)

Низка насмішкуватих зауважень з приводу вистави *Чорної Пантери і Білого Ведмедя* в берлінському театрі "Tribüne": "Дирекція театру показала, що українець також може наслідувати драматичну літературу останніх десятиріч"; "виявилося, що українець, побувавши в Парижі й подихавши повітрям Монмартру, мусить творити паперові банальності"; "хрищеними батьками нещасної української літератури були мертві духи західньої літератури"; від вистави "віяло з'їденим міллю повітрям паноптикуму" і т. п.

2780. H. F. *Die Lüge.* Von Wolodymyr Wynnytschenko. — "Berliner Tageblatt", 1. XI. 1922. (A)

Позитивні й неґативні зауваження про п'єсу В-ка *Брехня*, поставлену в театрі "Volksbühne". "Не зважаючи на психологічні хиби, помітна вмілість зображати людей. Серце жінки-страдниці ясніє наскрізь у всіх тенетах, старий батько змальований у простих гарних контурах, одні сцени мають справжній настрій, інші, на жаль, потопають у потоках сліз".

2781. Hochdorf, Max. *Wolodymyr Wynnytschenko: "Die Lüge".* — Berlin, "Vorwärts", 1. XI. 1922. (A)

З приводу вистави Винниченкової *Брехні* в Берліні. Рецензент оцінює п'єсу неґативно, закидаючи В-кові, що сюжет його п'єси не оригінальний, запозичений у багатьох драматургів, а вчинки персонажів п'єси психологічно не вмотивовані.

2782. Iw. *In der Tribüne.* — "Berliner Tageblatt", 14. VII. 1922. (A)

Про виставу в Берліні п'єси *Чорна Пантера і Білий Ведмідь* "українського (або, назвімо його правильним ім'ям: російського) поета Володимира Винниченка". Неґативна оцінка п'єси ("Сентиментальна богемська п'єса, неприємно наївна, невдала, мистецьки неправдива" тощо).

2783. J. Kn. *Der weisse Bär und die schwarze Pantherkatze.* Uraufführung in der "Tribüne". — Berlin, "Boersen Zeitung", 14. VII. 1922. (A)

Рецензент оцінює неґативно драму "південного росіянина" В-ка *Чорна Пантера і Білий Ведмідь,* поставлену в Берліні.

2784. Kappstein, Theodor. *Berlin im Juli.* — "Königsberger Hartungsche Zeitung", 23. VII. 1922. (A)

Коротка рецензія на виставу п'єси В-ка *Чорна Пантера і Білий Ведмідь* у берлінському театрі "Tribüne". Оцінка п'єси неґативна.

2785. K. *Der weisse Bär und die schwarze Pantherkatze.* — "Berliner Allgemeine Zeitung", 16. VII. 1922. (A)

Неґативна оцінка п'єси "південно-російського автора" В-ка *Чорна Пантера і Білий Ведмідь"* з приводу її вистави в берлінському театрі "Tribüne" (герой п'єси — "дурень", героїня — "гістерична повія" і т. ін.).

2786. K. H. B. *Psychologeles in der Tribüne. Der weisse Bär und die schwarze Pantherkatze.* — "Das Deutsche Abendblatt", Berlin, 14. VII. 1922. (A)

Неґативна оцінка драми В-ка *Чорна Пантера і Білий Ведмідь* з приводу її вистави в Берліні. Насправді автор рецензії зупиняється тільки на деяких фраґментах із змісту п'єси, додаючи до цього свої глумливі коментарі.

2787. Klaar, Alfred. *Die Lüge* (Vynnytschenkos Drama auf der Volksbühne). — "Berliner Vossische Zeitung", 2. XI. 1922. (A)

Рецензія на виставу Винниченківської *Брехні* в Берліні (дати вистави не подано). Рецензент аналізує психологічні конфлікти драми й висловлюється похвально про режисера вистави Фрідріха Кайслера, головну актрису Гелене Федмер та інших виконавців ролей.

2788. Kubsch, Hugo. *Der weisse Bär und die schwarze Pantherkatze* (Tribüne). — "Deutsche Tageszeitung", Berlin, 14. VII. 1922. (A)

Неґативна рецензія на виставу Винниченкової п'єси *Чорна Пантера і Білий Ведмідь* у берлінському театрі "Tribüne". "Це письменник із зворушливою дитячістю: його головні персонажі мають імена аж надто вимовно символічні, бо ось маляр Білий Ведмідь — це вайлуватий парубійко, якого водять за ніс усі, а не тільки його пристрасна жінка Чорна Пантера та не менш спрагнена кохання приятелька Сніжинка, завжди сором'язливо одягнута в біле. Чотири дії — це

дивовижна суміш кохання, ревнощів, ненависти й так званого мистецького трагізму".

2789. Mysing. *"Die Lüge" von Wynnytschenko.* — "Kölnische Zeitung", 10. XI. 1922. (A)

Про виставу п'єси "російського поета" В-ка в берлінському театрі "Volksbühne". (переклад Ґустава Шпехта). Рецензент вбачає в *Брехні* В-ка впливи Ібсена, одначе стверджує, що В-ко "створив оригінальну в деяких сценах п'єсу з певною театральною напругою. Це треба визнати тим більше, що він будує ввесь свій світ на цілком щоденних характерах". Рецензент прослідкує драматичні конфлікти п'єси та дає оцінку виконавцям ролей. "Вистава проходить із зростаючим успіхом".

2790. o. p. *Ein Boulevardstück eines Ukrainers. Die schwarze Pantherkatze und der weisse Bär.* — "Prager Presse", 2. XI. 1922, S. 7. (A)

Про виставу Винниченкової п'єси *Чорна Пантера і Білий Ведмідь* у чеському Камерному театрі в Сміхові біля Праги. Рецензія присвячена в більшості критиці режисера, перекладача й виконавців. Щождо самої п'єси, то рецензент уважає її "притягальною касовою виставою", одначе "невдалою психологічною і невдалою реалістичною драмою, яка місцями виявляє деякі вартісні риси одного або другого жанру, але в цілому подобає більше на кіновий чи бібліотечний роман, ніж на сценічний твір".

2791. p. v. *Ein Drama Winnitschenkos.* — "Rigaer Rundschau", 11. XII. 1922. (A)

Про прем'єру драми *Закон* у російському Драматичному театрі в Ризі. Її автор — "відомий і в Німеччині український письменник В. Винниченко". Подано коротко зміст п'єси. Рецензент висловлюється про цей твір В-ка дуже похвально: "Винниченко зумів розвинути всю дію з надзвичайною послідовністю, його персонажі життєво правдиві й показані пластично, а їхні дії цілком природні. До того ж, автор володіє винятково пливкою, з життя взятою мовою і дуже вмілою драматургічною технікою, завдяки якій він зумів блискуче використати можливості двокімнатної сцени в другій дії й досягти найінтенсивнішої напруги".

2792. Rein, Leo. *Wolodymyr Wynnytschenko: "Der weisse Bär und die schwarze Pantherkatze".* — "12 Uhr Mittags-Zeitung", Berlin, 14. VII. 1922. (A)

Рецензія на виставу п'єси *Чорна Пантера і Білий Ведмідь,* що відбулася в берлінському театрі "Tribüne" (дата вистави не подана). Рецензент невисокої думки про цей твір В-ка: "Деякої кольоритности не можна п'єсі відмовити, одначе вона неясна архітектурно, нещільна в побудові. Контакт з глядачем буває тільки хвилинами". Не щадить рецензент критичних зауважень також і режисерові та виконавцям ролей.

2793. R. W. *Der weisse Bär und die schwarze Pantherkatze.* "Tribüne". — Berlin, "Boersen Courier", 14. VII. 1922. (A)

З приводу вистави Винниченкової *Чорної Пантери і Білого Ведмедя* в берлінському театрі "Tribüne" рецензент питає: "Навіщо поставлено цю п'єсу? Не варто займатися серйозно нею, її плутаними суперечливими думками, її несвідомо скарикатуризованими персонажами, її смішною амбіцією

розчленовувати душу, її халтурними шумними фразами".

2794. Scher, Peter. *Münchner Brief.* — "Frankfurter Zeitung", 12. VI. 1922, No. 431, S. 2. (A)

У Мюнхені відбулася вистава Винниченкової *Брехні* — "поширеної і зрусифікованої теми *Мадам Боварі*. Фалькенберґ знову показав, що він є режисером, який уміє досягти завершеного успіху".

2795. Sternaux, Ludwig. *Volksbühne. Die Lüge,* Drama in drei Akten von Wolodymyr Wynnytschenko. — "Berliner Lokal-Anzeiger", 1. XI. 1922. (A)

Рецензент висміює п'єсу В-ка *Брехня* після її вистави в Берліні. "У першій дії говорять, у другій говорять, у третій говорять — це безконечна балаканина. Вкінці жінка, про яку стільки говорили і яка сама стільки говорила, лягає на канапу й умирає, втомившися, нарешті, говорити". Рецензент дивується, навіщо п'єсу взагалі поставлено.

2796. Stx. *Tribüne und Striefe.* — "Berliner Lokal-Anzeiger", 14. VII. 1922. (A)

"Невідомий росіянин з України" В-ко і його п'єса *Чорна Пантера і Білий Ведмідь*, поставлена в берлінському театрі "Tribüne", не здобули собі прихильної оцінки в рецензента. Навпаки, він уважає, що з "чотирьох дій, які у злинялому Стріндберзькому стилі показують фраґмент паризької богеми, одна скучніша від одної", а проблема, зображена в п'єсі, "не може захопити і діє тільки комічно". Все в п'єсі "потопає в тупій летаргії". Щоправда, квитки на вистави випродані, але рецензент пояснює це тим, що "автор розпоряджає добрими зв'язками і ще кращими друзями".

2797. *Wolodymyr Wynnytschenko. "Die Lüge".* — "Leipziger Abendpost", 2. XI. 1922. (A)

Рецензія на виставу Винниченкової п'єси *Брехня*. Ґазета називає її "одним з найбільших сценічних успіхів у всіх европейських країнах". Її ставили в Німеччині, Голляндії, Швайцарії, Австрії, Чехо-Словаччині та інших країнах. "У самому Берліні ставлено її понад 60 разів".

1923

2798. Kayssler, Friedrich. *Die Lüge.* Von Wolodymyr Wynnytschenko. Übertragen von Gustav Specht. — "Die Rampe", Potsdam, 1923, S. 27-28. (A)

Стаття режисера вистави Винниченкової п'єси *Брехня* в Берліні. " 'У певних умовах брехня може бути правдою' — ось ідея цього твору. Одначе в ньому аж ніяк нема загравання із самим поняттям брехні, ні спроби прикрасити брехню як таку; навпаки, тут ідеться про справді рідкісний випадок вияву людської шляхетности й жертовности засобами брехні. Драма могла б також називатися *Добро"*. Автор розглядає зміст драми і приходить до висновку: "Людська мораль навчає законів добра і зла. Але завданням мистецтва є поміж тими написаними рядками вичитати ненаписане про правдиве плодовите добро, яке своїми корінням заякорюється в незбагненних глибинах людської душі".

Журнал також подає голоси німецьких критиків про вистави *Брехні* в інших містах Німеччини, напр.: "Своєю пра-прем'єрою драми Володимира Винниченка *Брехня* міський театр у Нюрнберґу поставив уперше український твір на

німецькій сцені". Про виставу в Ляйпціґу: "Це твір, з яким варто познайомитися [...]. Він сповнений внутрішньої і зовнішньої напруги, виявляє велике опанування драматичної техніки і надзвичайно міцну драматичну будову. Деякі персонажі змальовані так майстерно, що вже вони самі дають вартість творові" та ін.

1924

2799. *Unsere erfolgreichsten Dramatiker.* — "Blätter des Bühnenvertriebes", Potsdam, [1924], S. 31. (А)

Поруч німецьких драматургів Бертольда Брехта, Еміля Людвіґа, Ґеорга Кайзера й ін. поміщено портрет В-ка з підписом: "Володимир Винниченко, автор драми *Брехня*, яка здобула найбільші успіхи в Німеччині, Голляндії, Швайцарії, Америці, Австрії, Чехо-Словаччині й Польщі. У самому Берліні її ставили понад шістдесят разів".

1925

2800. M. H. *Slavische Rundschau. Ukraine. Volodymyr Vynnyčenko.* —"Prager Presse", 6. V. 1925. No. 124, S. 6. (А)

"Найцікавішою й одночасно найбільш контроверсійною появою в модерній українській літературі є без сумніву Володимир Винниченко", — починає автор свою статтю. Далі подано біографію В-ка, наголошуючи зокрема його підпільну революційну діяльність, його кількаразові ув'язнення, втечі за кордон, а згодом керівну участь в українському уряді тощо. У короткому огляді творів В-ка автор висловлюється про них дуже позитивно ("Ці новелі досьогодні не втратили нічого із своєї привабливости"). Драми В-ка ставилися на німецьких та італійських сценах, а численні його новелі були перекладені на чеську, німецьку, данську, італійську, грузинську й білоруську мови. Згадує автор і про конфлікти В-ка з деякими колами його земляків і стверджує наприкінці: "Модерна українська література має в ньому найсильнішого й найталановитішого представника".

1928

2801. Jaworsky, M. *Kurzgefasste Geschichte der Ukraine.* Deutsch von Heinrich Epp. — Charkow, Zentralverlag, 1928. 205 S. (Б)

Переклад з української (Оригінал див. ч. 1551).

1930

2802. *Wynnytschenko, Wolodimir.* In: *Meyers Lexikon.* — Leipzig, Bibliographisches Institut, 1930, Band 12, S. 1629. (Б)

Коротка біографія і головні літературні твори. Згадано, що драми В-ка ставилися на німецьких сценах.

1934

2803. Kutschabsky, W. *Die Westukraine im Kampfe mit Polen und dem Bolschewismus in den Jahren 1918-1923.* — Berlin, Junker und Dünnhaupt Verlag, 1934. 439 S. (Б)

Описуючи протиґетьманське повстання, автор кількаразово згадує про В-ка. Також про його резиґнацію із становища голови Директорії та його пізніші переговори з угорським диктатором Бела Куном. Ставлення автора до В-ка неґативне. І так, напр., про відому ультимативну вимогу представника французького уряду Фрайденберґа, щоб "більшовика" В-ка і "бандита" Петлюру виґнати з українського уряду "як собак", автор пише, що "французький ультиматум був добродійством для України, бо в наслідок цього ультиматуму зник раз назавжди з українського публічного життя Володимир Винниченко, нікудишній письменник, який до того часу грав велику ролю в українському літературному й політичному житті і в 1917-1918 роках зруйнував 'революційно-демократичний' лад східнього українства та затруював його духово своїм спритним пером". (Пор. ч. 2674).

1939

2804. Schmidt, Axel. *Ukraine, Land der Zukunft.* — Berlin, Verlag Reimar Hobbing, 1939. 203 S. (Б)

Окремі згадки про діяльність В-ка як голови українського уряду. У розділі про українську літературу автор називає Коцюбинського, Стефаника й В-ка "трисузір'ям" української літератури. Із цих трьох В-ко "любить сміливі проблеми й охоче ламає списа за свої ідеї".

1941

2805. *Handbuch der Ukraine.* Im Auftrage des Ukrainischen Wissenschaftlichen Instituts in Berlin herausgegeben von I. Mirtschuk. — Leipzig, Otto Harrassowitz, 1941. 416 S. (Б)

Збірна праця. І. Мірчук, автор розділу *Geistiges Leben,* дає таку характеристику В-кові: "Володимир Винниченко, представник українського декадентства, своїми нескучними драмами, романами й оповіданнями не мав жадного сильнішого впливу на українську громадськість" (див. також ч. 2655, 2808).

1943

2806. Krupnyckyj, Borys. *Geschichte der Ukraine von den Anfängen bis zum Jahre 1920.* 2 Auflage. — Leipzig, Otto Harrassowitz, 1943. 322 S. (Б)

Згадки про діяльність В-ка як голови Ген. Секретаріяту УЦРади й Директорії УНР.

1947

2807. Kossatsch, Jurij. *Ukrainische Literatur der Gegenwart.* — Regensburg, Verlag "Ukrainische Kultur", 1947. 36 S. (П)

Згадки про В-ка, "натуралістичного оповідача, романіста і драматурга европейської слави".

1957

2808. Mirtschuk, Ivan. *Geschichte der Ukrainischen Kultur.* Veröffentlichungen des Osteuropa-Institutes München, Band 12. — München, Isar Verlag [1957]. 284 S. (Н)

Автор передруковує тут дослівно свою давнішу характеристику В-ка (див. ч. 2805), за винятком свого тодішнього твердження, що В-ко своїми творами "не мав жадного сильнішого впливу на українську громадськість" (с. 332). Тут автор твердить, що цими творами В-ко "мав сильний вплив на українську громадськість, але тільки перед революцією і в 20-их рр." (с. 161).

1958

2809. *Vynnyčenko, Volodymyr.* In: *Kleine Slavische Biographie.* — Wiesbaden, Otto Harrassowitz, 1958, S. 771-772. (П)

Довідка про В-ка — одна з найбільших у цьому понад 800-сторінковому біографічному довіднику (поруч із Толстим, Шевченком і Пушкіном). Подано загальну характеристику його творчости й огляд окремих його творів. Відзначено, що його драми *Брехня* й *Чорна Пантера і Білий Ведмідь* ставилися на німецьких сценах. У другій частині подано біографічні дані В-ка й інформацію про його політичну діяльність.

1970

2810. *Ein Brunnen für Durstige* und andere ukrainische Erzählungen. Auswahl und Übersetzung Anna-Halja Horbatsch. — Stuttgart, Horst Erdmann Verlag [c1970]. 411 S. (Б)

У передмові подано, між іншими письменниками, коротку характеристику В-ка, "чия творчість вплинула авторитетно на [українську] прозу 20-их років". Про тривалу популярність В-ка свідчить наприклад те, що 1956 року М. Хрущов розказував анекдоту про Піню — персонажа Винниченкового оповідання *Талісман*, і порівнював себе до того персонажа (див. також ч. 2692).

У збірнику надруковано оповідання В-ка *Таємність (Streng geheim).*

1974

2811. Kostetzky, Eaghor G. *Česnist' z soboju* (ukr.; *Ehrlich zu sich selbst)*. Roman von Volodymyr Vynnyčenko. In: *Kindlers Literatur Lexikon*. Ergänzungsband. — Zürich, Kindler Verlag [1974], S. 245-247. (M)

На початку цієї обширної статті автор накреслює соціяльно-політичне тло роману В-ка, зокрема в ділянці родинної і особистої моралі. "Для української літератури, в якій жіночі постаті досі втілювали традиційну благопристойність, новизною було те, що Винниченко показав у своїх романах сексуально емансиповану героїню". Одначе, у протилежність до Арцибашева і Пшибишевського, В-ко не зосереджується на сексі. У більшості його персонажів "сексуальність тільки частинно впливає на їхню поведінку, а головні їхні мотиви є таки соціяльні". Далі автор переказує зміст роману, а у висновках стверджує, що "Винниченків реалістичний стиль — при всіх його індивідуальних рисах — містить дуже різнорідні елементи. Він намагається охопити новий зміст у нові форми вислову". Наприкінці автор висловлюється скептично про "проблематичний" Винниченків принцип "чесности з собою".
До статті додана бібліографія (19 вписів).

2812. Kostetzky, Eaghor G. *Holota* (ukr.; *Gesindel)*. Erzählung von Volodymyr Vynnyčenko. In: *Kindlers Literatur Lexikon*. Ergänzungsband. — Zürich, Kindler Verlag [1974], S. 539-540. (M)

Автор подає зміст цього Винниченкового оповідання й інформує, що в українській літературній критиці воно викликало широкий схвальний відгомін. "Крім Івана Франка, передусім Леся Українка звернула увагу на це оповідання й порівнювала його до драми Гавптмана *Ткачі*". На думку автора, "літературне значення цього твору полягає насамперед у тому, що тут радикально порвано з традиційним ідеалістичним трактуванням селянської тематики в стилі 'народників' і свідомо введено натуралістичні мистецькі засоби".
До статті додана бібліографія (14 вписів).

1979

2813. Bojko-Blochyn, Jurij. *Gegen den Strom;* Ausgewählte Beiträge zur Geschichte der slavischen Literaturen (Beiträge zur neueren Literaturgeschichte, 3 Folge, Band 43). — Heidelberg, Carl Winter Universitätsverlag, 1979. 360 S. (П)

Стаття про В-ка *Die ukrainische nationale Revolution im Drama Vynnyčenkos* (с. 315-326) — це варіянт статті того ж автора *Драма "Між двох сил" В. Винниченка як відображення української революції* (див. ч. 2266). Різниться вона від української головно тим, що на початку з'ясовано коротко історію української національної революції й подано біографію В-ка; в літературознавчій аналізі стверджено, що в европейській драматургії цю п'єсу В-ка слід поставити поміж творами Шіллера *Вільгельм Тель* і Гавптмана *Вебер;* наприкінці підкреслено, що п'єса *Між двох сил* показує пов'язання української історії з німецькою: у кінцевій сцені українські вояки наступають спільно із своїми німецькими союзниками. [У кінцевій сцені, як і в усій цій п'єсі В-ка, нема жадної згадки про німців].

Польською

2814. Zdziarski, Stanisław. *Młoda Ukraina na schyłku rewolucyi.* — "Świat słowiański", Kraków, VIII-IX. 1911, No. 80-81, s. 144-147. (А)

"Архитипову картину з терористичної діяльности дав В. Винниченко у своїй драмі *Базар*, яка, у протилежність до інших його творів, є вільна від політично-громадського резонерства". Рецензент подає докладний зміст *Базару* й аналізує психічні мотиви дійових особ. Наприкінці зауважує, що "драма Винниченка — це неначе жива ілюстрація, як ті, що з таким запалом закликали скинути кайдани, самі найревніше трудилися, щоб скріпити ці кайдани".

2815. Brückner, Aleksander i Lehr-Spławiński, Tadeusz. *Zarys dziejów literatur i języków literackich słowiańskich* (Lwowska bibljoteka sławistyczna, t. 9). — Lwów, Nakład K. S. Jakubowskiego, 1929. 206 s. (Б)

Згадка про Коцюбинського й В-ка: "Романістика дійшла до вершка в прозі Коцюбинського й Винниченка. Обидва вийшли із школи руських новелістів, від Турґєнєва й Чехова, а радше Купріна чи Арцибашева, розглядалися також поміж французами (Мопассан), накреслювали переважно дрібні нариси й оповідання та алегорії (Винниченко також і драми), черпаючи з довкілля, але не тільки із сільського, хоч воно переважає значно. Головна різниця між ними така, що Коцюбинський виключно мистець, шукав і знаходив скрізь красу та їй служив. А Винниченко, діяльний революціонер, був щирим прихильником тенденції, радо моралізував (в ім'я нової моралі, яка руйнує давню). Але обидва вони справжні артисти, майстри слова, характеризують коротко але чітко, глибоко проникають у психіку своїх героїв та прикрашають розповідь картинами природи, сильно відчутими. Коцюбинський імпресіоніст, тонко зорганізований, дбає особливо про форму, а натураліст Винниченко поводиться з нею неначе знехотя".

2816. *List otwarty do Winniczenki.* — "Biuletyn polsko-ukraiński", Warszawa, 7. X. 1934, No. 40, s. 12. (Б)

Про відкритого листа Ф. Мелешка до В-ка п. з. *Як ви нас обманули* (див. ч. 1723). Ф. Мелешко нагадує, що В-ко як голова Директорії закликав український народ до боротьби з комуністичною Москвою, а пізніше перейшов на бік комуністів. "Автор листа гостро натавровує таку політичну дволичність, дивуючися, як селянський син міг запродати інтереси українського селянства, яке тепер гине з голоду". "Бюлетин" зауважує наприкінці, що автор листа "неправильно називає Винниченка селянським сином, бо, як відомо, він був т. зв. 'міщанином' " (див. також ч. 706).

2817. *W. Wynnyczenko — komunistą.* — "Biuletyn polsko-ukraiński", Warszawa, 7. I. 1934, No. 1, s. 14. (А, Б)

Подана за львівськими газетами "Праця" і "Діло" вістка, що В-ко заявив себе комуністом. До зауважень цих газет "Бюлетин" додає від себе, що В-ко є одружений з багатою жидівкою, якій, одначе, багатство не перешкоджає визнавати комунізм. "Вона позначилася фатально на хиткій кар'єрі В-ка". "Його компромітація датується не від сьогодні. Політично він здискредитував себе кільканадцять років тому, згодом ще нагадав про себе сумно під час процесу Шварцбарда в Парижі. Підпавши під остракізм земляків на еміґрації, застряг у снобізмі багатого комунізуючого паризького буржуя".

2818. Docenko, Aleksander. *Ukraina w dobie nowoczesnej* (Od początku XIX stulecia do 1923 r.). — "Biuletyn polsko-ukraiński", Warszawa, 3. X, 26. XII. 1937, No. 36, 48, s. 407, 541. (Б)

Про меморандум В-ка до петербурзького Тимчасового уряду 26. X. 1917. Короткий зміст промови В-ка на 3-му Всеукраїнському військовому з'їзді в Києві 2. XI. 1917.

2819. Kutrzeba, Tadeusz. *Wyprawa kijowska 1920 roku.* — Warszawa, Nakład Gebethnera i Wolffa, [1937]. 358 s. (Б)

Спогади польського генерала, учасника походу на Київ 1920 року. Автор згадує також В-ка як голову Директорії УНР.

2820. Jabłoński, Henryk. *Polska autonomia narodowa na Ukrainie 1917-1918* (Prace Instytutu historycznego Uniwersytetu warszawskiego, 3). — Warszawa, Nakładem Towarzystwa miłośników historii, 1948. 165 s. (Б)

Короткі біографічні дані В-ка, "одного з найвизначніших українських письменників". Далі численні згадки про діяльність В-ка як голови Генерального Секретаріяту УЦРади.

2821. Serczyk, Władysław A. *Historia Ukrainy.* — Wrocław, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1979. 494 s. (Б)

Згадки про В-ка, "діяча націоналістичних поглядів", і його політичну діяльність у час української національної революції.

Російською

1905

2822. *Результаты конкурса, объявленного редакцией журнала "Киевская старина" в 1904 году и объявление о новом конкурсе на 1905 год.* — "Киевская старина", Киев, I. 1905, с. 1-2. (Б)

Проголошення вислідів конкурсу на літературний твір, написаний українською мовою. Першу нагороду одержав В-ко за повість *Голота*, другу М. Чернявський за повість *Vae victis,* третю М. Коцюбинський за повість *Під мінаретами.*

1909

2823. Бодуен-де-Куртене, Ромуальда. *Иностранная литература в 1908 г.* — "Вестник знания", С.-Петербург, 1909, No. 2, с. 65-82. (Б)

У розділі *Украинская литература* авторка відмічає: "Найцікавішою появою був, мабуть, *Великий молох* — п'єса на три дії Винниченка. Нове російське життя і нова молодь, яка ставиться до завдань цього життя з різних точок погляду, дуже оригінально відтворилися в глибокій душі молодого автора, а в слід за цим і в його творі".

1911

2824. Львов-Рогачевский, В. *Поворотное время.* — "Современный мир", С.-Петербург, IV. 1911, No. 4, с. 238-257. (К)

Хоч рецензент визнає, що В-ко "безсумнівно, талановитий мистець", проте його творові *Чесність з собою* дає цілком неґативну оцінку: "Треба сказати правду, що роман *Чесність з собою* не відзначається мистецькими вартостями. Це твір грубий, примітивний, монотонно-одноманітний, а понад усе еклектичний". "Вплив Достоєвського — величезний, одначе авторові не вистачає глибокої психологічної аналізи". Далі рецензент розглядає твір подрібно і скрізь висловлює осудливі оцінки.

2825. Михаил, епископ. *Переоценка ценностей.* — "Утро России", Москва, 23. I. 1911, No. 18, с. 2. (К)

Автор статті осуджує повість В-ка *Чесність з собою*, а головно вислови головного персонажа цього твору про проблему проституції.

2826. Могилянский, Мих. *Винниченко, Владимир.* В кн.: *Новый энциклопедический словарь.* — С.-Петербург, Брокгауз-Ефрон, 1911-16, т. 10, с. 659-661. (Б)

Обширна інформація про В-ка та його творчість. Подано біографічні дані й огляд майже всіх дотогочасних Винниченкових літературних творів. Також 16 бібліографічних позицій про твори В-ка й літературу про нього.

2827. Могилянский, Мих. *Новая пьеса В. Винниченко (Черная Пантера и Белый Медведь).* "Литературно-науковий вісник", No. 6 за 1911 г. — "Речь", С.-Петербург, 15. VIII. 1911, No. 222, с. 2-3.
_____. П. н. *Черная Пантера и Белый Медведь* (Пьеса В. Винниченко). — "Бюллетени литературы и жизни", Москва, 15. IX. 1911, No. 1, с. 7-9. (Б)

Майже цілу свою рецензію автор присвятив переказові змісту цієї Винниченкової драми. Тільки наприкінці висловив коротко декілька своїх позитивних зауважень про цей твір, як ось: "... драма захоплює своїм напруженим тоном, драматизмом наростаючої дії"; "свідчить про великий мистецький талант Винниченка" та ін.

2828. Могилянский, Мих. *Украинская литература в 1910 г.* — "Русская мысль, Москва, IV. 1911, кн. 4, с. 23-25. (Б)

У своєму огляді автор приділяє найбільше уваги В-кові. "Яскравий мистецький талант молодого белетриста В. Винниченка досягнув великої висоти у виданому 1910 року 3-му томі оповідань. Цікавий, часто захоплюючий життєвий матеріял бурхливого періоду останніх років опрацював у них великий мистець і тонкий психолог. У цілому цей 3-ій том оповідань Винниченка — якскрава, талановита книга".

2829. Ольминский, М. [псевд. М. Александрова]. *"Беллетрист" В. Винниченко.* — "Звезда", С.-Петербург, 11. VI. 1911, No. 25, с. 9-11. (А)

Наскрізь неґативна глумлива рецензія на Винниченкове оповідання *Купля*. На думку рецензента, в цьому оповіданні В-ко намагався доказати, що злодії, революціонери, проститутки й революціонерки — це величини тотожні. "Чи ж диво, що в наш час усякого відступництва В. Винниченко стає героєм дня? Йому, як белетристові, прощають всяку відсутність внутрішньої логіки оповідання, аби він тільки добре жарив по людях 1905 року". "Тепер він написав новий твір — про чесність. Кому ж, як не нашому авторові, і говорити про неї! Недарма є приповідка: на злодію шапка горить. Якщо ж якийсь читач із почуття гидливости знехтує повчаннями п. Винниченка щодо чесности, якщо взагалі не стане їх читати, то в цьому не буде нічого дивного".

2830. *Черная Пантера и Белый Медведь* (Пьеса В. Винниченко). — "Бюллетени литературы и жизни", Москва, 15. IX. 1911, No. 1, с. 7-9. (Б)

Переказ надрукованої в петербурзькій г. "Речь" рецензії М. Могилянського про п'єсу В-ка *Чорна Пантера і Білий Ведмідь* (див. ч. 2827).

1912

2831. Арабажин, К. И. *Любовь и брак в современной литературе* (с. 155-189). У кн. того ж автора *Этюды о русских писателях*. — С.-Петербург, "Прометей", [1912]. 216 с. (Б)

Проаналізувавши роман російського письменника М. Арцибашева *Санін*, критик вказує на "драми й повісті талановитого малоросійського письменника Винниченка: *Дисгармонія, Щаблі життя, Молох, Момент, Купля*, де поставлено ті самі проблеми, що їх заторкнув п. Арцибашев у своєму *Саніні*, одначе опрацьовано тонше, талановитіше й охайніше. Героїні Винниченка не подібні до 'товстих рожевих мавп', які легко стають жертвами плотської похітливости Саніних і Зарудіних. Вони протиставляться їхнім зоологічним інстинктам і ставлять коханню інші завдання. Вони не задовольняються звірячою основою, не миряться з самими тільки тілесними потягами, шукають вищої духової спільности, глибокої гармонії душ, боряться за ту вищу гармонію і перемагають. Вони йдуть попереду мужчин. У цьому їхня величезна перевага над героїнями російських оповідань. Треба підкреслити, що Винниченко один з тих небагатьох малоросійських письменників, які, хоч і заторкують не побутові, а вселюдські теми, все ж не втрачають анітрохи і в перекладі. Тому можна їх сміливо поручати російським видавцям для перекладу на російську мову".

2832. Буда, С. [псевд. С. Будченка]. *Украинский театр*. — "Украинская жизнь", Москва, XI. 1912, No. 11, с. 56-63. (Б)

Про сучасний стан українського театру. При цьому згадка, що всі п'єси В-ка, крім однієї (неназваної), є заборонені царською цензурою.

2833. Калинин, Ф. *Тип рабочаго в литературе* (Мислы рабочаго). — "Новый журнал для всех", С.-Петербург, IX. 1912, No. 9, с. 95-106. (Б)

Автор розглядає типи робітників у творах Арцибашева, В-ка і Ґорького. В-кові дає він наскрізь неґативну оцінку. На його думку, показані у Винниченковій *Чесності з собою* типи робітників та їхня мораль "розривають усі клясові рамки".

2834. Коробка, Н. *Литературное обозрение. Сборник "Земля", IX*. — "Запросы

жизни", С.-Петербург, 24. VIII. 1912, No. 34, с. 1931-1936. (Б)

Рецензія на роман В-ка *На весах жизни (Рівновага).* Рецензент стверджує на початку: "Роман Винниченка — це річ у всякому разі визначна. Твір напевно викличе суперечливі тлумачення, як і його попередня річ *Чесність з собою.* [Роман] сильно вирізняється з маси творів сучасної літератури, іноді більш блискотливих формою, але поверхових і надуманих. У манері письма Винниченка не відчувається тієї віртуозности, якою блистить багато теперішніх белетристів, але є в ній щось, чого їм майже не дано. З героями Винниченка зживаєшся, їх починаєш уявляти собі як живих людей. Це, без сумніву, результат не тільки щирости, але й сили творчого процесу, сили таланту — не показного, а справжнього". Рецензент аналізує характери Винниченкових героїв і психічні мотиви їхніх дій та дає романові схвальну оцінку. На його думку, В-ко "належить до тих письменників, яким віриш, у яких відчуваєш душу, що переживає написане, а це в сучасній літературі велика винятковість".

2835. Крайний, Антон [псевд. Зинаиди Гиппиус]. *Беллетристические воды.* — "Русская мысль", Москва, VIII. 1912, кн. 8, с. 25-28. (Б)

Про роман В-ка *Щаблі життя.* Хоч у В-ка "письменницькі здібності безумовно непогані, є любов до сюжету, вдумливість і гарний рисунок", то все таки авторка вважає цей роман В-ка "твором мистецьки фальшивим". На її думку, роман В-ка *Чесність з собою* удатніший.

2836. *Литературная летопись.* — "Украинская жизнь", Москва, X. 1912, No. 10, с. 122. (Б)

У журналі "Русское богатство" (див. ч. 2839) появилася рецензія на роман В-ка *На весах жизни (Рівновага).*

2837. Могилянский, Мих. *Коцюбинский и Винниченко.* — "Украинская жизнь", Москва, VI. 1912, No. 6, с. 56-65. (М)

Автор ставить своїм завданням подати "коротку характеристику двох найвидатніших сучасних українських письменників" — Коцюбинського і В-ка. Проаналізувавши в першій частині статті творчість Коцюбинського, якому притаманна "гармонійність і естетична рівновага", автор у другій частині протиставить Коцюбинському В-ка, у якого "естетичної рівноваги немає ні сліду. Навпаки, він — сама неврівноваженість, порив і бунтівливе шукання". Основною для творчости В-ка автор уважає проблему індивідуалізму і суспільства. З цього погляду він розглядає деякі твори В-ка (*Великий Молох, Щаблі життя, Брехня* й ін.), зупиняючися довше на відомій Винниченковій тезі "чесности з собою". Окремо відмічає автор "незрівняний тонкий гумор" В-ка (*Зіна, Записна книжка)* та його "позначені печаттю великого мистецького таланту" оповідання з життя сільської бідноти (*Голота, Біля машини, Кузь та Грицунь* та ін.).

2838. Могилянский, Мих. *Украинская литература в 1911 г.* — "Русская мысль", Москва, III. 1912, кн. 3, с. 20-24. (Б)

У своєму огляді української літератури за минулий рік автор відмічає також дві п'єси В-ка: *Співочі товариства* та *Чорна Пантера і Білий Ведмідь.* Про першу з них він висловлюється неґативно: "П'єса з мистецького боку слаба". Але, "наскільки бліді, анемічні й мистецько непереконливі *Співочі товариства,* настільки ж яскрава і барвиста друга п'єса, яка дає надзвичайну напругу

драматичної дії". Наприкінці автор з'ясовує "конфлікт письменника з суспільством" після виходу з друку Винниченкової повісти *Чесність з собою.*

2839. *Новыя книги.* — "Русское богатство", С.-Петербург, IX. 1912, No. 9, с. 209-210. (Б)

Непідписана рецензія на роман В-ка *На весах жизни (Рівновага).* Рецензент переказує зміст роману й дає йому позитивну оцінку: "Винниченко розказує цікаво, живою мовою... Це, мабуть, тому, що розповідь Винниченка не має найстрашнішого в літературі: банальности".

1913

2840. Абр-ч, Л. [крипт. Леоніда Абрамовича]. *В. Винниченко* (Литературный эскиз). — "Украинская жизнь", Москва, XI. 1913, No. 11, с. 49-59. (А, Б)

Автор ділить творчість В-ка на два періоди: 1) ранній, під час якого письменник зображає у своїх творах соціяльну нерівність, а його персонажами є переважно сільські пролетарі; 2) у 1906 році починається другий період, присвячений проблемам сексуальним, моральним та психологічним. Далі подано короткий огляд деяких творів В-ка. Автор оцінює Винниченкову творчість дуже позитивно, одначе, на його думку, Винниченко-драматург менш талановитий, ніж Винниченко-прозаїк.

2841. Абр-ч Л. [крипт. Леоніда Абрамовича]. *Обзор украинских журналов. "Дзвін".* — "Украинская жизнь", Москва, XII. 1913, No. 12, с. 72-80. (Б)

У своєму огляді київського журналу "Дзвін", автор присвячує чимало уваги надрукованим там творам В-ка *Олаф Стефензон, По-свій, Молода кров* і *Терень.* Автор подає аналізу цих творів та їхню оцінку.

2842. Колтоновская, Е. *На рубеже.* — "Новый журнал для всех", С.-Петербург, II. 1913, No. 2, с. 67-76. (Б)

Рецензія на повість В-ка *На весах жизни (Рівновага).* Ця повість "написана гарно". Особливо подобаються авторці два персонажі повісти — Таня і Хома. "І характери цих героїв, і їхнє велике міцне кохання, що не знає перешкод, Винниченко змалював майстерно — з українським темпераментом і ліризмом, гідним Шевченкових внуків". "*На весах жизни* — кращий з творів українського письменника російською мовою".

2843. Кранихфельд, Вл. *Литературные отклики.* — "Современный мир", С.-Петербург, III. 1913, No. 3, с. 115-119. (Б)

Рецензія на оповідання В-ка *Талісман.* Більшу її частину становить переказ змісту оповідання. Про сам твір рецензент висловлюється позитивно: "Поміж Винниченковими невеликими оповіданнями були й раніше речі зроблені гарно й тонко, до яких тепер слід додати й останнє його оповідання *Талісман*".

2844. *Литературная летопись.* — "Украинская жизнь", Москва, I. 1913, No. 1, с. 139. (Б)

У в-ві М. Тіллера і А. Предиша (Рига) появилися оповідання В-ка в перекладі на латвійську мову.

2845. *Литературная летопись.* — "Украинская жизнь", Москва, XI. 1913, No. 11, с. 112. (Б)

Винниченків *Одкритий лист до російських письменників* (див. ч. 416) викликав широкий відгомін у російській пресі. І так, напр., К. Пересветов у своїй статті *Слишком* ("Одесский листок", 20. X. 1913, No. 248) заявив, що "національна дріб'язковість і хвороблива перечуленість гіпертрофували реакцію п. Винниченка". Знову ж "Утро России" (Москва, 1913, No. 240) обвинуватило В-ка, що він "утопіст і хоче заборонити російським письменникам користуватися місцевими говірками, яких так багато в Росії".

2846. Могилянский, Мих. *Украинская литература в 1912 г.* — "Русская мысль", Москва, II. 1913, кн. 2, с. 16-19. (Б)

Оцінюючи критично українську літературу за минулий рік, автор приділяє чимало уваги В-кові. На його думку, "Винниченко переживає якусь кризу, виходу з якої все ще не видно. З його творів за 1912 рік тільки невеличке оповідання *Федько-халамидник* уповні варте свіжого і яскравого таланту письменника". Натомість Винниченковим творам *Тайна, Історія Якимового будинку* і *Натусь* критик дає неґативну оцінку.

1914

2847. Горчаков, А. *По старым дорогам.* — "Речь", С.-Петербург, 19. V. 1914, No. 134, с. 3. (К)

Неґативна рецензія на 14-ий літературний збірник "Земля" (Москва, 1914). На думку рецензента, "Земля", йде старими дорогами і друкує речі давно віджилі. Одначе "один твір є тут радісним винятком. Це — новий роман Винниченка *Заветы отцов (Заповіт батьків).* У цьому творі "як ніколи, мабуть, раніше, розкрився чисто мистецький бік Винниченкового творчого обличчя". Але вдалося це Винниченкові "без жадного сумніву, завдяки свідомому чи несвідомому впливові Достоєвського". Рецензент дає широку літературну аналізу твору й кінчає її ствердженням, що "цей роман є однією з найвизначніших появ теперішнього літературного сезону".

2848. Джонсон, И. [псевд. И. В. Иванова]. *Кто к чему приставлен.* — "Киевская мысль", 27. III. 1914, No. 86. (А)

Гостро неґативна рецензія на два літературні твори: М. П. Арцибашева *В овраге* і В-ка *Заветы отцов* (Обидва друковані в 14-му збірнику "Земля" 1914 р.).

2849. Дивильковский, А. *Российского леса щепки.* — "Современный мир", Петроград, X. 1914, No. 9, с. 23-57. (Б)

Рецензія на роман В-ка *Рівновага.* Цей роман "можна назвати викривальним", бо він подає викривальний матеріял, "яким можна б покористуватися для обвинувачення еміґрантів в остаточній політичній безідейності". Рецензент піддає персонажів твору і їхні вчинки психологічній аналізі й приходить до висновку, що всі вони — і позитивні, і неґативні персонажі — дають разом "картину духової вбогости, ідейної порожнечі, ганебного падіння еміґрантського середовища — середовища вчорашніх борців за волю батьківщини". Одначе, на думку

рецензента, ці гидкі властивості не є набуті на еміграції. "Коли відлетілі тріски інколи сильно тхнуть гнилизною, то першопричину цього треба шукати передусім у глибині рідних лісів. Ще там, коли тріски становили нероздільне ціле із своїм батьком-лісом, іще там вони напевно носили в собі добрий заряд свого сьогоднішнього закордонного зіпсуття".

2850. *Литературная летопись.* — "Украинская жизнь", Москва, IV. 1914, No. 4, с. 114. (Б)

"Ежемесячный журнал литературы, науки и общественной жизни" у своєму березневому числі 1914 р. почав друкувати роман В-ка *Божки* в авторському перекладі з української мови.

2851. Могилянский, Мих. *Украинская литература в 1913 г.* — "Русская мысль", Москва, II. 1914, кн. 2, с. 27-31. (Б)

Розглядаючи твори В-ка серед інших творів, виданих 1913 р., автор відзначає "надзвичайну плодовитість письменника, позначену, на жаль, яскравими рисами неврівноважености". І так "кричуща карикатура, без міри й мистецького такту, комедія *Молода кров* іде в нього поруч із прекрасним психологічним оповіданням *Талісман*"; "цікавий деталями *Олаф Стефензон,* але в основу його покладено неправдоподібну фабулу"; "зате без застережень гарне Винниченкове невеличке оповідання *Терень*".

2852. Саддукей [псевд. Серг. Кари-Мурзи]. *Роман с сальварсаном.* — "Московский листок", 14. IV. 1914. (Б)

Неґативна рецензія на роман В-ка *Заветы отцов,* надрукований у 14-му збірнику "Земля". Автор обвинувачує В-ка, що він користується газетним матеріялом і що ідеї творів "этого малороссийского фокусника" є попросту позичені в російських письменників Андреєва й Гаршина. Переказано також коротко зміст роману В-ка.

2853. *"Старая" и "новая" мораль (Заветы отцов* В. Винниченко). — "Бюллетени литературы и жизни", Москва, VI. 1914, No. 20, с. 1160-1171. (Б)

Переказано широко зміст роману В-ка *Заповіт батьків* з обширними цитатами. Кількома словами висловлено неґативну оцінку цьому творові: "Взагалі останнє дитя талановитого українського белетриста доводиться зарахувати до категорії 'недоношених' ".

1915

2854. Бурчак, Л. [псевд. Леоніда Абрамовича]. *Біля машини.* — "Украинская жизнь", Москва, VIII-IX. 1915, No. 8-9, с. 149-150. (М)

Про Винниченкове оповідання *Біля машини,* опубліковане окремим виданням. Подано зміст оповідання. "Як написане оповідання, говорити не доводиться, про це говорить вже саме прізвище автора".

2855. Бурчак, Л. [псевд. Леоніда Абрамовича]. *О новом сборнике рассказов В. Винниченка.* — "Украинская жизнь", Москва, X. 1915, No. 10, с. 93-96. (М)

Рецензія на 9-ту кн. творів В-ка, яка складається з чотирьох оповідань: *Босяк, Радість, Терень* і *Талісман*. Автор рецензії дає психологічну аналізу головних персонажів усіх цих оповідань, висловивши своє переконання, що "таємниця успіху й популярности п. Винниченка в його правдивості, в реалізмі зображених ним людей, у психологічній чутливості, яка дозволяє йому проникнути в тайники людської душі, в його щирому демократизмі й великому літературному таланті". Рецензент застерігається, що це не стосується таких Винниченкових персонажів, як, наприклад, Мирон із *Щаблів життя*, який "чомусь то завжди здавався мені якимсь гомункулом із письменницької лябораторії, а не справжньою людиною". Висновок рецензії: "В. Винниченко — великий майстер оповідання, і появу нової книжки його оповідань повинні привітати всі справжні друзі рідної літератури".

2856. Бурчак, Л. [псевд. Леоніда Абрамовича]. *Федько-халамидник.* — "Украинская жизнь", Москва, VIII-IX. 1915, No. 8-9, с. 150-153. (М)

Похвальна рецензія. Переказавши зміст оповідання, автор висловлюється дуже позитивно про цей твір В-ка і кінчає свої міркування словами: "З почуттям задоволення відмічаємо вихід *Федька-халамидника* окремим виданням; ця книжка повинна пройти в найширші кола читачів".

2857. *В. Винниченко.* — "Украинская жизнь", Москва, VII. 1915, No. 7, с. 103-104. (Б)

Про Винниченкову творчість:

Винниченко закінчив великий роман *Хочу!*, який вийде одночасно українською і російською мовами.

В-ко видав роман *Божки* в авторському перекладі з української мови.

У червневому числі (1915) "Ежемесячного журнала литературы, науки и общественной жизни" почала друкуватися Винниченкова повість *Босяк*.

У Харкові вийшла друком п'єса В-ка *Брехня*, яка здобула високу оцінку критики.

2858. Могилянский, Мих. *В. Винниченко. Твори.* Кн. 9. В-во "Дзвін", Москва, 1915. — "Речь", Петроград, 6. XII. 1915, No. 323, с. 4. (Б)

З-поміж поміщених у цій збірці чотирьох оповідань В-ка (*Босяк, Радість, Терень, Талісман*) рецензент уважає кращими оповіданнями *Терень* і *Талісман*. Але всім чотирьом дає позитивну оцінку: "У всіх оповіданнях автор виявляє, як звичайно, майстерство розповіді, завжди цікавої, прикрашеної блискітками тонкої спостережливости, часто захопливої".

2859. *Перевод произведений В. Винниченко на итальянский язык.* — "Украинская жизнь", Москва XI-XII. 1915, No. 11-12, с. 163. (Б)

Вістки про Винниченкові твори:

Пані Роше працює над італійським перекладом деяких творів В-ка.

Перше російське видання Винниченкових *Божків* розійшлося продовж кількох місяців.

У петербурзькій газеті "Речь" надруковано прихильну рецензію Мих. Могилянського на 9-ий том Винниченкових творів (див. ч. 2858).

2860. *Украинский вопрос.* Составлено сотрудниками журнала "Украинская жизнь". Изд. 2. — Москва, "Задруга", 1915. 162 с. (Б)

З'ясовуючи здобутки українства, автори подають, що в ділянці літератури "найпопулярніший із сучасних українських поетів є О. Олесь, а з белетристів — В. Винниченко, відомий і російським читачам з перекладів його оповідань" (с. 74).

1916

2861. Айхенвальд, Ю. *"Земля".* Сб. 18, Москва, 1916. — "Речь", Петроград, 6. VI. 1916, No. 153, с. 3-4. (Б)

Рецензія на роман В-ка *Хочу!,* надрукований у 18-му збірнику "Земля". У загальному рецензент дає творові неґативну оцінку, не зважаючи на схвальні вислови про деякі частини роману: "Цілість не задовольняє глибоко читача, зате принаймні деталі іноді гострі й яскраві". Зокрема непереконливим уважає критик національне відродження головного персонажа роману Андрія Халепи, який "із байдужого до Малоросії петербуржця став пламенним українцем".

2862. *Александринский театр. "Ложь" Винниченки.* — "Биржевыя ведомости" (Утренний выпуск), Петроград, 28. I. 1916, No. 15350, с. 6. (К)

Невелика нотатка про прем'єру п'єси В-ка *Ложь (Брехня)* в петербурзькому Александринському театрі 27. I. 1916. "П'єса розтягнута й не відчувається режисерського олівця". "П'єсу зустріли не з однаковим настроєм. Усе ж таки, в репертуарі Рощини-Інсарової роля Наталії Павлівни — одна з найкращих".

2863. Анчар. [псевд. Владимира Боцяновского]. *"Ложь" или "Змейка".* — "Биржевыя ведомости" (Вечерний выпуск), Петроград, 28. I. 1916, No. 15351, с. 4. (К)

Неґативна рецензія на прем'єру Винниченкової п'єси *Ложь (Брехня)* на сцені Александринского театру в Петербурзі 27. I. 1916. Рецензент висміває п'єсу та заявляє, що тільки блискуча гра акторки Є. Рощини-Інсарової в головній ролі врятувала п'єсу від провалу. У цій акторці "було стільки щирої правди, що в цій правді цілковито потонула брехня й фальшивість написаної невміло й наївно п'єси". Окремий додаток до рецензії п. н. *Антракты* — це збірка іронічних зауважень про В-ка та його п'єсу, напр., що слово "брехня" повторюється в п'єсі 52 рази, а слово "правда" тільки 6 разів; що В-ко в цьому творі наслідує Л. Андреєва (пор. ч. 2874); що В-ко не був присутній на прем'єрі, бо з "незалежних причин" він не міг приїхати в Петербург [натяк на те, що поліція розшукує В-ка за його революційну діяльність] і т. п.

2864. Батюшков, Т. *Ценою лжи.* — "Вестник Европы", Петроград, II. 1916, кн. 2, с. 392-396. (Б)

Позитивна рецензія на виставу Винниченкової драми *Ложь (Брехня)* в петербурзькому Александринському театрі 27. I. 1916. Рецензент підкреслює, що вистава мала "несприятливу пресу" і через те, "створилося враження цілковитої невдачі". Проаналізувавши складні психологічні проблеми Винниченкової п'єси, рецензент знаходить у ній чимало авторових успіхів. "Мені здається, що вищеназвані вартості п'єси цілком вистачають, щоб стати противагою тій неуважливості, з якою зустрінуто її прем'єру. Ця драма належить до таких творів, які 'підіймаються' в міру того, як пильніше до них приглядатися".

2865. Белаев, Юр. *В Александринском театре.* — "Новое время", Петроград, 29. I. 1916, No. 14329, с. 6. (Б)

Неґативна глумлива рецензія на виставу драми В-ка *Ложь (Брехня)* в петербурзькому Александринському театрі 27. I. 1916. "Якийсь 'запорожець за Дунаєм', на прізвище Винниченко, написав по-хохлацьки драму на три дії, а тоді переклав її на російську мову. По-хохлацьки драма називається *Брехня*, а по-російськи *Ложь* [...]. Автор цілком не вміє орудувати драматичним матеріялом, накопичує сентенцію на сентенцію, тягне діялог, мішає свою надуту глибокодумність з безглуздими сценками і взагалі наприкінці виявляється, так би мовити, чехівським телепнем. Дозвольте не переказувати цього малоросійського шедевра [...]. На закінчення моя порада авторові перекласти п'єсу знову на малоросійську мову й порадувати нею своїх українців".

2866. Бурчак, Л. [псевд. Леоніда Абрамовича]. *"Ложь" на сцене театра К. Н. Незлобина в Москве.* — "Украинская жизнь", Москва, III. 1916, No. 3, с. 64-68. (Б)

Рецензент підкреслює, що в Москві п'єса В-ка *Ложь (Брехня)* іде при переповненому театрі. "Сама собою п'єса В. Винниченка така, що, читаючи її, неможливо відірватися, не дочитавши до кінця. Автор владно приковує увагу читача до дедалі більш розгорнутої дії, до наростаючої швидким темпом драми". Рецензент аналізує складні психологічні проблеми, на яких побудував В-ко свою драму, і дає цьому творові високу оцінку.

2867. Гуревич, Любов. *"Ложь" В. К. Винниченко.* — "Речь", Петроград, 29. I. 1916, No. 28, с. 5. (Б)

Неґативна рецензія на прем'єру Винниченкової п'єси *Ложь (Брехня)* на сцені Александринського театру в Петербурзі 27. I. 1916. "Хто хоч трохи познайомлений з численними, надто численними, белетристичними творами Винниченка, не може заперечити йому таланту. Деякі його невеличкі скромні дрібниці, деякі сторінки його більших речей позначені безперечною талановитістю. Одначе абстрактність і вибагливість, при нестачі мистецького смаку й художньої культури, штовхають його творити речі крикливі, тенденційні, а то й просто фальшиві". Таким твором В-ка є його *Брехня*. На думку рецензентки, перша дія цієї п'єси "це єдина дія, про яку можна говорити серйозно. А далі автор почав накопичувати такі психологічні нісенітниці та сценічні банальності, що було ніяково і за нього, і за акторів". "Усе це — як з літературного, так і з сценічного погляду — виявляло таку безглуздість, таку суміш ходульности й умовности з гидким непотрібним реалізмом, що розглядати це докладніше аж ніяк не варто".

2868. Ж-н, И. [крипт. Ив. Жилкина]. *"Ложь", пьеса В. Винниченко.* — "Русское слово", Москва, 9. III. 1916, No. 56, с. 6. (Б)

Позитивна рецензія на виставу Винниченкової драми *Ложь (Брехня)* в театрі К. Незлобіна в Москві, 8. III. 1916. "П'єса пройшла з великим успіхом. Наполегливо й бурхливо викликали Андреєву [головну акторку] й автора. Андреєва проголосила із сцени, що автор відсутній у театрі".

2869. *Литературная летопись.* — "Украинская жизнь", Москва, III. 1916, No. 3, с. 102. (Б)

"Ежемесячный журнал литературы, науки и общественной жизни" (1916, No. 1) надрукував російський переклад Винниченкової драми *Брехня*, яку саме ставлять петербурзькі й московські театри.

У журналі "Вестник Европы" (1916, No. 2) поміщено рецензію Т. Батюшкова на драму В-ка *Брехня* (див. ч. 2864).

У репертуар московського театру К. Незлобіна на наступний рік включено драму В-ка *Розп'яті.*

2870. *Литературная летопись.* — "Украинская жизнь", Москва, IV-V. 1916, No. 4-5, с. 148, 150. (Б)

У журналі "Современный мир" (1916, No. 3) надруковано рецензію на роман В-ка *Божки.*

Появився в продажу російський переклад нового Винниченкового роману *Хочу!*

2871. *Литературная летопись.* — "Украинская жизнь", Москва, VI. 1916, No. 6, с. 86. (Б)

Про роман В-ка *Хочу!* появилися дві рецензії: І. Турського п. н. *Винниченко и Арцибашев* у газеті "Южный край" (1916, No. 13436) та Ю. Айхенвальда в газеті "Речь" (див. ч. 2861).

У 121-му ч. "Ярославського голосу" надруковано бібліографічну нотатку М. Багдановіча про 1-8 томи зібраних творів В-ка.

2872. *Литературная летопись.* — "Украинская жизнь", Москва, VII-VIII. 1916, No. 7-8, с. 148. (Б)

У репертуар петроградських і московських театрів на наступний сезон включено п'єси В-ка *Пригвождені, Волохатоноге, Чорна Пантера і Білий Ведмідь* та *Брехня.*

2873. *Литературная летопись.* — "Украинская жизнь", Москва, IX. 1916, No. 9, с. 89-90. (Б)

Спроба поставити в Києві найновішу п'єсу В-ка *Пригвождені* не могла здійснитися, бо виявилося, що в українському оригіналі ця п'єса є заборонена царською цензурою. З цього приводу директор київського театру М. Садовський звернувся з протестом до головного правління в справах друку, вказуючи на те, що в російському перекладі п'єсу ставлять скрізь без перешкод.

2874. Могилянский, Мих. "*Ложь Винниченка на Александринской сцене* (Случайная заметка). — "Украинская жизнь", Москва, III. 1916, No. 3, с. 59-63. (Б)

На думку рецензента, виставу Винниченкової п'єси на сцені "зразкового російського театру" слід відмітити, як "свого роду подію". У глядачів вистава відразу здобула великий успіх — уже після першої дії публіка викликала автора на сцену. Одначе петербурзька преса оцінила п'єсу неґативно. М. Могилянський пояснює це тим, що "професійні оцінювачі, панове рецензенти, глянули на неї з висот своєї достойности і з гидливим 'що може бути добре з Назарету?' осудили п'єсу як літературний твір". М. Могилянський цитує низку таких неґативних рецензій з петербурзької преси, в цьому навіть такий комічний епізод, коли один з рецензентів обвинуватив В-ка, що він наслідує російського драматурга Л. Андреєва, бо ось остання дія *Брехні* цілком нагадує фінальну сцену з п'єси Андреєва *Тот, кто получает пощечину.* Згаданий рецензент не знав, що *Брехня* була написана 5 років перед п'єсою Андреєва, а дирекція Александрінського театру, ставлячи *Ложь,* "соромливо промовчала", що це

переклад з української мови (див. ч. 2863). М. Могилянський підсумовує: "Український майстер дав театрові сильну, правдиву, захопливу драму; Александрінський театр мав 'відвагу' включити її у свій репертуар; панове театральні рецензенти нічого не зрозуміли з драми і зробили ображений вигляд: мовляв, як можна 'серйозним' знавцям Мельпомени подавати щось... 'українське'?".

2875. Моравская, Мария. *Хочу!* — "Русская мысль", Москва, VIII. 1916, кн. 8, с. 7–11. (Б)

Авторка накреслює головні сюжетні лінії Винниченкового роману *Хочу!* і дає йому загальну позитивну оцінку. "Не зважаючи на деяку утопічність соціяльних проєктів, які в ньому переважають, цей роман у загальному правильно відображає ту 'волю до життя', те всенароднє *хочу*, яке останніми роками знову прокидається серед нашого громадянства".

2876. Переверзев, В. Ф. *В. Винниченко. Божки.* Москов. книгоиздат. — "Современный мир", Петроград, III. 1916, No. 3, с. 153–154. (Б)

Наскрізь неґативна рецензія. Спочатку рецензент визнає, що роман В-ка "читається, щоправда, легко і навіть з зацікавленням", але вже кільканадцять рядків нижче заперечує сам себе, заявляючи, що слухати Винниченкових персонажів "дуже скучно", бо в них "нема ні розуму, ні знання". Читаючи цей роман, "ви не зупинитесь схвильовані ні під однією сторінкою, а прочитавши, ви не згадаєте ні однієї сцени, яка б вас уразила". "Узагалі роман треба визнати невдалим як з мистецького, так і з публіцистичного погляду".

2877. Solus [псевд. Конст. Ив. Арабажина]. *Александринский театр. "Ложь", пьеса в 3-х действиях В. К. Винниченко.* — "Биржевыя ведомости" (Утренний выпуск), Петроград, 29. I. 1916, No. 15352, с. 6. (К)

Рецензент стверджує напочатку, що "Винниченко давно відомий також і в російській літературі, як високоталановитий автор коротких оповідань: багато яскравости, спостережливости, самобутности, своєрідна техніка, влучна мова — ось вартості його белетристичних творів. Як драматург, він досі не був відомий у широких колах театральної публіки. Але вже його перші драми (*Дисгармонія, Щаблі життя*) читалися з великою цікавістю [...]. Смілива й чесна спостережливість дратувала багатьох, але ніхто не заперечував йому щирости й талановитости". Прем'єра Винниченкової п'єси *Брехня* відбулася 27. I. 1916 на сцені Александрінського театру в Петербурзі. Рецензент уважає цю п'єсу "безсумнівним доказом талановитости автора" і підкреслює низку її позитивних сторінок. Але, з другого боку, висловлює також критично-неґативні зауваження про цей твір В-ка.

2878. *Театр и музыка.* — "Русские ведомости", Москва, 9. III. 1916, No. 56, с. 6. (К)

Позитивна рецензія на виставу Винниченкової п'єси *Ложь (Брехня)* в московському театрі Незлобіна 8. III. 1916. "Написана з безперечною силою, драма вміє заволодіти увагою свого глядача, втягає його в зображений конфлікт і кращою своєю частиною, другою дією, викликає велике враження".

2879. *Театр Незлобина.* — "Русское слово", Москва, 18. III. 1916, No. 64, с. 4. (Б)

Повідомлення, що в репертуар московського театру К. Незлобіна на наступний сезон поставлено п'єсу В-ка *Розп'яті*.

2880. Эф. Н. [крипт. Ник. Эфроса]. *Театр Незлобина. "Ложь" В. К. Винниченко.* — "Русские ведомости", Москва, 10. III. 1916, No. 57, с. 5. (К)

Позитивна оцінка Винниченкової п'єси *Ложь (Брехня)*, вистава якої відбулася в театрі Незлобіна в Москві 8. III. 1916. Напочатку рецензент відповідає на питання: чи метою автора було дати "похвалу" брехні? "Не думаю, щоб це входило в плян п'єси, щоб було таке парадоксальне завдання. Та й 'похвала' то вийшла кульгава, сама себе заперечила і знищила, бо яка ж то апологія брехні, коли героїня брехні примушена кінчати ціянкалієм? Виходить, що це — не апологія, а акт оскарження, не аморальна теза, а моральна антитеза: в брехні кігтик застряг — пропав птах". На думку рецензента, В-ко "знайшов те, чого шукав. Зумів дати чудову багатогранну ролю, за яку наші визначні акторки вхопляться обидвома руками. *Брехня* — не стільки п'єса, скільки одна роля; все інше — на службі в неї". Рецензент проводить детальну психологічну аналізу п'єси.

1917

2881. *Безчинства в Киеве.* — "Русское слово", Москва, 27. VI. (10. VII.) 1917, No. 144, с. 4. (К)

У Києві відбулося спільне засідання представників більших громадських і політичних організацій у справах харчових у зв'язку з вуличними бешкетами та погромною аґітацією. Представник УЦРади В-ко заявив, що Ген. Секретаріят звернеться до селянства із закликом про доставу хліба для армії і населення. Щождо вуличних заворушень В-ко підкреслив, що дезорганізацію вніс сам петроградський Тимчасовий уряд, відмовляючися визнати УЦРаду, як правовий орган. "Коли в Києві роздаються заклики до жидівського погрому, — сказав В-ко, — то в інших містах країни національна ворожнеча виявляється у ставленні до українців з боку росіян і жидів".

2882. *Беседа Винниченко с сотрудником французской газеты.* — "Южный край", Харьков, 11. VIII. 1917, No. 14175, с. 4. (Б)

Кореспондент паризької газети "Intransigeant" відбув у Петрограді інтерв'ю з головою делеґації УЦРади В-ком (див. також чч. 1035, 2919, 2929, 3118). В-ко відмітив неуважливе ставлення альянтів до українського народу і підкреслив, що "старі помилки можуть бути виправлені, якщо Франція і Англія ґарантують право українців на автономію. Чим більший спротив нашим вимогам, тим частіше деякі українці звертають свій погляд на Австрію і Німеччину. У Раді засідає деяке число германофілів".

2883. *Борьба рады с большевиками.* — "Утро России", Москва, 5. XII. 1917, No. 278, с. 2. (Б)

Промову В-ка на засіданні УЦРади присутні часто переривали схвальними оплесками і протибільшовицькими окликами. "До своїх звичайних льозунґів, — говорив В-ко, — більшовики додали в Україні ще один: знищення нашої держави. Але вони помилилися в рахунках. У Петрограді більшовики повалили уряд, але в Україні [Ген.] Секретаріят має і силу і позицію іншу, ніж мав Тимчасовий уряд".

2884. *Винниченко — Каледин.* — "Русское слово", Москва, 12 (25). XI. 1917, No. 248, с. 4. (К)

В-ко надіслав отаманові Донського козацтва Каледінові телеграму про те, що відділи донських козаків займають залізничний шлях у Донецькому басейні. Це утруднює видобуток і транспорт вугілля. В-ко просить вивести козацькі частини з того терену. На телеграму В-ка наспіла відмовна відповідь, у якій сказано, що охорона залізничних шляхів у Донецькій області належить до козацьких військ.

2885. *В малой раде.* — "Русское слово", Москва, 8 (20). VIII. 1917, No. 180, с. 4. (К)

18. VIII. 1917, після закінчення пленуму УЦРади в Києві, відбулося засідання Малої Ради, на якому В-ко склав звіт з перебування делеґації УЦРади в Петрограді та її переговорів з російським Тимчасовим урядом у справі автономії України і затвердження Ґен. Секретаріяту. Подано декілька цитат із цього звіту.

2886. *Воспрещение Винниченко ехать в Петроград.* — "Утро России", Москва, 22. X. 1917, No. 254, с. 4. (Б)

Українські с.-д. ухвалили, що В-ко не повинен їхати до Петрограду на виклик Тимчасового уряду. В-ко підпорядкувався цій ухвалі.

2887. *Всеукраинский съезд.* — "Утро России", Москва, 24. X. 1917, No. 255, с. 4. (Б)

На Всеукраїнському військовому з'їзді в Києві В-ко гостро виступив проти російського Тимчасового уряду. Він говорив: "Нас провокують російські буржуї, які бояться, що в них випаде з рота хороший кусок України. Нас відділили від Харківщини й Катеринославщини і кажуть, що згодом буде поступове й добровільне приєднання. Це довгий шлях. Чекати завершення цього процесу Ген. Секретаріят не буде". Цю заяву В-ка присутні привітали із захопленням.

2888. *В Центральной Раде.* — "Южный край", Харьков, 25. VIII. 1917, No. 14178, с. 3. (Б)

За повідомленням київського кореспондента цієї газети, на засіданні УЦРади 22. VIII. 1917 проголосовано прийняти т. зв. Інструкцію Тимчасового уряду Генеральному Секретаріятові (див. також ч. 1045). Тоді "Винниченко офіційно заявив, що складає із себе обов'язки голови Секретаріяту".

2889. *Вызов в Петроград.* — "Русское слово", Москва, 22. X (4. XI). 1917, No. 242, с. 6. (К)

Тимчасовий уряд викликав В-ка та інших генеральних секретарів до Петрограду для звіту у справі суверенних Українських Установчих Зборів. В-ко вирішив не підпорядковуватися викликові Тимчасового уряду.

2890. *Генеральный секретариат.* — "Русское слово", Москва, 21. VI (4. VII). 1917, No. 139, с. 4. (К)

УЦРада постановила створити Генеральний Секретаріят, який завідуватиме внутрішніми, фінансовими, харчовими, земельними і міжнародніми справами України. Подано склад Секретаріяту з В-ком на чолі.

2891. *Генеральный Секретариат остается.* — "Русское слово", Москва, 13 (26). VIII. 1917, No. 185, с. 4. (К)

На закритому засіданні Малої Ради 12. VIII. 1917 ухвалено не прийняти прохання Ген. Секретаріяту, який у цілості під проводом В-ка подався до димісії. Підпорядковуючися цій ухвалі, В-ко заявив, що Ген. Секретаріят залишається надалі при урядуванні.

2892. *Декларация к.-д. о выходе из Центральной Рады.* — "Киевская мысль", Киев, 6. X. 1917.

_____. Коммунистическая Академия. Комиссия по изучению национального вопроса. *Революция и национальный вопрос.* Документы и материалы по истории национального вопроса в России и СССР в XX веке. — Москва, Изд-во Коммунистической Академии, 1930, т. 3, с. 199-201. (Б)

Як причину свого виходу з УЦРади, російська Конституційно-демократична партія ("кадети") подає замір голови Ген. Секретаріяту В-ка скликати українські установчі збори незалежно від російських установчих зборів. На засіданні Ради представник к.-д. звернувся в цій справі із запитанням до В-ка, але не одержав від нього задовільної відповіді.

2893. *Декларация украинского генерального секретариата.* — "Киевская мысль", 27. VI. 1917, No. 157, с. 2. (М)

26. VI. 1917 В-ко проголосив декларацію Генерального Секретаріяту у справах внутрішньої й закордонної політики, війська, фінансів, освіти й ін. Подано повний текст декларації. Після проголошення декларації присутні члени УЦРади влаштували В-кові овацію, а при голосуванні висловили довір'я Генеральному Секретаріятові.

2894. *Декларация украинского генерального секретариата.* — "Русское слово", Москва, 28. VI (11. VII). 1917, No. 145, с. 4. (К)

На засіданні УЦРади В-ко проголосив обширну декларацію Ген. Секретаріяту в справах компетенцій УЦРади, її відношення до петроградського Тимчасового уряду, внутрішніх справ України, фінансів, судівництва, народньої освіти, національних меншин, земельних і військових справ, охорони незалежности України та ін. Подано зміст цієї декларації.

2895. Джугашвили-Сталин, И. *Генеральный Секретариат Рады и кадетско-калединская контрреволюция.* — "Правда", Москва, 21. XII. 1917, No. 209, с. 1.

_____. *Статьи и речи об Украине;* сборник. — Киев, Партиздат ЦК КП(б)У, 1936, с. 18-19. (Б)

Стаття про відповідь В-ка й Петлюри на ультиматум петербурзького Совета Народних Комісарів з 17. XII. 1917 до УЦРади у справі пропуску більшовицьких військ через територію України. Автор підкреслює "непристойно визивний тон Винниченка — Петлюри".

2896. *Доклад Винниченко.* — "Русское слово", Москва, 9 (22). VI. 1917, No. 129, с. 4. (К)

На 2-му Всеукраїнському військовому з'їзді в Києві В-ко виголосив велику доповідь, у першій частині якої він склав звіт з поїздки делеґації УЦРади до Петрограду на переговори з Тимчасовим урядом. Цю частину своєї доповіді В-ко подав у веселій формі, розповідаючи з гумором про розмови з членами Тимч. уряду. Після перерви В-ко виголосив промову про українську політичну тактику. "З'їзд вислухав його промову з величезною увагою". Подано зміст обидвох частин доповіді В-ка.

2897. Жигмайло, Л. [псевд. Любови Біднової]. *Украинские типы в русской беллетристике.* — "Украинская жизнь", Москва, I-II. 1917, No. 1-2, с. 25-43. (Б, У)

Проаналізувавши український типаж у творах А. Амфітеатрова й А. Купріна, авторка стверджує, що російська белетристика традиційно зображає українців у зневажливій або глузливій формі. У зв'язку з цим авторка подає зміст Винниченкового *Одкритого листа до російських письменників* (див. ч. 416), в якому В-ко закликає російських письменників: "Не ображайте ні себе, ні мистецької правди, ні нас, українців, своїми 'хохлацькими' анекдотами". Цей лист викликав у російській пресі обурення й напади на В-ка. Авторка розвиває думки В-ка з цього листа і вказує на цілковите незнання української історії і культури серед російських письменників, ілюструючи це прикладами з їхніх творів. Вона рекомендує російським читачам роман В-ка *Хочу!*, в якому вони побачать "повну картину українського ідейного руху". Авторка розглядає докладно зміст цього Винниченкового роману й підсумовує: "З притаманною цьому визначному майстрові величезною вірою в свою правду, яку він узявся боронити, Винниченко [...] розкриває перед нами картину морального відродження героя роману підо впливом голосу крови, який випадково прокинувся в ньому і владно нагадав йому про обов'язки супроти батьківщини. Мистецьке зображення стихійної любови до рідного краю, яка несподівано спалахнула в душі людини й підняла її високо понад повсякденність, становить головний зміст роману Винниченка". Наприкінці авторка наводить численні цитати з роману *Хочу!* й полемізує з голосами російської критики про цей твір В-ка.

2898. *Заседание "малой рады".* — "Русское слово", Москва, 3 (16). VIII. 1917, No. 176, с. 4. (К)

На засіданні Малої Ради в Києві відбулася бурхлива дискусія з приводу телеграфічного звідомлення В-ка з Петрограду про хід нарад делеґації УЦРади з російським Тимчасовим урядом. Постановлено повідомити В-ка, що Тимчасовий уряд повинен вирішити справу автономії України й затвердження Ген. Секретаріяту до 18. VIII. 1917, бо тоді починається в Києві пленарна сесія УЦРади.

2899. *Защита Украины.* — "Русское слово", Москва, 13 (26). VII. 1917, No. 158, с. 4. (К)

У своїй промові на відкритті Всеукраїнського робітничого з'їзду в Києві 11. VII. 1917 В-ко заявив, м. ін., що, коли німці дійдуть до Києва й займуть його, то це означатиме кінець війни. Тоді Україна розпадеться на правобережну й лівобережну. "Тому в інтересах країни конечна є активна оборона" (див. також ч. 2930).

2900. *"Защитники украинской свободы".* — "Русское слово", Москва, 24. VI (7. VII). 1917, No. 142, с. 4. (К)

На засіданні УЦРади розглянено справу українського полку ім. гетьм. Полуботка. Цей полк відмовився від'їхати на фронт і залишився в Києві для охорони делеґатів 2-го Всеукраїнського військового з'їзду. В-ко з'ясував членам УЦРади, що солдати Полуботківського полку не хочуть їхати на фронт, побоюючися попасти в неукраїнські військові частини, де їх зустріне вороже наставлення.

2901. *Земельный вопрос в Украине.* — "Утро России", Москва, 15. XI. 1917, No. 262, с. 4. (Б)

Ґуберніяльним комісарам розіслано циркуляр В-ка про заборону розділювати поміщицьку землю поміж громадянами. Комісари мають ужити заходів для боротьби із спробами такого розподілу (див. також ч. 2945).

2902. *Землевладельцы и промышленники.* — "Русское слово", Москва, 14 (27). XI. 1917, No. 249, с. 4. (К)

Під головуванням В-ка відбулася 12. XI. 1917 в Києві нарада Ген. Секретаріяту з представниками землевласників, банків і цукрових заводів. Голова союзу землевласників Вишневський від імені польських поміщиків, власників цукрозаводів і землевласників проголосив протест проти скасування універсалом УЦРади права великої власности. Відповідаючи на цей протест, В-ко заявив, що універсал не вирішує права власности, а висловлює тільки погляд УЦРади. Остаточне вирішення цього питання залежатиме від Українських Установчих Зборів.

2903. *Комиссар Киева. Протест украинцев.* — "Русское слово", Москва, 17 (30). X. 1917, No. 237, с. 5. (К)

Міністерство внутрішніх справ петроградського Тимчасового уряду призначило російського есдека-меншовика К. П. Василенка комісаром міста Києва. В-ко надіслав Василенкові такого листа: "З уваги на те, що призначення Вас на становище комісара Києва відбулося без згоди і навіть без відома Ґенерального Секретаріяту, з нарушенням параграфу 7-го інструкції з 4. VIII. 1917, ґенеральний секретар внутрішніх справ має шану повідомити Вас, що Секретаріят не може прийняти Вашого призначення на вищезгадане становище" (див. також ч. 2926).

2904. *Конференция украинской с.-д. партии.* — "Украинская жизнь", Москва, 1917, No. 3-6, с. 187-191. (Б)

4. IV. 1917 в одній з авдиторій Київського університету В-ко відкрив конференцію Української соціял-демократичної партії. Подано звідомлення з нарад конференції.

2905. *Конфликт между Оберучевым и Радой.* — "Южный край", Харьков, 2. IX. 1917, No. 14211, с. 4. (Б)

Ґенеральний секретар УЦРади В-ко звернувся до петроградського Комітету охорони революції з домаганням усунути коменданта Київської військової округи ген. Оберучева як українофоба. Комітет відкинув вимогу В-ка.

2906. *Кризис генерального секретариата.* — "Русское слово", Москва, 17 (30). VIII. 1917, No. 187, с. 4. (К)

У наслідок опозиції партії українських есерів В-ко уступив із становища голови Ген. Секретаріяту. На засіданні Малої Ради 14. VIII. 1917 він заявив: "Тому що моя особа і напрям моєї політики є перешкодою у створенні секретаріяту, я, не бажаючи перешкоджати в організуванні країни, вважаю моїм моральним обов'язком громадянина скласти із себе уповноваження голови і члена Ген. Секретаріяту". Після довгих переговорів окремих фракцій УЦРади оформлено новий секретаріят під проводом Д. Дорошенка. Одначе вже наступного дня Д. Дорошенко відмовився очолювати Ген. Секретаріят.

2907. *К украинскому вопросу.* — "Рабочая газета", Петроград, 18. X. 1917, No. 189, с. 2. (Б)

Повідомлення, що Тимчасовий уряд викликав до Петрограду В-ка, Зарудного і Стешенка у справі "тих сепаратистських намагань, які виявилися в Україні і які вимагають низки запобіжних заходів для припинення їхнього розвитку".

2908. *Литературная летопись.* — "Украинская жизнь", Москва, I-II. 1917, No. 1-2, с. 111. (Б)

Про вихід з друку журналу "Промінь" (Москва, 1916, ч. 5-6), в якому надруковано п'єсу В-ка *Пригвождені*, і про те, що в київському в-ві "Дзвін" готується до друку новий роман В-ка *Записки Кирпатого Мефістофеля.*

2909. *Малая рада.* — "Утро России", Москва, 19. X. 1917, No. 251, с. 4. (Б)

На засіданні Малої Ради в Києві 18. X. 1917 з'ясовано заходи, що їх російський Тимчасовий уряд почав "у боротьбі проти українського сепаратизму". В-ко заявив: "Якщо визнається право кожної нації на повне самовизначення, то тим самим визнається і за українським народом право виявити вільно без обмежень свою волю на Українських Установчих Зборах".

2910. *Манифестации.* — "Русское слово", Москва, 6 (19). VI. 1917, No. 126, с. 4. (К)

Під головуванням В-ка відбулося в Києві віче, яке протестувало проти петроградського Тимчасового уряду за його заборону українського військового з'їзду.

2911. *Накануне всеукраинского съезда.* — "Украинская жизнь", Москва, 1917, No. 3-6, с. 161-167. (Б)

У Києві почали поширюватися чутки, нібито на Всеукраїнському національному конґресі 6. IV. 1917 УЦРада поставить питання про скликання Всеукраїнських установчих зборів і проголошення автономії України без вирішення цієї справи на російських установчих зборах. Для вияснення тих чуток скликано на 4. IV. 1917 в Києві громадську нараду з участю президії УЦРади. У дискусії на цій нараді виступав кількаразово В-ко. Подано тексти його виступів.

2912. *Настроение на Украине.* — "Русское слово", Москва, 30. VII (12. VIII). 1917, No. 173, с. 4. (К)

У Петрограді голова делеґації УЦРади В-ко заявив місцевому кореспондентові "Русского слова", що недавня кривава сутичка російських кірасирів з козаками Богданівського полку в Києві викликала в Україні тривожні настрої. Ген.

Секретаріят одержує від фронтових українських військових частин повідомлення про їхнє бажання прибути до Києва для охорони УЦРади.

2913. *На Украине.* — "Южный край", Харьков, 5. IX. 1917, No. 14215, с. 4. (Б)

На засіданні Малої Ради В-ко вимагав усунути коменданта Київської військової округи ген. Оберучева й воєнного комісара округи Кириєнка. Одначе петроградський Комітет охорони революції, розглянувши цю заяву В-ка, відхилив її з уваги на "неможливість у сучасний відповідальний момент змінювати військових начальників, які мають довір'я Тимчасового уряду".

2914. *Новый генеральный секретариат.* — "Русское слово", Москва, 22. VIII (4. IX). 1917, No. 191, с. 4. (К)

За повідомленнями з Києва, В-ко створив новий Генеральний Секретаріят. Подано склад нового секретаріяту з В-ком на чолі.

2915. *Новый конфликт.* — "Русское слово", Москва, 25. X (7. XI). 1917, No. 244, с. 4. (К)

У Ген. Секретаріяті виник конфлікт, спричинений промовою В-ка на відкритті 3-го Всеукраїнського військового з'їзду 2. XI. 1917 в Києві. Частина членів Секретаріяту висловила невдоволення змістом цієї промови.

2916. *Новый украинский секретариат.* — "Новая жизнь", Петроград, 16. VIII. 1917, No. 102, с. 4.
_____. "Южный край", Харьков, 17. VIII. 1917, No. 14182, с. 6. (Б)

Повідомлення про зміни в Генеральному Секретаріяті УЦРади: новим головою Секретаріяту став Д. Дорошенко, а В-ко перейшов на становище генерального секретаря праці.

2917. *Новыя объяснения Винниченко.* — "Русское слово", Москва, 24. VIII (6. IX). 1917, No. 193, с. 4. (К)

В-ко проголосив нові додаткові пояснення до свого інтерв'ю з кореспондентом паризької газети "Intransigeant".

2918. *Объединённое заседание.* — "Русское слово", Москва, 23. VI (6. VII). 1917, No. 141, с. 4. (К)

На спільному засіданні різних київських організацій і установ виступили з промовами, як представники УЦРади, М. Грушевський і В-ко. У своїй промові В-ко заявив, м. ін.: "Ми не закликаємо йти проти [петроградського Тимчасового] уряду, але ми, можливо, видамо декрет, у якому скажемо населенню, що кожна постанова центрального уряду, поки ввійти в силу, має бути розглянена Центральною Радою". Ця заява В-ка викликала заперечення неукраїнських учасників засідання.

2919. *Объяснение Винниченко.* — "Южный край" , Харьков, 12. VIII. 1917, No. 14178, с. 3. (Б)

Перебуваючи в Петрограді як голова делеґації УЦРади, В-ко дав інтерв'ю кореспондентам французьких газет. У зв'язку з цим В-ко надіслав згодом з

Петрограду до УЦРади телеграму, в якій гостро заперечує приписані йому в цьому інтерв'ю слова. Заявляє, що він не говорив про германофільські настрої в УЦРаді. Навпаки, говорив про тенденції УЦРади в напрямі повної самостійности України, а не про нахили до Німеччини й Австрії.

2920. *Объяснение Винниченко.* — "Русское слово", Москва, 12 (25). VIII. 1917, No. 184, с. 4. (К)

В-ко надіслав А. Керенському телеграму, в якій заперечив вислови, приписані йому французьким кореспондентом паризької газети "Intransigeant".

2921. *Объяснения В. К. Винниченко.* — "Дело народа", Петроград, 24. VIII. 1917, No. 135, с. 3. (Б)

Додаткові пояснення В-ка до його інтерв'ю з французькою газетою "Intransigeant".

2922. *Опровержение Винниченко.* — "Дело народа", Петроград, 12. VIII. 1917, No. 125, с. 3. (Б)

Про телеграму В-ка до Тимчасового уряду, в якій він рішуче заперечує думки і слова, приписані йому в інтерв'ю кореспондента французької газети "Intransigeant", зокрема щодо існування в УЦРаді германофільських течій.

2923. *Опровержение Грушевского.* — "Утро России", Москва, 12. X. 1917, No. 243, с. 4. (Б)

У петроградській пресі появилася вістка, що Тимчасовий уряд одержав фотографії, на яких Грушевський і В-ко показані "в товаристві 12 австрійських і німецьких офіцерів, які засідають у Раді й займаються українізацією". У зв'язку з цим М. Грушевський заявив, що серед членів УЦРади нема ні австрійських, ні німецьких громадян.

2924. *Опровержение миссий.* — "Утро России", Москва, 26. XI. 1917, No. 271, с. 5. (Б)

Члени альянтських місій, які перебувають у Києві, заперечують заяву В-ка про те, що при уряді України акредитовано офіційних представників західніх держав.

2925. Осинский, Н. [псевд. Валериана Оболенского] *Обманутые кредиторы* (Об украинском вопросе). — "Социал-демократ", Москва, 10. VIII. 1917.
_____. Коммунистическая Академия. Комиссия по изучению национального вопроса. *Революция и национальный вопрос.* Документы и материалы по истории национального вопроса в России и СССР в XX веке. — Москва, Изд-во Коммунистической Академии, 1930, т. 3, с. 36-38. (Б)

Автор (редактор цієї газети) критикує Тимчасовий уряд Керенського за його політику супроти України. Описуючи переговори делеґації УЦРади з Тимчасовим урядом у Москві й пізніше звітування голови делеґації В-ка на Малій Раді в Києві, автор цитує вислів В-ка: "Виявилося, що Тимчасовий уряд не є урядом гідним великої держави, а є дрібним крутієм, який хоче своїм шахрайством полагодити велику історичну проблему". З черги автор критикує УЦРаду за те, що вона взагалі вступала в переговори з "контрреволюційним бльоком" Керенського.

2926. *Ответ Василенко.* — "Русское слово", Москва, 21. X (3. XI). 1917, No. 241, с. 4. (К)

Відповідаючи на листа В-ка (див. ч. 2903), новопризначений комісар міста Києва К. Василенко заявив, що він не може відмовитися від своїх обов'язків і тому всіма доступними законними засобами виконуватиме завдання, доручені йому Тимчасовим урядом.

2927. *Отделение Украины.* — "Утро России", Москва, 12. X. 1917, No. 245, с. 4. (Б)

На засіданні УЦРади 10. X. 1917 українські промовці заявилися за відділення України від Росії і створення незалежної української держави. Проти самостійности України висловилися представники жидівських партій Рафес і Темкін та російських Балабанов і Скловскій. В-ко заявив: "Самовизначення — це 'сам собі пан'. Інакше я не мислю виявлення своєї волі".

2928. *Отклики молодежи* (По поводу статьи В. Винниченко *К нашей молодежи,* помещенной в No. 10-11 "Укр. жизни" за 1916 г.). — "Украинская жизнь", Москва, I-II. 1917, No. 1-2, с. 76-81. (Б)

Під цим спільним заголовком надруковано два окремі звернення до В-ка двох молодих українських авторів — А. Яременка і В. З. До другого з них редакція додала примітку, що це звернення, "як видно із супровідного листа до редакції, висловлює погляди не тільки самого автора звернення, але й певної групи молоді". Обидва автори обороняють українську молодь від закидів, які їй поставив В-ко у своїй статті. Сучасна українська молодь, на думку В-ка, ніяк не нагадує попередньої молоді, яка "рвалася вгору"; теперішня молодь "не вросла в глибину українства", вона холодна, корислива, тихо й обережно крокує по втоптаних стежках. Обидва автори запевняють В-ка, що сучасна українська молодь не така, якою він представив її у своїй статті.

2929. *Откровения г. Винниченко.* — "Русское слово", Москва, 9 (22). VIII. 1917, No. 181, с. 2. (К)

Французька цензура зупинила інтерв'ю "голови українського руху" В-ка з кореспондентом паризької газети "Intransigeant". Подано текст цього інтерв'ю, в якому В-ко поінформував французьких читачів про змагання українців до національної свободи, про те, що, "не зважаючи на труднощі й перешкоди з боку росіян", створено УЦРаду й Генеральний Секретаріят, про переговори з російським Тимчасовим урядом у справі автономії України та ін. Одначе "автономія це не єдина вимога, і в час установчих зборів українці вимагатимуть, щоб Росія була перетворена у федеративну республіку. З воєнного погляду, ми бажаємо, щоб наші 3 мільйони солдатів-українців були об'єднані в одну-єдину армію, яка буде обороняти виключно тільки український фронт. Щождо союзників, то ми невдоволені їхньою політикою впродовж трьох років війни. Ні Франція, ні Англія не завдали собі труду помітити існування українського народу і не підняли голосу проти жахливих переслідувань царизму. Але старі помилки можна виправити". В-ко рішуче відкинув обвинувачення французької преси, що український сепаратистичний рух піддержується німецькими грішми, і назвав це "цілковитою брехнею і нісенітницею". Одначе, "чим більше російський уряд протиставиться нашим вимогам, тим більше деякі українці зупиняють свої погляди на Австро-Угорщині". Французький журналіст кінчає своє інтерв'ю зауваженням,

що "заява Винниченка, який говорив від імени 30 мільйонів українців і 3 мільйонів солдатів, заслуговує на дуже серйозну увагу Парижу й Лондону".

2930. *Отношение к инструкции Временного правительства.* — "Русское слово", Москва, 9 (22). VIII. 1917, No. 181, с. 4. (К)

На засіданні Малої Ради 6. VIII. 1917 ішла дискусія над питанням, чи прийняти інструкцію Тимчасового уряду. Кінцеву промову виголосив В-ко. На його думку, слід прийняти інструкцію, одначе не зупинятися на цьому. "Рада повинна взяти владу, а не йти на розрив. Розрив може призвести до появи на Україні німців, які дадуть уже чисто німецьку інструкцію. Замість однієї України, будуть дві половини. На одній половині царюватиме російська нагайка, а на другій — німецька".

2931. *Отставка Винниченко.* — "Русское слово", Москва, 8 (20). VIII. 1917, No. 180, с. 4. (К)

19. VIII. 1917 голова Генерального Секретаріяту В-ко подався до димісії.

2932. *Отчет Винниченко.* — "Утро России", Москва, 25. X. 1917, No. 256, с. 4. (Б)

В-ко в товаристві генеральних секретарів Стешенка й Зарубіна виїхав до Петрограду на переговори з Тимчасовим урядом у справі скликання Українських Установчих Зборів.

2933. *Переговоры о соглашении.* — "Дело народа", Петербург, 22. XII. 1917, No. 239, с. 3. (Б)

На засіданні Ради народніх комісарів її делеґат (прізвища не подано) склав звіт із своєї поїздки до Києва для переговорів про перемир'я. У розмові з ним В-ко і Грушевський погодилися почати мирові переговори з Радою народніх комісарів під умовою визнання нею незалежности української держави.

2934. *Переговоры с временным правительством.* — "Русское слово", Москва, 16 (29). VII. 1917, No. 161, с. 4. (К)

П'ять ген. секретарів на чолі з В-ком виїхали 15. VII. 1917 з Києва до Петрограду на переговори з російським Тимчасовим урядом.

2935. *Переговоры с представителями рады.* — "Русское слово", Москва, 14 (27). VII. 1917, No. 159, с. 4. (К)

Російський віцеміністер внутрішніх справ Салтиков викликав телеграфічно В-ка і заявив йому про конечність приїзду до Петрограду всіх членів Ген. Секретаріяту для встановлення компетенцій Ген. Секретаріяту та затвердження його російським Тимчасовим урядом.

2936. *Подавление сепаратизма.* — "Русское слово", Москва, 20. X (2. XI). 1917, No. 240, с. 4. (К)

Голова Ген. Секретаріяту В-ко, генеральний контролер А. Зарубін і генеральний секретар освіти І. Стешенко одержали від Тимчасового уряду телеграму з дорученням негайно прибути до Петрограду "для особистих

вияснень з приводу повідомлень про аґітацію на Україні для скликання суверенних установчих зборів". Згадані секретарі вирішили поїхати в Петроград аж тоді, коли справа Українських Установчих Зборів буде остаточно вирішена на засіданні УЦРади.

2937. *Политическая прогулка.* — "Русское слово", Москва, 21. VI (4. VII). 1917, No. 139, с. 4. (K)

3. VII. 1917 відбулася прогулянка пароплавом по Дніпрі, в якій узяли участь члени Генерального Секретаріяту і представники київського громадянства. В-ко виголосив промову про міжнародню й воєнну ситуацію, про переговори УЦРади з російським Тимчасовим урядом та ін.

2938. *Политический жаргон г. Винниченко.* — "Русское слово", Москва, 8 (20). VIII. 1917, No. 180, с. 4. (K)

З приводу інструкції Тимчасового уряду Генеральному Секретаріятові УЦРади "київська 'Робітнича газета', що її редаґує Винниченко, виригує фонтан базарної лайки". Ця газета обвинувачує Тимчасовий уряд, що він "свідомо обманув Центральну раду і просто шахрував" у справі автономії України. "Робітнича газета" твердить, що "Тимчасовий уряд не є урядом гідним великої держави, а є дрібним крутієм, який своїм шахрайством хоче наладнати велику політичну проблему. Брехнею світ пройдеш, та назад не вернешся. Цієї істини дрібний шахрай ніколи не може зрозуміти. Що великі проблеми ніколи не полагоджуються способом дрібного обману; — до цього кадетський уряд не дійшов".

2939. *По поводу интервью.* — "Русское слово", Москва, 10 (23). VIII. 1917, No. 182, с. 4. (K)

Деякі члени російського Тимчасового уряду відбули розмови з українськими делеґатами УЦРади з приводу інтерв'ю В-ка з французькою газетою "Intransigeant". "Українські делеґати заявили, що вони самі здивовані різким тоном Винниченка і припускають, що журналіст перекрутив інтерв'ю. Від Винниченка домагаються вияснень".

2940. *Правительство и украинские сепаратисты.* — "Русское слово", Москва, 17 (30). X. 1917, No. 237, с. 3. (K)

На закритому засіданні Тимчасового уряду обмірковано ситуацію на Україні, зокрема наспілі відомості про те, що Ген. Секретаріят бере участь у скликанні сепаратних Українських Установчих Зборів. Ухвалено викликати до Петрограду голову Ген. Секретаріяту В-ка для вияснення.

2941. *Представители Украины в Петрограде.* — "Русское слово", Москва, 30. VII (12. VIII). 1917, No. 173, с. 4. (K)

Російський Тимчасовий уряд відклав наради з делеґацією УЦРади в Петрограді про автономію України. У розмові з кореспондентом "Русского слова" голова делеґації В-ко "висловив крайнє здивування, що Тимчасовий уряд у такий грізний час відкладає вирішення українського питання. Винниченко вбачає в цьому якийсь 'закулісний вплив' ".

2942. *Провозглашение украинской республики.* — "Русское слово", Москва, 8 (21). XI. 1917, No. 245, с. 4. (K)

3-ій Всеукраїнський військовий з'їзд своєю резолюцією закликав УЦРаду проголосити українську республіку. В-ко видав розпорядження, що ухвалою УЦРади влада в країні переходить до Ген. Секретаріяту.

2943. *Программа украинского кабинета.* — "Русское слово", Москва, 1 (14). X. 1917, No. 224, с. 6. (К)

На засіданні УЦРади 30. IX. 1917 В-ко проголосив декларацію про політичну програму Ген. Секретаріяту в справах державного устрою України, соціяльного питання, фінансів, націоналізації армії, кордонів України та ін. Подано зміст цієї декларації.

2944. *Проект украинской рады.* — "Утро России", Москва, 14. XI. 1917, No. 261, с. 2. (Б)

У зв'язку з захопленням влади в Петрограді більшовиками В-ко заявив на засіданні УЦРади: "Уряд народніх комісарів не є урядом більшости населення; таким урядом може бути тільки однорідно соціялістичний. Його можуть створити зорганізовані республіки при участі авторитетних діячів. Ген. Секретаріят негайно приступить до цього питання й до переговорів з республіками Дону, Кубані й ін". УЦРада одноголосно прийняла цей проєкт В-ка й доручила йому далі працювати в цьому напрямі.

2945. *Протест против универсала.* — "Утро России", Москва, 14. XI. 1917, No. 261, с. 4. (Б)

У Генеральному Секретаріяті відбулася під проводом В-ка нарада з участю представників банків, цукрових заводів і землевласників. Представник землевласників висловив протест проти [3-го] Універсалу УЦРади з уваги на можливість поділу селянами поміщицьких земель у наслідок цього універсалу. В-ко заявив, що універсал не вирішує права приватної власности на землю. Це питання можуть вирішити тільки Всеукраїнські Установчі Збори. В-ко обіцяв, що Генеральний Секретаріят розішле в найближчих днях циркуляр з категоричною забороною самовільного поділу поміщицьких земель (див. також ч. 2901).

2946. *Резолюция всеукраинского съезда.* — "Утро России", Москва, 8. XII. 1917, No. 281, с. 2. (Б)

Всеукраїнський з'їзд рад робітничих, селянських і солдатських депутатів у Києві, на який більшовики покладали стільки надій, остаточно втратив більшовицький характер. Після промови В-ка, який поінформував присутніх про ультиматум петербурзьких народніх комісарів Україні, більшовицькі делеґати покинули залю нарад. З'їзд ухвалив резолюцію довір'я УЦРаді й підтримки її діяльности.

2947. *Решение украинской рады.* — "Русское слово", Москва, 23. XI. (6. XII). 1917, No. 256, с. 2. (К)

22. XI. 1917 увесь день ішло засідання УЦРади в справі сепаратного миру. Наприкінці В-ко заявив, що погляд Ген. Секретаріяту є однозгідний з поглядами, які висловили на цьому засіданні представники українських партій. Після заяви В-ка ухвалено почати переговори з центральними державами для здійснення сепаратного миру.

2948. *Россия и Украина.* — "Русское слово", Москва, 29. VII (11. VIII). 1917, No. 172, с. 2. (К)

Перша нарада делеґації УЦРади під проводом В-ка з російським Тимчасовим урядом відбулася 27. VII. 1917 в Петрограді. На цій нараді українська делеґація відкинула проєкт Тимчасового уряду щодо автономії України, вважаючи цей проєкт незадовільним.

2949. *Ростов и Киев.* — "Правда", Москва, 23. XII. 1917, No. 211, с. 3. (Б)

"Правда" обвинувачує В-ка і Петлюру, що вони, проголосивши "лицемірно" навтралітет України в повстанні ген. А. Каледіна проти Москви, дали змогу донським козакам здобути м. Ростов ("Ви допомогли чорносотенцеві Каледіну розігнати ростовську Раду і розстріляти ростовських робітників та селян"). Одночасно "Правда" запевняє, що "радянська влада, очевидно, не каратиме українського народу за зрадництво панів Петлюри і Винниченка".

2950. *Руководители и руководимые.* — "Русское слово", Москва, 6 (19). VIII. 1917, No. 179, с. 4. (К)

За звідомленнями з Катеринослава, заява В-ка, що українці є готові до війни з Росією, не викликала схвалення серед місцевого громадянства.
Перебуваючи в Петрограді, В-ко заявив, що подільський губерніяльний комісар підпорядкувався УЦРаді. У відповідь на це згаданий комісар заперечив у пресі це твердження В-ка і здеклярував свою льояльність до петроградського Тимчасового уряду.

2951. *Секретариат и правительство.* — "Утро России", Москва, 20. X. 1917, No. 252, с. 4. (Б)

В-ко і Степаненко, яких Тимчасовий уряд викликав до Петрограду для звітування, вирішили відкласти цю поїздку до часу після Всеукраїнського військового з'їзду в Києві, щоб одержати від з'їзду підтримку.

2952. *Секретариат и правительство.* — "Утро России", Москва, 22. X. 1917, No. 254, с. 4. (Б)

Російський Тимчасовий уряд викликав українських ген. секретарів до Петрограду для звітування. У зв'язку з цим київське Т-во ім. гетьмана Полуботка заявило, що без дозволу УЦРади В-ко не повинен їхати до Петрограду на переговори, з уваги на небезпеку особистих неприємностей для нього від Тимчасового уряду.

2953. *События 3 и 4 июля.* — "Дело народа", Петроград, 6. VII. 1917, No. 93, с. 3. (Б)

Про телеграму В-ка до Тимчасового уряду в Петрограді, в якій він повідомляє, що складено список членів Ген. Секретаріяту УЦРади. В-ко з'ясовує також т. зв. бунт полку ім. гетьмана Полуботка в Києві.

2954. *Советская власть на Украйне.* — "Правда", Москва, 29. XII. 1917, No. 216, с. 1. (Б)

Повідомлення про "всеукраїнський з'їзд рад робітничих, солдатських і частини селянських депутатів" у Харкові, на якому вибрано ЦВК Рад України, що проголосив себе верховною владою в Україні. На з'їзді були гострі виступи проти УЦРади і "її верховодів В-ка і Петлюри", яких обвинувачується у "зраді революції і союзі з буржуазією". Заклик до українців скинути УЦРаду.

2955. *Торжественное заседание рады.* — "Русское слово", Москва, 5 (18). VII. 1917, No. 151, с. 4. (К)

На врочистому засіданні УЦРади В-ко прочитав текст нового універсалу УЦРади. У своїй промові В-ко закликав підтримувати працю Генерального Секретаріяту.

2956. *Три украинских голоса.* — "Русское слово", Москва, 10 (23). VI. 1917, No. 130, с. 1. (К)

Редакція обговорює недавні політичні виступи трьох українських діячів: С. Єфремова, В-ка й М. Грушевського. На думку редакції, усі три українські діячі несправедливо обвинувачували російське громадянство у ворожості до українського народу та виявили несолідарність з Росією, вимагаючи автономії України й окремої української збройної сили.

2957. *Угрозы украинских делегатов.* — "Русское слово", Москва, 2. VIII. 1917, No. 175, с. 3. (К)

У зв'язку з тим, що російський Тимчасовий уряд не відповідає на пропозиції присутньої в Петрограді делеґації УЦРади щодо автономії України, голова делеґації В-ко заявив кореспондентові "Русского слова": "Далі чекати на відповідь Тимчасового уряду ми не можемо, бо на 5. VIII. назначено сесію УЦРади, в якій ми повинні взяти участь. І тому, якщо до того дня не одержимо від Тимчасового уряду ясної відповіді на наші вимоги, ми вважатимемо, що переговори зірвано не з нашої вини і що порозуміння з Тимчасовим урядом під теперішню пору неможливе". На запитання кореспондента, як у такому випадку він уявляє собі майбутні взаємини Росії і України, В-ко відповів, що "український народ стане перед Росією так, як стоїть тепер перед нею фінляндський народ, а далі невиключена і можливість громадянської війни між українським і російським народами".

2958. *Украинская делегация.* — "Дело народа", Петроград, 24. VIII. 1917, No. 135, с. 3. (Б)

До Петрограду прибула делеґація УЦРади, яка подала Тимчасовому урядові список намічених УЦРадою кандидатів у члени Генерального Секретаріяту під проводом В-ка. Міністри Н. Некрасов і М. Терещенко зустрілися також з Д. Дорошенком, який у розмові з ними заявив, що В-ко "є для України незамінною величиною".

2959. *Украинская труппа Марьяненка в Черкассах.* — "Украинская жизнь", Москва, I-II. 1917, No. 1-2, с. 93. (Б)

Крім давніх українських п'єс, у репертуарі театру І. Мар'яненка, який ґастролює в Черкасах, є нові п'єси В-ка й С. Черкасенка.

2960. *Украинские дела* (Беседа з Винниченко). — "Новая жизнь", Петроград, 3. VIII.

1917, No. 91, с. 3. (Б)

У своєму інтерв'ю з представником цієї газети В-ко з'ясував передусім конфлікт між Генеральним Секретаріятом УЦРади і петроградським Тимчасовим урядом щодо території української автономної держави. Тимчасовий уряд уважає, що в склад тієї території повинні входити тільки 5 губерній: Київська, Волинська, Полтавська, Подільська і Чернігівська. Натомість Секретаріят вимагає включити також Харківську, Херсонську, Катеринославську й Бесарабську. "Усі ті 9 губерній, — заявив В-ко — становлять однорідний край як щодо національного складу населення, так і під господарським оглядом, тож нема жадних підстав роз'єднувати цей край". Спірною справою є також склад і компетенції Секретаріяту, зокрема існування секретаріятів судочинства, пошт і телеграфів та військових справ. В-ко з'ясував також національні відносини в Україні, підкреслюючи, що національні меншості користуються повним забезпеченням їхніх національних прав, а в склад УЦРади входять представники жидівської, польської та інших національностей в Україні.

2961. *Украинские делегаты в Петрограде.* — "Южный край", Харьков, 3. VIII. 1917, No. 14162, с. 3. (Б)

Про перебування в Петрограді делеґації УЦРади під проводом В-ка.

2962. *Украинский генеральный секретариат.* — "Дело народа", Петроград, 22. VIII. 1917, No. 133, с. 3. (Б)

Під головуванням В-ка відбулося в Києві засідання Ген. Секретаріяту для оформлення поодиноких секретаріятів. Подано новий персональний склад Ген. Секретаріяту.

2963. *Украинский национальный съезд.* — "Украинская жизнь", Москва, 1917, No. 3-6, с. 167-181. (Б)

Всеукраїнський національний конґрес почався 6. IV. 1917 в Києві і тривав три дні. Подано звіт з нарад конґресу, в цьому також про В-ка, його головування на деяких сесіях, його вибір на заступника голови УЦРади тощо.

2964. *Украинское учредительное собрание.* — "Русское слово", Москва, 12 (25). X. 1917, No. 233, с. 4. (К)

11. X. 1917 відбулося бурхливе засідання УЦРади, присвячене питанню скликання Українських Установчих Зборів. У своїй промові В-ко підкреслив, що "Україна ніколи не обіцяла не виходити із складу російської держави".

2965. *Украинцы.* — "Утро России", Москва, 19. X. 1917, No. 251, с. 4. (Б)

Вістка про те, що Тимчасовий уряд почав заходи для боротьби з "українським сепаратизмом", викликала хвилювання серед членів УЦРади. Чергове засідання УЦРади пройшло на дебатах про потребу скликати Всеукраїнські Установчі Збори.

2966. *Ультиматум Украины.* — "Дело народа", Петроград, 21. XII. 1917, No. 238, с. 3. (Б)

На засіданні УЦРади В-ко заявив, що Ген. Секретаріят вислав петербурзькій Раді народніх комісарів ультиматум із запитанням, чи Рада народніх комісарів уважає себе в стані війни з Україною, чи ні. Якщо ні, то Секретаріят вимагає негайного відкликання більшовицьких військ з української території. Ген. Секретаріят поставив Раді народніх комісарів 24-годинний реченець для відповіді.

2967. *Универсал.* — "Русское слово", Москва, 13 (26). VI. 1917, No. 132, с. 4. (К)

Останнього дня 2-го Всеукраїнського військового з'їзду в Києві, 23. VI. 1917, пізнім вечором на трибуну вийшов В-ко і заявив: "Я приніс вам радісну вістку: сьогодні комітет Центральної Ради виготовив універсал". В-ко відчитав текст універсалу, який учасники з'їзду прийняли з величезним ентузіязмом.

2968. *Универсал Украинской Рады.* — "Новая жизнь", Петроград, 16. VI. 1917, No. 50, с. 1. (Б)

У зв'язку з проголошенням Універсалу УЦРади і її вимог щодо автономії України, "Новая жизнь" цитує статтю В. Чернова проти В-ка (див. ч. 2971).

2969. *Центральная рада.* — "Русское слово", Москва, 19. X. (1. XI). 1917, No. 239, с. 4. (К)

На засіданні УЦРади В-ко заявив: "Український Генеральний Секретаріят, визнаючи разом з усією демократією російської держави право кожної нації на повне самовизначення, тим самим визнає і за українським народом право виявити вільно, без жадних обмежень свою волю на Українських Установчих Зборах".

2970. *Циркуляр Винниченко.* — "Русское слово", Москва, 1 (14). X. 1917, No. 224, с. 6. (К)

В-ко видав циркуляр, яким забороняє аґітацію проти УЦРади й Ген. Секретаріяту. Газета "Киевская мысль" назвала цей циркуляр "безглуздим папірцем і політичним фарисейством".

2971. Чернов, Виктор. *Ложный вывод из правильной предпосылки.* — "Дело народа", Петроград, 15. VI. 1917, No. 75, с. 1. (Б)

Гостра критика сепаратистських тенденцій в Україні: "Письменник Винниченко — не воєвода Палмерстон, і ні він, ні центральна українська рада не можуть диктувати Росії свою волю щодо майбутніх кордонів України".

2972. Яблоновский, Александр. *Троянский конь.* — "Русское слово", Москва, 19. X (1. XI). 1917, No. 239, с. 1. (К)

На початку автор статті зауважує, що "український прем'єр-міністер п. Винниченко не любить перебирати у висловах, коли мова йде про російський революційний уряд. У своїй газеті, що виходить у Києві, український міністер наділяв російських міністрів такими епітетами: 'Шахраї, обманці, пройдисвіти, крутії' ". "Коли створився російський Тимчасовий уряд, то п. Винниченко з властивим йому витонченим гумором і тут уважав потрібним 'висловитися' та публічно запитав: — Це уряд, чи це 'приший кобилі хвіст'?". Автор твердить, що

через немічність і нерішучість Тимчасового уряду на Україні виріс троянський кінь, тобто український сепаратизм. "І тепер з живота того троянського коня вже вискочили і самостійний пан Грушевський, і автономний добродій Винниченко, і 'вільне козацтво', і завзяте гайдамацтво".

2973. Яблоновский, Александр. *Украинцы.* — "Русское слово", Москва, 28. VII - 3. VIII. 1917, No. 171, 176, с. 1, 1. (К)

Шовіністична стаття, якої автор насміхається над українським самостійництвом і твердить, що теперішню автономію України створено проти волі українського народу, а тільки в наслідок договору міністра російського Тимчасового уряду М. Терещенка з В-ком. "Не чекаючи Установчих зборів і не питаючи ні українського ні російського народів, наш уряд пішов по лінії найменшого спротиву і підніс здивованому світові цілий асортимент чудес у решеті. Молодий чоловік Терещенко поговорив з молодим чоловіком Винниченком і в результаті вийшла автономія, продиктована 'волею народу' ". Цю автономію автор називає глумливо "без п'ятьох мінут самостійністю". Автор атакує В-ка також за його інтерв'ю з кореспондентом "Русского слова" (див. ч. 2957): "Винниченко заговорив навіть про війну між Росією і Україною. Або Росія віддасть Україні ту територію, яку намітив Винниченко з товаришами, або 'не виключена і можливість громадянської війни між українським і російським народами' ".

1918

2974. Базаров, В. [псевд. В. Руднова]. *Всеобщий или сепаратный мир?* — "Новая жизнь", Петроград, 14. I. 1918, No. 10, с. 1. (Б)

Розглядаючи міжнародню політичну ситуацію, автор заявляє, що "сумну місію помічників німецького імперіялізму в найкритичнішу для нього хвилину беруть на себе самостійні українці. Якщо вірити опублікованому в учорашніх газетах німецькому радіоповідомленню, — мир між Україною і Німеччиною вже підписано. Громадянин Винниченко поспішає підтримати негайним миром свій падучий серед українського народу престиж, а може, мріє і про військову допомогу від своєї нової могутньої союзниці в боротьбі з більшовизмом".

2975. Базаров, В. [псевд. В. Руднова]. *Собирание Руси.* — "Новая жизнь", Петроград, 26. I. 1918, No. 19, с. 1. (Б)

Співробітник меншовицької газети критикує політику більшовиків супроти УЦРади і згадує В-ка: "Тільки більшовицька небезпека згуртувала довкола Винниченка й інших національних героїв міщанські шари народів і дала сепаратистам змогу проголосити, хоч на короткий час, незалежність української й усяких інших місцевих 'республік' ".

2976. Батурин, Я. *Новая Скоропадия.* — "Правда", Москва, 21. XII. 1918, No. 278, с. 1. (Б)

На початку автор цитує пресове повідомлення, що Англія й Америка визнали уряд В-ка та коментує цю подію так: "Пан Винниченко, одержавши 'визнання' від союзників, уклав безсумнівно невигідну угоду. Він, очевидно, мусів дати зобов'язання союзникам про втримування 'порядку' і боротьби з більшовизмом. Шарлатанити про конфіскацію поміщицьких земель і тому подібні 'більшовицькі' заміри йому, очевидно, не дозволили. Тож дуже скоро йому доведеться розкрити карти перед сільською біднотою, так як він уже розкрив їх перед

українськими робітниками. Новий уряд п. Винниченка, що створився під прапором англо-американського імперіялізму, через своє безґрунтянство в народніх масах і через закордонне походження своєї 'самостійности', дуже швидко виявиться перед масами, як та сама "Скоропадія', з новою політичною орієнтацією, але з давньою контрреволюційною природою".

2977. Бродский, В. *Украйна.* — "Голос родины", Гаага, 26. XI. 1918, No. 125, с. 1. (М)

Стаття про напружену політичну ситуацію в Україні. Противниками гетьмана П. Скоропадського є "непримиренні націоналісти, які вимагають повного відділення від Росії. Їх очолює колишній прем'єр-міністрів Винниченко".

2978. *В Киеве.* — "Дело", Петроград, 5. II. 1918, No. 1, с. 3. (Б)

Газета повідомляє, що після зайняття Києва більшовицькими військами М. Грушевському пощастило втекти з міста, а В-ка і С. Петлюру більшовики заарештували (пор. ч. 2981, 2989).

2979. *Воззвание уряда Украинской громады.* — "Новости дня", Киев, 17. XI. 1918, No. 57, с. 1. (М)

У зв'язку з тим, що Директорія проголосила повстання проти гетьмана Скоропадського, Центральний уряд Української народньої громади звертається до населення України із закликом виступити проти повстанців, очолюваних "зрадниками Винниченком і Петлюрою". У заклику сказано, м. ін.: "Ми повинні пам'ятати, що наші вулиці і поля залляті кров'ю великоросів, які на перший заклик прийшли нам з допомогою". "Під владою Грушевського, Винниченка й Петлюри українська держава опинилася в стані анархії й розкладу" і т. п.

2980. Каменский, А. *"Народные республиканцы" Украины.* — "Жизнь национальностей", Москва, 29. XII. 1918, No. 8, с. 2. (Б)

У зв'язку з тим, що після протигетьманського повстання влада в Києві перейшла в руки "республіканської Директорії", автор коментує: "Республіканська Директорія, тобто Петлюра — Винниченко, це та сама Директорія, яка навесні цього року прикликала німецькі багнети для здушення 'волі народу', пролила море крови й знищила десятки тисяч робітників і селян".

2981. Каменский, А. *Опять Петлюра.* — "Жизнь национальностей", Москва, 1. XII. 1918, No. 4, с. 2. (Б)

Головне вістря статті спрямоване проти С. Петлюри, одначе в парі з ним ідуть часто атаки і проти В-ка, напр.: "Панове Винниченко і Петлюра в ім'я 'рятування' українського народу по-зрадницьки напали із своєю зграєю гайдамаків на київських робітників і розстрілювали їх тисячами"; "авантуристи Винниченко, Петлюра і Ко. під тим же підлим приводом 'рятування українського народу' повели на Україну війська німецьких імперіялістів", а згодом "Винниченко й Петлюра ганебно втекли, встигши, на жаль, уникнути заслуженої кари" і т. п.

2982. Кулик, И. *Революционное движение на Украине.* — "Жизнь национальностей", Москва, 9, 17, 24. XI, 1, 8, 15. XII. 1918, 19, 28. I, 2. II. 1919; No. 1-6, 2-4; с. 2-4, 2, 2, 2, 2-3, 2-3, 2-3, 2-3, 2-3. (Б)

Характеризуючи українські партії, автор називає соціял-демократів "чисто українською націоналістичною партією", а про їхнього лідера В-ка пише: "На чолі цієї партії стояв В. Винниченко, згодом Генеральний секретар (міністер) унутрішніх справ — прекрасний, можливо, літератор і драматург, але цілком слабий соціяліст". Далі в цій обширній статті знаходимо неґативні оцінки політичної діяльности В-ка як голови Генерального Секретаріяту й Директорії.

2983. *Освобождающаяся Украина.* — "Правда", Москва, 1. XII. 1918, No. 261, с. 1. (Б)

Редакційна стаття про падіння гетьманського режиму в Україні та прихід до влади " 'уряду' Винниченка-Петлюри з їхньою підтоптаною 'самостійністю' — новою, вигіднішою ніж гетьман, ширмою, конечною для прикриття майбутньої імперіялістичної сваволі англо-французів". Наприкінці висловлено надію на перемогу харківського радянського уряду, який "зуміє розкрити до кінця реакційну ролю 'уряду' Винниченка-Петлюри".

2984. *Переворот на Украине.* — "Новый день", Петроград, 8. V. 1918, No. 35, с. 2. (Б)

На останньому засіданні УЦРади 27. IV. 1918 "з великою промовою виступив В. Винниченко, якого зустріли бурхливими оплесками". Подано зміст його промови. Під кінець засідання в залю ввійшов відділ німецьких вояків і припинив наради українського парляменту.

2985. *Председатель Совета народных комиссаров о ликвидации контрреволюционной Рады.* — "Правда", Москва, 6. II. 1918, No. 18, с. 3. (Б)

Комунікат п. н. *Всем, всем, всем* про те, що 16. I. "радянські війська" під проводом Юрія Коцюбинського ввійшли в Київ. Київський гарнізон перейшов на бік Коцюбинського. "Покинутий усіма генеральний секретаріят київської Ради, на чолі з Винниченком, скрився". Комунікат підписав Вл. Ульянов (Ленін).

2986. *Прибытие Директории в Киев.* — "Правда", Москва, 28. XII. 1918, No. 284, с. 3. (Б)

Повідомлення, що після падіння гетьманського режиму до Києва прибула Директорія під проводом В-ка. Директорію супроводив командувач Осадного корпусу Є. Коновалець.

2987. *Признание союзниками правительства Винниченки.* — "Правда", Москва, 21. XII. 1918, No. 278, с. 3. (Б)

Повідомлення, що Англія й США визнали уряд В-ка.

2988. *Признание союзниками правительства Петлюры и Винниченки.* — "Жизнь национальностей", Москва, 29. XII. 1918, No. 8, с. 7. (Б)

З Києва повідомляють, що "Англія і Франція визнали уряд Винниченка". "Жизнь национальностей" твердить, що метою цих держав є економічне поневолення України. "Очевидно, урядові Винниченка й Петлюри також не чужі такі задуми" і він готов допомогти союзникам у цих їхніх замірах. Тому Англія і Франція визнали уряд В-ка.

2989. *Радиотелеграмма.* — "Дело", Петроград, 7. II. 1918, No. 3, с. 2. (Б)

В. Ленін розіслав "всім, всім" радіотелеграму про те, що більшовицькі війська зайняли Київ. "Усіма покинутий Генеральний секретаріят київської Ради на чолі з Винниченком сховався" (пор. ч. 2978, 2981).

2990. *Речь тов. Сталина.* — "Правда", Москва, 31. I. 1918, No. 13, с. 2.
_____. П. н. *Заключительное слово по докладу о национальном вопросе.* В кн.: Сталин, И. В. *Сочинения.* — Москва, Гос. изд-во полит. лит-ры, 1947, т. 4, с. 33-37. (Б)

Виступ на 3-му Всеросійському з'їзді робітничих, солдатських і селянських депутатів у Москві 15. I. 1918. Промовець критикує діяльність УЦРади і заявляє, що боротьба з УЦРадою є "боротьбою з буржуазною контрреволюцією, прибраною в національно-демократичну форму" та що "демократичний прапор тих чи інших політичних діячів, — як ось Винниченко, — які стоять на чолі Ради, ніяк не є ґарантією демократичної політики".

2991. *Самостийная Украйна.* — "Новая жизнь", Петроград, 29. I. 1918, No. 22, с. 4. (Б)

Про засідання УЦРади 11. I. 1918 і демонстрації в Києві того ж дня. "Якась організація провела самочинно демонстрації на вулицях Києва. Перед Радою і в інших місцях появлялася вантажна автомашина з плякатами: 'Хай живе самостійна Україна!', 'Геть Винниченка і Порша!'. Поява цього останнього пляката пояснювалася тим, що деякі радикально-націоналістичні кола невдоволені недостатньо твердою політикою керівників уряду — голови уряду Винниченка й міністра військових справ Порша — головно щодо боротьби з більшовизмом".

2992. Сталин, И. В. [псевд. Иосифа Джугашвили". *Дела идут.* — "Жизнь национальностей", Москва, 22. XII. 1918, No. 7, с. 1.
_____. В кн. того ж автора *Сочинения.* — Москва, Гос. изд-во полит. лит-ры, 1947, т. 4, с. 183-185. (Б)

Автор обмірковує політичну й мілітарну ситуацію в Литві, Латвії, Естонії, Фінляндії й Україні. Він твердить, що "визнання Антантою Директорії Винниченка розкриває нову картину нових 'робіт' антантської дипломатії". У наслідок цієї дипломатії проголошено головним ворогом України більшовиків, а головним її приятелем — Антанту. "Нічого й казати, що робітники й селяни України врахують цей новий зрадницький крок Винниченка-Петлюри".

2993. Сталин, И. [псевд. Иосифа Джугашвили]. *Украинский узел.* — "Известия", Москва, 14. III. 1918, No. 47, с. 1.
_____. *Статьи и речи об Украине;* сборник. — Киев, Партиздат ЦК КП(б)У, 1936, с. 39-41.
_____. *Сочинения.* — Москва, Гос. изд-во полит. лит-ры, 1947, т. 4, с. 45-48. (Б)

Про Берестейський мир (автор називає його "винниченковским миром") і про відмову німецького генерала Гофмана переговорювати з більшовицькою делеґацією. Німецькі й австрійські війська "разом з гайдамацькими загонами Петлюри-Винниченка" почали наступ на Україну. Автор твердить, що метою цього походу є здобути хліб для німців і "посадити на престол

Петлюру-Винниченка".

2994. *Съезд армий Юго-Западного фронта и Украинская Рада.* — "Правда", Москва, 3. II. 1918, No. 16, с. 3. (Б)

Повідомлення, що 31. XII. 1917 в м. Рівному "українці" заарештували членів Військово-революційного комітету і 40 делеґатів З'їзду армій Південно-західнього фронту та сконфіскували 5.600.000 рублів з каси того комітету. Президія з'їзду звернулася телефонічно до Ген. Секретаріяту УЦРади, домагаючися розмови з В-ком у цій справі, одначе цієї розмови не добилася. Наступного дня президія вислала В-кові телеграму, вимагаючи звільнення арештованих і повернення грошей. У телеграфічній відповіді Ген. Секретаріяту була мова про "самодержців" Петрограду, "контрреволюціонерів-більшовиків" та ін., але у справі арештів і грошей не сказано нічого. Президія з'їзду видала з цього приводу бюлетень, в якому м. ін. сказано: "Хай усі товариші, які впродовж багатьох років проливали кров, стримуючи натиск австро-німецьких військ на Україну, зроблять з цієї події висновок".

2995. *Украина освобождается.* — "Жизнь национальностей", Москва, 1. XII. 1918, No. 4, с. 1. (Б)

Повідомляючи, що "англо-французькі імперіялісти" разом з Директорією підготовляють десант в Одесі, щоб окупувати Україну, газета закликає українців підтримувати український радянський уряд і заявляє: "Ми не сумніваємося, що Український Радянський Уряд зуміє здемаскувати реакційну ролю шукачів пригод з табору Винниченка-Петлюри, які, вільно чи невільно, приготовляють прихід поневолювачів".

2996. *Украинские социалисты и немецкая власть.* — "Новый день", Петроград, 9. V. 1918, No. 36, с. 2. (Б)

Після проголошення гетьманату делеґація українських соціялістів під проводом В-ка відвідала начальника німецького штабу ген. Ґренера й відбула з ним розмову про нову політичну ситуацію в Україні.

2997. Ярославский, Ем. [псевд. Минея Губельмана]. *Винниченко-Шейдеман.* — "Правда", Москва, 21. XI. 1918, No. 252, с. 1. (Б)

Про поїздку на Захід делеґації Українського Національного Союзу в складі В-ка, А. Ніковського й С. Мазуренка для переговорів з альянтами. Автор вказує на те, що в Україні Український Національний Союз домагається звільнення всіх ув'язнених громадських діячів, за винятком більшовиків. Автор висловлює низку лайливих обвинувачень проти В-ка й запевняє його, що "повставші українські робітники й селяни звільнять більшовиків скоріше, ніж Винниченко встигне поцілувати чоботи своїх хазяїв з англійської, французької й американської бірж". Наприкінці автор порівнює В-ка з Ф. Шайдеманом — німецьким соціялістом, який перейшов був на бік монархістів. "І як у закипаючій громадянській війні в Німеччині буде похоронений Філіп Шейдеман, теперішній лакей Вілсона, так і український робітник, що повстає по всій Україні, викине з України лакеїв союзницького імперіялізму — панів Винниченка й Мазуренка".

1919

2998. *Винниченко вышел в отставку.* — "Правда", Москва, 19. II. 1919, No. 38, с. 3. (Б)

Вістка про вихід В-ка з Директорії. Офіційна причина димісії — недуга, але справжня причина — непорозуміння В-ка з С. Петлюрою у справі миру з Польщею.

2999. *Винниченко о большевиках.* — "Известия", Москва, 17. I. 1919, No. 11, с. 2. (Б)

У розмові з представниками київських газет В-ко заявив, що радянський російський уряд почав воєнні операції проти України "із спеціяльною метою захопити нашу територію для вивозу щонайбільшої кількости хліба, цукру й вугілля. Місця, куди проходять більшовики, пустошіють. Хліб, цукор та інші продукти вони забирають силою, вантажать у вагони й відправляють у Росію без будь-яких компенсацій". В-ко підкреслив, що Конґрес трудового народу України зареаґує всім своїм авторитетом на поведінку більшовиків.

3000. *Директория или Советы.* — "Правда", Москва, 4. I. 1919, No. 3, с. 1. (Б)

Про "настрої серед українських угодовців, які захопили в свої руки владу над частиною України". Директорія скликає на 12. I. 1919 Трудовий конґрес, який має вирішити справу державного устрóю України. "Винниченко і Петлюра хочуть створити щось середнє між радянською і 'демократичною' республікою: країною керуватимуть парлямент, думи і земства, але вибрані клясовим голосуванням".

3001. *Из беседы с Винниченко.* — "Правда", Москва, 4. I. 1919, No. 3, с. 2. (Б)

Голова Директорії прийняв на авдієнції представників російських соціялістичних партій. У розмові з ними В-ко висловив вдоволення, що російські соціялісти на Україні поставилися прихильно до самостійної української республіки. Це дає йому надію, що "обидві республіки — українська і російська — зможуть нав'язати добросусідські взаємини".

3002. *Киевский переворот.* — "Правда", Москва, 29. I. 1919, No. 20, с. 1. (Б)

У статті поставлено обвинувачення, що "Винниченко й інші українські дрібнобуржуазні радикали намагалися створити на Україні щось середнє між радянською владою і буржуазною диктатурою". Таким чином вони хотіли вплинути на українських комуністів, які борються за радянську владу на Україні.

3003. *На Украине.* — "Жизнь национальностей", Москва, 2. III. 1919, No. 7, с. 4. (Б)

Про вихід В-ка з уряду Директорії в наслідок вимог французького уряду.

3004. *Объявление войны Украинской Республикой Советской России.* — "Правда", Москва, 29. I. 1919, No. 20, с. 3. (Б)

За газетою "Голос Белостока" подано вістку про ноту Директорії УНР, вислану до Москви 15. I. 1919. "У цій ноті Директорія заявляє, що радянський уряд своєю відповіддю від 10. I. фактично проголосив Українській Республіці війну. 'Це відкрите проголошення війни Українській Республіці, — сказано далі в ноті, — Директорія приймає'. Ноту підписали Винниченко, Швець, Петлюра і Андрієвський".

3005. *Русско-украинския отношения.* — "Правда", Москва, 12. I. 1919, No. 7, с. 2. (Б)

Текст ультимативної ноти Директорії до Ради Народніх Комісарів Російської Республіки від 10. I. 1919. Директорія вимагає припинити негайно воєнні дії й вивести російські війська з України. Ноту підписав голова Директорії В-ко і члени: Петлюра, Андрієвський, Макаренко і Швець.

Подано також текст відповіді на цю ноту народнього комісара закордонних справ Чічеріна, в якій він заявляє "в найбільш категоричній формі, що серед військ, які борються проти Директорії, нема жадних військових частин Російської Радянської Республіки" і що теперішня війна на Україні "є природним результатом тієї внутрішньої боротьби, яка ведеться на Україні між робітниками й бідними селянами з одного боку, і українською буржуазією з другого".

3006. Скоровстанский, В. [псевд. Василя Шахрая]. *Революция на Украине.* 2 изд. — Саратов, Кн-во "Борьба", 1919. 150 с. (Б)

Численні згадки про діяльність В-ка в добу УЦРади й цитати з його виступів, промов, інтерв'ю тощо.

1920

3007. *Беседа з Винниченко.* — "Известия", Москва, 28. V. - 8. VI. 1920, No. 114, 115, 116, 118, с. 1, 1, 1, 1. (Б)

Під час перебування в Москві в 1920 р. В-ко відповів на запитання, поставлені йому співробітником московської газети "Ізвестія": про свою політичну діяльність в Україні як голови урядів УЦРади й Директорії та у Відні як члена Закордонної групи Української комуністичної партії. Далі він виступив гостро проти політики Пілсудського й Петлюри. Польща обіцяла Петлюрі незалежність, але "ніякої незалежности Україні з рук польської шляхти не буде, не може бути". Наприкінці В-ко дав огляд політичної ситуації в Україні, Угорщині, Чехо-Словаччині й Австрії.

3008. *Винниченко в Москве.* — "Последние новости", Париж, 12. VI. 1920, No. 40, с. 3. (Б)

За повідомленнями московської г. "Ізвестия", до Москви прибув з Відня В-ко.

3009. *Винниченко об Украине.* — "Последние новости", Париж, 13. XI. 1920, No. 172, с. 3. (Б)

В-ко готує до друку брошуру — звернення до европейського пролетаріяту про політику московських більшовиків на Україні.

3010. *Винниченко президент республики.* — "Последние новости", Париж, 27. X. 1920, No. 157, с. 3. (Б)

За повідомленнями з Відня, В-ко і Раковський склали умову, на підставі якої В-ко стане президентом української республіки.

3011. *Голос украинца* (Беседа с тов. Винниченко). — "Известия", Москва, 13. VI. 1920, No. 127, с. 1. (Б)

В-ко висловлює обурення, що польська армія, відступаючи з Києва, знищила водопровід, електростанцію і собор св. Володимира. Це можна пояснити "тільки безсилою лютістю й явним наміром знищити Київ як місто". Таким вчинком поляки "виставляють себе безглуздо-дикими вандалами".

3012. Народный комиссариат по делам национальностей. *Политика советской власти по национальным делам за три года, 1917 - XI - 1920.* — Москва, Гос. изд-во, 1920. 185 с. (Б)

На с. 108-109 надруковано *Постановление Совета Народных Комиссаров. О предложении Рады вести мирные переговоры о соглашении* від 20. XII. 1917. Петербурзька Рада народніх комісарів покликається на розмови її представника Прошьяна з В-ком, Грушевським і Поршем, як офіційними представниками УЦРади, і пропонує УЦРаді почати переговори про перемир'я під умовою, що УЦРада "визнає контрреволюційність Каледіна і не перешкоджатиме у війні проти нього".

3013. *Отъезд Винниченко из сов. России.* — "Последние новости", Париж, 4. XI. 1920, No. 164, с. 3. (Б)

Повідомлення, що В-ко виїхав з Росії і перебуває в Празі.

3014. *Переезд украинского советского правительства в Киев.* — "Последние новости", Париж, 24. IX. 1920, No. 129, с. 5. (Б)

З нагоди переїзду українського радянського уряду з Харкова в Київ відбулися 20. VIII. 1920 в Київському міському театрі врочисті збори, на яких Раковський привітав В-ка "від імени українських комуністів".

3015. Петровский, Д. *Революция и контрреволюция на Украине.* — Москва, Гос. изд-во, 1920. 38 с. (Б)

Неґативні згадки про В-ка і його політичну діяльність в УЦРаді й Директорії УНР.

3016. *Постановление всеукраинского съезда советов.* — "Последние новости", Париж, 21. IX. 1920, No. 126, с. 3. (Б)

4-ий всеукраїнський з'їзд рад у Києві ухвалив відмовитися від самостійности радянської України. Прийнято резолюцію, що Україна входить в склад усеросійської федеративної республіки. "Ця резолюція викликала протест фракції Української комуністичної партії [УКП], союзників Винниченка, які проголосили на з'їзді свою декларацію з домаганням суверенности радянської України та окремих для неї політичних, військових і господарчих установ".

3017. *Приезд украинских делегатов в Ригу.* — "Последние новости", Париж, 30. IX. 1920, No. 134, с. 1. (Б)

На ризькій конференції очікують приїзду української радянської делеґації в складі: В-ко, Владіміров і ген. Катков.

3018. Рафес, М. Г. *Два года революции на Украине* (Эволюция и раскол "Бунда". — Москва, Гос. изд-во, 1920. 168 с. (Б)

Автор, жидівський політичний діяч і член УЦРади, згодом став комуністом і членом ВКП(б). У своїй кн. про жидівську політичну партію "Бунд" у час української революції автор часто згадує про В-ка та його політичну діяльність на становищах голови Генерального Секретаріяту УЦРади й Директорії УНР.

3019. *Работа Винниченки.* — "Последние новости", Париж, 5. VIII. 1920, No. 86, с. 3. (Б)

Більшовики запропонували В-кові, який тепер перебуває в Україні, зайняти відповідальне становище в українському радянському уряді. "Одначе він поставив як передумову своєї участи виконання більшовиками цілої низки політичних і національних домагань. Головне з них — визнання Росією повної незалежности радянської України". "Російські більшовики йдуть багато де в чому назустріч Винниченкові, але вони вимагають якнайтіснішого об'єднання обох радянських республік, а насамперед спільної армії, фінансів і транспорту".

3020. Семенов, С. *Украина.* — "Последние новости", Париж, 26. IX. 1920, No. 131, с. 3. (Б)

Автор розглядає різні орієнтації серед українських політичних діячів, у т. ч. і орієнтацію на радянську Росію, під проводом В-ка й з участю М. Грушевського, М. Шаповала, О. Жуковського, С. Барана й ін.

3021. *Соглашение между Раковским и Винниченком.* — "Последние новости", Париж, 9. X. 1920, No. 142, с. 3. (Б)

Про остаточне складення умови між В-ком і Раковським. "Раковський погодився на всі вимоги Винниченка. Це вимоги чисто національного характеру. Вони значно поширюють права українського уряду і зменшують його федеративний зв'язок з Росією. Після складення умови Винниченко зайняв уряд заступника голови української Ради й одночасно уряд українського комісара закордонних справ".

3022. Станкевич, В. Б. *Воспоминания 1914-1919 г.* — Берлин, Изд-во И. П. Ладыжникова, 1920. 356 с. (Б)

Автор згадує свої розмови з В-ком і Грушевським у Києві в грудні 1917 р. З цих розмов він переконався, що для його співрозмовників " 'російська небезпека' — це дуже реальний фактор" (с. 301). Далі автор описує перемогу В-ка й Петлюри у протигетьманському повстанні (с. 328). "Без сумніву, ніяк не можна пояснювати успіх українців та перемогу Винниченка й Петлюри силою і впливом українських національних ідей. Селянство взяло участь у повстанні підо впливом соціяльних мотивів проти поміщика Скоропадського".

3023. *Украинский вопрос на конференции в Риге.* — "Последние новости", Париж, 9. X. 1920, No. 142, с. 3. (Б)

Більшовицька делеґація на Ризькій конференції вимагає від Польщі визнання самостійности радянської України. "Для більшої переконливости більшовики викликали в Ригу В-ка, який повинен захищати становище радянської делеґації".

1921

3024. Деникин, А. И. *Очерки русской смуты.* — Paris, J. Povolozky (т. 1-2); Берлин, Кн-во "Слово" (т. 3-4); Берлин, Кн-во "Медный всадник" (т. 5), 1921-1926. 5 т. (Б)

Неґативно-іронічні оцінки політичної діяльности В-ка в добу УЦРади й Директорії УНР.

3025. Марголин, Арнольд. *Украина и политика Антанты* (Записки еврея и гражданина). — Берлин, Изд-во С. Ефрон, 1921. 397 с. (Б)

Автор — жидівсько-український політичний діяч, член Генерального суду УНР і товариш міністра закордонних справ у кабінеті Чехівського. Крім окремих згадок у тексті, автор присвячує В-кові й Петлюрі цілий розділ своєї кн. (с. 325-338), у якому боронить їх від закиду антисемітизму й будь-якої участи в жидівських погромах на Україні 1918-1919 рр. Своїм землякам-жидам автор радить стриматися від "дуже небезпечних узагальнень і неперебірливих обвинувачень на адресу всього українського народу або його провідників та представників. Тоді і ми, жиди, збережемо за собою право вимагати від інших народів, щоб вони не узагальнювали звірств і жорстокостей окремих жидів-комісарів". Про себе автор заявляє: "Я ніколи не відмовлюся від оборони тих, хто стояв на чолі українського руху".

3026. Милюков, П. Н. *История второй русской революции.* — София, Российско-болгарское кн-во, 1921-1924, т. 1, вып. 1-3. (Б)

Автор, колишній міністер закордонних справ у російському Тимчасовому уряді 1917 р., розглядаючи взаємини Тимчасового уряду з УЦРадою, твердить (не подаючи джерел), що головний представник УЦРади В-ко вів у переговорах з Тимчасовим урядом дволичну гру. Напр., В-ко заявив Тимчасовому урядові, що до часу закінчення переговорів УЦРада не видасть жадного акту. "Одначе, вже 27. VI. 1917 той самий Винниченко в ролі голови генерального секретаріяту оголосив на засіданні Центральної Ради обширну декларацію секретаріяту" (вип. 1, с. 163). В-ко "ввесь час лякав [Тимчасовий] уряд самостійницьким 'революційним виступом України' ". Однак у своєму інтерв'ю з закордонною пресою вимагав від союзників Росії ґарантії права України на державну автономію і остерігав, що на випадок хисткости Росії в цьому питанні "в Україні може запанувати австро-німецька орієнтація". Згодом, у телеграмі до Керенського, В-ко "категорично відкинув" ці вислови, заявляючи, що французький журналіст перекрутив його слова (вип. 2, с. 89). Автор наводить більше подібних прикладів з діяльности В-ка.

3027. *"Развенчанные герои" (г. Винниченко и К-о).* — "Новый мир", Берлин, 6. III. 1921, No. 31, с. 3. (Б)

Газета обвинувачує В-ка, що він часто міняє свої політичні погляди: був " 'головою' численних українських 'урядів' ", а потім заявив себе комуністом і виїхав на Україну 1920 р. Повернувшися з цієї поїздки в ролі "розгніваного бога", В-ко став ворогом радянської влади й "аґентом усієї світової буржуазії".

Згодом він проголосив себе і свою "новодобівську" групу Закордонним представництвом Української комуністичної партії. Одначе, ЦК Української комуністичної партії ухвалив резолюцію-протест, заявляючи, що В-ко і його група вживають цієї назви самозванно, бо ЦК не давав їм для цього жадних уповноважень.

1922

3028. *В. Винниченко. Закон.* — "Накануне", Берлин, 29. X. 1922, No. 172, с. 7. (Б)

Неґативна рецензія на Винниченкову п'єсу. Переказавши її зміст, рецензент (непідписаний) кінчає запитанням: "Невже на те тільки, щоб доказати, що почуття батька до дитини це річ дуже сильна, треба було Винниченкові творити цю парадоксальну п'єсу на 94 сторінки й на 4 дії?".

3029. Гольденвейзер, А. А. *Из киевских воспоминаний* (1917-1921 гг.). — "Архив русской революции", Берлин, "Слово", 1922, т. 6, с. 161-303. (Б)

Автор, жидівський політичний діяч і член УЦРади, кількаразово згадує у своїх спогадах про В-ка, його промови, виступи в дискусіях тощо. Автор оцінює В-ка позитивно, зауважуючи при цьому, що прем'єр-міністер В. Голубович "не витримував жадного порівняння із своїм попередником Винниченком".

3030. Золотарев, А. *Из истории Центральной Украинской Рады* (1917 год). — [Харьков], Гос. изд-во Украины, 1922. 34 с. (Б)

Своє ставлення до В-ка автор з'ясовує зразу ж на початку: "Коли в перші дні березневої революції Винниченко був у Москві, він терпеливо ждав біля дверей Президії московського виконкому, щоб йому дозволили ввійти. В морі російського пролетарського руху Винниченко був, і міг бути, тільки іграшкою хвиль. Не те в Києві. Тут він зразу появився на вершку і в квітні стояв уже на капітанському містку". Далі автор описує діяльність В-ка як голови Генерального Секретаріяту УЦРади, даючи йому скрізь неґативні характеристики, напр.: "Хай не брешуть націоналісти й угодовці, що війна між Росією і Україною наприкінці 1917 року була викликана політикою радянської влади. Ця війна була задумана ще раніше і справжніми виновниками її є Грушевський — Винниченко з одного боку, і Керенський — Церетелі з другого".

3031. Иванов, А. *Центральная Рада и Киевский Совет в 1917-18 году.* — "Летопись революции", Харьков, 1922, No. 1, с. 9-15. (Б)

Автор, колишній голова київського більшовицького ревкому, згадує про свою розмову з В-ком з приводу роззброєння деяких військових частин на наказ УЦРади. В-ко відповів авторові, що ці війська роззброєно й вислано за межі України тому, що це російські війська.

3032. Майоров, М. *Из истории революционной борьбы на Украине* (1914-1919). — Київ, Держ. в-во, 1922. 108 с. (Б)

Автор обвинувачує В-ка, Петлюру й Коновальця, що вони після своєї перемоги над гетьманом Скоропадським вчинили "криваву розправу" над київськими робітниками комуністами, розстрілюючи їх масово в Царському саду й на Володимирській гірці. "Хай би Винниченко й інші навіть повернулися колись

до робітників, до революції, але плями крови, що залишилися на Володимирській гірці, кличуть про помсту".

3033. Пилипенко, С. *Украинская интеллигенция и Советская власть.* В кн.: *Октябрьская революция;* первое пятилетие (с. 237-257). — Харьков, Гос. изд-во Украины, 1922. 663 с. (Б)

Аналізуючи тему ставлення української інтеліґенції до радянської влади, автор зупиняється часто на особі В-ка, на його політичній діяльності й на його публіцистичних писаннях (зокрема на *Відродженні нації*), які він рясно цитує. На думку автора, "Винниченко є настільки характеристичною постаттю для типічної української інтеліґенції, що вже тільки на прикладі його самого можна б побудувати виклад усієї нашої теми, поскільки ми розглядаємо позицію української інтеліґенції в її взаєминах із радянською владою. Увесь винниченківський революційно-демократичний патос, поєднаний з теоретичною неврівноваженістю й тактичним хитанням, його поприщинська втеча крізь вікно (Поприщином * назвав його влучно український 'доктор чорносотенщини' Дм. Донцов), ниття й визнавання своїх 'гріхів' перед громадською 'чесністю', 'народом' і 'революцією', скарги на 'братів' з іншонаціональної демократії, його організаторська нездібність, запобігання перед закордонною буржуазією з метою, нібито, 'рятувати рідний народ', а в парі з цим відхрещування від усякої 'недемократичности' і т. д., і т. д. — усе це характеристичні ознаки всієї української інтеліґенції взагалі, породжені її соціяльними особливостями та її ролею у суспільному русі на Україні".

1923

3034. Мерич, Арсений [псевд. Августы Даманской]. *В. Винниченко. "Записки Курносого Мефистофеля".* Берлин, 1923. — "Дни", Берлин, 22. II. 1923, No. 96, с. 11. (К)

"В. Винниченко — майстерний оповідач. Та не тільки це — він завжди ставить проблеми, інколи гостро, інколи парадоксально", — стверджує спочатку авторка рецензії на роман В-ка *Записки Кирпатого Мефістофеля.* Проблема поставлена в цьому романі — родинна: батько, мати і дитя. У поставленні цієї проблеми у В-ка рецензентка бачить деякі подібності з романом Ґабрієля д'Аннунціо *Невинна жертва.* І ще одну подібність вбачає рецензентка між цими двома цілком різними письменниками, а саме: обидва вони останнім часом грали визначні ролі в політичному житті їхніх країн. "І найгіркіші розчарування, очевидно, випали на долю українського письменника". Тому, на думку рецензентки, колишні партійні діячі показані в романі В-ка як неґативні персонажі. Прикінцевий висновок рецензії: роман В-ка це "книга цікава вже хоч би завдяки поставленій у ній проблемі, яку вірний собі автор не розв'язує, залишаючи це невдячне завдання читачеві".

3035. Могилянский, Н. М. *Трагедия Украйны* (Из пережитого в Киеве в 1918 году). — "Архив русской революции", Берлин, "Слово", 1923, т. 11, с. 74-105. (Б)

Описуючи київські події восени 1918 р., автор дає також характеристики тодішніх українських політичних діячів. Наскрізь неґативно оцінює він Грушевського, В-ка, Петлюру, Порша; позитивно висловлюється про гетьмана Скоропадського та міністрів його уряду. Хоч і не відмовляє деяких вартостей

*Поприщин — герой повісти М. Гоголя *Записки божевільного.*

В-кові ("письменник не без уяви, значного хисту й таланту"), проте як політика вважає його "людиною імпульсивною, пристрасною й небезпечною", яка не має в собі "стримуючих центрів". Універсал про самостійність України автор уважає "плодом зусиль закулісної діяльности" В-ка. Найсуворіше засуджує автор В-ка й Петлюру, заявляючи: "Своїми власними руками роздерли живе тіло своєї 'неньки' України панове Винниченко, Петлюра і їхні менш знамениті товариші"; "Кров'ю і сльозами залили всю Україну Винниченко й Петлюра" і т. п.

3036. Равич-Черкасский, М. *История коммунистической партии (б-ов) Украины.* — Харьков, Гос. изд-во Украины, 1923. 247 с. (Б)

Неґативні згадки про політичну діяльність В-ка в Ґенеральному Секретаріяті УЦРади й Директорії УНР.

1924

3037. Дорошенко, Д. И. *Война и революция на Украине.* — "Историк и современник", Берлин, 1924, No. 5, с. 73-125. (Б)

Автор подає інформації про свої зустрічі та співпрацю з В-ком, починаючи від зустрічі з ним у серпні 1917 року в Петрограді, де В-ко очолював делеґацію УЦРади до Тимчасового уряду. Докладніше розказує автор про димісію В-ка і створення нового уряду під керівництвом автора, про свою резиґнацію й повернення В-ка на становище прем'єр-міністра. Також розповіді про посередництво автора при влаштуванні зустрічі головнокомандувача південно-західнім фронтом ген. Володченка з В-ком, авдієнцію французького й англійського послів у В-ка та ін.

3038. С. Ш. *Из истории Соввласти на Украине.* — "Летопись революции", Харьков, 1924, No. 4, с. 166-185. (Б)

Про Всеукраїнський з'їзд рад робітничих, солдатських і селянських депутатів 18. XII. 1917 в Києві. Після відкриття з'їзду виступив з промовою В-ко, в якій він заявив, між іншим, що "ми нікому не забороняємо жити в Україні, але якщо кацапи хочуть перетворити нашу чисту світлицю у брудну хижу, то ми їм скажемо: 'геть з України' ". Після цього більшовицькі депутати вийшли із залі нарад.

1925

3039. Бош, Евгения. *Год борьбы.* Борьба за власть на Украине с апреля 1917 г. до немецкой оккупации. — Москва, Гос. изд-во, 1925. 271 с. (Б)

Авторка починає свою кн. трьома цитатами з Винниченкового *Відродження нації*. Далі вона кількаразово згадує В-ка, осуджує його політичну діяльність і дає йому щонайгірші характеристики, називаючи його провокатором, зрадником свого народу і т. п.

3040. Волин, Бор. [псевд. Бориса Фрадкина]. *Проделки Винниченки.* — "Известия", Москва, 6. X. 1925, No. 228, с. 2. (А)

Автор глузує з В-ка, що він знову хоче вертатися на Україну. Це бажання В-ко висловив у листі до А. Приходька, члена радянського посольства в Празі. Автор цитує цього листа і вказує на те, що "треба вважати Винниченкове

звернення до представника празького посольства ні чим іншим, як тільки кепсько замаскованою провокацією з явно контрреволюційним наміром". На доказ цього автор наводить уривок з якогось таємного листа В-ка (автор не подає, яким чином цей таємний лист став йому доступним, ні не називає прізвища адресата). У цьому листі В-ко розкриває свої справжні пляни, а саме: у зв'язку з "політичним перегрупуванням, проведеним під керівництвом Англії з метою не тільки політично послабити радянську владу, але й ліквідувати її", В-ко порозумівся з "компетентними колами зацікавлених у ліквідації радянської влади держав" і нав'язав з А. Приходьком листування про своє повернення на Україну. "Ціль мого повернення така, щоб у рішальний момент бути на місці", — кінчає В-ко свого таємного листа, а автор статті виводить з цього висновок, що "цей 'вождь' перетворився на еміґрації в аґента одної, а може й кількох европейських буржуазних держав" (див. також ч. 520).

3041. Зонин, А. *Сегодня украинской пролетарской литературы.* — "На посту", Москва, VI. 1925, No. 1, с. 193. (Б)

Згадки про літературну творчість і політичну діяльність В-ка.

3042. *Обращение III Интернационала к рабочим и крестьянам Украины.* — "Летопись революции", [Харьков], I-II, 1925, No. 1, с. 62-65. (Б)

Звернення за підписом Г. Зіновєва, передруковане з "Ізвестій" харківського ревкому від 27. XII. 1919. У зверненні пригадка про те, що в грудні 1917 року робітники й селяни України виступили із зброєю в руках проти "все більш і більш нахабного уряду Петлюри й Винниченка" і т. п.

3043. Раковский, Х. *Ильич и Украина.* — "Летопись революции", Харьков, III-IV. 1925, No. 2, с. 5-10. (Б)

У своєму спогаді про політику Леніна супроти України автор згадує і В-ка: "Однією з українських політичних активних груп, що перебувала у зв'язку з нами й вела переговори, була група Винниченка. У той час він здеклярував себе прихильником радянської влади на Україні й говорив, що хоче спертися на нас. Одначе ставив передумову, щоб ми дали йому повну волю щодо проведення українізації. Цю українізацію він розумів своєрідно: говорив, що ми повинні встановити на Україні диктатуру української мови. Вислухавши мою інформацію про це, Ілліч сказав: 'Очевидно, справа не в мові. Ми готові визнати не одну, а навіть дві українські мови. Але, щодо їхньої радянської плятформи, то вони нас обдурять' ".

3044. Рубач, М. [псевд. Михаила Рубановича]. *К истории конфликта между Совнаркомом и Центральной Радой* (Декабрь 1917 г.). — "Летопись революции", Харьков, III-IV. 1925, No. 2, с. 53-85. (Б)

Згадки про виступи В-ка в дискусіях над ультиматумом петербурзької Ради народніх комісарів і справою пропуску козацьких військ на Дін та про його телефонічну розмову з українськими делеґатами на 2-ий всеросійський селянський з'їзд у Москві. Цитати з виступів В-ка в дискусіях узяті з його *Відродження нації* та з протоколів засідань Ґенерального Секретаріяту УЦРади.

1926

3045. *Петлюра и погромы.* — "Последние новости", Париж, 3. VI. 1926, No. 153 с. 1. (Б)

У передовій статті газета обвинувачує Петлюру в погромах жидівського населення на Україні. У тій же статті є також закид В-кові, що він як голова уряду не припинив погромів, а коли жидівська делегація прийшла до нього про допомогу, він попросив "не розсварювати його з армією".

1927

3046. *"Вехи" г-на Винниченко.* — "Последние новости", Париж, 19. VI. 1927, No. 170, с. 3. (Б)

На вимогу В-ка в листі з південної Франції, редакція спростовує своє неправдиве повідомлення про виїзд В-ка до Харкова (див. ч. 3047), одначе підтримує й надалі своє твердження про часті зміни політичної орієнтації В-ка.

3047. *Винниченко снова сменил вехи.* — "Последние новости", Париж, 5. VI. 1927, No. 156, с. 1. (А, Б)

Повідомлення з Відня, датоване 4. VI. 1927, про виїзд В-ка до Харкова. Низка глумливих зауважень про часті зміни політичної орієнтації В-ка.

3048. Ларионов, Н. *В. Винниченко. Радость.* Рассказы. — "На литературном посту", Москва, I. 1927, No. 2, с. 69. (Б)

Неґативна рецензія. Про автора рецензент пише: "Сам автор у минулому політичний діяч. Події нашого Жовтневого періоду принесли Винниченкові 'популярність' повного ідейного банкрута". Підсумок рецензії: "Нема в книжці революціонерів, як нема і справжнього мистецького оформлення матеріялу".

3049. Українка, Леся. *Твори.* За загальною редакцією Б. Якубського. — Харків, Книгоспілка, 1927. 12 т.
_____. Нью-Йорк, Видавнича спілка Тищенко і Білоус, 1954. 12 т. (Б)

У статті *Винниченко* (т. 12, с. 233-263) Л. Українка стверджує на початку, що поява Винниченкової повісти *Голота* викликала в неї "безпосередню, щиру радість, хоч уже перші кроки цього письменника завоювали нашу симпатію". Це стосується зокрема оповідання *Краса і сила,* яке становить "великий крок уперед" порівняно з невдалою початковою спробою В-ка — оповіданням *Народній діяч.* Але навіть у цій першій спробі В-ко "зумів підійти до втертої теми романа 'панича з дівчиною' з нової, глибокої й оригінальної точки погляду". Авторка проводить докладну аналізу змісту й психологічних конфліктів оповідань *Краса і сила, Біля машини, Заручини, Контрасти* й ін. Відмічає оригінальність оповідання "Мнімий господін", яке "п. Винниченко змалював, як завжди, майстерно". Особливо докладно розглядає Л. Українка повість *Голота,* порівнюючи її з *Ткачами* Г. Гавптмана. Поруч позитивних, авторка висловлює також критичні зауваження.

Стаття Л. Українки написана російською мовою, призначена правдоподібно для російського журналу "Жизнь", але не закінчена — вона обірвана на половині

речення. У радянських виданнях творів Л. Українки після 1927 року статті *Винниченко* нема.

1928

3050. *Винниченко, В. Дрібниця.* — "Культробітник", Харків, 1928, ч. 1. (А)

Позитивна рецензія. Переказавши зміст твору, непідписаний рецензент стверджує: "Книга захоплює читача не тільки цікавою темою, але й особливо тонким накресленням характерів за допомогою іноді навіть невеличкої кількости рисок, штрихів. Ця книга може дати читачеві багато. Це один з тих творів, які будять думку, примушують її посилено працювати, наводять низку порівнянь між життям за царизму і за диктатури пролетаріяту, коли кожен може розвивати свої сили в різних напрямах". (Російською мовою).

3051. *Всеукраинский съезд советов.* — "Літопис революції", [Харків], I–II, 1928, ч. 1, с. 267–292. (Б)

Звідомлення із Всеукраїнського з'їзду рад робітничих, солдатських і селянських депутатів у Києві в грудні 1917. Подано докладний зміст і обширні цитати з промови В-ка, в якій він гостро скритикував діяльність петроградської Ради народніх комісарів. Наприкінці своєї промови В-ко закликав з'їзд сказати більшовикам, що "український народ сам знає, як жити. Не заважайте йому влаштовувати свою долю по-своєму".

3052. Демченко, Н. *Предисловие.* В кн.: *В. Винниченко. Солнечная машина* (с. 3–8). — Харьков, Гос. изд-во Украины, 1928. 622 с. (А)

Передмова до російського перекладу *Соняшної машини.* Автор передмови оцінює твір неґативно. Хоч на початку він пише, що "роман написаний легко і цікаво; з погляду літературної техніки, уміння живо розв'язувати події і притягати увагу читача Винниченко стоїть вище від дуже багатьох наших радянських письменників", проте далі він різко осуджує В-ка з марксистських ідеологічних позицій. У своєму романі В-ко робить помилки, які "насправді є пасквілем на робітничу клясу [...]. Він на ділі рисує найбільш злобну карикатуру на пролетаріят, зображаючи його цілковито імпотентним, нездібним до організованого соціяльного життя". Автор передмови кінчає заявою: "Ми не можемо промовчувати того, що у Винниченка є антиреволюційне, і ми повинні боротися з цим нещадно".

3053. К. П. *В. Винниченко. Босяк.* — "Культробітник", Харків, 1928. ч. 6. (А)

Рецензент подає зміст оповідання і кінчає такою оцінкою: "Написаний *Босяк* із властивою Винниченкові майстерністю, легко... Узагалі, всі оповідання, що їх написав Винниченко на початку своєї літературної діяльности, — живі і барвисті". (Російською мовою).

3054. Мандельштам, Р. С. *Художественная литература в оценке русской марксистской критики; библиографический указатель.* Изд. 4, перераб. — Москва, Гос. изд-во, 1928. 223 с. (Б)

Про В-ка подано 10 бібліографічних неанотованих позицій — голоси російських критиків про його літературну творчість.

3055. Манилов, В. *Из истории взаимоотношений Центральной Рады с Временным*

Правительством. — "Летопись революции", [Харьков], V-XII. 1927, No. 3-6, с. 7-25, 7-31, 67-99; "Літопис революції" [Харків], I-II. 1928, ч. 1, с. 65-85. (Б)

Численні згадки про В-ка як голову делеґації УЦРади, його поїздки до Петрограду, переговори з Тимчасовим урядом, звітування на засіданнях УЦРади тощо. Також цитата з Винниченкового *Відродження нації* на доказ, що УЦРада у своїй політиці займалася тільки "збереженням за всяку ціну єдиного національного фронту", а гострі соціяльні питання "відкладала надалі".

3056. *1917 год на Киевщине;* хроника событий (Октябрьская революция и гражданская война на Киевщине в документах, статьях и воспоминаниях). Составили А. Иргизов, В. Манилов, Ф. Ястребов. — [Киев], Гос. изд-во Украины, 1928. 583 с. (Б)

У хронологічному порядку подано численні вичерпні звідомлення й цитати з різних виступів В-ка в УЦРаді, на військових, селянських та інших з'їздах і конференціях, з його промов, звернень, звітувань, нот, закликів, виступів у дискусіях тощо. Також часті бібліографічні посилання на тодішні газети й журнали, в яких публікувалися ці виступи В-ка.

3057. Фп. *Книга мелкого буржуа.* — "Пролетарий", Харьков, 14. IV. 1928. (А)

Автор вказує на те, що Винниченкова *Соняшна машина* вийшла на Україні всього кілька місяців тому, але "за той час вона витримала вже кілька видань. Тепер *Соняшної машини* не можна дістати ні в одній книжковій крамниці, її розкуповують 'на розхап'. У бібліотеках встановляють на *Соняшну машину* довгі черги. У чому ж таємниця успіху *Соняшної машини*?". На думку автора, "*Соняшну машину* читають переважно не робітники, а радянські інтеліґенти, які бачать в ній нову сенсацію. В цьому корінь її успіху".

На диспуті про цей Винниченків твір у Домі освіти в Луганську "всі виступаючі були однозгідні: *Соняшна машина* — це твір дрібнобуржуазний. Винниченко поставив у *Соняшній машині* ряд соціяльних проблем, але він поставив їх неправильно і розв'язав неправильно, бо не догледів справжньої дороги до соціялізму, вже знайденої в Жовтні".

На зібранні Бібліографічного гуртка в Харкові "більшість виступаючих висловилася проти нового твору Винниченка, уважаючи, що він, хоч з мистецького погляду гарно написаний, проте з погляду ідеологічного він не тільки має багато помилок, але є явно антисоціяльний і шкідливий. Тов. Розенштайн підкреслив, що Винниченко не помиляється, а навмисне не згадує ні словом про клясову боротьбу, Комінтерн і СРСР... Майже всі учасники визнали, що видавництво зробило велику помилку, видавши *Соняшну машину*".

1929

3058. Брагинский, И. *Киевский совет рабочих депутатов.* — "Літопис революції", [Харків], V-VI. 1929, ч. 3, с. 103. (М)

Про виступ В-ка на засіданні Малої Ради 2. XII. 1917: "Доповідав Винниченко. Його промова була цього разу сповнена нестримного шовінізму. 'Аґітація більшовиків, — заявив Винниченко, — схиляється до того, щоб визнавалося тільки те, що скажуть вони — росіяни. А ми їм відповімо: Ні. На Україні має силу тільки українське слово. Більшовики хочуть своїм чоботом затоптати український рух і затягнути нас у своє петроградське болото' і т. д. ".

3059. Василенко, В. *Винниченко.* В кн.: *Литературная энциклопедия.* — Москва, Изд-во Коммунистической академии, 1929, т. 2, с. 236-240. (П)

Після короткої біографії В-ка розглядається його творчість, поділену на два періоди: до і після 1905 року. У перший входять твори В-ка "малої форми" (нариси, оповідання). Автор дає характеристику окремим творам цього періоду і підсумовує: "В оповіданнях Винниченко виявив високу майстерність — уміння живо, вільно, захопливо розказувати і яскраво, по-мистецьки показувати". Але твори В-ка другого періоду (оповідання, п'єси, романи) — "всі об'єктивно-занепадницькі, нереволюційні". У них В-ко "стає повірником проблем і справ розгубленої дрібнобуржуазної інтеліґенції". Окрему увагу приділяє автор Винниченковому романові *Соняшна машина.* У статті вміщено портрет В-ка і бібліографію перекладів його творів на російську мову та літератури про його творчість — разом 17 позицій.

3060. Гатов, Ал. *Украинские классики и современники.* — "Молодая гвардия", Москва, IV. 1929, No. 7-8, с. 126-128. (Б)

Огляд нововиданих російських перекладів з української клясичної і сучасної літератури. До клясиків автор зараховує і В-ка та називає його другим (після Коцюбинського) "володарем дум". Автор рецензує два збірники оповідань В-ка: *Борьба* і *Талисман* та дає їм позитивну оцінку: "Ті твори Винниченка читаються тепер з великим зацікавленням, вони прекрасно віддають атмосферу часу й настрої різних верств громадянства"; "Блискуче, в дусі Л. Андреєва, написано оповідання *Мелочь (Дрібниця)*" і т. п. Одначе інакше висловлюється рецензент про оповідання *Момент:* "Окремо стоїть між іншими оповіданнями *Момент*, де чується вже пізній Винниченко, який остаточно здав позиції марксизму. У *Моменті* підкреслено виключне значення фізіологічних взаємин. Тут Винниченко доходить до явних непристойностей". "Це філософія особистої насолоди (гедонізм), ніцшеанство і т. д., тобто, вся ота міщанська трясовина, в якій Винниченко заплутався".

3061. Попов, Н. Н. *Очерк истории Коммунистической партии (большевиков) Украины.* 2 изд. — [Харьков], Изд-во "Пролетарий", 1929. 318 с. (Б)

Згадки про політичну діяльність В-ка в добу УЦРади й Директорії, полеміка з ним, численні цитати з його *Відродження нації.*

1930

3062. Левин, И. *Национальное движение на Украине в 1917 г.* В кн.: Коммунистическая академия. Комиссия по изучению национального вопроса. *Революция и национальный вопрос* (Документы и материалы по истории национального вопроса в России и СССР в XX веке), т. 3: Февраль-октябрь 1917 (с. 121-132). — Москва, Изд-во Коммунистической академии, 1930. 467 с. (Б)

Численні цитати з промов та статтей В-ка. Неґативна оцінка його політичної діяльности в 1917 р.

3063. Нольде, Б. Э. *Воссоединение Украины.* — "Последние новости", Париж, 14. VIII. 1920, No. 94, с. 2-3.

_____. В кн.: *Далекое и близкое.* Исторические очерки (с. 167–173). — Париж, Изд-во "Современныя записки", 1930. 278 с. (Б)

Стаття з приводу появи Винниченкового *Відродження нації*. Автор зазначає на початку, що він не користується симпатіями В-ка, який назвав його в цій своїй кн. "фахівцем в україножерстві". Але кн. В-ка цікавить автора "не як матеріял для полеміки", а тому, що В-ко стояв близько подій і його кн. має вартість "для зрозуміння того, що переживає південна Росія від 1917 року". На думку автора, В-ко надто високо оцінює успіхи УЦРади "щодо пробудження українських настроїв серед південноросійських мас". З цим автор не згідний, навпаки, він уважає, що тепер "від того українства не залишилося нічого, крім українських 'грошей', що застряли в різних закордонних українських місіях".

3064. Оберучев, К. М. *Воспоминания.* — Нью-Йорк, Изд. Группы почитателей памяти К. М. Оберучева, 1930. 443 с. (Б)

Автор, колишній комендант Київської військової округи в 1917 р., згадує кількаразово В-ка, зокрема описуючи українські військові з'їзди в Києві. І так, напр., на 3-му військовому з'їзді В-ко у своїй промові виступив проти автора за його легковажне ставлення до Генерального Секретаріяту УЦРади.

3065. Речицкий, А. *Винниченко, Владимир Кириллович.* В кн.: *Большая советская энциклопедия.* — Москва, Акционарное общество "Советская энциклопедия", 1930, т. 11, с. 64–67. (Б)

Обширне гасло з портретом В-ка. Після детальної біографії дається позитивна оцінка раннього періоду Винниченкової політичної діяльности й літературної творчости (пор. ч. 3077). "Як письменник, він завойовує собі в той період широке визнання на Україні й у Росії, його романи й повісті перекладають на російську мову, драми в перекладах ставлять на столичних сценах". Як політика й письменника часів революції й після неї, В-ка схарактеризовано неґативно.

3066. *Украина.* В кн.: Коммунистическая академия. Комиссия по изучению национального вопроса. *Революция и национальный вопрос* (Документы и материялы по истории национального вопроса в России и СССР в XX веке), т. 3: Февраль-октябрь 1917 (с. 133–203). — Москва, Изд-во Коммунистической академии, 1930. 467 с. (Б)

Низка документів (передрукованих переважно з тогочасної г. "Киевская мысль"), що стосуються УЦРади й Генерального Секретаріяту. Серед них звідомлення голови Секретаріяту В-ка на засіданнях УЦРади, його промови (напр., на 2-му Всеукраїнському військовому з'їзді), звернення (до населення України про те, що Генеральний Секретаріят почав урядувати як виконавча влада країни), циркуляри (до губерніяльних і повітових комісарів УЦРади), заяви, телеграми, виступи тощо.

1931

3067. *Винниченко, Владимир Кириллович.* В кн.: *Советский энциклопедический словарь.* — Москва, Объединение государственных издательств РСФСР, 1931, т. 1, с. 271. (Б)

Декілька неґативних оцінок В-ка як політика й письменника. Прикінцевий висновок: "Твори Винниченка післяжовтневого періоду не мають великої

вартости".

3068. Троцкий, Л. [псевд. Лева Бронштайна]. *История русской революции.* — Берлин, Изд-во "Гранит", 1931-1933, 3 ч. в 2 т. (Б)

Розглядаючи взаємини УЦРади з російським Тимчасовим урядом, автор цитує вислів В-ка, що Тимчасовий уряд це "дрібний крутій, який хоче своїм шахрайством полагодити велику історичну проблему". На думку автора, цей вислів В-ка свідчить про те, який був авторитет Тимчасового уряду "навіть у тих колах, які політично повинні б бути йому досить близькими; адже український угодовець Винниченко відрізнявся від Керенського лише як пересічний письменник від пересічного адвоката" (ч. 3, с. 47-48).

1933

3069. *Итоги и ближайшие задачи проведения национальной политики на Украине* (Резолюция объединенного пленума ЦК и ЦКК КП(б)У по докладу т. Косиора, В. С., принятая 22 ноября 1933 г.). — "Правда", Москва, 27. XI. 1933, No. 326, с. 2. (Б)

Переклад з української (Оригінал див. ч. 1703).

1934

3070. Кулик, И. *Литература Украины.* Доклад на Первом всесоюзном съезде советских писателей. — Москва, "Художественная литература", 1934. 36 с. (Б)

Доповідач зупинився довше над творчістю В-ка, "того знаменитого майстра лицемірства, брехні і зради, того адепта так званого 'валенродизму', тобто лицемірства і зради, піднесених до принципу, доведених до ступеня найвищої достойности й моралі. Останній твір Винниченка називається *Нова заповідь,* але насправді автор і далі пережовує там свою стару заповідь про 'чесність з собою', про те, що зрада і брехня дозволені, якщо вони спрямовані проти революційного руху, проти комуністів, проти пролетаріяту".

1936

3071. Ленин, В. И. [псевд. Владимира Ульянова]. *Статьи и речи об Украине.* — [Киев], Партиздат ЦК КП(б)У, 1936. 380 с. (Б)

У своєму повідомленні "всім, всім, всім" п. н. *Радиограмма о ликвидации контрреволюционной Рады и дутовщины* (с. 286) автор подає, що 16. I. 1918 більшовицькі війська під проводом Юрія Коцюбинського зайняли Київ. "Київський гарнізон з усією артилерією приєднався до військ Коцюбинського і проголосив київську Раду (Винниченко - Порш) скинутою. Усіма покинутий Генеральний Секретаріят на чолі з Винниченком сховався".

1937

3072. Конст., Б. *Владимир Винниченко ищет счастья* (Письмо из Праги). — "Новое русское слово", Нью-Йорк, 14. III. 1937, No. 8806, с. 2. (Б)

Звідомлення з доповіді В-ка *Щастя і конкордизм* у Празі 16. II. 1937 (див. ч. 541). Свої коментарі до цієї доповіді автор закінчує висновком, що В-ко "у своїх політичних концепціях залишається мрійником".

3073. Ленин, В. И. [псевд. Владимира Ульянова]. *Сочинения.* — Ленинград, Партиздат, 1937, изд. 3, т. 22, с. 333, 394, 606.
_____. Ленинград, Гос. изд-во политической литературы, 1950, изд. 4, т. 27, с. 90, 526.
_____. Москва, Гос. изд-во политической литературы, 1962, изд. 5, т. 36, с. 30, 100, 656. (Б)

Відповідаючи Л. Троцькому, Ленін заявив у своїй кінцевій промові на 7-му з'їзді РКП(б) 8. III. 1918: "Коли тов. Троцький ставить нову вимогу: 'Обіцяйте, що не підпишите миру з Винниченком', то я кажу, що в жадному випадку не візьму на себе такого забов'язання". Свою відмову Троцькому Ленін мотивує, м. ін., так: "Смішно не знати воєнної історії, не знати про те, що договір це засіб, щоб збирати сили". Ленін обвинувачує В-ка, що він і його співробітники приховали від українського народу Берестейський мир, "який вони підписали з німецькими імперіялістами і тепер за допомогою німецьких багнетів намагаються скинути радянську владу в Україні".
У редакційній примітці подано декілька біографічних даних про В-ка й осуд його політичної діяльности.

1946

3074. Жданов, Андрей А. *Доклад т. Жданова о журналах "Звезда" и "Ленинград".* — "Правда", Москва, 21. IX. 1946, No. 225, с. 2-3. (Б)

Згадка про "ренеґатські твори Винниченка й інших дезертирів з табору революції в табір реакції, які квапилися розвінчати ті високі ідеали, за які боролася краща, передова частина російського громадянства".

1947

3075. Сталин, И. В. [псевд. Иосифа Джугашвили]. *Записка по прямому проводу Народному Секретариату Украинской Советской Республики.* В кн.: *Сочинения.* — Москва, Гос. изд-во политической литературы, 1947, т. 4. с. 41-44. (Б)

З доручення Ради народніх комісарів автор повідомляє, що 22. II. 1918 Рада народніх комісарів одержала від німецького уряду "тяжкі, можна сказати, звірські" умови миру, з яких 4-та точка вимагає: "Росія підписує негайно мир з Українською Народньою Республікою". Народні комісари вважають, що ця точка "означає не відновлення влади Винниченка, яка сама по собі не становить для німців цінности, а тільки дуже реальний натиск на нас, розрахований на те, щоб ми і ви погодилися прийняти договір старої [Української Центральної] Ради з Австро-Угорщиною. Бо німцям потрібний не Винниченко, а обмін фабрикатів на

хліб і руду". Автор доручає Народньому секретаріятові Української Радянської Республіки вислати негайно делаґацію на мирові переговори до Берестя і заявити там, що "коли австрійці і німці не підтримуватимуть авантури Винниченка, то Народній секретаріят не заперечуватиме проти основ договору старої київської Ради". Наприкінці автор запитує, чи Народній секретаріят "згоджується з нашим поглядом про прийнятність винниченківського договору без Винниченка і його зграї?".

1950

3076. Ленин, В. И. [псевд. Владимира Ульянова] *Инессе Арманд.* В кн.: *Сочинения.* Изд. 4. — Москва, Гос. изд-во ополитической литературы, 1950, т. 35. с. 107.
_____. П. н. *И. Ф. Арманд.* В кн.: *Сочинения.* Изд. 5. — Москва, Изд-во политической литературы, 1964, т. 48, с. 294-295. (Б)

Лист Леніна з липня 1914 р. до Інесси Арманд про новий роман В-ка *Заповіт батьків.* Оцінка Леніна наскрізь неґативна: "нісенітниця і безглуздість"; "архипогане наслідування архипоганого Достоєвського"; "той претенсійний несусвітній дурень Винниченко, любуючись собою, зробив з цього колекцію суцільних страхіть, свого роду 'страхіть за 2 пенси'. Бррр... Каламуть, дурниці, досадно, що витрачав час на читання".

1951

3077. *Винниченко, Владимир Кириллович.* В кн.: *Большая советская энциклопедия.* — Москва, Гос. науч. изд-во, 1951, изд. 2, т. 8, с. 102. (Б)

Невеличка нотатка про "буржуазного націоналіста й політичного авантуриста" В-ка, який "служив поперемінно інтересам то німецького, то англо-французького імперіялізму". Написав "безліч безідейних, пасквільних, просякнутих культом індивідуалізму й еротикою романів, повістей і драм".

3078. Пилипенко, В. *О королях украинских и об "украинском море".* — "Новое русское слово", Нью-Йорк, 8. IX. 1951, No. 14380, с. 3-4. (Б)

Сповнена вигадок і перекручень антиукраїнська стаття. Автор заперечує взагалі можливість створення української держави: "Час творення нових держав за національним принципом пройшов. Прекрасні українські пісні й цікаві гайдамацькі історії можуть тепер мати вартість тільки на театральній сцені, а не на політичній". А свої міркування про В-ка автор статті кінчає так: "З часом увесь петлюро-грушевський туман вивітрився з його голови й він прийшов до переконання, що самостійної України ніколи не було і що вона існувати не буде. Він відійшов від українського руху. За все це самостійники проголосили його ненормальним і тепер про нього цілком не згадують. Винниченко перестав бути знаменитим українським письменником".

3079. *Умер В. К. Винниченко.* — "Русская мысль", Париж, 4. IV. 1951, No. 333, с. 7. (Б)

Повідомлення про смерть "відомого українського діяча й письменника" В-ка. Декілька інформацій про покійного, який "був і залишився антикомуністом".

1952

3080. *Директория украинская.* В кн.: *Большая советская энциклопедия.* — Москва, Гос. науч. изд-во, 1952, т. 14, с. 412-413. (Б)

Про створення 11. XI. 1918 Директорії — українського "контрреволюційного, націоналістичного" уряду на чолі з "аґентами закордонних імперіялістів" В-ком і С. Петлюрою. Неґативні висловлювання Сталіна про В-ка.

1954

3081. Лихолат, А. В. *Разгром националистической контрреволюции на Украине.* (1917-1922 гг.). — Москва, Гос. изд-во политической литературы, 1954. 654 с. (Б)

Неґативні оцінки діяльности В-ка в УЦРаді й Директорії та лайливі вислови на його адресу.

1955

3082. Горький, М. [псевд. Алексея Пешкова]. *В. С. Миролюбову.* В кн.: *Собрание сочинений* в тридцати томах. — Москва, Гос. изд-во художественной литературы, 1955, т. 29, с. 177-180. (А)

Лист Ґорького про роман В-ка *Рівновага.* "Твір Винниченка майже талановитий, якщо прийняти за талант старанність, з якою він зібрав увесь бруд і гидоту життя, щоб кинути ними в обличчя вчорашніх 'святих і героїв' ". Усіх Винниченкових персонажів автор листа називає садистами або масохістами, розпусниками, негідниками, монстрами, "зрештою в цьому нерозумному творі нема ні однієї здорової людини". У творі багато повторень, він слабкий і нудний, "взагалі твір з усіх поглядів паскудний".

1956

3083. *Советская украинская литература.* В кн.: *Большая советская энциклопедия.* — Москва, Гос. научное изд-во, 1956, изд. 2, т. 44, с. 142. (Б)

Згадка про В-ка — письменника, що "став на шлях націоналізму й контрреволюції" та еміґрував за кордон.

1961

3084. Антонов, Александр Е. *Боевой восемнадцатый год* (Военные действия Красной армии в 1918 — начале 1919 г.). — Москва, Военное изд-во Министерства обороны Союза ССР, 1961. 259 с. (Б)

Згадки про В-ка і Петлюру, напр.: "Директорія на чолі з аґентами Антанти Винниченком, Петлюрою..."; "Директорія в складі Винниченка, Петлюри й інших почала торгувати Україною, вступивши в переговори з представниками Франції" і т. п.

3085. Дикий, Андрей. *Неизвращенная история Украины-Руси.* — Нью-Йорк, Изд-во

"Правда о России", 1961. 384 с. (Б)

Численні згадки про В-ка, напр., автор твердить, що В-ко свої твори "писав російською мовою" (с. 80); "Грушевський і Винниченко заявляли свою загальноросійську льояльність" (с. 91); В-ко "вважав нормальним, щоб українська армія й УЦРада не боролися проти більшовиків" (с. 105), під час гетьманщини "співпрацював з більшовиками", а у своїй п'єсі *Між двох сил* у стилі "найдешевшої аґітки" писав про більшовиків "свідому брехню" (с. 190) і т. п.

1962

3086. *Винниченко, Владимир Кириллович.* В кн.: *Краткая литературная энциклопедия.* — Москва, Гос. научное изд-во "Советская энциклопедия", 1962, т. 1, с. 978. (Б)

Гасло майже ідентичне з поданим у 2-му вид. *Большой советской энциклопедии* 1951 року (див. ч. 3077).

1963

3087. *Винниченко, Владимир Кириллович.* В кн.: *Советская историческая энциклопедия.* — Москва, Гос. научное изд-во "Советская энциклопедия", 1963. (Б)

Неґативна оцінка політичної діяльности й літературної творчости В-ка. "Лютий ворог соціялістичної революції"[...]; "відкритий ворог радянської влади"[...]; "автор низки романів, повістей і драм, пронизаних ідеями індивідуалізму й еротики" і т. п.

3088. Церетели, И. Г. *Воспоминания о Февральской революции.* — Paris, Mouton & Co., 1963, кн. 2. (Б)

Автор, колишній міністер російського Тимчасового уряду, розповідає про свої зустрічі й розмови з В-ком під час переговорів УЦРади й Тимчасового уряду в 1917 р.

1966

3089. Супруненко, Н. И. *Очерки истории гражданской войны и иностранной военной интервенции на Украине* (1918-1920). — Москва, Изд-во "Наука", 1966. 454 с. (Б)

Неґативні оцінки політичної діяльности В-ка в добу гетьманщини й Директорії УНР.

3090. Ульянов, Н. И. *Происхождение украинского сепаратизма.* — Нью-Йорк, [б. в.], 1966. 278 с. (Б)

Кількаразові згадки про В-ка, якого автор зараховує до стовпів української "самостійности" й "ефемерної української державности 1917-1919 рр.".

1967

3091. Ленин, В. И. [псевд. Владимира Ульянова]. *Телеграмма Ф. Я. Кону.* В кн.: *Полное собрание сочинений.* Изд. 4. — Москва, Изд-во политической литературы, 1967, т. 44, с. 307. (Б)

Телеграма, в якій Ленін дає свою згоду на переговори з В-ком і наказує членові колеґії Наркомату закордонних справ Феліксові Конові в Києві договоритися з головою Раднаркому УРСР Х. Раковським щодо деталів цих переговорів про приїзд В-ка на Україну. Телеграма датована 6. V. 1920.

1971

3092. *Винниченко, Владимир Кириллович.* В кн.: *Большая советская энциклопедия.* — Москва, Изд-во "Советская энциклопедия", 1971, 3 изд., т. 5, с. 77. (Б)

Спочатку В-ко схарактеризований як "ідеолог українського буржуазного націоналізму і керівник націоналістичної контрреволюції на Україні". Далі подано короткі біографічні дані В-ка і неґативну оцінку його політичної діяльности. Так же неґативно оцінено і його літературну творчість: "Оповідання, повісті і п'єси В. проникнуті ідеями індивідуалізму й еротикою; вони показують у викривленому вигляді революційну боротьбу на Україні".

1973

3093. Дзюба, Иван. *Интернационализм или русификация?* С приложением виступления Дзюбы в Бабьем Яре 29 сентября 1966 г. Перевод с украинского. Обложка Л. Гуцалюка (Общественно-политическая библиотека, No. (14) 33. Документы No. 8). — Мюнхен, "Сучасність", 1973. 306 с. (У)

Переклад з української (Ориґінал див. ч. 2270).

1978

3094. Голинков, Д. Л. *Крушение антисоветского подполья в СРСР* (т. 2, с. 51-52). — Москва, Изд-во политической литературы, 1978. 2 т. (Б)

Епізод з часів перебування В-ка на Україні в 1920 році. У Харкові відбувався тоді судовий процес проти начальника контррозвідки УНР Юліяна Чайківського, обвинуваченого за співучасть у вбивстві комуністів у Києві під час влади Директорії. В-ка викликали на суд як свідка. Він заявив судові, що йому, як голові Директорії, не було відомо нічого про вбивства комуністів. До опису цієї події додана коротка неґативна оцінка політичної діяльности В-ка.

3095. Минц, И. И. *История Великого Октября.* — Москва, Изд-во "Наука", 1978-1979, т. 2-3. (Б)

У 2-му т. згадки про створення УЦРади з В-ком як заступником голови і про вибір В-ка головою Ґенерального Секретаріяту. У 3-му т. кілька епізодів з діяльности В-ка в УЦРаді й неґативна їх оцінка.

1979

3096. Плющ, Леонид. *На карнавале истории.* — [London], Overseas Publication Interchange Ltd., 1979. 711 с. (У)

Згадка про В-ка й цитата з його оповідання *Поміркований та щирий* (с. 330).

1980

3097. Путинцева, Тамара. *Елена Полевицкая* (Театральные имена). — Москва, "Искусство", 1980. 302 с. (П)

У цій монографії про славну російську акторку чимало уваги присвячено виставі Винниченкової п'єси *Чорна Пантера і Білий Ведмідь* у московському Драматичному театрі 1914 року з Е. Полевіцкою в головній ролі Ріти. Авторка переказує зміст драми й дає Е. Полевіцкій позитивну оцінку за виконання цієї ролі. "Роля Ріти вимагала від акторки великого напруження. Сама Полевіцкая признається в листі до Г. Н. Федотової, що в *Чорній Пантері* 'я дуже боялася, але, слава Богу, витримала цей іспит перед собою' " (с. 169-170). У кн. фотографії Полевіцкої з цієї ролі у згаданому московському театрі, а також у німецькому фільмі *Der weisse Bär und die schwarze Pantherkatze* в Берліні 1924 р.

1981

3098. Караванский, Святослав. *Открытое письмо А. Солженицыну.* — "Новое русское слово", Нью-Йорк, 26. VII. 1981, No. 25.571, с. 3. (Б)

У своєму відкритому листі автор пише, м. ін.: "Російський письменник-еміґрант Бунін видається в СРСР, хоч він далеко не 'лівий', зате ні в якому разі не видається українець Винниченко, будь він сто разів соціяліст і марксист".

1982

3099. М. С. *Винниченко, Владимир.* В кн.: *Энциклопедический словарь* Т-ва Бр. А. и И. Гранат и К°, Москва, 1910-48, изд. 7, т. 10, с. 219 (Nauka Reprint, Tokyo, 1982). (Б)

Досить широка довідка про біографію В-ка та його політичну діяльність і літературну творчість. "Ще в університеті Винниченко приєднується до крайніх течій української демократичної думки й бере гарячу участь в українському русі, за що розплачується неодноразовим ув'язненням. Тюрма й політична діяльність дали йому низку сюжетів для чудових нарисів". "Місце дії Винниченкових творів завжди Україна, його герої — майже виключно українці". Дано позитивні оцінки таких творів В-ка, як *Щаблі життя, Чесність з собою* та ін.

3100. Шульгин, Василий В. *Одкрытое письмо г. Петлюре.* — "Вече", Мюнхен, 1982, No. 6, с. 119-125. (Б)

Передрук з г. "Россия" (Одеса, 1919, No. 1). Автор — колишній член російської Думи, монархіст, редактор г. "Киевлянин" — обвинувачує Петлюру в злочинах

супроти Росії. При цьому згадує Грушевського і В-ка, які "продалися німцям" і ведуть "явно зрадницьку політику".

Французькою

1917

3101. *L'activité du gouvernement ukrainien.* — "L'Ukraine", Lausanne, 14. XI. 1917, No. 19, p. 4. (M)

Український уряд проголосив 25. X. 1917 заяву, що боронитиме українську землю проти всякої інвазії. З уваги на кампанію в деяких політичних колах проти українського уряду, прем'єр В-ко розіслав до всіх українських урядових чинників обіжник з дорученням поборювати всяку аґітацію проти українського уряду.

3102. *L'administration ukrainienne et la Russie.* — "L'Ukraine", Lausanne, 18. IX. 1917, No. 16, p. 4. (M)

Про виїзд В-ка на чолі делеґації УЦРади до Петрограду для переговорів з російським Тимчасовим урядом.

3103. *Comment on juge l'Ukraine.* — "L'Ukraine", Lausanne, 30. IX. 1917, No. 17, p. 3. (M)

У своїй промові на Українському робітничому з'їзді в Києві В-ко закликав обороняти батьківщину від австро-німецької окупації, яка "принесла б тільки знищення свободи, панування польських землевласників і розподіл України.

3104. *La Conférence des social-démocrates ukrainiens.* — "L'Ukraine", Lausanne, 26. V. 1917, No. 9-10, p. 3. (M)

На конференції Української соціял-демократичної партії в Києві 19. IV. 1917 обрано головою цієї партії "славного українського драматурга Винниченка".

3105. *Le Congrès des organisations ukrainiennes de l'armée.* — "L'Ukraine", Lausanne, 18. VI. 1917, No. 11, p. 2. (M)

Про Перший український військовий з'їзд, що почався в Києві 18. V. 1917. Головою з'їзду обрано М. Грушевського, до президії С. Петлюру, М. Міхновського, С. Письменного, В-ка і Ю. Капкана. В-ко запропонував з'їздові резолюцію про територіяльну й національну автономію України. Резолюцію прийнято одноголосно.

3106. *Le Congrès des paysans.* — "L'Ukraine", Lausanne, 21. VII. 1917, No. 13, p. 2. (M)

На Українському селянському з'їзді в Києві В-ко виголосив промову, в якій повідомляє, що російський уряд Керенського заборонив скликати Другий український військовий з'їзд. В-ко заявив: "Ми відмовляємось від будь-якої відповідальности за наслідки цього брутального рішення і займатимемо супроти російського уряду становище недовір'я й обережности".

3107. *Le Congrès national de l'Ukraine.* — "L'Ukraine", Lausanne, 26. V. 1917, No. 9-10, p. 2-3. (M)

17-21. IV. 1917 відбувся в Києві Український Національний Конґрес. "Поява в президії відомого письменника Винниченка викликала в залі велике захоплення". Головою УЦРади обрано М. Грушевського, а його заступниками В-ка й С. Єфремова. У статті фотографії В-ка й М. Грушевського.

3108. *Le deuxième Congrès militaire ukrainien.* — "L'Ukraine", Lausanne, 21. VII. 1917, No. 13, p. 3. (M)

На другому українському військовому з'їзді в Києві В-ко, як голова делеґації УЦРади, склав звіт з поїздки делеґації до Петрограду на переговори з російським Тимчасовим урядом про автономію України.

3109. *La littérature ukrainienne.* — "L'Ukraine", Lausanne, 30. VI. 1917, No. 12, p. 4-5. (M)

У цьому огляді української літератури сказано про В-ка, що це "найсильніший талант з-поміж сучасних молодих письменників, який, на нашу думку, виявляється як прозаїк першого ряду і дебютує також як дуже цікавий політичний автор". "Його романи, яким закидають еротизм (що, до речі, ми бачимо також у визначних творах Ромена Ролляна і д'Аннунціо) — це шедеври обсервації". Окрему позитивну оцінку дано Винниченковим творам *Голота* і *Хочу*.

3110. *Le mouvement ukrainien* (Une opinion française). — "L'Ukraine", Lausanne, 30. IX. 1917, No. 17, p. 4. (M)

На думку французької преси, УЦРада стає центральним українським урядовим органом. У Петрограді вважають український рух явищем тимчасовим. Російський уряд не хоче визнати автономії України. Український самостійницький рух має націоналістичний характер. Його очолюють інтелектуалісти, як ось В-ко, відомий письменник, лідер Української соціял-демократичної партії і заступник голови УЦРади.

3111. *Le nouveau Ministère ukrainien.* — "L'Ukraine", Lausanne, 18. IX. 1917, No. 16, p. 4. (M)

Дотеперішній прем'єр-міністер України В-ко після своєї димісії погодився ввійти в склад нового уряду Д. Дорошенка як міністер праці.

3112. Pélissier, Jean. *Interview de M. Vinnitchenko, président du secrétariat général de l'Ukraine.* — "L'Ukraine", Lausanne, 14. XI. 1917, No. 19, p. 3-4. (M)

Передрук з паризької г. "L'Information". Місце і дата інтерв'ю: Київ, 15. IX. 1917. Спочатку, перед текстом інтерв'ю, автор подає декілька біографічних інформацій про В-ка, даючи йому найприхильнішу характеристику як щодо його підпільно-революційної діяльности, так і його літературної творчости. В-ко є головою уряду найбагатшої нації в Росії, яка після об'єднання з Галичиною матиме розмір Франції. На початку розмови В-ко підкреслив, що Генеральний Секретаріят не є частиною російського Тимчасового уряду, а тільки органом УЦРади. Далі В-ко накреслив французькому журналістові плян діяльности Генерального Секретаріяту для поборення тих величезних труднощів, перед якими опинилася Україна. Це труднощі, насамперед, господарські, які вимагають допомоги західніх альянтів, але й труднощі в багатьох інших ділянках. Як приклад, В-ко подає шкільництво і вказує на те, що з вини Росії було в Україні

напередодні війни менше шкіл, ніж у 1654 році. Однак і в існуючих школах навчання проводилось незрозумілою українцям російською мовою. В-ко підкреслив також, що український народ ставиться з недовір'ям до всякої ініціятиви з Петрограду, а вірить тільки УЦРаді.

3113. *Le problème ukrainien depuis la Révolution.* — "L'Ukraine", Lausanne, 18. IX. 1917, No. 16, p. 1-2. (M)

Про створення УЦРади й обрання М. Грушевського її головою, а В-ка й С. Єфремова його заступниками. 30. VI. 1917 УЦРада обрала В-ка головою Генерального Секретаріяту й секретарем унутрішніх справ. Подано коротку біографію В-ка, "широко відомого в Україні романіста та драматурга".

3114. *La Russie accorde l'autonomie à l'Ukraine.* — "L'Ukraine", Lausanne, 21. VII. 1917, No. 13, p. 4. (M)

Російський Тимчасовий уряд погодився на українські вимоги й визнав автономію України та її новий уряд з В-ком на чолі.

3115. *La Tâche du gouvernment ukrainien.* — "L'Ukraine", Lausanne, 14. XI. 1917, No. 19, p. 4. (M)

30. X. 1917 голова Генерального Секретаріяту В-ко проголосив в УЦРаді заяву про завдання нового українського уряду, а саме: з'єднання всіх українських земель та всіх українців в одну самостійну націю, підготова законів про Установчі Збори, земельну реформу, бюджет, шкільництво й ін.

3116. *L'Ukraine s'organise.* — "L'Ukraine", Lausanne, 14. XI. 1917, No. 19, p. 4. (У)

Уперше в історії сучасної України відбулися в Києві збори вищих державних урядовців. 80 комісарів і керівників вищої адміністрації зібралися під головуванням генерального секретаря України В-ка, щоб продискутувати внутрішню ситуацію та вжити потрібних заходів для збереження країни від анархії. У своїй вступній промові В-ко вказав на важкі завдання й відповідальність учасників цих зборів. Ухвалено низку постанов, які будуть незабаром проголошені.

3117. *Les Ukrainiens à l'assemblée constituante.* — "L'Ukraine", Lausanne, 14. XI. 1917, No. 19, p. 4. (M)

У Києві опубліковано список українських кандидатів до Установчих Зборів, на чолі з В-ком.

3118. *Une interview de M. Vinnitchenko.* — "L'Ukraine", Lausanne, 20. X. 1917, No. 18, p. 3. (M)

Про інтерв'ю петроградського кореспондента паризької г. "Intransigeant" з В-ком. Темою розмови була визвольна боротьба України за царату й сучасні українські проблеми: культурні, мовні, земельні й політичні. В-ко підкреслив вимогу теперішньої української політики про територіяльну й національну автономію України.

3119. Victoroff, V. *L'heure grave.* — "Gazette de Lausanne", 31. VII. 1917. (M)

Стаття про політичну ситуацію в Росії. Кількаразові згадки про В-ка, напр., про його заяву, що теперішній хаос і зовнішня російська політика сприяють творенню германофільських настроїв в Україні. Також згадки про В-ка, як письменника, напр., про те, що Шевченко, Л. Українка й В-ко вводять нові елементи в українську літературу й ін.

3120. *Vladimir Vinnitchenko, le poète et l'homme d'état.* — "L'Ukraine", Lausanne, 20. X. 1917, No. 18, p. 3. (M)

Стаття про В-ка, "прем'єр-міністра України, а одночасно найбільшого сучасного українського письменника". В-ко є автором численних романів, драм та оповідань, що їх читає в Україні особливо молодь. Він "невтомний шукач і проникливий спостерігач людських хиб". Творчість його поділяється на дві частини. Темою першої з них є життя в Україні, і ці твори відзначаються тонкою обсервацією життя, новими ідеями й сюжетами. У другій частині В-ко змальовує життя еміґрантів у Парижі. Повернувшися в Україну, В-ко бере активну участь у політичному житті й виступає тепер у подвійній ролі: письменника і державного діяча.

1918

3121. Albin, Pierre. *Que se passe-t-il en Ukraine?* — "L'Eclair", Paris, 24. XI. 1918. (M)

Український уряд призначив В-ка, Петлюру і Швеця своїми представниками для переговорів з альянтами в Ясах.

3122. *L'Allemagne liquide la Russie.* — "Le Temps" Paris, 6. II. 1918. (M)

Інформуючи про ситуацію у Східній Европі, газета повідомляє також про зміну уряду в Україні: місце дотеперішнього прем'єр-міністра В-ка зайняв В. Голубович, колишній міністер торговлі в кабінеті В-ка.

3123. *L'Angleterre accrédite son ambassadeur en Ukraine.* — "La Feuille", Genève, 14. II. 1918, No. 144, p. 4. (M)

Англійський амбасадор Джон П. Барґе прибув до Києва і вручив голові українського уряду В-кові свою акредитивну грамоту.

3124. Choulguine, Alexandre. *L'Ukraine, la Russie et les puissances de l'Entente.* Exposé politique de l'ex-ministre ukrainien des affaires étrangères. — Berne, 1918. 57 p. (A)

Збірка державних документів УНР. Автор, тодішній український міністер закордонних справ, подає тексти таких документів, як напр., нота Генерального Секретаріяту урядам новопосталих республік на території Росії від 25. XI. 1918, повідомлення про проголошення 3-го Універсалу, становище українського уряду під час мирових переговорів у Бересті Литовському (всі ці документи за підписами В-ка, О. Шульгина й І. Мірного), звідомлення з офіційного прийняття в Києві дипломатичного представника Франції в Україні ген. Табуї (тут подано тексти промов ген. Табуї й В-ка), лист англійського посла в Києві до В-ка й ін.

3125. *Chute de l'hetman ukrainien.* — "La Revue", Lausanne, 18. XII. 1918. (M)

Про перемогу повстанських військ Директорії, які здобули Київ і усунули гетьмана від влади. У склад Директорії входять: В-ко, Петлюра, Швець і Андрієвський.

3126. *Le conflit entre la Rada et les commissaires de Petrograd.* — "Le Matin", Paris, 21. I. 1918. (M)

Інформація з київської г. "Нова рада" про конфлікт між УЦРадою і петроградськими народніми комісарами, які "намагаються роздмухати громадянську війну в Україні". Паризька газета помилково вважає "Нову раду" "органом Винниченка".

3127. *La défaite de la Rada.* — "La Revue", Lausanne, 7. II. 1918. (M)

Радіотелеграма з Петрограду, підписана Леніном, повідомляє, що 29. I. 1918 більшовицькі війська зайняли Київ. "Винниченко, секретар київської Ради, утік, покинений усіма".

3128. *L'entrée à Kiev et à Odessa.* — "L'Ukraine", Lausanne, 26. XII. 1918, No. 81-82, p. 1. (M)

Звідомлення про воєнні події в Україні, перемогу повстанських військ і прихід до влади Директорії, яку очолюють В-ко й Петлюра.

3129. Gorelick, Sch. *L'Ukraine.* — "La Feuille", Genève, 14. II. 1918, No. 144, p. 3. (M)

Автор подає загальну інформацію про Україну й зупиняється на "двох українських Радах" — київській і харківській, які поборюють одна одну. На чолі київської Ради стоїть "один з найбільш відомих українських письменників Винниченко". Автор дає коротку характеристику Винниченкової літературної творчости. Щождо політичної діяльности В-ка, то, на думку автора, В-ко — це "поміркований соціяліст", бо "він одночасно і соціяліст і палкий український патріот-націоналіст".

3130. Muret, M. *L'Ukraine germanophile.* — "Gazette de Lausanne", 29. I. 1918. (M)

Автор наводить приклади дотеперішньої германофільської української політики, одначе підкреслює, що УЦРада відмежувалася від цієї політики. І так, "голова Генерального Секретаріяту УЦРади й лідер українських соціял-демократів Винниченко заявив, що його партія завжди протиставилася германофільським тенденціям й видавала публікації проти австро-німецької орієнтації".

3131. *Les pourparlers de Brest-Litovsk.* L'Ukraine négociatrice. — "L'Ukraine", Lausanne, 28. I. 1918, No. 39, p. 1-2. (A)

Повний текст промови Всеволода Голубовича, голови української делеґації на мировій конференції в Бересті Литовському, 13. I. 1918. Під час цього виступу В. Голубович прочитав заяву Генерального Секретаріяту щодо становища України в цих мирових переговорах. Заяву підписали: прем'єр-міністер українського уряду В-ко й міністер закордонних справ О. Шульгин.

3132. Privat, Edmond. *Un pays à la mode: L'Ukraine.* — "La Famille", Lausanne, 20. XII.

1918, No. 24, p. 369-373. (M)

Президент України В-ко прийняв дипломатичних представників Франції і Англії.

3133. *La Rada centrale et le Secrétariat général* (Histoire de leur développement et composition des partis). — "L'Ukraine", Lausanne, 22. II. 1918, No. 40, p. 2. (M)

Про події, що призвели до створення УЦРади, про політичні партії і склад українського уряду, також загальна інформація про Україну. Згадки про В-ка, як прем'єр-міністра й міністра внутрішніх справ.

3134. *La situation en Ukraine.* — "Tribune de Lausanne", 14. XII. 1918. (M)

Протигетьманські політичні сили в Україні гуртуються довкола двох колишніх міністрів "антантофілів" — В-ка і Петлюри, які створили Директорію. Ці дві особи користуються великою популярністю тому, що вони очолювали антинімецьку опозицію під час окупації України.

3135. *L'Ukraine à Brest-Litovsk.* — "Journal de Genève", 6. I. 1918. (M)

Український парлямент призначив Грушевського, В-ка і Ткаченка представниками України на мирові переговори в Бересті Литовському.

3136. *L'Ukraine indépendante.* L'ambassadeur britannique présente ses lettres de créance. — "Journal de Genève", 15. II. 1918, p. 3. (M)

Прем'єр-міністер української республіки В-ко прийняв новойменованого англійського амбасадора Джона П. Баґґе, який вручив йому свою акредитивну грамоту. Подано текст промови амбасадора й відповіді В-ка.

1919

3137. Kouchnire, M. *L'Ukraine, l'Europe Orientale, et la Conférence de la Paix.* — Paris, Bureau de presse ukrainien, 1919. 118 p. (A)

Окремі згадки про політичну діяльність В-ка в Генеральному Секретаріяті УЦРади й у Директорії УНР.

3138. *Ukraine.* Résumé historique et politique de la situation actuelle en Ukraine. — La Hague, Bureau ukrainien de presse, 1919. 19 p. + 5 annexes. (A)

Огляд сучасної політичної ситуації в Україні. Окрему увагу присвячено В-кові як голові Українського Національного Союзу і Директорії УНР.

1929

3139. *Un écrivain ukrainien à Paris: Vladimir Vinnitchenko.* — "L'Ukraine nouvelle", Paris, 30. III. 1929, No. 4. (A)

Позитивна оцінка літературної творчости В-ка: "Між українськими письменниками сучасної ґенерації Володимир Винниченко безперечно найталановитіший, найбільш заслужений і найславніший". Твори В-ка перекладено на російську, німецьку й інші мови, а його п'єси здобули великий успіх не тільки

в Україні, але також у Німеччині, Італії та Росії. Згадано про появу нових книжок В-ка: *Соняшна машина* (1927), *Поклади золота* (1928) та ін. Стаття ілюстрована портретом В-ка.

3140. *Vladimir Vinnitchenko.* — "L'Ukraine nouvelle", Paris, 31. V. 1929, No. 7, p. 101. (А)

Повідомлення про початок друкування в журналі Винниченкового оповідання *Віють вітри, віють буйні* з циклу *Намисто*. Згодом французький переклад *Намиста* буде опублікований книжковим виданням.

1932

3141. Tabouis, Georges. *Comment je devins commissaire de la République française en Ukraine* (p. 142-161). У кн.: *Спогади.* Праці Українського Наукового Інституту. — Варшава, 1932, т. 8. кн. 2. 174 с. (Б)

Спогади ген. Табуї, першого дипломатичного представника Франції при уряді УНР. Автор згадує, м. ін., про свою першу офіційну візиту в прем'єр-міністра українського уряду В-ка, свою привітальну промову й відповідь В-ка.

1933

3142. Tisserand, Roger. *La vie d'un peuple: l'Ukraine.* Préface de René Pinon. — Paris, Librairie orientale et américaine, 1933. 298 p. (А)

Згадки про політичну діяльність і літературну творчість В-ка. Автор уважає В-ка "найважливішим [українським] прозаїком 20-го ст. і знаменитим драматургом" та порівнює його до французького письменника Е. Золя. Докладніше розглядає автор твори В-ка *Голота, Хочу* і *Соняшна машина.*

1935

3143. Choulguine, Alexandre. *L'Ukraine contre Moscou (1917).* Les questions du temps présent. — Paris, Librairie Félix Alcan, 1935. 217 p. (А)

Автор, колишній міністер в уряді В-ка і близький його співробітник. присвячує у своїй кн. багато уваги політичній діяльності В-ка та його літературній творчості. Знаходимо тут численні описи різних нарад, конференцій, переговорів і з'їздів з участю В-ка й автора, документи і спогади про виступи, заяви і промови В-ка, авдієнції чужоземних амбасадорів у В-ка, про його конфлікт з Петлюрою, а також згадки про приватні зустрічі й розмови автора з ним. Автор подає також свої спостереження й оцінки про В-ка як людину, його вдачу, поведінку тощо.

1949

3144. Dacy, Roger. *Nouveau Commandement,* par W. Winnitschenko. (Traduit de l'ukrainien par Suzanne Davont). — "Les Nouvelles littéraires, Paris, 21. VII. 1949, No. 1142, p. 3. (А)

Рецензія на французьке видання Винниченкового роману *Нова заповідь.* Подано фабулу роману й головні його теми (боротьба за свободу, майбутнє щастя народів світу й ін.). Автор статті оцінює роман позитивно ("запальний,

відважний, з динамічною вартістю") та підкреслює специфіку жанру: на межі між романом і політичним трактатом.

1951

3145. Périn, Cécile. *Adieu à Wolodimir Winnitschenko.* — "L'Avenir de Cannes", 13. III. 1951. (А)

Посмертна згадка. Авторка змальовує В-ка як письменника, політичного діяча, героїчного борця за свободу і філософа, та подає кілька спогадів про свої зустрічі з В-ком у його хаті "Закуток" у південній Франції.

3146. *Vladimir Vinnitchenko.* — "Le Monde", Paris, 18. III. 1951, p. 5. (А)

Некролог. Подано інформацію про те, що 1917 року В-ко був прем'єр-міністром незалежної української держави, яку визнала Франція, про керівну участь В-ка у протигетьманському повстанні. Поселившись у Франції, В-ко припинив свою політичну діяльність і посвятився повністю літературній творчості. Один з його романів *Нова заповідь* був нещодавно виданий французькою мовою.

1977

3147. Pliouchtch, Léonide. *Dans le carnaval de l'histoire.* Mémoires. Traduit du russe par Simon Vincent. — Paris, Editions du Seuil, 1977. 440 p. (Б)

Переклад з російської (Оригінал див. ч. 3096).

Хорватською

3148. *Zakon.* Povodom praizvedbe Vinničenkove snažne drame u četiri čina. Hrvatsko državno kazalište. — "Hrvatski list", Zagreb, 20. IV. 1943, s. 14. (А)

Нотатка перед прем'єрою Винниченкової драми *Закон* у Заґребі 20. IV. 1943. Перекладач — Раде Преґарац. "Уже тисячу разів порушену й опрацьовану проблему показано в цій драмі якимсь новим способом, можна б сказати, винятковим. І в цьому велика перевага цього твору". Згадка про те, що драму В-ка *Брехня* ставлено в Хорватії 1927 р.

3149. *Zakon.* Drama u četiri čina od Vladimira K. Vinničenka. Hrvatsko državno kazalište. — "Hrvatski list", Zagreb, 22. IV. 1943, s. 16. (А)

Рецензія на прем'єру Винниченкової п'єси *Закон* у Хорватському державному театрі в Заґребі 20. IV. 1943. "Один з найкращих творів цьогорічного театрального репертуару з кожного погляду це драма *Закон* українського письменника Володимира Кириловича Винниченка". Подано кілька біографічних даних В-ка і зміст п'єси. Оцінка твору дуже позитивна: "Винниченко це один з найсильніших представників сучасної української літератури [...]. Драма заснована на психології, з якої розвивається вся її дія, що просто рясніє дуже напруженими драматичними моментами [...]. З другої дії і далі письменник приводить нам перед очі такі ситуації, де виявляється все його знання людської психології, яке нас просто дивує". Наприкінці оцінка режисури й виконавців.

Чеською

3150. Lepkyj, Bohdan. *Ukrajinská literatura r. 1906.* — "Slovanský přehled", Praha, 1907, r. 9, s. 390-393. (Б)

Згадки про В-ка прозаїка і драматурга.

3151. Вк. *Ukrajinský odbor.* — "Poděbradské noviny", 2. III. 1921. (А)

Рецензія на виставу Винниченкової драми *Брехня* 25. II. 1921 в Подєбрадах у виконанні українського театрального ансамблю під режисурою В. Мурашка. "Психологічну проблему драми розв'язано цікавим способом", — стверджує рецензент, подавши спочатку зміст п'єси. Про виконання вистави сказано, що "гра була високомайстерна". Це стосується зокрема до "визначної артистки" Н. Дорошенко, яка "своїм виступом дала нам гарний вечір", а її виконання головної ролі "залишиться надовго в пам'яті глядачів".

3152. *Drama Vynnyčenkovo* (Volodymyr Vynnyčenko: *Černá Panthera a Bílý Medvěd.* Hra ve 4 dějstvích. Překlad Karla Krále. V komorních hrách Svandova divadla po prvé v pátek dne 21. X. 1921, řízením Jana Bora). — "Čas", Praha, 23. X. 1921. (А)

Про виставу Винниченкової п'єси *Чорна Пантера і Білий Ведмідь.* Короткий зміст і позитивні оцінки твору, напр.: "Драма сповнена сильних ефектів і живих хвилюючих сцен" та ін.

3153. Jelínek, Hanuš. *Černa Panthera a Bílý Medvěd.* Hra o čtyřech dějstvích. Napsal Volodymyr Vynnyčenko. Přeložil Karel Kral. (Svandovo divadlo na Smíchově, dne 21. X. 1921). — "Narodní politika", Praha, 27. X. 1921. (А)

"Володимир Винниченко, руський і малоруський письменник новеліст, романіст та драматург, є справді особистістю гідною подиву. У своїх сорок років він має за собою літературну творчість, яка ставить його в перші ряди малоруських письменників". Так починає автор свою рецензію на виставу драми В-ка *Чорна Пантера і Білий Ведмідь.* Подавши кілька біографічних даних В-ка й короткий зміст його п'єси, критик висловлюється схвально про *Чорну Пантеру,* одначе вважає, що вона "не дорівнює своїми якостями п'єсі *Брехня"* В-ка, ставленій нещодавно на чеській сцені. Позитивно оцінює рецензент режисуру та гру акторів і закінчує: "Вистава була прийнята прихильно й обіцяє багато повторень".

3154. Jok. *Nový Ukrajinec* (Volodymyr Vynnyčenko: *Černa Panthera a Bílý Medvěd.* Ve Švandově divadle po prvé 21. t. m.). — "Rude právo", Praha, 26. X. 1921, s. 7. (А)

Позитивна рецензія на виставу Винниченкової п'єси *Чорна Пантера і Білий Ведмідь* у Празі. "Винниченко, відомий у нас досі тільки з однієї його перекладеної драми *Брехня,* належить до найвизначніших українських особистостей (був прем'єр-міністром і президентом України). Тож його драма на чеській сцені викликала великий і сильний відгомін. І цілком заслужено: *Чорна Пантера і Білий Ведмідь* є саме великим знаком оклику в поставленні проблеми: суспільство і мистець". Подано зміст драми й оцінку виконавцям ролей у виставі.

3155. Ot. F. *Divadlo a hudba.* — "Narodni listy", Praha, 25. X. 1921. (А)

Рецензія на виставу п'єси В-ка *Чорна Пантера і Білий Ведмідь,* що відбулася 21. X. 1921 у Камерному театрі в Сміхові біля Праги. Автор рецензії згадує, що попередньо на чеській сцені була ставлена Винниченкова драма *Брехня*, з'ясовує коротко драматичний конфлікт і зміст *Чорної Пантери* та дає оцінку режисури та гри виконавців головних ролей. Основна тема *Чорної Пантери,* на думку рецензента, подібна до п'єси чеського драматурга Я. Гільберта *Pěst (Кулак).*

3156. Charvát, V. *Д. Антонович. Триста років українського театру.* Прага, 1925. — "Slovanský přehled", Praha, 1926, r. 18, s. 295. (Б)

У своїй рецензії на кн. Д. Антоновича рецензент згадує В-ка, як "нового драматурга".

3157. Boczkowski, H. *Євген Чикаленко: Спогади* (1861-1907). Lvov, 1925. — "Slovanský přehled", Praha, 1927, r. 19, s. 145. (Б)

Рецензія. Згадки про те, що Є. Чикаленко був опікуном ("хрищеним батьком") В-ка.

3158. *Maxim Gorkij o ukrajinském "nářecí".* — "Slovanský přehled", Praha, 1928, roč. 20, s. 537-539. (Б)

Про те, що М. Ґорький не дозволив перекладати свої твори на українське "наречие", та про відгомін, який викликала ця подія в Україні й на еміґрації. Зокрема описано, як зареаґував на це В-ко, і подано текст його листа до Ґорького в цій справі (див. також ч. 525).

3159. Charvát, V. *Ideové směry v ukrajinské sovětské literatuře.* — "Slovanský přehled", Praha, 1929, roč. 21, s. 337. (Б)

Згадка про літературну творчість В-ка.

3160. Muchin, M. *Ukrajinská literatura po válce.* — "Slovanský přehled", Praha, III. 1931, č. 3, s. 171-185. (Б)

Огляд української літератури після 1917 року. З творів В-ка за той час подано п'єсу *Панна Мара* (яка була "літературною подією" 1918 року), а з еміґраційних — *На той бік* і *Соняшну машину.*

3161. *Vynnyčenko, Volodymyr.* — Příručni slovnik naučný", Praha, Academia, Nakladatelstvi Československé Akademie Věd, 1967, dil 4, s. 761. (Б)

Коротка біографічна довідка про В-ка письменника і "члена української буржуазної влади в Києві". Згадка про його роман *Соняшна машина.*

IV. ДОДАТКИ*

*Після закінчення цієї бібліографії наспіли ще деякі матеріяли про Винниченка. Їх поміщено в наступних двох додатках (в абетковій черзі, за мовами).

Д О Д А Т О К ч. 1

3162. Андрієвський, А. М. [Опанас]. *Вожд.* — "Нація в поході", Берлін, 25. I. 1941, ч. 21-22, с. 4-10. (Б)

Автор характеризує українських вождів — від Б. Хмельницького до С. Петлюри. В-кові він дає таку оцінку: "Вождем мав стати В. К. Винниченко. Він відіграв найвидатнішу і в той самий час найтрагічнішу ролю в нашій революції. Винниченко мав незаперечний авторитет у нашої інтеліґенції. Сила його авторитету спочивала на тому, що він був письменником [...]. Він був великий майстер зруйнувати старе, а створити нове йому не давалося. У цьому була його трагедія. Винниченко вождем не став" (с. 9). Далі автор з'ясовує "конкуренцію" В-ка і С. Петлюри.

3163. Андрієвський, А. М. [Опанас]. *Доктор Осип Назарук.* — "Державницька думка", Філядельфія, 1951, ч. 1, с. 60-63. (У)

У цьому спогаді про О. Назарука автор (колишній член Директорії УНР) згадує також деякі епізоди із своєї співпраці з В-ком у Директорії. Автор підкреслює, що до Директорії кооптував його В-ко. Про ставлення О. Назарука до В-ка автор пише: "Авторитетом для нього тоді був В. Винниченко. Він поважав його письменницький талант і високо ставив його 'надзвичайну індивідуальність', про що мені не раз говорив".

3164. Андрієвський, А. М. [Опанас]. *Наша демократія.* — "Нація в поході", Берлін, IV. 1941, ч. 3-4, с. 1-10. (Б)

Автор твердить, що негайно після повалення гетьманату почалася між провідниками повстання боротьба. І так "в боротьбі за владу М. С. Грушевського з Директорією, Директорії помогли прибулі на Трудовий Конґрес галичани. Боротьба між Винниченком і Коновальцем закінчилася одкритою більшовицькою пропаґандою в самому Києві" (с. 7).

3165. Андрієвський, А. М. [Опанас]. *Чому сталося повстання проти Гетьманської Держави в 1918 році?* — "Нація в поході", Берлін, V. 1941, ч. 5-6, с. 5-14. (У)

Декілька згадок про політичну діяльність В-ка в підготові до протигетьманського повстання. Оцінка цієї діяльности неґативна.

3166. Андрієвський, Дм. *Шляхи розбудови.* — "Розбудова нації", Прага, IV. 1928, ч. 4, с. 125-136. (У)

На думку автора, В-ко є "типовим представником нашого кволого, половинчастого соціялізму. Безнастанно хитаючись між національним 'хочу' й

соціялістичним 'мушу', він не раз намагався переплюнути своїх московських товаришів (3-ій Універсал, Трудовий Конґрес, система рад і т. д.), але справа була безнадійна". Автор підтверджує, що на початку протигетьманського повстання Січові Стрільці пропонували В-кові стати диктатором України (див. також чч. 1315, 1574).

3167. Армійський. *Отаманія в політиці.* — "Український сурмач", Щипіорно, 29. IV. 1923, ч. 50, с. 4-5. (У)

Критика статті В-ка "Єдиний революційно-демократичний національний фронт" (див. ч. 514). Критик твердить, що "Винниченко припускає можливість єдиного національного фронту, але лише соціялістичного, 'трудової демократії' і тієї інтеліґенції, що не зірвала з нею зв'язків. Свідомо він поділяє всіх українців на 'чистих' і 'нечистих'. В-ко виключає з єдиного фронту гетьманців і петлюрівців. Цей розподіл "виглядає надто по-отаманськи", а така політика В-ка "занадто скидається на белетристику".

3168. Бабишкін, Олег. *Боротьба за реалізм в українській літературі кінця XIX — початку XX ст.* (На матеріялах літературної критики). — Київ, В-во Академії наук Української РСР, 1961. 178 с. (Б)

Автор зібрав низку неґативних висловів російських критиків про літературну творчість і політичну діяльність В-ка, а зокрема подав повністю неґативну оцінку Леніна про В-ка (див. ч. 3076). До них автор додав також і свої власні подібні оцінки, напр.: "З клоак цинізму і розпусти торжествуючого міщанина полилися відходи людської безсовісности, бруду і гнилизни, повіяло смердючим духом трупного розкладу і безпардонного скотства [...]. На першій порі, коли прочитали напівпорнографічні писання Винниченка, від нього відсахнулися навіть буржуазно-націоналістичні критики..." і т. д.

3169. Багряний, Ів. *Відповідь ворогам великим і ворогам манюньким.* — "Українські вісті", Новий Ульм, 23. VII. 1950, ч. 59, с. 2-3. (У)

Відповідаючи на статтю В. Державина *Неокомунізм і його лжелітературна пропаґанда* (див. ч. 1903), автор зауважує, що напади В. Державина на В-ка продовжують "традицію марксо-ленінської критики, що довгі роки розпинає цього письменника своїми брудними перами". Так "по-інерції" напав на В-ка і В. Державин.

3170. Бажан, Микола. *Дружба народів — дружба літератур.* У кн.: *Люди, книги, дати.* — Київ, Радянський письменник, 1962. 236 с. (Б)

У своїй статті про "дружні" взаємини російської й української літератур автор дає неґативну оцінку творчості В-ка: "Коли В. Винниченко в роки реакції, зрікшись тих реалістичних позицій, яких він дотримувався за першого періоду своєї новелістичної творчости, перейшов у табір декаденства, в своїх повістях і п'єсах оспівуючи дрібне провінціяльне ніцшеанство, зрадників революції, міщухів загрузлих у брудні 'проблеми' статевої розпусти, то Ґорький з повним правом писав 1911 року, що Винниченко 'зібрав увесь бруд і мерзоту життя, щоб кинути ними в обличчя вчорашніх святих і героїв'. Ця гнівна Ґорьківська оцінка тодішніх писань В. Винниченка цілком збігається з висловленням В. І. Леніна..." і т. д. (с. 25).

3171. Безручко, [Марко]. *Справоздання.* — "Український сурмач", Щипіорно, 25. III.

1923, ч. 47, с. 8. (У)

Таборовий театр Т-ва ім. М. Садовського в таборі інтернованих вояків УНР у Щипіорні влаштував 11. II. 1923 добродійну виставу п'єси В-ка *Панна Мара* на користь пошкоджених пожежею. Генерал-хорунжий М. Безручко здає звіт про прибутки з цієї вистави та їхній розподіл.

3172. Білас, Л[ев]. *Початкова фаза української революції 1917 року.* — "Сучасна Україна", Мюнхен, 31. III. 1957, ч. 7, с. 5-6. (Б)

Автор цитує численні вислови В-ка з його *Відродження нації*, в яких Винниченко пояснює невдачу українських державницьких змагань у 1917 році, м. ін., браком достатніх людських кадрів для створення державного апарату. Автор полемізує з цим поглядом В-ка і твердить, що "під 'українською державністю', під 'державністю' взагалі, Винниченко міг уявити собі тільки модерний бюрократичний апарат. Якщо б було дійсно так, якщо б ці поняття були синонімами, годі було б уявити собі постання будь-якої держави".

3173. *В. Винниченко.* — "Зоря", С.-Павльо, 11. XI. 1937, ч. 3, с. 2. (У)

На прохання редакції, В-ко погодився дати до друку в "Зорі" свій новий твір *Щастя і конкордизм.* Редакція заповідає, що у друкованому виді цей твір появиться вперше на сторінках "Зорі", починаючи в найближчих числах цієї газети.

3174. *В. Винниченко* (З приводу відновлення його громадської діяльности). — "Зоря", С.-Павльо, 21. X. 1937, ч. 1, с. 3. (У)

"В. Винниченко належить до тієї драматичної категорії наших діячів, яких переслідують однаково і чужі і... свої", — завважує редакція "Зорі" у зв'язку з Винниченковим проєктом скликати український світовий національний конґрес. Деякі українські політичні групи відкинули цей проєкт В-ка, але редакція "Зорі" вітає "спасенні, своєчасні і корисні ідеї В. Винниченка про єднання всіх українських сил!".

3175. *В. Винниченко на німецькій сцені.* — "Свобода", Львів, 21. XI. 1922, ч. 19, с. 3-4. (У)

Про виставу Винниченкової п'єси *Брехня* на сцені берлінського театру Volksbühne. "При цій нагоді треба зазначити, що це вже четверта німецька сцена, яка виставляє п'єси Винниченка. *Брехня* вже виставлялась у Мюнхені, Ляйпціґу та Нюрнберґу, а перед двома місяцями берлінський театр Tribüne виставив *Чорну Пантеру.*

3176. Винниченківська Комісія УВАН. *Для збереження спадщини В. Винниченка.* — "Свобода" Джерсі Сіті, 26. X. 1985, ч. 206, с. 4.
_____. "Українські вісті", Детройт, 27. X. 1985, ч. 41, с. 4. (Б, У)

Звітуючи про свою торішню діяльність, Комісія подає насамперед, що "багаторічну працю нашого наукового співробітника Вадима Стельмашенка *Анотована бібліографія Володимира Винниченка* визнано на бібліографічному конкурсі в Гарвардському університеті найкращою працею в цій ділянці й нагороджено першою премією". Закінчено редакційну працю над 3-ім томом Винниченкового *Щоденника* та здано його до друку. Архів В-ка в

Колюмбійському університеті в Нью-Йорку доповнено численними Винниченківськими матеріялами, що появилися нещодавно в українських і неукраїнських публікаціях. Подавано консультації дослідникам і докторантам, що опрацьовують теми з винниченкознавства й ін. На наступний рік Комісія плянує: опрацювати схему видання 30-томової збірки творів В-ка; почати фотографування й фільмування матеріялів архіву В-ка; знайти місце схову й урятувати від знищення часом малярської спадщини В-ка та ін. Наприкінці подано список жертводавців на Фонд В-ка.

3177. Винниченко, В. *Лист до М. Ґорького.* — "Рада", Київ, 10. VI. 1909, ч. 119, с. 4. (Б)

М. Ґорький, як редактор російського ж. "Знание", просив В-ка надіслати для друку в цьому ж. переклади деяких своїх творів. Коли, одначе, В-ко підшукав перекладачів, які виготовили згадані переклади, Ґорький відмовився їх надрукувати. У цій справі В-ко звертається до Ґорького з публічними запитаннями (див. також ч. 3241).

3178. Винниченко, В. *Лист до українського громадянства.* — "Рада", Київ, 26. III. 1911, ч. 59, с. 3. (Б)

Заклик В-ка про потребу влаштувати український павільйон на Міжнародній виставці мистецтва в Римі (див. також ч. 823, 3346).

3179. *Винниченко в чужій літературі.* — "Нова Україна", Прага, VII-VIII. 1923, ч. 7-8, с. 325. (У)

Винниченковими п'єсами зацікавилися скандінавські й американські театри. І так його драму *Брехня* ставитимуть у Стокгольмі й Копенгаґені, а *Чорну Пантеру* в США.

3180. *Винниченко зміняє віхи.* — "Політика", Львів, 25. XI. 1925, ч. 4, с. 69. (У)

Глузлива нотатка про В-ка, який іще півтора року тому у своїй празькій доповіді натавровував більшовизм, віщував швидку руїну Радянського Союзу й висміював українських "зміновіхівців", передусім М. Грушевського. "Та у восьмі роковини більшовицької історії Винниченко роздумав і... 'змінив віхи' ". Він оголосив свою переписку з цього приводу. "З людського боку — на Винниченка гніватися не можна: він навіть такі речі робить щиро".

3181. *Винниченко уступив.* — "Вільне слово", Зальцведель, 5. IX. 1917, ч. 71, с. 3. (У)

Генеральний секретар України В-ко подався до димісії. Причиною цього була "незгода між соціял-демократами й соціял-революціонерами".

3182. Вировий, Євген. *Автономія України й Установче Зібрання.* — "Вісник Т-ва 'Просвіта' у Катеринославі", 9. VII. 1917, ч. 16, с. 1-2. (Б)

Стаття-заклик до українських громадян Катеринославщини готуватися до Всеросійських Установчих Зборів і домагатися там автономії для України. Автор покликається на промову В-ка на Військовому З'їзді в Києві 18. VI. 1917, де В-ко висловив переконання, що при солідарній українській поставі Установчі Збори

мусітимуть визнати автономію України.

3183. *Вислід п'ятого бібліографічного конкурсу УНІГУ.* — "Америка", Філядельфія, 14. VI. 1985, ч. 99, с. 3.
_____. — "Українські вісті", Детройт, 23. VI. 1985, ч. 25, с. 6.
_____. — П. н. *Бібліографічний конкурс УНІГУ.* — "Народна воля", Скрентон, 4. VII. 1985, ч. 27, с. 4. (Б, У)

Комісія бібліографічного конкурсу Українського Наукового Інституту Гарвардського Університету (УНІГУ) признала нагороду В. і М. Ценків у сумі 1.000 долярів В. Стельмашенкові за його працю *Володимир Винниченко — анотована бібліографія.*

3184. *Відень. В травні 1920 року.* — "Хліборобська Україна", Відень, 1920, зб. 1, с. 1–2. (У)

Редакційна стаття в 1-му ч. нового ж., гетьманського напряму. З'ясовуючи тогочасну політичну ситуацію України, редакція заявляє, що "два провідники української соціялістичної демократії — Винниченко й Петлюра — піднявши вкупі й однодушно повстання проти Гетьмана України, опинилися тепер у двох смертельно ворожих таборах. Вони ведуть українську людність на дальшу внутрішню братовбивчу боротьбу, один піддержаний військами московськими — другий польськими".

3185. *Відзначать конференцією річницю В. Винниченка.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 10. IX. 1980, ч. 195, с. 1. (Б, У)

Повідомлення, що з нагоди 100-річчя від дня народження В-ка відбудеться у Філядельфії 20. IX. 1980 наукова конференція, стараннями УВАН, "Слова" і Т-ва українських інженерів. Під час конференції, яку очолюватиме Г. Костюк, виступлять з доповідями про В-ка Л. Онишкевич, Р. Ільницький, Є. Лащик і Л. Рудницький.

3186. *Від редакції.* — "Вартовий", Прага, X. 1926, с. 3–4. (А)

Неґативна оцінка Винниченкової брошури *Поворот на Україну.* "Тяжко і соромно за нашого доброго письменника і кепського політика, що за чечевичну юшку (дозвіл собі на поворот) продає саме дороге, саме святе у народу — його поривання до волі".

3187. Військовий. *Про "українських комуністів".* — "Український сурмач", Щипіорно-Каліш, 13. VIII. 1922, ч. 26, с. 4–5. (У)

У зв'язку з тим, що в Празі на З'їзді українського студентства були присутні представники українських еміґраційних студентів-комуністів, автор зауважує: "А здавалось би, що 'український комунізм' уже давно проробив цілу свою історію в 'артистичнім' виконанні Володимира Винниченка". "І хай би Винниченко з упертістю 'унтер-офіцерської вдови' від комунізму залишався б комуністом і надалі, бо ми знаємо, що в цього малоукраїнського письменника є тільки одна українська риса вдачі — це впертість".

3188. Він. *Театр і мистецтво.* — "Український сурмач", Щипіорно, 29. IV. 1923, ч. 50, с. 7–8.
(У)

Резензія на виставу Винниченкової драми *Чорна Пантера і Білий Ведмідь* у театрі Т-ва ім. М. Садовського в таборі інтернованих вояків УНР у Щипіорні в Польщі (дата вистави не подана). На думку рецензента, головною хибою вистави була "відсутність вмілого, досвідченого, із сценічним і літературним смаком режисера". *Чорна Пантера* п'єса надзвичайно складна і "її постановка вимагає докладного і всебічного студіювання її з боку режисера". Одначе режисура її була в руках п. Собинця, "молодого і в сценічних засобах обмеженого, а як режисера — ще більш наївного". Тож і не диво, що вистава пройшла незадовільно. Рецензент дає оцінки поодиноким акторам і відзначає декого з них, хто зумів самотужки все ж таки виконати непогано свою ролю.

3189. В. Л. *Перший всеукраїнський робітничий з'їзд.* — "Робочий народ", Вінніпеґ, 31. X. 1917, ч. 43, с. 4. (У)

З'їзд почався 24. VII. 1917 в Києві доповіддю В-ка. Доповідач з'ясував історію покликання до життя УЦРади, як національно-революційного парляменту. В-ко заявився за продовження активної оборони на воєнних фронтах, мотивуючи це так: "Коли німці дійдуть до Києва і займуть його, то це буде кінець війни, але якої? Україна розпадеться на лівобережну і правобережну. В зайнятій частині польські аграрії не дадуть ні республіканського устрою, ні землі народові".

3190. Волохів, Л. *Єдиний фронт.* — "Український сурмач", Щипіорно, 22. IV. 1923, ч. 49, с. 2-3. (У)

Неґативна оцінка Винниченкової статті *Єдиний революційно-демократичний національний фронт,* надрукованої в празькому ж. "Нова Україна" (див. ч. 514). На думку автора, стаття В-ка — це "стаття національного недоростка", бо "тільки національний недоросток може думати [розуміти?] національну проблему і державно-національні завдання поневоленого народу так, як В. Винниченко. Так вузько, тенденційно, засліплено, обмежуючи *національні* права людини її *клясовими і партійними* правами".

3191. *8-ма сесія Центральної Ради.* — "Вільне слово", Зальцведель, 9. II. 1918, ч. 12, с. 2-3. (У)

На 8-ій сесії УЦРади 13. XII. 1917 [26. XII. н. ст.] В-ко склав звіт з діяльности Генерального Секретаріяту, зокрема із трьох ділянок: переведення реформ, закріплення здобутків революції і створення української державности. В-ко заявив: "Уся діяльність Генерального Секретаріяту направлена до створення української державности. У цій справі зустрічається найбільше перешкод з боку Ради Народніх Комісарів [більшовиків]... Вони завели в себе безладдя й хотять те саме зробити й на Україні, а коли ми не дозволяємо цього, то нас звуть контрреволюціонерами". Подано докладний зміст Винниченкового звіту. Наприкінці сесії В-ко виголосив велику промову, з якої наведено обширні цитати.

3192. В. *Панна Мара.* — "Український сурмач", Щипіорно-Каліш, 7. XII. 1922, ч. 41, с. 6. (У)

Неґативна рецензія. "Останньою новою постановкою Драм. Т-ва ім. М. Садовського була *Панна Мара*, одна з найслабших комедій Винниченка". Також і сценічне виконання п'єси було, на думку рецензента, незадовільне.

3193. *Всеукраїнський Робітничий З'їзд.* — "Вільне слово", Зальцведель, 18.VIII. 1917, ч. 66, с. 3. (У)

24. VII. 1917 на Всеукраїнському Робітничому З'їзді в Києві В-ко, "виступивши з палкою промовою, зазначив, що раніше ми не мали особливого нахилу до активної оборони, але в теперішній момент соціял-демократична фракція Центральної Ради, Комітет Центральної Ради та Генеральний Секретаріят вирішили захищати права і свободу України перед загрозою ззовні активно". Подано хід нарад і текст ухвалених резолюцій.

3194. *Всеукраїнський Робітничий З'їзд. 2-ий день. Ранішнє засідання 25 липня.* — "Вільне слово", Зальцведель, 1. IX. 1917, ч. 70, с. 1-2. (У)

Після промови В-ка першого дня З'їзду (див. ч. 3193) відбулася другого дня дискусія над тією промовою та відповідь В-ка опонентам. Подано зміст дискусії й відповіді В-ка.

3195. *Всеукраїнський Селянський З'їзд.* — "Вільне слово", Зальцведель, 7. VII. 1917, ч. 54, с. 2-3. (У)

Подано обширні уривки з промови В-ка на Всеукраїнському Селянському З'їзді в Києві 12. VI. 1917 в Києві. В-ко подав до відома з'їздові, що голова російського Тимчасового уряду А. Керенський заборонив другий всеукраїнський військовий з'їзд. Ця заборона "не викликала в нас ні смутку, ні радости. Сором і ганьба — такі слова вирвалися з багатьох уст", — продовжує промовець. — "Ми рішуче заявляємо, що у відносинах до російського уряду займаємо політику недовір'я й обережности".

3196. Гаврилюк, Ілько. *Велетень духа* (Пам'яті Симона Петлюри). — "Рідний край", Чернівці, 13. V. 1928, ч. 19, с. 2-3. (У)

У цій статті автор згадує і В-ка, як ось його виступ на 2-му Військовому З'їзді, коли він сказав: "Російська революція вже в такому стані, що представники Тимчасового уряду не мають ідеї, яка була б у силі повести людей на смерть. Ми ж ще в процесі революції. Ми свою національну революцію творимо самі". Автор відтворює також сцену проголошення 1-го Універсалу, як його відчитав на з'їзді В-ко.

3197. *Газета газет.* — "Український самостійник", Мюнхен, 30. VII. 1950, ч. 29, с. 4. (Б)

У статті *Семидесятиліття В. К. Винниченка* в "Українських вістях" сказано, м. ін., що "ніколи не було політиків, які не робили помилок". У тому ж ч. п. н. *Слава* шість читачів вітає В-ка з ювілеєм його 70-ліття (див. чч. 1900, 1921). "Український самостійник" зауважує до цього, що "за такі 'помилки', як шановного ювілята, норвезька або французька сім'я по-іншому вітала своїх міністрів — Квіслінґів і Лявалів, як шість українських патріотів".

3198. Галушко, Д. *Лицарі зради.* Нотатки про валленродизм, його аґентуру та апологетів в українській художній літературі й критиці. — "Червоний шлях", Харків, 1934, ч. 2-3, с. 177-201. (А)

Автор твердить, що головним "лицарем зради" є "найстаріший вовк валленродизму" В-ко. "Протягом довгих років Винниченко культивував в українській буржуазній літературі дворушництво, лож, обман, зраду, продажність, ставлячи їх буквально на п'єдесталь" (с. 180). У своїй обширній статті автор присвячує В-кові окремий розділ п. н. *Винниченко — Валленрод українського*

фашизму (с. 190–201). І так, напр., про Винниченкову поїздку на Україну 1920 року автор пише, що В-ко поїхав тоді до Харкова з метою підривної діяльности проти УРСР. "Збираючися їхати на Україну для контрреволюційної роботи, Винниченко дав певні завдання усій сітці своїх шпигунів", а приїхавши туди, він зорганізував "разом з іншими фашистами цілу зграю шпигунів-зрадників — своїх спільників на Україні; він через них провадив роботу за вказівками міжнародної буржуазії. Оці валленродствуючі блазні працювали за вказівками батька зради і коварства на всіх ділянках соціялістичного будівництва і особливо на фронті літератури" (с. 192). До цієї "зграї шпигунів-зрадників" автор зараховує М. Скрипника, М. Зерова, М. Хвильового, О. Гермайзе, О. Дорошкевича, А. Річицького, П. Христюка й багатьох інших. Підсумовуючи "шкідницьку" літературну діяльність В-ка, автор заявляє, що "насіння винниченківщини почало сходити в творах українських націоналістичних письменників, прищепилося воно навіть у творчості деяких радянських письменників" (с. 201).

3199. Гермайзе, О. *25-ліття Рев. Укр. Партії (Р.У.П.).* — "Життя й революція", Київ, 1925, ч. 3, с. 20–24. (А)

Автор згадує про В-ка і його діяльність в Р.У.П.: "Своєрідним типом видань Р.У.П. була агітаційна белетристика, що її постачав Волод. Винниченко (В. Деде). Його оповідання *Салдатики, Роботи, Боротьба* користувалися особливо великою популярністю і ширилися у величезному числі серед українського селянства та робітництва" (с. 21).

3200. Грицай, Остап. *З письменства і мистецтва.* — "Воля", Відень, 6. XII. 1919, т. 6, ч. 1, с. 14–19. (Б)

Автор уважає, що з українських драматургів ще ніхто досі не вийшов на світові верхів'я. "Корнило Устиянович і Михайло Старицький, Іван Карпенко-Карий та Марко Кропивницький, а з найновіших Леся Українка та Володимир Винниченко — те все предтечі, а не Месії, гарні працівники на важкому шляху, а не великі переможці". Зокрема про В-ка авторова думка така: "Винниченко остається і на сцені чудово інтересним оповідачем, герої якого то проминаючі конфлікти в життєвому середовищі, а не справжні репрезентанти вічної боротьби із судьбою".

3201. Грудина, Д[митро]. *Декларації і маніфести.* Про "шляхи" Березоля. — "Критика", Харків, II. 1931, ч. 2, с. 92–108. (А)

Неґативні згадки про вистави Винниченкових п'єс *Базар* та *Чорна Пантера і Білий Ведмідь* у київському Молодому театрі під керівництвом Л. Курбаса.

3202. Даньків, В. *З життя українських студентів-радянців у Чехо-Словаччині.* — "Нова громада", Відень, II–IV. 1924, ч. 2–4, с. 126–131. (У)

Зневажливі зауваження про В-ка, напр.: "Проголошений Винниченком і Шаповалом 'єдиний, революційний, демократичний' і т. д. фронт лише сконстатував повний розброд у контрреволюційному стані, якого, очевидно, не з'єднають уже жадні декларації й заклики"; "Дуже мізерними й нікчемними випадають усі Винниченківсько-Шаповалівські арґументи й рецепти спасіння 'Неньки' " і т. п.

3203. *Двійка з історії.* — "Лис Микита", Детройт, XI. 1984, ч. 11, с. 8. (Б)

Жартівливий коментар "учасника визвольних змагань" до статті Осипа Рожки *60 років тому...* (див. ч. 3293). У коментарі сказано про В-ка, що в липні 1917 року "богданівці послухали голови Секретаріяту УЦРади В. Винниченка і не зайняли другої половини Києва".

3204. *Декларація Українського Генерального Секретаріяту.* — "Вільне слово", Зальцведель, 1. VIII. 1917, ч. 61, с. 3-4. (У)

На засіданні УЦРади 9. VII. 1917 В-ко проголосив широку декларацію Генерального Секретаріяту. Подано основні тексти цієї декларації. У голосуванні УЦРада висловила довір'я Генеральному Секретаріятові.

3205. Д. *Єдиний фронт?* — "Заграва", Львів, 15. V. 1923, ч. 4, с. 49-52. (Б)

Критикуючи опортунізм галицьких політиків-угодовців супроти Польщі, автор порівнює їх до наддніпрянських соціялістичних політиків, які, "як Грушевський і Винниченко, доконуючи публічно обряд 'самооплювання', вимолювали від Раковського пустити їх працювати в рамках совітської 'законности' ".

3206. Діброва, С. С. *Утвердження на Україні марксистсько-ленінської концепції історії більшовизму.* — "Український історичний журнал", Київ, II. 1982, ч. 2, с. 23-34. (Б)

Про В-ка у статті сказано, що він був одним з "керівників контрреволюційної Центральної ради" і "видатних діячів націоналістичних 'урядів' України".

3207. Дмитрук, Клим. *Фальсифікатори.* — "Вітчизна", Київ, XI. 1982, ч. 11, с. 191-196. (Б)

Фальсифікаторами автор називає еміґраційних українських учених, яких він обвинувачує в перекручуванні історії України. І так, наприклад, вони прославляють добу УЦРади. Але "Центральна рада й не збиралася приступати до будь-яких соціяльно-політичних змін на Україні. Про це відверто писав один з її лідерів В. Винниченко. Він визнавав, що керівники Центральної ради обстоювали тільки одну державу — буржуазну". "Навряд, чи треба коментувати ці слова. Хто-хто, а Володимир Винниченко — один з засновників дрібнобуржуазної націоналістичної т. зв. Революційної української партії (РУП), голова уряду Центральної ради — 'Генерального секретаріяту', а пізніше контрреволюційної Директорії, добре знав ціну як самої Ради, так і її керівництва". Автор не подає джерела, з якого він цитує вислови В-ка про УЦРаду.

3208. Довгань, К[ость]. *Альманах современной украинской литературы.* Ленинград, изд. "Красной газеты", 1930. — "Критика", Харків, IX. 1930, ч. 9, с. 140-143. (А)

Розглядаючи цей російський альманах, рецензент вказує на низку помилок у ньому, як ось на "плутанину" з В-ком, про якого в альманаху сказано, що він очолював до 1919 року національний рух в Україні, а в 1919 році виїхав за кордон і зрадив справу пролетарської революції. "Виходить, отже, що Винниченко зрадив пролетарську революцію лише р. 1919".

3209. *До критики методологічних позицій українського літературознавства.* — "Літературний архів", Харків, 1931, кн. 3, с. 68-85. (Б)

30. III. 1931 на прилюдних зборах харківського Інституту Т. Шевченка літературознавець А. Шамрай виголосив "самокритичну" доповідь про свої праці. У дискусії після цієї доповіді Л. Чернець поставив обвинувачення, що у своєму підручнику *Українська література* А. Шамрай "просовує ворожі думки", "затушковуючи питання клясової боротьби, трактуючи Винниченка як марксиста, Косинку як революційного селянського письменника" тощо (див. також ч. 1605).

3210. *Документ судової помилки. Процес Шварцбарда.* — Париж, Націоналістичне в-во в Европі, 1958. 152 с. (У)

Згадки про В-ка, переважно із зізнань свідків під час судового процесу в Парижі 1926 року проти С. Шварцбарда, вбивника С. Петлюри. І так, напр., свідок Бодрі — француз, що 25 років працював в Україні як інженер-хемік — заявляє, що він хотів би, "щоб прийшов сюди Винниченко. Але й добре було б, коли б міг тут виступати із своїми свідченнями ген. Табуї і розповісти, як його прийняв Винниченко" (с. 93 — див. також чч. 3124, 3141). Свідок Тьомкін зізнає, що взимку 1918 року він інтервеніював у В-ка в справі жидівських погромів у Сарнах, Бахмачі й Овручі. В-ко обіцяв, що "будуть вжиті всі заходи і в Овручі, і в Бахмачі. Але ніяких заходів не було вжито" (с. 108) та ін.

3211. Донцов, Д. *Правда прадідів великих.* — Філядельфія, Видання Головної управи Організації оборони чотирьох свобід України, 1952. 95 с. (Б)

Автор підкреслює, що в грудні 1918 року В-ко — "цей учень Маркса і пізніший союзник Мануїльського" — протестував проти участи духовенства в параді на київській Софійській площі після перемоги Директорії над гетьманом П. Скоропадським (с. 8).

3212. Дорошенко, Дмитро. *Замітки до історії 1918 року на Україні.* — "Хліборобська Україна", Відень, 1921, зб. V-VI, с. 75-104. (У)

Рецензія на дві праці з історії української революції: *Відродження нації* В. Винниченка (Відень, 1920) і *Українська революція* П. Христюка (Відень, 1921). Про працю В-ка рецензент пише: "Винниченко трактує всі події з погляду ідей комунізму; хоч сам він якраз у своїй політичній діяльності 1917-1919 років стояв на чолі течії ворожої до комунізму (чи краще сказати 'більшовизму'), але тепер, перемінивши погляди, вважає свою діяльність і своїх колишніх товаришів та спільників за глибоко помилкову, шкідливу, і тому вся його тритомова праця носить, до певної міри, характер покаянний". Далі рецензент полемізує з авторами обидвох праць.

3213. *До трагедії Петлюри* (3 лекції М. Ю. Шаповала 27 червня в Парижі). — "Український робітник", Париж, 15. XI. 1926, ч. 3, с. 2-5. (У)

Автор твердить, що "Винниченко, вийшовши з Директорії, і досі не знайшов для себе певного пляну — то бореться з більшовизмом, то шукає примирення з ним".

3214. *Друкується том XVI "Анналів" Академії.* — "Новини з Академії", Нью-Йорк, XI. 1985, ч. 9, с. 3. (У)

У 16-му т. "Анналів" УВАН поміщено матеріяли про творчість В-ка. "В основі вміщених статтів лежать доповіді, виголошені на конференції Академії 26-27 квітня 1980 р., з нагоди століття з дня народження Винниченка".

3215. *Енциклопедія літератури включає гасла про українців.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 1. XI. 1984, ч. 210, с. 1. (Б, У)

Повідомлення, що в новому виданні *Encyclopedia of world literature in the 20th century* (New York, F. Ungarn, 1984. 4 vls.) поміщено гасло про українську літературу, а в ньому й згадку про В-ка (див. також ч. 3329).

3216. Єфремов, Сергій. *Коротка історія українського письменства.* Вид. 2. — [Берлін], В-во "Дніпрові пороги", [1924]. 215 с. (Б)

На думку автора, "Володимир Винниченко чи не найбільший з наших живих тепер письменників". Автор подає коротку біографію В-ка, зупиняючись докладніше на Винниченковій підпільно-революційній діяльності, його ув'язненнях та пізнішій політичній діяльності як голови українського уряду. "Разом з такою кипучою політичною роботою, Винниченко невсипуще працює і в письменстві, даючи приклад великої плодючости й розмаху творчої сили. Автор розглядає Винниченкові твори *Краса і сила, Контрасти, Біля машини, Голота, Базар, Брехня* й ін. Підсумок автора: "Винниченко ще своєї сили не вичерпав, не дійшов кінця своїх письменницьких завдань, а через те письменство наше може сподіватися від нього ще багато визначних, повних вогню й краси творів" (с. 198-200).

3217. *Жалібна академія в Нью-Йорку.* — "Бюлетень ОДУМ", Нью-Йорк, 15. IV. 1951, ч. 11, с. 4. (Б)

Звідомлення з жалібної академії, що відбулася 8. IV. 1951 в Нью-Йорку для вшанування пам'яті В-ка. У програмі була доповідь В. Чапленка, спогади Л. Чикаленка й Н. Григорієва про покійного та мистецькі виступи Й. Гірняка та Є. Винниченко-Мозгової.

3218. *Життєвий світогляд з-під дерева на відсонні.* — "Державницька думка", Філядельфія, 1952, ч. 5, с. 60-61. (У)

"Державницька думка" наводить довгий уривок із статті Ф. Крушинського *Не за Україну, а за її ката* (див. ч. 1879), у цьому й цитату з Винниченкового ще не друкованого твору *Конкордизм.* У цій цитаті сказано, що "найбільшою причиною нещастя людей є економічно-соціяльна нерівність" і що "першими людьми на землі, які виразно і свідомо помітили цю причину нещастя людей, були соціялісти". Ф. Крушинський не подає джерела, звідки і як він узяв цю цитату з іще не друкованого твору В-ка (цей Винниченків твір ще й до сьогодні не друкований). Редакція "Державницької думки" додає до цієї "найбільш 'феноменальної' нісенітниці нашого 'мужицького' філософа" такий коментар: "Отаке пише В. Винниченко, триста сторінок отакої 'науки' — де ж нам дітися від сорому з такими 'найбільшими' письменниками? Якби це сказав темний колхозник, чи робітник з фабрики, що чув дзвін, та не знає, відки він, але людина в 70 років, яка претендує на філософа, як-не-як письменник, б. провідник соціял-демократів, б. Голова Директорії УНР, а на схилі життя 'планетарний комуніст' — куди ж нам йти з такими провідниками?".

3219. Жук, Андрій. *До історії української політичної думки перед світовою війною.* — "Визволення", Відень, IV. 1923, ч. 3, с. 31-40. (У)

У львівській г. "Вперед" (11. VII. 1912, ч. 23) появилася стаття Володимира Степанківського *Соціял-демократія чи молодоукраїнство?*. Проти цієї статті виступив В-ко в спеціяльній проклямації, розісланій при ч. 26 "Впереду" з 3.VIII. 1912 п. н. *Похід недобитків революції на соціялізм*. Подано зміст статті В. Степанківського і проклямації В-ка.

3220. Жуковський, Аркадій. *Українська Соціял-Демократична Робітнича Партія (УСДРП)*. У кн.: *Енциклопедія українознавства;* словникова частина. — [Мюнхен], "Молоде життя", [1980], т. 9, с. 3398-3399. (Б, Н, У)

Кількаразові згадки про діяльність В-ка як лідера УСДРП перед революцією, в добу УЦРади й Директорії та на еміґрації.

3221. Зав'єнко. *Гріх*. Драма Винниченка. — "Український сурмач", Щипіорно, 25. III. 1923, ч. 47, с. 5-7. (У)

Більшість своєї обширної рецензії автор присвячує переказові змісту цієї Винниченкової драми й аналізі поодиноких ролей та їхнього виконання на виставі таборового театру в Щипіорні 18. III. 1923. Про саму ж п'єсу *Гріх* він зауважує тільки, що вона "відбиває вже знайомство автора з прийомами кінематографічної техніки" (тут рецензент подає кілька прикладів з п'єси), а "ідейний елемент п'єси полягає у визначенні, що слід розуміти під гріхом. Автор протиставить обивательське розуміння гріха з тим гріхом, що суспільство проробляє, абсолютно не вважаючи це за гріх". Усі ж п'єси В-ка "цікавлять суспільство не тільки українське, бо власне національного в них дуже мало, а взагалі інтернаціональне суспільство, бо проблеми, які трактує автор, мають загальнолюдське значення. Майстерне скомпонування, розуміння психології героїв і публічности, утворення відповідних ефектів — притягають увагу публіки, а часом навіть захоплюють її".

3222. *Закінчення друку "Щастя і конкордизм"*. — "Зоря", С.-Павльо, VII-IX. 1939, ч. 7-9, с. 29-30. (А)

З приводу закінчення в попередньому ч. "Зорі" друку Винниченкового *Щастя і конкордизму* редакція містить свою рецензію на цей твір. Оцінка твору високопозитивна. "*Щастя і конкордизм* — нова, сутонаціональна українська філософська система, яка не подібна ні до німецького геґельянства і ніцшеанства, ні до російського нігілізму і толстовства, ні тим більше до іраціоналізму Берґсона. Це вповні самостійний, новий, оригінальний й у високій мірі своєчасний і доцільний спосіб життя для сучасної людини, здезорієнтованої і переляканої божевільною оргією зла".

3223. *Закон*. — "Бюлетень ОДУМ", Нью-Йорк, 24. XII. 1950, ч. 3, с. 7. (Б)

Повідомлення про відкладення вистави Винниченкової п'єси *Закон*. "Її мав ставити театр російської драми в Нью-Йорку, але відклав до наступного сезону з причин переобтяження репертуару та відсутности артистів, які грали в цій п'єсі в Німеччині, а до Америки ще не приїхали".

3224. *З діяльности Винниченківської комісії УВАН*. — "Свобода", Джерсі Сіті, 5. X. 1984, ч. 191, с. 3. (Б, У)

Звітуючи про свою минулорічну діяльність, комісія вважає найбільшими досягненнями цієї діяльности: 1) закінчення праці В. Стельмашенка *Анотована*

бібліографія Володимира Винниченка; 2) вихід у світ 2-го тому *Щоденника* В-ка; 3) підготування до друку 3-го і 4-го томів цього *Щоденника*; 4) опрацювання англомовного каталогу архіву В-ка. На наступний рік заплянувано: 1) видати друком згадану бібліографію; 2) підготувати збірник матеріялів *Сучасники про Винниченка;* 3) закінчити каталогізацію листування В-ка; 4) опрацьовувати далі проблематику винниченкознавства й давати консультації дослідникам, що звертаються постійно до комісії.

Наприкінці подано список жертводавців на цю наукову й видавничу працю комісії.

3225. Зеркаль, Сава. *Зрада України в 1918–1920 роках.* Документи і факти (Бібліотека "Українського громадського слова", ч. 12). — Нью-Йорк, 1970. 191 с. (Б)

Згадки про політичну діяльність В-ка наприкінці 1918 і на початку 1919 рр.: в Українському Національному Союзі, у підготовці протигетьманського повстання, у створенні Директорії УНР та ін. Автор цитує заяву В-ка про його вихід з Директорії на вимогу французів і називає це виходом "в ім'я нашої державности".

3226. Зеров, М. *Українське письменство в 1918 році.* — ЛНВ, Київ, III. 1919, кн. 3, с. 331–344. (А)

У своєму широкому огляді української літератури за минулий рік автор приділяє чимало місця й уваги В-кові. "Найвидатнішими появами з обсягу драматичної творчости були без сумніву дві п'єси Винниченка: *Панна Мара* і *Між двох сил*". Проте рецензент не дає цим творам високої оцінки. Він уважає, що *Панна Мара* "не може рівнятися навіть з середніми творами Винниченка", бо змальовані в ній "вчинки й події слабо мотивовані психологічно". "Продуманіша й уважніше написана друга річ — *Між двох сил*" (с. 343).

3227. Зленко, Петро. *Чеські та словацькі переклади з українського красного письменства.* — "Наша культура", Варшава, VII. 1935, кн. 4, с. 240–243. (Б)

Поруч інших чеських перекладів з української літератури автор реєструє три твори В-ка: 1) *Lež (Брехня)* — вийшла в Празі 1920 року в перекладі М. Горбачевської. Того ж року вийшло і 2-е видання цієї драми; 2) *Černá pantera a bílý medvěd (Чорна Пантера і Білий Ведмідь)* у перекладі К. Краля (1922 р.); 3) *Anarchisté (Чесність з собою)* в перекладі Я. Ржегака (1922 р.).

3228. *З приводу "єдиного фронту".* — "Соціялістична думка", Прага, 21. VII. 1923, ч. 12, с. 1–3. (У)

Уже два роки тому група В-ка ставила гасло союзу всіх українських соціялістичних сил. Тепер "і Винниченко, і Шаповал кличуть до об'єднання українських політичних сил на еміґрації". "На жаль, ще й досі кандидати на політичне 'об'єднання' мають різко протилежні погляди на основні питання державного устрою України. Тому ми не можемо інакше як тільки скептично поставитися до проєктів про політичні союзи в сучасний момент".

3229. Кабайда, А. *Критика і критики.* — "Українське слово", Париж, 9. VI. 1985, ч. 2272, с. 2. (Б)

Автор обвинувачує В-ка в державній зраді. "Якщо взяти до уваги, що колишній голова Ради Міністрів УНР В. Винниченко після програної війни визнає суверенність Совєтської Української Республіки, то це таки можна кваліфікувати як державну зраду". Автор не подає жадної документації, коли і де В-ко визнав суверенність УРСР.

3230. Калинович, Іван. *Показчик до української соціялістичної і комуністичної літератури* (Бібліотека "Нової доби", ч. 20). — Відень, 1921. 110 с. (А)

У показнику зареєстровано чотири публіцистичні праці В-ка: *Відродження нації, Всесвітня революція, Політичні листи* і *Українська державність.* Подано теж короткі анотації до цих праць.

3231. Кастальський, Вітольд. *Андрій Річицький. Винниченко в літературі й політиці.* — "Зоря", Дніпропетровське, II. 1928, ч. 2. (А)

Позитивна рецензія на монографію А. Річицького про В-ка. "Книжка А. Річицького вливає багато ясности в питання творчости В. Винниченка і дає цілком безсумнівні напрямки, шляхи, як нам відноситися до неї. Написана рецензована праця просто, добірною мовою, і є видатним вкладом у нашу критичну літературу".

3232. Кедрин, Іван. *Юрій Дивнич-Лавріненко.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 6. III. 1985, ч. 43, с. 2-3. (Б, У)

Стаття з приводу 80-річчя Ю. Лавріненка. У ній згадка про В-ка: "Було б далеко легше накреслювати в повному світлі постать Володимира Винниченка, безумовно великого письменника, автора чудових оповідань, піонера у введенні гострої соціяльної моральної проблематики у своїх творах, — якби не було того його скоку вбік, коли видавав комуністичну 'Нову добу' у Відні і виписав пасквільні пóгані на Симона Петлюру у *Відродженні нації*".

3233. Кедрин, М. *Із недолі українського театру* (Міркування на самоті). — "Свобода", Львів, 24. XI. 1922, ч. 21, с. 4-5. (У)

На початку автор заявляє, що "важко пригадати собі виставу, яка по досконалості гри всіх артистів укупі з подиву гідною вмілістю режисера рівнялась би виставі Винниченкового *Гріху* на теперішній українській сцені у Львові". "Коли б наш театр виступив на Заході з *Гріхом*, то ансамбль у цій виставі здобув би славу не меншу від тріюмфів мандрівної трупи московського Художнього театру, що дивує чужинців виставами *На дні* Горького та *Вишневого саду* Чехова". Одначе, на жаль, на виставі *Гріху* половина залі світила пусткою".

3234. Ковалів, Петро. *Другий Український Військовий З'їзд у Києві.* — "Визвольний шлях", Лондон, VII-VIII. 1967, кн. 7-8, с. 909-913. (Б, У)

Автор твердить, що В-ко був противником творення української збройної сили: "На превеликий жаль, провід Другого Українського Військового З'їзду опинився не у військових, а в інтернаціональних руках. Захопили його члени II-го соціялістичного інтернаціоналу, з Винниченком на чолі. Винниченко не лише завзято вгамовував З'їзд, а ще й написав у своїй 'Робітничій газеті' кілька палких статтей проти організації українського війська, глузуючи одночасно з нашої минувшини й наших найкращих традицій". І далі: "Есдецька 'Робітнича

газета' вела запеклу боротьбу з 'мілітаризмом', талановитим пером Винниченка, як могла, обкидала військових найогиднішим болотом".

3235. *Конференція української соц.-дем. партії.* — "Вільне слово", Зальцведель 2. VI. 1917, ч. 44, с. 3-4. (У)

4. IV. 1917 в одній з авдиторій Київського університету В-ко відкрив конференцію Української Соціял-Демократичної Робітничої Партії. Подано хід нарад і тексти ухвалених резолюцій.

3236. Копач, Олександра. *Про жанр щоденників та Ольгу Кобилянську.* — "Сучасність", Мюнхен, XI. 1984, ч. 11, с. 58-60. (Б)

Про *Щоденники* О. Кобилянської і *Щоденник* В-ка. Авторка вказує на "широкий маштаб Винниченкових записів" у тому *Щоденнику*, перший том якого вийшов друком 1980 р. [Другий том Винниченкового *Щоденника* видано 1983 р.].

3237. Копилівський, М. *Соціял-демократи і військова справа 1917 року.* — "Визвольний шлях", Лондон, I. 1968, кн. 1, с. 5-16. (Б)

Автор обвинувачує, що "українська соціял-демократія в 1917 році заходилася коло військової справи із заздалегідь обміркованим злим і деструктивним наміром: *за всяку ціну не допустити до створення української армії.* Зокрема "Винниченко спрямував своє гостре перо проти спроб утворення зав'язків української армії".

3238. Коршнівський, А[нтін]. *Кротина робота.* — "Зоря", С.-Павльо, 13. I. 1938, ч. 2, с. 2-3. (У)

Автор обороняє В-ка від обвинувачення в "московському запроданстві", яке йому роблять деякі автори націоналістичних газет.

3239. Косик, Володимир. *Політика Франції щодо України* (Березень 1917-лютий 1918). — "Український історик", Нью-Йорк, 1979, ч. 1-4, с. 41-54. (Б)

У статті знаходимо історію інтерв'ю, яке В-ко дав у серпні 1917 року в Петрограді кореспондентові паризької газети "L'Intransigeant". Не зважаючи на те, що інтерв'ю було вже надруковане в перекладі в російській петербурзькій газеті "Речь", французька цензура зупинила його. Аж тоді, коли воно появилося в італійській пресі, французька цензура пропустила його до газети "L'Intransigeant". У статті подано зміст інтерв'ю та з'ясовано політичні ускладнення, які з цього приводу виринули для В-ка в Петрограді й у Києві.

Автор статті згадує також про зустріч у Києві 1917 року французького журналіста Жана Пелісьє з В-ком та іншими українськими державними діячами та про офіційне прийняття французького посла до УНР ген. Табуї в кабінеті В-ка в Києві.

3240. Костюк, Григорій. *Валеріян Підмогильний.* Післямова до кн.: *Місто* (с. 283-293). — Нью-Йорк, УВАН у США, 1954. 298 с. (У)

Аналізуючи творчість В. Підмогильного, автор ставить її у зв'язок з кількома письменниками, серед них і з В-ком. Зокрема зв'язане з В-ком у Підмогильного "зображення соціяльних, психологічних і біологічних контрастів у житті суспільства й окремої людини" та дитячий світ "у стилі Винниченкового

Федька-халамидника" (с. 289-290).

3241. Коцюбинський, Михайло. *Твори в шести томах.* — Київ, В-во Академії наук Української РСР, т. 6, с. 105-107, 117-119. (Б)

У двох листах до дружини автор згадує про конфлікт між В-ком і М. Ґорьким з приводу того, що Ґорький, як редактор московського ж. "Знание", звернувся до В-ка з проханням надіслати до цього ж. переклади Винниченкових творів для друку, але пізніше відмовився їх надрукувати. Коцюбинський не займає до цього конфлікту жадного становища, одначе редактори 6-го тому його творів твердять у своїх примітках до згаданих двох листів, що Ґорький не тільки не замовляв у В-ка перекладів, а "з ідейних міркувань не погодився на видання творів Винниченка в збірниках 'Знание' ", а згодом "не змінив свого попереднього рішення не друкувати його реакційну писанину" (пор. ч. 3177).

3242. Кошелівець, Іван. *Початки радянської літератури на Україні та перші її організації.* — "Сучасність", Мюнхен, V. 1984, ч. 5, с. 22-39. (Б)

Серед українських письменників, які, "бачачи в особі більшовиків ворожу силу, разом з діячами Української Народньої Республіки вийшли на еміґрацію", — автор згадує насамперед В-ка.

3243. Кошелівець, Іван. *Розмови в дорозі до себе.* Фраґменти спогадів та інше (Бібліотека Прологу і Сучасности, ч. 167). — [Мюнхен], Сучасність, 1985. 497 с. (П)

На с. 318-320 знаходимо спогад автора про відвідини 1957 року Винниченкового Закутка в місцевості Мужен у південній Франції, куди автор прибув разом з Володимиром Кубійовичем та його дружиною. Автор описує гостинну зустріч, яку тоді зготовила гостям вдова В-ка Розалія Яківна, змальовує садибу В-ка, його робочий кабінет тощо. Наприкінці автор зауважує, що "оселя Закуток має для нас значення своєрідної історичної пам'ятки, і гарно було б, якби вона такою збереглася, а добрі люди плекали її як український мистецький осередок на півдні Франції. Покищо це ще можливе до здійснення, але може бути запізно...".

3244. Кравченко, Кость. *Десятиліття театру ім. Франка.* — "Життя й революція", Київ, V. 1930, кн. 5, с. 168-182. (А)

Розглядаючи репертуар Театру ім. Франка в першому десятиріччі існування цього театру, автор вказує на те, що першою виставою "франківців" був *Гріх* В-ка. Театр подав цю виставу в психологічному пляні. "Далі йшли постави в тому ж пляні: *Чорна Пантера і Білий Ведмідь* та *Брехня* Винниченка" й ін. У сезоні 1928/29 театр поставив у Києві Винниченкову п'єсу *Над*, яку одначе "робітнича маса різко засудила".

3245. *"Критика" за миску сочевиці* (Відповідь "Новій Україні"). — "Нова культура", Львів, VIII. 1923, ч. 4, с. 75-77. (У)

Полеміка з М. Курахом з приводу його статті-рецензії п. н. *Нова культура* в ж. В-ка й М. Шаповала "Нова Україна" (Прага, 1923, ч. 7-8, с. 341-343). При цьому кількаразові згадки про В-ка й Шаповала, раз-у-раз з такими епітетами, як "покірні раби й приймаки европейської буржуазії", "чорносотенці", "продажні аґенти", "перевертні" і т. п.

3246. Курах, Михайло. *Митрополит Шептицький в Києві після повороту із заслання.* — "Вісті", Мюнхен, XII. 1962, ч. 108, с. 114–116. (Б)

Опис зустрічі з митрополитом А. Шептицьким, що її влаштувала УЦРада під кінець червня 1917 (точної дати не подано), коли митрополит, вертаючись із заслання, відвідав Київ. Після першої привітальної промови М. Грушевського виступив В-ко і привітав митрополита від імени першого уряду вільної України — Генерального Секретаріяту. "Винниченко підкреслив, що великою заслугою митрополита Шептицького перед українською нацією є те, що він у Галичині створив національно свідомі кадри духовенства, яке виконало дуже важливу ролю в освідомленні та організації галицько-українських пересічних мас. Тому висловив побажання, щоб зверхники нашої Церкви у відродженій Україні йшли слідами митрополита Шептицького і включилися в конкретну роботу при творенні Соборної та Незалежної Української Народньої Республіки".

3247. Лакиза, Іван. *На літературознавчому фронті* (Нотатки). — "Літературний архів", Харків, 1931, кн. 3, с. 3–15. (Б)

Автор обвинувачує низку українських учених (С. Єфремова, А. Шамрая й ін.), що вони у своїх працях ідуть за буржуазним ідеалістичним літературознавством усупереч марксистській методі. Наприкінці автор кається за свої власні помилки та антимарксистську тенденцію в деяких своїх літературознавчих роботах: "Така тенденція особливо яскраво позначалася, коли я брався до тем сучасної літератури. Конкретизувалася вона в примиренському ставленні до *Соняшної машини* В. Винниченка, до *Смерти* Б. Антоненка-Давидовича, до *Міста* В. Підмогильного, як до творів органічно чужих ідеології пролетаріяту".

3248. Левадин, Іван. *Український театр під проводом М. Орла-Степняка в Станиславові.* — "Театральне мистецтво", Львів, X-XII. 1924, вип. 4, с. 30–32. (Н)

Рецензія на виставу Винниченкової п'єси *Молода кров* у Станиславові 13. XI. 1924. Рецензент дає п'єсі позитивну оцінку: "Здорова, зерниста, повна тонкої психології та життєвої мудрости комедія-сатира". Переказавши зміст п'єси, рецензент розглядає її сценічне виконання та гру поодиноких акторів.

3249. Ледянський, С. [псевд. Сергія Кокота]. *З приводу листа д-ра Юл. Мовчана до редактора "Державницької думки".* — "Державницька думка", Філядельфія, 1952, ч. 6, с. 59–64. (А)

Відповідаючи на листа Юл. Мовчана (див. ч. 3264), С. Ледянський пояснює неґативне ставлення "Державницької думки" до В-ка й Петлюри тим, що "названі вище особи і не названі тут, але що до цього табору належать, є прямими виновниками розгрому України більшовицькою Росією. Це вони і тільки вони вирвали владу у Гетьмана Павла Скоропадського, що мав усі дані втримати її в руках, і передали її (одні вільно, а другі невільно) московським більшовикам". Автор уважає, що "великими державними мужами були гетьмани Б. Хмельницький і Іван Мазепа. Стверджуємо, що для своєї доби кожен з них був таким самим велетнем, як для нашої доби Гетьман Павло Скоропадський" (написання слова *гетьмани* малою буквою, а *Гетьман* великою — С. Ледянського). Акт федерації Скоропадського з Росією 14. XI. 1918 автор уважає "тактичним кроком" гетьмана. Натомість "всі соціялісти наші вкупі з демократами різних мастей це домовина Української Державности тепер і на майбутнє.

Спасіння Української Державности у відродженні традиційности, консерватизму і пошані до єдиного авторитету".

3250. Лозинський, Михайло. *Галичина в рр. 1918–1920.* — Відень, [Український Соціологічний Інститут], 1922. 228 с. (Б)

Інформації про політичну діяльність В-ка, напр., про його підготовку до протигетьманського повстання, створення Директорії, акт з'єднання українських земель, пізніші переговори з угорським диктатором Бела Куном та ін. Ставлення автора до В-ка позитивне. Він уважає, що "Директорія після уступлення Винниченка ввійшла в стадію занепаду".

3251. Луців, Лука. *Про нові видання.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 10. I. 1975, ч. 6, с. 2. (Б, У)

Рецензуючи 5-ий збірник Об'єднання Українських Письменників "Слово", Л. Луців розглядає також надруковану там статтю Лариси Залеської-Онишкевич *Пророк — остання драма Володимира Винниченка* (див. ч. 2426). Авторка твердить, що В-ко ще в 1929 році передбачив модні нещодавно в Америці ідеї всесвітньої любови, пацифізму, роззброєння країн тощо. До цих авторчиних тверджень рецензент зауважує: "Але авторка не хоче знати того, що отой 'пацифізм' і 'всесвітню любов' ширили прихильники комунізму між буржуазними державами і ні словом не згадували про те, яка 'всесвітня любов' існує в комуністичних країнах".

3252. Лютай, Демко. *Український літературний рух в 1916 році* (Замість бібліографічного огляду), — "Шляхи", Львів, III-IV. 1917, зш. 3-4, с. 153-163. (У)

Автор з'ясовує український літературний процес у 1916 році й зупиняється також на творчості В-ка: "Мало що нового приніс нам минулий рік у балянсі творчости Володимира Винниченка, хоч він певно творив на протязі того часу — тільки наслідком звісних заборон і перепон не видавав нічого українською мовою". Лише за кордоном появилися передруки декількох Винниченкових оповідань (*На пристані, Хома Прядка* й ін.).

3253. Майстренко, Іван. *Українська комуністична партія — УКП (Укапісти).* — "Сучасність", Мюнхен, V. 1985, ч. 5, с. 66-76. (Б)

Згадки про перебування В-ка в Харкові 1920 р. та його взаємини з тамтешніми укапістами, також про його літературні твори *Чесність з собою, Соняшна машина* тощо.

3254. М[аланюк], Євген. *"Брехня" Винниченка.* — "Український сурмач", Щипіорно-Каліш, 23. XI. 1922, ч. 40, с. 8. (У)

Позитивна рецензія на виставу Винниченкової п'єси *Брехня* в таборі інтернованих вояків армії УНР у Каліші. "Спектакль цей можна визнати як найбільше досягнення акторів трупи ім. Садовського на протязі останнього півроку".

3255. М[аланюк], Євген. *Молода кров;* п'єса на 4 дії Володимира Винниченка. — "Український сурмач", Щипіорно-Каліш, 27. VIII. 1922, ч. 29, с. 7-8. (У)

Рецензент дає неґативну оцінку як самій п'єсі, так і її виконанню на сцені таборового театру ім. Садовського. На його думку, літературні і сценічні вартості п'єси "більш ніж двозначні". "Занадто яскравий реалізм, а вірніше фотографічний натуралізм вихоплених шматків побутової дійсности, які ані перетворені автором в артистичну форму, ані зігріті теплом акторського [авторського — ?] почуття, не прочуті ним і не продумані, — роблять далеко не артистичне, ба навіть і не літературне враження". Розглянувши наприкінці виконання поодиноких ролей, рецензент приходить до висновку, що й актори не виконали як слід свого завдання.

3256. Маланюк, Євген. "*Нова Україна*", чч. 1–2 і 3, 1923. Прага–Берлін. — "Український сурмач", Щипіорно–Каліш, 27. V. 1923, ч. 53, с. 6–7. (У)

Спочатку рецензент гостро критикує надруковану в 1-му ч. "Нової України" політичну статтю В-ка *Єдиний революційно-демократичний національний фронт* (див. ч. 514). Далі рецензент розглядає літературні матеріяли "Нової України" і пише про надруковані там дві п'єси В-ка: *Гріх і Закон:* "Дивний консерватизм панує в творчості цього так революційного письменника! Стільки часу стояти майже на чолі української революції, стільки передбачити і (певно) пережити, і в літо 1922 залишатися все в тім же вузькім, давно знайомім колі 'сексуальних', 'полових', давно оспіваних Арцибашевим і Каменським 'проблем' — це впрост незвичайна, подиву гідна духова закам'янілість". У 3-му ч. "Нової України" надруковано "рецензію на московський переклад однієї з книжок В. Винниченка" [*Талісман*]. У своїй передмові до цього перекладу В-ко заявляє, що "я не був і не можу бути російським письменником, бо я не росіянин, а українець і завжди писав і пишу тільки по-українському". На думку рецензента, "вже сама можливість 'питання', хто такий Винниченко — чи український чи московський письменник, самий факт написання такої передмови з 'протестом' проти 'леґенди' — залишають якийсь недобрий присмак". Рецензент підсумовує, що "В. Винниченко, при об'єктивно сильних письменницьких даних, — залишається десь поза межами української літератури".

У постскриптумі до своєї рецензії Є. Маланюк подає коротко свої враження від 4-го ч. "Нової України". Про В-ка: "Друга половина *Закону* В. Винниченка робить значно більш приємне враження, ніж перша. Кінець п'єси зовсім нешабльоновий і несподіваний, а в тім — психологічно досконалий".

3257. Мамонтов, Я[ків]. *Народня театральна бібліотека.* — "Книга", Харків, XII. 1923, ч. 4, с. 40–41. (Б)

Серед інших видань "Народньої театральної бібліотеки" автор рецензує п'єсу на 5 дій *Голота*, яку за Винниченковою повістю інсценізувала Л. Дмитрова. Рецензія в загальному позитивна, одначе рецензент вказує також на деякі недоліки і пропонує їх виправлення. "Тоді п'єса Л. Дмитрової буде цілком репертуарною, бо з боку мови й драматичного діялогу вона написана добре. Саму ж думку використання для театру літературних творів, близьких до сучасности, треба вітати й ширити".

3258. Мандрика, М[икита]. *Дещо за роки 1917–1918.* — "Український історик", Нью-Йорк, 1977, ч. 3–4, с. 75–82. (Б)

Згадки про В-ка: його діяльність в УЦРаді, поїздки до Петрограду на переговори з російським Тимчасовим урядом тощо.

3259. М. Б. *Записки.* "Новый журнал для всех". — "Неділя", Львів, 19. II. 1912, ч. 7,

с. 8. (Б)

Російський місячний "Новый журнал для всех" (С.-Петербург, 1911, ч. 1) надрукував дуже прихильну рецензію на Винниченкові оповідання, що вийшли в російському перекладі п. н. *Рассказы* (Москва, в-во "Антик", 1911). У рецензії сказано, м. ін.: "В його [В-ка] особі безперечно маємо 'недюжинного', самостійного письменника, якого творчість заслуговує на найбільшу увагу. По темпераменті, романтичнім укладі та м'якій іронії він є типовим українцем. Глибоко відбився на Винниченкові вплив рідної письменникові України".
У 10-ій кн. того ж. знаходимо рецензію на другу збірку оповідань В-ка *Рассказы* (Московское кн-издво, 1911), у якій сказано, що ці Винниченкові оповідання належать до "найбільш блискучої творчости письменника", вони "принадні, кольоритні", "непорівняно чарівні", у них "майстерство Винниченка сягає найвищого ступеня" і т. ін.

3260. Микитенко, І[ван]. *Невідкладні завдання перебудови роботи ВУСПП.* Доповідь на 2 поширеному пленумі Ради ВУСПП. — "Гарт", Харків, V-VI. 1932, ч. 5-6, с. 154-181. (А)

Доповідач критикує повість В-ка *Голота* за "погану конструкцію фрази", "невдало поставлене слово" тощо.

3261. Мицюк, О[лександер]. *Самостійність України та жидівство.* — "Розбудова нації", Прага, III-IV. 1933, ч. 3-4, с. 75-87. (Б)

Цитати з Винниченкової статті *Єврейське питання на Україні* (див. ч. 513), в якій В-ко з'ясовує антижидівські погроми в Україні в 1917-1919 рр.

3262. Міршук, Данило. *Щоденник В. Винниченка. Том другий.* — "Нові дні", Торонто, I. 1985, ч. 419, с. 32-36. (Б, У)

Автор написав раніше рецензію на 1-ий том Винниченкового *Щоденника* (див. ч. 2608). Тут він подає рецензію на 2-ий том, який охоплює роки 1921-1925, коли В-ко перебував на еміґрації в Чехо-Словаччині, Німеччині та Франції. У цьому 2-му томі В-ко "описав особисті переживання, труднощі життя, суперечки, а також різні типи людей з політичних, мистецьких, наукових, громадських і воєнних організацій". Автор з'ясовує головні проблеми, якими займався В-ко в ті роки, і підкреслює, що в той час "В. Винниченко закликав створити єдиний фронт для виступів у світі і зокрема проти більшовизму, але не всі діячі партій підтримали цю ідею". Наприкінці автор підсумовує: "З двох томів *Щоденника"* ще не можна дати правильну оцінку про Винниченка політика й людину. Сподіваємося побачити наступні томи *Щоденника*, в яких Винниченко напевно залишив для української й загальнолюдської історії цікаві й повчальні думки".

3263. М. М. *Еміґрантські журнали* — "Заграва", Львів, 1. IV. 1923, ч. 1, с. 13-15. (Б)

З-поміж нових українських еміґраційних журналів рецензент зупиняється насамперед і найдовше на 1-му ч. празької "Нової України", точніше, лише на друкованій там Винниченковій програмовій статті *Єдиний революційно-демократичний національний фронт* (див. ч. 514) і дає їй спочатку позитивну оцінку: "З цілою силою свого полемічного таланту вдаряє автор у більшовиків і незбитими арґументами виказує, що Радянська Україна це фікція, що Союз Соціялістичних Республік це комедія, за якою криється

дійсність: єдіная неделімая Росія". Одначе далі рецензент висловлює і неґативні зауваження, головно про те, що В-ко закликає творити єдиний національний фронт, але виключає з того фронту не тільки комуністів, а й гетьманців та петлюрівців, обмежуючись тільки до соціялістів. Також щодо Винниченкової концепції про "визволення українського народу від національного й політичного гніту московської деспотичної окупації" рецензент зауважує: "Як бачимо, говориться лише про визволення з-під московської окупації, про інші окупації чомусь не згадується".

3264. Мовчан, Юл. *Відкритий лист до В. Ш. Пана Редактора "Державницької думки" С. Ледянського.* — "Державницька думка", Філядельфія, 1952, ч. 6, с. 54-59. (А)

На початку автор стверджує, що "Державницька думка" пише багато про В-ка, одначе "все це в неґативних, чорних фарбах. Жадного слова нема ніде про те, що та людина, можливо, таки щось і доброго, позитивного зробила для свого народу". Автор признає, що В-ко робив помилки у своїй політичній діяльності, і осуджує зокрема Винниченкові переговори з більшовиками. "Одначе, в такій же мірі я є також далекий від того, щоб і применшувати ту колосальну ролю, яку відіграла ця людина в загальному комплексі нашого новітнього національного відродження. І то навіть не тільки тому, що В. Винниченко був одним з найвидатніших наших письменників, і тому ім'я його — чи подобається те комусь, чи ні — записане золотими буквами до історії нашої літератури. Багато для української справи зробив Винниченко також як політично-державний діяч". Далі автор піддає неґативній критиці політичну діяльність гетьмана П. Скоропадського, зокрема його акт федерації з Росією 14. XI. 1918. Наприкінці автор звертається до С. Ледянського із закликом припинити внутрішньогрупові сварки, а звернути головну свою увагу на боротьбу з найбільшим нашим ворогом — московським імперіялізмом. (Див. також ч. 3249).

3265. Мороз, З[ахар]. *З минулого українського театру.* У кн.: *В боротьбі за реалізм* (с. 254-287). Дослідження з історії української літератури. — Київ, "Дніпро", 1966. 346 с. (Б)

Переклад на українську мову передмови того ж автора до кн.: Марьяненко, И. *Прошлое украинского театра* (див. ч. 3344).

3266. Назарук, Осип. *Слово до українських людей доброї волі.* У відповідь українським націоналістам. — "Нація в поході", Берлін, 25. IX. 1940, ч. 13/14, с. 1-49. (Б)

Полеміка з М. Ростовцем, автором статті *Скоропадський і скоропадчуки* ("Українське слово", Париж, 1939, ч. 314). Обороняючи гетьмана П. Скоропадського від обвинувачення, що він був противником відокремлення України від Росії, автор заявляє: "Ні Українська Центральна Рада не хотіла роз'єднання з Росією, ні Директорія. Отже, коли це правда, що Гетьман Павло болів душею з приводу роз'єднання Росії, то чому ж він мав бути виїмком між усіми українцями над Дніпром, коли ні Грушевський, ні члени Центральної Ради не хотіли роз'єднання, і коли Петлюра та Винниченко потайки порозумівалися з Москвою, отже були з'єднані з нею душами" (с. 21).

3267. Наш, Гр. [псевд. Никифора Григорієва]. *Петлюрівщина.* — "Нова Україна", Прага, V. 1925, ч. 1, с. 3-26. (А)

Стаття проти С. Петлюри і його союзників у Директорії УНР. "Першою перемогою петлюрівщини був вихід з Директорії В. Винниченка, єдиної особи, що могла робити й робила серйозний опір персональним претенсіям С. Петлюри. Скориставшись вимогою 'одеської антанти' усунути В. Винниченка й С. Петлюру, петлюрівці відіпхнули першого, щоб його ціною врятувати й скріпити другого, підкреслюючи, що останній не з Винниченком: зовсім 'благонадійна людина' " (с. 9).

3268. Овчаров, Г. *"Визволення" Ол. Копиленка.* — "Критика", Харків, VII-VIII. 1930, ч. 7-8, с. 64-89. (А)

Неґативна оцінка роману Ол. Копиленка *Визволення*. Головний герой цього твору винахідник Сава "надто нагадує Рудольфа Штора — винахідника соняшної машини з відомого твору Винниченка за тією ж назвою. Можна було б навести кілька порівнянь, які ствердили б, що психологічні окреслення типу винахідника та його стимулів і в Копиленка і у Винниченка майже подібні, але з тою лише різницею, що Винниченко принаймні не насмілився свого винахідника видавати за винахідника пролетарського" (с. 73).

3269. Овчаров, Г. *Проти міщанських вихваток у літературі* (З приводу "Аванґарду"). — "Критика", Харків, I. 1930, ч. 1, с. 9-29. (А)

Критикуючи харківський журнал "Аванґард", рецензент кількаразово закидає одному з авторів цього журналу, І. Сенченкові, наслідування В-ка, напр.: І. Сенченко "розвиває ті думки про ідеальний суспільний лад, з якими ми не так давно мали можливість знайомитися у Винниченковій *Соняшній машині"*; "фантазії про соціяльне перебудування суспільства в Сенченка далеко не сягають і є просте повторення думок Труди з Винниченкової *Соняшної машини"*; "Сенченко промовляє списаними у Винниченка рядками".

3270. О. З. *Про так звану "партійність літератури".* — "Вперед", Мюнхен, IX. 1954, ч. 9, с. 7. (Б)

Автор полемізує з обов'язуючою в СРСР офіційною тезою про "партійність літератури" і наводить як приклад творчість В-ка: "Винниченко боровся навіть за радянську владу, але за незалежну від Росії. Його таке, наприклад, оповідання, як *Федько-халамидник*, більш пролетарське, ніж ціла творчість Ґорького, але знову ж Винниченко заборонений, бо не з тої партії".

3271. *Пацифікація.* — "Заграва", Львів, 15. III. 1924, ч. 6, с. 87-89. (Б)

Непідписана стаття стверджує, що українська інтеліґенція політично демобілізується і скочується "поволі в пропасть пацифікації". Стаття реєструє декілька таких пацифікаційних проявів, як ось: "Промова Винниченка. Радить в ній годитися з Совітами (аж поки вони не впадуть), бо вони ж 'найкраще захищають наші національні інтереси'. Найкраще в порівнянні з ким? З реакцією, з монархізмом. Нехай! Але що ж ці слова значать? — Те, що Винниченко на разі (о, певно на разі) зрікається боротьби за незалежність і шукає, який з окупаційних режимів Росії кращий. Так говорить провідник революційної колись соціял-демократії, а вторує йому М. Шаповал і М. Грушевський, провідники революційної колись УПСР". У статті не подано ні дати, ні місця промови В-ка, ані джерела, звідки взято цитату з тієї промови.

3272. П. Б. *Українська еміґрація в Німеччині.* — "Трибуна України", Варшава, IV-V.

1923, ч. 2-3, с. 39-46. (Б)

Дві п'єси В-ка — *Брехня* та *Чорна Пантера і Білий Ведмідь* були перекладені на німецьку мову й ставлені в німецьких театрах. "Першу п'єсу ставлено дотепер у Ляйпціґу, Нюрнберзі й у Мюнхені, другу в Берліні на німецькій і на російській сценах. Перша п'єса стрінулася з прихильною оцінкою критики, а її виставу в Мюнхені критика зачислила до найкращих вистав того театру за останні роки. Після того мюнхенський театр виставляв *Брехню* на своїх гостинних виступах у Цюріху. *Чорна Пантера* була крім того сфільмована німецьким фільмовим підприємством 'Декляфільм' і була показувана із значним успіхом у німецьких кінотеатрах".

3273. *Переговори російського правительства з представниками У.Ц.Ради.* — "Вільне слово", Зальцведель, 18. VIII. 1917, ч. 66, с. 3. (У)

Салтиков, віцеміністер внутрішніх справ російського Тимчасового уряду, викликав телеграфічно В-ка й запросив його прибути з усім Генеральним Секретаріятом до Петрограду на переговори з Тимчасовим урядом.

3274. Передерій, В. *Українська революційно-демократична естетика* (Кінець XIX — початок XX століть). — Київ, В-во Київського університету, 1964. 234 с. (Б)

Неґативні оцінки Винниченкової літературної творчости. Також про те, що "за спогадами Квітки, чоловіка Лесі Українки, *Оргія* написана в час, коли поетесу запросили співробітничати у журналі 'Дзвін', марксистським на словах і соціял-шовіністичним на ділі. Леся Українка рішуче відмовилась від участи в такому журналі, де виступав націоналіст Винниченко" (с. 151; пор. ч. 2189). Автор твердить, що "на противагу українським буржуазно-націоналістичним письменникам, які ідеалізували минуле й сучасне України, Леся Українка, Павло Грабовський, Михайло Коцюбинський, Панас Мирний зняли націоналістичну маску з українського суспільства, яку наділи на нього барвінські, куліші, кониські, винниченки, і показали непримиримість клясових інтересів на Україні" (с. 162). Автор згадує також про листа М. Коцюбинського у справі конфлікту між В-ком і М. Ґорьким (с. 195; див. також ч. 3177, 3241).

3275. *Перше спільне засідання.* — "Вільне слово", Зальцведель, 1. VIII. 1917, ч. 61, с. 4-5. (У)

Після корабельної прогулянки по Дніпрі (див. ч. 1032) відбулося в Києві спільне засідання представників українських і російських організацій. Від українців виступили з промовами М. Грушевський і В-ко. Під час дискусії дійшло до гострого обміну слів між В-ком і росіянином Балабановим. Подано хід цієї суперечки.

3276. П-ий, А. *"Четвертий Універсал".* — "Визволення", Відень, II. 1923, ч. 1, с. 46-51. (У)

Про відчитання 4-го Універсалу УЦРади 22. I. 1918 в київському Педагогічному музею. Згадки про В-ка, напр.: "Ось на трибуні голова Ради Народніх Міністрів, молодий, стрункий Винниченко. Надхненно, помалу говорить він про радість, що охоплює його серце тепер, коли ми, українці, маємо право, маємо можливість провести в себе соціяльно-економічні реформи, забезпечити гарну долю робітникам і селянству, організувати царство праці. 'У нас, на Україні, всі

трудящі можуть бути щасливими', — з вірою закінчує він свою промову".

3277. Підгайний, Д. *Звітне віче в Детройті.* — "Правда", Вінніпеґ, 16. IX. 1936, ч. 28, с. 5. (А)

Згадка про те, що Федерація українських робітничо-фармерських організацій робитиме заходи, щоб "спровадити відомого українського письменника В. Винниченка до Америки й Канади для виголошення лекцій".

3278. Підгайний, Леонід. *Л. Смілянський. Робітництво в українській літературі. І. Нечуй-Левицький та І. Франко.* Критичний огляд. ДВУ, 1930. — "Життя й революція", Київ, VI. 1930, кн. 6, с. 210-212. (А)

Л. Смілянський присвятив свою критичну розвідку дослідженню проблеми робітництва в творчості І. Нечуя-Левицького й І. Франка. Рецензент оцінює позитивно цю працю Л. Смілянського, одначе підкреслює, що "зовсім уже недозволенне і з погляду теми і з погляду суцільности нарису те, що автор не взяв ще й Винниченка. Це велика прогалина, що справляє враження недоробленості в розвідці".

3279. Піснячевський, Віктор. *Без перспективи.* — "Воля", Відень, 25. VI. 1920, т. 2, ч. 10, с. 393-395. (Б)

Стаття проти провідних діячів української революції, зокрема проти В-ка і М. Грушевського, сповнена глузливих зауважень, напр.: "Попереду 'святий' Винниченко, 'святий' Вітик, 'святий Онуфрій' — Грушевський. А десь там внизу коло п'ят у них маленьке ледве помітне народнє діло" і т. п.

3280. П. *Нова громада.* — "Книга", Харків, V-VII. 1923, ч. 3, с. 21. (Б)

Позитивна рецензія на перше ч. українського журналу "Нова громада", що почав виходити 1923 року у Відні під ред. Семена Вітика. Зокрема хвалить рецензент головну лінію нового журналу, а саме підтримку для СРСР і заклики до українських еміґрантів повертатися додому. "Таким чином бачимо перед очима перший крик українських 'поворотців' — додому! Крик, що покриває собою гадюче шипіння викинутого за борт революції Винниченка в його 'Новій Україні', що стала достойною переємницею 'Рідного краю' з його бульварним жарґоном провокаторів і шпигунів".

3281. *Поет політиком.* — "Український молот" (Однодніївка), Перемишль, 31. X. 1920, с. 1. (У)

Редакційна стаття з приводу повернення В-ка з поїздки на Україну 1920 року. Приїхавши до Карлсбаду, В-ко оповідає, що "ніякої самостійности України нема і бути не може, бо москаль, який би він не був по політично-соціяльним переконанням, зостається брутальним, диким, азіятським деспотом-централістом, з яким ні до якого порозуміння дійти не можна. Він вимагає повного зречення від своєї індивідуальности, повної підлеглости і нівеліровки, а національні українські почуття вважає 'буржуазними предразсудками'".

Автор статті дає неґативну оцінку Винниченковій політичній діяльності: "Винниченко показав себе провідником незрячим. Він фантаст, а не політик" і "Винниченко повинен бодай тепер прийти до свідомости, що він як поет більше принесе користи своєму народові, ніж як політичний провідник".

3282. Поліщук, Валеріян. *Розквіт української літератури.* — "Авангард", Харків, 1929, с. 63. (А)

Автор зараховує В-ка до найбільших українських письменників, які "переступили межі своєї доби" і "можуть стати поряд кращих письменників світової літератури".

3283. *Проголошення самостійности.* — "Вільне слово", Зальцведель, 13. II. 1918, ч. 13, с. 2. (У)

22. I. 1918 на засіданні УЦРади проголошено самостійність України. Подано зміст промов М. Грушевського й В-ка з цього приводу. В-ко заявив, м. ін.: "Демократія наша боролася успішно з ворогами й надіємося, що вона й далі буде з таким самим успіхом іти проти всякого ворога. І ніякі вороги нашої держави, нашого національного й соціяльного відродження не можуть здержати нас на цім шляху".

3284. *Про погроми на Україні.* — "Робітник", Нью-Йорк, 16. IX. 1919, ч. 70, с. 1. (Б)

На думку редакції, уряд Директорії УНР не був у силі припинити протижидівські погроми в Україні головно тому, що його члени були розсварені. В-ко був за порозуміння з більшовиками, а Петлюра шукав союзу із західніми альянтами.

3285. Прохода, Василь. *Симон Петлюра.* — [Новий Ульм], б. в., 1968. 51 с. (У)

Автор брошури про С. Петлюру висловлює низку неґативних зауважень про політичну діяльність В-ка в 1917-1919 рр., наприклад, про те, що В-ко дотримувався більше " 'чесности з собою' та почасти з марксизмом, занедбавши чесність з українським національним ідеалом", що В-ко, вийшовши з Директорії, "залишив поле бою" і т. ін.

3286. Прохода, Василь. *Уваги до праці д-ра Матвія Стахова "Україна в добі Директорії УНР".* — "Український історик", Нью-Йорк, 1967, ч. 1-2, с. 91-102. (Б)

Рецензент критикує політичну діяльність В-ка того часу: "Повстання [проти гетьмана П. Скоропадського] набрало відразу форм анархічної отаманії. Очолили цю отаманію Микита Шаповал і Володимир Винниченко та генерал Михайло Осецький; "Шаповал, Винниченко й Осецький були першими отаманами, які нехтували авторитет Української Центральної Ради та першого Президента УНР професора Михайла Грушевського"; "Лідер українських с.-д. Винниченко був марксистом лише в своїй уяві, діючи під впливом часових емоцій без розумової розважности" й т. п.

3287. *Процес.* — "Тризуб", надзвичайне щоденне видання, Париж, 19-31. X. 1927, ч. 1-8. (А)

Під час судового процесу С. Шварцбарда, убивника С. Петлюри, вийшло 8 чисел надзвичайного щоденного видання петлюрівського органу "Тризуб", у яких редакція подає докладне звідомлення з кожного дня процесу. У цьому виданні кількаразово згадано про В-ка, який був присутній в залі суду і якого прізвище

не раз згадувалося в ході процесу. Своє вороже ставлення до В-ка редакція виявила такими епітетами на його адресу, як "ренегат", "запроданець", "зрадник" та ін. Одначе ніде в звідомленні нема згадки про те, що на процесі В-ко виступив як свідок в обороні Шварцбарда проти С. Петлюри. Навпаки, у цьому надзвичайному виданні (ч. 7, с. 1) написано, що В-ко "був спочатку у списку прокурора", але на 7-му засіданні суду 25. X. 1927 адвокати обидвох сторін (родини С. Петлюри і Шварцбарда), щоб скоротити процес, погодилися відмовитись від усіх дальших свідків, тобто і від В-ка. (Див. також ч. 2268).

3288. Пундій, Павло. *У світлу пам'ять патріота д-ра П. Синенького.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 18. IX. 1984, ч. 178, с. 4. (Б)

Некролог. У ньому згадка про те, що за студентських років П. Синенький заснував у 1920-их рр. у Галичині аматорський театральний гурток. Цей гурток "досягнув такого рівня, що ставив тоді навіть п'єсу В. Винниченка *Між двох сил*, з якою їздив по сусідніх містечках і селах".

3289. Ревуцький, Валеріян. *Нескорені березільці. Йосип Гірняк і Олімпія Добровольська.* — Нью-Йорк, Об'єднання Українських Письменників "Слово", 1985. 201 с. (П)

У книжці розсіяні згадки про В-ка та його драматургію, як ось про виступ О. Добровольської в прапрем'єрі Винниченкової драми *Гріх*, яку сам драматург передав для вистави київському Молодому театрові. Після вистави В-ко висловився схвально про цей виступ О. Добровольської. У тій же драмі в Театрі ім. Франка Й. Гірняк виконував аж три ролі. У репертуарі Театру ім. Франка йшли майже всі п'єси В-ка. Крім О. Добровольської і Й. Гірняка, згадки про інших акторів, що виступали в п'єсах В-ка, напр., Наталя Левицька в *Законі*, Амвросій Бучма, про якого Й. Гірняк писав, що "післяреволюційний театр не знав кращого, ніж Бучма, виконавця характерних образів у драмах В. Винниченка" (с. 137). У книжці вміщено, поруч інших, також фотографії О. Добровольної в її ролях у Винниченкових п'єсах *Чорна Пантера і Білий Ведмідь, Гріх, Панна Мара.*

3290. Р. М. *Генеральний Секретаріят Української Центральної Ради.* У кн.: *Енциклопедія українознавства;* словникова частина. — [Мюнхен], "Молоде життя", [1955], т. 1, с. 361-362. (Б, Н, У)

Подано склад усіх чотирьох урядів (Ген. Секретаріятів) між 1 і 4 Універсалами під головуванням В-ка. Згадки про декларацію В-ка від 9. VII. 1917, в якій окреслено ролю Ген. Секретаріяту як органу влади, і про програмову заяву В-ка від 10. X. 1917, яка ставила завдання об'єднати всю українську землю й увесь український народ.

3291. Р. М. *Рада Народніх Міністрів УНР.* У кн.: *Енциклопедія українознавства;* словникова частина. — [Мюнхен], "Молоде життя", [1973], т. 7, с. 2438-2439. (Б, Н, У)

Про склад створеного 4-им Універсалом першого кабінету міністрів УНР під головуванням В-ка. У наслідок унутрішньої кризи в партіях УСДРП і УПСР, В-ко подався до димісії 30. I. 1918.

3292. *Робота секцій і комісій.* — "Бюлетень" Української Вільної Академії Наук у США, Нью-Йорк, V. 1952, ч. 4, с. 7. (А)

17. IV. 1952 Постійна комісія для охорони літературної, публіцистичної і малярської спадщини В. Винниченка відбула засідання. Заслухано доповідей-звітів В. Чапленка й Г. Костюка. Ухвалено видати роман В-ка *Слово за тобою, Сталіне,* збірник пам'яті В-ка, влаштувати вечір вшанування В-ка, організувати виставку картин В-ка й ін.

3293. Рожка, Осип. *60 років тому Москва знищила Миколу Міхновського.* — "Вісник", Нью-Йорк, V. 1984, ч. 5, с. 2-6. (Б)

Неґативні зауваження про В-ка й українських соціялістів, напр.: "Одним із великих успіхів Миколи Міхновського було звільнення Митрополита Андрея Шептицького з московського заслання. Цей вчинок використав проти нього підступний Вол. Винниченко, який ненавидів віру і Церкву" (с. 4). Автор не подає джерел на доказ своїх обвинувачень (пор. також чч. 2525, 3203).

3294. Роніс, О. *З життя нашої організації в Празі.* — "Життя", Прага, IV. 1924, ч. 1, с. 33-37. (У)

Про доповідь В-ка 11. II. 1924 в Празі п. н. *Внутрішнє становище в Росії й на Україні та єдиний український революційно-демократичний національний фронт* (див. також чч. 519, 1473, 1484).

3295. Рубач, М. А. [псевд. Михайла Рубановича]. *Буржуазно-куркульська націоналістична ідеологія під машкарою демократії "трудового народу"* (Соціяльно-політичні погляди М. С. Грушевського). — "Червоний шлях", Харків, V-VI. 1932, ч. 5-6, с. 115-135. (Б)

Обвинувачуючи М. Грушевського у створенні "теорії безбуржуазности української нації", автор зауважує, що на авторство цієї теорії претендує також В-ко, який у своїй брошурі *Поворот на Україну* пише, що він "вперше в 1917 році виставив цю тезу і на ній базував напрямок нашої політики". Одначе М. Рубач переконаний, що справжнім автором цієї теорії є таки М. Грушевський, але при цьому підкреслює, що "ця цитата важлива з іншого боку. Тут колишній голова уряду Ц. Ради В. Винниченко прямо і недвозначно зазначає, що на цій теорії 'базувався напрямок нашої політики' " (с. 123).

3296. *РУП — Революційна Українська Партія.* У кн.: *Енциклопедія українознавства*; словникова частина. — [Мюнхен], "Молоде життя", [1973], т. 7, с. 2641-2642. (Б, Н, У)

Згадки про участь В-ка в Закордонному Комітеті РУП у Львові та про його писання у в-ві РУП "Бібліотечка селянина".

3297. *Свято 5-літньої річниці самостійности Української Народньої Республіки в Празі.* — "Український сурмач", Щипіорно, 14. II. 1923, ч. 45, с. 6-7. (У)

Свято влаштувала 22. I. 1923 празька закордонна група с.р.-ів. У своїй відкривній промові М. Шаповал привітав присутнього на святі "тодішнього голову Генерального Секретаріяту й одного з авторів Універсалу В. К. Винниченка, на що зібрані відповіли грімкими і довгими оплесками. В. К. Винниченко, забираючи слово, перш усього висловив свій жаль, що українські соціялісти зустрічають це свято не в своєму Києві, а на чужині. Опісля вказав на причини проголошення самостійности України та як прийняли цей Універсал широкі народні маси. Торкаючись сучасного моменту, В. К. Винниченко замітив, що великою помилкою

є розбиття українських сил і висловив бажання, щоб у недалекому часі наступило об'єднання всіх демократичних або хоч соціялістичних українських сил".

3298. Семеновський, Оскар. *Дожовтнева марксистська критика про українську літературу* (Бесіди про художню літературу). — Київ, "Дніпро", 1964. 85 с. (Б)

Автор присвячує велику частину своєї книжки В-кові (с. 5, 61, 70-85). Його оцінки Винниченкової літературної творчости наскрізь неґативні, напр.: "Винниченко був письменником, талант якого був отруєний дрібнобуржуазною індивідуалістичною психологією, до того ж ще пройнятий націоналістичними настроями" (с. 70); "Проповідь буржуазно-індивідуалістичної моралі вживається у Винниченка з хворобливим тяжінням до 'таємниць статі', з капітуляцією перед темними інстинктами людської душі" (с. 71); його твори "служили дискредитації революційного руху, вливаючись у русло 'літературного розпаду' (там же); "...психологія Винниченка як художника заражена отруйною атмосферою розтлінної буржуазної інтеліґенції" (с. 76) і т. п. Зокрема гостро осуджує критик Винниченкові твори *Купля* і *Чесність з собою,* покликаючись при цьому на несхвальні оцінки тих же творів у таких російських авторів, як М. Ольмінський, В. Ленін, М. Ґорький та ін. (див. чч. 2829, 3076, 3082).

3299. Сибірний. *З'їзд рад робітничих, селянських і солдатських депутатів.* — "Вільне слово", Зальцведель, 23. I. 1918, ч. 7, с. 2. (У)

Подано обширну цитату з гострої протибільшовицької промови В-ка на цьому з'їзді в Києві 17. XII. 1917.

3300. Соловей, Дмитро. *Розбрат в родинах за часів революції 1917 року на ґрунті політичних розходжень.* — "Вільна Україна", Нью-Йорк, 1969, ч. 61, с. 51-59. (Б)

На двох творах української літератури автор ілюструє трагедію родини, спричинену розбіжністю соціяльно-політичних переконань і прагнень її членів. Спочатку автор розглядає з цього погляду роман Ю. Яновського *Вершники.* Але ширше розгортає він свою тему на прикладі Винниченкової драми *Між двох сил.* Автор переказує докладно зміст цього твору, а наприкінці наводить з реального тодішнього життя в Україні приклади таких родинних трагедій, як їх змалював В-ко.

3301. *Спір за авторське право.* — "Бібліологічні вісті", Київ, XI. 1923, ч. 3, с. 36. (Б)

Про спір В-ка з ДВУ за друкування деяких його творів.

3302. *Справа переговорів із російським правительством.* — "Вільне слово", Зальцведель, 5. IX. 1917, ч. 71, с. 1. (У)

До Петрограду прибула делеґація УЦРади під проводом В-ка. Мета делеґації: прийти до остаточного порозуміння з російським Тимчасовим урядом щодо державного правління на Україні й територіяльних кордонів України. В-ко заявив, що "спроба такого порозуміння робиться востаннє. У випадку відмови УЦРада приступить сама до здійснення своїх плянів".

3303. Стахів, Матвій. *Директорія Української Народньої Республіки.* У кн.: *Енциклопедія українознавства;* словникова частина. — [Мюнхен], "Молоде життя", [1955-57], т. 2, с. 515. (Б, Н. У)

Згадки про головування В-ка в Директорії УНР і про його вихід з неї: "Щоб створити можливість для переговорів між Директорією і Антантою у війні проти більшовиків, В. Винниченко вийшов із складу Директорії".

3304. СТВ. *Д-р Матвій Стахів. Україна в добі Директорії УНР.* — "Вісті", Мюнхен, III. 1965, ч. 117, с. 24. (Б)

Позитивна рецензія на 1-ий том праці М. Стахова. Резензент згадує про конфлікти між членами Директорії, в тому й про "суперечку між Винниченком і Петлюрою, бо перший хотів, щоб уряд ішов 'наліво', а другий — 'направо' ".

3305. *Театр ім. Лесі Українки..* — "Нова громада", Відень, VIII. 1923, ч. 2, с. 105. (У)

Про п'єси В-ка *Молода кров* і *Гріх*, які входять до репертуару Театру ім. Лесі Українки в Харкові.

3306. Ткачівський, Семен. *Театр нового життя.* — "Нова культура", Львів, VI-VII. 1923, ч. 2-3, с. 71-73. (У)

Обмірковуючи репертуарну кризу в тогочасному українському театрі, автор твердить, що "навіть Винниченкові п'єси перестали хвилювати глядача, бо вони ілюстрація віджитих настроїв".

3307. *Тов. "Український театр" під проводом Орла-Степняка в Коломиї.* — "Свобода", Львів, 3. XII. 1922, ч. 29, с. 5. (У)

Про виставу Винниченкової п'єси *Панна Мара*, яка "мимо браку відповідних декорацій і незначних дефектів у другорядних ролях, вийшла дуже гарно".

3308. *Тодось Осьмачка в Нью-Йорку.* — "Бюлетень ОДУМ", Нью-Йорк, 4. III. 1951, ч. 8, с. 2. (Б)

Про доповідь Т. Осьмачки "Органічні межі нашого прозового слова" в Нью-Йорку. "Автор висловив думку української підсовєтської людини, сказавши, що Винниченко є для нас сьогодні тим, у кого вчаться українські письменники й довго вчитимуться майбутні покоління. Винниченко письменник народу і для народу, бо в українській історії й у визвольній боротьбі лише народні маси, трудові маси, а не верхи — панівні верстви, несли на собі ввесь боротьби тягар. Винниченків соціялізм, це ж українське гайдамацтво, — каже автор, — і шкода, що в нас так не називають соціялізму. Але виступати проти Винниченкового соціялізму це все одно, що виступати проти Шевченкових гайдамаків". Щодо своєї нової книжки *Плян до двору* автор заявив: "Володимир Кирилович Винниченко в одному з своїх листів до мене говорив, що конче треба написати формою повісти або роману про штучний голод на Україні". Цей лист В-ка став для Т. Осьмачки спонукою написати *Плян до двору.*

3309. *Траур над Україною.* — "Бюлетень ОДУМ", Нью-Йорк, 18. III. 1951, ч. 1, с. 1. (Б)

Некролог. Згадка про те, що в 1941 році на Україні чекали приїзду В-ка, як голови нового українського уряду. "Напевно згадає про смерть Винниченка і більшовицька преса на Україні і кине ще раз свої прокльони на його адресу. Але народ схилить голови в траурі, в жалю за тим, кого чекав, кого виглядав. Траур тепер над Україною. Україна любила Винниченка, дарма що його не любили еміґрантські патріоти".

3310. *Українська книжка на фабриках та заводах.* — "Ранок", Париж, VIII. 1928, ч. 1, с. 19-20. (А)

Про попит на українську книжку серед фабричних робітників на Україні. "Які ж українські книжки читають? Найменше перекладні, найбільше Винниченка, Нечуя-Левицького, Вовчка. В пошані тепер *Соняшна машина* Винниченка".

3311. *Українська Соціял-Демократична Робітнича Партія (УСДРП).* У кн.: *Українська радянська енциклопедія.* — Київ, Академія наук УРСР, 1964, т. 15, с. 108-109. (Б, Н, У)

Неґативні згадки про В-ка: "Лідери УСДРП запеклі буржуазні націоналісти В. Винниченко, Д. Донцов, С. Петлюра та інші намагалися відвернути трудящих України від революційної боротьби"; "Центральна рада, очолювана лідерами УСДРП В. Винниченком і С. Петлюрою, встановила на Україні режим жорстокого терору" і т. п.

3312. Циганенко, Ю. *Буржуазні прояви й тенденції в українській пожовтневій літературі.* — "Літературний архів", Харків, 1931, кн. 4-5, с. 3-26. (Б)

Неґативна рецензія на роман В. Домонтовича *Дівчина з ведмедиком.* Крім інших обвинувачень, рецензент закидає авторові також наслідування В-ка: "Постать Зіни в романі Домонтовича належить до цілої шереги типів як дореволюційної, так і пореволюційної літератури. Її бунт проти усталеного, проти буденщини (з її, звичайно, погляду) є той самий вияв шукань нової моралі, що ми маємо в багатьох героїв Винниченка. Це те саме почуття дисгармонії, що про нього говорить Винниченків Грицько (*Дисгармонія*), це філософія чесности з собою Мирона Антоновича (роман *Чесність з собою, Щаблі життя*), це вияв тої самої боротьби з шкаралущею життя, що й у Мирона Антоновича, це, нарешті, філософія нової правди, неправдоподібних істин, як і в Наталії Павловни (*Брехня*)"; "Леся нагадує Аню із *Щаблів життя* Винниченка".

3313. Чапленко, Василь. *З історії українського письменства.* Досліди й рецензії. — Нью-Йорк, Ukrapress, 1984. 132 с. (Н)

Автор пояснює в передмові, що найбільшу частину матеріялів у цій книжці становлять статті про В-ка, "щоб підкреслити той факт, що без цього геніяльного письменника не може бути повної історії українського письменства" (с. 3). І далі: "Дехто з читачів може здивуватися, чому я не писав нічого більшого, значнішого про трьох із чотирьох (крім одного четвертого — В. Винниченка) наших найбільших письменників-клясиків — Т. Шевченка, І. Франка, Лесю Українку. На це 'здивування' в мене буде така відповідь: Винниченка абсолютно замовчувала наша еміґрація, а про інших трьох усе таки згадувано, ба й писано" (с. 4).

У книжці знаходимо шість друкованих раніше в пресі статтей про В-ка, анотованих у цій бібліографії (див. чч. 2012, 2063, 2097, 2247, 2291, 2436). Сьома, тут не анотована, стаття п. н. *Ще раз: трагедія генія чи суспільства?*

— це полеміка з авторами статтей проти В-ка, а зокрема з М. Кушніренком, автором статті *Володимир Винниченко як письменник у спогадах сучасників* (див. ч. 2576).

3314. Чапленко, В. *Спогади учасника великих подій*. — "Вільна Україна", Нью-Йорк, 1970, ч. 62, с. 55-60. (Б)

Рецензія на книжку спогадів Василя Проходи *Записки непокірливого* (Торонто, "Пробоєм", 1969, т. 1). Рецензент відмічає противинниченківське наставлення автора. Напр., автор твердить, що більшовики Раковський і Мануїльський "підговорили недотепних соціялістів Винниченка та Шаповала розпочати акцію повстання проти гетьманського уряду". Далі рецензент зауважує, що "ворожі вибрики проти 'соціялістів', а особливо проти В. Винниченка, трапляються в тексті не в одному місці".

3315. Чапленко, В. *Як Юрій Смолич реабілітує "забутий період"*. — "Вільна Україна", Нью-Йорк, 1969, ч. 59-60, с. 27-35. (Б)

"Забутим періодом" Ю. Смолич уважає 20-30 роки літературного життя в Україні. На думку В. Чапленка, в Ю. Смолича "було до В. Винниченка 'подвійне ставлення' — засуджував як політика і шанував як письменника ('талант завжди імпонує')".

3316. Черкасенко, Спиридон. *Скептик* (Кілька згадок про Є. Х. Чикаленка). — "Самостійна думка", Чернівці, V. 1931, ч. 5, с. 5-7. (У)

У своєму оповіданні *Умірковании та Щирий* В-ко намалював карикатури Є. Х. Чикаленка ("Умірковании") та О. І. Бородая ("Щирий"). Після того Бородай зненавидів В-ка й не брав у руки жадної його книжки. Натомість Чикаленко "поставився до цього по-філософському спокійно". Він високо цінив і любив В-ка й усяко йому допомагав. С. Черкасенко згадує, що "на перших літературних кроках Винниченко знайшов в особі Є. Х. велику підпору, а коли сидів у тюрмі, то Є. Х. вніс за нього досить велику грошову заставу, звільнивши талановитого в'язня з хурдиґи й давши йому змогу втекти за кордон, замість заслання 'в места отдальонния', що загрожувало експансивному авторові *Умірковaного та Щирого"*.

3317. Чеховий, Микола. *На ширший шлях* (Роман В. Кузьмича *Крила*). — "Життя й революція", Київ, VIII-IX. 1930, кн. 8-9, с. 123-127. (А)

Рецензент проводить порівняння роману В. Кузьмича із *Соняшною машиною* В-ка. "*Соняшна машина* теж трактує проблему винахідництва, як індивідуальний акт, доводячи давно заперечену думку про виключну ролю 'творчих атомів суспільства'. Людство, за Винниченком, звільняється від капіталізму не через жорстоку клясову боротьбу пролетаріяту з буржуазією, а через технічне вдосконалення, винахід. Геніяльний індивідуум працює в своїй ляборaторії, а пролетаріят може спокійно чекати, поки 'визволитель' винайде свого фантастичного апарата".

3318. Чикаленко, Євген. *Лист до редакції*. — "Український голос", Перемишль, 15. II. 1920, ч. 7, с. 1-2. (У)

Процитувавши повністю листа В-ка до віденської "Боротьби" (див. ч. 478), Є. Чикаленко зауважує: "Шановний автор листа, очевидно, думає, що московські

більшовики не пішли б війною на Україну, якби вона в себе завела 'форми радянської влади', і тоді Україна могла б стати самостійною радянською (більшовицькою) республікою". Є. Чикаленко оспорює цю думку.

3319. Чумак, М. *Розгніваним цадикам.* — "Розбудова нації", Прага, III-IV. 1934, ч. 3-4, с. 105-106. (Б)

Полеміка з подєбрадським журналом "Соціял-демократ". Автор зараховує В-ка до тих українських політичних діячів, які "ловилися на гачок 'українізації' та 'щиро й переконано' йшли до співробітництва з московськими більшовиками на Україні".

3320. Шанковський, Л[ев]. *Виступ полуботківців у Києві.* — "Український самостійник", Мюнхен, IX, X, XI. 1957; ч. 1, 2, 3; с. 36-38, 23-26, 31-36. (Б)

У першій статті автор стверджує відсутність документів і матеріялів про виступ Полуботківського полку в Києві в липні 1917 р. "Винниченко, дарма що брав безпосередню участь у переговорах з полуботківцями, у своїх спогадах [*Відродження нації*] не згадав про них ані словом". У третій статті знаходимо інформації про делеґацію УЦРади до полуботківців і звіт В-ка УЦРаді від імени делеґації після переговорів з полком.

3321. Шаповал, М. *Велика революція і українська визвольна програма* (Виклади в Америці). — Прага, "Вільна спілка", 1927. 324 с. (Б)

Низка спогадів про співпрацю автора з В-ком у добу української революції. Зокрема докладно з'ясовує автор цю співпрацю і розподіл завдань між ним і В-ком під час підготовки до протигетьманського повстання.

3322. Шаповал, Олександер. *До історії західньо-українських політичних відносин.* — "Державницька думка", Філядельфія, 1951, ч. 3, с. 19-36. (У)

Полемізуючи із статтею А. М. Андрієвського *Доктор Осип Назарук* (див. ч. 3163), автор заявляє, що участь О. Назарука в протигетьманському повстанні була випадкова і що, приїхавши з Галичини до Києва, О. Назарук не знав нічого про те, що В-ко підготовляє повстання проти гетьмана П. Скоропадського. "О. Назарук попав у ту злочинну протигетьманську повстанчу ворохобню в дивний спосіб. Напевно його по-злодійськи спровокував і затяг до цього головний організатор того повстання Володимир Винниченко" (с. 29-30).

3323. *Шляхами української еміґрантської думки.* — "Визволення", Відень, III. 1923, ч. 2, с. 74-75. (У)

Подано докладний зміст статті В-ка *Єдиний революційно-демократичний національний фронт* (див. ч. 514).

3324. Шульгин, Олександер. *Початки діяльности міністерства закордонних справ України.* — "Український самостійник", Мюнхен, XII. 1957, ч. 4, с. 29-32. (Б)

Автор, другий після С. Єфремова міністер закордонних справ України, подає спогади про свої зустрічі з В-ком у 1917-1918 рр. Також описує авдієнцію французького посла ген. Жоржа Табуї в українського прем'єр-міністра В-ка і

цитує повний текст офіційної ноти французького уряду, яку ген. Ж. Табуї вручив В-кові 4. I. 1918.

3325. Якубовський, Ф. *"Небезпека формалізму".* — "Критика", Харків, IX. 1929, ч. 9, с. 8-28. (А)

Автор критикує Миколу Зерова за "формалізм" у його літературознавчих працях, що "проходить через усі його статті, а найбільше виявляється в найпізнішій із них — у статті '*Соняшна машина як літературний твір*' ". "Усе значення *Соняшної машини*, навколо якої розгорнулося стільки суперечок, почасти й змагань між марксистськими критиками, як навколо роману насамперед соціяльного, з певною соціяльною філософією, — для М. Зерова сходить до вузенького кола абстрактних формальних проблем" (с. 15).

3326. Ярошевич, Петро. *Оскілківський переворот.* — "Бюлетень Українського визвольного руху", Мюнхен, X-XI. 1952, ч. 8, с. 14-15. (А)

Передрук з журналу "За державність" (Варшава, 1938, ч. 8). Автор переказує зміст своєї розмови з В-ком на тему соціялізації землі.

3327. Bykovsky, Lev. *Solomon I. Goldelman;* a portrait of a politician and educator (1885-1974). A chapter in Ukrainian-Jewish relations. — New York, Ukrainian Historical Association, Inc., 1980. 98 p. (У)

Монографія про Соломона Ґольдельмана, колишнього міністра праці в уряді Директорії УНР. Згадки про В-ка, "визначного українського письменника й політичного діяча, однієї з центральних постатей українського уряду в 1917-1919 рр.". В-ко належав до тих членів українського уряду, які "підтримували політичні й культурні прагнення жидівського населення в Україні".

3328. Kenez, Peter. *Civil war in South Russia. 1918* (The first year of Volunteer army). — Berkeley, University of California Press, 1971. 351 p. (Б)

Згадка про Петлюру й В-ка, як діячів Українського Національного Союзу. "Зростаюча сила Національного Союзу турбувала Денікіна" (с. 239). Також про створення Директорії та її перемогу над гетьманом Скоропадським.

3329. Luckyj, George. *Ukrainian literature.* In: *Encyclopedia of world literature in the 20th century* (v. 3, p. 445-448). — New-York, Frederick Ungar, 1967-76. 4 vls. (Б)

Згадка про В-ка як українського письменника 20-го ст. (див. також ч. 3215).

3330. Novovirsky, Nestor P. *Introduction to the study of the Ukrainian language and culture.* — New-York, 1949. 2 pts. (Б)

Коротка біографія В-ка й характеристика його літературної творчости. "Основним мотивом його творів є соціяльний контраст між пролетаріятом і багатими. Оповідання *Контрасти, Хто ворог?* і *Раб краси* здобули йому письменницьку популярність в Україні завдяки їхнім оригінальним темам і стилеві. Винниченка вважають письменником психологічним" (ч-а 2, с. 59).

3331. *Scholar wins $1.000 Cenko prize.* — "The Ukrainian Weekly", Jersey City, 16. VI. 1985, No. 24, p. 4. (У)

Див. ч. 3183.

3332. Shabliovsky, Yevhen. *Ukrainian literature through the ages.* — Kiev, Mystetstvo Publishers, 1970. 241 p. (Б)

Після революції 1905 року "колишній 'революційний' фразер, а теперішній улюбленець буржуазної інтеліґенції Винниченко проповідував у своїх романах і п'єсах 'чесність з собою', тобто особливе право на всяку підлість в ім'я вимог 'сильної' особистости, вільної від будь-яких норм" (с. 190).

3333. Stachiw, Matthew and Sztendera, Jaroslaw. *Western Ukraine at the turning point of Europe's history, 1918-1923.* — New-York, The Shevchenko Scientific Society, 1969-1971. 2 v. (Б)

В обидвох томах своєї праці автори присвячують чимало уваги В-кові. І так, напр., у першому томі знаходимо інформації про створення Директорії з В-ком на чолі; про переговори західньоукраїнської делеґації з В-ком у справі проголошення соборности України; про листа І. Падеревського до през. В. Вілсона, щоб альянти вислали ноту В-кові, Петлюрі й Швецеві та примусили їх евакуювати українські війська з Борислава; вимогу французьких представників у переговорах з Директорією про вихід В-ка з Директорії; звідомлення англійського представника Вінстона Черчіла на засіданні альянтських представників про "Директорію Винниченка й Петлюри" та звідомлення американського дипломата С. Бонсала і його прихильні вислови про Грушевського й В-ка та ін. У другому томі автори описують перебування В-ка в Станиславові в лютому й березні 1919 р., його тодішні політичні концепції та його часті переговори з західньоукраїнським урядом; також зустрічі й переговори В-ка з угорським диктатором Бела Куном тощо.

3334. *Volodimir Vinnitchenko.* Excerpts from *History of Ukrainian literature* by S. Yefremov, Kiev, 1911. — "Ukrainian community times", Detroit, 2. VIII. 1945, p. 4. (А)

Надруковані в англомовній частині української детройтської г. "Українська громадська пора" переклади двох уривків про В-ка з *Історії українського письменства* С. Єфремова.

3335. *Erklärung.* — "Die rote Fahne", Berlin, 1920, No. 232. (А)

Закордонна група Української комуністичної партії в Німеччині помістила в органі Німецької комуністичної партії "Die rote Fahne" заяву такого змісту:
" 'Закордонна група Української комуністичної партії в Німеччині' заявляє оцим, що на своєму засіданні 4. XI. ц. р. вона обговорила листа товариша Винниченка до українських робітників і селян, якого він опублікував у 34-му ч. віденської 'Нової доби' після свого повернення з України за кордон, та вирішила не солідаризуватися з товаришем Винниченком. Група застерігає за собою право проголосити незабаром у партійній пресі докладну заяву про своє становище у справі товариша Винниченка" (див. чч. 480-482).

3336. Łepkyj, Bohdan. *Zarys literatury ukraińskiej.* Podręcznik informacyjny. — Warszawa, Wydawnictwo "Słowianie", 1930. 272 s. (Б)

Автор дає позитивну оцінку В-кові-драматургові. "Драматург у повному значенні цього слова Володимир Винниченко, якого твори вийшли поза рампи

українського театру і їх ставили в Росії, Польщі, Німеччині й Італії. Після мандрівки через цілу розлогу царину драматичної творчости, українська драма вертається з Винниченком до техніки реалістичної, але збагаченої новими здобутками драматургії европейської" (с. 249). Також і про белетристичну творчість В-ка автор висловлюється схвально: "Володимир Винниченко, найбільший із сучасних українських драматургів, є також автором цілої низки новель і повістей, у яких охоче порушує дражливі питання з товариського, родинного й громадського життя, зступає по щаблях життя в мрячні печери й кубла, любується в контрастах, у надзвичайних безвихідних ситуаціях, співає 'пісню новому радісному життю'. Відзначається він просто вибуховою продуктивністю, сміливістю у виборі й опрацюванні тем, рішучістю у висловлюванні своїх тез і наполегливістю в їх проведенні. Він широкий як степ, голосний як Дніпрові пороги" (с. 265).

3337. Małaniuk, Eugenjusz. *O literaturze ukraińskiej*. W ks.: *Z piśmiennictwa rosyjskiego i ukraińskiego* (s. 33-58). (Prace Polskiego towarzystwa dla badań Europy wschodniej i Bliskiego Wschodu, Nr. 5). — Kraków, 1934. 162 s. (Б)

Автор завважує, що після революції 1905 р. в Україні "втішався популярністю не Стефаник — той Шевченко в прозі, ні не Коцюбинський — оригінальна синтеза Гамсуна й Золя, тільки... В. Винниченко — українська транспозиція Арцибашева, характеристичний витвір 'південно-російської' культури" (с. 33).

3338. Анулов, Ф. *Союзный десант на Украине*. В кн.: *Черная книга;* сборник статей и материалов об интервенции Антанты на Украине в 1918-1919 гг. (с. 51-209). — [Екатеринослав], Гос. изд-во Украины, 1925. 432 с. (Б)

Згадки про те, що в 1919 р. В-ко відійшов з Директорії на вимогу французького уряду. Полк. Фрайденберґ, французький представник у переговорах з Директорією, поставив категоричну вимогу, щоб "голову Директорії В. Винниченка й голову народніх міністрів В. Чехівського 'вигнати, як собак' " (с. 135).

3339. Горелик, С. *Эпизоды в истории украинской революции*. Директория (ноябрь 1918 — январь 1919 г.). — "Красная летопись", Москва, 1923, No. 5, с. 28-49. (Б)

На початку автор подає російський переклад *Історії повстання у листопаді-грудні 1918 р.* — офіційного тексту історії протигетьманського повстання, яку видало Центральне Інформаційне Бюро при Директорії УНР під час київського Трудового Конґресу в січні 1919 р. Автор заперечує й осуджує цей документ, називаючи його "реклямою для Винниченка й Шаповала", які підготували повстання. Автор заявляє: "Було б наївно ставити питання етичні: чи чесна була поведінка Винниченка, що був головою Національного Союзу і підготовляв повстання, до якого Союз ставився недовірливо й вороже. Здавалось би, одне з двох: або при такій розбіжності поглядів відійти із становища голови Союзу і тоді вже вільно проводити яку завгодно політику, або, залишаючись на становищі керівника й офіційного голови Союзу, не вводити його в небезпеку за справу, до якої він [Союз] не тільки не мав жадного відношення, але й ставився вороже. Але це не здивує нікого, хто хоч трохи знайомий з побутом Центральної Ради, Директорії й узагалі політикою керівників УНР. Характеристичною ознакою Винниченка, Порша, Голубовича, Петлюри завжди була подвійна бухгальтерія, політиканство,. підступництво" (с. 32). Далі автор гостро критикує промову В-ка на Трудовому Конґресі, а особливо його заяву,

що "радянська Росія посилає проти нас китайців та латишів і супроти нас вона є державою контрреволюційною та імперіялістичною. Єдине, чого хочуть більшовики, це грабити наш хліб та все наше добро" (с. 45).

3340. Гуковский, Алексей. *Французская интервенция на Юге России 1918–1919 г.* — Москва, Гос. изд-во, 1928. 267 с. (Б)

Автор розглядає докладно переговори Директорії УНР з французькими представниками в Одесі 1919 року у справі спільної боротьби проти більшовизму та подає текст договору в цій справі від 19. II. 1919. Автор підтверджує теж вимогу французів, що "з Директорії повинен відійти Винниченко, а з уряду Чехівський". "Ця вимога була зформульована у формі аж ніяк не звичній для дипломатичних переговорів: 'Винниченка і Чехівського вигнати як собак'" (с. 145).

3341. Короливский, С. М.; Рубач, М. А.; Супруненко, Н. И. *Победа советской власти на Украине.* — Москва, "Наука", 1967. 579 с. (Б)

Ряд неґативних зауважень про В-ка та його політичну діяльність. І так, напр., автори обвинувачують В-ка, що він "підтримував російський імперіялізм" (с. 71), вів "явно антинародню політику" (с. 233), виступав з "провокаційними погромницькими промовами" (с. 360) і т. п.

3342. Косач, Юрий. *Украинская литература в эмиграции* (1925–1950). — "Новый журнал", Нью-Йорк, 1952, кн. 28, с. 135–149. (Б)

"Із смертю Володимира Винниченка закінчився (зрештою, завмираючий уже за життя письменника) перший період літературної творчости української еміґрації — період, що своїми коренями входив у передреволюційний і передвоєнний літературний рух на Україні", — починає автор свій огляд української еміґраційної літератури. З'ясувавши белетристичну і драматичну творчість В-ка, автор підкреслює великий успіх його п'єс *Брехня, Закон* і *Чорна Пантера*, які в післявоєнний час держалися на німецьких та італійських сценах. Романи В-ка *Записки Кирпатого Мефістофеля* й *Історія Якимового будинку* "говорили про живий талант автора. Фантастичний роман *Соняшна машина*, написаний у 20-их роках і виданий навіть у СРСР, показав нового Винниченка — дуже меткого критика капіталістичної системи й соціяліста-утопіста". Після повернення з поїздки на Україну в 1920 році В-ко став на еміґрації непопулярний. "Його прізвище асоціювалося з 'розкладовою і національно-шкідливою інтеліґентщиною'; його твори, на жаль, не знаходили вже видавців, а його дедалі рідші публіцистичні виступи зустрічали або різкий опір, або гробову мовчанку. Тільки нова еміґрація піднесла знову ім'я забороненого в СРСР Винниченка, як виразника ідей української проґресивної демократії й одного з майстрів української мистецької прози. Але це було запізно" (с. 135–136).

3343. Мазуренко, Василий. *У.С.-Д.Р.П. и союзная оккупация* (Перевод с украинского). В кн.: *Черная книга;* сборник статей и материалов об интервенции Антанты на Украине в 1918–1919 гг. (с. 272–282). — [Екатеринослав], Гос. изд-во Украины, 1925. 432 с. (Б)

Автор, колишній заступник міністра фінансів в уряді УНР, подає низку деталів про політичну діяльність В-ка на початку існування Директорії, зокрема про його переговори з французькими представниками в Одесі й з більшовиками. Автор підтверджує, що В-ко вийшов з Директорії на вимогу французького уряду. Ставлення автора до свого колишнього зверхника наскрізь неґативне. Він

твердить, що В-ко "вів реакційну протиселянську лінію. Оббиваючи пороги в одеських представників Антанти, він усе більше й більше віддалявся від революційних мас" (с. 274); він допустився "зради й перескочив на бік реакції та ще й у найбільш відповідальний момент, коли робітничо-селянське повстання підняло його на верх революційної хвилі" (с. 277) і т. п. [Автор повернувся 1920 року в Україну, де на початку 30-их рр. більшовики його розстріляли].

3344. Мороз, З[ахар]. *Предисловие.* В кн.: Марьяненко, И. *Прошлое украинского театра* (с. 3-36). — Москва, "Искусство", 1954. 248 с. (Б)

Згадки про те, що після революції 1905 року "появилися ренеґатські п'єси 'махрового' націоналіста й декадента В. Винниченка — *Дисгармонія, Базар, Брехня"* (с. 24). Перекладено також на українську мову (див. ч. 3265).

3345. Остапенко, Сергій. *Директория и французская оккупация.* В кн.: *Черная книга;* сборник статей и материалов об интервенции Антанты на Украине в 1918-1919 гг. (с. 260-271). — [Екатеринослав], Гос. изд-во Украины, 1925. 432 с. (Б)

Автор, колишній прем'єр-міністер уряду Директорії УНР, подає тут текст своїх свідчень, як обвинуваченого на процесі перед Верховним трибуналом у Києві 1921 року. Не зважаючи на своє керівне становище в уряді Директорії, автор дає Директорії цілком неґативну оцінку, а особливо її голові В-кові та його політичній діяльності. Автор був представником українського уряду під час переговорів з Францією 1919 року. Він підтверджує тодішню вимогу Франції, щоб В-ко відійшов з Директорії, і цитує офіційну заяву В-ка про те, що "з метою полегшити питання договору між Директорією і Антантою, я відмовляюся від головування в Директорії". Одначе, всупереч цьому автор заявляє: "Загальне правило таке, що капітан залишає корабель останнім. У дрібної буржуазії цілком навпаки: капітан залишає корабель першим". [Автор був заарештований 1931 року і дальша його доля невідома].

3346. Щеголев, С. *Украинское движение как современный этап южно-русского сепаратизма.* — Киев, [Изд. Л. Идзиковского], 1912. 586 с. (Б)

На думку автора, Коцюбинський і "ще талановитіший романіст" В-ко "є одинокими представниками сучасної української белетристики; решта ж братії — це нещасна жалюгідна бездарність" (с. 195). Автор згадує також про участь В-ка в діяльності київської "Просвіти" (с. 196); про те, що 1910 року управа Конотопського земства в Чернігівській губернії вирішила вилучити з місцевої бібліотеки "Грушевського за його мову, Винниченка за його останні повісті" (с. 407); про ініціятиву В-ка для влаштування українського малярського павільйону на міжнародній мистецькій виставці в Римі 1911 року (див. чч. 823, 3178) та ін.

3347. Davont, Suzanne. *Note du traducteur.* In: W. Winnitschenko. *Nouveau commandement* (p. 7-9). — Paris, Editions des Presses du Temps Présent, [1949]. 378 p. (A)

Передмова перекладачки Винниченкового роману *Нова заповідь.* Спочатку подано основні біографічні дані В-ка й хід історичних подій в Україні 1917-1921 рр. та Винниченкову участь у цих подіях. Наприкінці з'ясовано коротко літературну творчість В-ка. На думку авторки передмови, В-ко — це "найбільший письменник і найвизначніший політик сучасної України".

3348. Martel, René. *Le problème de l'Ukraine.* — Paris, "Politique Etrangère", XII. 1938, No. 6, p. 551–564. (А)

Згадки про те, що в 1918 році німці встановили в Україні свій уряд з гетьманом П. Скоропадським на чолі. Одначе проти цього уряду вибухло народнє повстання, яким керували В-ко і С. Петлюра.

3349. Société d'Education et d'Encouragement "Arts-Sciences-Lettres". *Palmarès de la distribution solennelle des récompenses.* — Paris, 4. VI. 1950. 23 p. (А)

У брошурі подано список нагороджених письменників та мистців. Серед них і В-ко, який одержав срібну медалю за свій роман *Нова заповідь (Nouveau Commandement)*, друкований спершу французькою мовою (див. також чч. 1909, 1915, 1917).

3350. Tyszkiewicz, M. *La littérature ukrainienne* (D'après M. Serge Efremov, Mme O. Efimenko, le Prof. M. Hroushevsky et d'autres écrivains ukrainiens). — Berne, R. Suter & Cie, 1919. 157 p. (Б)

Автор, колишній амбасадор УНР при Ватикані й голова української місії на мировій конференції в Парижі, дає схвальні оцінки В-кові, називаючи його "майстром психологічної аналізи", а його твори "шедеврами спостережливости". Щодо еротизму, який іноді закидають Винниченковим романам, то автор вказує на те, що такий же еротизм бачимо в славних творах Ромена Ролляна й Ґабрієля д'Аннунціо. Винниченкова *Голота* це "могутній образ з життя сільського пролетаріяту", а його роман *Хочу* "змальовує прекрасну картину життя української інтеліґенції, а одночасно дає аналізу сьогоднішньої стихії в Україні: відродження національної свідомости й догми Батьківщини в душі зрусифікованого, досі байдужого інтеліґента" (с. 152–153).

3351. Tichý, F. *Volodymyr Vynnyčenko.* V kn.: *Lež* (s. 86-87). — Praha, "Všesvit", 1920. 88 s. (А)

Своє післяслово до чеського перекладу Винниченкової драми *Брехня* автор починає від переліку дотеперішніх чеських перекладів з творів таких українських письменників, як І. Котляревський, Т. Шевченко, Л. Українка, І. Франко й ін. Про В-ка автор висловлюється позитивно: "З-поміж сучасних українських письменників Винниченко, безперечно, найпопулярніший. Літературну славу здобув йому не тільки його великий письменницький талант, але і його надзвичайна плодовитість". Далі автор подає свої схвальні оцінки Винниченкових творів *Чесність з собою, Контрасти, Голота, Рівновага, Хочу* і *Брехня*, а тоді підсумовує: "Відвага, з якою Винниченко створив той образ [Наталі Павлівни в *Брехні*] з психологічного погляду просто гідна подиву. Я переконаний, що також наша театральна постановка підтвердить це. Вистава *Брехні* в петроградському Імперіяльному театрі здобула надзвичайний успіх".

Д О Д А Т О К ч. 2

3352. А. *"З погордою до порядку денного"* (Допис з Нью-Йорку). — "Свобода", Джерсі Сіті, 3. VII. 1920, ч. 80, с. 2. (Б)

Автор допису полемізує з нью-йоркською більшовицькою газетою "Українські щоденні вісті" й обороняє Винниченка від обвинувачень, які йому поставила редакція тієї газети.

3353. Архілог, В. *Ну й кумпанія!* — "Вісник", Нью-Йорк, IX. 1967, ч. 8, с. 29-30. (Б)

Полеміка з авторами, які виступали в пресі з критикою Д. Донцова, а саме: Б. Цимбалістий, В. Чапленко і В. Винниченко. В. Архілог не подає наголовку Винниченкового виступу проти Д. Донцова, ані назви пресового органу, в якому був цей виступ надрукований (сказано тільки: "отака собі нью-йоркська газетка-двотижневичок, що виходить на давнтавні, змінюючи раз-у-раз свою орієнтацію"). Отож редакція тієї неназваної "газетки" "вирішила 'розторощити' д-ра Донцова. А що фахівця напохваті не знайшлося, то просто взяла та й передрукувала в цілості найпаскудніший пашквіль, що його написав був свого часу проти д-ра Донцова Володимир Винниченко — зрадник української національної революції і комуніст-перекинчик" (див. також ч. 563). В. Архілог кінчає висловом: "Цимбалістий... Чапленко... Винниченко... Ну й кумпанія!".

3354. Багрій-Пікулик, Романа. *Розум та іраціональність у Винниченковому романі "Записки кирпатого Мефістофеля"*. — "Сучасність", Мюнхен, IV. 1987, ч. 4, с. 11-22. (Б, У)

Авторка проводить літературно-критичну й психологічну аналізу того Винниченкового твору. "Структура цієї повісти складається з трьох фабул або трьох любовних трикутників, уміло переплетених і сполучуваних головним героєм, Яковом, прізвиськом якого є 'кирпатий Мефістофель' ". Наприкінці авторка приходить до висновку, що "хоч аж ніяк не можна говорити про повну відсутність економічного та суспільного детермінізму, він другорядний у цій повісті порівняно з біологічним детермінізмом та інстинктами внутрішнього й підсвідомого 'я'. У *Записках кирпатого Мефістофеля* Винниченко, як здається, має, кінець-кінцем, більше спільного з Фройдом і Дарвіном, ніж з Кавтським чи Сартром".

Бібліографія до статті займає 33 позиції. У підтекстній нотці редакція журналу подає, що "ця стаття була прочитана англійською мовою в дещо зміненій формі п. н. *Reason and the irrational in Vynnychenko's "Notebooks of snub-nosed Mephistopheles" (Розум та іраціональність у Винниченкових "Записках кирпатого Мефістофеля")* на конференції Канадської асоціяції славістів у Манітобському університеті в червні 1986".

3355. Батуринець, Б. *Правда про самостійництво М. Міхновського.* — "Вільна Україна", Нью-Йорк, III-VI. 1967, ч. 54, с. 21-23. (Б)

Автор твердить, що Микола Міхновський не був українським самостійником, а навпаки, був автономістом, льояльним до російської держави. На доказ цього автор наводить цитати з промов М. Міхновського, його виступів, писань тощо. Напр.:

"Яким 'некомпромісним самостійником' був М. Міхновський — видно з того статуту, що його він сам уложив і опрацював для Українського Військового Клюбу, де він був також членом управи". "Нова Рада" за 1. IV. 1918 і Д. Дорошенко (*Історія України*, т. 1, с. 345-346) подають такі інформації: "На засіданні Українського Військового Клюбу ім. П. Полуботка ухвалено статут, у якому мета товариства була сформульована в пар. 3-ім дослівно так: 'Товариство має на меті згуртування в одній сім'ї всіх вояків, лікарів і військових урядовців української народности під прапором Федеративної Росії — Автономної України' ".

"Коли в початковій стадії боротьби за незалежну державність Грушевський, Петлюра й Винниченко голосили революційне гасло автономії України, то їх ганьблять за це всякі сучасні супердержавники, мовляв, вони опізнили постання самостійної української держави. Коли ж те саме гасло голосив і в статуті військового товариства закріпив серед найбільш революційних військових елементів М. Міхновський, то — на думку цих фальшивих звеличників Міхновського — його повинна величати вся Україна й усі майбутні покоління як найбільшого українського патріота й державника" (с. 22-23).

3356. Б. К. *29-те квітня 1918 р.* — "Батьківщина", Торонто, III. 1987, ч. 3, с. 8-12. (Н)

Відзначаючи роковини приходу до влади в Україні гетьмана П. Скоропадського, "Батьківщина" передруковує "спомин учасника тих пропам'ятних історичних подій 1918 року в Києві. Це розділ *Київські розмови* д-ра Лонгина Цегельського з головою Директорії для повалення Гетьманського уряду Володимиром Винниченком". Розділ узято з книги спогадів Л. Цегельського *Від леґенд до правди* (див. ч. 2156).

3357. Богацький, Павло. *З пережитого* (Спогади). — "Вільна думка", Сідней, 20. III. 1955 - 1. I. 1956. (Б)

Серед інших спогадів, автор згадує свою розмову з членами Директорії в Києві 1919 р. Під час тієї розмови голова Директорії В-ко іменував автора начальником київської міліції — т. зв. Столичним отаманом.

3358. Б. С. *Від геростратизму до ворожої аґентури.* — "Сурма", [б. м.], VI. 1950, ч. 20, с. 10-15. (У)

Серед численних інших полемік автор виступає також проти Юрія Кошельняка з приводу його статті в 41 ч. "Української думки" (місця ні дати видання не подано). Автор заперечує думку Ю. Кошельняка, що ми повинні "для науки майбутніх поколінь поєднати, тобто витягнути й використати все позитивне з духового надбання у таких чільних постатей нашої історії, як Драгоманов, Грушевський, Винниченко, Хвильовий — з одного боку і, скажімо, Міхновський, Липинський, Донцов з другого боку. Спішимо додати, що як політичних діячів і публіцистів Донцова і Винниченка ми вважаємо вже цілком належними до історії".

3359. Бульбенко, Ф. *Левко Євгенович Чикаленко.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 4. IV. 1968, ч. 64, с. 2. (Б)

Згадка про поїздку В-ка 1905 року з Чикаленками (батьком Євгеном і сином Левком) до Швайцарії.

3360. *В. Винниченко болгарською мовою.* — "Червоний шлях", Харків, XI-XII. 1932, ч. 11-12, с. 159. (Б)

Повідомлення про вихід з друку збірки оповідань В-ка в перекладі на болгарську мову. До збірки ввійшли такі оповідання: *Студент, Голод, Салдатики, Малорос-европеєць* і *На пристані.*

3361. *В. Винниченко про радянську Україну.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 28. III. 1923, ч. 73, с. 2. (Б)

У вступній нотатці редакція стверджує, що, повернувшися 1920 року до Західньої Европи із своєї поїздки на Україну, В-ко передбачив тоді нищівну політику Москви супроти України. Сьогодні його передбачення здійснилися, про що В-ко пише у своїй великій статті *Єдиний революційно-демократичний національний фронт* (див. ч. 514). "Свобода" передруковує тут значну частину тієї статті В-ка.

3362. *Винниченко про похід більшовиків на Україну.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 30. III. 1923, ч. 75, с. 2. (Б)

Редакційна стаття-коментар до статті В-ка *Єдиний революційно-демократичний національний фронт*, надрукованої в празькому журналі "Нова Україна" (див. ч. 514). Підсумок цієї редакційної статті "Свободи" такий:

"Ось чому появу 'Нової України', яка поклала собі за обов'язок звертати увагу на небезпеку для українського народу з боку цього збожеволілого від люті за комуністичну невдачу московського націоналізму, можуть привітати навіть ті, що, може, не в усім будуть годитися із способами, які вона подає для оборони українського народу перед новим походом на нищення України".

3363. Власенко-Бойцун, Анна. *22-го січня очима очевидців.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 24. I. 1987, ч. 15, с. 2-3. (Б)

Опис Акту Злуки 22. I. 1919 в Києві авторка подає за книжкою спогадів Л. Цегельського *Від леґенд до правди* (див. ч. 2156). Про участь В-ка в цій події авторка цитує з названої книжки: "Голова Директорії Володимир Винниченко вітав західньоукраїнську делеґацію в столичному городі України та іменем Української Народньої Республіки прийняв заяву злуки 'братньої, однокровної Галицької Волости з матірним пнем України в одно нероздільне тіло, в одну націю-державу".

3364. Воропай, Олекса. *Ясир*; листи, оповідання і народна творчість у німецькій неволі. Зібрав і впорядкував Олекса Воропай. — Лондон, Українська видавнича спілка, 1966. [3 вид.]. 68 с. (Б)

У цьому виданні автор друкує також листи-відгуки від читачів на попередні видання, в т. ч. і лист В-ка від 6. I. 1948 такого змісту:

"Зокрема велике спасибі Вам за *Ясир*. Це — немовби немудра (з літературного погляду) річ, але вона має в собі велику силу правди і то такої болючої, такої глибокої і сумно-зворушливої! Я гадаю, що не один читач відчув це, хоча, може, і не усвідомив собі причини його зворушення. А для мене особливу увагу має той бік цієї збірки, що він виявляє мені, наскільки є національна свідомість у широких масах української людности. З цих простих, 'нелітературних' листів я можу судити, що та свідомість глибоко просякла в наш народ, так глибоко, що ніякі тортури чи то німецьких, чи то русских насильників не викоренять її".

З правдивою пошаною і сердечним привітом
В. Винниченко

3365. *В роковини Центральної Ради: 1917–1987.* — "Український голос", Вінніпеґ, 16. III. 1987, ч. 11, с. 1, 3. (Б)

З приводу 70-річчя створення Української Центральної Ради газета приносить статті про цю подію і на 1-ій сторінці фотографії М. Грушевського й В-ка. Підпис під фотографією В-ка: "Володимир Винниченко, заступник голови Української Центральної Ради і перший голова її Генерального Секретаріяту — автономного уряду України, автор Універсалів УЦРади та пізніший голова Директорії УНР".

3366. Гавриш, Степан. *Грані культури.* — Лондон, Українська видавнича спілка, 1984. 184 с. (Н)

Згадки про те, що твори В-ка тепер в Україні заборонені, а він сам зарахований до "зрадників свого народу".

3367. Гаєвська, Софія. *Не допустім до того, щоб В. Винниченко був забутий.* — "Народна воля", Скрентон, 19. VI. 1969, ч. 25, с. 6. (Б)

Авторка, колишня співачка Республіканської Капелі Кошиця, згадує, як капеляни возили з собою "вибрані скарби української літератури, особливо твори Винниченка, що на чужині як євшан-зілля оспівували нашу рідну батьківщину". Авторка згадує також зустріч з В-ком на концерті Капелі у Відні.

Авторка складає тисячу долярів на видання твору В-ка *Слово за тобою, Сталіне!* і закликає українську громаду видати спільними коштами цей та інші твори В-ка.

3368. Гікавий, Михайло. *Незавершене 22 січня.* — "Вісник", Нью-Йорк, I-II. 1981, ч. 1-2, с. 1-2. (Б)

Стаття про українські визвольні змагання. У ній неґативні зауваження про В-ка, напр.:

"Українці на своїх численних з'їздах вимагали перебрання влади в свої руки й організації армії та проголошення незалежности України, а соціялістичний провід В. Винниченка і подібних губився в тій суматосі, бо головними гаслами у них соціялістичні, а не національно-державницькі". "Треба було війська і ще раз війська, а не народної міліції, яку хотіли формувати народні трибуни В. Винниченко, М. Грушевський".

3369. Гомзин, Борис. *Микита Шаповал.* Український громадський діяч. — Львів, Накладом "Хліборобського шляху", 1932. 19 с. (Б)

Згадка про В-ка. Автор твердить, що в політичній діяльності В-ка було постійне хитання щодо більшовиків: "Воювати! — миритися!".

3370. Давиденко, В. *Неминучий розвал совєтсько-російської імперії.* — "Вісник", Нью-Йорк, III. 1977, ч. 3, с. 18-20. (Б)

Розглядаючи причини невдачі наших визвольних змагань 1917-1921 рр., автор заявляє: "Та й який же міг бути спротив Москві, коли провідники української революції на чолі з Винниченком самі розкладали армію і простягали руки більшовикам в ім'я 'світової єдности міжнародного пролетаріяту'?".

3371. Демус, Володимира. *Про мистецьке слово.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 26. IX. 1986, ч. 184, с. 2. (Б)

Згадки про В-ка, якого "деякі твори (наприклад, *На той бік*) глибиною психологічних переживань персонажів пригадують німецького письменника Германа Гессе. Не прийняли ми його в ряди наших письменників, мабуть, також тому, що не погоджуємося з його політичною програмою". Також згадки про праці з винниченкознавства Д. Гусара-Струка (*Винниченкова моральна лябораторія* — див. ч. 2545) та І. Лисяка-Рудницького (*Суспільно-політичний світогляд В. Винниченка* — див. ч. 2532).

3372. *Державний "Новий драматичний театр ім. Івана Франка".* — "Воля", Відень, III. 1921, т. 1, ч. 11, с. 548. (Б)

У репертуар нового драматичного театру в Черкасах входять такі п'єси В-ка: *Брехня, Чорна Пантера, Гріх, Базар* і *Панна Мара.*

3373. Держко, Лариса. *"Чорна Пантера і Білий Ведмідь" на сцені в Торонто.* — "Юнак", Торонто, VII-VIII. 1984, ч. 7-8, с. 6-7. (У)

Рецензія на театральну виставу п'єси В-ка *Чорна Пантера і Білий Ведмідь,* з якою Студія мистецького слова Л. Крушельницької з Нью-Йорку виступила 22. X. 1983 в Торонто. Подано зміст п'єси й позитивну оцінку її виконання.

3374. Донцов, Д. *Відозва до Гриців.* — "Вісник", Нью-Йорк, VII-XI. 1952, ч. 3, с. 4-9. (Б)

Автор цитує вислови В-ка, що треба " 'охолоджувати температуру самочинности і революційности мас'... що 'не час виступати з демагогічними гаслами самостійности', бо з ними виступають 'найгірші бандитські елементи' " (с. 5).

[Ці вислови автор цитує з Винниченкового *Відродження нації*, не подаючи, на жаль, ні числа тому ні сторінки своїх цитат. Тим то провірити точність цих цитат важко, бож три томи *Відродження нації* мають разом понад тисячу двісті сторінок друку].

Наприкінці автор виступає проти "малоросів і рутенців", які "роблять собі ідолів з Мих. Драгоманова і Волод. Винниченка, тому що з них говорить той самий інстинкт раба, що говорив і з тамтих" (с. 7).

3375. Донцов, Д. *Еміґрантські і совєтські марксисти проти націоналізму.* — "Вісник", Нью-Йорк, III. 1966, ч. 3, с. 6-8. (Б)

Обороняючись від обвинувачень українських соціялістів, автор згадує і В-ка, раз-у-раз наділяючи його зневажливими епітетами, переважно в поєднанні з М. Грушевським, напр.: "В. Винниченко і М. Грушевський, які в годину смертельного змагу України перекинулися в табір большевизму. Чому проти тих двох перевертнів не виступає соціялістична 'Вільна Україна'?"; "За кордоном, у Відні, Винниченко видавав промосковський комуністичний часопис 'Нова доба', а такий же часопис ('Борітеся — поборете') видавав М. Грушевський, виливаючи брехню на борців за вільну Україну в той час, коли українська армія боролася з большевиками" і т. п.

3376. Донцов, Д. *Про чайку-небогу.* — "Вісник", Нью-Йорк, VI-VII. 1950, ч. 6-7, с. 8-12. (Б)

Автор твердить, що іноді самі "малоросіяни українські додумувалися до основної причини їх і їхньої країни халепи. За соціялістів признавався В. Винниченко: — 'Ми, українські соціял-демократи, вихолостили марксизм', засвоїли з нього лише 'одну його половину, об'єктивний хід подій', 'ми прийняли з нього тільки те, що може нам дати незалежно від нашої волі, від наших прагнень, механічний розвиток соціяльних відносин; не маючи самі жагучого, одважного прагнення' знищити ненависний лад у його основах (*Відродження нації*, т. 2).

[Насправді, цитата, що її подає тут Д. Донцов, не становить у Винниченковій кн. однієї цілости. Це взяті з довшого контексту окремі фрази. (Пор. *Відродження нації*, т. 2, с. 91-94)].

І тому, на думку Д. Донцова, "коли в 1917 р. зірвалася на ноги повна ще козацьких традицій Україна, — Винниченко й інші 'Енки' висміювали 'віру в багнети', в жупани, в шаблі і 'в дим гармат', от, мовляв, 'кріпак спішить на шляхтича перевернутися' " (с. 11).

3377. Донцов, Д. *Степан Бандера — ім'я-символ.* — "Вісник", Нью-Йорк, X. 1970, ч. 10, с. 1-3. (Б)

Стаття з приводу 11-их роковин смерти С. Бандери. При цьому неґативні зауваження про В-ка й М. Скрипника, "які в найкритичнішу годину України були вислужниками Москви", про "хамових синів Куліша, Любченка, Винниченка, Драгоманова" й ін.

3378. Донцов, Д. *30 червня 1941 р. і сучасні шашелі.* — "Вісник", Нью-Йорк, VI. 1975, ч. 6, с. 1-3. (Б)

Згадка про "реальних політиків — Винниченка, Грушевського, Ю. Коцюбинського й цілої гурми соціялістичних вождів галицької і наддніпрянської України, які поїхали на поклін спадкоємцям Петра і Катерини, щоб 'реально' і 'позитивно' тим катам помагати".

3379. *Етноцид українців у СРСР.* "Український вісник", передрук самвидавного журналу з України. Весна 1974, вип. 7-8. — Париж, Українське в-во "Смолоскип", 1975. (С)

У листі від 14. III. 1918 Ленін писав до Г. К. Орджонікідзе: "Щодо Донецької республіки, передайте товаришам Васильченкові, Жакову й іншим, що, як би вони не ухитрялися виділити з України свою область, вона — за географією Винниченка — все одно буде включена в Україну і німці будуть її завойовувати. Через те зовсім безглуздо з боку Донецької республіки

відмовлятися від єдиного з усією Україною фронту оборони" (див. також ч. 3468).

3380. Жила, Володимир. *Віддав своє життя українській літературі* (До 85-річчя життя і 60-річчя літературної діяльности Григорія Костюка). — "Свобода", Джерсі Сіті, 10-13. VI. 1987, ч. 109-112, с. 2, 2, 2, 2. (Б, У)

Рецензія на збірку літературознавчих статтей Г. Костюка *У світі ідей і образів.* Серед інших матеріялів книги рецензент розглядає передусім статтю *Світ Винниченкових образів та ідей*, рясно цитуючи вислови Г. Костюка про В-ка (див. також ч. 2573, 2626 і 2641).

3381. Жулинський, Микола. *Відповідальність перед істиною.* — "Літературна Україна", Київ, 9. VII. 1987, ч. 28, с. 7. (Б)

Як першу статтю в новій рубриці "Сторінки призабутої спадщини", "Літературна Україна" друкує статтю М. Жулинського (він же й редактор тієї рубрики). Автор виступає проти "білих плям" в історії української літератури. Серед призабутих і несправедливо промовчаних українських письменників (П. Куліш, М. Костомаров, М. Драгоманов, Б. Грінченко, М. Вороний та ін.) автор згадує і Винниченка:

"Ще складніша справа з письменниками, творчість яких припала на переломний в історії нашої країни період. Що може краще довести методологічну зрілість українського радянського літературознавства, як наукове, з єдино правильних ленінських принципів партійности, народности та історизму, висвітлення позитивного і неґативного в творчій спадщині, скажімо, такого складного і в своїх політичних орієнтаціях, і в творчості письменника, як Володимир Винниченко?" (пор. ч. 3382).

3382. Жулинський, Микола. *В полоні неправди.* — "Літературна Україна", Київ, 11. V. 1971, ч. 37, с. 4. (Б)

Гостро неґативна рецензія на видану 1970 року в Зах. Німеччині антологію перекладів з української літератури на німецьку мову п. н. *Ein Brunnen für Durstige (Криниця для спраглих* — див. ч. 600). Рецензент твердить, що на Заході діє низка т. зв. "спеціялістів" української літератури ("різні кошелівці, луцькі, лавріненки"), яких завданням є фальшувати сучасні здобутки української радянської літератури. Упорядниця і перекладачка згаданої антології Анна-Галя Горбач дібрала письменників і їхні твори до цієї антології тенденційно. Як приклад, рецензент вираховує М. Хвильового, Ю. Яновського, В. Підмогильного й ін. Та найгіршим промахом перекладачки рецензент уважає поміщення в антології її перекладу оповідання *Таємність (Streng geheim)* "В. Винниченка, активного діяча буржуазно-націоналістичного руху, що як письменник і як політик ніколи не стояв на позиціях наукового соціялізму, лишався чужим радянському суспільству і не розумів ленінської національної політики".

3383. Зеркаль, Сава. *До статті "Як проголошено 4-ий Універсал".* — "Вільна Україна", Нью-Йорк, III-VI. 1967, ч. 54, с. 64. (Б)

Автор спростовує статтю М. Ковалевського *Як проголошено 4-ий Універсал,* надруковану у "Вільній Україні" (див. ч. 2237).

М. Ковалевський твердить у згаданій статті, що "з трьох проєктів 4-го Універсалу найкращим був проєкт Михайла Грушевського. Два інші проєкти запропонували В. Винниченко та М. Солтан".

С. Зеркаль заявляє, що "третій проєкт 4-го Універсалу виготовив Микита Шаповал, а не Микола Солтан". На доказ С. Зеркаль наводить свідчення Дмитра Дорошенка, який у своїй *Історії України: 1917–1920* (т. 1, с. 263) пише, що "з трьох поданих проєктів (М. Грушевським, В. Винниченком і М. Шаповалом) редакцій Універсалу було вироблено спільну редакцію".

3384. Зеров, Мик. *Руфін і Прісцілла* (До історії задуму і виконання). У кн. Леся Українка. *Твори*, т. 7, с. 21–41. — Нью-Йорк, Видавнича спілка Тищенко & Білоус, 1954. 191 + CXV с. (Б)

У цій вступній статті до драми Л. Українки *Руфін і Прісцілла* М. Зеров неодноразово згадує В-ка, порівнюючи його з Л. Українкою, а також часто цитує такі порівняння з інших авторів, напр.:

Ан. Василько (А. Ніковський) у київській г. "Рада" (від 1. II. 1912, ч. 26) пише про драму Л. Українки: "Повний контраст з тим впливом, який справляє В. Винниченко, що ніколи не тримається на одній лінії творчого напруження, що то піднімає на висоти творчого откровення, то вражає грубими нехудожніми прийомами. *Руфін і Прісцілла* читається легко, але без того пожадливого захоплення, яке таке характеристичне в творах того ж Винниченка" (с. 28).

Автор статті цитує ще вислови М. Могилянського, Г. Хоткевича, А. Музички, М. Драй-Хмари й інших, а врешті висловлює і свою думку: "Коли напр. Винниченків хист набирає сили від землі, від дотику до живих людей, від безпосередніх вражень побутових та й не від того був автор, щоб перенести в літературний твір живі риси живих людей та спостережені в житті ситуації, інколи навіть не перетворюючи, не замасковуючи їх, — то Леся Українка навпаки, кожну життєву ситуацію узагальнювала, відривала її від ґрунту й переносила в інші обставини, в іншу добу, надаючи постатям та становищам загальнолюдського характеру" (с. 30–31). І далі: "Постаті Руфіна і Прісцілли не мають ніяких індивідуальних приміт, щоб ми могли побачити в них якихось певних людей, як, скажемо, пізнаємо їх у Винниченківських п'єсах. Це не такі живі, списані з натури люди, як ідеальні представники різних ідейних плятформ" (с. 31).

3385. *Ідеї і люди визвольних змагань 1917–1923.* Впорядкував Богдан Коваль. — Нью-Йорк, "Булава", 1968. 399 с. (Б)

В-кові присвячено окремий розділ *В. Винниченко* (с. 183–185). Йому поставлено низку обвинувачень, не подано, одначе, жадної документації на ці обвинувачення, напр.:

"В. Винниченко боронив ентузіястично значення і потребу встановлення влади пролетаріяту";

"в найбільш критичних моментах підносив потребу здобути якісь нові наукові винаходи, що дозволили б прихилити перемогу над противниками";

"вони обидва [Грушевський і В-ко] по захопленні влади більшовиками виїхали за кордон і по певнім часі повернулися до Радянського Союзу, розглядаючи владу більшовиків на Україні, як таку, що в загальному відповідала їхнім політичним поглядам";

"був зарозумілим та самітним серед проводу політичних партій у революційних відносинах на Україні";

"уяву В. Винниченка не опускала тематика революційно-пролетарських проблем, недовірливе, а то й вороже наставлення до минулого та традицій власного народу"; і т. п.

3386. І. К. *З великої України.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 2. XI. 1920, ч. 132, с. 3.

(Б)

Автор твердить, що "приїзд Винниченка на Україну, 1920 р. збудив нові надії. Всі щирі патріоти, від найлівіших до найправіших, сподівалися, що Винниченкові, якого ім'я так тісно зв'язане з повстанням України до нового життя, поведеться примирити Україну з радянським ладом на основі українізації установ і еволюції комунізму". 9 вересня 1920 В-ко підписав договір з більшовицьким урядом. Автор подає головні постанови цього договору. "Спершу Винниченкові пропоновано становище воєнного комісара, та він відмовився від цього уряду, заявляючи, що нічого йому робити на цім становищі, як нема української армії". "Московські більшовики вважають Винниченка не правовірним більшовиком, тільки хитруном, підбитим синьо-жовтим націоналізмом".

3387. Качуровський, Ігор. *Покірна правді і красі* (Леся Українка та її творчість). — "Північне сяйво", Едмонтон, 1971, ч. 5, с. 136-161. (У)

Серед широкої тематики цієї статті знаходимо також порівняння Л. Українки з В-ком, напр.:

"Взаємні впливи сполучають також творчість Лесі Українки та одного з найбільших наших прозаїків Володимира Винниченка: психологічне оповідання Лесі Українки *Помилка* виникло під виразним впливом тюремних оповідань Винниченка. І навпаки. Не виключена можливість, що образ *Кирпатого Мефістофеля* зародився в уяві його творця при читанні *Блакитної троянди*" (с. 142-143).

"Мистецька проза І. Франка, В. Винниченка, М. Коцюбинського та Лесі Українки — це явища одного ряду" (с. 152) й ін.

Наприкінці автор цитує статтю Лесі Українки *Винниченко* (див. ч. 3049).

3388. Кедрин, Іван. *Михайло Грушевський — не один, а більше їх* (Спогади і рефлексії). — "Український історик", Нью-Йорк, 1984, т. 21, ч. 1-4, с. 251-261.
_____. У кн. того ж автора: *У межах зацікавлення* (Бібліотека українознавства, т. 53), с. 75-88. — Нью-Йорк, Наукове Т-во ім. Шевченка, 1986. 523 с. (Б, Н)

У цій статті про М. Грушевського є чимало згадок, а то й цілих розділів про В-ка. Сам автор пояснює це так:

"Пишучи нарис про Михайла Грушевського на тлі початків української визвольної війни-революції, у добі Центральної Ради, неможливо промовчати Володимира Винниченка, найвидатнішу поруч нього постать тодішнього часу. Володимир Винниченко був поруч із Грушевським найбільш відомим і найбільш популярним в Україні як письменник і лідер. Творами Винниченка зачитувалися українські люди ще далеко до революції, — адже він був насправді засновником натуралізму в українській новітній літературі, він був новатором і найвидатнішим письменником-драматургом..." (с. 85).

Одначе, поруч цих позитивних оцінок В-ка, автор висловлює і неґативні, як ось:

"Але Володимир Винниченко, який мав перевагу над Грушевським своєю зверхньою появою і своїм красномовним хистом, а може теж і організаційним талантом та метушливістю, стояв позаду Грушевського своєю вдачею інтелектуала-неврастеніка і людини, що керувалася настроями, пристрастями та непогальмованою персональною амбіцією" (с. 86).

3389. Кедрин, Іван. *Рік 1918 в історії української політичної думки.* У кн.: *Ювілейний календар "Свободи" на 1958 рік.* У 40-річчя проголошення

української державности (с. 79–86). — Джерсі Сіті, Видання Українського Народного Союзу. 134 с.
_____. У кн. того ж автора: *У межах зацікавлення* (Бібліотека українознавства, т. 53), с. 196–205). — Нью-Йорк, Наукове Т-во ім. Шевченка, 1986. 523 с. (Н)

Автор згадує *Відродження нації* В-ка і заявляє, що "навіть напівпашквільний характер цього твору не в силі відібрати йому вартости, як джерела фактичної інформації про дати й факти, про тексти документів, народжених у тому часі" (с. 196).

3390. Кедрин, Іван. *Соборність* (З нагоди 60-річчя Акту 22 січня 1919 року). У кн.: *Календар-альманах Українського Народного Союзу на 1979 рік* (с. 43–48). — Джерсі Сіті, В-во "Свобода", 1979.
_____. У кн. того ж автора: *У межах зацікавлення* (Бібліотека українознавства, т. 53), с. 113–120. — Нью-Йорк, Наукове Т-во ім. Шевченка, 1986. 523 с. (Н)

Згадки про протигетьманське повстання під керівництвом В-ка, також про Акт Злуки на Софійському майдані в Києві 22 січня 1919 і промову "голови Директорії Володимира Винниченка, який вітав заяву злуки 'братньої однокровної Галицької Волости з матірним пнем України' " (с. 116–117).

3391. Кедрин, Іван. *Торг українцями.* У кн.: *Альманах Українського Народного Союзу на рік 1975* (с. 63–72). — Джерсі Сіті, В-во "Свобода". 167 с.
_____. У кн. того ж автора: *У межах зацікавлення* (Бібліотека українознавства, т. 53), с. 121–134. — Нью-Йорк, Наукове Т-во ім. Шевченка, 1986. 523 с. (У, Н)

Наприкінці статті автор порівнює В-ка з прем'єром польського екзильного уряду Станіславом Міколайчиком, який після Другої світової війни "пішов на компроміс з наставленим Москвою польським 'народним' урядом і поїхав до Варшави, наслідуючи Винниченка, який теж їздив до Харкова, вірячи в можливість співпраці з більшовиками для добра України. І так само, як Винниченко втікав з України, Міколайчик утік із 'людової' Польщі, переконавшись у неможливості примирити західнє розуміння демократії з московсько-комуністичним розумінням" (с. 134).

3392. Кедрин, Іван. *60-річчя самовизначення України.* У кн.: *Альманах Українського Народного Союзу 1978* (с. 22–28). — Джерсі Сіті, В-во "Свобода", 1978. 269 с. (С)

Критикуючи керманичів української революції, автор згадує і В-ка: "Між творцями 4-го Універсалу був Володимир Винниченко, великий письменник і Богом обдарований промовець, який, проте, в трагічному для України часі зачинявся в своїм помешканні і писав драму *Між двох сил*, а на політичній еміґрації писав пашквіль на революцію (*Відродження нації*) і видавав у Відні комуністичну газету "Нова доба". Скомпромітувався також, поїхавши на Україну на пост 'віце-прем'єра' — повірив наївно більшовикам і щасливо врятувався втечею назад на Захід" (с. 27).

3393. Кобзей, Т. *Ювілей української державности без згадки її будівничих.* — "Народна воля", Скрентон, 6. III. 1969, ч. 10, с. 2. (Б)

Автор звертає увагу, що дуже часто на наших святкуваннях державности й соборности промовці не згадують творців цих актів: Михайла Грушевського, Володимира Винниченка й Симона Петлюру. Автор закликає припинити таку ганебну поведінку.

3394. Кобилянська, Ольга. *Твори в п'яти томах.* — Київ, Держ. в-во художньої літератури, 1962-1963. 5 т. (Б)

У 5-му томі знаходимо згадки про В-ка. І так, напр., в автобіографії *Про себе саму* письменниця пише про своє оповідання *Через кладку*: "Це моя улюблена праця, дарма що Василь Сімович називає її 'найслабшим' твором Кобилянської. Та він стоїть тепер зовсім під впливом В. Винниченка, а що Винниченко є й був усе противником напряму і способу моїх писем, то я й не дивуюся, що він так говорить" (с. 241).

У листі до Христі Алчевської від 14. III. 1910 письменниця пише, м. ін.: "Дуже подобається мені тепер 'Українська хата'. Там добрі речі друкуються, з винятком белетристики, що не все мені подобається. Новелка, а радше нарис Винниченка *Таємна пригода* не єсть психологічно правдива, і взагалі я вважаю, що Винниченко пише також під впливом Ніцше, як писав також і Арцибашев. Шкода мені його таланту, що він задержується на обробленні нижчих інстинктів, котрим ані не діється, ані не діялася кривда, вмісто спинятися на шляхетніших точках або прикметах людської вдачі" (с. 611).

3395. Коваленко, Людмила. *Її окрадену збудили.* Роман. Частина третя трилогії: *Наша не своя земля.* — Вінніпеґ, Видавнича спілка Тризуб, 1968. 240 с. (У)

Згадка про В-ка: "... ім'я Винниченка також було відоме ще здавна, з літератури, з його творів як українською так і російською мовами, але у Мусі він ніколи не викликав ні ентузіязму, ні навіть великого довір'я. Якась штучність була в його виступах, якийсь манеризм, бажання показати себе, вдарити гарною фразою, особливо влучно підібраними словами. Мусю тішили ці фрази і слова, вона раділа, як гарно звучить українська мова у Винниченка, але він майже відразу після таких особливо гарних виразів переходив на партійний жарґон, на вживання сили чужоземних слів" (с. 10).

3396. Коваль, Антон. *Відкритий лист.* — "Сучасність", Мюнхен, X. 1969, ч. 10, с. 99-103. (Б)

З українського самвидаву на Україні: лист "громадянина СРСР виборця Антона Коваля до депутатів Рад Української РСР". Крім інших справ, автор листа вимагає від депутатів "скасувати дискримінаційні заходи навколо культурної спадщини українського народу (заборона, напр., перевидання творів В. Винниченка, М. Хвильового, М. Грушевського та ін.)".

3397. Коцюбинський, Михайло. *Твори в трьох томах.* — Київ, Державне в-во художньої літератури, 1956, т. 3, с. 323. (Б)

У листі до дружини від 3. VI. 1909 з Капрі (Італія) Коцюбинський пише, м. ін.: "Я не пам'ятаю, чи писав я тобі, що у Львові несподівано стрів Винниченка, з яким і познайомився. У них з Ґорьким вийшли якісь непорозуміння щодо видання творів Винниченка, і вони розійшлися та жалілись мені один на одного" (див. також ч. 3241).

3398. Кравців, Б. *Два п'ятдесятиліття* (В 50-ліття заснування Революційної

Української Партії і "Молодої України"). — "Вісник", Нью-Йорк, I. 1950, ч. 1, с. 12-16. (Б)

Згадки про В-ка, як активного провідного члена Революційної Української Партії і "Молодої України" — двох політичних організацій, які відіграли "величезну ролю в розвитку української політичної думки".

3399. Кубійович, Володимир і Маркусь, Василь. *Дві українські енциклопедії* (Суспільно-політична бібліотека ч. XI). — Нью-Йорк, В-во "Пролог", 1961. 143 с. (Б)

Порівняння української еміграційної *Енциклопедії українознавства* і київської *Української радянської енциклопедії*. У розділі *Додатки до УРЕ (Чого немає і що викривлено в "Українській радянській енциклопедії"*) автори вказують на пропущення й фальсифікації в *УРЕ*. Серед таких матеріялів автори вираховують і В. Винниченка та подають його справжню біографію (с. 141-142).

3400. Кузьменко, Світлана. *Пам'яті визначної режисерки Марії Левицької.* — "Свобода", Джерсі Сіті, 18. IX. 1986, ч. 178, с. 4. (Б)

"Марія Левицька мріяла поставити п'єсу Володимира Винниченка *Закон*, уважаючи, що ця п'єса Винниченка була б дуже зрозумілою сучасному глядачеві, бо, пишучи її, автор бачив життя набагато років наперед".

3401. Ладижинський, В. *Українські мистці в Парижі.* — "Нотатки з мистецтва", Філядельфія, VI. 1973, ч. 13, с. 17-32. (С)

Про В-ка як маляра: "Володимир Винниченко (1880-1951), справжньої мистецької освіти не мав і почав малювати досить пізно, але, як твердять критики, мав він малярське відчуття та зрозуміння кольорів. Малював він залюбки природу і краєвиди, а навіть портрети. П'ятдесят його полотен, які зберігаються в Америці, мають більше як аматорську вартість і свідчать про великі природні малярські здібності письменника".

3402. Левадний, Іван. *Київ у 1913 році.* — "Вісник", Нью-Йорк, VII-VIII. 1983, ч. 7-8, с. 20-23. (Б)

Декілька згадок про В-ка, напр.: у Києві 1913 року "знана була видавнича спілка 'Дзвін' з директором Ю. Тищенком при участі В. Винниченка і Л. Юркевича"; "У Києві почали виходити нові журнали. Один з них 'Дзвін', літературний, мистецький, науковий і громадсько-політичний місячник, став видаватися під редакцією Дмитра Антоновича, пізніше Володимира Левинського, при ближчому співробітництві Володимира Винниченка, Лесі Українки, Миколи Вороного..." та ін.

3403. Левадний, Іван. *Київ у 1914 році.* — "Вісник", Нью-Йорк, VII-VIII. 1974, ч. 7-8, с. 19-22. (Б)

Інформація, що в 1914 році "існувало в Києві понад десять українських видавництв. Головним з них була Видавнича спілка В. Винниченка, Ю. Тищенка і Л. Юркевича, заснована в 1907 році, яка з 1913 року видавала журнал 'Дзвін' ".

3404. Левадний, Іван. *Київ у 1915 році.* — "Вісник", Нью-Йорк, VI. 1975, ч. 6, с. 13-15. (Б)

Згадка про те, що 1915 року російська цензура припинила видавання харківської газети "Слово", яка виходила під редакцією В. В-ка і Ю. Сірого.

3405. Левадний, Іван. *Київ у 1916 році.* — "Вісник", Нью-Йорк, X. 1976, ч. 10, с. 19-21. (Б)

1916 року в театрі Садовського в Києві йшла Винниченкова п'єса *Чорна Пантера і Білий Ведмідь.*

"Кияни раділи кожному прояву національного життя і привітали вихід у Москві нового тижневика 'Промінь', під редакцією Володимира Винниченка".

3406. Левадний, Іван. *Київ у 1917 році.* — "Вісник", Нью-Йорк, VI, VII-VIII. 1977; ч. 6, 7-8; с. 5-9, 7-11. (Б)

Численні неґативні зауваження про політичну діяльність В-ка на становищі заст. голови УЦРади і голови Ґенерального Секретаріяту.

3407. Левадний, Іван. *Київ у 1918 році.* — "Вісник", Нью-Йорк, XII. 1978, I. 1979; ч. 12, 1; с. 30-33, 25-28. (Б)

"12 липня 1918 заарештовано в Каневі В. Винниченка під закидом протиурядової аґітації і привезено його до Києва. На інтервенцію Д. Дорошенка, гетьман наказав звільнити В-ка.

18 вересня В-ка обрано головою Українського Національного Союзу, а 5 жовтня відбулася його зустріч з гетьманом, яка одначе не довела до порозуміння.

6 жовтня відбулося врочисте відкриття київського університету. Після промови гетьмана виступив із словом В-ко, "якого оваційно вітала молодь.

14 листопада створено Директорію під керівництвом В-ка.

21 листопада почалося протигетьманське повстання.

19 грудня Директорія з В-ком на чолі в'їхала до Києва".

3408. Левадний, Іван. *Київ у 1928 році.* — "Вісник", Нью-Йорк, V. 1983, ч. 5, с. 8-10. (Б)

"У драматичному театрі ім. Франка великий успіх мала п'єса *Над* В. Винниченка з Теодосією Барвінською в ролі Надії і Олексою Ватулею в ролі Ілька. Продовж сезону п'єса пройшла 101 раз".

3409. Левадний, Іван. *Лицар великого визвольного чину.* У століття народження Головного Отамана Симона Петлюри. — "Вісник", Нью-Йорк, IX. 1979, ч. 9, с. 15-17. (Б)

Автор твердить, що "не погоджуючись з демобілізуючою політикою голови Генерального Секретаріяту Винниченка, Петлюра вийшов із складу уряду".

3410. Левинський, Володимир. *Мої спомини про В. І. Леніна.* — "Вільна Україна", Нью-Йорк, 1968, ч. 58, с. 34-45. (Б)

Л. Юркевич і В. Винниченко, як видавці київського місячника УСДРП "Дзвін", звернулися до автора з пропозицією перейняти від Д. Антоновича редаґування "Дзвону". Автор погодився і з 4-го ч. "Дзвону" став його редактором. Це призвело до конфлікту автора з Леніном, який був противником "Дзвону".

3411. Левицький, Дмитро. *З дипломатичних споминів.* У кн.: *Історичний календар-альманах "Червоної Калини" на 1939 рік* (с. 70–78). — Львів, Накладом видавничої кооперативи "Червона Калина", 1938. 189 с. (У)

Згадки про В-ка, напр., про те, що "більшовики не додержали даної устами Раковського Винниченкові обіцянки зберегти прихильну невтральність і йшли на Київ зі сходу, а армія Денікіна наступала на Україну з півдня" (с. 70); про те, що навколо українських дипломатичних місій "потворилися леґенди, а найчорнішими барвами змалював їх сам Винниченко, який ті місії висилав, у своїм *Відродженні нації*" (с. 71).

3412. Литвин, Василь. "*Світло зі Сходу*". — "Шлях перемоги", Мюнхен, 16. XII. 1984, ч. 51, с. 1–2. (Б)

Розглядаючи причини невдачі наших визвольних змагань, автор вказує на "пацифізм і нехіть до власної армії", що й стало трагедією України в той час. Як приклад, автор подає В-ка: "В. Винниченко писав у 'Робітничій газеті' в 1917 р.: 'Тільки військо, тільки багнети врятують бідну неньку Україну... Ах, та проклята віра в багнети! Не своєї армії нам треба, а знищення всякої армії'. А на Першому Військовому З'їзді, виступаючи проти Міхновського, Винниченко говорив: 'Не армії потребує український нарід, а землі і хліба' " (пор. ч. 2262, 2263, 2424, 2625, 2929).

3413. Лівчак, Богдан. *Нікудишній і безрадний.* — "Вісник", Нью-Йорк, V. 1982, ч. 5, с. 5–8. (Б)

Полеміка з Ю. Мовчаном з приводу його статті *Володимир Винниченко у світлі історії* (див. ч. 2535). Зокрема заперечує автор твердження Ю. Мовчана, що В-ко не був противником творення української армії і не був комуністом. Б. Лівчак запевняє, що "Винниченко з ненавистю ставився до армії" (с. 5); "Винниченко з москалем Оберучовим намагався роззброювати українські військові частини" (с. 6); "Винниченко від зарання своєї політичної діяльности аж до її кінця працював на повалення української державности" (с. 8) і т. п.

3414. *Літературно-видавнича справа на Україні.* — "Трибуна України", Варшава, III. 1923, ч. 1, с. 46–47. (Б)

Інформація про нові книжкові видання на Україні. Серед них у в-ві "Спілка" вийшли друком твори В-ка *Гріх* і *Брехня*.

3415. Літ. Р. *Винниченко і Совнарком* (Причинок до історії УНР у 1920 році). — "Народна воля", Скрентон, 17, 24. IV. 1969; ч. 16, 17; с. 5, 5. (У)

Автор розглядає поїздку В-ка до Москви й Харкова 1920 року й питання тодішньої участи чи неучасти В-ка в радянському уряді України, т. зв. Совнаркомі (Совет народных комиссаров).

У 1968–69 рр. появилася на еміґрації "леґенда" (так її називає Р. Літ.) про те, що "Винниченко, приїхавши в 1920 році з Відня до Москви й Харкова, провадив лише переговори і більше нічого". Справу досліджував В. Чапленко і прийшов до висновку, що неможливо ствердити з усією певністю, чи В-ко був тоді членом радянського українського уряду, чи ні.

Автор статті не згоден з таким висновком В. Чапленка і наводить документи, які, на його думку, доказують, що В-ко таки був тоді членом того уряду (див. також ч. 2293, 2346, 2724).

3416. Мазепа, І. *Пробудження України в революції 1917 року.* — "Наше слово", Лондон, IV. 1952, ч. 2, с. 3-5. (Б)

Згадка про В-ка: "Українські робітники та селяни побачили, як 'українська держава' (Скоропадського), виступаючи в оборону поміщиків та капіталістів, разом з тим іґнорувала інтереси працюючих мас. Це схилило симпатії українських мас, а також деякої частини українських провідників, на бік більшовиків з їхніми привабливими радикальними кличами. Сам колишній голова Центральної Ради М. Грушевський, а потім і голова Директорії В. Винниченко (а що вже казати про багатьох інших?) стали жертвами совєтофільських настроїв" (с. 4).

3417. Мандзенко, К. *Петлюра, петлюрівці, петлюрівство.* До сторіччя від дня народження Головного Отамана Симона Петлюри, 1879-1979. У кн.: *Альманах Українського Народного Союзу на рік 1979* (с. 7-36). — Джерсі Сіті, В-во "Свобода", 1979. 255 с. (Н)

Автор кількаразово обвинувачує В-ка, що він був проти творення української армії, одначе ніде не підтримує цього свого твердження документальними даними, напр.: "Січові Стрільці не погодилися з партійними отаманами Шаповалом та Винниченком (с. 11 — пор. ч. 1574, 1861).

"Табір соціял-демократів з Володимиром Винниченком уважав формування українського війська за річ непотрібну і для соціяльної революції небезпечну. Тоді ім'я Володимира Винниченка, як талановитого письменника, було голосним по всій Україні, а його ораторська арґументація про тримання єдиного революційного фронту з росіянами [!?] переконлива" (с. 18).

"Вже сама присутність в Генеральному Військовому Комітеті В. Винниченка давала запоруку, що буде гальмуватись всякий логічний прояв у справі організації української збройної сили" (там же — пор. ч. 1806, 2424, 2929 та ін.)

3418. Мірчук, Петро. *Полк. Євген Коновалець і "реалітети".* — "Вісник", Нью-Йорк, IX. 1963, ч. 8, с. 17-18. (Б)

Розглядаючи проблему "зміновіховщини", автор стверджує на початку своєї статті, що "батьком 'зміновіховщини', або по-сьогоднішньому 'реалітетів', був Володимир Винниченко, отой сумної слави діяч відродженої на руїнах царської Росії української державности, який негайно після проголошення Четвертого Універсалу вийшов із складу уряду і проголосив 'невтралітет' супроти кривавої московсько-большевицької навали".

"Перший 'апостол' зміновіховства, чи пак 'орієнтації на реалітети радянської України', В. Винниченко переїхав був сам з еміґрації на Наддніпрянщину. Але він швидко переконався, що таке 'реалітети' в окупованій червоною Москвою Україні, і тому, поки ще була змога, втік знову за кордон і осів у Франції".

3419. М. М. *Неукраїнська робота.* — "Сурма" [б. м.], 15. V. 1949, ч. 6, с. 18-19, 24. (У)

Полеміка з ульмівською газетою "Українські вісті" з приводу різних матеріялів, що появилися в цій газеті. Серед них також рецензія Леоніда Полтави "присвячена вихвалянню високоморальних якостей" п'єси В-ка *Закон*, поставленої нещодавно в Парижі (див. ч. 1887). Автор із "Сурми" переказує зміст п'єси, називаючи при цьому творчість В-ка "старозвичною винниченківською

лупанарно-кафешантанською епопеєю", "павіянським карнавалом" і подібними епітетами. Свої міркування М. М. кінчає сентенцією: "Ми думаємо, що ганьбою для редакторів є годувати українського читача образами сіфілістичних дегенератів та ще й дошукуватися 'моральности' в тому".

М. ін., персонажі Винниченкового *Закону* названо кількаразово у статті "Сурми" сифілістичними деґенератами, дарма що в п'єсі нема ніде згадки про те, що хтось з її персонажів хворіє на венеричну недугу.

3420. Наум, Надія. *Кого вшановують УВАН і НТШ?* — "Вісник", Нью-Йорк, VI. 1982, ч. 6, с. 1. (Б)

З приводу 100-ліття від дня народження В. Винниченка УВАН і НТШ у Нью-Йорку влаштовують спільні "наради, збори й доповіді". Авторка твердить, що "літературний модернізм В. Винниченка, за який хапаються тепер УВАН і НТШ, цілковито застарів, а як показала вистава п-і Крушельницької в Нью-Йорку п'єси В. Винниченка *Чорна Пантера* він був, є і буде аморальним автором, який розкладає читача-глядача".

Далі авторка подає кілька цитат з Винниченкового *Відродження нації*, в яких він критикує деяких провідників української революції, зокрема С. Петлюру. Авторка звертається до УВАН і НТШ із запитанням: "Кого вшановуєте, закордонні малороси?".

3421. Неврлі, Микола. *Україністика в Братіславі*. У кн.: *Науковий збірник* (с. 441). — 1969, Видав Музей української культури в Свиднику, в Братіславському словацькому педагогічному в-ві, Відділі української літератури в Пряшеві, кн. 1. 506 с. (С)

Вістка про те, що за редакцією М. Мольнара видано 1968 року в Пряшеві *Оповідання* Винниченка.

3422. Н. Н-м. *Вихваляють В. Винниченка чи Г. Костюка?* — "Вісник", Нью-Йорк, I. 1983, ч. 1, с. 26. (Б)

На початку автор вказує на те, що газета "Свобода" приділяє багато місця звідомленням "про працю сучасної УВАН у Нью-Йорку, яка, на спілку з сучасним НТШ у ЗСА, взялася ґльорифікувати нищителя української державности у формі УНР Вол. Винниченка". А далі: "У 'Свободі' ч. 218 з м. р. Л. М. Л. Онишкевич у нібито рецензії *Вартісна збірка* (див. ч. 2610) 14 разів називає ім'я В. Винниченка і аж 20 разів Г. Костюка (Подоляка). В. Винниченко, зрадивши Україну, їздив до комуністів будувати 'соціялізм', а п. Г. Костюк у 1933 році, коли Україна вимирала від московського Голодомору, відпочивав на кримському 'курорті', про що є докладні дані в СВУ" [Цих даних чомусь не подано].

"Тому й кажуть у нашому народі: 'Яке їхало, таке й здибало'!".

3423. Новиченко, Леонід. *Українська радянська література в патріотичному та інтернаціональному вихованні трудящих*. Доповідь на червневому пленумі правління Спілки письменників України. — "Літературна Україна", Київ, 25. VI. 1987, ч. 26, с. 1-2. (Б)

16 червня 1987 на пленумі правління Спілки письменників України в Києві член Академії Наук УРСР Леонід Новиченко виголосив доповідь, у якій, м. ін., сказав:

" 'Білі плями' існують і в історії самої літератури. Вже не раз висловлювалася думка про те, що настав час видати кращі твори таких письменників з плутаним

політичним шляхом або з немалими ідейними суперечностями, як В. Винниченко і М. Хвильовий, пропозиція, з якою, на мій погляд, слід погодитись, хоч є й інші думки".

3424. Одарченко, Петро. *Леся Українка під гнітом сучасної совєтської цензури.* У кн.: *Леся Українка, 1871–1971;* збірник праць на 100-річчя поетки (с. 269–280). — Філядельфія, Світовий комітет при Українському науковому інституті Гарвардського університету для відзначення 100-річчя народження Лесі Українки, 1971–1980. 400 с. (Б)

Розглядаючи *Зібрання творів* Лесі Українки у 12 томах (Київ, АН УРСР, 1975–79), рецензент стверджує, що в 12-му томі цього видання не надруковано листа Л. Українки до сестри Ольги про те, що "колишня РУП має видавати соціял-демократичну щоденну газету "Праця" [...] при ближчій участі В. Винниченка, С. Вітика, М. Ганкевича, М. Порша, І. Стешенка, Лесі Українки та інших. Цензура не пустила цього листа, бо він спростовує фальшиві твердження совєтських дослідників, нібито Леся Українка належала до гурту прихильників більшовиків-іскрівців, а не до прихильників українських соціял-демократів, до яких належали такі діячі, як І. Стешенко та В. Винниченко. Цензура заборонила надрукувати і статтю Лесі Українки про В. Винниченка. Ця стаття надрукована 1927 року в 12-му томі творів Лесі Українки" (див. ч. 3049).

3425. Пастернак, Євген. *Україна під большевиками, 1919–1939* (Спроба історичної студії). — Торонто, "Євшан-зілля", 1979. 314 с. (Н)

Про Винниченкові погляди на марксизм (цитати з *Відродження нації*, с. 9), про вихід В-ка з Директорії (с. 36), його поїздку в Україну 1920 р. (с. 53) та ін.

3426. *Письменник і перебудова.* Із відкритих партійних зборів Київської письменницької організації. — "Літературна Україна", Київ, 16. VI. 1987, ч. 25, с. 2. (Б)

На партійних зборах комуністів Київської організації Спілки письменників України 11. VI. 1987 в Києві член Політбюра і секретар ЦК Компартії України Ю. Н. Єльченко сказав, м. ін., у своїй промові:

"Окремо хотілося б висловитися щодо пропозицій і намірів перевидати деякі твори В. Винниченка. Окремо тому, що це питання принципове — питання нашого ставлення до особистости письменника як громадянина. Ґрунтовні, компетентні дослідження все таки свідчать про те, що все життя і діяльність його зіткані не з невинних протиріч. Так, В. Винниченко ще юнаком брав участь у революційних подіях. У зрілому віці, хоч і нетривалий час, займав керівну посаду в уряді Радянської України. Був в'язнем царської тюрми і фашистського концтабору. Але ж виступав він і переконаним ідеологом та провідником українського буржуазного націоналізму. Врешті решт В. Винниченко став активним діячем контрреволюції, добровільно порвав із своїм народом, виступив проти зробленого народом історичного вибору. Це ж правда, товариші.

"Вкрай неоднозначною видається і його творча спадщина. У ранніх оповіданнях і повістях В. Винниченко дійсно висвітлював причини соціяльної нерівности й несправедливости, підіймався до критики самодержавного ладу, буржуазного суспільства загалом, показував зростання клясової самосвідомости трудящих, пробудження почуття людської гідности, наростання соціяльного протесту.

"Проте більшість його романів, повістей і п'єс сповнені мотивів індивідуалізму та еротики, проповідували клясовий мир, у спотвореному вигляді зображували

революційну боротьбу на Україні.

"Хіба нам не відомі висловлювання щодо його творів і діяльности В. І. Леніна, М. Ґорького, М. Коцюбинського та й пізніші думки Лесі Українки? Ось чому до видання навіть деяких, так би мовити, несуперечливих творів В. Винниченка слід усе таки підійти з політичних, партійних позицій, вдумливо. Безапеляційність, тим більше крикливість тут, як і взагалі, — погані порадники і помічники. Давайте всебічно зважимо це питання" (див. також 3505).

3427. Питльована-Кордюк, Меланія. *Важливі мотиви у прозі Володимира Винниченка.* — "Бюлетень" Канадського Інституту Українських Студій, Едмонтон, IX-XII. 1980, ч. 1, с. 9. (У)

3. XI. 1980 М. Питльована-Кордюк відчитала в Торонтському університеті доповідь під вищеподаним наголовком. На думку доповідачки, у творчості В-ка "нема теми важливішої від 'чесности з собою', яка проявляється часто й дуже інтенсивно. Цей мотив мав для нього дуже особисте значення. Винниченко був дуже чутливою людиною, яка не могла іґнорувати фарисейство та розбіжність між словом і ділом, що панували серед його знайомих, політичних колеґ та товаришів-соціялістів. Він висловлював свої спостереження в літературній формі і, чи його хвалили, чи гудили, ніколи не відрікався своїх спроб. Для Винниченка чесність з собою стала етичним началом або методою, з допомогою якої він змагався з різними проблемами, з якими людство зустрічається".

"Винниченко зосереджувався на сексуальних проблемах і на фарисействі, що з них випливало. Це була піонерська праця, бо більшість письменників оминала поважного розгляду цієї суперечної проблеми, і Винниченко зазнав чимало нападів за свою працю в цій ділянці. Його політичні маневри та готовість братися за суперечні проблеми часто затьмарювали той факт, що Винниченко був великим новатором в українській літературі. Будемо ж надіятися, що майбутні студії його життя та творчости усунуть цю проблему".

3428. Платковський, М. *Чи знаємо нашу історію?* — "Свобода", Джерсі Сіті, 18. IX. 1986, ч. 178, с. 2-3. (Б, У)

Автор полемізує з неназваним опонентом, який його переконував, що В-ко "був проти творення українського війська, будучи прихильником організації лише т. зв. народної міліції. Мій співрозмовник твердив, що В. Винниченко 'послав додому' 150.000 українського війська, яке тоді стаціонувало в Києві й околицях, і тим самим причинився до того, що Україна була безборонною в час першої навали московських більшовиків у кінці 1917 і на початку 1918 років. Петлюра, — із запалом говорив мені цей діяч, — мусів би застрілити Винниченка за цей його злочин".

"Автор цих рядків не є ні в якій мірі прихильником політики й поступування В. Винниченка. Навпаки. Але яким чином Винниченко міг розпустити 'додому' 150.000 українського війська, коли тоді в Києві (не рахуючи полку ім. Б. Хмельницького, але якого ще ранньою осінню 1917 року в Києві не було) і околицях було, може, (пожалься, Боже) яких 500 і не більше українських вояків, які несли охоронну службу при Українській Центральній Раді?".

3429. *Погляд Володимира Винниченка на розв'язку питань наших церков.* — "Патріярхат", Нью-Йорк, VII-VIII. 1987, ч. 7-8, с. 22-23. (Б, Н)

Уривок з книжки Лонгина Цегельського *Від леґенд до правди* (див. ч. 2156), з розділу *Київські розмови з головою Директорії.* Під час однієї з тих розмов автора книжки з В-ком, розмовці порушили українське церковне питання. В-ко

висловив проєкт, щоб митр. Андрей Шептицький переїхав із Львова до Києва та став митрополитом усієї України.

3430. Полтава, Леонід. *Лівацтво чи політнеписьменність?* — "Вісник", Нью-Йорк, VII-VIII. 1981, ч. 7-8, с. 24. (Б)

З приводу вечора читання поезій М. Сингаївського, що відбувся в Нью-Йорку 8. V. 1981 у Студії Мистецького Слова Л. Крушельницької. Рецензент стверджує на початку, що цей вечір поезій студія влаштувала "після сумної слави вистави аморальної і з літературного боку слабої п'єси В. Винниченка *Чорна Пантера*". А наприкінці рецензент заявляє, що "після попередніх вистав п'єс совєтського автора Шияна, а потім і п'єси аморального В. Винниченка — Студія вдалася до пропаґування т. зв. поета М. Сингаївського, московсько-большевицького вислужника, який пристосувався до вимог окупанта" (пор. ч. 1887 і 3419).

3431. *Про Винниченкову п'єсу.* — "Вісник", Нью-Йорк, I-II. 1981, ч. 1-2, с. 19. (Б)

Про виставу в Нью-Йорку 16. XI. 1980 Винниченкової п'єси *Чорна Пантера і Білий Ведмідь* у Студії Мистецького Слова під керівництвом Л. Крушельницької. Вистава відбулася "при переповненій залі глядачів, які чекали 'чуда' від зрадника України автора п'єси. До речі його 'ліття' нещодавно спільно вшановували УВАН із НТШ".

Згадано також про рецензію на цю виставу Т. Терена-Юськова в газеті "Америка" з 6 грудня. Рецензент ствердив, що вистава "дала змогу загальному глядачеві познайомитися з розчаровуючою аморальністю деяких персонажів п'єси, а людям з мистецьких кругів — познайомитись із твором, який ані з психологічного, ані з мистецького боку не переконливий".

3432. Радіон, Ст. *Північне сяйво.* — "Українська книга", Філядельфія, 1974, ч. 1, с. 23. (Б)

Рецензія на 5-е ч. (1971) едмонтонського літературного альманаха "Північне сяйво", в якому друкується також роман В-ка *Поклади золота.*

"Роман Вол. Винниченка *Поклади золота* зайняв більше як половину альманаха. Це шпигунсько-пригодницький твір, побудований на грошолюбстві, проституції й заперечуванні всіх християнських принципів. В нього еміґранти, колишні міністри УНРеспубліки, — це злодії українського державного банку, що накрали грошей, щоб збагатіти на еміґрації".

[Ні один з персонажів цього Винниченкового твору не був міністром. Гроші вкрав урядовець банку].

3433. Редакційна колеґія. *Мета і засоби.* Написав Володимир Винниченко. — "Вільна Україна", Трентон, 1958, ч. 19, с. 24-25. (Б)

У зв'язку з актуалізацією на еміґрації нових проєктів "Світового конґресу українців" редакція "Вільної України" передруковує статтю В-ка на ту саму тему п. н. *Мета і засоби* (див. ч. 532, 566). При цьому "Вільна Україна" коментує: "Стаття Винниченка є не лише цікавим, а при тім невідомим ширшому загалові документом з історії політичної думки, але вона є також причинком до сьогоднішньої дискусії".

3434. Решетар, Іван. *П'ятдесятріччя української революції.* — "Північне сяйво", Едмонтон, 1969, альманах 4, с. 6. (Б)

Згадки про те, що "ідея 'інтернаціоналізму' привела Володимира Винниченка до шукання спільної мови з урядом Леніна, зокрема в січні 1919 року" і про "гірке особисте суперництво" між В-ком і Петлюрою (с. 7-8).

3435. Романенчук, Б. *Естетичні погляди Лесі Українки.* У кн.: *Леся Українка, 1871-1971;* збірник праць на 100-річчя поетки (с. 11-40). — Філядельфія, Світовий комітет при Українському науковому інституті Гарвардського університету для відзначення 100-річчя народження Лесі Українки, 1971-1980. 400 с. (Б)

Автор твердить, що Леся Українка знаходила в українській літературі "риси індивідуалізму в ранніх творах Винниченка, який, на її думку, 'аналізував' натовп, розклав його на особи і поглибив та загострив їх психологію, так що в нього натовп уже не безіменний, з якого виділюються декілька осіб, а збір окремих осіб, об'єднаних спільними умовами життя, але кожна з них має свою власну фізіономію, відмінну від інших. Такими рисами відзначається, на її думку, його оповідання *Голота*, яке їй нагадує Гавптманових *Ткачів*, бо в обидвох цих творах вона знаходить людину з натовпу, що стала вже в повному значенні людиною в своєму середовищі із своїми індивідуальними рисами, так що й середовище перестало вже здаватися тлом, розчленувавшись на рівноцінні, хоч і нерівнозначні постаті" (с. 34).

3436. Савка, Ярослав. *Москалі — нація гнобителів.* — "Національна трибуна", Нью-Йорк, 27. I. 1985, ч. 4, с. 2-3. (У)

Згадка про В-ка: "Дошукуватися в московському народі союзника в боротьбі з комунізмом — це, в найкращому разі, трагічний самообман, як переконався в цім свого часу завзятий москво- і комунофіл В. Винниченко. А за цю фатальну помилку Винниченка заплатив український народ десятками мільйонів винищених московськими комуністами жертв і втратою власної самостійної державности".

3437. Семененко, Олександер. *Харків, Харків...* — [б. м.], "Сучасність", 1976. 239 с. (Б)

Автор згадує, м. ін., що під час 2-ої світової війни "ще довго перед вступом німців у Харкові передавалося з уст в уста, що у Львові вже існує український уряд. Називали його склад: В. Винниченко, П. Франко (син письменника), проф. К. Студинський".

3438. Семчишин, Мирослав. *Тисяча років української культури* (Історичний огляд культурного процесу). Бібліотека українознавства, т. 52. — Нью-Йорк, Наукове Т-во ім. Шевченка, 1985. 550 с. (Н)

У цій книзі автор присвячує чимало уваги В-кові, розглядаючи його прозові й драматичні твори, а спорадично також і його політичну діяльність (сс. 386-387, 391-392, 408, 436, 516). Автор уважає, що "в прозі і драмі Винниченко займає вийняткове місце". "Великим талантом визнали його Франко і Л. Українка. Державидавництво в Харкові в 20-их роках видало його твори в 25-ох томах і мав він великий вплив на цілу плеяду письменників пореволюційної України 20-их рр., як от на Хвильового, М. Куліша, Івченка, Косинку, Слісаренка, Підмогильного, Антоненка-Давидовича. Винниченко був першим і єдиним серед українських письменників XX ст., якого твори ще до революції 1917 року були перекладені на мови: російську, французьку, польську, чеську, голляндську, норвезьку, румунську, німецьку, єврейську, татарську" [та ін.]. В українському закордонні був боляче призабутий і промовчуваний та недоцінюваний за свої політичні

помилки і критику української революції".

3439. Сімович, Василь. *Короткий огляд української літератури.* У кн.: *З історії української літератури* (с. 24–32). — Відень, Накладом "Союзу Визволення України", 1915. 32 с. (Б)

Згадка про В–ка: "У найновішім часі українська література хитається між реалізмом, якого репрезентантом являється вельми талановитий Володимир Винниченко (1880) — оповідач і драматург (у драмах переводить цікаві проблеми) та модернізмом — перша символістка це буковинська письменниця Ольга Кобилянська (1853), новелістка і повістярка".

3440. Сокіл, Василь. *Весна надій?* — "Українські вісті", Детройт, 10. V. 1987, ч. 19, с. 2.
_____. "Свобода", Джерсі Сіті, 12. V. 1987, ч. 89, с. 2. (Б)

У зв'язку з проєктованими реформами Міхаїла Ґорбачова й реабілітації таких російських досі заборонених письменників, як Б. Пастернак, В. Набоков та ін., автор ставить питання про В–ка: "Чому советський читач лишатиметься позбавлений знайомства з його творчістю? Адже твір *Слово за тобою, Сталіне!* випередив Хрущовські викриття злочинів культу особи".

3441. С. О. *Никифор Григоріїв.* — "Наше слово", Лондон, VIII. 1953, ч. 17, с. 3. (Б)

"Ці події [зайняття Києва більшовиками в лютому 1918 р.] зробили глибокий вплив на деяких членів Української Центральної Ради: їм здавалося, що українським патріотам удалось би легше відбити натиск російського імперіялізму, коли б Українська Центральна Рада прийняла в свою програму 'совєтські' кличі. М. Грушевський, В. Винниченко, О. Шумський та інші діячі УЦР думали, що Москва припинить свій наступ на Україну, коли Ленін довідається, що в Україні є своя українська 'совєтська' влада".

3442. *Страшний документ* (Зрада В. Винниченка). — "Шлях перемоги", Мюнхен, 17. III. 1985, ч. 11, с. 3–4. (У)

У вступі редакція повідомляє, що 23. V. 1920 в італійській комуністичній газеті "Аванті" (місце видання не подано) появився лист за підписом В–ка п. н. *Антантсько–українська комедія.* "Шлях перемоги" подає повний текст цього листа в перекладі Є. Онацького.

На початку листа автор стверджує, що "в різних країнах Европи та Америки перебувають тепер представники т. зв. 'уряду Української Народньої Республіки' (званого також просто 'урядом Петлюри') в ролі послів, місій тощо". Автор листа заявляє, що "форма української держави, яку ці люди претендують представляти і яка називається 'Українська Народня Республіка', більше не існує". Тому автор листа відмовляє цим представникам права репрезентувати Україну: "Ті люди, що претендують бути 'урядом Української Народньої Республіки', не мають на це ніякого права, ні юридичного, ні фактичного". "Єдиний дійсний уряд України — це уряд робітників і селян Соціялістичної Республіки Рад України, який посідає 7/8 української території".

3443. Українська Вільна Академія Наук у США. Комісія для устійнення фактів і дат української визвольної боротьби 1917–1920 років. *Велика українська революція* (Матеріяли до історії відновлення української державности). Календар історичних

подій за лютий 1917 року — березень 1918 року. Упорядкував Яків Зозуля. — Нью-Йорк, 1967. 112 с. (Б)

Детальний перелік подій за вказаний період. З уваги на визначне тодішнє становище В-ка і його політичну активність, знаходимо в книжці багато матеріялів про нього.

3444. *Українська Радянська Соціялістична Республіка;* енциклопедичний довідник. — Київ, Головна редакція Української радянської енциклопедії, 1986. 493 с. (Б)

У розділі *Історія* згадка про В-ка: "III 1917 в Києві українські буржуазні і дрібнобуржуазні націоналістичні партії та організації створили контрреволюційну, буржуазно-націоналістичну, ворожу трудящим масам Центральну раду, лідерами якої стали буржуазні націоналісти М. Грушевський, В. Винниченко" й ін. (с. 104-105).

У розділі *Література* згадка про В-ка як письменника "буржуазно-націоналістичного індивідуалізму" (с. 354).

3445. *Українці!* — "Свобода", Джерсі Сіті, 29. II. 1912, ч. 9, с. 6. (Б)

Газета містить надісланий зі Львова заклик до українського громадянства про потребу відзначити належно 40-літній ювілей літературної і політичної діяльности Івана Франка та скласти письменникові ювілейний грошовий дар, який буде "символом нашої пошани до нього". "Сьогодні — після 40 літ безнастанного пожертвування, коли його здоров'я зломилося, а творчість зустріла перепони, він опинився в найневідрадніших обставинах".

Заклик підписали: В. Винниченко, В. Гнатюк, О. Кобилянська, М. Коцюбинський, І. Кревецький, В. Панейко, В. Стефаник, Г. Стрийський, С. Томашівський, Ів. Труш, Л. Українка, С. Єфремов.

3446. *У справі видання на Україні творів М. Хвильового і В. Винниченка.* — "Смолоскип", Еллікот Сіті, літо 1987, ч. 34, с. 2, 4. (Б, У)

"Смолоскип" інформує про зростаючі серед культурних діячів України вимоги щодо перевидання творів М. Хвильового, В. Винниченка та інших досі заборонених письменників. У справі В-ка подано уривок з доповіді Л. Новиченка 16. VI. 1987 на пленумі правління Спілки письменників України й уривок з промови Н. Єльченка на партійних зборах комуністів Київської організації Спілки письменників України 11. VI. 1987 (див. ч. 3423 і 3426).

3447. Феденко, Б. *Андрій Лівицький.* — "Наше слово", Лондон, II. 1954, ч. 23, с. 2. (Б)

"Треба пам'ятати, що після реакції Скоропадського, на Україні здобувала великі впливи більшовицька пропаґанда 'совєтської влади' (диктатури), проти демократичного правопорядку. Навіть деякі визначні українські провідники, як М. Грушевський, В. Винниченко, В. Чехівський і інші, уважали в той час, що треба проголосити 'українську радянську владу' і цим способом знищити ґрунт під більшовицькою пропаґандою".

3448. Хорольський, І. *Ю. Смолич грає в підкидного.* — "Вісник", Нью-Йорк, IX. 1958, ч. 9, с. 12-15. (Б)

У своїй брошурі *З народом чи проти народу* (див. ч. 716) Ю. Смолич посилається на *Заповіт борцям за визволення* В-ка. І. Хорольський твердить, що "Смолич — стріляний лис, знає, що невелика частина серед української еміґрації, що себе зве понад усе 'лівими демократами', взорується концепційно на автора *Заповіту*, підносить до небес його аморальну літературну творчість". Хорольський називає В-ка "одним з найбільших відступників від української національної ідеї, з якого чомусь т. зв. ліві роблять божка і, перфумуючи його політичну гнилизну з моральною розмазнею, радять взоруватися на його твори і діла". Хорольський твердить, що покликаючись на Винниченків *Заповіт*, Ю. Смолич "хоче підвести до висновку про протинародність нашої боротьби" (див. також ч. 2106, 2116).

3449. Чапленко, Василь. *Його величність шлунок* (Сатирична пантоміма). — "Північне сяйво", Едмонтон, 1969, альманах 4, с. 47-54. (Б)

Згадка про В-ка: "Он Володимир Винниченко [...] написав силу-силенну книжок, спробував був навіть українську державу збудувати [...], а вмер, то зразу ж його й забули ті, заради кого він ото так побивався, — українці у вільному світі (я не кажу про поневолену Україну). Адже джерзиситська 'Свобода' навіть через рік після його смерти не згадала вже ані словечком! Відзначили роковини якоїсь там 'пані', що 'видавала українських дівчат-наймичок за залізничників, щоб так уберегти їх від винародовлення', а про Винниченка ані телень! А що вже казати про п'яті та десяті роковини його смерти: ніхто ані не гавкнув, наче людини й на світі не було..." (с. 52).

3450. Ч. Д. *З театральної діяльности ансамблю Бориса Дніпрового і Євгенії Чайки у Франції* (1946-1961). У кн.: *Наш театр*. Книга діячів українського театрального мистецтва 1915-1975 (с. 595-602). — Нью-Йорк, Об'єднання Мистців Української Сцени (ОМУС), 1975. 1 т. 848 с. (Б)

Український театральний ансамбль під керівництвом Б. Дніпрового і Є. Чайки поставив 3. IV. 1949 у Парижі п'єсу В-ка *Закон*, на якій був присутній автор.

"Хоч *Закон* ставили часто в різних театрах і різними мовами, склалося так, що саме цього разу Винниченко вперше побачив свій *Закон* на сцені". Присутній автор був задоволений виконанням вистави і сказав акторам: "Я не пригадую нікого з тих артистів, яких я бачив у виставленні моїх п'єс, які могли б краще передати *Закон*, ніж ви це зробили".

"Вистава закінчилася повним тріюмфом. Коли на вимогу артистів і публіки Винниченко вийшов на сцену, то всі без винятку, свої і чужинці, встали і довго, довго аплодували видатному драматургові, який стояв серед артистів, скромний, гарний і стрункий, як юнак" (с. 598-599).

3451. *Через кого страждає та руйнується Україна?* Хто підкосив самостійну Україну? — "Свобода", Джерсі Сіті, 1. VII. 1920, ч. 79, с. 2. (Б)

Редакційна стаття, яка розглядає причини упадку української держави. Стаття займає наскрізь позитивне становище до В-ка, підкреслює його повсякчасні зусилля врятувати українську державу, та всю вину за упадок тієї держави кладе на імперіялізм і віроломність російських більшовиків.

3452. *"Чи потрібне було повстання?"* — "Батьківщина", Торонто, XI-XII. 1986, ч. 11-12, с. 9-10. (Н, У)

Мова тут про повстання проти гетьмана Скоропадського. Для відповіді на це питання, редакція "Батьківщини" передруковує уривки із спогадів Микити Шаповала *Гетьманщина і Директорія* (див. ч. 2047). У цих спогадах часто виступає В-ко, напр., на відкритті українського державного університету в Києві 5 жовтня 1918. Коли після промови гетьмана на трибуну вийшов В-ко, "залунав такий грім оплесків, якого Скоропадський, мабуть, ніколи не чув за своє життя не лиш по своїй адресі, а й по адресі йому подібних монархів. — Українське суспільство вітає свого дійсного гетьмана, — подумав я" (див. також ч. 1645, 1773).

3453. Чорній, Степан. *Володимир Винниченко. Між двох сил.* — "Українська книга", Філядельфія, 1975, ч. 1-2, с. 30-31. (Б)

Позитивна рецензія на 2-ге видання Винниченкової драми *Між двох сил* (див. ч. 2452): "Незвичайно яскраво й переконливо змалював Винниченко в цій драмі героїчну боротьбу України із своїм найжорстокішим і найненажерливішим ворогом — Росією. Він правдиво й сильно відобразив безмежну трагедію українського народу, його роздвоєння, наївність і легковірність, що довело до ослаблення національного організму в боротьбі з хитрим і підступним північним окупантом".
"Він показав у драмі, що під соціялістичними гаслами російського інтернаціоналістичного братерства криється жорстокий російський шовінізм і великодержавне 'єдинонеділимство' ".

3454. Шаповал, М. *Завдання української еміґрації.* — Прага, Закордонна група Української Партії Соціялістів-Революціонерів, 1926. 20 с. (Б)

Згадка про те, що під час переговорів у Бірзулі французький представник полк. Фрайденберґ вимагав усунення з Директорії "Винниченка, як більшовика, а Петлюри, як отамана бандитів" (с. 7 — див. також ч. 1494, 1670, 1911).

3455. Шевельов, Юрій. *Українська мова в першій половині двадцятого століття* (1900-1941); стан і статус. Бібліотека Прологу і Сучасности, ч. 173. Переклад з англійської Оксани Соловей. — [б. м.], "Сучасність", 1987. 294 с. (С, У)

Згадки про В-ка, напр., про його "роздратований протест" проти обмежування української мови (с. 68); про закриття українського тижневика "Промінь", "що його прихитрився видавати в Москві Винниченко" (с. 70); про "галицьке забарвлення мови", яке "влучно (хоч і дуже іронічно)" змалював В-ко у своєму романі *Божки* (тут же, для ілюстрації, наведено обширну цитату з *Божків* (с. 80); про "Робітничу газету", яку редаґував В-ко "на доброму професійному рівні" (с. 94); про більшовицький терор в Україні, який описував В-ко у своєму *Відродженні нації* (с. 106); там же В-ко "слушно зауважує", що хоч Ленін нібито стоїть на позиції визнання самостійности України та її вільної федерації з Росією, одначе "ніколи не були виразно окреслені права кожного партнера, ані точно зформульовані засади, на яких вона [федерація] творилася" (с. 114-115); що "в перші роки XX століття роблено спроби зорієнтувати мову — бодай частково — на інтеліґенцію й місто. В літературі це мало успіх (Коцюбинський, Леся Українка, Винниченко)" (с. 259) та ін.

3456. Шелухин, С. *Лист до редакції.* — "Розбудова нації", Прага, IX. 1928, ч. 9, с. 359-362. (Б)

Автор листа твердить, що після повалення гетьманату Український Національний Союз і Трудовий Конґрес "на стільки не довіряли Петлюрі й

Винниченкові в державній роботі, що утворили колеґіяльну Директорію, не давши уповноважень комусь одному" (с. 362).

3457. "*Щоденник" Володимира Винниченка.* — "Українські вісті", Детройт, 8. XII. 1985, ч. 47, с. 6. (Б, У)

Повідомлення про вихід з друку у виданні Української Вільної Академії Наук у США і Канадського Інституту Українських Студій 1 і 2 тому (з усіх 5-ох томів) *Щоденника* В-ка, що їх зредаґував Григорій Костюк. Декілька біографічних даних В-ка й короткий опис змісту обидвох томів.

3458. Юрченко, Олександер. *Українсько-російські стосунки після 1917 р. в правному аспекті.* — Мюнхен, Український вільний університет, 1971. 402 с. (Б)

Численні інформації про політичну діяльність В-ка в Українській Центральній Раді й Директорії УНР, цитати з його промов, виступів, конференцій, публіцистичних праць (переважно з *Відродження нації*) тощо. Ці матеріяли про В-ка знаходяться на с.: 36-38, 42-45, 58-59, 64, 68-69, 79, 82, 85-86, 88, 90, 93-94, 99, 103, 105, 108, 143, 160, 179-180, 216-217, 225, 235, 250-252 (Книга О. Юрченка не має іменного показника).

3459. *Яка думка В. Винниченка про українську політику?* — "Свобода", Джерсі Сіті, 30. III. 1923, ч. 75, с. 2. (Б)

Редакція передруковує дальшу частину статті В-ка *Єдиний революційно-демократичний національний фронт* (див. ч. 514), в якій автор викладає свої погляди про те, якими шляхами повинна йти відтепер українська політика.

3460. Якубський, Б. *Орґія.* У кн.: Леся Українка. *Твори*, т. XI, с. 109-116. — Нью-Йорк, Видавнича спілка Тищенко & Білоус, 1954. 170 + XCIII с. (Б)

Вступна стаття до драматичної поеми Л. Українки *Орґія.* На початку Б. Якубський згадує і В-ка: "...багато видатних українських культурних сил було притягнено до Росії. Квітка-Основ'яненко, Шевченко, Марко Вовчок, Куліш, Стороженко писали російською мовою, даючи тим данину панівній державі. Винниченко не один з своїх творів писав російською мовою [? - пор. ч. 1442] і досі деякі з російських істориків літератури відносять його до російських белетристів початку XX ст." (с. 109).

3461. Яценко, М. Т. *Проблема народності і критика елітарних концепцій літератури.* У кн.: Академія наук УРСР. Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка. *На засадах реалізму і народності* (с. 57-58) — Київ, В-во "Наукова думка", 1976. 264 с. (С)

Згадки про В-ка, напр.: "У 1920 році один з ідеологів українського буржуазного націоналізму В. Винниченко, змушений рятуватися від справедливого гніву народу за кордоном, випускає у світ серію політичних мемуарів, об'єднаних спільною назвою *Відродження нації*". Далі подано вислови В-ка з *Відродження нації* про українську революцію та полеміку М. Яценка з цими висловами.

3462. *The archival and manuscript collection of the Shevchenko Society, New York City.* — "Journal of Ukrainian Graduate Studies", Toronto, Winter 1984, vol. 9, no. 2,

p. 96. (У, Н)

Інформація про те, що в Архіві НТШ у Нью-Йорку, у збірці документів Г. Лисюка-Каленика (Лепикаша) зберігається фрагмент неототожненого рукопису В-ка.

3463. Bahrij Pikulyk, Romana. *Khrestomatiia z ukrains'koi literatury XX storichchia.* Edited by Eugene W. Fedorenko and Pawlo Malar. — "Journal of Ukrainian Graduate Studies", Toronto, Fall 1979, no. 2, p. 101-105. (Б)

Неґативна рецензія. Деякі твори в цій хрестоматії подано скорочено. Рецензентка зауважує, м. ін., що "часом ці пропуски є попросту непотрібні, як, наприклад, пропущення 26-ох рядків з оповідання Винниченка" [оповідання *Щось більше за нас* — див. ч. 339].

3464. Bonsal, Stephen. *An American diplomat writes about the Ukrainian national revolution 1917-1919.* У кн.: *"Яка краса: відродження країни".* Альманах Українського Братського Союзу у 60-річчя Української Національної Революції (с. 46-53). — Скрентон, В-во "Народна воля", 1979. 268 с. (С)

Уривки з книжки американського дипломата С. Бонсала (*Suitors and suppliants.* — New York, Prentice-Hall, 1946. 301 p.). Автор історик, був тоді перекладачем президента Вілсона на паризькій конференції 1919 р., де зустрічався також з делеґатами УНР. У своїй книжці він пише і про В-ка, який був тоді головою і міністром закордонних справ українського уряду: "Коли військова допомога від альянтів не приходила, Винниченко в такій своїй розпачливій ситуації звернувся до них з проханням укласти перемир'я з німцями на українському фронті, щоб таким чином припинити інвазію та дати йому можливість зорганізувати свої сили на боротьбу з більшовиками. Він також вимагав [від альянтів] визнати його режим як уряд de facto.

Єдиним наслідком цих переговорів був нещасливий розкол. Петлюра і його група молодих військовиків заявили, що вони готові боротися з німцями до кінця. Тому що стара армія виглядала ненадійною, він [Петлюра] почав рекрутувати відділи Вільного Козацтва і селян, що прагнули обороняти свої малі господарства і від більшовиків, і від німців. Ця акція послабила уряд Винниченка і між обома групами почалася боротьба, яка, на жаль, триває і до сьогодні" (с. 49).

3465. Chirovsky, Nicholas L. Fr. *An introduction to Ukrainian history.* Vol. 3. Nineteenth and twentieth century Ukraine. — New York, Philosophical Library [c1986]. 517 p. (Б)

На думку автора, "трагедією України стало те, що соціялісти всяких клік, — уміло репрезентовані В. Винниченком, визначним письменником, але нікудишнім політиком, і М. Грушевським, видатним ученим, одначе також слабким політиком, — були переконаними пацифістами й антимілітаристами". "Винниченко й інші твердили, що Україна не хоче нічиєї землі. Вони хотіли жити в мирі з іншими народами і тому не потребували збройних сил" (с. 208).

Про Винниченка-письменника автор пише: "Володимир Винниченко виявив у своїх оповіданнях, романах і п'єсах велику, хоч і не завжди бажану, ориґінальність. Він шукав контрастів у житті, зокрема соціяльних контрастів, і старався вияснити їхні причини. Теми його творів переважно зухвалі — і в його прозі, і в його драмах, таких як *Краса і сила, Темна сила, Дим, Гріх* і *Закон.* Він був гедоніст і звичайно намагався виправдати неморальні й антисуспільні вчинки як результати людського бажання досягти насолоди й розкоші.

Винниченко вплинув на деяких другорядних письменників, таких як А. Тесленко й М. Ткаченко" (с. 360).

3466. Cole, G. H. H. *A history of socialist thought.* — MacMillan, London; St. Martin's Press, New York, 1953-1967. 8 vls. (Б)

Історія соціялістичної думки від Французької революції до 1939 р. Україні присвячено окремий розділ у 2-ій частині 4-го тому — *Communism and social democracy — 1914-1931* (с. 605-614). У цьому розділі кількаразові згадки про В-ка, напр.:

"У більшовиків було мало сили в Україні — майже жадної поза великими містами — Українська соціял-демократична партія під проводом Володимира Винниченка була цілком відмінна від Російської соціял-демократичної партії" (с. 607);

"Петлюра став головним суперником Винниченка в Директорії. У лютому 1919 року він вийшов із Соціял-демократичної партії, витіснив Винниченка з уряду та пробував здобути французьку підтримку для незалежної України" (с. 609);

"Петлюра ввійшов у союз з правими націоналістами проти Грушевського й Винниченка, а згодом навіть з Пілсудським, який мав подібне соціялістично-націоналістичне минуле" (с. 613);

"Серед небільшовицьких провідних українських соціялістів головними постатями були професор Грушевський і Винниченко, перший з них визначний у культурному націоналістичному русі, а другий літературний діяч, як і політик" (с. 614); та ін.

3467. Conquest, Robert. *The harvest of sorrow;* Soviet collectivization and the terror-famine. — New York, Oxford University Press, 1986. 412 p. (Б)

Згадки про створення в червні 1917 року першого українського уряду під головуванням В-ка (с. 34), про поїздку В-ка на Україну 1920 року і його повернення на Захід (с. 62) та ін.

3468. Di Marco, Domenico A. *A note on Emma Gramatica and Volodymyr Vynnyčenko.* In:*Studies in Ukrainian literature.* — "The Annals of the Ukrainian Academy of Arts and Sciences in the U.S.", 1984-1985, v. XVI, no. 41-42, p. 377-382. (А, У)

Ця стаття була темою доповіді автора на Науковій конференції УВАН 26. IV. 1980 в Нью-Йорку з приводу 100-ліття від народження В-ка (див. ч. 2523).

Прем'єра Винниченкової драми *Брехня* в Італії відбулася 1. IX. 1924 в місті Турін із славною італійською акторкою Еммою Ґраматікою в головній ролі Наталі Павлівни. Відтоді продовж трьох років *Брехня* не сходила з репертуару Е. Ґраматіки, яка мала тоді свій власний театр. Ця вистава викликала небувале захоплення публіки і преси в усіх більших італійських театрах, а також і за кордонами Італії (у Франції, Еспанії, Німеччині та інших країнах), де Е. Ґраматіка ставила цю п'єсу В-ка. Подавши коротко зміст п'єси, доповідач з'ясував головну ідею твору, яка міститься у словах Наталі Павлівни: "Людям зовсім не треба правди чи брехні. Їм треба щастя — щастя і спокою. Якщо брехня може це дати — слава брехні!". Наприкінці доповідач подає також життєпис Е. Ґраматіки й кінчає таким підсумком: "У її метеоричнім зрості із скромних початків, в її перемаганні численних труднощів, у невсипущому важкому труді та її захопленні мистецтвом, — Емма Ґраматіка була подібна до свого українського приятеля — Володимира Винниченка".

3469. Dray-Khmara Asher, Oksana. *Letters from the Gulag.* The life, letters and poetry of Michael Dray-Khmara. — New York, Robert Speller and Sons Publ. [1983]. 164 p. (Б)

Авторка подає, що під час арешту її батька Михайла Драй-Хмари 4 вересня 1935 в Києві службовці НКВД (теперішнє КҐБ) забрали з його бібліотеки твори Сковороди, В-ка й Лесі Українки (с. 156).

3470. Dushnyk, Walter. *In quest of freedom 1918-1958.* In commemoration of the fortieth anniversary of Ukrainian independence. — New York, Publ. by The Ukrainian Congress Committee of America, 1958. 94 p. (С)

Інформації про політичну діяльність Винниченка в УЦРаді й Директорії УНР.

3471. *Ethnocide of Ukrainians in the U.S.S.R.* In: "The Ukrainian Herald", an underground journal from Soviet Ukraine. — Baltimore, Smoloskyp Publishers, 1976, issue 7-8, p. 53. (С)

Лист Леніна до Орджонікідзе (див. ч. 3379).

3472. *Hryhorij Kostiuk: a bibliography* (1972-1985). In: *Studies in Ukrainian literature.* — "The Annals of the Ukrainian Academy of Arts and Sciences in the U.S.", 1984-1985, v. XVI, no. 41-42, p. 37-50. (А, У)

Бібліографія праць Григорія О. Костюка й літератури про нього за роки 1927–1972 була надрукована українською мовою в збірнику Об'єднання українських письменників "Слово" ч. 5 (Едмонтон, 1973, с. 168–183). Вона обіймає 217 позицій, у тому 20 про В-ка.

Ця англомовна бібліографія Г. Костюка за час 1972–1985 складена з 180 позицій, з цього 44 про В-ка. Обидві бібліографії неповні.

3473. Husar-Struk, Danylo. *Vynnyčenko's moral laboratory.* In: *Studies in Ukrainian literature.* — "The Annals of the Ukrainian Academy of Arts and Sciences in the U.S.", 1984-1985, v. XVI, no. 41-42, p. 275-288. (А, У)

Переклад (Оригінал див. ч. 2523 і 2545).

3474. Koszeliwec, Iwan. *An enthusiast of the Ukrainian revival:* on Hryhorij Kostiuk's eightieth birthday. In: *Studies in Ukrainian literature.* — "The Annals of the Ukrainian Academy of Arts and Sciences in the U.S.", 1984-1985, v. XVI, no. 41-42, p. 23-35. (А, У)

Це видання "Анналів" присвячено українському вченому, проф. Григорієві Олександровичу Костюкові з приводу 80-річчя з дня його народження. Як відомо, найповажнішу частину багатогранної літературознавчої й публіцистичної діяльности Г. О. Костюка займають його праці про В. Винниченка, що й принесло йому назву "основоположника наукового винниченкознавства" (див. ч. 2625). Тож у цій "ювілейній" статті присвячено належну увагу цій ділянці творчости ювіляра. Але в статті знаходимо не тільки реєстр і коментар до головних праць Г. Костюка про літературну й політичну діяльність В-ка. Там з'ясовано також велетенську організаційну роботу, яку Г. Костюк вклав у справу збереження спадщини В-ка. І так у 1953 році він відбув подорож до місцевости Мужен у південній Франції — останнього місця перебування В-ка. На думку І. Кошелівця, "ця подорож почала новий етап в історії винниченкознавства" (с. 27). Г. Костюк

не тільки перевіз із Франції до Нью-Йорку величезний архів В-ка і примістив його в Колюмбійському університеті. Він подбав про клясифікацію та скаталогування цього архіву, приєднав молодших учених до дослідів над архівом, а головне: видав друком низку досі неопублікованих творів В-ка з цього архіву й надрукував чимало своїх власних статтей про ці твори. І. Кошелівець підкреслює, що "статті Костюка подають цікаву картину взаємин Винниченка з його сучасниками (Леся Українка, Сергій Єфремов)". Про Костюкову книжку *Володимир Винниченко та його доба* у статті І. Кошелівця сказано, що "ніхто з дослідників Винниченка в Україні чи на еміґрації не зможе проминути цієї праці" (с. 29).

3475. Krawchenko, Bohdan. *Social change and national consciousness in twentieth-century Ukraine.* Canadian Institute of Ukrainian Studies, University of Alberta. — New York, St. Martin's Press [1985]. 333 p. (C)

Цитати з Винниченкового *Відродження нації* про зріст національної свідомости та про політичний вплив і авторитет здемобілізованого вояцтва в українських селах (с. 57, 58). Також інформації про Винниченкові заходи щодо українського характеру українських профспілок (с. 74) і про брошуру В-ка *Революція в небезпеці* (див. ч. 494), де "Винниченко остерігав у 1920 році, що створилася нова 'бюрократична каста', нова 'радянська буржуазія'. В Україні ця бюрократія є гірша тому, що вона успадкувала від царату '300 років імперіялістичної догми' " (с. 105-106).

1987 року ця праця Б. Кравченка була нагороджена в Нью-Йорку науковою премією Антоновичів у сумі 5 тисяч долярів.

3476. Krawchenko, Bohdan. *Soviet Ukraine under Nazi occupation, 1941-4.* In: *Ukraine during World War II.* History and its aftermath; a symposium. — Edmonton, University of Alberta, 1986. 291 p. (C)

Автор згадує поголоски, які на початку німецької окупації кружляли по Україні, "про близьке прибуття колишнього голови Української Директорії під час революції Володимира Винниченка (разом з його жидівською дружиною) та інших відомих соціялістів, які мали б очолити новий уряд" (с. 20).

3477. Lashchyk, Eugene. *Vynnyčenko's philosophy of happiness.* In: *Studies in Ukrainian literature.* — "The Annals of the Ukrainian Academy of Arts and Sciences in the U.S.", 1984-1985, v. XVI, no. 41-42, p. 289-326. (A, У)

Автор стверджує на початку, що "Винниченка вважають найвизначнішим українським письменником і державним діячем двадцятого сторіччя. Він був плодовитим романістом, новелістом і драматургом, якого твори були відомі в Західній Европі й Росії. Винниченко був також керівною постаттю українського революційного руху в роках 1917-1920 і двічі головою уряду Української Республіки. Одначе, не зважаючи на його славу, зокрема в перших двадцятих роках нашого століття, тепер Винниченка переважно знехтували на Заході, а в Радянському Союзі звели його до неіснуючого стану".

Подавши коротку біографію В-ка, автор проводить цікаве порівняння між ним і Леніном та приходить до висновку, що "навіть побіжний погляд на Винниченкове життя виявляє вражаючі подібності між ним і Леніном". "Обидва вони були провідними речниками революційного соціялістичного руху в їхніх країнах, обидва були головами післяреволюційних урядів і обидва писали на філософські теми" (с. 290).

З філософських творів В-ка зберігаються в його архіві дві наукові праці: 1) *Щастя: листи до юнака* і 2) *Конкордизм — система будування щастя.* У своєму есеї Є. Лащик досліджує другу з цих праць.

В-ко займався філософськими й психологічними питаннями майже від самого початку своєї літературної діяльности. Конкордистські теми можна знайти в його п'єсах і романах *Щаблі життя, Брехня, Базар, Рівновага, Чесність з собою, Божки* й ін. У *Конкордизмі* В-ко розглядає чимало тем, що стосуються щастя людини, народу, людства. "Винниченків конкордизм випередив багато наших сучасних рухів, включаючи загальне роззброєння й самоуправу робітників".

Щоб дослідити Винниченкову дефініцію щастя, автор спочатку з'ясовує три панівні на Заході теорії щастя: аристотелівську, томістичну (св. Томи з Аквіну) та утилітарну. Автор твердить, що Винниченкова теорія становить четверту можливість. Тут автор розходиться в поглядах з Данилом Струком, який у своїй статті *Винниченкова моральна ляборaторія* (див. ч. 2545) твердить, що В-ко не створив нової теорії моральности. На це автор відповідає: "Мої власні студії Винниченкових філософських і літературних творів призводять мене до висновку, що Струк помиляється. Я вважаю, що у Винниченковому філософському творі *Конкордизм* і в таких романах як *Нова заповідь* Винниченко послідовно й обдумано творить нову моральну систему" (с. 312-313).

Автор аналізує Винниченкову дефініцію щастя і з'ясовує 13 норм конкордистської моральности В-ка. "Ясно, що Винниченкова конкордистська мораль відрізняється від комуністичної догми, ніби в боротьбі за безклясове суспільство мета виправдує засоби. Ще в 1917-1918 рр., коли Винниченко став головою українського уряду, він виступив з гострою критикою жорстокої тактики Леніна" (с. 322).

В останньому розділі автор проводить порівняння Винниченкового *Конкордизму* з твором Платона *Республіка* і стверджує, що "твір Платона став зразком для структурного суспільства, поділеного на три кляси, а Винниченків *Конкордизм*, коли буде опублікований, стане зразком для рівноправного, демократичного, безклясового світового суспільства. Найкращі уми — чи то серед професійних інтелектуалістів, а чи практикуючих політиків — розглядали справді багато справ, що їх запропонував В-ко в *Конкордизмі*. Серед тих справ є свобода релігії, слова, виборів і організацій, ліквідація імперій, загальне всебічне роззброєння і створення світового економічного об'єднання" (с. 325-326).

3478. Leites, Nathan. *A study of bolshevism.* — Glencoe, Ill., The Free Press Publishers [1953]. 639 p. (C)

Згадка про дискусію Леніна з Троцьким перед Берестейським миром на тему переговорів з В-ком (с. 248). Автор цитує відповідь Леніна Троцькому: "Коли тов. Троцький ставить вимогу: 'Обіцяйте, що не підпишете миру з Винниченком', я відповідаю: У жадному випадку я на це не погоджуся. Це означало б, що, замість мати чисте поле для маневрування, ми зв'язали б собі руки формальною ухвалою. У війні ви ніколи не можете в'язати собі рук міркуваннями про формальності" (див. також ч. 3073).

3479. Mace, James E. *The man-made famine of 1933 in Soviet Ukraine: what happened and why* (Paper delivered at the National Conference on the Holocoust and Genocide in Tel Aviv, Israel, June 20-24, 1982. У кн.: *Альманах Українського Народного Союзу* на рік 1983 (с. 12-43). — Джерсі Сіті, В-во "Свобода", 1983. 272 с. (H)

Розглядаючи "антиленінську теорію безбуржуазности українського народу", автор зауважує, що "цю теорію часом приписують Винниченкові, а часом Грушевському. Насправді, ніхто не винайшов теорії безбуржуазности; факт, що українська національна буржуазія не існувала, був попросту евідентний. Режим завжди намагався заперечити це, бож і як можна поборювати 'буржуазний націоналізм', коли дана нація ніколи не мала своєї власної буржуазії?" (с. 18).

3480. Mace, James E. *Shchodennyk. Tom pershyi, 1911-1922. By Volodymyr Vynnychenko.* Edited with an introduction by Hryhory Kostiuk. — "Harvard Ukrainian Studies", Harvard University, Cambridge, Mass., XII. 1982, v. 6, no. 4, p. 548-549. (Б)

Рецензент стверджує на початку, що "українські визвольні змагання не висунули постаті більш контроверсійної, ніж активний письменник і політик Володимир Винниченко, який написав Перший Універсал, очолював незалежні українські уряди під час УЦРади й Директорії та коротко відвідав Москву, даремно намагаючися переконати радянський уряд про потребу встановити дійсно незалежну радянську українську державу. Його місце в історії української літератури є таке ж центральне — і значно менш двозначне — як його роля в політиці: він був першим справді модерним українським письменником, якого твори були в радянській українській республіці найбільш читані аж до того часу, коли держава заборонила їх наприкінці 1920-их рр.".

Під кінець рецензент висловлює визнання Г. Костюкові, який "упродовж років, як голова Винниченківської комісії УВАН у США, працював на те, щоб повернути українцям їхню центральну постать минувшини. Він і Канадський Інститут Українських Студій зробили велику послугу всім серйозним дослідникам української історії й літератури, почавши видавати Винниченків щоденник".

3481. Manning, Clarence A. *The story of the Ukraine.* — New York, Philosophical Library [c1947]. 326 p. (С)

23. VI. 1917 на Другому всеукраїнському військовому з'їзді В-ко прочитав Перший Універсал УЦРади, який кінчався словами: "Відсьогодні самі творитимемо наше життя" (с. 220). З наближенням упадку Німеччини відновилися серед українців змагання до державности. В-ко "намагався об'єднати сили УЦРади, творячи Директорію, складену з членів різних українських соціялістичних партій. Він хотів продовжувати таку політику уряду, якою вона була перед Скоропадським" (с. 235). Автор згадує також про конфлікти між Петлюрою і В-ком. "Петлюра вважав, що політика Винниченка, хоч і в основному українська, одначе затьмарювала різницю між українським націоналізмом і більшовизмом" (с. 236).

3482. Mintz, M. *The Secretariat of Internationality Affairs (Sekretariiat Mizhnatsional'nykh Sprav) of the Ukrainian General Secretariat (1917-1918).* — "Harvard Ukrainian Studies", Harvard University, Cambridge, Mass., III. 1982, v. 6, no. 1, p. 25-42. (С)

Автор, професор жидівської історії в Тель-авівському університеті, з'ясовує постання одного з найраніших секретаріятів УЦРади — Секретаріяту Міжнаціональних Справ, який став зав'язком майбутнього Міністерства Закордонних Справ України. На пленарній сесії УЦРади 20. VI. 1917 голова Генерального Секретаріяту В-ко пояснив у своїй промові, що завдання новоствореного секретаріяту подвійне: підтримувати зв'язки з іншими народами Росії й наладнати співпрацю з національними меншостями в Україні. Згодом автор

згадує кількаразово В-ка та його працю в згаданому секретаріяті.

3483. Onyshkevych, Larissa M. L. Zaleska-. *Utopia, eutopia or tutopia?* In: *Studies in Ukrainian literature.* — "The Annals of the Ukrainian Academy of Arts and Sciences in the U.S.", 1984-1985, v. XVI, no. 41-42, p. 341-352. (А, У)

Основною темою статті є порівняння двох письменників-сучасників: українського Володимира Винниченка й чеського Кареля Чапека, точніше, творів В-ка *Соняшна машина* і *Пророк* та творів Чапека *Р. У. Р., Товарна на абсолютно* й *Кракатіт*. У *Соняшній машині* В-ко "розглядав політичний розвиток у Німеччині й цілком правильно передбачив прихід до влади Гітлера" (с. 344). На увагу заслуговує в тому ж творі Винниченків пре-екзистенціялізм. Авторка вказує також на головну різницю між В-ком і Чапеком, а саме: "Винниченко вірив, що людину можна вдосконалити, перевиховати та змінити за допомогою вірування або такої філософії як його 'сонцеїзм', яку він згодом розвинув і назвав філософією конкордизму. Знову ж у Чапека навпаки: його скептицизм не дозволяв йому повірити в можливу успішність догм" (с. 349). Одначе "і Чапек і Винниченко згідні, що людина повинна обов'язково залишитися Людиною — щоб із свого власного вільного бажання й вибору відбудувати цю плянету як дійсну *евтопію* (добре місце) і здійснити це не в *утопії* (жадне місце), а в *тутопії* (тут)" [Авторчин неологізм від українського слова *тут*] (с. 351-352).

3484. Onyshkevych, Larissa M. L. Zaleska-. *Volodymyr Vynnyčenko. Ščodennyk* (Diary). Vol. 1; 1911-1920. Ed., introd. and annot. by Hryhorij Kostiuk. In: *Studies in Ukrainian literature.* — "The Annals of the Ukrainian Academy of Arts and Sciences in the U.S.", 1984-1985, v. XVI, no. 41-42, p. 392-397. (А, У)

Рецензія на 1-ий т. *Щоденника* В-ка. "Володимир Винниченко займає в українській літературі й політиці унікальне місце і тому його щоденник повинен викликати зацікавлення в дослідників різних ділянок", — заявляє на початку рецензентка. Далі вона подає конспективний зміст тієї книги, зупиняючися докладніше над Винниченковою поїздкою на Україну 1920 року та його тодішньою спробою переговорів з більшовиками. "Цей політичний крок спричинив іще більшу його контроверсійність серед українських емігрантів, а його раніша участь у націоналістичному уряді наклала анатему на його ім'я в Радянському Союзі". У рецензії присвячено також чимало уваги Винниченковій літературній і філософській творчості, зокрема його концепції "чесности з собою". У висновку підкреслено, що в щоденнику В-ка є "багато відкрить і він становить важливий документ доби не тільки сучасної історії України, але й усієї Східньої Европи".

Наприкінці авторка рецензії висловлюється похвально про редакційне оформлення книги, яке здійснив Григорій Костюк.

3485. Revutsky, Valerian. *How to save your marriage and other matters of love* (On the plays of Volodymyr Vynnyčenko and W. S. Maugham). In: *Studies in Ukrainian literature.* — "The Annals of the Ukrainian Academy of Arts and Sciences in the U.S.", 1984-1985, v. XVI, no. 41-42, p. 353-359. (А, У)

Це переклад української доповіді, яку автор прочитав п. н. *В. Винниченко і Сомерсет Моем* на Науковій конференції УВАН 26. IV. 1980 у Нью-Йорку з нагоди 100-річчя від дня народження В-ка (див. ч. 2523).

Літературна спадщина В-ка й Моема дуже багата, і доповідач застерігається заздалегідь, що, порівнюючи цих двох письменників, він буде зосереджуватися тільки на одній ділянці їхньої творчости, а саме на їх драматургії. Одначе і з

цієї ділянки доповідач звертатиме увагу лише на ті драматичні твори, темою яких є проблема жіночої емансипації та збереження подружжя. Таким чином поле його досліду обмежується до трьох п'єс В-ка: *Чорна Пантера і Білий Ведмідь, Брехня* та *Натусь*, а з творів Моема також до трьох його п'єс: *Пенелопа, Обітована земля (Land of promise)* і *Недосяжні (Unattainable)*. Доповідач аналізує ці твори та виявляє подібності й різниці між ними. Тоді розглядає й порівнює також інші зв'язані з подружжям теми в дальших драматичних творах обидвох письменників (напр., подружжя старшої жінки з молодшим чоловіком, економічні аспекти подружжя тощо).

3486. Rubchak, Bohdan. *Hryhorij Kostiuk. Volodymyr Vynnyčenko ta joho doba.* In: *Studies in Ukrainian literature.* — "The Annals of the Ukrainian Academy of Arts and Sciences in the U.S.", 1984-1985, v. XVI, no. 41-42, p. 398-403. (А, У)

Рецензент, він же й редактор цього тому "Анналів", називає Григорія О. Костюка "активним і ентузіястичним свідком", і то навіть у значенні "археологічного свідчення". У своїх численних літературознавчих дослідах Г. Костюк "викопав" низку важливих творів української літератури 1920-их рр. Але, продовжує рецензент, "на мою думку, найважливішим 'відкриттям' серед Костюкових нещодавніх 'викопалин' є твори В. Винниченка, вже хоч би тому, що вони були важче доступні та, остаточно, вартісніші, ніж твори Хвильового". "Головно завдяки зусиллям Костюка, тепер стає дедалі більш очевидним важливий вплив Винниченка на українську радянську літературу того часу" (с. 398).

Упродовж останніх 30 років Г. Костюк написав чимало про В-ка, досліджуючи його з різних аспектів. Ці дослідницькі статті, з яких багато, та не всі, ввійшли в рецензовану книгу, дають цінні інформації: про невідомі досі подробиці з Винниченкового життя, про переклади його творів на французьку, німецьку, англійську, італійську, норвезьку, голляндську, чеську, польську, татарську, жидівську й російську мови, звідомлення з вистав його п'єс у театрах України, західньоевропейських країн, Росії й інших. Дбайливі досліди Костюка принесли цікаві відомості про взаємини В-ка з іншими українськими письменниками, як Л. Українка, І. Франко, О. Кобилянська, С. Єфремов та ін. Напр., з Костюкової знаменитої статті про Л. Українку й В-ка ми дізнаємося про симпатії поетеси не тільки до літературної творчости В-ка, але й до його політичних поглядів, що може стати не абиякою несподіванкою для деяких читачів. "Костюк 'викопує' факти, що їх похоронив час, абож умисне приховали українські націоналісти й радянські комуністи" (с. 399).

3487. Rudnytsky, Ivan L. *Volodymyr Vynnyčenko's ideas in the light of his political writings.* In: *Studies in Ukrainian literature.* — "The Annals of the Ukrainian Academy of Arts and Sciences in the U.S.", 1984-1985, v. XVI, no. 41-42, p. 251-274). (А, У)

Переклад (Оригінал див. ч. 2523, 2532).

3488. Rudnytsky, Leonid. *The disinherited dramatist* (On the reception of Vynnyčenko's plays in Germany). In: *Studies in Ukrainian literature.* — "The Annals of the Ukrainian Academy of Arts and Sciences in the U.S.", 1984-1985, v. XVI, no. 41-42, p. 361-375. (А, У)

Про вистави Винниченкових п'єс у Німеччині автор цієї статті доповідав 26. IV. 1980 в Нью-Йорку під час Наукової конференції УВАН з приводу 100-их роковин від дня народження В-ка (див. ч. 2523).

"Володимир Винниченко був єдиний український драматург, чиї п'єси ставилися з успіхом у театрах Західньої Европи продовж значного часу. У 1920-их рр. Винниченко став славним драматургом по всій Европі, а зокрема в Німеччині. Його *Брехня* здобула велику популярність у таких містах, як Ляйпціґ, Берлін, Нюрнберґ і Мюнхен, а також Відень, Цюріх і Амстердам. Крім *Брехні*, ставлено й інші п'єси Винниченка, як *Чорна Пантера і Білий Ведмідь, Гріх,* і *Закон*. У Берліні ставили *Брехню* 60 разів" (с. 363). Доповідач аналізує кілька ентузіястичних німецьких рецензій на *Брехню* і протиставить їх неґативним рецензіям... українських критиків — еміґраційних (напр. Б. Романенчук) і радянських (як ось Є. Шабліовський). Одначе доповідач також цитує широко високопозитивні відгуки на *Брехню* українського автора В. Сімовича в тодішній німецькій пресі.

"*Брехня* була найуспішнішою п'єсою Винниченка в Німеччині" (с. 368). У статті подано також розповідь про німецький фільм із п'єси *Чорна Пантера і Білий Ведмідь*. Наприкінці доповідач приходить до висновку, що В-ка "можна вважати одним з перших драматургів, які ввели екзистенціялізм на німецьку сцену" (с. 374).

Підсумок статті: "Більше ніж будь-який інший драматург його часу, Винниченко був скований і обмежений панівними політичними обставинами. Російський імперіялізм видворив його остаточно з рідної України до Европи, судомленої економічною депресією і фашизмом; українські націоналісти зневажали його й уникали за його ліві погляди; комуністи викляли його за декадентство й 'буржуазний націоналізм' — Винниченко був вивласненим письменником з драматичними творами, для яких не було сцени" (с. 375).

3489. Shandruk, Pavlo. *Arms of valor*. — New York, Robert Speller & Sons Publ., Inc., 1959. 320 p. (C)

Згадка про прихід до влади Директорії УНР під головуванням Винниченка (с. 57).

3490. Shuch, Lubomyr Ihor. *Volodymyr Vynnychenko and the bolsheviks:* a study of the political evolution of a Ukrainian revolutionary. A thesis submitted to the Faculty of Graduate Studies and research in partial fulfilment of the requirements for the degree of Master of Arts, Department of political science, The University of Alberta. — Edmonton, 1985. 680 p. (A, У)

Ця велика розміром праця є дисертацією автора для здобуття наукового ступеня маґістра (мастера) політичних наук в Албертійському університеті в Канаді.

Спочатку автор подає докладну (на 57 сторінках) біографію В-ка до часу вибуху революції 1917 р. Окремий розділ присвячено В-кові як керівникові українського уряду та його боротьбі за національне й соціяльне визволення України.

У розділі "Винниченко і більшовики" (с. 96-110) автор з'ясовує критичне ставлення В-ка до більшовиків і його конфлікти з ними. Підсумок розділу: "Критика більшовиків — це одна з найчастіших тем у Винниченкових писаннях" (с. 110).

У кінцевому розділі "Послідовність до смерти — висновок" (с. 186-191) автор так характеризує В-ка: "Завдяки своїм особистим прикметам і вмілостям, як тямущого й активного письменника, філософа, драматурга, політика й революціонера, Винниченко став найславнішим державним діячем України в перших двох десятиріччях нашого століття". "Винниченкова критика більшовиків, їхньої партійної теорії й відсутности етичної системи та їхньої ворожости до

вимог поневолених народів, — не втратили нічого із своєї актуальности. Його наполегливість на важливості особистої моралі — є також сучасною проблемою. Словом, Винниченко залишається надалі актуальним, і це є, мабуть, найприхильніша оцінка, яку історія може дати людині".

Друга частина праці Л. Шуха обіймає 190 сторінок неанотованих бібліографічних позицій творів В-ка й літератури про нього (с. 192-383). Замикають книгу два додатки: абетковий і хронологічний списки Винниченкових творів (с. 504-680).

3491. Smal-Stocki, Roman. *The captive nations;* nationalism of the non-Russian nations in the Soviet Union. — New York, Bookman Associates, 1960. 118 p. (C)

Москва старалася "використати популярність Володимира Винниченка, славного письменника і члена Директорії УНР, який повернувся з еміґрації і був іменований віце-прем'єром українського радянського уряду. [...]. Винниченко мав нагоду побачити діяльність 'українського' радянського уряду. [...]. Після піврічного перебування в країні Винниченко виїхав з СРСР і 23. X. 1923 проголосив у ж. 'Нова доба' публічний протест" проти більшовицького поневолення України. Подано цитати з цього Винниченкового протесту.

3492. Smal-Stocki, Roman. *The nationality problem of the Soviet Union and Russian communist imperialism.* — Milwaukee, The Bruce Publ. Co., 1952. 474 p. (C)

"Після упадку Німеччини та її маріонетки Скоропадського відновився український національний демократичний уряд під проводом В-ка" (с. 93). Згодом Москва намагалася використати популярність В-ка в Україні і 1920 року запросила його повернутися з еміґрації додому. "Винниченка йменовано навіть заступником прем'єр-міністра українського радянського уряду. Після піврічного перебування в Україні Винниченкові пощастило виїхати з Радянського Союзу; він негайно проголосив у соціялістичному ж. 'Нова доба' (від 23. X. 1920) публічний протест проти російської окупації України" (див. ч. 480). Подано текст цього протесту (с. 94-96), а також обширні цитати з тодішніх Винниченкових писань *Революція в небезпеці* (див. ч. 494) і *Єдиний революційно-демократичний національний фронт* (див. ч. 514).

3493. Smyrniw, Walter. *Predictions and prognoses in Vynnyčenko's "Sonjašna mašyna".* In: *Studies in Ukrainian literature.* — "The Annals of the Ukrainian Academy of Arts and Sciences in the U.S.", 1984-1985, v. XVI, no. 41-42, p. 327-340. (A, У)

Переклад (Оригінал див. ч. 2523, 2544).

3494. Vynnychenko, Volodymyr. *The Prophet.* Translated from Ukrainian by Christine Oshchudlak Stavnycha. Edited by Larissa M. L. Onyshkevych. — [s. l.] c 1987 Larissa Onyshkevych. 88 p. (A)

Переклад (Оригінал див. ч. 407).

3495. *Whose child is this? — Чия це дитина?* (A)

У Винниченківському архіві в Нью-Йорку зберігається понад 50 вирізок з американської преси про судовий процес, що відбувся в січні-квітні 1987 у справі т. зв. "Бейбі М". Це вирізки з г. "Нью-Йорк Таймс", ж. "Тайм" та дві

вирізки з української г. "Свобода".

Американське подружжя Елізабети й Вілліяма Штернів не могло мати дітей. Вони найняли жінку Мері Вайтгед, що за десять тисяч долярів погодилася народити для них дитину, яку штучно запліднив їй В. Штерн. Одначе після народження дитини ("Бейбі М") М. Вайтгед відмовилася передати немовля Штернам і повернула їм 10.000 дол. Судовий процес закінчився присудом, яким дитину відібрано в матері й передано Штернам.

Ці події цілком подібні до подій з драми В-ка *Закон.* Бездітне подружжя Інни й Панаса Мусташенків найняло за 15.000 карбованців дівчину Люду, щоб народила для них дитину від П. Мусташенка. Але після народження дитини Люда відмовилася передати її Мусташенкам і повернула їм їхні гроші. Тодішні розмови Люди з Мусташенком на диво схожі на теперішні розмови М. Вайтгед із Штерном, як їх відтворено під час судового процесу.

Процес у справі "Бейбі М" набрав міжнародного розголосу, так що врешті й Ватикан уважав потрібним натаврувати публічно т. зв. "заступне материнство". Наспіло безліч листів від читачів з усього світу. М. ін. одна з німецьких читачок висловлює жаль, що вже не живе Шекспір, бо він написав би на цю тему драму ("Тайм", 9. II. 1987, с. 9).

На жаль, ніхто з тих чужинних читачів не чував про В-ка і його драму. Та, на ще більший жаль, про Винниченкову драму не чував, мабуть і ніхто в редакції "Свободи", яка присвятила справі "Бейбі М" дві свої редакційні статті (20. II. і 4. IV. 1987). Бо "Свобода" заявляє, що це "наскрізь нова проблема" і що це "перший в історії світу випадок, щоб мама продала свою дитину ще перед її народженням" (До речі, "Тайм" від 19. I. 1987 інформує, що Штерни відкинули пропозиції 300 жінок, поки прийняли М. Вайтгед, і що ще перед "Бейбі М" народилося в США 500 дітей від "заступних матерів"). Але "Свобода" кінчає свою редакційну статтю (4. IV. 1987) категоричною заявою: "Історія 'Бейбі М' — це насправді подія, яка і філософам не снилася. Це подія без прецеденсу і вона напевно стане предметом авторів книжок, наукових міркувань та сенсаційних фільмів".

Варто б "Свободі" дізнатися, що ця "наскрізь нова проблема" нашому філософові Винниченкові "снилася" вже 66 років тому (драма *Закон* була написана 1921 року, опублікована 1923 р.) і що "історія 'Бейбі М' — це насправді подія", яка становить іще один доказ Винниченкового візіонерства (пор. також ч. 2426, 2544, 3251 і 3477). А майбутньому дослідникові цієї унікальної характеристики Винниченкової творчости можуть знадобитися згадані газетні вирізки. Також може йому пригодитися хоч і неопублікований, але доступний в архіві В-ка англійський переклад *Закону.*

3496. Wolfe, Bertram D. *Revolution and reality.* Essays on the origin and fate of the Soviet system. — Chapel Hill, The University of North Carolina Press [c1981]. 401 p. (Б)

Автор цитує листа В. Леніна до Інесси Арманд. У цьому листі Ленін висловлює свою неґативну оцінку роману В-ка *Чесність з собою.*

[Усупереч авторові, у 4-му і 5-му виданні творів В. Леніна подано, що Ленін писав Інессі Арманд про роман В-ка *Заповіт батьків,* а не про *Чесність з собою* — (див. ч. 3076, 3501)].

3497. Doroshenko, Demetrio. *Historia de Ucrania.* Prologo Ángel Antonio Castellan. Apéndice y notas Enrique A. Martinez Codo. — Buenos Aires, Representación Central Ucrania, 1962. 687 pág. (С)

Переклад (див. ч. 2707).

3498. Bocheński, Joseph M. und Niemeyer, Gerhart. *Handbuch des Weltkommunismus.* — Freiburg/München, Karl Alber, 1958. 762 S. (С)

Згадка про створення 14. XII. 1918 Директорії з В-ком як її президентом і С. Петлюрою як начальником військових справ.

3499. *Wynnytschenko, Wolodymyr.* In. *Der Neue Herder.* — Freiburg, Verlag Herder, 1949, S. 4962. (С)

Невеличкий енциклопедичний впис про В-ка, "українського письменника й політика, автора п'єс із соціяльно-етичною тенденцією (*Брехня, Чорна Пантера*) та романів.

3500. Kozak, Stefan. *В. Винниченко. Оповідання.* Підготовка текстів, упорядкування та критико-біографічний нарис Михайла Мольнара. Словацьке педагогічне в-во. Братіслава, 1968. 305 с. — "Slavia orientalis", Warszawa, Komitet słowianoznawstswa Polskiej Akademii Nauk, 1970, rocznik XIX, nr. 3, s. 318. (Б)

Автор рецензії, секретар редакції "Slavia orientalis", підкреслює спочатку, що, "не зважаючи на значні зусилля передових українських літературознавців і письменників, вимагане вже віддавна видання вибраних творів Володимира Винниченка досі не появилося. Тож тим цінніше є видання знаного словацького україніста М. Мольнара, яке намагається до деякої міри заповнити цю очевидну прогалину".

Рецензент обмірковує надруковані в книзі оповідання В-ка, дає їм позитивну оцінку й стверджує наприкінці, що заслугою М. Мольнара "є передусім те, що він узявся за спробу літературної реабілітації письменника, з якого творчістю час повівся незрівняно суворіше, аніж з вислідами його політичної діяльности". "Будемо ж надіятися, що це тільки заповідь недалеких перевидань щокращих прозових і драматичних творів цього цікавого й забутого автора".

3501. *История украинской литературы;* в двух томах. — Киев, Изд-во Академии наук Украинской ССР, 1954, т. 1, 757 с. (С)

Неґативні оцінки літературної творчости В-ка. Цитуються повністю лайливі вислови Леніна про Винниченків роман *Заповіт батьків* (див. ч. 3076). У підсумках сказано: "Ватажки українського соціял-шовінізму Донцов, Юркевич і Винниченко видавали журнал 'Дзвін' (1913-1914). Маскуючись псевдомарксистською фразеологією, вони проповідували шовіністичні погляди, намагалися відірвати український пролетаріят від російського. Зрадницьку ролю журналу 'Дзвін' розкрив у своїх працях В. І. Ленін" (с. 608).

3502. *История Украинской ССР;* в десяти томах. Т. 6: Великая Октябрьская социалистическая революция и гражданская война на Украине (1917-1920). — Киев, "Наукова думка", 1984. 655 с. (Б)

Згадки про політичну діяльність В-ка, як от: створення Генерального Секретаріяту під його керівництвом (с. 35); його переговори з російським Тимчасовим урядом (с. 105); його загрози на випадок приходу до влади більшовиків припинити їм доставу хліба та відірвати Україну від Росії (с. 110); його промову на Всеукраїнському робітничому з'їзді 25. VII. 1917 в Києві (с. 118);

офіційні візити в нього представника Франції ген. Жоржа Табуї і представника Англії Піктона Беґґе, які на початку грудня 1917 року визнали державність України (с. 214); про створення Директорії з В-ком на чолі (с. 367) та ін.

3503. Коваль, Антон. *Открытое письмо.* — В кн.: *Национальный вопрос в СССР;* сборник документов. Общественно-политическая библиотека No. (23) 42. Документы No. 13. Составитель Роман Купчинский (с. 143-149). — [б. м.], Сучасність, 1975. 440 с. (Б)

Переклад з української (Оригінал див. ч. 3396).

3504. Новиченко, Леонид. *Избранные работы в двух томах.* — Москва, "Художественная литература", 1985, т. 2. 580 с. (Б)

Декілька неґативних згадок про В-ка, напр.:

"У час реакції після революції 1905 року появились і такі явні 'антигерої', як циніки-індивідуалісти й ренеґати в романах В. Винниченка" (с. 76);

"Такі романи В. Винниченка як *Заповіт батьків* і *Записки Кирпатого Мефістофеля* були нічим іншим, як тільки виявами буржуазно-націоналістичної ідейної реакції й літературного декадентства, породженими, в остаточному підсумку, розкладом буржуазної культури та її розпачливою боротьбою проти сил назріваючої соціялістичної революції" (с. 210);

"Попередній ідейно-політичний шлях Винниченка, Шаповала-Сріблянського та 'іже з ними' закономірно привів їх у табір оскаженілої буржуазно-націоналістичної контрреволюції" (с. 236) і т. п. (пор. ч. 3423).

3505. Олійник, Борис. *Современность и литература.* Пленум правления Союза писателей СССР. Выступление Бориса Олейника. — "Литературная газета", Москва, 6. V. 1987, No. 19, стр. 2-3. (Б)

27-28 квітня 1987 відбувся в Москві пленум Союзу письменників СРСР "Современность и литература" ("Сучасність і література"). Український делеґат, поет Борис Олійник, виголосив промову, в якій, м. ін., сказав:

"Ми повинні приєднати до нашого духового потенціялу всі ще не засвоєні цінності і в себе вдома, і ті, що опинилися поза його межами. Кожна республіка може виставити сумний реєстр. Скажемо, ми ще в 1960-их рр. старалися видати деякі твори Володимира Винниченка, людини із складною, неоднозначною й політично нерівною долею. Неоднозначний цей великий письменник і в своїй творчості, але деякі його твори, особливо дожовтневого періоду, у значній мірі проґресивні".

Як приклад, промовець розказує коротко про Винниченкове оповідання *Поміркований та щирий* і кінчає свої міркування заявою:

"Отже, при добрій аналізі, відсіявши все помилкове, цього письменника варто видати" (див. також ч. 3423).

3506. Охрименко, П. П.; Пильгук, И. И.; Шлапак, Д. Я. *История украинской литературы.* — Москва, Изд-во "Просвещение", 1970. 519 с. (Б)

"Складний і суперечний творчий шлях українського письменника Володимира Винниченка". Про ранні твори В-ка автори *Історії* висловлюються позитивно: "Ці твори Винниченка відзначаються глибиною психологічних характеристик [...]. Письменник здобув велику славу". Одначе пізніші його твори "в роки реакції" (*Купля, Великий Молох, Базар, Чесність з собою, Рівновага* й ін.) "викликали різкий осуд за їхні занепадницькі настрої, індивідуалістичні сентенції, глузування

над російськими революціонерами. Твори Винниченка того часу зустрілися з гострою критикою передових діячів культури (Ольминский, Воровский)" (с. 271).

3507. Токарь, Х. *От "Черной пантеры" к "Диктатуре"* (10 лет театра им. Франко). — "Советский театр", Москва, 1930, No. 2, с. 28. (Б)

Автор твердить, що "пролетарська революція врятувала і цей театр [Київський театр ім. Франка]. Вона дала йому творчий імпульс, завдяки якому він перейшов шляхом різкого стрибка від психологізму Винниченківських п'єс [...] до п'єси епохи конструктивного періоду — *Диктатура*" [І. Микитенка].

"Від *Чорної пантери* до *Диктатури* — який важкий, але одночасно славний шлях".

3508. Файко, Алексей. *Театр*. — Москва, Изд-во "Искусство", 1971. 566 с. (Б)

У спогаді про В. Мейерхольда автор згадує, що в московському театрі Незлобина ставилися [під час 1-ої світової війни] п'єси Винниченка, які належали до "ходового касового репертуару" (с. 506).

ПОКАЗНИКИ

ПОКАЗНИК ІМЕН

А. — 3352.
А. Б. — 725, 748.
А. Б. — 1368 (див. також Горленко, Андрій; Піснячевський, Віктор; С.).
Авксентев, [Ніколай] — 1073.
А. Г. — 1925.
А. Д. — 1153 (див. також Антонович, Дмитро; Д. А.).
Айзеншток, Я[рема] — 1552, 1603.
Айхгорн [Eichhorn, Herman] — 1195.
Айхенвальд, Ю[лій] — 2871.
Аксельрод, П[авло] — 1248.
Александра Федоровна — 1287.
Алексінський, Гр[игорій] — 1927.
Alienus — 809 (див. також Богацький, Павло; П. Б.; Стоколос, Я.).
Алчевська, Христя — 3394.
Amicus — 784 (див. також Вороний, Микола; Homo).
Амфітеатров, А[лександр] — 2897.
А. Н. — 2390.
Ан. В-ко — 902 (див. також А. Яр-ич; Василько, Ан.; В-ко, Ан.; Ніковський, Андрій).
Андреєва [Марія] — 2868.
Андреєв, Л[еонід] — 767, 1837, 2067, 2146, 2313, 2852, 2863, 2874, 3060.
Андрієвський, А. М. [Опанас]. — 3162-65, 3322 (див. також Андрієвський, О[панас]).
Андрієвський, Віктор — 1369, 1370, 1472, 2576.
Андрієвський, Дм. — 3166.
Андрієвський, О[панас] — 1218, 1638, 2138, 3004, 3005, 3125 (див. також Андрієвський, А. М. [Опанас]).
Анищенко, К[алістрат] — 813 (див. також Дальницький, К.).
Аннунціо, Ґабрієль д' [Annunzio, Gabriele d'] — 3034, 3109, 3350.
Антоненко-Давидович, Борис — 2060, 3247, 3438.
Антонович, Володимир — 2514.
Антонович, Дмитро — 962, 1440, 1497, 1686, 1763, 2086, 2158, 3156, 3402, 3410 (див. також А. Д.; Д. А.).
Антонович, Катерина — 2217.
Антонович, Марко — 1650, 2300.
Антонов-Овсієнко, Володимир — 1638.
Ант. П-к — 1515.
Ануї, Жан [Anouilh, Jean] — 2141.
Арабажин, К[остянтин] — 811, 851.
Ардт — 292.
Арістотель — 3477.
Ар-м — 1870.
Арманд, Інесса [Armand, Inessa] — 3076.
Армійський — 3167.
Ар-н, К. — 744.

Архипенко, Є[вген] — 1221.
Архілог, В. — 2296, 3353.
Арцибашев, М[іхаіл] — 1479, 1546, 1547, 1671, 1672, 1837, 2362, 2515, 2811, 2815, 2831, 2833, 2848, 2871, 3256, 3337, 3394.
А. С. — 1441 (див. також Саліковський, Олександер).
Атаманюк, В[асиль] — 185, 188, 208.
Ахматов, Л. — 1639.
А. Яр-ич — 848 (див. також Ан. В-ко; Василько, Ан.; В-ко, Ан.; Ніковський, Андрій).

Бабишкін, Олег — 2049, 2146, 2191, 3168.
Бабій, Ол[есь] — 1640.
Багалій, Дмитро — 1541.
Багдановіч, Максім — 2614, 2871.
Багриновський, М[икола] — 1249.
Багрій-Пікулик, Романа — 3354.
Багряна, Галина — 2196.
Багряний, Іван — 567, 568, 1902, 1907, 2033, 2140, 2168, 2170, 2196, 2198, 2209, 2480, 2623, 3169.
Баґґе, Джон Піктон [Bagge, John Picton] — 2120, 2330, 3123, 3136.
Бадан, Олександер — 1618.
Бажан, Микола — 3170.
Баженова, Л. — 404.
Базілевич, С. — 913.
Байраченко, Г. — 347, 766.
Балабанов, [Михайло] — 2927, 3275.
Балей, Петро — 2553.
Бальзак [Balzac, Honore de] — 2313.
Бандера, С[тепан] — 2031, 3377.
Бараболяк, Микола — 2633.
Баран, С[тепан] — 3020.
Барановський, [Христофор] — 1073.
Барвінська, Теодосія — 3408.
Барвінський, Олександер — 1372, 3191.
Барський, П. — 24.
Баруздін, Сергій — 2242, 2245.
Басс, І[ван] — 2179.
Батир, К. — 1826.
Батуринець, Б. — 3355.
Бачинський, Василь — 1733, 1745, 1746.
Бачинський, Євген — 1987.
Бачинський, Ю[ліян] — 1536.
Б. Г. — 724 (див. також Грінченко, Борис).
Безпалко, Й[осип] — 1344.
Безручко, [Марко] — 3171.
Безталанний, П. — 1247.
Бендер, Віталій — 1988.
Benevolus— 903.
Бенеш [Beneš, Edvard] — 1816.
Берґсон, Анрі [Bergson, Henri] — 3222.
Берест, Борис — 2173.
Берзін, [Ян] — 1345.
Бєлий, [Андрей] — 2577.
Биковський, Лев — 2463.
Билина, Іван — 1690.

Битинський, М[икола] — 2103.
б. і. — 1734 (див. також Борщак, Ілько).
Біда, Константин — 2197.
Б-ій — 1209.
Бійі, Анре [Billy, André] — 2162.
Білас, Л[ев] — 3172.
Білецький, Олександер — 713, 1553, 1628, 1636, 1662, 2218, 2373.
Білінський, Ярослав — 2521.
Білоус, [Антін] — 3049, 3384, 3460.
Білявська, О. — 2515.
Біляїв, В[олодимир] — 2322.
Б. К. — 3356.
Блавацький, Володимир — 1849.
Блакитний-Еллан, Василь — 2325.
Б. М. — 868.
Богатирчук, Ф. — 1989.
Богацький, Павло — 2050, 2051, 2201, 3357 (див. також Alienus; П. Б.; Стоколос, Я.).
Богданівець — 1830.
Бодуен-де-Куртене, Ромуальда [Baudouin de Courtenay, Romualda] — 782, 2823.
Бойко-Блохин, Юрій — 1642, 1821, 2266, 2268, 2271, 2280, 2367, 2464, 2614, 2642, 2711.
Бойко, Л. — 1990.
Бойчук, Ганна — 2498.
Болбочан, П[етро] — 2104, 2124.
Бонсал, С. [Bonsal, Steven] — 3204.
Бонтан, Шарль — 1882.
Бородай, Олександер — 1696, 2051, 3316.
Борщак, Ілько — 1535, 1804, 1928, 2137, 2298 (див. також б. і.).
Бохенський, Адольф [Bocheński, Adolf] — 2368.
Боярський, П. К. — 1831.
Б. Р. — 1498, 1929 (див. також Романенчук, Богдан).
Брад, М. — 991.
Братушенко — 1378.
Бремер [Фредріка] — 1578.
Брехт, Бертольд [Brecht, Bertolt] — 2799.
Бризгун, К. — 913.
Бринський, А. — 965.
Бріс, Сен — 1245.
Бродський — 2248.
Брокгавз [Brockhaus, F. A.] — 2479.
Брусак, Осип — 1499.
Б. С. — 3358.
Будцев, В[ладімір] — 1411.
Букшована, С[тефанія] — 2554.
Булґаков, [Міхаіл] — 2456.
Бульбенко, Ф. — 3359.
Бунін, Іван — 2164, 2245, 2270, 2313, 2333, 2386, 2442, 2456, 2567, 2577, 3098.
Бунта, Степан — 332.
Буняк, П[орфир] — 355.
Бурачок, І[ван] — 43.
Бутник-Сіверський, Б[орис] — 714, 2066.
Бутович, М[икола] — 1650.
Бучма, Амбросій — 2081, 2600, 3289.

В. — 723, 1993, 3192.
Вайлд, Оскар [Wilde, Oscar] — 2400.
Ванчицька, Ірена — 2555.
Василев, Борис — 1374.
Василенко, Вас[иль] — 709, 713, 1636 (див. також Десняк, В.).
Василенко, К. — 695, 1054, 2903, 2926.
Василенко, Ростислав — 2634.
Василів, Василь — 2556, 2595-2597.
Васильківський — 913.
Васильківський, Л. — 2330.
Василько, Ан. — 810, 811, 869-871, 904-907, 932, 933, 3384 (див. також Ан. В-ко; А. Яр-ич; В-ко, Ан.; Ніковський, Андрій).
Василько, М[икола] — 1392, 1401.
Васильченко — 3379.
Васильченко, [Степан] — 2315.
Ватуля, Олекса — 3408.
Вв. — 1442.
В. В. — 437.
В. В. — 1375, 1376.
В. Г. — 1850, 1871.
В. Деде — 4, 7, 42, 410, 413, 747, 760.
Веллс [Wells, Herbert] — 1578, 1984, 2012.
Верне [Vernet, Henry] — 1671.
Верн, Жюль [Verne, Jules] — 2594.
Вернигора — 1964, 2031.
Весоловський, Петро — 2104.
Весоловський, Ярослав — 934, 1728, 2615.
Ветухів, М[ихайло] — 2017.
Вечерницький, О. — 814, 815, 1157.
В. З. — 2928.
Винар, Любомир — 2598.
Винник, Іванна — 2406.
Винниченко, Розалія — 5, 715, 717, 1220, 1287, 1939, 1953, 1972, 1978, 1982, 1990, 1991, 1994, 2028, 2043, 2066, 2085, 2101, 2109, 2110, 2111, 2127, 2136, 2139, 2150, 2151, 2446, 2478, 2535, 2583, 2601, 3243 (див. також Р. В.).
Винниченко, С[тепан] — 1644.
Вировий, Євген — 3182.
Вишневський, А. — 2902.
Вишня, Остап — 2207.
Військовий — 3187.
Вікул, Оксана — 2557.
Вілліямс, Теннессі [Williams, Tennessee] — 2238, 2590.
Вілсон [Wilson, Woodrow] — 1232, 1235, 2997.
Вільний, Вс. — 1854.
Він — 3188.
Вітик, С[емен] — 1287, 1322, 1474, 2200, 3279, 3280, 3424.
Віченко, Е. — 726.
В-ко, Ан. — 816 (див. також Ан. В-ко; А. Яр-ич; Василько, Ан.; Ніковський, Андрій).
В. Л. — 3189.
Владіміров, М. — 1332, 3017.
Власенко-Бойцун, Анна — 3363.
Влизько, Олекса — 1555.
В. М. — 1500, 1556.
Вовк, Віра — 2435, 2499.

Вовчок, Марко — 2742, 3310, 3460.
Возняк, М. — 1269.
Войнаренко, Остап — 1933, 2231, 2268.
Волинець — 1270, 1380–1384.
Волиняк, Петро — 2080, 2090.
Вол О'Димир — 874.
Володченко — 966, 1050, 3037.
Волохів, Л. — 3190.
Волянська, Людмила — 2516, 2517.
Вороний, Микола — 817, 818, 875, 903, 1237, 3381, 3402. (див. також Amicus; Homo).
Воропай, Олекса — 3364.
Воскрекасенко, С[ергій] — 1648.
Вранґель, [Петр] — 2553.
В. С. — 991.
В. С. — 2052.
В. С. Г. — 1874.
В. Ф. — 992.
В'юн — 1276, 1277.

Г. — 1900, 1942.
Гавптманн, Ґергарт [Hauptmann, Gerhart] — 818, 1647, 2008, 2812, 2813, 3049, 3435.
Гаврилюк, Ілько — 3196.
Гавриш, Степан — 3366.
Гавриш, Ф. — 762, 802, 844.
Гадзяцький, М. — 1518.
Гаєвська, Софія — 2298, 3367.
Гаєвський, В[алентин] — 1875.
Гак, А[натоль] — 2449.
Галаган, Микола — 1501, 1645, 1699, 1712.
Галан, А[натоль] — 1940.
Галій, М. — 1713.
Галушко, Д. — 3198.
Гамсун, Кнут [Hamsun, Knut] — 794, 1869, 2315, 2567, 3337.
Ганджулевич, Т[етяна] — 299, 1674.
Ганкевич, Лев — 2200 (див. також Левко).
Ганкевич, М. — 7, 3424.
Ган, М. — 1445 (див. також Маріян, Г.).
Гарасевич, Марія — 2269, 2559, 2613.
Гарріс — 898.
Гаршин, [Всеволод] — 2852.
Гаско, М[ечислав] — 1583.
Гермайзе, Осип — 165, 268, 1519, 3198, 3199.
Герчанівський, Д[митро] — 2441.
Гессе, Герман [Hesse, Hermann] — 3371.
Гетьманець, Гр. — 996.
Гехтер, Максим — 749 (див. також Яровий, Ю.).
Г–і — 1941.
Гікавий, Михайло — 3368.
Гільберт, Я. [Hilbert, Jaroslav] — 3155.
Гірняк, Йосип — 1926, 2081, 2318, 2322, 2337, 2460, 2600, 2604, 2615, 3217, 3289.
Гірняк, Никифор — 2105.
Гірняченко, Г. — 1170.
Гітлер [Hitler, Adolf] — 1811, 2621, 3483.

Г. К. — 1613.
Г. К. — 2370, 2468 (див. також Костюк, Григорій; Подоляк, Борис).
Гладкий, М[икола] — 1649.
Глобенко, Микола — 1872, 1876, 2056, 2197.
Глущенко, Микола — 314, 318, 336, 715, 2178, 2478.
гм — 2371.
Гнатюк, Володимир — 3445.
Гніздовський, Яків — 336, 337, 2270.
Гоголь, Микола — 2313, 2559.
Гоженко, Марія — 2190.
Голубенко, П[етро] — 2632.
Голубович, Всеволод — 1176, 3029, 3122, 3131, 3339.
Гомзин, Борис — 3369.
Homo — 876 (див. також Amicus; Вороний, Микола).
Гончар, Олесь — 2232, 2245, 2255, 2308, 2333.
Горбач, Анна-Галя — 2219, 2299, 2312, 2415, 2601, 2616, 2617, 3382.
Горбач, Олекса — 2469.
Гординський, С[вятослав] — 715.
Горецький, П[етро] — 130.
Горленко, Андрій — 1279, 1280, 1386 (див. також А. Б.; Піснячевський, Віктор; С.).
Городський, Зен. — 1475.
Горошко, Василь — 1995.
Гоффманн [Hoffmann, Max] — 2993.
Гр. — 1281, 1388.
Грабенко, А[ндрій] — 2235.
Грабовський, Павло — 3274.
Греков, О[лександер] — 1623.
Грибоєдов, [Александр] — 967, 980.
Григоріїв, Никифор — 1452, 1474, 1502, 1525, 1536, 1714, 1715, 1769, 1792, 1806, 1820, 1926, 1930, 1944, 2500, 3217, 3267, 3441 (див. також Наш, Гр.).
Григорчук, Іван — 2440.
Гридень, К. — 1856.
Гриневич, Р. — 1945.
Гринько, Віктор — 2333-2335, 2488, 2489, 2501, 2502 (див. також Гришко, Василь Ів.).
Гринько, Григорій — 1446.
Грицай, Остап — 882, 909, 1931, 1946, 1947, 1955, 2441, 3200.
Грицюта, М. — 2515.
Гришко, В. Є. — 1899, 1910.
Гришко, Василь Ів. — 2106, 2490, 2518, 2519, 2563 (див. також Гринько, Віктор).
Грінченко, Борис — 2400, 3381 (див. також Б. Г.).
Гроссман, Л. — 832.
Грудина, Д[митро] — 1681, 3201.
Грушевський, Михайло — 750, 819, 864, 955, 968, 986, 989, 998, 1000, 1039, 1063, 1083, 1085, 1089, 1091, 1093, 1108, 1124, 1138, 1145, 1270, 1276, 1284, 1302, 1320, 1342, 1352, 1358, 1362, 1368, 1369, 1383, 1429, 1435, 1436, 1495, 1498, 1503, 1512, 1514, 1527, 1542, 1567, 1600, 1703, 1705, 1720, 1736, 1750, 1761, 1781, 1816, 1823, 1829, 1831, 1857, 1983, 2071, 2084, 2087, 2094, 2103, 2108, 2112, 2118, 2120, 2132, 2138, 2153, 2207, 2211, 2225, 2226, 2231, 2237, 2244, 2251, 2294, 2300, 2301, 2319, 2368, 2405, 2418, 2432, 2458, 2475, 2500, 2531, 2540, 2569, 2577, 2578, 2582, 2650, 2652, 2691, 2713, 2918, 2923, 2933, 2956, 2972, 2978, 2979, 3012, 3020, 3022, 3030, 3035, 3085, 3100, 3105, 3107, 3113, 3135, 3164, 3180, 3205, 3246, 3271, 3275, 3279, 3283, 3286, 3295, 3333, 3346, 3358, 3365, 3368, 3375, 3378, 3383, 3385, 3388, 3393, 3396, 3416, 3441, 3444, 3447.
Грушевський, Олександер — 751, 752, 768, 789, 790, 1171.

Грушецький, Дм[итро] — 2635.
Гуд-ий, А. — 2014, 2039.
Гудим, В. — 1583, 1604.
Гудовський, А. — 2301.
Гук, М. — 1537 (див. також Куліш, Микола).
Гуменна, Докія — 2130, 2302 (див. також Д. Г.).
Гунчак, Тарас — 2503, 2523, 2631, 2638.
Гурко, Стефанія — 2561.
Гутнов, Е. — 656, 698, 1442, 1464.
Гуцало, [Євген] — 2581.

Ґеер, Н. — 2082.
Ґелсворт, Джон [Galsworthy, John] — 2675.
Ґеорґі, Вірґіль [Gheorghiu, Virgil] — 1873.
Ґерус, Олег — 2707.
Ґольдельман, Соломон — 1282, 1389, 2187, 2463 (див. також Золотаренко, С.).
Ґорбачов, Міхаїл — 3440.
Ґорький, Максім — 525-527, 552, 569, 576, 1253, 1343, 1479, 1512, 1556, 1560, 1592, 1635, 1755, 1851, 1852, 1965, 2060, 2137, 2185, 2206, 2319, 2341, 2364, 2448, 2491, 2515, 2538, 2751, 2833, 3082, 3158, 3170, 3177, 3233, 3241, 3274, 3298, 3397, 3426.
Ґраматіка, Емма [Gramatica, Emma] — 1517, 2523, 2718, 2745-2747.
Ґреґолинський, Дмитро — 1666.
Gregory — 1390, 1391.
Ґренер [Gröner, Wilhelm] — 1492, 2996.
Ґумільов, Н[іколай] — 2566.

Д. — 3205.
Д. А. — 1001, 1002 (див. також А. Д.; Антонович, Дмитро).
Давиденко, В[ячеслав] — 2336, 2393, 2394, 2416, 2420, 2421, 2436, 3370 (див. також Славко, В.).
Давній — 1557.
Давон, Сюзан [Davont, Suzanne] — 1878.
Дальний, Мар'ян — 2520.
Дальницький, К. — 847 (див. також Анищенко, К.).
Даниленко-Данилевський, К. — 1982.
Даньків, В. — 3202.
Данько, М. — 791, 820, 877, 910 (див. також Троцький, Микола).
Дарвін, [Чарлз-Darwin, Charles] — 3354.
Дасі, Роже [Dacy, Roger] — 1892, 3144.
Д. Г. — 1520.
Д. Г. — 1901 (див. також Гуменна, Докія).
Д. Д. — 1448, 1538, 1749, 1807 (див. також Донцов, Дмитро).
Дебе — 1172.
Devius — 1561.
Д. Д-ко — 728 (див. також Дорошенко, Дмитро; М. Ж.).
Деде — 8, 724, 1863, 3199.
Дейко, Марія — 334, 2303.
Демиденко, Ілля — 2454.
Демус, Володимира — 3371.
Демченко, М. — 713, 1539, 1558.
Денікін, [Антон] — 1231, 1847, 3411.
Державин, В[олодимир] — 1898, 1902, 1903, 1922, 3169.
Державник, Д. — 1667.
Держко, Лариса — 3373.

Дерід — 1559.
Десняк, В. — 1503, 1563, 1598, 1708, 1732 (див. також Василенко, Вас.).
Дженкінс [Jenkins, Douglas] — 2650.
Джонсон, І. — 899.
Дзеверін, І[гор] — 2634.
Дзюба, Іван — 2270, 2308, 2326, 2333, 2595.
Дибко, Ірина — 2636.
Дивнич, Юрій — 1857, 3232 (див. також Лавріненко, Юрій).
Дикий, А. — 1583.
Діброва, С. С. — 3206.
Д. І. Д. — 1284.
ДіМарко, Доменіко [DiMarco, Domenico] — 2523.
Д. Л. — 2521 (див. також Дражевська, Любов; Л. Д.).
Дмитрова, Л. — 376, 3257.
Дмитрук, Клим — 3207.
Дм. Ів. — 1285.
Дніпровий, Б[орис] — 1871, 1887, 2173, 3450.
Дніпровський, І[ван] — 2400.
Добровольська, Олімпія — 2318, 2337, 2460, 2529, 2600, 3289.
Добрянський, Михайло — 2233.
Довгаль, С[пиридон] — 708.
Довгань, К[ость] — 1597, 1609, 3208.
Доленґо, М[ихайло] — 1583.
Долинський, Д. — 1288.
Дольницький, Мирон — 2038.
Доманицький, В[асиль] — 729.
Домонтович, Віктор — 1621, 2215, 3312.
Донцов, Дмитро — 560, 563, 906, 936, 951, 1449, 1564, 1565, 1615, 1646, 1682, 1701, 1716, 1717, 1725, 1735–1737, 1750–1753, 1770, 1793, 1794, 1835, 1962, 2053–2055, 2083, 2107, 2300, 2417, 2450, 2519, 2532, 2603, 3033, 3211, 3311, 3353, 3358, 3374–3378 (див. також Д. Д.).
Дорошенко, Володимир — 2034, 2064, 2084.
Дорошенко, Дмитро — 753, 754, 769–771, 1012, 1024, 1041, 1049, 1068, 1104, 1107, 1114, 1147, 1289, 1450, 1492, 1858, 1859, 1931, 1955, 1968, 1995, 2035, 2225, 2227, 2306, 2422, 2707, 2756, 2906, 2916, 2958, 3111, 3355, 3383, 3407 (див. також Д. Д–ко; М. Ж.).
Дорошенко, Н[аталія] — 3151.
Дорошкевич, Ол[ександер] — 1595, 1596, 1647, 1669, 1683, 1684, 1732, 3198.
Досвітній, О[лесь] — 1732.
Достоєвський, [Федор] — 794, 1672, 1682, 2334, 2497, 2515, 2824, 2847, 3076.
Драгоманов, М[ихайло] — 1750, 1856, 2017, 2532, 2582, 3358, 3374, 3377, 3381.
Дражевська, Любов — 2337, 2470, 2522, 2523, 2563 (див. також Д. Л.; Л. Д.).
Драй-Хмара, Михайло — 1521, 2186, 2400, 3384.
Драч, Іван — 2241, 2415, 2581.
Д. С. — 822.
Дубняк, Вол. — 1949.
Дудич, В. — 834.
Дузь, І. — 2634.
Дулібич, С. — 2036.
Думін, О[сип] — 1771.
Душенко, Степан — 2199, 2338.
Д–ченко, Дмитро — 823.
Дятлів, П[етро] — 1293.
Дьякова, Ольга — 1464.

Е. М. — 2273.
Енно, Еміль [Henno, Émile] — 2716.
Е. Я. — 1451.

Євтимович, В[арфоломій] — 1476.
Євшан, Микола — 824, 878–882, 911, 912, 937, 1640.
Єгоров, [Александр] — 1345.
Ельченко, Ю. Н. — 3426, 3446.
Єреміїв, Мих[айло] — 1540, 2441.
Єрошевич, П[етро] — 1616.
Єфимова, З. — 1566.
Єфремов, Петро — 730 (див. також Юноша, А.).
Єфремов, Сергій — 719, 748, 750, 755, 772, 773, 792, 811, 820, 825, 938, 952, 986, 1138, 1219, 1289, 1498, 1541, 1639, 2063, 2306, 2464, 2470, 2474, 2956, 3107, 3113, 3216, 3217, 3247, 3324, 3334, 3445.

Жад, Марі [Jade, Marie] — 1882.
Животко, Аркадій — 1718, 2051.
Жила, Володимир — 3380.
Житнікова-Плющ, Тетяна — 2543.
Жід, Андре [Gide, André] — 1869.
Жовінська, Шифра — 2067, 2146.
Жук, Андрій — 1205, 1477, 1719, 2086, 2174, 2188, 2200, 3219.
Жук, Н. — 2491.
Жуковський, Аркадій — 3220.
Жуковський, О[лександер] — 1436, 3020.
Жулавський [Żuławski, Jerzy] — 1486.
Жулинський, Микола — 3381, 3382.
Журба, Галина — 2322.
Жученко, М. — 1175, 1292, 1368.

Забіла, Наталя — 1583, 2628.
Зав'єнко — 3221.
Загайкевич, Володимир — 1827.
Загаров, О[лександер] — 1153, 1518, 1849, 1984, 2523.
Задніпрянський, Ф. — 1018.
Задоянний, Василь — 2250.
Заєць, В. — 1683.
Заїкин, В[ячеслав] — 1504.
Зайцев, Б. — 741.
Зайцев, Павло — 1870, 1895, 2135.
Залізняк, Микола — 827, 1567, 1617.
Зарубін, А[лександр] — 969, 1047, 2932, 2936.
Зарудний, [Олександер] — 2907.
Затонський, В[олодимир] — 1253, 1542, 1720, 2105.
Звичайна, Олена — 1950.
Здзярський, Ст. [Zdziarski, Stanisław] — 827, 2814.
Зелений, Г. — 2383.
Зеленко, Василь — 2221.
Зеркаль, Сава — 2015, 2037, 2047, 2051, 2108, 2133, 2201, 2310, 2311, 2340, 3225, 3383.
Зеров, Микола — 713, 1527, 1568, 1620, 1732, 1906, 2063, 2167, 2186, 2373, 3198, 3226, 3325, 3384.

Зікеєв, Т. — 313, 1668.
Зіновєв, Ґ[еоргій] — 3042.
Зленко, Петро — 3227.
Зозуля, Яків — 2251, 3443.
Золотаренко, С. — 1298, 1299 (див. також Ґольдельман, Соломон).
Золотарьов, А. — 1478.
Золя, Еміль [Zola, Émile] — 1923, 2559, 3142, 3337.
Зубков, Сергій — 2341, 2711.
Зубко, Леся — 939.

Ібсен, Г. [Ibsen, Henrik] — 772, 818, 820, 1486, 1647, 2379, 2385, 2426, 2775, 2778, 2789.
ів. — 1755.
І. В. — 2312, 2342.
Іванейко, М. — 1736 (див. також Шлемкевич, Микола).
Іванис, В[асиль] — 2175.
Івченко-Коваленко, Людмила — 2384 (див. також Коваленко, Людмила).
Івченко, М[ихайло] — 1222, 1595, 1596, 3438.
Ігнатов, [Ілья] — 886.
І. Д. — 2619.
Idem — 1043.
Ізарський, О[лекса] — 2176.
і. к. — 1756 (див. також Кедрин, Іван).
І. К. — 828.
І. К. — 1543.
І. К. — 3386.
Іларіон, Митрополит [Огієнко, Іван] — 2401.
Іллюченко, Венедикт — 1684.
Ільницький, А. — 2234.
Ільницький, Роман — 2396-2398, 2523, 2541, 2549, 3185.
І. М. — 1570.
І. М. — 2016.
Ін-вич, І. — 2418.
Інман, О. — 1795.
Іргізов, А. — 1619.
Ірук, І. — 1692.
Ісаїв, П[етро] — 2038.
"Історик, Рим" — 2225.
І. Ф. — 720 (див. також Франко, Іван).
(іч) — 2017.

Йогансен, М[ихайло] — 1649, 2344.
Йоффе, [Адольф] — 1294.

(к) — 1910.
Кабайда, А. — 3229.
Кавтський, [Карл — Kautsky, Karl] — 3354.
Кайзер, Ґеорґ [Kaiser, Georg] — 2799.
Кайслер, Фрідріх [Kayssler, Friedrich] — 2787.
Каледін, А[лексей] — 1063, 1243, 1356, 2884, 2949, 3012.
Калениченко, Н. — 2203.
Калинович, Іван — 1505, 2222, 3230.

Каменський, Анатолій — 3256.
Камінський, Анатоль — 2455.
Кампанелля [Campanella, Tomasso] — 2012.
Камю, Альбер [Camus, Albert] — 2590.
Кам'янецький, Орест — 1571, 2343.
Капкан, Ю[рій] — 1078, 1133, 3105.
Капустянський, М[икола] — 2510.
Карабай, Я. — 913.
Караванський, Святослав — 2562, 2565, 2581.
Карин, С. — 2525, 2547.
Карпенко-Карий, І[ван] — 1001, 3200.
Кастальський, Вітольд — 3231.
Касяненко, Єв[ген] — 1453.
Катков — 1332, 3017.
Катон, [Марк] — 1334.
Качуровський, Ігор — 2313, 2344, 2399, 2419, 2433, 2506, 2526, 2566, 2567, 3387.
Квіслінг, Відкун (Quisling, Vidkun) — 3197.
Квітка, Климент — 1521, 2189, 2191, 3274.
Квітка-Основ'яненко, Григорій — 3460.
Кедрин, Іван — 1479, 1572, 1773, 2204, 2441, 2472, 2568, 2569, 2575, 2603, 2620, 2637, 2638, 3232, 3388-3392 (див. також і. к., Кедрин, М.).
Кедрин, М. — 3233.
Кедровський, Володимир — 1573, 1693, 2235, 2236, 2253, 2350.
Келлер, М. — 715.
Керенский, Александр — 557, 965, 984, 989, 993, 1009, 1010, 1016, 1019, 1062, 1074, 1384, 1470, 1646, 2754, 2920, 2925, 3026, 3030, 3068, 3106, 3195.
Керч, Оксана — 2556, 2570, 2571, 2597.
Кестлер, Артур [Koestler, Arthur] — 1873.
Кирієнко, [Іван] — 1545, 2913.
Кирієнко-Волошин, М[аксиміліян] — 2566.
Кисілевський, К[ость] — 2177.
Кисіль, Ол[ександер] — 1506, 1648.
Кіпенгайер [Kiepenheuer, Gustav] — 1402.
Кістяковський, Ігор — 2697.
Кість, Іван — 1908, 1951, 1952, 1997.
К. Л. — 1306.
Клемансо [Clemenceau, Georges] — 1775.
Клиновий, Юрій — 2345.
Клімас [Klimas, Petras] — 2643.
К. М. — 1815.
Книш, Зиновій — 2018, 2117, 2223.
Кобзей, Тома — 1774, 1836, 1877, 1953, 1963, 1998, 2006, 2011, 2030, 2109, 2166, 2275, 2660, 3393.
Кобилянська, Ольга — 1615, 1630, 1690, 2314, 3182, 3394, 3439, 3445.
Ковалевська, Марія — 2149.
Ковалевський, Микола — 1039, 1757, 1999, 2149, 2237, 3383.
Ковалевський, Олександер — 1197, 1307-1309, 1404, 1732.
Коваленко, Б[орис] — 713, 1597, 1609, 1648.
Коваленко-Коломацький, Григорій — 996, 2207.
Коваленко, Людмила — 2238, 3395 (див. також Івченко-Коваленко, Людмила).
Коваленко, О. — 717.
Коваленко, Олекса — 411, 754.
Коваленко, Прохор — 2205.
Ковалів, Петро — 3234.

Коваль, Антон — 3396.
Коваль, Богдан — 2569, 2572, 3385.
Ковтуненко, Анатолій — 2341.
Колесниченко, Т[рохим] — 1081, 1121.
Коллярд, Юрій — 1650.
Комаров, М[ихайло] — 884.
Кон, Фелікс — 3091.
Конар, Ф. — 1405.
Кониський, Олександер — 1391.
Коновал, Ол[ексій] — 2276, 2473 (див. також О. К.).
Коновалець, Євген — 1429, 1485, 1574, 1576, 1694, 1697, 1861, 2103, 2300, 2317, 2432, 2441, 2510, 2620, 2714, 2986, 3032, 3164, 3418.
Кононенко, П[авло] — 2634.
Константинопольський, М. — 1633.
Кончіц, І. — 794, 940.
Копач, Олександра — 3182.
Копержинський, Кость — 1620.
Копиленко, Ол[ександер] — 3268.
Копилівський, М. — 3237.
Корінь, В. — 1179.
Корнілов, [Лавр] — 1119.
Король, Нестор — 2254.
Кор-ський, А. — 1454.
Корш, А. — 1809.
Коршнівський, Антін — 3238.
Коряк, В[олодимир] — 713, 1621, 1669, 1685.
Косач, Юрій — 1775, 1822, 1837, 1862, 1954, 1956.
Косик, Володимир — 3239.
Косинка, Григорій — 2060, 2207, 2209, 2315, 2345, 2469, 3209, 3438.
Косіор С[таніслав] — 1694, 1703.
Костанда, П. — 793.
Костельник, Гавриїл — 1738.
Костенко, А. — 2189.
Костенко, Валентин — 1908, 1909, 2000.
Костенко, Ліна — 2415.
Костомаров, Микола — 3381.
Костюк, Григорій — 336, 337, 577, 719, 2052, 2110, 2111, 2123, 2127, 2150, 2166, 2178, 2198, 2202, 2207, 2209, 2220, 2239, 2272, 2276, 2277, 2278, 2282, 2284, 2314, 2316, 2318, 2322, 2332, 2337, 2346, 2351, 2353, 2355, 2373–2377, 2387, 2390, 2400–2402, 2404, 2408, 2413, 2416, 2420, 2421, 2427, 2442, 2444, 2445, 2470, 2474, 2493, 2494, 2507, 2513, 2521, 2522, 2524, 2527–2529, 2541, 2549, 2551, 2553, 2558–2560, 2564, 2573, 2579, 2582, 2585, 2590, 2593, 2595, 2596, 2598, 2599, 2601, 2606, 2609–2611, 2613, 2621, 2624–2627, 2629, 2632, 2635, 2641, 2702, 2733, 2734, 3185, 3240, 3292, 3380, 3422, 3457 (див. також Г. К.; Подоляк, Борис).
Костюк, П. — 2454.
Котик, С. — 2304.
Котляревський, Іван — 10, 721, 1746, 2075, 2706, 2742, 3351.
Котович, П[етро] — 1695.
Коцюбинський, Михайло — 723, 740, 750, 761, 765, 781, 825, 854, 900, 937, 1496, 1610, 1664, 1814, 1925, 2063, 2194, 2269, 2314, 2319, 2491, 2750, 2752, 2804, 2815, 2822, 2837, 3060, 3241, 3274, 3337, 3346, 3387, 3397, 3426, 3445, 3455.
Коцюбинський, Юрій — 2319, 2985, 3071, 3378.
Коць, М[аріян] — 2604.
Кошар, І. — 2315.

Кошелівець, Іван — 1878, 2099, 2206, 2224, 2448, 2509, 3242, 3243, 3382.
Кошельняк, Юрій — 3358.
Кошиць, О[лександер] — 2298.
К. Р. — 1481.
Кравців, Богдан — 2160, 2161, 2179, 2225, 2255, 3398.
Кравченко, Богдан — 2639.
Кравченко, Кость — 1575, 1622, 3244.
Кревецький, Іван — 3445.
Крезуб, Антін — 1576, 1577, 1623, 1624.
Кремінярська, Марія — 2640.
Крестовський, [Всеволод] — 2362.
Кривицька, О[лександра] — 1513.
Крижанівський, С[тепан] — 2216.
Крилов, [Іван] — 1380.
Кримський, А[гатангел] — 1512.
Крип'якевич, Іван — 2038.
Кричевський, В[асиль] — 403, 962.
Кропивницький, Марко — 3200.
Крушельницька, Лідія — 2516, 2517, 2527, 2529, 2546, 2557, 2571, 2590, 2627, 2628, 3373, 3420, 3430, 3431.
Крушельницький, Антін — 733, 737.
Крушинський, Ф[едір] — 1879, 3218.
Крюков, Б[орис] — 266.
К. С. — 538, 539, 1758, 1796 (див. також К. Ст.; Студинський, Кирило).
К. Ст. — 1797 (див. також К. С.; Студинський, Кирило).
К-т — 1223.
Кубійович, Володимир — 3243, 3399.
Кузьма, Любомир — 2574.
Кузьменко, Світлана — 3400.
Кузьмич, В[олодимир] — 3317.
Кулик, Іван — 1583, 1721, 1722 (див. також Роленко, Василь).
Кулиняк, П. — 2090.
Куліш, Микола — 2048, 2141, 2177, 2469, 2523, 3438 (див. також Гук, М.).
Куліш, П[антелеймон] — 1568, 1620, 1847, 2167, 3191, 3377, 3381, 3460.
Кульженко, В[асиль] — 706.
Кульпович, Ю. — 309.
Кульчицький, Юрій — 2406.
Кун, Бела [Kun, Bela] — 577, 1645, 1699, 1712, 2095, 2665, 2710, 2729, 2803, 3250, 3333.
Купрін, А[лександр] — 2456, 2815, 2897.
Курах, Михайло — 1461, 3245, 3246.
Курашова, Варвара — 2049.
Курбас, Лесь — 934, 996, 1002, 1209, 1374, 1642, 2212, 2325, 2461, 2529, 2586, 3201.
Курдидик, Анатоль — 1931, 1947, 1955.
Куркуленко, Панько — 1482.
Куропась, Степан — 2316.
Кучабський, Василь — 1670, 2317.
Кучер, Михайло — 2575, 2605, 2613.
Кушніренко, Микола — 2039, 2530, 2575, 2576, 3313.

Лавріненко, Юрій — 2443, 2495, 2627, 3232, 3382 (див. також Дивнич, Юрій).
Ладижинський, В. — 3401.

Лазовінський, В. — 1881.
Лакиза, Іван — 713, 1578, 1595, 1597, 1609, 1627, 1636, 1732, 3247.
Лапин, П. — 171, 243-246, 253, 257, 261, 267, 302, 303, 384, 385.
Лапчинський, Ю. (Ґеорг) — 1424, 1544.
Лащик, Євген — 2541, 2549, 3185.
Л. В. — 2606.
Л. Г. — 2318.
Л. Д. — 1483, 1484.
Л. Д. — 2019, 2111 (див. також Д. Л.; Дражевська, Любов).
Лебідь, Ан[аній] — 274, 1596.
Левада, Олександер — 2319, 2468.
Левадин, Іван — 3248.
Левадний, Іван — 3402-3409.
Левинський, В[олодимир] — 475, 494, 495, 1310, 1311, 1317, 1351, 1375, 1388, 1437, 2020, 2763, 3402, 3410.
Левицька, Марія — 3400.
Левицька, Наталя — 3289.
Левицький, В. — 1523.
Левицький, В. — 1791.
Левицький, Дмитро — 1485, 2603, 3411.
Левицький, М[одест] — 731.
Левінський, Ф. — 913.
Левко — 1863 (див. також Ганкевич, Лев).
Ле, І[ван] — 713, 1597, 1609.
Ледянський, С[ергій] — 3249, 3264.
Лейтес, А[брам] — 1542, 1579.
Лелик, Гр. — 1455.
Ленін, В[ладімір] — 1154, 1163, 1240, 1294, 1329, 1500, 1527, 1669, 2216, 2274, 2292, 2294, 2319, 2334, 2340, 2341, 2356, 2364, 2432, 2488, 2491, 2515, 2553, 2644, 2673, 2689, 2713, 2985, 2989, 3043, 3091, 3127, 3298, 3379, 3410, 3426, 3434, 3441, 3455.
Лансінґ [Lansing, Robert] — 2650.
Леонтович, Волод[имир] — 748, 757, 941, 1580.
Лепкий, Богдан — 2160.
Лиман, Леонід — 2577.
Липа, Юрій — 1962, 2021.
Липинський, Вячеслав — 1524, 1829, 1962, 2368, 2422, 2454, 2475, 2532, 3358.
Лисий, Анатолій — 2320.
Лисий, В. — 2112, 2226.
Лисяк-Рудницький, Іван — 2523, 2531, 2532, 2540, 3371.
Лисянський, Борис — 1957.
Лисько, Марко — 1958.
Литвин, Василь — 3412.
Литвиненко, А. — 1011.
Литвицький, Микола — 1526.
Лихолат, А. — 2336, 2347.
Личко, Іван — 720, 734, 740, 773, 781, 811.
Личманенко, В. — 2423.
Лівицька, Марія — 2190, 2403.
Лівицький, Андрій — 560, 1815, 2225, 2403, 3447.
Лівицький, Микола — 2533.
Лівчак, Богдан — 3413.
Ліницька, Любов — 2176.
Літваков, Е. — 1183.
Літ. Р. — 2087, 3415.

Лозинський, М[ихайло] — 837, 887, 1536, 3250.
Лондон, Джек [London, Jack] — 1578.
Лотоцький, Олександер — 1545, 1696, 1869, 2622 (див. також Нестор Новий).
Л. Р. — 838 (див. також Пьєр; Юркевич, Лев).
Лужницький, Ґригор — 2378, 2459, 2468, 2523.
Лукасевич, Левко — 2607.
Лукач, Ґеорґ [Lukács, Georg] — 1408.
Луначарський, А[натолій] — 1706, 1709.
Луценко, І[ван] — 1492.
Луців, Лука — 1959, 2240, 3251.
Луцький, Юрій — 2706, 3382.
Любченко, Аркадій — 166, 1537, 2209.
Любченко, Микола — 1456.
Любченко, Панас — 1527, 1655, 1697, 1757, 3377.
Людвіґ, Еміль [Ludwig, Emil] — 2799.
Лютай, Демко — 3252.
Ляваль, П'єр [Laval, Pierre] — 3197.
Львов, Ґеоргій — 1029.
Львов-Рогачевський, В[асилій] — 850.

м. — 1726.
М. — 1700.
Маєр [Meyer, Joseph] — 1672.
Мазепа, Іван — 3249.
Мазепа, Ісаак — 1267, 1309, 1342, 1344, 1409, 1484, 1494, 1701, 1779, 1780, 1823, 1911, 2030, 2045, 3416.
Мазлах, Сергій — 2256.
Мазуренко, Семен — 1246, 1410, 1638, 2165, 2997.
Мазуренко, Ю[рій] — 1393.
Майстренко, Іван — 1960, 2113, 2125, 2534, 3253 (див. також М. Ів.).
Макаренко, А[ндрій] — 1507, 3005.
Мако, Марія — 1952.
Мако, С[ергій] — 2064.
Максимець, Іван — 2180, 2257, 2456.
Маланюк, Євген — 1961, 2131, 2181, 2526, 3254-3256.
Малиш-Федорець, М[арія] — 2514.
Маляр, Павло — 339, 2487.
Мамонтов, Яків — 1508, 3257.
Мандзенко, М. — 3417.
Мандрика, М. І. — 3258.
Манило, Іван — 571, 2481.
Манн, Томас [Mann, Thomas] — 1924.
Мануїльський, Д[митро] — 1253, 1287, 1328, 1333, 1367, 1420, 1667, 2047, 2095, 2230, 3211, 3314.
Манько, Василь — 2348.
Марґоліна, Л. — 2531.
Маріян, Г. — 1313 (див. також Ган. М.).
Марковський, Михайло — 1625.
Маркс, Карл [Marx, Karl] — 1527, 2152, 3211.
Маркусь, Василь — 2163, 2164, 3399.
Мартинець, В[олодимир] — 1799.
Мартос, Борис — 974, 2222, 2227, 2424.
Марусик, Петро — 2381.
Марченко, Ніна — 2623, 2644.

Мар'яненко, І[ван] — 2959.
Масарик, [Masaryk, Tomáš] — 1685, 1816.
Махно, Нестор — 2457, 2710.
М. Б. — 3259.
М. Б. Д. — 1457.
М. Г. — 1872.
М. Д. — 1509.
Меґас, Осип — 2210.
Медведєв, Є[вген] — 1582.
Меженко, Юрій — 1486, 1597, 1609.
Меленевський, М[аріян] — 1458.
Мелешко, Фотій — 1723, 2014, 2039, 2258, 2530, 2816.
Мельник, Андрій — 2441, 2510.
Мельник, Михайло — 2578.
Мельниченко, Олександер — 2088.
Мельничук, В. — 1838.
Матерлінк [Maeterlinck, Maurice] — 818.
М. Ж. — 735–737 (див. також Д. Д–ко; Дорошенко, Дмитро).
Микитась, В[асиль] — 2444.
Микитенко, Іван — 1583, 1695, 3260.
Микитюк, Дмитро — 2044.
Мирний, Панас — 722, 1625, 1762, 3274.
Михаїл, єпископ — 861.
Михайленко, В. — 916.
Михайличенко, Гнат — 1390.
Михайлів, Л[еонід] — 1180.
Мих. Руд. — 1584 (див. також м. р.; М. Р.; Рудницький, Михайло).
Мицюк, Ол[ександер] — 1698, 1777, 2089, 3261.
М. І. — 1883.
М. Ів. — 2001 (див. також Майстренко, Іван).
Міколайчик, Станіслав [Mikołajczyk, Stanisław] — 3391.
Мілюков, [Павел] — 1527.
М. і П. — 2458.
Мірний, І[ван] — 1163, 1169, 3124.
Мірчук, Іван — 2655, 2805.
Мірчук, Петро — 2040, 2057, 2681, 3418.
Міршук, Данило — 2579, 2608, 2641, 3262.
Міхновський, Микола — 1078, 1133, 1680, 1745, 2040, 2223, 2254, 2263, 2633, 2681, 3105, 3293, 3355, 3358, 3412.
М. К. — 1884.
М. Л. — 1585, 1699, 1712, 1724, 1725, 1739–1741, 1759, 1760, 1778, 1779, 1810.
Млиновецький, Роман — 1824, 1889, 2349.
М. М. — 1941, 1962, 3263, 3419.
М. О. — 1586.
Мовчан, Юліян — 1866, 1963, 2002, 2022, 2032, 2068, 2115–2117, 2151, 2280, 2404, 2425, 2445, 2535, 2536, 2550, 2580, 2609, 3249, 3264, 3413 (див. також Ю. М.).
Могилянець, М. — 799.
Могилянський, Мих[айло] — 854, 1595, 2830, 2859, 3384.
Моем, Сомерсет [Maugham Somerset] — 2523.
Мозгова-В[инниченко, Євгенія] — 1926, 3217.
Мольнар, Михайло, — 332, 2272, 2276, 2277, 2281, 2282, 2284, 2308, 2312, 2327, 2360, 2378, 2711, 3421, 3500.
Монгол, Арк. — 843.
Мопассан, Ґі де [Maupassant, Guy de] — 1872, 1876, 1924, 2056, 2197, 2567, 2815.

Мороз, Захар — 3265.
Мороз, Раїса — 2581.
Морра [Maurras, Charles] — 2368.
Мор, Т. [Moore, Thomas] — 2012.
Мосендз, Леонід — 2588.
Мотиль, Олександер — 2624.
Мотузка, М. — 1587, 1588.
Мочульський, Михайло — 761.
М. П. — 738 (див. також Обсерватор).
м. р. — 1671 (див. також Мих. Руд.; М. Р.; Рудницький, Михайло).
М. Р. — 1672 (див. також Мих. Руд.; м. р.; Рудницький, Михайло).
М. С. — 888 (див. також Сріблянський, М.; Шаповал, Микита).
Музичка, А. — 3384.
Мукалов, М[іхаіл] — 846.
Мурашко, В. — 3151.
Мухин, М[ихайло] — 1742, 1761.
М. Ш-в — 1412.

N. — 1413.
Н. — 1913.
Набоков, В. — 3440.
Наддніпрянець — 1965.
Наддніпрянець, Володимир — 2069.
Назарук, Осип — 1315, 1316, 1574, 1577, 1829, 2475, 2638, 3163, 3266, 3322.
Найденов, С[ерґей] — 967.
Наймит — 1317.
Наливайко, Никон — 2003.
Наполеон [Napoléon, Bonaparte] — 2713.
Нарбут, Г. [Юрій] — 109-119.
Наріжний, Олександер — 1701.
Наріжний, Симон — 1818.
Нат. Кр. — 839.
Наум, Надія — 3420.
Наумович, Софія — 2405.
Наш, Гр. — 3267 (див. також Григоріїв, Никифор).
Н. В. — 1439.
Н. Г. — 852.
Неврлі, Микола — 3421.
Недзвідський, Андрій — 2070.
Недобитий, В. — 1816.
Незлобін, А. — 2362.
Незлобін, К[онстантін] — 1070, 2868, 2869, 2878-2880.
Некрасов, Н[іколай] — 1073, 1109, 2958.
Немирон, Никон — 1968.
Несіна, Олена — 2379.
Нестор Новий — 1444 (див. також Лотоцький, Олександер).
Неуважний, Флоріан — 2321.
Нечай — 913.
Нечас, Я. [Nečas, Jaromír] — 1767, 1784.
Нечуй-Левицький, Іван — 1625, 1690, 1827, 3278, 3310.
Ничка, Григорій — 2058.
Ніковський, Андрій — 151, 918, 919, 949-951, 1069, 1182, 1190, 1387, 1655, 1705, 2207, 2997, 3384 (див. також Ан. В-ко; А. Яр-ич; Василько, Ан.; В-ко, Ан.).
Німчук, Іван — 1743.

Ніцше, Ф. [Nietzsche, Friedrich] — 916, 925, 929, 1615, 1653, 3394.
Н. К. — 1415.
Н-ко — 1459.
Н. Н. — 2166.
Н. Н-м — 3422.
Нобель, [Nobel, Alfred] — 2090.
Новицький, Б. — 1713.
Новицький, В. — 2241.
Новицький, М. — 271.
Новиченко, Л[еонід] — 2415, 2581, 3423, 3446.
Нольде, [Борис] — 1384.
Н-ський — 796 (див. також Черкасенко, Спиридон).

Обак, С. — 1151.
Оберучев, К[онстантін] — 1830, 2253, 2905, 2913, 3413.
Обсерватор — 835 (див. також М. П.).
О. В. — 1673, 1799, 1811.
Овчаров, Г[ригорій] — 713, 1732, 3268, 3269.
Огієнко, І[ван] — див. Іларіон, Митрополит.
Одарченко, Петро — 2167, 2182, 2191, 2283, 2523, 2537-2539, 2625, 3424.
О. З. — 3270.
О. К. — 2351, 2540 (див. також Коновал, Ол.).
(ОК) — 2284.
Олевкович-Орленко — 1185.
Олександер Великий — 2713.
Олексіїв, О. — 269.
Олесницький, Я[рослав] — 1529.
Олесь, О. — 740, 825, 835, 1496, 1498, 1615, 2220, 2742, 2860.
Ол-ів, М. — 1839.
Олійник, Б[орис] — 2634, 3505.
Олійник, Степан — 2270.
Ольмінський, М[іхаіл] — 828, 2206, 3298.
Омелянович-Павленко, М[ихайло] — 1652.
Онацький, Євген — 1736, 1969, 2079, 2091, 2208, 2295, 3442.
Онишкевич, Лариса М. Л. Залеська- — 2332, 2407, 2426, 2541, 2548, 2549, 2584, 2610, 2626, 3185, 3251, 3422.
Онуфрієнко, Василь — 2380, 2427.
О. О. — 1510.
О. Р. — 2484.
Орджонікідзе, Г. К. — 3379.
Орел-Степняк, М. — 3248, 3307.
Орест, Михайло — 2186.
Оркан, Владислав [Orkan, Władysław] — 761.
Осецький, Михайло — 3286.
Оскілко, Володимир — 3326.
О. С. М. — 2137.
Остапенко, [Сергій] — 2649, 3215.
Острик, М. — 2274.
Осьмачка, Тодось — 548, 1825, 2060, 2209, 2264, 2468, 2477, 3196.
О. Т. — 1916.
О. Т. — 2322, 2541 (див. також Тарнавський, Остап).
Отрута, Яків — 1073.
О. Х. — 2118.
Очинський, Іван — 1653.

О. Ш. — 1872.

П. — 3280.
Павленко, Андрій — 1519.
Павличко, Дмитро — 2241.
Павлюк, М. — 2515.
Паладійчук, С[тепан] — 1885.
Паламар, Г[ригор] — 1381, 1393, 1399.
Паламарчук — 1095.
Паліїв, Дмитро — 2603.
Палмерстон [Palmerston, Henry] — 2971.
Паляниця, Семен — 2304.
Панасюк-Джонс, Леся — 2508.
Панейко, В[асиль] — 1811, 3445.
Паньківський, К[ость] — 2168.
Парадиський, Ол[екса] — 269, 1626.
Парижанин — 1530.
(Дю) Паскє, Муллен [Du Pasquier, Mulène] — 1880.
Пастернак, Б. — 3440.
Пастернак, Євген — 3425.
Патрашкін, С. — 904, 913.
Пачевський, О. — 1460.
Пачовський, Василь — 2003.
П. Б. — 893, 3272 (див. також Alienus; Богацький, Павло; Стоколос, Я.).
Певний, Богдан — 2542.
Пеленський, О. — 1531.
Пеленський, Ярослав З. — 2119, 2152.
Пелісьє, Жан [Pélissier, Jean] — 1535, 1804, 3112, 3239.
Первомайський, Леонід — 1583, 2588.
Передерій, В. — 3274.
Перейма, Е. — 2582.
Перепелиця, С[тепан] — 1590.
Перлін, Євген — 1648, 1654.
Петлюра, Симон — 560, 714, 742, 765, 955, 971, 1042, 1052, 1065, 1078, 1091, 1125, 1133, 1145, 1165, 1168, 1189, 1213, 1216, 1218, 1223, 1224, 1226, 1229, 1230, 1234, 1239, 1240, 1246, 1268, 1309, 1338, 1342, 1344, 1352, 1357, 1387, 1390, 1415, 1429, 1474, 1477, 1489, 1494, 1497, 1515, 1520, 1525, 1526, 1530, 1532, 1544, 1545, 1576, 1577, 1608, 1638, 1680, 1694, 1697, 1700, 1719, 1763, 1775, 1783, 1784, 1815, 1827, 1829, 1857, 1863, 1867, 1895, 1903, 1922, 2008, 2018, 2020, 2066, 2071, 2072, 2087, 2094, 2103, 2112, 2117, 2119, 2122, 2132, 2134, 2138, 2155, 2188, 2221, 2227, 2229, 2231, 2243, 2254, 2259, 2268, 2271, 2287, 2300, 2301, 2312, 2319, 2324, 2338, 2368, 2405, 2421, 2432, 2441, 2451, 2458, 2501, 2503, 2508, 2519, 2523, 2525, 2535, 2553, 2570, 2575, 2606, 2620, 2625, 2633, 2643, 2649, 2652, 2667, 2674, 2678, 2679, 2689, 2691, 2700, 2710, 2713, 2716, 2759, 2803, 2895, 2949, 2954, 2978, 2979–2981, 2983, 2988, 2992, 2993, 2995, 2998, 3000, 3004, 3005, 3007, 3022, 3025, 3032, 3035, 3042, 3045, 3080, 3084, 3100, 3105, 3121, 3125, 3128, 3134, 3143, 3162, 3184, 3196, 3210, 3232, 3249, 3266, 3267, 3284, 3285, 3287, 3304, 3311, 3328, 3333, 3339, 3348, 3355, 3393, 3409, 3417, 3420, 3428, 3434, 3442, 3454, 3456.
Петренко — 1095.
Петренко, П[авло] — 2260.
Петрів, В[севолод] — 2510.
Петров, Віктор — див. Домонтович, Віктор.
Петрович, Іван — 1512.
Петровський, В. — 849.

Петровський, Д[митро] — 1320.
Петровський, П. — 756.
Петрушевич, Євген — 1415, 2300.
Пигулович, А. — 796, 798, 807, 856.
Пизюр, Євген — 2368.
П-ий, А. — 3276.
Пилипенко, В. — 1965, 3078.
Пилипенко, С[ергій] — 1461, 1732.
Пилипчук, Д. — 1648,.
Письменний, С. — 1078, 1133, 3105.
Питляр, Орест — 2583.
Питльована-Кордюк, Меланія — 3427.
Пишкало, Іван — 2209.
Пігідо, Ф[едір] — 2092, 2120-2122, 2138.
Підгайний, Д. — 3277.
Підгайний, Л[еонід] — 1627, 1628, 1648, 3278.
Підгайний, С[емен] — 2093.
Підкарпатський, А. — 1487.
Підмогильний, Валеріян — 2060, 2209, 2344, 2469, 2630, 3240, 3247, 3382, 3438.
Пілсудський, Юзеф [Piłsudski, Józef] — 1268, 3007, 3466.
Піотрович, Е. — 1886.
Піранделльо, Л. [Pirandello, Luigi] — 2718.
Піснячевський, Віктор — 1251, 1287, 1319, 1321-1324, 1334, 3279 (див. також А. Б.; Горленко, Андрій; С.).
Пішон [Pichon, Stéphane] — 1775.
П. К. — 1082.
П-кий, О. — 1462.
П-ко, П. — 1081 (див. також Понятенко, Прокіп).
Платковський, М. — 3428.
Платон — 3477.
Плевако, Микола — 2169.
Плезньє, Шарль [Plisnier, Charles] — 1873.
Плющ, Леонід — 2522, 2543.
Погорілий, Семен — 718, 2323, 2371, 2560, 2564.
Погребенник, Федір — 2341, 2515.
Подоляк, Борис — 715, 1971, 1972, 2019, 2043, 2551, 2627, 2629 (див. також Г. К.; Костюк, Григорій).
Полевіцкая, Елена — 2769, 2771, 2776, 2777, 3097.
Політик — 1327.
Поліщук, Валеріян — 2207, 3282.
Полонська-Василенко, Наталія — 1931, 1955, 2476.
Полтава, Леонід — 1887, 1888, 1917, 2627, 3419, 3430.
Полторацький, Ол[ексій] — 215, 1597, 1609.
Полуян, С[ергій] — 803.
Понятенко, Прокіп — 740 (див. також П-ко, П.).
Попов, М. — 1704, 1705.
Порський, В. — 715.
Порш, Микола — 1036, 1065, 1477, 2140, 2155, 2174, 2991, 3012, 3035, 3071, 3339, 3424.
Поссе, С. — 1629.
Постишев, П[авел] — 1706, 1709.
Постоловський, А. — 1635.
Потішко, В. — 2094.
Починок, Тимотей — 2300.
Правобережець, В. — 1331.

Преґарац, Раде [Pregarac, Rade] — 3148.
Приходько, А[нтін] — 520, 1510, 3040.
Приходько, Віктор — 1977, 2052, 2285, 2611, 2613.
Прокопович, В[ячеслав] — 1463, 1815.
Пронівський, С. — 2024, 2025, 2041, 2042, 2124.
Прохода, Василь — 2243, 2261, 2286, 2287, 2310, 2324, 3285, 3286, 3314.
Прошьян [П.] — 3012.
П. Т. — 2005.
Пундій, Павло — 3288.
Пурич, П. — 1813, 1841, 1998.
Пушкін, Александр — 2809.
П. Ч. — 2353.
Пчілка, Олена — 773.
Пшибишевський, Станіслав [Przybyszewski, Stanisław] — 788, 818, 1547, 2811.
Пятаков [Ґеоргій] — 2700.
Пьєр — 1100–1103 (див. також Л. Р.; Юркевич, Лев).

Р. — 2094.
Равич-Черкаський, М[ойсей] — 1489.
Радек, К[арл] — 1437.
Радзикевич, Володимир — 1817, 2612.
Радіон, Ст. — 3432.
Радченко, П. — 1826.
Раковський, Іван — 1643.
Раковський, Х[ристиян] — 1263, 1286, 1287, 1314, 1328, 1333, 1345, 1392, 1420, 1421, 1448, 1500, 1551, 1567, 1667, 2095, 2267, 2293, 2346, 2488, 3010, 3014, 3021, 3091, 3205, 3314, 3411.
Рафес [Мойсей] — 1073, 2927.
Рахманінов [Сергей] — 2577.
Рахманний, Роман — 2192, 2228, 2244.
Р. В. — 1464 (див. також Винниченко, Розалія).
Ребет, Дарія — 2210.
Ревуцький, Валеріян — 1875, 2332, 2382, 2447, 2460, 2523, 2586, 3289.
Решетар, Іван — 3434.
Рєзніченко, А. — 2072.
Рибалка, Д. — 2644.
Рибалка, Дмитро — 2428.
Рибалка, І. — 2183.
Рибалко, Петро — 2613.
Рильський, Максим — 1961.
Ріосель, Г. — 2642.
Ріпецький, Степан — 2262.
Річицький, Андрій — 224, 272, 297, 710, 711, 713, 1393, 1423, 1424, 1552, 1563, 1598, 1708, 1713, 1732, 3198, 3231.
Р. К. — 2043.
Р. М. — 3290, 3291.
Р. О. — 2153.
Ровинський, Дмитро — 2207.
Роґульський, [Іван] — 1623.
Рожка, Осип — 3203, 3293.
Розенштайн — 3057.
Ро-й — 1889.
Роленко, Василь — 1490 (див. також Кулик, Іван).
Роллян, Ромен [Rolland, Romain] — 1682, 3109, 3350.

Романенко, В. — 1491.
Романенчук, Богдан — 2429, 3435 (див. також Б. Р.).
Романович-Ткаченко, Наталя — 57, 949, 1511.
Ромашко, А. — 2245.
Ромодан, П. — 2026.
Роніс, О. — 3294.
Ростовець, М. — 3266.
Роше — 2859.
Рощина-Інсарова, Є[катеріна] — 2862, 2863.
Р. П. — 2355.
Р-т — 2008.
Р. Т. — 2027.
Рубан, О[лександер] — 307, 334.
Рубач, М. А. — 1533, 1657, 3295.
Рубчак, Богдан — 2523.
Рубчакова, Катерина — 934, 2529, 2586, 2615.
Рудницький, Володимир — 2211, 2212.
Рудницький, Леонід — 2523, 2541, 2549, 3185.
Рудницький, Михайло — 1546, 1547, 1593, 1630, 1631, 1658, 1675, 1707, 1738, 1744, 1762, 1802, 2576 (див. також Мих. Руд.; м. р.; М. Р.).
Рулін, Петро — 1686.
Русова, Софія — 722, 1783.
Рябокінь, Х[ома] — 1966.

С. — 1339, 1340 (див. також А. Б.; Горленко, Андрій; Піснячевський, Віктор).
Савка, Ярослав — 2356, 3436.
Савур, І. — 1868.
Савченко, Ф[едір] — 1235, 1236.
Савченко, Я[ків] — 713.
Садан, Дов — 2195.
Садовський, В[алентин] — 1103.
Садовський, М[икола] — 809, 814, 815, 817, 821, 859, 902, 917, 2514, 2873, 3405.
Сакидон, С. — 1594.
Саліковський, Олександер — 1337, 1492, 1504, 1512, 1534 (див. також А. С.).
Салтан, М[икола] — 2237, 2418.
Салтиков — 1115, 2935, 3273.
Самоненко, Ів. — 30, 31, 411, 754.
Самчук, Улас — 1835, 1918.
Сартр [Sartre, Jean Paul] — 2405, 2704, 3354.
Сахаров, Александр — 2702.
Сачко, Антон — 2430.
Сварог, Вадим — 2408, 2431.
Сверстюк, Євген — 2409, 2509.
Свєнціцький, І[ларіон] — 707.
Світлична, Надія — 2581.
Св. Тома з Аквіну [St. Thomas Aquinas] — 3477.
Северянін, [Ігор] — 2577.
Семененко, Олександер — 3437.
Семеновський, Оскар — 3298.
Семчишин, Мирослав — 3438.
Сенченко, І[ван] — 3269.
Сеньчук, Юрій — 2410.
Сибірний — 3299.
Сидоренко, І. — 1708.

Сидоренко, Т. — 2061, 2140.
Симоненко, Р. — 2113, 2125.
Сингаївський, М. — 3430.
Синенький, П. — 3288.
Синьоверголець, [Михайло] — 1426.
Сиркін — 1183.
Ситник, Михайло — 565, 1978.
Сімович, Василь — 855, 1196, 1844, 3394, 3439.
Сінклер [Sinclair, Upton] — 1578.
Сірий, Юрій — 778, 922, 1305, 1828, 1890, 1971, 2009, 3404 (див. також Тищенко, Юрій).
С-ка, О. — 1920, 1979, 1980.
с-кий, в. — 2628 (див. також Скорупський, Володимир).
С-кий, В. — 1595.
С-кій — 1427.
Скловскій — 2927.
Скляренко, Є. — 2336, 2347.
Скляренко, Сем[ен] — 1596.
С-ко, Ів. — 745 (див. також Стешенко, Іван).
Сколь — 1842.
Скоропадський, Павло — 1168, 1177, 1190, 1194, 1206, 1217, 1231, 1238, 1243, 1321, 1415, 1492, 1577, 1616, 1645, 1773, 1775, 1847, 1867, 1885, 2025, 2047, 2095, 2225, 2306, 2317, 2338, 2356, 2432, 2440, 2603, 2713, 2714, 2716, 2719, 2757, 2758, 2761, 3211, 3249, 3264, 3266, 3322, 3328, 3348, 3356, 3416, 3447, 3452.
Скорупський, Володимир — 2628 (див. також с-кий, в.).
Скрипник, Микола — 573, 574, 1618, 1659-1661, 1676, 1706, 1709, 1732, 2369, 2448, 2493, 2637, 3198, 3377.
Слаби, Рудольф [Slaby, Rudolf] — 1439.
Славінський, Максим — 1507, 1843.
Славко, В. — 321 (див. також Давиденко, В.).
Слісаренко, Олекса — 1635, 2207, 3438.
Слободич, О. — 1689.
Слободнік, Душан [Slobodnik, Dušan] — 2378.
Слободянський, Г. — 1493.
Слюсаренко, Ф[едір] — 1341.
Смирнів, Володимир — 2523, 2544.
Смілянський, Леонід — 3278.
Смолич, Юрій — 716, 1632, 2016, 2070, 2072, 2106, 2116, 2126, 2129, 2154, 2166, 2288, 2325, 2366, 2415, 2601, 3315, 3448.
Смолій, Іван — 2477.
Смотрич, Олександер — 564, 2443.
С. О. — 3441.
Собинець — 3188.
Соболев, М. — 1687.
Соболь — 2023.
Сокіл, Василь — 3440.
Сокольський, С. — 2449.
Соленик, К[арпо] — 1506.
Солженіцин, Александр — 2485, 2562.
Соловей, Дмитро — 1614, 1844, 1922, 1966, 1981, 2028, 2193, 2260, 3300.
Соловей, Оксана — 2587, 3455.
Соловйов, [Сєрґей] — 2577.
Сологуб, Андрій — 2478.
Сологуб, [Фйодор] — 2515.
Солтан, Микола — 3383.

Солуха, Петро — 2432.
Сольчаник, Роман — 2631, 2638.
Сосновський, Михайло — 2450.
Софокл — 1486, 1979.
Спостерігач — 2357.
С. Р. — 2263.
Сріблянський, М. — 779, 806, 856-858, 895, 896, 924, 953 (див. також М. С.; Шаповал, Микита).
Ставицький, Олекса — 2274, 2358.
Стадник, Й[осип] — 822, 837, 1584.
Стайнбек, Джон [Steinbeck, John] — 2269, 2314.
Сталін, Йосиф — 530, 1345, 1735, 1736, 1741, 1748, 1753, 1760, 1766, 1784, 1794, 1899, 2621, 3080.
Старий, В. — 859, 1120, 1121, 1197.
Старий Вовк — 2359.
Старицька-Черняхівська, Л[юдмила] — 860.
Старицький, Михайло — 3200.
Старосольський, Володимир — 2200.
Стасенко, І. — 2199.
Стасишин, Семен — 2294.
Стахів, Матвій — 1983, 2073, 2095, 2171, 2184, 2225, 2246, 2289, 2510, 3286, 3303, 3304.
СТВ — 3304.
Стельмашенко, В[адим] — 2141, 3176, 3183, 3224.
Стенчук, Богдан — 2326, 2412.
Степаненко, [Аркадій] — 2951.
Степаненко, Василь — 1828, 2009.
Степанківський, Володимир — 1719, 2145, 2200, 3219.
Стефаник, Василь — 882, 1814, 2315, 2750, 2804, 3337, 3445.
Стефаник, Юрій — див. Клиновий, Юрій.
Стецько, Ярослав — 1964, 2031.
Стешенко, Іван — 737, 839, 916, 925, 926, 969, 1047, 1144, 2907, 2932, 2936, 3424 (див. також С-ко, Ів.).
Стир, М. — 2129.
Стоколос, Я. — 927 (див. також Alienus; Богацький, Павло; П. Б.).
Стороженко, Олекса — 3460.
Стрийський, Г. — 3445.
Стріндберґ, Авґуст [Strindberg, August] — 2675, 2776.
Струк, Данило Гусар-. — 2523, 2545, 2628, 2629, 3371.
Студинський, К[ирило] — 1536, 3437 (див. також К. С.; К. Ст.).
Студинський, Юрій — 1984.
Стус, Василь — 2630.
Судомора, О[хрім] — 57.
Сук, П. — 1548, 1549.
Супруненко, М[икола] — 2096.
Сухино-Хоменко, В[олодимир] — 1599, 1662.
Суховій, В. — 1600.
Суходольський, Володимир — 2155, 2468.

Табуї, Жорж [Tabouis, Georges] — 1191, 1535, 2120, 2330, 2656, 2708, 2716, 2726, 3124, 3141, 3210, 3239, 3324.
Тавфдорфер — 1378.
Танцюра, Яків — 1985.
Тарнавська, Марта — 2555, 2574, 2576, 2588-2591, 2619.

Тарнавський, Остап — 2433 (див. також О. Т.).
Таск — 1369.
Темкін — 2927.
Терен-Юськів, Теодор — 2546, 3431.
Терещенко, Микола — 1648.
Терещенко, М[ихайло] — 1074, 2722, 2958, 2973.
Терлецький, Омелян — 1803.
Тесленко, [Архип] — 900.
Тиктор, Іван — 1817, 1855.
Титаренко, Ж. — 259, 282, 283.
Тичина, Павло — 1664.
Тишкевич, [Михайло] — 1387.
Тищенко, Огій — 295, 310, 1663, 1677.
Тищенко, Юрій — 706, 715, 757, 1993, 2010, 2034, 2539, 3049, 3384, 3402, 3403, 3460 (див. також Сірий, Юрій).
Тінський, М[ихайло] — 2142.
Тіто [Tito, Broz Josip] — 1899.
Т. К. — 2383.
Ткаченко, М[ихайло] — 1036, 2086, 2175, 3135.
Ткачівський, Семен — 3306.
Т-кий, С. — 2062.
Товкачевський, Андрій — 838, 863.
Толстой, Лев — 864, 2809.
Томашівський, С. — 3445.
Троцький Л[ев] — 1163, 1294, 1329, 1766, 1784, 2673, 3073.
Троцький, Микола — 928 (див. також Данько, М.).
Труш, Іван — 3445.
Т. С. — 1494.
Т. Т. — 2547.
Тургенєв, Іван — 2815.
Туркало, Кость — 2434, 2496, 2518.
Тчінський, [Trzciński, Teofil] — 1584.
Тютюнник, Юрко — 1495, 1785 (див. також Юртик, Г.).

У. — 2011.
Удовиченко, Олександер — 2044.
Українка, Леся — 332, 719, 740, 825, 835, 937, 1449, 1496, 1498, 1521, 1570, 1605, 1925, 2048, 2049, 2063, 2067, 2116, 2146, 2189, 2191, 2274, 2358, 2364, 2373, 2376, 2409, 2437, 2444, 2491, 2537, 2609, 2706, 2750, 2812, 3049, 3119, 3200, 3274, 3313, 3351, 3384, 3387, 3402, 3424, 3426, 3435, 3438, 3445, 3455, 3460.
У. Л. — 1431.
Ульянець, Іван — 2074.
Урусов, [Сергей] — 1614.
Устиянович, Корнило — 3200.
Учасник — 2030.

Фалькенберг [Falkenberg, Otto] — 2794.
Феденко, Б. — 3447.
Феденко, Панас — 1484, 1710, 1724, 1726, 1829, 1869, 1891, 2045, 2143, 2246, 2451, 2531, 2536, 2550, 2580.
Федмер, Гелене [Fehdmer, Helene] — 287.
Федоренко, Євген — 339, 2487.
Федорців, Ф[едь] — 1602.
Федорченко, І. — 833.

Федотова, Ґ[лікерія] — 3097.
Федченко, П. — 2515.
Фесенко, Є. — 884.
Филипович, Олександер — 2264.
Филипович, Павло — 2186.
Фінкель, О[лександер] — 1603.
Фрайденберґ [Freydenberg, Henri] — 1315, 1670, 1911, 2016, 2119, 2501, 2674, 2710, 2713, 2716, 2803, 3338, 3454.
Франко, Іван — 71, 332, 721, 722, 728, 743, 746, 747, 811, 879, 938, 1610, 1615, 1630, 1690, 1762, 1847, 1872, 1876, 1946, 2056, 2063, 2116, 2188, 2275, 2364, 2373, 2559, 2582, 2609, 2752, 2812, 3278, 3313, 3351, 3387, 3438, 3445 (див. також І. Ф.).
Франко, Петро — 3437.
Фрейнд, Теодор — 1813.
Френкін, Михайло — 2592.
Фройд, Зіґмунд [Freud, Sigmund] — 3354.

Хабенський, А. — 1688.
Хвильовий, Микола — 573, 574, 1527, 1543, 1583, 1604, 1664, 1707, 1732, 1762, 2060, 2144, 2209, 2288, 2344, 2366, 2369, 2415, 2469, 2480, 2493, 2526, 2589, 2623, 2630, 2632, 2637, 3198, 3358, 3382, 3396, 3423, 3438, 3446.
Хмельницький, Богдан — 3162, 3249.
Ходорович — 1806.
Ходоровський, Андрій — 2046.
Холодний, Гр. — 1656.
Холодний, Петро — 330, 2064.
Хорольський, І. — 3448.
Хоткевич, Гнат — 767, 864, 2364, 3384.
Христюк, Павло — 712, 929, 989, 1036, 1355, 1417, 1433, 1504, 1705, 2138, 3198, 3212.
Хруцький, О. — 1512.
Хрущов, М[икита] — 2692, 2810.

Царинник, Марко — 2543.
Цегельська, Л. — 2512.
Цегельський, Лонгин — 1893, 2156, 2200, 2525, 3356, 3363, 3429.
Цеглинський, Микола — 2100.
Ценко, Володимира — 3183.
Ценко, Микола — 3183.
Церетелі, І[раклій] — 1074, 2722, 2754, 3030.
Цибульський, В. — 334.
Циганенко, Ю. — 3312.
Цимбалістий, Б. — 3353.
Цівчинська, А. — 2144.
Ціпківець — 1358–1360.
Цьвікевіч, [Александр] — 1391.

Чайка, Євгенія — 1871, 1887, 3450.
Чайківський — 1964, 2031.
Чайківський, Андрій — 2160.
Чайківський, Юліян — 3094.
Чайковський, Ілля — 1814.
Чапек, Карел [Čapek, Karel] — 1594, 2332, 2407, 2541, 2548, 2549.
Чапленко, Василь — 330, 409, 715, 1926, 2012, 2052, 2063, 2097, 2098, 2130, 2131, 2157, 2166, 2194, 2196, 2247, 2267, 2291–2293, 2329, 2361, 2362, 2385, 2411, 2436, 2437, 2452, 2479, 2507, 2513, 2551, 3217, 3292, 3313–3315, 3353, 3415, 3449 (див.

також Ч-ко, В).
Чапля, В. — 1664.
Чарнецький, Степан — 865, 1728.
Ч. Д. — 3450.
Чепіга, Яків — 2207.
Чепурний, Д. — 1583, 1604.
Черкасенко, Спиридон — 765, 930, 1453, 2146, 2959, 3316 (див. також Н-ський).
Черкаський, Т. — 153-160, 195-206, 242-256, 285-288, 302, 303, 381-393.
Чернець, Л. — 3209.
Чернов, В[іктор] — 2754, 2968, 2971.
Чернявський, М. — 723, 2822.
Черчіл, В. [Churchill, Winston] — 3333.
Чехівський, В[олодимир] — 1184, 1218, 1223, 1227, 1369, 1911, 2138, 2192, 2501, 2652, 3025, 3338, 3340, 3447.
Чехов, Антон — 818, 1647, 2718, 2815, 3233.
Чеховий, Микола — 3317.
Чижевський, Дмитро — 2075, 2099, 2576.
Чижевський, П. — 1361, 1434.
Чикаленко, Євген — 1291, 1435, 1666, 1675, 1828, 1856, 2009, 2064, 2175, 2350, 2576, 2583, 3157, 3316, 3318, 3359.
Чикаленко-Келлер, Ганна — 2707.
Чикаленко, Левко — 1926, 2583, 3217, 3359.
Чинченко, Іван — 2552.
Чічерін, [Ґеорґій] — 2700, 3005.
Чіріков, [Євґеній] — 2212.
Ч-ко, В. — 1847 (див. також Чапленко, Василь).
Чорна Пантера — 1513.
Чорній, Степан — 2461, 3453.
Чорнобривець, Іванна — 2642.
Чорновіл, Вячеслав — 2412.
Чорногірський, Ор. — 2103, 2115, 2132.
Чуб, Дм[итро] — 2514.
Чуб, І. — 2363.
Чумак, М. — 913, 1729, 1730, 3319.

Ш. — 1365 (див. також Шило).
Шабліовський, Євген — 2336, 2364, 2711, 3203.
Шавяк, Я[рослав] — 2353.
Шаляпін, [Фйодор] — 2577.
Шамрай, А[гапій] — 1605, 3209, 3247.
Шанковський, Л[ев] — 3320.
Шаповал, Антоніна — 2042.
Шаповал, Микола — 2042.
Шаповал, Микита — 777, 1036, 1164, 1301, 1322, 1377, 1436, 1437, 1441, 1452, 1456, 1459, 1462, 1468, 1474, 1483, 1485, 1494, 1515, 1588, 1606, 1607, 1665, 1680, 1685, 1689, 1703, 1727, 1811, 1944, 2042, 2047, 2051, 2076, 2087, 2089, 2108, 2120, 2133, 2138, 2237, 2300, 2310, 2418, 2432, 2572, 2714, 3020, 3213, 3228, 3245, 3271, 3286, 3297, 3314, 3321, 3339, 3369, 3383, 3417, 3452, 3454 (див. також М. С. Сріблянський; М.).
Шаповал, Олександер — 3322.
Шахрай, Василь — 1544, 2256.
Шварцбард [Schwartzbard, Shalom] — 1821, 1903, 1922, 2008, 2018, 2122, 2132, 2134, 2268, 2625, 2817, 3210, 3287.
Шварц, Йосиф — 2195.
Швець, Ф[едір] — 1190, 1218, 3004, 3005, 3121, 3125, 3333.

Шевельов, Юрій — 2523, 2627, 3455 (див. також Шерех, Юрій; Ю. Ш.).
Шевченко, Йона — 1622, 1634.
Шевченко, Тарас — 417, 436, 452, 473, 685, 811, 954, 1449, 1465, 1571, 1625, 1942, 1946, 1982, 1987, 2063, 2065, 2116, 2171, 2273, 2283, 2417, 2742, 2809, 2842, 3119, 3196, 3313, 3337, 3351, 3460.
Шевчишин, Іван — 2365.
Шевчук, Семен — 2229.
Шекспір, Вільям [Shakespeare, William] — 1979, 2313, 2545, 2559, 3495.
Шелухин, Сергій — 1608, 2248, 3456.
Шептицький, Андрей, Митрополит — 2525, 3246, 3293, 3429.
Шерех, Юрій — 1923, 2048, 2215, 2497, 2627 (див. також Шевельов, Юрій; Ю. Ш.).
Шефер — 1578.
Шило — 1437 (див. також Ш.).
Шинкар, Петро — 2065, 2077, 2265, 2386, 2387, 2413.
Шиян, Анатолій — 3430.
Шіллер, Фрідріх [Schiller, Friedrich] — 2813.
Шкільник, Михайло — 2388.
Шлемкевич, Микола — 2389, 2480 (див. також Іванейко, М.).
Шляхтиченко, Михайло — 2230.
Шмигельський, А. — 1583.
Шон, П. В. — 1795.
Шопінський, Володимир — 1247.
Шпехт, Ґустав [Specht, Gustav] — 597, 598, 1402, 2768, 2776, 2789, 2798.
Шраг, Мик[ола] — 1366, 1705.
Шрам, П. — 2100.
Шрайдер, Олександер — 1525.
Штепа, Павло — 2294.
Штефан, І. — 1322.
Штикало, [Дмитро] — 1964, 2031.
Шульгин, В. — 1062, 1091.
Шульгин, Олександер — 1202, 1731, 1894, 2145, 3124, 3131, 3324.
Шумський, О[лександер] — 1469, 1705, 3441.
Шумук, Данило — 2637.

Щербак, Микола — 2481.
Щоголів, Іван — 2447.
Щупак, С[амійло] — 1595, 1597, 1609, 1636, 1695, 1732.
Щуровський, В. — 1514.

Ю. М. — 2032 (див. також Мовчан, Юліян).
Юноша, В. — 954 (див. також Єфремов, Петро).
Юра, Г[нат] — 2600.
Юринець, В[олодимир] — 1603.
Юриняк, А[натоль] — 2078, 2172, 2414, 2593.
Юркевич, Лев — 757, 1890, 1993, 2200, 3402, 3403, 3410 (див. також Л. Р.; Пьєр).
Юртик, Г. — 1470, 1471 (див. також Тютюнник, Юрко).
Юрченко, Олександер — 3458.
Ю. Ш. — 2462, 2485 (див. також Шевельов, Юрій; Шерех, Юрій).

Яворівський, Євген — 1986.
Яворський, М[атвій] — 1551, 1611.
Якимчук, Л. — 217, 220.
Яковлів, А[ндрій] — 2134.

Якубовський, Ф[елікс] — 1583, 1604, 3325.
Якубський, Б[орис] — 1496, 3049, 3460.
Яловий, М[ихайло] — 1732.
Яненко, О. — 1637.
Яновський, Юрій — 1637, 2193, 2314, 2588, 3300, 3382.
Ярема, Олексій — 866.
Яременко, А. — 2928.
Яровий, Ю. — 931 (див. також Гехтер, Максим).
Ярошевич, Петро — 3326.
Яценко, М. Т. — 3461.
Яцкевич, Лев — 2594.
Яцків, [Михайло] — 900.
Яшек, М[икола] — 1542, 1579.

І Н Ш О М О В Н І

Англійські

Adams, Arthur E. — 2324, 2667, 2674, 2712.
Allen, William E. D. — 2652, 2691.
Archer, P[eter] — 2687.
Aristotle — 3477.
Armand, Inessa — 3496.

Bagge, John Picton — 2120, 2330, 3123, 3136.
Bahrij Pikulyk, Romana — 3463.
Bedriy, Anatol W. — 2681.
Bilinsky, Yaroslav — 2713.
Bohachevsky-Chomiak, Martha — 2714.
Bohdaniuk, Volodymyr — 2679.
Bonsal, Steven — 3333, 3464.
Borys, Jurij — 2715, 2728.
Brinkley, George A. — 2716.
Browder, Robert Paul — 680, 2670.
Bykovsky, Lev — 3327.

Carr, Edward Hallett — 2656.
Carynnyk, Marco — 2727.
Cenko, Mykola — 3331.
Cenko, Volodymyra — 3331.
Chamberlin, William Henry — 2651, 2653.
Chekhov, A[nton] — 2663.
Chirovsky, Nicholas L. Fr. — 3465.
Chornovil, V[iacheslav] — 2717.
Churchill, Winston — 3333.
Cole, G. H. H. — 3466.
Conquest, Robert — 3467.
Crankshaw, Edward — 2692.
Čyževs'kyj, Dmytro — 2706.
Czajkowskyj, Melanie — 2724.

Darwin, [Charles] — 3354.
Davies. M. — 2687.
Denikin, A. — 3328.
Derzhavyn, Volodymyr — 2668.
D. H. S. — 2732 (див. також Struk, D.).
DiMarco, Domenico A. — 2718, 3468.
Doroshenko, Dmytro — 2707.
Dray-Khmara Asher, Oksana — 3469.
Dary-Khmara, Mykhailo — 3469.
Dushnyck, Walter — 2684, 3470.
Dzyuba, Ivan — 2687.

Eastman, Max — 2685.

Fedorenko, Eugene W. — 3463.
Fedyshyn, Oleh S. — 2697.
Ferguson, Dolly — 2706.
Florinsky, Michael T. — 2691.
Fostun, Svyatomyr M. — 2725.
Franko, Ivan — 3486.
Friedman, Saul S. — 2709.

Galsworthy, John — 2675.
Gerus, Oleh W. — 2707.
Goldelman, Solomon I. — 2688, 3327.
Gorsline, Doreen — 2706.
Gramatica, Emma — 2718, 3468.

Hirna, L. — 588.
Hirniak, Yosyp — 2664.
Hrushevsky, [Mykhaĭlo] — 2652, 3465, 3466, 3479.
Hunczak, Taras — 2719, 2723.
Husar Struk, Danylo — 3473, 3477 (див. також Struk, Danylo Husar-; D. H. S.).

Jenkins, Douglas — 2650.

Kalenyk-Lysiuk, H. — 3462.
Kenez, Peter — 3328.
Kerensky, Alexander F. — 680, 2670.
Khrushchev, [Mykyta] — 2692.
Kobylians'ka, Olha — 3486.
Koestler, Arthur — 1873.
Kon, F[elix] — 2693.
Kostjuk, Hryhorij — 2702, 2732, 2733, 3472, 3474, 3480, 3484, 3486.
Kosyk, Volodymyr — 2726.
Koszeliwec, Iwan — 3474.
Krahl, Wolfgang — 2682.
Krawchenko, Bohdan — 3475, 3476.
Krawciw, Bohdan — 587, 2676.

Lansing, Robert — 2650.
Lashchyk, Eugene — 3477.
Lawrynenko, Jurij — 2661.
Leites, Nathan — 3478.

Lenin, V[ladimir] — 2693, 3471, 3477, 3478, 3496.
London, Jack — 1578.
Luchkovich, Michael — 2688.
Luciw, Luke — 2677.
Luckyj, George S. N. — 588, 2665, 2666, 2706, 3329.
Luther, Michael — 2694.
Luznycky, G. — 2683.

Mace, James E. — 2735, 3479, 3480.
Majstrenko, Iwan — 2125, 2665.
Makhno, Nestor — 2710.
Malar, Pawlo — 3463.
Manning, Clarence A. — 2657, 2662, 3481.
Margolin, Arnold D. — 2654, 2720.
Margolena, L. A. — 2720.
Maugham, Somerset — 2523, 3485.
Mazlakh, Serhiĭ — 2694.
Melnyk, Mykhaylo — 2730.
Mikhnovskyĭ, Mykola — 2681.
Mintz, M. — 3482.
Mirchuk, I[van] — 2655.
Moorcock, Michael — 2731.
Moore, Thomas — 2012.
Motyl, Alexander J. — 2729.
Mustashenko, Inna — 3495.
Mustashenko, Panas — 3495.

Nahayewsky, Isidore — 2708.
Novovirsky, Nestor P. — 3330.

Onyshkevych, Larissa Maria Lubov Zaleska- — 2695, 2702, 2704, 3483, 3484, 3494.
Ordzhonikidze, [H. K.] — 3471.
Orlovsky, Serge — 2664.
Oshchudlak Stavnycha, Christine — 3494.

Palij, Michael — 2710.
Palmerston, Henry — 2971.
Petliura, Symon — 2679, 2709, 3328, 3464, 3466, 3481.
Petyk, Ulana — 2706.
Pidhainy, Oleh S. — 2680, 2698.
Pidhainy, Olexandra I. — 2698.
Pidhainy, Semen — 2669.
Piłsudski, Józef — 3466.
Pipes, Richard — 2678.
Plato — 3477.
Plyushch, Leonid — 2727.
Plyushch, Tatyana — 2727.
Potichnyj, Peter J. — 2694.
Pytlowany-Kordiuk, Melanie — 2733.

Ramensky, Gabriel — 2664.
Reshetar, John S. — 2689, 2699.
Revutsky, Valerian — 3485.
Romanenchuk, B. — 3488.

Rubchak, Bohdan — 3486.
Rudnytsky, Ivan L. — 2721, 3487.
Rudnytsky, Leonid D. — 3488.

Shabliovsky, Yevhen — 3488.
Shakespeare, William — 1979, 2313, 2545, 2559, 3495.
Shakhraĭ, Vasyl' — 2694.
Shandruk, Pavlo — 3489.
Shuch, Lubomyr Ihor — 3490.
Simovych, Vasyl — 3488.
Sinclair, Upton — 1578.
Skoropadskyj, Pavlo — 2719, 3328, 3481, 3492.
Skovoroda, [Hryhorij] — 3469.
Slonim, Marc — 2663, 2671.
Smal-Stocki, Roman — 3491, 3492.
Smyrniw, Walter — 3493.
Sokoloff, V. P. — 2720.
Stachiw, Matthew — 2684, 2703, 3333.
Steinbeck, John — 2269, 2314.
Stelmashenko, Vadym — 3331.
Stenchuk, Bohdan — 2717.
Stern, Elizabeth — 3495.
Stern, William — 3495.
Stewart, George — 2696.
Stojko, Wolodymyr — 2722.
Struk, D[anylo Husar-] — 588, 3363 (див. також Husar Struk, Danylo; D. H. S.).
St. Thomas Aquinas — 3477.
Sullivant, Robert S. — 2673.
Sztendera, Jaroslav — 3333.

Talbott, Strobe — 2692.
Tarnawsky, Marta — 2734.
Teslenko, A[rkhyp] — 3465.
Tkachenko, Mykola — 3465.
Treadgold, Donald W. — 2700.
Trotsky, Leon — 2685, 3478.

Ukrainka, Lesia — 3469, 3474, 3486.
Ungar, Frederick — 3215, 3329.

Volkov, Boris — 2664.

Walsh, Warren Bartlett — 2690.
Wells, Herbert — 1578, 1984, 2012.
Whitehead, Mary — 3495.
Wilde, Oscar — 2400.
Williams, Tennessee — 2238, 2590.
Wilson, Woodrow — 1232, 1235, 2997, 3333, 3464.
Wolfe, Bertram D. — 3496.
Woropay, Valentyna — 2686.

Yefremov, S. — 3334, 3474, 3486.
Yershov, Peter — 2664.
* * * — 587.

Білоруські

Багдановіч, Максім — 2614, 2738, 2871.

Зарэцкі, М[іхась] — 2741.

Папкоўскі, Б. — 2740.

Сяднёў, Масей — 2741.

Цьвікевіч, [Александр] — 1391.

Болгарські

Єфремов, Сергей — 2742.

Стайков, С. М. — 2742.

Шишманов, Димитър — 2742.

Голляндські

Horbatsch, O. — 2743.

Еспанські

Castellan, Ángel Antonio — 3497.

Doroshenko, Demetrio — 3497.

Martinez Codo, Enrique A. — 3497.

Жидівські

.קיפניס .י [Кіпніс, І.] — 589.

.קאָנסטאנטינאָפּאָלסקי .מ [Константинопольський, М.] — 592.

.דינע ליבקיס [Лібкіс, Діне] — 591.

דב, סדן [Садан, Дов] — 2744.

.סאַרין .צ [Сарін, Ц.] — 590.

Італійські

Annunzio, Gabriele d' — 3034, 3109, 3350.
Campanella, Tomasso — 2012.

DiMarco, Domenico — 2523, 2718, 3468.
dl — 2745.

Gramatica, Emma — 2523, 2747, 2718, 2745, 2747, 3468.

(I. G.) — 2747.

Pirandello, Luigi — 2718.

Литовські

Klimas, Petras — 2643.

Німецькі

Aden, Viktor — 2767.
A. M. — 2771.
A. P. — 2772.
A. S. — 2763.
A. Wi. — 2773.

Bie, Oscar — 2774.
Bocheński, Joseph M. — 3498.
Bojko-Blochyn, Jurij — 2813.
Brecht, Bertolt — 2799.
Brockhaus, F. A. — 2479.

Charasch, A. — 2757.

Danko, M. — 2750, 2751.

-e. — 2777.
Eichhorn, Herman — 1195.
E. M. — 2775, 2776.
Epp, Heinrich — 2801.

Falkenberg, Otto — 2794.
Fehdmer, Helene — 2787.
Freud, Sigmund — 3354.
Friedenthal, Joachim — 2778.

Gröner, Wilhelm — 1492, 2996.
Guter, Johannes — 2767.
Gysae, Otto — 2779.

Hauptmann, Gerhart — 818, 1647, 2008, 2812, 2813, 3049.
Hesse, Hermann — 3371.
H. F. — 2780.
Hitler, Adolf — 1811, 2621, 3483.
Hochdorf, Max — 2781.
Hoffman, Max — 2993.
Horbatsch, Anna-Halja — 600, 2810.
Huzar-Pawluch, Olga — 596.

Iw. — 2782.

J. — 2754.

Janowitz, Hans — 2767.
Jaworsky, M[atwij] — 2801.
J. Kn. — 2783.

K. — 2785.
Kaiser, Georg — 2799.
Kappstein, Theodor — 2784.
Kautsky, Karl — 3354.
Kayssler, Friedrich — 2787, 2798.
K. H. B. — 2786.
Kiepenheuer, Gustav — 1402.
Kindler, [Helmut] — 2811, 2812.
Klaar, Alfred — 2787.
Kossatsch, Jurij — 2807.
Kostetzky, Eaghor G. — 2811, 2812.
Krupnyckyj, Borys — 2806.
Kubsch, Hugo — 2788.
Kutschabsky, W[asyl] — 2803.

Lewicky, Eugen — 2752.
Ludwig, Emil — 2799.

Mack, Fritz — 2764.
Mann, Thomas — 1924.
Marx, Karl — 1527, 2152, 3173.
Meyer, Joseph — 1672, 2802.
Mirtschuk, Ivan — 2805, 2808.
M. H. — 2800.
Mysing — 2789.

Niemeyer, Gerhart — 3498.
Nietzsche, Friedrich — 916, 925, 929, 1615, 1653.

o. p. — 2790.
Osborn, Max — 2758, 2759.

Petlura, S. — 3498.
p. v. — 2791.
Pz. — 2765.

Ratonek, Hans — 2766.
Rein, Leo — 2792.
R. W. — 2793.

Scheidemann, Philipp — 2997.
Scher, Peter — 2794.
Schiller, Friedrich — 2813.
Schmidt, Axel — 2761, 2804.
Simowytsch, Wasyl — 2768.
Specht, Gustav — 597, 598, 1402, 2768, 2776, 2789, 2798.
Sternaux, Ludwig — 2795.
Stx. — 2796.

W. S. — 2762.

Норвезькі

Hamsun, Knut — 794, 1869, 2315, 2567, 3337.

Ibsen, Henrik — 772, 818, 820, 1486, 1647, 2379, 2385, 2426, 2775, 2778, 2789.

Quisling, Vidkun — 3197.

Польські

Baudouin de Courtenay, Romualda — 782, 2823.
Bocheński, Adolf M. — 2368.
Brückner, Aleksander — 2815.

Docenko, Aleksander — 2818.

Hołyńska-Baranowa, Tatiana — 2273.

Jabłoński, Henryk — 2820.
Jakóbiec, Marian — 2273.

Kozak, Stefan — 3500.
Kutrzeba, Tadeusz — 2819.

Lehr-Spławiński, Tadeusz — 2815.
Łepkyj, Bohdan — 3336.

Małaniuk, Eugenjusz — 3337.
Michalski, Tadeusz — 779.
Mikołajczyk, Stanisław — 3391.

Orkan, Władysław — 761.

Paderewski, Ignacy — 3333.
Piłsudski, Józef — 1268, 3007, 3466.
Przybyszewski, Stanisław — 788, 818, 1547, 2811.

Serczyk, Władysław — 2821.

Trzciński, Teofil — 1584.

W. G. — 601.

Zdziarski, Stanisław — 827, 2814.
Żuławski, Jerzy — 1486.

Португальські

Selanski, Wira — 602, 2435, 2499.

Російські

Абр-ч, Л. — 2840, 2841 (див. також Бурчак, Л.).
Айзеншток, И[еремия] — 665.
Айхенвальд, Ю[лий] — 2861.
Алтаев, А. — 663.
Анищенко, К. — 625 (див. також Дальницкий, К.).
Антонов, Александр — 3084.
Анулов, Ф. — 3338.
Анчар — 2863.
Арабажин, К[онстантин] — 2831 (див. також Solus).
Арманд, Инесса — 3076.
А. Яр-ич — 621, 848.
Арцибашев, Михаил — 3337.

Базаров, В. — 2974, 2975.
Батурин, Я. — 2976.
Батюшков, Т. — 2864, 2869.
Бегге, Пиктон [Bagge, Picton] — 3502.
Белаев, Юр. — 2865.
Биднова, Любов — 2897.
Бодуен-де-Куртене, Ромуальда (Baudouin de Courtenay, Romualda) — 782, 2823.
Бош, Евгения — 3039.
Брагинский, И. — 3058.
Бродский, В. — 2977.
Буда, С. — 2832.
Бурчак, Л. — 2854-2856, 2866 (див. також Абр-ч, Л.).

Василенко, В. — 3059.
Василенко, К. — 2926.
Винниченко, Р. — 656, 698.
Волин, Бор[ис] — 3040.
Воровский, Вацлав — 3506.

Гавриш, Ф. — 604, 616, 627, 802, 844.
Гатов, Ал. — 3060.
Голинков, Д[авид] — 3094.
Гольденвейзер, А. — 3029.
Горелик, С. — 3339.
Горчаков, А. — 2847.
Горький, Максим — 3082, 3165, 3177, 3185, 3191, 3298.
Грушевский, М. — 2923.
Гуковский, Алексей — 3340.
Гуревич, Любов — 2867.
Гуцалюк, Л[юбослав] — 3093.

Дальницкий, К. — 622 (див. також Анищенко, К.).
Демченко, Н. — 666, 3052.
Деникин, А[нтон] — 3024, 3200.

Джонсон, И. — 2848.
Дзюба, Иван — 3093.
Дивильковский, А[натолий] — 2849.
Дикий, Андрей — 3085.
Донцов, Д. — 3501.
Дорошенко, Д. — 3037.
Дьякова, Ольга — 655, 657.

Жаков — 3379.
Жданов, Андрей — 3074.
Жигмайло, Л. — 2897.
Ж-н, И. — 2868.

Золотарев, А. — 3030.
Зонин, А. — 3041.

Иванов, А. — 3031.
Иргизов, А. — 3056.

Каледин, Алексей — 2884.
Калинин, Ф[ёдор] — 2833.
Каменский, А[лексей] — 2980, 2981.
Караванский, Святослав — 3098.
Коваль, Антон — 3503.
Колтоновская, Е[лена] — 2842.
Кон, Ф[еликс] — 3091.
Конст., Б. — 3072.
Коробка, Н[иколай] — 2834.
Короливский, С. М. — 3341.
Косач, Юрий — 3342.
Косиор, С[танислав] — 3069.
Коцюбинский, М. — 2837, 3216.
К. П. — 3053.
Крайний, Антон — 2835.
Кранихфельд, Вл[адимир] — 2843.
Кулик, И. — 2982, 3070.
Купчинский, Роман — 3503.

Ларионов, Н. — 3048.
Левин, И. — 3062.
Ленин, В[ладимир] — 3071, 3073, 3076, 3091, 3164, 3165, 3298, 3501.
Лихолат, А. — 3081.
Львов-Рогачевский, В[асилий] — 2824.

Мазуренко, Василий — 3343.
Майоров, М. — 3032.
Мандельштам, Р[оза] — 3054.
Манилов, В. — 3055, 3056.
Марголин, Арнольд — 3025.
Марьяненко, И. — 2959, 3189, 3344.
Мейерхольд, Всеволод — 3508.
Мерич, Арсений — 3034.
Микитенко, И. — 3507.
Милюков, П[авел] — 3026.

Минц, И[саак] — 3095.
Миролюбов, В[иктор] — 3082.
Михаил, епископ — 2825.
Могилянец, М. — 614, 799.
Могилянский, Мих. — 2826–2828, 2837, 2838, 2846, 2851, 2858, 2874, 3035.
Монгол, Арк. — 623, 624, 843.
Моравская, Мария — 2875.
Мороз, З[ахар] — 3344.
М. С. — 3099.
М. С-кая — 608.
Мукалов, М[ихаил] — 618, 619, 846.
Мюллер, Г. — 638.

Незлобин, К[онстантин] — 2866, 2879, 2880, 3508.
Новиченко, Леонид — 3504.
Нольде, Б[орис] — 3063.

Оберучев, К[онстантин] — 2905, 3064.
Олейник, Борис — 3505.
Ольминский, М. — 2829, 3298, 3506.
Осинский, Н. — 2925.
Остапенко, Сергій — 3345.
Охрименко, П. П. — 3506.

Переверзев, В[алериан] — 2876.
Пересветов, К. — 2845.
Петлюра, С. — 2981, 2988, 3045, 3100.
Петровский, Д. — 3015.
Пигулович, А. — 612, 613, 796, 798, 807.
Пилипенко, В. — 1965, 3078.
Пилипенко, С. — 3033.
Пильгук, И. И. — 3506.
Плющ, Леонид — 3096.
Полевицкая, Елена — 3097.
Попов, Н[иколай — 3061.
Приходченко, Е. — 667, 668.
Путинцева, Тамара — 3097.

Равич-Черкасский, М[оисей] — 3036.
Разсохин, С. — 644.
Раковский, Х[ристиан] — 3021, 3043.
Рафес, М[оисей] — 3018.
Р. В. — 655, 666, 1464.
Речицкий, Анд. — 664, 3065.
Рубач, М. — 3044, 3341.

Саддукей — 2852.
Семенов, С. — 3020.
Скоровстанский, В. — 3006.
Скоропадский, П. — 2977, 2979, 3022, 3032, 3035.
Солженицын, А[лександр] — 3098.
Solus — 2877 (див. також Арабажин, К.).
Сталин, И[осиф] — 2895, 2990, 2992, 2993, 3075.
Станкевич, В[ладимир] — 3022.

Супруненко, Н. — 3089, 3341.
С. Ш. — 3038.

Табуи, Жорж [Tabouis, Georges] — 3502.
Токарь, Х. — 3507.
Троцкий, Л[ев] — 3068.
Турский, И. — 2871.

Українка, Леся — 3049.
Ульянов, Н. — 3090.

Файко, Алексей — 3508.
Фп. — 3057.

Церетели, И[раклий] — 3088.

Чернов, Виктор — 2971.

Шаповал, М. — 607.
Шевченко, Тарас — 685.
Шейдеман [Scheidemann, Philip] — 2997
Шлапак, Д. Я. — 3506.
Шульгин, Василий — 3100.

Щеголев, С. — 3346.

Эф. Н. — 2880.

Юринец, В. — 665.
Юркевич, Л. — 3501.

Яблоновский, Александр — 1108, 1429, 2972, 2973.
Якубский, Б. — 3049.
Ярославский, Ем[ельян] — 2997.
Ястребов, Ф. — 3056.

Словацькі

Slobodnik, Dušan — 2378.

Татарські

Beşevli, I. — 671.

Ymerof, B. — 672.

Угорські

Kun, Bela — 577, 1645, 1699, 1712, 2095, 2665, 2710, 2729, 2803, 3250, 3333.

Lukács, Georg — 1408.

Французькі

Albin, Pierre — 3121.
Anouilh, Jean — 2141.
Armand, Inessa — 3076.

Balzac, Honoré de — 2313.
Baudouin de Courtenay, Romualda — 782, 2823.
Bergson, Henri — 3222.
Billy, André — 2162.

Camus, Albert — 2590.
Choulguine, Alexandre — 3124, 3143.
Clemenceau, Georges — 1775.

Dacy, Roger — 1892, 3144.
Davont, Suzanne — 675, 1878, 3144, 3347.
Dobkovski, Elie — 2122.

Efimenko, O. — 3350.
Efremov, Serge — 3350.

Freydenberg, Henri — 1315, 1670, 1911, 2016, 2119, 2501, 2674, 2710, 2713, 2716, 2803, 3208.

Gheorghiu, Virgil — 1873.
Gide, André — 1869.
Gorelick, Sch. — 3129.

Henno, Emile — 2716.
Hroushevsky, M. — 3350.

Jade, Marie — 1882.

Kouchnire, M. — 3137.

Laval, Pierre — 3197.

Maeterlinck, Maurice — 818.
Martel, René — 3348.
Maupassant, Guy de — 1872, 1876, 1924, 2056, 2197, 2567, 2815.
Maurras, Charles — 2368.
Muret, M. — 3130.

Napoléon, Bonaparte — 2713.

Pary, Juliette — 674.

Du Pasquier, Mulène — 1880.
Pélissier, Jean — 1535, 1804, 3112, 3239.
Périn, Cécile — 3145.
Pichon, Stéphane — 1775.
Pinon, René — 3142.
Pliouchtch, Léonide — 3147.
Plisnier, Charles — 1873.
Privat, Edmond — 3132.

Rolland, Romain — 1682, 3109, 3350.

Sartre, Jean-Paul — 2405, 2704, 3354.
Schwartzbard, Shalom — 1821, 1903, 1922, 2008, 2018, 2122, 2132, 2134, 2268, 2625, 2817, 3287.

Tabouis, Georges — 1191, 1535, 2120, 2330, 2656, 2708, 2716, 2726, 3124, 3141, 3210, 3239.
Tisserand, Roger — 3142.
Tyszkiewicz, M. — 3350.

Verne, Jules — 2594.
Vernet, Henry — 1671.
Victoroff, V. — 3119.
Vincent, Simon — 3147.

Zola, Emile — 1923, 2559, 3142, 3337.

Хорватські

Pregarac, Rade — 3148.

Subotin, Stojan — 2469.

Tito, Broz Josip — 1899.

Чеські

Антонович, Д[митро] — 3156.

Beneš, Edvard — 1816.
Bk. — 3151.
Boczkowski, H. — 3157.
Bora, Jan — 3152.

Čapek, Karel — 1594, 2332, 2407, 2541, 2548, 2549, 3483.
Charvát, V[incens] — 679, 3156, 3159.
Чикаленко, Євген — 3157.

Gorkij, Maxim — 3158.

Havlíček, B. — 677.
Hilbert, Jaroslav — 3155.

Horbačevská, M. — 676, 3180.

Jelínek, Hanuš — 3153.
Jok — 3154.

Kral, Karel — 677, 3152, 3153, 3227.

Lepkyj, Bohdan — 3150.

Masaryk, Tomáš — 1685, 1816.
Muchin, M. — 3160.

Nečas, Jaromír — 1767, 1784.

Ot. F. — 3155.

Řehák, Jaroslav — 678, 3227.
Rejman, R. — 678.

Slaby, Rudolf — 1439.

Tichý, F. — 3351.

Vilímek, [Josef] — 679.

Шведські

Nobel, Alfred — 2090.

Strindberg, August — 2675, 2776.

ПОКАЗНИК НАГОЛОВКІВ

Авіронове насіння — 1770.
Автобіографія Дмитра Антоновича — 2158.
Автономія України... — 3182.
Автор "Саніна" — 1546.
Авторський вечір Марти Тарнавської у Філядельфії — 2619.
Аґрарна справа на Україні — 961.
Ад Винниченко — 1946.
Азбуковник — 2429.
"Академічна" неписьменність... — 1649.
Академія пам'яті В. Винниченка — 1926.
Аксельрод про тов. Винниченка — 1248.
Акція Винниченка — 1787.
Акція Володимира Винниченка — 1788.
Альманах... — 3208.
Альманах УНСоюзу на рік 1975 — 3391.
Альманах УНСоюзу на рік 1978 — 3392.
Альманах УНСоюзу на рік 1979 — 3417.
Альманах УНСоюзу на рік 1983 — 3479.
Амбросій Максиміліянович Бучма — 2081.
Американсько-українські більшовики — 1154.
А "моськи" брешуть... — 1380.
Англомовна літературна україніка — 2588.
Андрій Лівицький — 3447.
Андрій Товкачевський. Утопія і дійсність — 838.
Анотована бібліографія Володимира Винниченка — 3176, 3224.
Антантсько-українська комедія — 3442.
Антологія українського оповідання — 2160.
Антологія української прози — 2160.
"Антракт" — 734.
Антерпреньор Гаркун-Задунайський — 3, 6, 18, 95, 109, 136, 153, 154, 166, 240, 241, 300, 314, 599, 630, 640, 746.
Апарат автономної України... — 963.
Апологія націоналізму — 710.
Арсенал — 2155.
Артистичні замітки — 822.
Архів — 2422.
Архів Володимира Винниченка — 2101, 2111.
Архів письменника Винниченка... — 2102.
Архіпелаг ҐУЛаґ — 2485.
Асекурація "закордонного комунізму"... — 1375.
Ательє щастя — 2382.
Atrophia cerebri — 1448.

Бабусин подарунок — 132, 149, 166, 214, 215, 243, 244, 266, 267, 269, 292, 302, 334, 591, 2303.
Багнотворці — 1436.
Базар — 350, 362, 367, 380, 384, 385, 399, 400, 634, 650, 776, 791, 827, 857, 867, 872, 873, 881, 887, 929, 1081, 1121, 1222, 1247, 1371, 1412, 1454, 1622, 1640, 1642, 1647, 1654, 2058, 2367, 2400, 2600, 2814, 3201, 3216, 3344, 3372, 3477, 3506.
"Базар" В. Винниченка — 867, 872.
"Базар" Винниченка на сцені — 887.
"Базар", п'єса В. Винниченка — 1081.
Бараняче чорносотенство — 454.
Баришенька — 68, 149, 216, 243, 244, 302.
Без дороги — 1279.
"... Без єдиного винятку" — 2224.
Безідейні суєслови — 2053.
Безнадійні надії — 455.
Без перспективи — 3279.
Безсмертні — 2186.
Безталанна постать... — 2637.
Без території — 1731.
Безуспішність контрреволюційних виступів Винниченка — 1373.
Без хліба... — 1541.
Берестейський мир — 1567, 1572, 1602.
Бібліографічний конкурс УНІГУ — 3183.
Бібліографічні звістки — 1505.
Бібліографія — 1250.
Бібліографія (Маленький фейлетон) — 1413.
Бібліографія української літератури за 1929 рік — 1641.
Біла[!] пантера і чорний[!] ведмідь — 2554.
Біле і чорне — 2458.
Білесенька — 327, 329, 338, 407.
Біля джерел нашої історії — 2331.
Біля джерел нашої культури — 2438, 2453.
Біля машини — 2, 6, 18, 44, 51, 69, 100, 109, 123, 151, 155, 156, 164, 165, 217, 240, 241, 268, 269, 293, 300, 311, 314, 315, 633, 645, 746, 889, 2837, 2854, 3049, 3216.
Більше непримиренности... — 713.
Більшовики арештували Володимира Винниченка — 455.
Біографічні дані — 533, 1764.
Біская — 325.
Блакитна троянда — 3387.
Божки — 60, 116, 251, 252, 642, 643, 646, 647, 710, 954, 1586, 1647, 2321, 2375, 2485, 2563, 2850, 2857, 2859, 2870, 3455, 3477.
Болюче питання — 849.
Боротьба — 4, 6, 72, 73, 96, 111, 150, 218, 245, 246, 310, 314, 609, 667, 769, 772, 1179, 1439, 1677, 3199.
Боротьба за індивідуальність — 895.
Боротьба за реалізм... — 3168.
Боротьба за українське національне військо — 964.
Боротьба Лесі Українки... — 2067.
Боротьба проти московського імперіялізму... — 2033.
Боротьба українського народу... — 1288.
Босяк — 66, 117, 142, 166, 203, 204, 219, 220, 242, 284, 301, 639, 2361, 2405, 2855, 2857, 2858, 3053.
Бранд — 772, 2426.
Братання чи просто вже братерство — 422, 423.

Брехні і клевети шарлятана — 1251.
Брехня — 351, 359, 369, 378, 386, 387, 593, 597, 601, 644, 652, 653, 676, 785, 795, 809, 810, 814, 815, 817, 818, 820–822, 825, 837, 855, 857, 859, 876, 881, 903, 905, 912, 917, 957, 967, 980, 1001, 1374, 1402, 1438–1440, 1443, 1481, 1482, 1488, 1516, 1517, 1622, 1640, 1647, 1654, 1671, 1728, 1979, 2176, 2313, 2379, 2400, 2459, 2514, 2523, 2600, 2695, 2718, 2745–2747, 2765, 2766, 2768, 2770, 2778, 2780, 2781, 2787, 2789, 2794, 2795, 2797–2799, 2809, 2837, 2857, 2862–2869, 2872, 2874, 2877, 2878, 2880, 3148, 3151, 3153–3155, 3175, 3179, 3216, 3227, 3244, 3254, 3272, 3312, 3342, 3344, 3351, 3372, 3414, 3468, 3477, 3485, 3488, 3499.
"Брехня" В. Винниченка в Одесі — 816.
"Брехня" Винниченка, "Дика качка" Ібсена та німці — 2379.
"Брехня" Винниченка на сцені міського театру у Львові — 865.
"Брехня" і крутня — 1482.
Брехня короткі ноги має — 2124.
Брехня (Оповідання про два листи) — 1358.
Був Винниченко в уряді УРСР чи ні? — 2267.
Був собі арештант — 2141.
Будівничий першої Української Народньої Республіки — 2244.
Була, є й буде — 547, 575, 1965.
Бунін і Винниченко — 2577.
Бунт філістрів — 1716.
Буржуазні прояви й тенденції... — 3312.
Буржуазно-куркульська націоналістична ідеологія... — 3295.

Vae victis — 723, 2822.
Важливий вклад у Винниченкіяну — 2601.
Важливі мотиви у прозі В. Винниченка — 3427.
Вартісна збірка — 2610, 3422.
В боротьбі за реалізм — 3265.
В боротьбі проти Директорії — 1638.
В. Винниченка не стало між живими — 1930.
В. Винниченко — 717, 812, 1796, 3173, 3174, 3385.
В. Винниченко автором... — 1691.
В. Винниченко. Бабусин подарунок. Федько-халамидник — 2303.
В. Винниченко. "Базар" — 1170, 1222.
В. Винниченко. Біля машини — 893.
В. Винниченко болгарською мовою — 3360.
В. Винниченко. Боротьба — 1179.
В. Винниченко (В. Деде): Молода кров — 911.
В. Винниченко. "Великий секрет" — 1613.
В. Винниченко. Вибрані твори — 1626.
В. Винниченко виїздив — 966.
В. Винниченко відізвався — 1833.
В. Винниченко в Празі — 1765.
В. Винниченко в справі національного конґресу — 1747.
В. Винниченко. Дисгармонія — 738.
В. Винниченко. Дочка жандарма — 878.
В. Винниченко. Дрібні оповідання — 730.
В. Винниченко. Записки Кирпатого Мефістофеля — 1552.
В. Винниченко. За яку Україну? — 1739.
В. Винниченко і М. Міхновський — 2263.
В. Винниченко і Сомерсет Моем — 2523, 3485.
В. Винниченко і С. Петлюра — 2523.
В. Винниченко і студентська молодь 20-их років — 2523.

В. Винниченко і українська студентська молодь 20-их рр. — 2182.
В. Винниченко і уряд радянської Росії — 1345.
В. Винниченко і Ф. Ніцше — 929.
В. Винниченко — маляр — 715, 719.
В. Винниченко. Молода кров — 922.
В. Винниченко на німецькій сцені — 3175.
В. Винниченко на російській мові — 813.
В. Винниченко на таборових сценах — 1454.
В. Винниченко на чеській мові — 1439.
В. Винниченко одержав... — 767.
В. Винниченко. Оповідання — 3500.
В. Винниченко. Панна Мара — 1197.
В. Винниченко починає діяти — 1832.
В. Винниченко про Д. Донцова — 563.
В. Винниченко про деякі невідкладні справи — 548.
В. Винниченко промовив — 1834.
В. Винниченко про новий кабінет — 1156.
В. Винниченко про положення в Росії і на Україні — 1473.
В. Винниченко про радянську Україну — 3361.
В. Винниченко про себе — 534.
В. Винниченко про себе й про українських "однобічників" — 545, 1834.
В. Винниченко: Рівновага — 949.
В. Винниченко. "Салдатики!" — 1120.
В. Винниченко. Сліпий — 1157.
В. Винниченко. Соняшна машина — 1554, 1561, 1566, 1570.
В. Винниченко. Суд — 1559.
В. Винниченко. Твори — 875, 910.
В. Винниченко. Твори. Том 22 — 1586.
В. Винниченко. Третя книжка оповіданнів — 803.
В. Винниченко. Федько-халамидник — 930, 940.
В. Винниченко як драматург — 1979.
В. Винниченко як політик... — 2523.
Вебер [Ткачі — Die Weber] — 2812, 2813, 3049, 3435.
Велетень духа — 3196.
Велика історія України — 1855.
Велика революція — 1606.
Велика революція... — 3321.
Велика українська революція — 3443.
Великий бенкет — 1750.
Великий зрив — 1689.
Великий Молох — 342-344, 382, 383, 397, 398, 734-736, 750-753, 776, 778, 782, 791, 1487, 1622, 1653, 2823, 2837, 3506.
Великий секрет — 394, 1613, 2382.
Великі роковини — 1531.
Вершники — 2193, 3300.
Весна надій? — 3440.
Вечерниці у Петрограді — 1073.
Вечір В. Винниченка — 2316.
Вечір Винниченка в Балтіморі — 2353.
Вечір Володимира Винниченка в Чікаґо — 2351.
Вибори до російських Установчих зборів і українці — 968.
Вибране — 2266, 2367, 2509.
Вибрані твори — 151, 165, 166, 268, 269, 311, 1537, 1626.
Виводять "революцію" з небезпеки — 1376.

Видавництво "Польза" — 787.
Видання Українського публіцистично-наукового інституту — 2276, 2284.
Визволення — 3268.
Визволення нації — 1503.
Визвольна боротьба українського народу... — 1916.
Визвольні змагання українського народу... — 1844.
Виїзд генеральних секретарів — 969.
Виїзд тов. В. Винниченка на Україну — 1252.
Виклад В. Винниченка у Празі — 1766.
Вимушений коментар — 2507.
Винниченка продовжують замовчувати — 2449.
Винниченків напрям — 1819.
Винниченків "поворот на Україну" — 1548.
"Винниченківська історія" — 1253.
Винниченківський літературний вечір — 2337.
Винниченко — 332, 707, 899, 2376, 2537, 3049, 3387.
Винниченкова "Брехня" на столичній сцені — 957.
Винниченкова драма і модерний театр О. Загарова — 2523.
Винниченкова драма "Між двох сил" і "Патетична соната" М. Куліша — 2523.
Винниченкова моральна лябораторія — 2523, 2545, 3371, 3477.
Винниченкова "Соняшна машина" — 713.
Винниченкова шинеля — 2190.
Винниченко - Валленрод... — 3198.
Винниченко, В. Вибрані твори — 1537.
Винниченко в еміґрації — 1851.
Винниченкове передбачення... — 2544.
Винниченкові листи до О. Смотрича — 564.
Винниченко в Кам'янці — 1254.
Винниченко в літературі й політиці — 3231.
Винниченко, В. Контрасти — 1509.
Винниченко в Москві — 1255.
Винниченко в наступі — 2356.
Винниченко, Володимир — 1643, 1872, 2079, 2429.
Винниченко, Володимир: Відродження нації — 1256, 1257.
Винниченко, Володимир Кирилович — 2147, 2297, 2486.
Винниченко в Парижі — 1789.
Винниченко в Празі — 1767.
Винниченко в чужій літературі — 3179.
Винниченко головою українського уряду? — 970.
Винниченко, Грушевський, Сартр... — 2405.
Винниченко домагається суверенности України — 1258.
Винниченко за всеукраїнський конґрес — 1748.
Винниченко зміняє віхи — 3180.
Винниченко і більшовики — 1259.
Винниченко і його група... — 1158.
"Винниченко і його політична школа" — 1260.
Винниченко і Курах — 1461.
Винниченко і Совнарком — 3415.
Винниченко і українська справа — 1873.
Винниченко і члени Ради ув'язнені — 1159.
Винниченко й наша "демократія" — 1778.
Винниченко й "однобічники" — 1918.
Винниченко й Петлюра про питання дня — 971.
Винниченко кинув московські совєти — 1261.

Винниченко комісарем у радянському уряді — 1262.
Винниченко; літературні етапи — 711.
Винниченко на европейській сцені — 1438.
Винниченко на італійській сцені — 1517.
Винниченко на крилах уяви — 1593.
Винниченко на німецькій сцені — 2523.
Винниченко на німецькій сцені в Берліні — 1443.
Винниченко на сцені — 2468.
Винниченко на Україні — 1338.
Винниченко не був атеїстом — 2428.
Винниченко не був членом КП(б)У, але... — 2355.
Винниченко не осамітнений — 1958.
Винниченко перед судом московського імперіялізму — 2361.
Винниченко — побратим Петлюри і Коновальця... — 1697.
Винниченко президентом Українського Національного Союзу — 1160.
Винниченко президентом Української радянської республіки? — 1263.
Винниченко припинив свою акцію — 1790.
Винниченко про більшовиків — 1161.
Винниченко про земельне питання — 1210.
Винниченко про Петлюру — 714, 2066.
Винниченко про похід більшовиків на Україну — 3362.
Винниченко противник соціялістичного уряду — 1162.
Винниченко проти Ґорького — 552, 576, 1852.
Винниченко — редактор соц.-демократичної газети — 972.
Винниченко розчарований російськими комуністами — 1264.
Винниченко та його доба — 2505.
Винниченко та його трубадури — 1732.
Винниченко та "показательний процес" — 1530.
Винниченко у Відні — 1211.
Винниченко у спогадах сучасників — 2618.
Винниченко уступив — 973, 3181.
Винниченко чи Петлюра? — 2018, 2117.
Винниченко як маляр — 715.
Виривок з "Споминів" — 41, 56, 113, 141, 167, 201, 202, 221, 850.
Вислід п'ятого бібліографічного конкурсу УНІГУ — 3183.
Вистава "Брехні" Винниченка в Галичині — 837.
Вистава Винниченка на Буковині — 872.
Вистава п'єси "Базар" — 873.
Виступ Володимира Винниченка у Празі — 1768.
Виступ д-ра О. Грицая — 1931, 1947, 1955.
Виступ полуботківців у Києві — 3320.
Вихваляють В. Винниченка чи Г. Костюка? — 3422.
Вишневий сад — 3233.
Вияснення — 1931.
Від автономії до незалежної держави — 2120.
Від автономії до незалежної України — 2092.
Від автономії до незалежної української держави — 2121.
Від автора — 719.
Відбувся літній семінар УВАН — 2522.
Відбулася конференція дійсних членів УВАН — 2521.
Відбулася наукова конференція Комісії УВАН... — 2332.
Від видавництва — 1853, 2465.
Від Винниченківської комісії УВАН — 2466, 2467, 2482.
Від Генерального Секретаріяту — 424-428, 974, 1163.

Від геростратизму до ворожої аґентури — 3358.
Від гетьманської держави до Директорії — 2138.
Відгуки кривавих подій у Києві — 976.
Відгук на статтю... — 2644.
Відгук українського поета на смерть В. Винниченка — 1978.
Відгук української людности на Перший Універсал... — 975.
Від Гуляй-Поля до Нью-Йорку — 2449.
Віддав своє життя українській літературі — 3380.
Від Директорії Української Народньої Республіки — 444.
Від Другого до Четвертого Універсалу — 2057.
Від европейської філії МУР — 1932.
Відень. В травні 1920 року — 3184.
Від Закордонної Делеґації Української Партії Соціялістів-Революціонерів... — 1377.
Відзначать конференцією ... — 3185.
Відзначення 10-річчя Вол. Винниченка — 2166.
Відкритий лист... — 1972, 3396.
Відкритий лист до В. Винниченка — 1908.
Відкритий лист до М. Ґорького — 1965, 2538 (див. також Одвертий лист В. Винниченка до М. Ґорького).
Відкритий лист до п. Розалії Винниченко — 1990.
Відкритий лист до професора Чапленка — 2176.
Відкритий лист до російських письменників — 904, 914, 923 (див. також Одкритий лист до російських письменників).
Відкритий лист до С. Ледянського — 3264.
Відкритий лист до Сталіна — 1735, 1741 (див. також Одкритий лист до Сталіна).
Від Куліша до Винниченка — 1568, 1620, 2167.
Від леґенд до правди — 2156, 3356, 3363, 3429.
Від Мирного до Хвильового — 1762.
Відновлення української держави... — 1894.
Відозва Винниченка до залізничників — 977.
Відозва в справі Розалії Винниченко — 2109.
Відозва Генерального Секретаріяту... — 429.
Відозва до всього українського громадянства на еміґрації — 1951.
Відозва до Гриців — 3374.
Відоме і невідоме про Є. М. Коновальця — 2620.
Відповідальність перед істиною — 3381.
Відповідь ворогам великим і ворогам манюньким — 1902, 3169.
Відповідь Генерального Секретаріяту... — 430, 693, 978.
Відповідь Григорія Костюка — 2277.
Відповідь групи українських комуністів... — 1378.
Відповідь дрібному буржуа — 1558.
Відповідь на відкритий лист Володимира Винниченка — 1251, 1321.
Відповідь на лист В. Винниченка — 904.
Відповідь проф. Ветухова — 2017.
Відповідь редактора журналу "Червоний шлях" "Новій Україні" — 1446.
Від Президії Українського Національного Союзу — 445, 446, 1164.
Від редакції — 1444, 1992, 2148, 2392, 3186.
Від редакційної колеґії — 715.
Відродження Закордонної Групи Української Комуністичної Партії — 1366.
Відродження нації — 456-466, 524, 557, 559, 578, 707, 710, 1250, 1257, 1265, 1272, 1276, 1292, 1299, 1305, 1307, 1337, 1355, 1356, 1359, 1361, 1364, 1389, 1409, 1450, 1503, 1525, 1542, 1572, 1599, 1602, 1619, 1646, 1657, 1660, 1666, 1693, 1717, 1761, 1771, 1821, 1861, 1889, 1895, 1962, 2026, 2040, 2055, 2083, 2087, 2090, 2091, 2107, 2122, 2187, 2225, 2296, 2301, 2338, 2403, 2455, 2475, 2583, 2638, 2712-2715, 2722, 2725, 2728,

3033, 3039, 3044, 3055, 3061, 3063, 3172, 3212, 3230, 3232, 3320, 3374, 3376, 3389, 3392, 3411, 3420, 3425, 3455, 3458, 3461, 3475.
Відродження українського війська — 2262.
Від Секретаріяту СУО... — 1805.
Від Товариства ім. В. Винниченка — 1212.
Війна з Совітською Росією — 457, 1356.
Військова діяльність Миколи Міхновського — 2223.
Військові і визов Винниченка до Петрограду — 979.
Вільгельм Тель [Wilhelm Tell] — 2813.
Вільна українська література — 1822.
Вісті з поля письменства та мистецтва — 980.
Вісті з України — 981, 1165, 1213.
Віча напередодні другого Всеукраїнського військового з'їзду — 965.
Вічний вогонь — 431.
Вічний імператив — 718, 2323, 2371, 2375, 2453, 2471, 2484.
Віють вітри, віють буйні — 305, 338, 673, 674, 3140.
В'їзд тов. Винниченка в Австро-Німеччину заборонений — 1379.
В катакомбах — 1570.
В. К. Винниченко — 715, 1266, 2077.
В. К. Винниченко в Парижі — 1612.
В. К. Винниченко — голова Директорії — 2082.
В. К. Винниченко і більшовики — 1267.
В. К. Винниченко і його осамітнення — 1969.
В клуні — 731.
Влада комісарів — 982.
Влаштували конференцію... — 2599.
В московських "Ізвестіях" — 1268.
В несвоїй ролі — 1317.
Внутрішнє становище в Росії й на Україні... — 519, 1473, 1484, 1488, 1494, 3294.
В обороні чести В. Винниченка — 2115.
Вогонь по націоналістичній контрреволюції... — 1697.
Вожд — 3162.
Возлюбленики Муз і Ґрацій — 2460.
Vox populi — vox Dei — 1404.
Вол. Винниченко — 791.
Вол. Винниченко про Керенського — 557.
Вол. Винниченко. Соняшна машина — 1585.
Володимира Винниченка відзначено — 1897.
Володимир Винниченко — 269, 710, 715, 751, 768, 788, 794, 1571, 1605, 1626, 1797, 1855, 1896, 1925, 1928, 1934-1936, 1940, 1971, 1977, 2041, 2043, 2177, 2321, 2344, 2378, 2487, 2605.
Володимир Винниченко — анотована бібліографія — 3183.
Володимир Винниченко. Боротьба — 1677.
Володимир Винниченко виїхав на Україну — 1271.
Володимир Винниченко. Відродження нації — 1272.
Володимир Винниченко в літературі й політиці — 710, 3181.
Володимир Винниченко в 1934 році — 1954.
Володимир Винниченко в шкільних підручниках — 2552.
Володимир Винниченко. Голота — 1663.
Володимир Винниченко — Григорій Костюк — 2609.
Володимир Винниченко. Гріх. Закон — 1457.
Володимир Винниченко — духовий москаль! — 2082.
Володимир Винниченко. "Краса і сила"... — 726, 727, 746.
Володимир Винниченко — маляр — 719, 2178.

Володимир Винниченко. "Між двох сил" — 2240, 3453.
Володимир Винниченко. Нова заповідь — 1929.
Володимир Винниченко потребує допомоги — 1937.
Володимир Винниченко про польські варварства — 1278.
Володимир Винниченко про самогубство М. Хвильового і М. Скрипника — 573, 574, 2369.
Володимир Винниченко про українські місії — 458.
Володимир Винниченко про українську державність — 453, 579.
Володимир Винниченко та його доба — 719, 1972, 2178, 2277, 2282, 2346, 2373, 2374, 2376, 2402, 2420, 2421, 2442, 2474, 2528, 2558-2560, 2564, 2579, 2582, 2585, 2593, 2595, 2596, 2601, 2606, 2610, 2611, 2613, 2641, 2734, 3474.
Володимир Винниченко та його останній роман — 719, 2373, 2387, 2390.
Володимир Винниченко та його творчість — 2198, 2202, 2209.
Володимир Винниченко. Талісман — 1668.
Володимир Винниченко у світлі історії — 2535, 3413.
Володимир Винниченко у своїх листах — 2536.
Володимир Винниченко. Щоденник... — 2598.
Володимир Винниченко як драматург — 1956.
Володимир Винниченко як маляр — 1986.
Володимир Винниченко як письменник у спогадах сучасників — 2575, 2576, 3313.
Володимир Кирилович Винниченко — 1777, 1938.
Волохатоноге — 1070.
Воскресеніє із мертвих і паки смерть — 1381.
8-ма сесія Української Центральної Ради — 983, 1166, 3191.
Восьмий з'їзд Оборони України — 1791.
Вперше на нашому континенті — 2527.
В полоні неправди — 3382.
В пошукуванні української новелі — 2433.
В путах брехні — 817.
Враження із Загальних зборів ... — 2348.
В річницю смерти В. Винниченка — 2011.
В роковини Центральної Ради — 3365.
Всесвітня революція — 467, 468, 3230.
Всеукраїнський військовий з'їзд — 984, 985.
Всеукраїнський з'їзд рад робітничих і солдатських депутатів — 1167.
Всеукраїнський національний з'їзд — 986.
Всеукраїнський робітничий з'їзд — 987, 3193, 3194.
Всеукраїнський селянський з'їзд — 988, 989, 992, 3195.
Всеукраїнський студентський з'їзд — 990.
Всеукраїнські військові з'їзди в Києві — 2261.
Всім до ганебного стовпа пригвожденним — 469, 470, 1273.
"Вскую шаташася язиці"! — 1536.
В 40 річницю Української Народньої Республіки — 2108.
В справі "Заповіту" В. Винниченка — 1994.
В справі миру від Ген. Секретаріяту — 432.
В справі українсько-жидівських відносин — 1282.
В справі утворення федерального правительства — 433.
Втеча Винниченка... — 1274, 1327.
Втрачені надії — 2211.
В 35 роковини бою під Мотовилівкою — 2013.
Вузький націоналізм — 939.
В українському театрі — 1486.
В часи проголошень чотирьох універсалів — 2258.
Вчепилися Винниченка — 1275.

В чім слабість української літератури? — 1690.
Вшановано пам'ять І. Мазепи і В. Винниченка — 2030.
Вшанування пам'яті В. К. Винниченка — 1939.
Вячеслав Липинський — 2454.

Газета газет — 1898, 3197.
Гайдамаки — 1465.
Галичина в рр. 1918–1920 — 3250.
Гамлет [Hamlet] — 2545.
Ганебний документ — 908.
Ганебний протиукраїнський виступ — 1965.
Гей, не спиться — 305, 338.
Гей, ти бочечко — 305, 338.
Гей, хто в лісі. обізвися — 305, 338.
Гей, чи пан, чи пропав — 305, 338.
Генерала Скоропадського засуджено на смерть і розстріляно — 1168.
Генеральний секретар внутрішніх справ Винниченко — 993.
Генеральний Секретаріят ... — 994, 995, 1169, 3290.
Геній України — 418, 685, 954.
Гергепа за кордоном — 459, 460.
Гетьман Скоропадський убитий — 1168.
Гетьманщина і Директорія — 2047, 3452.
Геть маску! — 1713.
Глум — 29, 39, 111, 122, 140, 168, 197, 198, 282, 620, 780.
Гнат Михайличенко — 1390.
Гнів Діоніса — 1385.
Гнучка чесність — 772.
Говорить радіо Свобода — 2180.
Голова Генерального Секретаріяту уступив — 997.
Голова Української Центральної Ради... — 998.
Головний Секретаріят України проголосив своє уступлення — 999.
Голод — 28, 74, 101, 102, 110, 123, 137, 145, 146, 151, 166, 169, 170, 195, 196, 222, 269, 270, 280, 281, 294, 318, 587, 599, 602, 604, 610, 762, 801, 1541, 2162, 2435, 3360.
"Голос Америки" про українські справи — 1943.
Голос Винниченка — 549, 1278.
Голос українця — 1278.
Голота — 12, 18, 110, 124, 151, 155, 156, 165, 171, 172, 240, 241, 268, 271, 295, 296, 300, 311, 314, 316, 347, 376, 601, 620, 707, 723, 726, 746, 751, 752, 766, 769, 771, 772, 794, 811, 929, 1647, 2189, 2321, 2751, 2822, 2837, 3049, 3109, 3142, 3216, 3257, 3260, 3350, 3351, 3435.
Гончий лист за В. Винниченком... — 1614.
Гостею в Закутку — 2499.
Грамотеї — 1387.
Грані культури — 3366.
Григорій Костюк — 2390.
Григорій Костюк. "Володимир Винниченко та його доба" — 2606.
Григорій Костюк. "Володимир Винниченко та його останній роман" — 2404.
Гріх — 368, 370, 372, 388, 389, 401, 402, 1222, 1447, 1451, 1454, 1457, 1569, 1622, 1678, 1728, 1849, 1862, 1979, 2459–2461, 2600, 2607, 2624, 3221, 3233, 3244, 3256, 3289, 3305, 3372, 3414, 3465, 3488.
Група полк. Роґульського — 1623.
Грушевський і Винниченко — 1000.

Gorżkie żale укр. с.-р. — 1283.

Ґрона гніву [The grapes of wrath] — 2314.

Да воскреснет Бог!!! — 1392.
Дальші розпорядки українських властей — 1003.
Двадцяті роки — 2434.
29 квітня 1918 р. — 3356.
22 січня очима очевидців — 3363.
22 січня 1919 року — 1957.
22 січня у трьох вимірах — 2228.
25-ліття Р.У.П. — 3199.
Двадцять третій з'їзд КПРС — 2233.
Два листи з двома додатками — 2531.
Два листи про В. Винниченка — 935.
Два перші прем'єри урядів відродженої української держави — 1968.
Два письменники та дві мірки до них — 2003.
Два п'ятдесятиліття — 3398.
Два слова про Винниченка — 2333.
Два спростовання — 558, 1964, 2063.
Два стилі літературної критики — 1923.
Два фронти — 471.
Дві доповіді про двох великих — 2209.
Двійка з історії — 3203.
Дві літератури нашої доби — 1717, 2107.
Дві орієнтації — 560.
Дві українські енциклопедії — 3399.
Д. Донцов — 560.
Де Винниченко? — 1173.
Де вихід? — 1435.
95-річчя з дня народження Володимира Винниченка — 2456.
90 років з дня народження Володимира Винниченка — 2386.
Декілька слів про нашу молодь — 689.
Декларация Генерального Секретариата — 434.
Деклярації і маніфести — 3201.
Деклярація Генерального Секретаріяту — 580, 1004-1007.
Деклярація Директорії... — 447, 581.
Деклярація Українського Генерального Секретаріяту — 3204.
Делеґація Державного українського університету... — 1214.
Делеґація Центр. Ради... — 1008.
Демонстрації — 1009.
Депутація українців до Петрограду — 1010.
Державний драматичний театр — 1153, 1215.
Державний муж — 2175.
Державний "Новий драматичний театр" — 3372.
Державним руслом Гетьманщини — 2569, 2572.
Державні коти — 1359.
Десятиліття театру ім. Франка — 3244.
Десять років після смерти Володимира Винниченка — 2180.
Десять років української літератури — 1542, 1579.
Дешева маніпуляція — 1560.
Де шукати наших історичних традицій? — 1793.
Дещо за роки 1917-1918 — 3258.
Дещо з України — 1216, 1217.
Дещо про Винниченка і його "помилки" — 2296.
Дещо про джерела до найновішої історії — 2087.

Дещо про закордонну політику... — 1289.
Дещо про красне письменство... — 2551.
Дещо про мою літературну працю — 2400.
Дещо про повість — 1630.
Деякі доповнення й поправки... — 2513.
Деякі зауваження... — 2454.
Деякі проблеми... — 719, 2332, 2374.
Джентлменам з "Дзвону" — 936.
Джерела до новітньої історії України — 2643.
Джон Стайнбек [John Steinbeck] — 2269.
"Дзвін"... — 765, 931, 954, 2071.
Диверсія Ів. Багряного проти "Вапліте" — 1902.
Дика качка [Vildanden] — 2379.
Диктатура — 3507.
Дим — 23, 24, 28, 30, 75, 110, 137, 195, 196, 280, 281, 750, 752–754, 2130, 3465.
Директорія — 2504.
Директорія іменувала кабінет міністрів — 1218.
Директорія УНР — 3303.
Директорія УНР між більшовиками і Антантою — 2501.
Дисгармонія — 318, 341, 345, 381, 396, 405, 731, 733, 734, 736, 737, 738, 742, 744, 745, 747, 751–753, 778, 791, 1622, 1647, 2314, 2358, 2426, 2695, 2704, 2831, 2877, 3312, 3344.
Диспут про "Соняшну машину" — 1562, 1563, 1595.
Дихання Москви — 1381, 1393.
Дівчина з ведмедиком — 1621, 3312.
Для збереження спадщини... — 3176.
Для польських студентів — 2273.
Дмитро Донцов про становище нації... — 2417, 2450.
Дмитро Дорошенко і В. Винниченко — 1995.
Дніпро — 220.
Доба Директорії — 1891.
Доба модернізму — 1872, 1876.
Доба Центральної Ради — 2248.
Добро — 2798.
Довкола засновин Центральної Ради — 1763.
До всіх залізничників України — 435.
До всіх українських груп... — 546.
До всіх українців — 1808.
Договір Винниченка — 1286.
Договір з Москвою... — 2432.
До громадян України — 1011.
До групи "Нової доби" — 1423.
Додатки до УРЕ — 3399.
До доньї Ельвіри де Ґравальос Альфара... — 1837.
Дожовтнева марксистська критика — 3298.
До заклику В. Винниченка — 823.
До історії Директорії... — 2230.
До історії західньоукраїнських політичних відносин — 3322.
До історії української політичної думки... — 3219.
До історії української революції — 1533.
Докладна записка — 1029.
Докладна записка Вол. Винниченка — 1394.
Докладна записка УЦРади... — 582.
Докладна записка Центральному Комітетові... — 504, 1394.

До критики... — 3209.
Доктор Осип Назарук — 3163, 3322.
Доктор Серафікус — 2215.
Документ — 1307.
Документ громадської і патріотичної свідомости — 2304.
Документи — 2317.
Документи говорять — 1996.
Документи по ділу В. Піснячевського... — 1287.
Документ судової помилки — 3210.
Документ сумної доби — 1948.
До людей доброї волі — 2305.
Доля архівів і рукописів... — 2042.
До народів світу — 448.
До нової Полтави — 1933.
До осередку УРДП "Дунай" — 550.
До переговорів Генерального Секретаріяту — 1012.
Допис з Америки — 1395, 1431.
Доповіді проф. Костюка... — 2198.
Доповідь В. Винниченка... — 1174.
Доповідь про В. Винниченка — 2271.
Доповідь тов. С. Косіора... — 1694.
Доповідь, що зневажає 40-ліття — 2094.
До подій Української Революції — 2265.
До політичної кризи на Україні — 1013.
Допоможім дружині В. Винниченка — 2028.
До причин повстання проти гетьмана — 1885.
До проблеми стилю — 1669.
До редакції журналу "Борітеся — поборете!" — 1424.
Дороговказ — 1870, 1895.
До роковин смерти Вол. Винниченка — 2000.
До російсько-українських відносин — 2562.
Досадний пропуск — 1396.
До 70-ліття Володимира Винниченка — 1920.
Дослідження з літературознавства... — 2161.
Досліди над українською політичною думкою — 2638.
До спогадів інж. Василя Проходи — 2310.
До справи "Парляменту вільної України" — 1841.
До статті "Чорна Пантера і Білий Ведмідь"... — 2556.
До статті "Як проголошено 4-ий Універсал" — 3383.
До 100-ліття В. Винниченка — 2520.
До сторіччя з дня народження Катерини Рубчакової — 2615.
До трагедії Петлюри — 3213.
До українсько-єврейських відносин... — 2122.
До української групи сприяння виконанню Гельсінкських угод — 2578.
До "Української драматургії" — 884.
До українців-полонених! — 472.
До характеристики українських правих партій — 1369.
До хвилі — 2256, 2267, 2292.
До Центрального Комітету... — 505, 512.
До чергової сесії Української Національної Ради — 2024.
До читачів роману В. Винниченка — 1904.
Дочка жандарма — 354, 355, 390, 391, 878, 885, 890, 924, 1290.
Драма Винниченка — 1605.
Драма Винниченка на сцені — 821.

Драма, драматична література — 2099.
Драма живих символів — 818.
Драма "Між двох сил" — 2266, 2813.
Драматичні твори — 381-393, 396-402.
Драматургія В. Винниченка — 1648, 1654.
Дрібниця — 43, 112, 125, 199, 200, 223, 283, 318, 630, 640, 3060 (див. також Моє останнє слово).
Дрібні оповідання — 28, 730, 739.
Д-р М. Мольнар про рукописи В. Винниченка — 2272.
Д-р Петро Синенький — 3288.
Друга совєтська республіка в Україні — 2095.
Друга черга — 2497.
Друге Загальне зібрання Української Центральної Ради — 1014.
Другий всееміграційний з'їзд українських письменників... — 2220.
Другий Всеукраїнський військовий з'їзд — 1015, 1470, 2250.
Другий похід большевиків в Україну — 2324.
Другий том УРЕ — 2163.
Другий український військовий з'їзд — 3234.
Другий Універсал Української Центральної Ради... — 2251.
Дружба народів — дружба літератур — 3170.
Дружина Винниченка тяжко хвора — 2085.
Дружня бесіда — 2565.
Друкується... — 3214.
Д-р Ю. Мовчан і інші — 2550.
Думки з приводу — 719, 2442.
Думки і враження — 779.
Думки про М. Рильського — 1961.
Думки про себе на тім світі — 2369.
Дурман соціялізму — 1751.
Душа селянської нації — 473.

Еволюція творчости Винниченка... — 1653.
Les extremités les touchent — 1406.
Еманація від еманації... — 474, 1430.
Еміґрантські журнали — 3263.
Еміґрантські і совєтські марксисти... — 3375.
Еміґраційна драматургія В. Винниченка — 2382.
Еміґраційний період драматургії В. Винниченка — 2332.
Емма Ґраматіка і В. Винниченко — 2523.
Encyclopaedia Britannica — 2131.
Енциклопедія літератури... — 3215.
Енциклопедія українознавства — 1872, 1875, 1876, 1891, 1894, 2099, 2225, 3220, 3290, 3291, 3296, 3303, 3399.
Епізод з "двома мовами" Леніна для України — 2488.
Епізод із життя Европи Критської — 2130.
Естетичні погляди Лесі Українки — 3465.
Етнографічно-побутовий театр... — 1875.
Етноцид українців у СРСР — 3379.

Євген Коновалець та його доба — 2441.
Євреї — 2212.
Єврейська рецензія — 2195.
Єврейське питання на Україні — 513, 1459, 1489, 3261.
Єврейські дрібнобуржуазні партії... — 1688.

Єдиний революційно-демократичний національний фронт — 514, 515, 1462, 1463, 1468, 3167, 3190, 3256, 3263, 3323, 3361, 3362, 3459, 3492
Єдиний фронт — 3190, 3205.
Є. Х. Чикаленко про В. К. Винниченка — 1291.

Жалібна академія... — 3217.
Живуча сила — 955.
Жидівка-вихрестка — 2447.
Жидівська національна автономія на Україні... — 2187.
Жидівські погроми на Україні — 1220.
Життєва дисгармонія й гармонія — 733.
Життєвий світогляд... — 3218.
Життя і письменство — 877.
Життя і творчість Лесі Українки... — 2049.
Життя — події — люди — 2472.
Життьовий шлях Юрія Тищенка-Сірого — 2034.
Жінка в літературних творах Володимира Винниченка — 2561.
Жмут спогадів про В. Винниченка — 1985, 2135.
Жовтнева революція в Києві — 1478.
Жовтневий збірник — 1478.
Журнал і публіка — 826, 864, 866.
Жюль Верн [Jules Verne]... — 2594.

За бойову марксистську критику — 1662.
Заборона військового з'їзду — 1016.
Заборона українських п'єс... — 731.
Забронзовуймо наше минуле — 1799.
Забутий письменник? — 332, 2281, 2298.
Забутий письменник і політичний діяч — 2088.
Завваги до заклику В. Винниченка — 1836.
Завдання української еміґрації — 3454.
Завзяття чи спокуса самовиправдання — 1969.
Загальні збори членів київської організації УСДРП — 1017.
Загублене звено знайшлося — 1281.
За державну волю України — 543.
За документальні дані — 520.
За єдність у політичній організації — 1772.
За збереження й упорядкування літературної спадщини В. Винниченка — 2307.
Заздрощі — 1671.
Зайве видання — 2043.
Закінчення друку "Щастя і конкордизм" — 3222.
Заклик групи українських конкордистів — 1832.
Заклик ЗГ УКП... — 475, 476.
Закон — 373, 374, 388, 389, 401, 402, 654, 1454, 1457, 1464, 1654, 1860, 1871, 1886, 1887, 1905, 2382, 2459, 2607, 2624, 2791, 3148, 3149, 3223, 3256, 3289, 3342, 3400, 3419, 3450, 3465, 3488, 3495.
"Закон" В. Винниченка на російській сцені — 1905.
"Закон" — справжня перемога... — 1886.
Залізний закон природи — 1887.
Замість відповіді "Новій добі" — 1397.
Замість державности — петлюрівщина — 461, 462.
Замість передмови — 698.
Замітки до історії 1918 року... — 3212.
Замітки і матеріяли до історії української революції — 1433.

Замітки на полях демократичної преси — 1331.
Занепад УНР — 1607.
За об'єднання всіх сил національного колективу — 531, 1748, 1754.
Записка про український рух... — 1519.
Записка Української Центральної Ради — 1019.
Записки — 3259.
Записки божевільного — 3033.
Записки Кирпатого Мефістофеля — 76, 77, 133, 159, 160, 224, 254, 255, 272, 297, 592, 649, 655, 665, 670, 711, 1051, 1171, 1175, 1464, 1522, 1552, 1586, 1633, 1647, 1653, 1923, 1988, 2078, 2321, 2361, 2683, 2741, 2908, 3034, 3342, 3354, 3387, 3504.
Записки непокірливого — 3314.
Записна книжка — 32, 39, 103, 111, 126, 134, 140, 147, 173, 174, 197, 198, 282, 312, 332, 606, 611, 630, 640, 780, 783, 797, 2837.
Записники Володимира Винниченка — 719, 2528.
Запитання — 1398.
Заплутавшися в незнанні — 2161.
Заповіт батьків — 256, 637, 1586, 2216, 2321, 2847, 2853, 3076, 3496, 3501, 3504.
Заповіт борцям за визволення — 560, 563, 714, 716, 1989–1992, 1994, 2066, 2090, 2106, 2116, 2129, 2293, 2308, 2340, 3448.
Запрошення представників Української Ради до Петрограду — 1020.
Заручини — 10, 18, 109, 136, 153, 154, 240, 241, 300, 314, 641, 664, 721, 746, 751, 794, 3049.
За Сибіром сонце сходить — 305, 338.
Засідання Малої Ради — 1021–1026.
Затвердження складу Генерального Секретаріяту — 1027.
Західня Україна — 2225.
Заходи Винниченка — 1294.
Заходи коло організації федеративного центрального уряду в Росії — 1028.
Заходи тов. Винниченка — 1295.
Заходи Української Центральної Ради — 1029.
Заява — 516, 1293, 1296, 1335, 1399, 1947.
Заява В. Винниченка — 1030.
Заява милих берлінців — 1400.
Заява Української Центральної Ради — 1031.
За яку Україну? — 529, 534, 1714, 1718, 1723, 1729, 1737, 1739, 1794.
Збережім нашу культурну спадщину! — 2308.
Збережімо і опублікуймо спадщину наших діячів культури — 2370, 2391.
Збережімо і опублікуймо спадщину наших діячів літератури... — 2339.
Збережім спадщину наших діячів культури — 2372, 2395.
Збережім спадщину нашої культури — 2309.
З біжучої хвилі — 1032–1035.
Збірка бібліографічного знадібку... — 884.
Збірка на фонд видань Вол. Винниченка — 2370.
Збірка українських новель — 2056.
Збірник "Дзвін" — 757.
Збірник пам'яті Симона Петлюри — 2134.
Збірник "Української літературної газети" — 2086.
З великої доби — 1617.
З великої України — 3386.
З великосвітської хроніки — 1401.
З відгуків на вміщені статті — 2380.
Звідомлення В. К. Винниченка... — 691, 699.
Звідомлення української делеґації... — 1036.
Звістки про Україну — 1297.

Звіт Винниченка — 1037.
Звітне віче... — 3277.
Звіт про збірку... — 1820.
Зв'язок з закордоном у справі СВУ — 2518.
Згадаймо великих Дмитрів — 2603.
З дипломатичних споминів — 3411.
Здійснення великих Винниченкових ідей... — 1795.
З діяльности архіву Винниченка в УВАН — 2492.
З діяльности Винниченківської комісії УВАН — 2505, 2524, 2564, 2602, 2618, 3224.
З діяльности Комісії для вивчення й охорони спадщини В. К. Винниченка — 2150.
З дня — 1313.
Здобутки української літератури за 1911 рік — 880.
З драматургії Івана Щоголева — 2447.
З другого листа В. Винниченка... — 536.
Земельна реформа на Україні — 1221.
Земельне питання на Україні — 1038.
Земля їй каменем — 1490.
Zeroviana — 1906.
З'єдинення нації — 1754.
З життя київського Українського наукового товариства — 756.
З життя на Україні — 1039.
З життя нашої організації в Празі — 3294.
З життя українських студентів... — 3202.
З життя української еміґрації у Франції — 1569, 1815.
З життя українців у світі — 2471.
Зиґзаґи націоналістичної контрреволюції... — 1503.
Зиґзаґи українського націоналізму в історії літератури — 1708.
Зібрання праць... — 2218.
Зібрання творів — 3424.
Зіна — 33, 39, 111, 140, 166, 175, 197, 198, 269, 282, 332, 596, 599, 607, 613, 633, 645, 771, 777, 780, 786, 789, 796, 806, 807, 856, 2751, 2837.
З історії української літератури — 3439.
З історії української революції — 701.
З історії укр. письменства — 3313.
З'їзд пролетарських письменників у Москві — 1721.
З'їзд рад робітничих, селянських і солдатських депутатів — 1100, 3299.
З'їзд української соціял-демократії в Києві — 1040.
З комуністичної партії викинули... — 1618.
З листа В. Винниченка... — 535.
З листів до редакції — 544, 1712, 2221.
З літопису літературного життя в діяспорі — 2375.
Злоба і неправда — 2015.
Зловісні тіні від підозрілих постатей... — 1922.
Злочинна оферта В. Винниченка — 1729.
Злочинство — 2439.
З матеріялів про невідбутий з'їзд РУП... — 1477.
З минулого — 1370.
З минулого українського театру — 3265.
Зміна в українському уряді — 1041.
Зміни в українськім міністерстві — 1176.
З мого життя — 1665.
З мого щоденника — 2478.
З моїх споминів — 1645, 2217.
З моря житейського — 1386.

Знаменна подія — 517, 518, 1455, 1491.
З народом проти московських окупантів — 2116.
З народом чи проти народу? — 716, 2106, 2116, 2129, 3448.
З наукових засідань Винниченківської комісії УВАН — 2468, 2484.
З наукового, літературного та артистичного життя — 732.
З наших журналів — 909.
З нашого життя — 773, 883.
З недавнього минулого — 1856.
Знехтований обов'язок — 2301.
Знехтувана ювілейна п'єса — 2291.
Знову В. К. Винниченко — 2387.
З нотатника шпаргаляра — 2378.
Золоті ворота — 2317.
З останніх літ життя і творчости Івана Франка — 2188.
З останніх оповідань В. Винниченка — 1171.
З пережитого — 3357.
З перших днів всеукраїнської радянської влади — 1544.
З письменства і мистецтва — 3200.
З пієтизмом шанувальника ... — 2593.
"З погордою до порядку денного" — 3352.
З позиції "свого Леніна" — 2292.
З поля літератури й науки — 886.
З праці "Козуба" — 2202.
З пресового фільму — 1699, 1712, 1724, 1725, 1740, 1741, 1759, 1760, 1779, 1810, 1860.
З приводу десятих роковин 4-го Універсалу — 1600.
З приводу "єдиного фронту" — 3228.
З приводу листа д. Винниченка — 1249.
З приводу листа д-ра Юл. Мовчана — 3249.
З приводу моєї праці "Боротьбизм" — 2113.
З приводу одного хуліганського виступу — 1458.
З приводу особливостей пролетарської революції на Україні — 1599.
З промови тов. В. Винниченка — 436.
Зрада України... — 3225.
З радянської літературної критики — 1695.
Зрілий вік — 2405.
З сучасної української літератури — 751, 768.
З таборового зошита — 2630.
З театральної діяльности... — 3450.
З театру — 1584.
З театру і музики — 934.
З українських журналів — 725, 728, 735-737, 748, 769-771.
З українського військового з'їзду — 1042.
З українського життя — 742, 1452.
З українського життя на чужині — 1300-1304, 1402, 1403.
З української літературної хроніки... — 956.
З УНРади в Парижі — 1235.
Зфальшований літературний процес — 2206.
З Харкова до Києва й назад — 1582.
З Центральної Ради — 1540.

Из дальних странствий возвратясь... — 1305.

Іван Багряний... — 2198, 2209.
Іван Денисович — 2485.

Іван Лакиза. Письменник і критик — 1627.
Іван Стешенко. Мистецтво в розумінні Винниченка — 916.
Ідеї і люди визвольних змагань — 3385.
Ідеолог української збройної сили — 1745.
Ідея театральности і її відбитка в Молодому театрі — 1374.
Ідея, яка об'єднує націю — 2568.
Із моїх спогадів про В. Винниченка та С. Петлюру — 2020.
Із недолі українського театру — 3233.
І знову Винниченко... — 2416, 2420.
Із спогадів артистки М. Малиш-Федорець — 2514.
Із спогадів про українські видавництва — 1890.
Із споминів — 1858.
Із франко-українських взаємин... — 1804.
Із щоденника — 570.
Ілюзії минулого... — 1298.
Ілько Борщак і українське зміновіхівство — 2137.
Іменовано членів українського провізоричного правительства — 1090.
Іменування членів українського провізоричного уряду — 1044.
І на цей раз крутійство не врятує п. І. Багряного — 1907.
Інструкція Генеральному Секретаріятові... — 1046.
Інструкція Ген. Секретаріятові на сесії УЦРади — 1045.
Інтеґрал — 1360.
Інтернаціоналізм чи русифікація? — 2270, 2308, 2326, 2333.
Інформаційні бюлетені... — 2578.
Ісаак Мазепа... — 2045.
Іспит історії — 2083.
Історичний календар... — 1773.
Історичний календар-альманах "Червоної Калини" на 1939 рік — 3411.
Історіософічна концепція в образах — 2130.
Історія з Костем — 1679 (див. також Кумедія з Костем).
Історія повстання у листопаді-грудні 1918 р. — 3339.
Історія пролетарської революції на Україні — 1659.
Історія України — 1803, 1843, 2227, 2476.
Історія України в стислому нарисі — 1611.
Історія України: 1917-1920 — 3355, 3383.
Історія України 1917-1923 рр. — 2035.
Історія українського кіна — 2173.
Історія українського народу — 1824, 1889.
Історія українського письменства — 1219, 3334.
Історія української культури — 1817.
Історія української літератури — 1372, 1817, 2274, 2307, 2491, 2612.
Історія української літератури від початків до доби реалізму — 2075, 2706.
Історія української радянської літератури — 2216.
Історія української революції — 2087.
Історія Української РСР — 2252, 2483.
Історія Якимового будинку — 45, 56, 113, 141, 201, 202, 321, 633, 645, 664, 870, 907, 912, 919, 924, 1171, 2078, 2846, 3342.
І чого вони їздять? — 2634.

Її окрадену збудили — 3395.

Le Jardin de Gethsemani... — 2170.
Його величність шлунок — 3449.
Й. Шевченко. Українські драматурги — 1622.

Календар-альманах... — 2240.
Календар-альманах УНСоюзу на 1979 р. — 3390.
Карел Чапек і В. Винниченко — 1594.
Квієтизм — 2091.
Келебердянський полон — 2135.
"Киевская старина" — 2159.
Київські розмови з головою Директорії — 3429.
Київ — 1828.
Київ 1918 — 1773.
Київ у руках Винниченка — 1177.
Київ у 1913 році — 3402.
Київ у 1914 році — 3403.
Київ у 1915 році — 3404.
Київ у 1916 році — 3405.
Київ у 1917 році — 3406.
Київ у 1918 році — 3407.
Київ у 1928 році — 3408.
Київ у часі проголошення злуки — 1743.
Кілька спогадів про В. К. Винниченка — 1999.
Кінець сезону — 1178.
Кличуть до Петрограду — 1047.
Книга про творчість відважних — 2641.
Книга спостережень — 2181.
Книжка про Винниченка — 2582, 2595.
Книжка про Л. Ліницьку — 2176.
Кого вшановують УВАН і НТШ? — 3420.
Кого ж судити? — 1596.
Козацький сміх — 2481.
Коли ж прийде їх черга? — 2144.
Коли ми мертві воскресаємо — 1480.
Коло джерел нашої культурної спадщини — 2318.
Комісія для збереження... — 2110.
Кому вони служили — 1276.
Комуністична корона на контрреволюційній голові — 1437.
Кому потрібний Винниченко — 2342.
Конгресова "керенщина" — 1730.
Конкордизм — 716, 1834, 1879, 2308, 3218, 3477.
Консолідація робітничої України — 1660.
Контрасти — 11, 18, 104, 109, 136, 148, 151, 153, 154, 176, 240, 241, 300, 314, 630, 640, 772, 1171, 1509, 2314, 3049, 3216, 3330, 3351.
Контроверсійний Винниченко — 2336, 2416, 2421.
Конференція прибалтійських держав — 2643.
Конференція УВАН у США... — 2523.
Конференція УСДРП — 1048.
Конфіската збірника "Земля" — 829.
Коротка історія України — 1551.
Коротка історія українського письменства — 3216.
Короткий огляд української літератури — 3439.
Корпус Січових Стрільців — 2317.
Кракатіт [Krakatit] — 1594, 2549, 3483.
Крапка над "і" — 2574.
Краса і сила — 18, 105, 109, 136, 153, 154, 177, 240, 241, 300, 314, 321, 331, 332, 633, 645, 707, 728, 746, 751, 755, 772, 794, 811, 1828, 1850, 1971, 2009, 2064, 2078, 2314,

3049, 3216, 3465 (див. також Сила і краса).
Краще б уже вони мовчали — 2026.
Криве дзеркало української літератури — 1615.
Криза в Українськім Генеральнім Секретаріяті... — 1049.
Криза української драми — 1479.
Криза української літератури — 1449.
Крила — 3317.
Криниця для спраглих — 2415, 2616, 2617, 3382.
"Критика" за миску сочевиці — 3245.
Критика і критики — 3229.
Критика чи образа? — 830.
Кротина робота — 3238.
Кроти риють — 1941.
Куди йдемо — 1821.
Куди ми прийшли — 881, 1640.
Кузь та Грицунь — 43, 61, 106, 112, 123, 151, 165, 166, 178, 199, 200, 225, 268, 269, 273, 283, 293, 311, 317, 318, 321, 599, 601, 617, 630, 640, 659, 671, 871, 874, 956, 1679, 2837.
Кулак — 3155.
Кулуарно-нафтяні "патріоти-вожді" — 463, 464.
Культурно-мистецька хроніка — 1880.
Кумедія з Костем — 34, 39, 78, 111, 138, 140, 179, 180, 197, 198, 226, 269, 282, 332, 634, 650, 658, 672, 780, 2060 (див. також Історія з Костем).
Купля — 35, 39, 111, 140, 181, 197, 198, 227, 274, 282, 601, 612, 613, 620, 664, 770, 780, 786, 789, 790, 794, 796, 798, 806, 807, 828, 856, 880, 2829, 2831, 3298, 3506.
Курс історії української літературної мови — 2194.
Кухоль води, будь ласка! — 2457.
Кюре [Le Curée] — 1923.

Ланцюг — 28, 79, 80, 112, 137, 195, 196, 228, 280, 281, 318, 641, 730.
Левко Євгенович Чикаленко — 3359.
Лексикон Маєра — 1672.
Лекція про В. Винниченка — 1956.
Лепрозорій — 718, 2323, 2371, 2375, 2484.
Леся Українка — 2358, 3424, 3435.
Леся Українка в радянській літературній критиці — 2191.
Леся Українка; документи і матеріяли — 2189.
Леся Українка; життя і творчість — 1521, 2049.
Леся Українка і Володимир Винниченко — 719, 2376, 2444.
Леся Українка під гнітом сучасної совєтської цензури — 3424.
Леся Українка; публікації, статті, дослідження — 2067, 2146.
Лесь Курбас; артист, філософ — 2461.
Липневі дні 1917 року на Україні — 1687.
Лист В. Винниченка до Екзекутиви О. У. — 542.
Лист В. К. Винниченка до І. П. Багряного — 567, 568.
Лист генерала Володченка до В. Винниченка — 1050.
Лист голови Директорії Вол. Винниченка до комуністів світу — 572, 2279.
Лист до В. Винниченка — 942.
Лист до всіх українських еміґрантів — 1972.
Лист до голови "МУР"-у п. У. Самчука — 1835.
Лист до клясово-несвідомої української інтеліґенції — 477, 491, 583, 1996.
Лист до К. П. Василенка — 695.
Лист до М. Ґорького — 3177.
Лист до партійних товаришів У.П.С.Р. ... — 1407.

Лист до редакції — 414, 419, 420, 478, 479, 528, 551, 913, 943–945, 1337, 1525, 1608, 1864, 1991, 2066, 3318, 3456.
Лист до редакції "Нової України" — 1507.
Лист до українських робітників і селян — 480–482, 1281, 1283, 1298, 1318, 1329, 1353, 1354, 1362, 1366, 1378, 1394, 1398, 1400, 1410, 2005, 2662 (див. також Одвертий лист до українських селян і робітників).
Лист до укр. громадянства — 3178.
Лист дрібного буржуа — 523, 2538.
Лист з України — 1306.
Листи Володимира Винниченка — 2022.
Листи Володимира Винниченка до Івана Манила — 571.
Листи Володимира Винниченка до Мих. Ситника — 565.
Листи Дмитра Дорошенка до Вячеслава Липинського — 2422.
Листи до братів-хліборобів — 1524.
Листи до Володимира Винниченка — 2207.
Листи до редакції — 946, 947, 1583, 1604.
Листи до Т. Починка — 2300.
Листи жидівського соціял-демократа про Україну — 1389.
Листи молоді — 948.
Листи Осипа Назарука до Вячеслава Липинського — 2475.
Листки з пам'яті — 1545.
Лист про Винниченка — 1866.
Лист тов. Конара до редакції "Правди" — 1405.
Лист томських студентів — 951.
Лист український — 882.
Листування нашого осередку — 1865.
Лицар великого визвольного чину — 3409.
Лицар праці і обов'язку — 2622.
Лицарі зради — 3198.
Лицемірні адвокати Винниченка — 2357.
Лише "Чесність з собою"? — 1776.
Лівацтво чи політнеписьменність? — 3430.
Література в українській англомовній енциклопедії — 2197.
Література. Доба модернізму — 1876.
Література і життя — 1959, 2240.
Література і наші "народники" — 863.
Література й СВУ — 1639.
Література, наука, умілість і техніка — 758–760, 831–836, 885, 886, 914, 915.
"Література, невідома у Франції" — 2162.
Література про В. Винниченка... — 712.
Література Радянської України — 1722.
Літературна хвиля — 924.
Літературна хроніка — 1581.
Літературний вечір поетів з України в Нью-Йорку — 2241.
Літературний намул — 755.
Літературний портрет в українському письменстві — 1644.
Літературний суд над романом В. Винниченка — 1882.
Літературні враження — 767.
Літературні Герострати — 860.
Літературні етапи... — 710, 1552.
Літературні звістки — 1051.
Літературні конкурси і нагороди — 723.
Літературні спостереження — 1557.
Літературно-видавнича справа на Україні — 3414.

"Літературно-науковий вісник" — 810, 869, 870, 905, 932.
Літературознавча та літературно-критична методологія Сергія Єфремова — 2464.
Літній театр Купецького саду — 1121.
Літопис українського життя в Канаді — 2210.
"Лупайте сю скалу" — 687.
Любов Павлівна Ліницька — 2176.
Люди великого серця — 2514.
Люди, книги, дати — 3170.
Л'Юкрен — 1917.
Ляхоманія — 1680.

Мадам Боварі [Madame Bovary] — 2794.
Майстер корабля — 1637.
Максим Ґоркій помер — 1755.
Максім Багдановіч і українська література — 2614.
Мала Рада — 1052-1061, 1101.
Маленька рисочка — 46, 56, 113, 141, 166, 182, 183, 201, 202, 229, 269, 599, 634, 650.
Маленьке пояснення — 555.
Маленький приклад — 1410.
Малий театр: "Брехня", п'єса на 3 дії Вернея — 1671.
Малорос-европеєць — 28, 81, 110, 137, 166, 184, 195, 196, 230, 269, 280, 281, 318, 332, 599, 2414, 3360.
Малороси радять Керенському... — 1062.
Маляр Винниченко в УВАН-і — 2542.
Малярські твори В. Винниченка — 715.
Мальбрук — 1339.
Мальчики в штанах і мальчики без штанів — 1312.
Мандрівне — 2076.
"Mania provocatiosa" — 1411.
Маніяк бухгалтер — 483, 484.
Марко Безодня — 759.
Маса і провід — 1646.
Масовий прорив — 1674.
Масони — 2225.
"Мата" і "Гандзя" — 2525, 2547.
Матвій Стахів: Україна в добі Директорії УНР — 2246.
Матеріяли до вивчення історії української літератури — 2206.
Матеріяли до історії українського руху... — 1519.
Memento —348, 382, 383, 397, 398, 769, 772, 774, 775, 789, 806, 820, 866, 1654.
Мета і засоби — 532, 566, 1747, 2114, 3433.
Меч Святослава — 2481.
М. Зеров. Від Куліша до Винниченка — 1620.
Микита Шаповал — 3369.
Микола Євшан — 1640.
Микола Хвильовий — 1707.
Микола Хвильовий; життя, доба, творчість — 2493.
Минуле і майбутнє — 1284.
Минулість і майбутність України — 2037.
Мир з центральними державами — 524.
Миру! — 485.
Мир хатам, війна палацам — 2126.
Мистецтво в розумінні Винниченка — 925.
Мистецтво і абстрактність в драмі Винниченка — 926.
Мистецька спадщина В. Винниченка — 2313.

Митрополит Шептицький в Києві — 3246.
Михайло Грушевський — не один... — 3388.
Між двох сил — 366, 408, 409, 710, 1153, 1199, 1215, 1225, 1280, 1440, 1450, 1454, 1497, 1653, 1681, 1686, 1743, 1911, 2157, 2177, 2193, 2204, 2240, 2266, 2271, 2274, 2280, 2291, 2337, 2385, 2452, 2469, 2523, 2640, 2813, 3085, 3226, 3288, 3300, 3392, 3453.
Між молотом і ковадлом — 1794.
Між Петлюрою і Винниченком... — 1224.
Мій життєпис — 1534.
Мій флірт з Мельпоменою — 2212.
Міністер праці у Винниченка — 1180.
Місія В. Винниченка в Москві і Харкові — 719, 2346.
Місто — 3240, 3247.
"Мнімий господін" — 13, 18, 109, 155, 156, 163, 166, 185, 209, 240, 241, 269, 289, 290, 300, 308, 314, 633, 645, 746, 1515, 2322, 3049 (див. також Фельдфебельщина).
Мова сучасного українського письменства — 1649.
Мовно-стилістичні можливості письменника — 1664.
Могікани демократії — 1735.
Модерна утопія — 1984.
Модернізм і революція — 1685.
Моє останнє слово — 14, 223, 751, 752, 2189 (див. також Дрібниця).
Мої дебюти — 1849.
Мої дитячі та юнацькі спогади — 2145.
Мої зустрічі... — 1987.
Мої переговори з Організацією Українських Націоналістів — 1964.
Мої пригоди з В. Винниченком — 2329.
Мої спомини — 1783.
Мої спомини про В. І. Леніна — 3410.
Мої спомини про давнє минуле — 1859.
Мої спомини про недавнє минуле — 2306.
Молода кров — 357, 358, 375, 392, 393, 836, 911, 922, 933, 937, 950, 1001, 1440, 1622, 1673, 1728, 1961, 2058, 2075, 2600, 2706, 2841, 2851, 3248, 3255, 3305.
"Молода кров" В. Винниченка в Луцьку — 1673.
Молодий театр — 1209, 1225, 1642, 2367.
Момент — 25, 39, 82, 111, 140, 186, 197, 198, 275, 282, 332, 586, 601, 603, 613, 614, 618-620, 764, 780, 786, 796, 799, 807, 846, 856, 880, 2337, 2831, 3060.
Монолог на два боки — 2238.
Моральні підстави... — 1476.
Москалі — нація гнобителів — 3436.
Московство — 2294.
Московська отрута — 2053-2055.
Моя відповідь у справі Винниченка — 2103.
Моя участь у мирових переговорах у Бересті Литовському — 1567.

На великім шляху — 806.
На відхід чесного з собою — 2063.
На вічну пам'ять Котляревському — 10, 721.
Навколо В. Винниченка — 2613.
На Вкраїні — 1314.
Нагорода В. Винниченкові — 1909.
На грані двох епох — 2403.
На Грушевського і Винниченка складають вину... — 1063.
Над — 395, 1575, 1632, 1634, 1862, 2142, 2382, 3244, 3408.
Надзвичайна книга — 2611.

Надмірні претенсії... — 906.
Над могилою Володимира Винниченка — 1966.
На дні — 2751, 3233.
На дорозі до революції — 1511.
Над свіжою могилою Володимира Винниченка — 1980.
"Над" чи "Назад" — 1575.
На засадах реалізму і народності — 3461.
На захист "Соняшної машини" — 2061.
На збереження спадщини Володимира Винниченка — 2023.
На іспиті Великої Революції — 1857.
Найгірший роман Винниченка — 2393, 2416, 2421, 2436.
Найновіший твір В. Винниченка — 1589.
Найпевніше забезпечення самостійности... — 560.
На літературознавчому фронті — 3247.
На лоні природи — 152, 187, 188, 243, 244, 302.
На магістралі історії — 2278.
На магістралях доби — 2621.
На маргінесі листа Волод. Винниченка — 1318.
Намисто — 305, 338, 2278, 2465, 2512, 2624, 2635, 3140.
На мою думку — 2410.
Напасть — 1277.
На першій виставі — 996.
На полі крови — 2067, 2146.
На початку — слово — 2060.
На пристані — 15, 28, 62, 83, 110, 137, 165, 195, 196, 231, 268, 269, 280, 281, 293, 311, 318, 730, 747, 752, 833, 3252, 3360.
Нариси з історії українських визвольних змагань... — 2349.
Нарис історії України — 2707.
Нарис історії українського театру в Галичині — 1728.
Нарис історії української літератури — 1817.
Народе України! — 578.
Народний діяч — 5, 245, 246, 314, 3049.
Народня театральна бібліотека — 3257.
На розвалинах — 744.
На розпутті — 1365.
На роковини смерти Лесі — 2189.
На сторожі народньої волі — 437.
На сучасні теми — 857.
На театральних роздоріжжях — 1508.
На театральній сцені — 1523.
На той бік — 135, 139, 337, 710, 2402, 2419, 2425, 2431, 2439, 3160, 3371.
На третьому військовому з'їзді — 1501.
На ту саму тему знову — 1528.
Натусь — 356, 371, 379, 390, 391, 902, 905, 907, 912, 919, 924, 927, 950, 1139, 1518, 1654, 2189, 2600, 2846, 3485.
Наукова діяльність проф. Ю. Бойка... — 2642.
Науковий збірник — 3421.
На Україні новий уряд — 1181.
На українські теми — 750, 819.
Націоналізм — 1701.
Націоналізм колись і тепер... — 2633.
Національна проблема на Україні — 1542.
Національна Рада — 560.
Національна революція і С. В. Петлюра — 2259.

Національне відродження та робітнича кляса на Україні — 2639.
Національне й культурне відродження на Україні — 2639.
Національний Союз — 1182.
Національний театр — 962, 1001.
Національні перетинки — 1676.
Національно-визвольний рух... — 2592.
Національно-культурне будівництво — 1720.
Нація в боротьбі за Україну — 2250.
Наша демократія — 3164.
Наша нагорна проповідь — 438.
Наша не своя земля — 3395.
Наш Винниченко — 1901.
На Шевченківській академії... — 1942.
Наше листування — 2090.
Наше літературне ґетто — 1682.
Наше літературно-наукове життя — 874.
Наше становище до акції В. Винниченка — 1798.
На ширший шлях — 3317.
Наші внутрішні болячки — 1368.
Наші організаційні завдання — 413, 849.
Наші потреби і нові журнали — 918.
Наші соціялісти виправдуються — 2222.
Наш літературний білянс — 912.
Наш національний борг — 1948, 1952, 1953.
Наш театр — 2058, 2459, 3450.
Нащадок "кривавого бандуриста" — 2566.
Неактуальна, але потрібна дискусія — 2569.
"Небезпека формалізму" — 3325.
Небезпечні настрої — 521, 1526, 1530.
Небезпечні паралелі — 2455.
Небесні пасовища [The pastures of heaven] — 2269, 2314.
"Не было, нет і быть не может" — 1556.
Невгомонний Костюк — 2635.
Невдавшийся хляп — 1382.
Не викликувати духів... — 2004.
Невинна жертва — 3034.
Не відзначений належно ювілей — 1912.
Невідкладні завдання... — 3260.
Невідомий — 750.
Невмирущий В. Винниченко — 2032.
Невмирущий хохол — 2153.
Невсих Невтихович соціяльним реформатором... — 2054.
Не для дітей — 1923, 2048, 2215.
Не допустім... — 3367.
Недосяжні — 3485.
Недруковані романи В. Винниченка — 2323.
Не жартуйте, панове! — 1064.
Незабутий і невмирущий Винниченко — 2445.
Незавершене 22 січня — 3368.
Не за Україну, а за її ката — 1879, 3218.
Незміренна втрата — 1967.
Незнаменна подія — 1455.
Не з того кінця — 1463.
Неминучий розвал... — 3370.

Неокомунізм і його лжелітературна пропаґанда — 1902, 1903, 1922, 3169.
Неопубліковані романи Володимира Винниченка — 718, 2560, 2564.
Непогаслий вогонь — 421, 688, 960.
"Непорозуміння" Винниченка — 1702.
Непотрібний підрахунок — 556.
Непримиримі противенства — 707.
Нерозв'язний конфлікт — 2529.
Несвідомість, глупота чи провокація? — 2103, 2115, 2132.
Нескорені березільці... — 3289.
"Несправедливість" — 1183.
Не треба знову лізти в політику — 1883.
Не у всьому чесні з собою — 486.
Неукраїнська робота — 3419.
Нефортунні оборонці... — 1065.
Никифор Григоріїв — 3441.
Нікудишній і безрадний — 3413.
Німі роковини гомінкого епізоду — 1602.
Ніч в тюрмі — 410, 411, 747.
Нова акція В. Винниченка — 1780.
Нова громада — 3280.
Нова драма — 809.
Нова драма В. Винниченка — 774.
Нова заповідь — 322, 323, 326, 675, 1721, 1774, 1870, 1872–1874, 1877, 1878, 1880–1882, 1888, 1892, 1896, 1897, 1901–1904, 1907, 1909, 1913–1915, 1917, 1929, 1943, 1959, 1960, 1988, 2029, 2048, 2054, 2130, 2215, 2239, 2278, 2321, 2359, 2370, 2375, 2399, 2478, 2668, 3070, 3144, 3146, 3347, 3349, 3477.
"Нова заповідь" вийшла — 1914.
"Нова заповідь" і старі гріхи — 1959.
"Нова заповідь" у "Голосі Америки" — 1913.
"Нова заповідь" у Парижі — 1915.
Нова історія України — 2038.
Нова книжка — 739, 889.
Нова криза в російськім кабінеті... — 1066.
Нова культура — 3245.
Нова п'єса Винниченка — 775, 776, 784, 795, 840, 890, 1067.
Нова повість В. Винниченка — 841.
Нова програма і новий склад Нац. Ради — 560.
Нова структура Нац. Ради — 560.
"Нова Україна" — 1441, 1462, 3256.
Нове академічне видання творів Лесі Українки — 2537.
Нове письменство і стара критика — 820.
Нове українське видавництво "Дзвін" — 740.
Нове українське міністерство — 1068.
"Новий етап" В. К. Винниченка — 1491.
Новий журнал — 1590.
Новий кабінет — 1184.
Новий комісар м. Києва — 1069.
Новий московський наступ на Україну — 2036.
"Новий" одвертий лист Винниченка — 507.
Новий пам'ятник на могилі В. Винниченка — 2446.
Новий роман Винниченка — 1591, 1874, 1945.
Новий соціялістичний уряд УНР... — 2502.
Новий твір В. Винниченка — 891, 1070.
Новий твір В. Винниченка російською мовою — 892.

Новий уряд на Україні — 1226.
Новини нашої літератури — 332, 721, 743, 749, 941.
Нові господарі хати В. Винниченка — 2406.
Нові книжки та журнали — 889.
Нові переклади з українського — 762.
Нові п'єси Вол. Винниченка — 1651.
Нові повісті В. Винниченка — 842.
Нові постановки в Національному театрі — 1071.
"Ножиці" в театрі — 1634.
Нотатки про "наші" порядки — 2245.
Ну й кумпанія! — 3353.

Обезвласнене суспільство — 2553.
Обіжник В. Винниченка... — 697, 704.
Обітована земля — 3485.
Облога Києва — 1576.
Обриси минулого — 2235, 2350.
Обставини проголошення державної незалежности... — 2286.
Огляд діяльности Міністерства закордонних справ — 2643.
Огляд преси — 1319, 1416.
Огляд українського життя — 2059.
Огляд української літератури — 747.
Оголошення Другого Універсалу... — 1072.
Одвертий лист — 506, 507.
Одвертий лист В. Винниченка до М. Ґорького — 525-527, 569, 576, 1592 (див. також Відкритий лист до М. Ґорького).
Одвертий лист до дрібного українського буржуя... — 1555.
Одвертий лист до т. т. комуністів і революційних соціялістів... — 487-489, 491, 561, 572, 1996, 2279.
Одвертий лист до українських селян і робітників — 1259 (див. також Лист до українських робітників і селян).
Один з останніх могіканів — 2260.
Одкритий лист до російських письменників — 416, 683, 684, 702, 2845, 2897 (див. також Відкритий лист до російських письменників).
Одкритий лист до Сталіна і членів Політбюра ВКП — 530 (див. також Відкритий лист до Сталіна).
Одна пригадка — 2350.
Одно покоління — 1893.
Одповідь опонентові — 1341.
Ой, випила, вихилила — 305, 338.
Ой, дайте та не минайте — 2027.
Олаф Стефензон — 52, 149, 232, 243, 244, 302, 641, 909, 918, 920, 928, 931, 937, 951, 2841, 2851.
Оповідання — 136, 137, 140-142, 149, 150, 153-156, 195-204, 240-246, 280-284, 300-302, 314, 318, 332, 594, 595, 2281, 2299, 2360, 3421.
Оповідання в українській прозі — 2056.
Оповіщення Генерального Секретаріяту... — 692, 700.
Опозиційний рух серед комуністів-українців — 1758.
Орган Винниченка про більшовиків — 1186.
Орган марксистської критичної думки — 1628.
Оргія — 1521, 2049, 2189, 2191, 3274, 3460.
Оскілківський переворот — 3326.
Основні умови переорганізації... — 560.
Основоположник наукового винниченкознавства Г. О. Костюк — 2625.

Особливій увазі Тимчасового правительства... — 1019.
Останнє засідання Малої Ради — 1187.
Останній акт трагедії Української Галицької Армії — 2105.
Останній "винниченківський" роман В. Винниченка — 2436.
Останній роман Винниченка — 2394, 2408, 2416, 2421.
Останній сезон нашого театру — 950.
Остання доба життя Винниченка — 2373.
Остання книжка Вол. Винниченка — 790.
Остання резиденція В. Винниченка — 715, 719, 2019.
Отаманія в політиці — 3167.
Отвертий лист до хвальної редакції "Вперeду" — 1434.
Очима звичайного учасника — 2254.

Павло Олександрович Богацький — 2201.
Пам'яті академіка Сергія Єфремова — 2470.
Пам'яті великого українського письменника В. К. Винниченка — 1984.
Пам'яті визначної режисерки — 3400.
Пам'яті В. К. Винниченка — 1927, 1970, 2046, 2063.
Пам'яті Миколи Порша — 2174.
Пам'яті Фотія Мелешка — 2530.
Пан — 1615.
Панна Мара — 363, 364, 377, 388, 389, 401, 402, 962, 1197, 1269, 1439, 1440, 1454, 1681, 2058, 2459, 2600, 3160, 3171, 3192, 3226, 3289, 3307, 3372 (див. також Повстання Мари).
Парад українських військ... — 1074.
Паризька трагедія 25 травня 1926 року — 2134.
Парі [Paris] — 1923.
Парляментаризм, демократія і большевизм — 465.
Патентована вченість — 1631.
Патетична соната — 2469, 2523.
Патріотизм — 1752.
Пацифікація — 3271.
Пенелопа — 3485.
Первоієрарх, вчений, людина — 2401.
Перегляд оповідання "Щось більше за нас" — 2636.
Переговори Директорії з французами — 1227, 1228.
Переговори російського правительства... — 3273.
Перед великою ювілейною датою — 2494, 2513.
Перед грозою... — 1075.
Перед затвердженням інструкції — 1076.
Перед новим етапом — 538, 539, 1796, 1800, 1805, 1813.
Перед піднятою завісою — 903.
Перед прапрем'єрою "Жанни д'Арк" — 2141.
Перед семи роками — 1529.
Перед судом історії — 2334, 2341, 2352, 2354, 2357, 2361, 2362.
Перед судом поколінь — 1950.
Пережите і передумане — 2637.
Переклад... — 741, 763, 764, 777, 783, 797–802, 843–848, 894.
Переклади... — 1814, 2219, 2616, 2617.
Перекручена історія української літературної мови — 2194.
Перекручення історичних фактів — 2016.
Перемога великої Жовтневої соціалістичної революції на Україні — 2096, 2249.
Перемога Директорії УНР над гетьманатом — 2089.
Переможець — 53, 641, 661, 951.

Переодягнені хуторяни — 1417.
Переорганізація Національної Ради — 560.
Переслідувані — 595.
Переслідування за переконання — 2381.
Перспективи — 1749.
Перетворити Україну на зразкову республіку — 1704.
Перша і остання зустріч з Винниченком — 1960.
Перша совєтська республіка в Україні — 2073.
Перша умова Директорії... — 1624.
Перше спільне засідання — 3275.
Перший Всеукраїнський Національний Конґрес — 2500.
Перший Всеукраїнський робітничий з'їзд — 1077, 3189.
Перший президент відновленої української держави — 2084.
Перший Український Військовий З'їзд — 1078.
Перший український книгар у Києві — 2009.
Перший український полк — 1806.
Перший український уряд — 1079.
Перший Універсал Української Центральної Ради — 1080, 1470.
Перші кроки Центральної Ради — 2424.
Перші літературні кроки В. Винниченка — 1625.
Перші українські масові політичні газети... — 2010.
Першочергові завдання винниченкознавства — 2097.
Петлюра видав наказ ув'язнити Винниченка — 1229.
Петлюра наказав арештувати Винниченка — 1230.
Петлюра, петлюрівці, петлюрівство — 3417.
Петлюра як публіцист — 2503.
Петлюрівщина — 1493, 3267.
Петлюріяна ч. 1 — 2570.
П'єси — 2155.
Пильно й безсторонньо вивчаймо... — 2193.
Письменник і діяч хліборобом — 1734.
Письменник і критик — 1578.
Письменник і перебудова — 3426.
Письменницька творчість В. Винниченка — 712.
Питання про окрему "Установчу Раду"... — 1188.
Питання, що вимагають відповіді — 2334.
Північне сяйво — 3432.
Підготовка до відзначення 100-річчя з дня народження В. Винниченка — 2498.
Підготовляється антологія української драми... — 2584.
Під знаком Зерова — 2167.
Під мінаретами — 723, 2822.
Підручник історії української літератури — 1647, 1669.
Підстави нашого відродження — 1823.
Підстави нашої політики — 2083.
Підступне отруїння української душі — 1543.
Підсумки і найближчі завдання національної політики — 1694.
Підсумки і найближчі завдання проведення національної політики... — 1703.
Під чиїм прапором? — 2583.
Після ганебного вбивства — 1532.
Пісня Ізраїля — 403, 2382, 2447 (див. також Плач Ізраїля).
Пішли наші вгору — 1418.
Плач Ізраїля — 1651 (див. також Пісня Ізраїля).
Плебісцит на Україні — 540.
Плян до двору — 3308.

Пляни українців — 1083.
Поважні і речеві — 1270.
Повалення Скоропадського — 1231.
Повідомлення — 2136.
Повісти й оповідання — 6.
Повість "На той бік" — 2419.
Повість про людей буреломних років — 719, 2402.
Повія — 412, 1625, 2207.
Поворот Винниченка з Совдепії — 1325.
Поворот на Україну — 522, 708, 1520, 1527, 1536, 1538, 1548, 1549, 1708, 2118, 2606, 3186, 3295.
Поворот од соціялізму — 708.
Поворот політичної еміґрації на Україну — 1510.
Поворот т. В. Винниченка — 1325, 1326.
Повстання Мари — 962, 1139, 1178 (див. також Панна Мара).
Повстання проти гетьмана — 1573.
Повстання проти гетьмана Скоропадського і Січові Стрільці — 1577.
Повчальні, хоч і печальні перипетії однієї антології — 2415, 2616.
Погляд В. Винниченка на розв'язку питань наших церков — 3429.
Погляд В. Винниченка на справу української державности — 439.
Погроми на Україні — 1693.
По давніх анналах — 2210.
Подвійна бухгальтерія... — 1427.
Подзвіння Винниченкові — 2343.
Події на Україні — 1084, 1189.
По дорозі в казку — 825.
Поет політиком — 3281.
Поет скривавленого села — 2345.
По журналах — 743.
Позааґрарна діяльність жидів... — 1698.
Позиції і дії двох орієнтацій — 560.
Показують свою безсильність — 1383.
Показчик до української соціялістичної і комуністичної літератури — 3230.
Покірна правді і красі — 3387.
Поклади золота — 189, 335, 718, 1591, 2323, 2371, 2393, 2436, 2439, 2484, 2739, 3139, 3432.
Поклик Володимира Винниченка... — 537.
Політика принципіяльна і опортуністична — 1564.
Політика Франції щодо України — 3239.
Політика "чесности з собою" — 1520.
Політична орієнтація Володимира Винниченка — 490.
Політична хроніка — 1488.
Політичне шулерство — 508, 1430.
Політичні вісті з Радянської України — 1328.
Політичні листи — 491, 1996, 2004, 3230.
Полк. Є. Коновалець і "реалітети" — 3418.
Полк. І. Стасенко про В. Винниченка — 2199.
Половина правди це ціла брехня — 2005.
Помер Володимир Винниченко — 1973, 1974.
Померла Розалія Винниченко — 2139.
Помилка — 3387.
Помилка не виправить помилки — 2418.
Поміркований та щирий — 1696, 3096, 3505 (див. також "Уміркований" та "щирий").
Поміч революції чи чорній сотні? — 1388.

Понад дві тисячі долярів на фонд видання творів Винниченка — 2322.
По повороті Винниченка — 1329.
По похилій площі — 2208.
Популярність В. Винниченка серед української молоді — 2538.
"Попутчикам" — 1736.
Пора відчинити двері — 1850.
Порада берлінським українським комуністам — 492.
Пора сказати правду... — 2229.
Пороги і Запоріжжя — 2485.
Порозуміння між українцями й росіянами наладжується — 1085.
По році — 1330.
Портрети в профіль — 1969.
"По-свій!" — 54, 64, 115, 249, 250, 287, 288, 632, 921, 931, 933, 941, 951, 1171, 1647, 1653, 2189, 2321, 2361, 2375, 2563, 2841.
Посмертна згадка — 1975.
Постання Української Народньої Республіки — 559.
Постанова Тимчасового уряду — 1086.
Постійна комісія для охорони спадщини В. Винниченка — 1976.
Поступовий параліж "еліти" — 1811.
По Україні — 839.
Похід недобитків революції... — 3219.
Початки діяльности міністерства закордонних справ України — 3324.
Початки організації української збройної сили — 1781.
Початки рад. літератури — 3242.
Початкова фаза... — 3172.
Початок доброго діла — 1838.
Появилася книжка про В. Винниченка — 2585.
Пояснення Винниченка з приводу його інтерв'ю — 1087.
Права Генерального Секретаріяту — 1088.
Правда прадідів великих — 3211.
Правда про голого короля — 2627.
Правда про самостійництво М. Міхновського — 3355.
Празька еміґрація — 1483.
Празький лист — 1484.
Представники "Національного Союзу" у Гетьмана — 1190.
Представники неукраїнців в Українській Центральній Раді — 1089.
Представники Франції на Україні — 1191.
"Президент" А. Лівицький — 560.
Президент України в дорозі до Парижу — 1232.
Преса, що навпаки переконує — 1458.
При будові державности — 1667.
Привітання Винниченка — 1812.
Привіт Іванові Франкові — 71.
Пригвождені — 360, 392, 393, 652, 653, 1001, 1144, 1172, 1175, 1185, 2872, 2873, 2908.
Пригоди півкарбованця — 2173.
При джерелах боротьби — 2149.
Признання — 1233.
Признання Винниченка — 1801.
Призначення Винниченка делеґатом до Риги — 1332.
Призначення України — 2021.
Приїзд В. Винниченка — 1782.
Приїзд В. К. Винниченка — 1192.
Прийдіте поклонімося — 1419.
Примара українського тітоїзму — 1899, 1910.

Природа маленького міщанства — 493.
Притягнення малоросійсько-російських чорносотенців до суду — 1091.
Причина димісії Винниченка — 1092.
Причинки до історії Січових Стрільців — 1574.
Причинки до історії української дипломатії... — 2330.
Причинки до історії української революції — 1861, 2317.
Про баронів середньовіччя і баранів з байки — 1753.
Проблема народності... — 3461.
Проблематика "Старшого боярина" — 2477.
Проблеми — 1308.
Про брошуру В. Винниченка "Розлад і погодження"... — 1867.
Пробудження України в революції 1917 року — 3416.
Про В. Винниченка — 850, 851.
Про вибори до Установчих Зборів — 1093.
Про видання "Нової заповіді" — 1877.
Провина перед українською революцією — 1355.
Про Винниченкову п'єсу — 3431.
Про Винниченкову п'єсу "Пророк" і дещо інше — 2247.
Проводжаючи Івана Багряного — 2480.
Про Володимира Винниченка — 2364.
Проголошення самостійности — 3283.
Програма Українського Генерального Секретаріяту — 1094.
Про деякі особливості поетики Винниченка — 718.
Про джерела українського військового руху — 1771.
Про дівчину, що хотіла бути героїнею — 2431.
Про другий том "Щоденника" — 2624.
Про жанр щоденників... — 3236.
Про забутого письменника — 2312.
Про історію українського еміграційного письменства — 2437.
Про Костюкову — Борисову Подолякову відвагу — 2551.
Пролетаріят і література — 1662.
Про манну з неба — 2140.
Про мистецьке слово — 3371.
Про мистецьку спадщину Володимира Винниченка — 2123.
Промінь сонця — 47, 56, 107, 113, 141, 190, 201, 202, 258, 269, 332, 634, 650.
Промова В. Винниченка — 680, 696, 703, 1095, 1096, 1193.
Промова голови Генерального Секретаріяту В. Винниченка — 440.
Промова Сергія Баруздіна — 2242.
Про мораль пануючих і мораль пригноблених — 415, 682, 2545.
Про наукову фантастику — 2359.
Про націоналістичні ухили... — 1705.
Про наш театральний репертуар — 2385.
Про новий роман В. Винниченка — 2399.
Про новий роман Вол. Винниченка "Соняшна машина" — 1578, 1627, 1636.
Про нові видання — 3251.
Про одну ненаписану книжку — 1512.
Про п. В. Винниченка і дещо про конкордизм — 1842.
Про переговори Генерального Секретаріяту з Тимчасовим урядом — 1097.
Про повість В. Винниченка — 852.
Про погроми на Україні — 3284.
Пророк — остання драма В. Винниченка — 2426, 3251.
Пророк та невидані оповідання — 327, 328, 407, 1651, 2148, 2195, 2278, 2382, 2584, 2744, 3483.
Про ролю УСС'ів в українській визвольній боротьбі — 2074.

Про самвидав на іншому континенті... — 2462.
Про самостійність УНР — 2231.
Про свою літературну творчість на еміґрації — 553, 1868,
Про себе саму — 3394.
Про соборність та ще дещо — 2320.
Про "Соняшну машину" В. Винниченка — 709, 1636.
Про С. Черкасенка, В. Винниченка та про українську культуру — 1453.
Про так звану "партійність літератури" — 3270.
Проти буржуазно-націоналістичних фальсифікацій історії України — 2125.
Противні кінці сходяться — 1098.
Протигетьманське повстання Директорії УНР — 2489.
Проти міщанських вихваток... — 3269.
Проти націоналістичної отрути в підручниках літератури — 1683.
Проти ревізії більшовицької схеми... — 1657.
Проти течії — 1526.
Проти фальсифікації спадщини Лесі Українки — 2444.
Про того, якого "викинуто з нації" — 2065.
Про "українських комуністів" — 3187.
Про "українську демократію" — 1587.
Про українську державність — 2631.
Про "фарбовані", й "нефарбовані" душі — 952.
Проф. М. Ґрушевський — 1761.
Прохають т. Винниченка не кидати роботи — 1099.
Про це й те — 1726.
Процес — 3287.
Процес "Спілки Визволення України" — 1655, 1656.
Про чайку-небогу — 3376.
Птеродактилі — 690.
Пшибишевський — 1547.
П'ятдесятріччя української революції — 3434.
П'ятий з'їзд письменників України — 2255.

Рабині справжнього — 26, 39, 111, 140, 197, 198, 282, 630, 640, 780, 790.
Раб краси — 16, 28, 84, 110, 137, 151, 165, 191, 195, 196, 268, 276, 280, 281, 293, 311, 318, 332, 605, 615, 620, 747, 763, 794, 800, 2742, 3330.
Рада Народних Міністрів УНР — 3291.
Радість — 63, 66, 117, 127, 149, 203, 204, 233, 242, 284, 301, 641, 662, 664, 954, 2855, 2858.
Радянська Білорусь — 1391.
Радянська енциклопедія історії України — 2297.
Радянська концепція української політики... — 2396.
Радянська Україна — непохитний форпост великого СРСР — 1706.
Раковський і Винниченко — 1333.
Раковський про Винниченка — 1420.
Раковський про "комунізм" Винниченка — 1421.
Рання творчість Винниченкова... — 165, 268.
Рано втомлюватись — 449, 450, 584, 2631.
Реально-історичний і сучасно-актуальний Петлюра — 2519.
Реве та стогне Дніпр широкий — 2154, 2166.
Революційна стихія — 1785.
Революція в небезпеці — 494, 495, 585, 681, 705, 1376, 1388, 1408, 1425, 2301, 2631, 2763, 3475, 3492.
Революція і контрреволюція на Україні — 1320.
Революція на Україні — 1194.

Редактор "Волі" в ролі Катона — 1334.
Режимні літературознавці... — 2354.
Репресії Тимчасового Уряду... — 1105.
Республіка — 3477.
Реферат Винниченка — 1422.
Реферат про Володимира Винниченка — 2006.
Рівновага — 57, 114, 205, 206, 285, 286, 628, 635, 651, 821, 831, 842, 879, 883, 886, 892, 898, 915, 933, 949, 1171, 1439, 1647, 1923, 2162, 2375, 2491, 2834, 2836, 2839, 2842, 2849, 3082, 3351, 3477, 3506.
Рідне письменство — 1196.
Різне — 718.
Рік на Великій Україні — 1315, 2638.
Рік 1918 в історії української політичної думки — 3389.
Робітництво в українській літературі — 3278.
"Робітнича газета" — 1106.
"Робітнича газета" і Генеральний Секретаріят — 991.
Робота секцій і комісій — 3292.
Роботи! — 7, 150, 234, 245, 246, 314, 3199.
Роботи й антироботи... — 2407, 2548.
Родина Коцюбинських — 2319.
Розбрат в родинах за часів революції 1917 року... — 3300.
Розвага — 30, 31.
Розгін німцями Центральної Ради — 2234.
Розгніваним цадикам — 3319.
Розгром буржуазно-націоналістичної Директорії на Україні — 2183.
Розгром Центральної Ради — 1692.
Роздуми на схилку життя — 2607.
Роздумування некритика — 2557.
Розквіт української літератури — 3282.
Розлад і погодження — 554, 562, 1850, 1853, 1867, 1883, 2293.
Розмова з Винниченком — 1234, 1336, 1888.
Розмова з Дм. Дорошенком — 1107.
Розмови в дорозі до себе — 3243.
Розповідь про неспокій — 2288, 2366.
Розповідь про неспокій триває — 2325.
Розпорядок фельдмаршала Айхгорна... — 1195.
Розп'яті — 2869, 2879.
Розстріл богданівців... — 1830.
Розум та іраціональність... — 3354.
Роки вагань і досягнень — 2443.
Роковини смерти Винниченка — 2007, 2052.
Роля "хатян" у розвиткові української літератури — 2506.
Роман Юрія Смолича... — 2070.
Російська критика про "Дисгармонію" В. Винниченка — 744.
Російська преса й українське питання — 1108.
Російське видавництво "Земля" — 804.
Російський переклад творів В. Винниченка — 853.
Російський твір В. Винниченка — 805.
Російський уряд обмежує автономію України — 1109.
Російські переклади українських письменників — 1464.
Російські часописи про українство — 854.
РУП... — 3296.
Р. У. Р. — 1594, 2407, 3483.
Руфін і Прісцілла — 3384.

Р. Я. Винниченко про "атаки" на її чоловіка — 2151.

Сад Гетсиманський — 2168, 2170, 2196.
"Салдатики!" — 8, 17, 42, 85, 108, 137, 151, 166, 245, 246, 269, 277, 278, 314, 599, 729, 760, 1120, 3199, 3360.
Самі про себе — 1425.
Самостійність і соборність — 2119.
Самостійність України та жидівство — 3261.
Санін — 2831.
Сансара — 1565.
Санчо-Панца в нашій дійсності — 1717, 1725.
Світанок над морем — 2016, 2072.
Світ Винниченкових образів та ідей — 2573, 2626, 2641, 3380.
Світло в темряві — 2423.
"Світло зі Сходу" — 3412.
Світовий мир без війни... — 1960.
Своїм чи чужим? — 1474.
Святкування ювілею М. Вороного — 1237.
Свято 22 січня — 2236.
Свято 5-літньої річниці самостійности УНР — 3297.
Святославові Караванському з приводу його дружніх бесід... — 2581.
"Селянська біднота" про Винниченка — 1338.
Семидесятиліття В. К. Винниченка — 1900, 3197.
Сенсаційний виклад В. Винниченка у Празі — 1784.
Сергій Єфремов і Володимир Винниченко — 719, 2470, 2474.
Сергій Єфремов. Коротка історія українського письменства — 1498.
Сесія Української Центральної Ради — 1110-1112.
Сила і краса — 1, 5, 6, 65, 720, 2190, 2392, 2609 (див. також Краса і сила).
Симон Петлюра... — 765, 1719, 2243, 2287, 2451, 2575, 3285.
Синки-базарники — 451.
Сівачі анархії — 1475.
70-ліття В. Винниченка — 1919.
70-ліття визначного... — 1827.
75 років тому — 2495.
Сім років — 1496.
Січневі дні... — 2473.
Січові Стрільці і оборона Львова — 1485.
"Скажені вовки" й "вихолощені марксисти" — 2055.
Скептик — 3316. марксисти" — 2055.
Склад Винниченкового уряду — 1238.
Складка сил — 1441, 1468.
Склад київської Міської ради — 1113.
Склад нового українського кабінету — 1114.
Скоропадський і скоропадчуки — 3266.
Скрентонські джерела історика з... Риму — 2225.
Скрипник в обороні гонорарів Винниченка — 1709.
Слабі нерви — 1309.
Слава! — 1921, 3197.
Слідами казки... — 2409.
Сліпий — 86, 140, 192, 243, 244, 302, 959, 1157.
Слово від редактора — 2452.
Слово до наших письменників — 1988.
Слово до українських людей — 3266.
"Слово за тобою, ...!" — 2413.

Слово за тобою, Сталіне! — 333, 336, 718, 1943, 1945, 2130, 2280, 2298, 2322, 2323, 2370, 2371, 2373, 2394, 2399, 2408, 2413, 2427, 2430, 2439, 2553, 2702, 3292, 3367, 3440.
"Слово" — літературний альманах — 2280.
Словотворець із "Східньої вежі" Джон Стайнбек — 2314.
Слуги без панів — 496.
Сльнечни люч [Slnečný lúč] — 2378.
Смерть — 3247.
Смолич воює проти еміґрації — 2129.
Соборність — 3390.
Соломон Ізраїлевич Ґольдельман — 2463.
Соняшна машина... — 235, 257, 279, 298, 304, 325, 330, 666, 709–713, 1539, 1553, 1554, 1557, 1558, 1561–1563, 1566, 1568, 1570, 1578, 1581, 1585, 1589, 1593–1598, 1601, 1609, 1615, 1620, 1621, 1627, 1628, 1636, 1637, 1653, 1656, 1658, 1662, 1682, 1683, 1701, 1708, 1717, 1793, 1795, 1835, 1872, 1884, 1903, 1984, 2004, 2012, 2061, 2065, 2107, 2161, 2162, 2167, 2172, 2182, 2186, 2215, 2233, 2241, 2264, 2278, 2313, 2321, 2332, 2359, 2361, 2370, 2399, 2407, 2518, 2523, 2538, 2544, 2549, 2594, 2624, 2630, 2644, 2736, 2737, 2740, 3052, 3057, 3059, 3139, 3142, 3160, 3161, 3247, 3253, 3268, 3269, 3310, 3317, 3325, 3342, 3483.
"Соняшна машина" як літературний твір — 3325.
Сорок п'ять років видавничої діяльности — 1993.
Соціял-демократи і військова справа — 3237.
Соціял-демократія... — 3219.
Соціялізм і націоналізм... — 2510.
Соціялізм та національна справа — 1792.
Соціялістичним "критикам" — 1701.
Спадщина Володимира Винниченка — 2127.
Спасаються, як хто може — 1342.
С. Петлюра — 560.
Спиніть їх! — 2554.
Список жертводавців — 2128.
Співочі товариства — 352, 386, 387, 784, 858, 866, 874, 880, 895, 926, 1516, 2459, 2838.
Співчуття з приводу смерти В. Винниченка — 1982.
Спір за авторське право — 3301.
Спогади — 1580, 2496, 3141.
Спогади з часів гетьмана Павла Скоропадського — 1616.
Спогади про Володимира Винниченка — 2534.
Спогади про зустріч з Володимиром Кириловичем Винниченком — 2062.
Спогади про Лесю Українку — 2189.
Спогади сучасників про В. Винниченка — 2602.
Спогади 1861–1907 — 2064, 2583.
Спогади учасника великих подій — 3314.
Спогади юнацьких днів — 1650.
Спогад про В. Винниченка — 1944, 1997.
Спогад про Винниченка і Петлюру — 1680.
Спомини — 1652, 2600, 2604.
Спомини з перебування УСС на Наддніпров'ї — 1514.
Спостереження непрофесіонала — 441.
Спочуття В. Винниченкові — 923.
Справа автономії України... — 1115.
Справа вивчення й охорони літературної спадщини Володимира Винниченка — 2318.
Справа видання писань Володимира Винниченка — 2311.
Справа переговорів з російським правительством — 3302.

Справа Українських Установчих Зборів... — 1116–1118.
Справжнє лице сталінського комунізму — 326.
Справоздання — 3171.
Справоздання з подорожі на Україну — 497, 509.
Спростовання — 510.
Спростування — 1428, 1502.
СРСР і сучасне положення на Україні — 1494.
Ставлення українців до Корнілова — 1119.
Стали їм на хвіст — 1384.
Стан і завдання Комуністичної партії (більшовиків) України — 1661.
Становище Винниченка в українськім письменстві — 707.
Становище Винниченка до більшовизму — 2171.
Становище на Україні — 1343.
Стан української визвольної справи — 2533.
Стан української марксистської критики — 1636.
Стара й нова Україна — 1469.
Старе й нове в сучасній українській літературі — 722.
Старе трійло в новій бочці — 1845.
Старі помилки — 1322.
Старі теорії й нові помилки — 1527.
Стародавня утопія — 1445.
Старший боярин — 1825, 2477.
Статті й промови — 1659–1661, 1676.
Статті й промови з національного питання — 2448.
Статті, листи, документи — 765, 2071.
Статті, розвідки й біо-бібліографічні матеріяли — 2169.
Стаття про В. Винниченка — 861.
Створення миру й Світової Федерації без бомб і кривавих революцій — 560.
Створення тимчасового українського уряду... — 1122.
Створімо національний фонд В. Винниченка! — 1963.
"Стелися, барвінку, низенько" — 328, 338, 407.
Степан Бандера... — 3377.
Сторінка новітньої історії України — 1775.
Сторінки минулого — 1696.
Сторіччя з дня народження В. Винниченка... — 2541.
Страшак українського тітоїзму — 1910.
Страшний документ — 3442.
Студент — 27, 43, 99, 112, 199, 200, 236, 269, 283, 318, 332, 340, 623, 624, 679, 725, 750, 753, 762, 843, 845, 3360.
Студія мистецького слова... — 2516.
Студія мистецького слова Лідії Крушельницької... — 2628.
"Суверенність" радянської України — 1285.
Суд — 6, 9, 97, 112, 150, 237, 245, 246, 299, 314, 1559, 1674, 2414.
Сумерк укапізму і його божків — 1549.
Суспільно-національне життя — 707.
Суспільно-політичний світогляд В. Винниченка... — 2523, 2532, 3371.
Сучасна українська драмопись — 1508.
Сучасна українська література — 1658.
Сучасне українське письменство — 752.
Сучасний театр Заходу і ми — 1862.
Сучасники про Винниченка — 3224.
Сучасні кроки українського уряду — 1123.
Сучасні позиції українських націоналістів — 560.
Сучасні провідники українства — 1124.

Tableau українського критика — 882.
Таємна пригода — 37, 43, 112, 128, 193, 199, 200, 283, 318, 621, 630, 640, 848, 857, 2050, 3394.
Таємне — 836.
Таємність — 48, 56, 113, 141, 201, 202, 332, 600, 625, 631, 633, 645, 869, 894, 912, 2415, 2616, 2617, 2810, 3382.
Тайна — 38, 43, 112, 194, 199, 200, 283, 332, 634, 650, 813, 871, 2846.
Так будувала державу Директорія — 2104, 2124.
Таки не забутий письменник — 2299.
Так ми критикуємо! — 719, 2420.
Так перо пише... — 2018, 2223.
Талант чи випадковість? — 720.
Талісман — 55, 66, 117, 130, 142, 166, 203, 204, 238, 239, 242, 269, 284, 301, 313, 332, 599, 634, 636, 650, 656, 668, 937, 951, 1442, 1464, 1668, 2050, 2692, 2810, 2843, 2851, 2855, 2858, 3256.
Там затюкали, а тут заплювали — 2385.
Та немає гірш нікому — 305, 338.
Творення українського війська — 1125.
Твори... — 18, 28, 39, 43, 56, 57, 64, 66, 70, 109–119, 136, 137, 140–142, 149, 150, 153–160, 195–206, 240–257, 280–288, 300–305, 314, 318, 381–393, 396–402, 405, 406, 807, 862, 2327, 2632.
Твори в п'яти томах — 3394.
Твори в п'ятьох томах — 2493, 2632.
Твори в трьох томах — 3397.
Твори в шести томах — 3241.
Творимо — 1471.
Твори-утопії — 1637.
Творім національний фонд В. Винниченка — 1981.
Творче обличчя Винниченка... — 2078.
Театральна Рада... — 1198.
Театральне мистецтво і український театр — 876.
Театральний перегляд у Вінніпеґу — 1412.
Театральні вистави в Яворові — 1451.
Театральні замітки — 1002.
Театр і драма — 903.
Театр і мистецтво — 1518, 3188.
Театр ім. Ів. Франка — 1632.
Театр ім. Лесі Українки — 3305.
Театр і музика — 766, 1199.
Театр нового життя — 3306.
Театр Садовського — 917.
Теж землячок — 1429.
Те ж саме — 759.
Телеграма Винниченка — 1126.
Темна сила — 19, 20, 28, 87, 110, 120, 137, 151, 166, 195, 196, 207, 258, 269, 280, 281, 306, 318, 319, 332, 599, 616, 724, 729, 802, 2742, 3465.
Темні місця у "Відродженні нації" В. Винниченка — 1666.
Теорія і дійсність — 2377.
Теперішня хвиля і соціялізм — 1200.
Терень — 58, 66, 88, 117, 142, 203, 204, 242, 259, 260, 284, 301, 641, 664, 937, 951, 2841, 2851, 2855, 2858.
Терміти при роботі — 1799.
Терновий вінок — 758.

Технологічні передбачення В. Винниченка... — 2523.
Те, що дає радість життя — 953.
Тимчасовий склад Української Центральної Ради — 1127.
1919 рік — 1693.
1917–20 роки й українське суспільство — 2389.
1917 рік — 2253.
Тисяча років української культури — 3438.
Тіні незабутих предків — 1742.
Ткачі [Die Weber] — 2812, 2813, 3049.
Товариш — 2776.
Товаришу Деде! — 1863.
Товарна на абсолютно — 3483.
Тов. В. Винниченко і уряд Совітської Росії — 1345.
Тов. Винниченка закликають на Україну — 1344.
Тов. Винниченко на Україні — 1346.
Тов. Винниченко членом Всеукраїнського виконавчого комітету — 1347.
Тов. "Український театр" — 3307.
Тодось Осьмачка — 2264.
Тодось Осьмачка в Нью-Йорку — 3308.
Торг українцями — 3391.
Трагедія Володимира Винниченка — 1989.
Трагедія генія чи суспільства? — 1847, 2329.
Трагедія письменника чи нації? — 2002.
Трагіка української політики — 1348.
Трагічна перемога — 2040.
Трагічна постать українського відродження — 2363.
Траур над Україною — 3309.
3-ій Всеукраїнський Військовий З'їзд — 1102, 1128, 1129.
Третій том творів В. Винниченка — 780.
3-ій Універсал УНРеспубліки — 2226.
3-ті роковини більшовицького перевороту — 1299.
Третя книжка оповіданнів — 39, 792.
Третя Конференція українських студентів — 1130.
Третя совєтська республіка в Україні — 2289.
30 червня 1941 р. і сучасні шашелі — 3378.
Три періоди української революції — 1409.
Триста років українського театру — 1497, 1686.
Три тисячі шукачів — 442.
Tritum pertritum — 1323.
Тріюмф Лідії Крушельницької і її Студії — 2517.
Трохи світла на творчість Винниченка — 2371.
Троянові діти — 2628.
Трудовий конґрес — 1619.
Трупа М. К. Садовського — 815.

Уваги до праці М. Стахова... — 3286.
У Винниченка — натура отаманська... — 2100.
У графському маєтку — 161, 243, 244, 302.
У джерел нашої культури — 2439.
У карнавалі історії — 2543.
Ucrainica в чужих виданнях — 897–900.
Україна — 1349, 1350, 2384.
Україна в добі Директорії УНР — 2184, 2246, 3286, 3304.
Україна в інтервенційних плянах буржуазії... — 1588.

Україна в огні й бурі революції — 1911.
Україна в пазурях ворожої провокації — 1809.
Україна в Парижі — 1223.
Україна в чужих енциклопедіях — 1672.
Україна за влади гетьмана... — 2440.
Україна і представник московської літератури — 569, 2185.
Україна і союзники Росії — 1131.
Україна на мировій конференції — 1802.
Україна під большевиками — 3425.
Україна під червоним ярмом — 1757.
Україна освободжена — 1201.
Україна у боротьбі за державність — 2388.
Україна у війні за державність — 2044.
Українізація як засіб... — 1542.
Україніка — 1601.
Україністика в Братіславі — 3421.
Українство в чужій пресі — 781–783, 808.
Українська боротьба за державу — 1715.
Українська Вільна Академія Наук у США... — 2470.
Українська внутрішня політика Організації Українських Націоналістів — 1831.
Українська державна влада — 498.
Українська державність — 499, 500, 560, 1311, 2221, 3230.
Українська дипломатія... — 1670.
Українська Директорія сприяє більшовикам — 1239.
Українська Директорія та її зовнішня політика — 1629.
Українська еміґраційна література — 2048.
Українська еміґрація — 1818.
Українська еміґрація в Німеччині — 3272.
Українська загальна енциклопедія — 1643.
Українська книжка на фабриках — 3310.
Українська Комуністична Партія... — 511, 3253.
Українська культура в Прокрустовому ложі — 2164.
Українська література — 1605, 1683, 1684, 3209.
Українська література в новій радянській літературній енциклопедії — 2179.
Українська література в російській критиці... — 2515.
Українська література в 1906 році — 729.
Українська література в 1907 році — 753.
Українська література в 1910 році — 824.
Українська література в 1911 році — 871.
Українська література в 1912 році — 907, 919.
Українська література в 1913 році — 937, 951.
Українська література 20-го століття — 1817.
Українська література на еміґрації — 2029, 2239.
Українська література 1913 р. — 933.
Українська літературознавча бібліографія — 2589.
Українська мала енциклопедія — 2079, 2091.
Українська мемуаристика... — 1504.
Українська мова в першій половині двадцятого століття — 3455.
Українська міжнародна політика — 2192.
Українська Народня Республіка і мирова справа — 1202.
Українська національна ідея в творчості В. Винниченка — 2563.
"Українська орієнтація" — 958.
Українська проза початку XX ст. — 2203.
Українська радянська енциклопедія — 2147, 2159, 2163, 2213, 2214, 2486, 2504, 3399.

Українська радянська література в патріотичному... — 3423.
Українська радянська література в процесі... — 1621.
Українська радянська література напередодні... — 2232.
Українська Радянська Соціялістична Республіка — 3444.
Українська революційно-демократична естетика — 3274.
Українська революція — 2643, 3212.
Українська Соціял-Демократична Робітнича Партія — 3220, 3311.
Українська соціял-демократія... — 1700.
Українська Соціялістична Партія — 2086.
Українська суспільно-політична думка в 20 столітті — 579-585, 2631, 2638.
Українська телевізійна програма... — 2508.
Українська тематика... — 2548.
"Українська хата" — 2050, 2051.
Українська Центральна Рада і ми — 443.
Українська Центральна Рада і російський Тимчасовий уряд — 1132.
Українське диво — 1550.
Українське красне письменство — 928.
Українське літературне життя на еміґрації — 1450.
Українське письменство — 2131.
Українське письменство в 1909 р. — 789.
Українське письменство в 1917 році — 1175.
Українське письменство в 1918 році — 3226.
Українське письменство в 1920 році — 1292.
Українське письменство року 1909-го — 792.
Українське письменство року 1910-го — 825.
Українське правительство Винниченка зрезиґнувало — 1203.
Українське православ'я поза залізною заслоною — 2547.
Українське село в ранніх творах В. Винниченка — 2414.
Українське "смєновєховство" — 1495.
Український буржуазний націоналізм — 2213.
Український військовий з'їзд — 1043, 1133-1137.
Український декляматор "Розвага" — 30, 31, 411, 754.
Український діяч і патріот — 2175.
Український драматичний театр — 2142.
Український драматичний театр за п'ятнадцять років Жовтня — 1686.
Український зошит у хорватській "Історії світової літератури" — 2469.
Український комуніст про більшовицьких редакторів... — 1351.
Український літературний рух в 1916 році — 3252.
Український Морра — 2368.
Український наддніпрянський театр — 1513.
Український народний комісаріят... — 1352.
Український націонал-большевизм — 1408.
Український націонал-комунізм... — 2490.
Український національний з'їзд — 1138.
Український національний комунізм — 2093.
Український національний театр — 1139.
Український незалежний театр у Львові — 2058.
Український радянський театр за 15 років — 1681.
Український рух у Владивостоці — 1185.
Український рух у 20 столітті — 2143.
Український с.-д. мітинґ-концерт у Києві — 1018.
Український соціялістичний рух — 2222.
Український театр — 859, 1440, 1506.
Український театральний гурток у місті Владивостоці — 1172.

Український театр в 1912 році — 927.
Український театр ім. Тобілевича... — 1678.
Український театр на Харківщині — 1465.
Український театр під проводом М. Орла-Степняка — 3248.
Український театр після визвольних змагань — 2459.
Український театр у Києві — 778.
Український театр у Парижі — 1871.
Український уряд Винниченка веде переговори з урядом Леніна — 1240.
Український уряд Винниченка виїхав з Києва — 1241.
Український фармер про В. Винниченка — 1813.
Українські вісті з Відня — 1242.
Українські комуністи проти Винниченка — 1353.
Українські комуністи у Відні... — 1430.
Українські мистці в Парижі — 3401.
Українські націонал-комуністи — 2069.
Українські оповідання португальською мовою — 2435.
Українські партії в революцію 1917 року — 2257.
Українські письменники — 2224, 2333, 2589.
Українські письменники в російських журналах — 901.
Українські письменники жидівською мовою — 1633.
Українські письменники східніми мовами — 1679.
Українські політичні партії у соціологічнім насвітленні — 1983.
Українські представники в Петрограді — 1140.
Українські радянські державницькі концепції — 1826.
Українські соціялісти в боротьбі за національну державу — 1769.
Українські "соціялістичні" уряди — 1243.
Українські справи — 1141.
"Українські щоденні вісті" проти "Нової доби" — 1310, 1311.
Українсько-російське напруження... — 1142.
Українсько-російські стосунки... — 3458.
Українці! — 3445.
"Українці" — 2157.
Українці і військова справа — 1746.
У межах зацікавлення — 3388-3391.
"Уміркований" та "щирий" — 28, 31, 67, 110, 137, 195, 196, 208, 280, 281, 318, 332, 620, 754, 2462, 3316 (див. також Поміркований та щирий).
Уміти сказати "Ні" — 1737.
У наймах — 1459.
Універсал Української Центральної Ради... — 1143.
Унікальний талант — 2586.
У перші роковини смерти В. Винниченка — 2001.
У пущі — 825.
Уривки із спогадів — 2583.
Уривки з листів Г. Косинки до В. Винниченка — 2315.
Урочисте відкриття в Києві українського Національного театру — 1144.
Урочисте засідання Ради — 1145.
Урочисте засідання Української Центральної Ради — 1146.
Уряд Винниченка веде переговори з московським урядом — 1244.
Уряди України 1917-1920 — 2511.
У світі ідей і образів — 2314, 2573, 2626, 2641, 3380.
У світлу пам'ять патріота... — 3288.
У справі В. Винниченка — 2080.
У справі видання на Україні творів М. Хвильового і В. Винниченка — 3446.
У справі спадщини В. Винниченка — 2285.

Утвердження на Україні... — 3206.
Утопія і дійсність — 501.
У Філядельфії відзначено 100-річчя народження В. Винниченка — 2549.
Участь В. К. Винниченка в революційному русі — 715.
У чеському гетьманаті — 1816.
У Чехо-Словаччині вийшов том оповідань Володимира Винниченка — 2360.
У чім наша сила? — 686.

Фальсифікатори — 3207.
Фальсифікація української літератури... — 2526.
Фальшиве розуміння національно-української державности — 466.
Фальшивий алярм — 1870.
Фантазії хворої людини чи національне божевілля? — 827.
Фарбовані душі — 938.
Fata morgana — 825.
Фашистська контрабанда в історії української літератури — 1684.
Федько-халамидник — 49, 56, 59, 89, 90-92, 98, 113, 121, 129, 131, 141, 143, 162, 166, 201, 202, 261-263, 269, 307, 324, 404, 589, 599, 601, 633, 645, 663, 669, 915, 930, 2303, 2846, 2856, 3240, 3270 (див. також Хведько-халамидник).
Фельдфебельщина — 163, 209, 289, 290, 308 (див. також "Мнімий господін").
Філософія і етика Шевченка — 417.
"Філософія" пана Винниченка — 1710.
Фонд В. Винниченка зростає — 2328.
Фонд видання недрукованих творів В. Винниченка збільшується — 2309.
Фонд Винниченка — 1998.
Формування Генерального Секретаріяту — 1147.
Франція і Україна — 1236, 1245.
Франція уділила Україні позичку... — 1204.
Французи про Винниченка — 1892.
Фронт "рабів отєчєства чужого" — 1839.
Функція краєвиду в прозі Володимира Винниченка — 2567.

Хамство чи провокація?! — 828.
Хаотники — 1846.
Характеристика політичних партій на Україні — 1205.
Харківський "Комуніст" про Винниченка — 1432.
Хведько-халамидник — 334 (див. також Федько-халамидник).
Хвиля руху Петлюри — 1246.
Хвильовизм — ревізіонізм — новаторство — 2204.
Хвіля [Chvíla] — 2378.
Хворий чоловік — 1354.
Хвостаті — 245, 246, 634, 650.
Хожденіе полунощное — 1414.
Хома Прядка — 71, 99, 150, 245, 246, 3252.
Хочу! — 70, 119, 253, 303, 648, 710, 1051, 1647, 1685, 1923, 2321, 2563, 2566, 2857, 2861, 2870, 2871, 2875, 2897, 3109, 3142, 3350, 3351.
Хрестоматія з української літератури XX сторіччя — 339, 2487.
Хрестоматія української літератури для шкіл і курсів українознавства — 2177.
Хто був винен? — 1356.
Хто ворог? — 21, 28, 93, 110, 123, 137, 144, 165, 166, 195, 196, 210, 268, 269, 276, 280, 281, 293, 311, 318, 599, 634, 650, 730, 2414, 2742, 3330.
Хто "забуває" Володимира Винниченка? — 2117.
Хто з ким і проти кого? — 2106.
Хто з нас фантазує, п. Феденко? — 2580.

Хто і яку культуру несе на Україну — 1357.
Хто такий Борис Подоляк? — 2629.
Хто такий В. Винниченко? — 706, 2539.
Хто, як і пощо робить гетьманський шум? — 1727.
Художня дисгармонія — 745.
Художня українська література... — 1637.

Це і те — 1426.
Цензурні заборони — 959.
Центральна Рада — 2214.
Центральна Рада і більшовики... — 2397.
Центральна Рада скликає Установчі Збори — 2290.
Ціла Україна в руках Винниченка — 1206.

Час забути — 2365.
Чекання — 50, 56, 113, 141, 201, 202, 211, 291, 309, 629, 634, 650, 660, 919.
Червоне українофільство — 1460.
Череда чи еліта? — 1807.
Через кладку — 3394.
Через кого страждає та руйнується Україна — 3451.
"Чесним з собою" — 1324.
Чесність з собою — 118, 157, 158, 247, 248, 590, 626, 638, 657, 678, 711, 805, 819, 821, 829, 842, 850-852, 861, 879, 880, 895, 912, 929, 1439, 1466, 1472, 1558, 1586, 1653, 2141, 2186, 2189, 2321, 2400, 2617, 2663, 2824, 2825, 2833-2835, 2838, 3099, 3227, 3253, 3298, 3312, 3351, 3477, 3496, 3506.
Честь — 22, 28, 94, 110, 137, 195, 196, 212, 264, 280, 281, 318, 320, 332, 627, 730, 741, 808, 844, 2742.
Чеські та словацькі переклади... — 3227.
4-ий З'їзд УСДРП... — 1082, 1103, 1148, 1207.
Четвертий Універсал — 3276.
Чи був В. Винниченко в уряді Х. Раковського? — 2293.
Чи був Винниченко декадент? — 2362.
Чи варто роз'ятрювати рану? — 2623.
Чи Винниченко вмер? — 1869.
Чи Винниченко свідчив проти Петлюри на процесі Шварцбарда? — 2268.
Чи всім відомо, що Винниченко комуніст?! — 1711.
Чи Грушевський і Винниченко справді скапітулювали перед більшовизмом? — 2540.
Чи знаємо нашу історію? — 3428.
Чий Шевченко? — 452.
Чи письменник мусить мати світогляд? — 1738, 1744.
Чи потрібне було повстання? — 3452.
Чи потрібний нам Винниченко? — 2596.
Чи справді В. Винниченко мав віллу і ще домик? — 2383.
Чому В. Винниченко став осамітненим? — 2014.
Чому Винниченко вернувся? — 1362.
Чому димісіонував С. Петлюра? — 2227.
Чому забули про Винниченка? — 1854.
Чому забутий В. Винниченко — 2427.
Чому не згадують Винниченка в 40-річчя незалежности України? — 2118.
Чому "Нові дні" реабілітують В. Винниченка? — 2640.
Чому розв'язано Радянський бльок? — 1363.
Чому саме Петлюра — 1829.
Чому сталося повстання... — 3165.
Чому так мало думаємо? — 2152.

Чому тепер можливо й потрібно скликати Всеукраїнський Національний Конґрес — 1316.
Чому УЦРада впала? — 1208.
Чому це так? — 2302.
Чорна Пантера і Білий Ведмідь — 353, 365, 390, 391, 598, 652, 653, 677, 810, 839, 840, 868, 874, 880, 925, 934, 996, 1002, 1199, 1209, 1222, 1225, 1374, 1428, 1438, 1439, 1443, 1454, 1467, 1513, 1584, 1622, 1642, 1647, 1654, 1728, 1837, 1862, 1955, 1979, 2058, 2367, 2459–2461, 2516, 2517, 2527, 2529, 2546, 2555–2557, 2564, 2571, 2574, 2586, 2590, 2600, 2607, 2615, 2627, 2628, 2640, 2695, 2767–2769, 2771–2774, 2776, 2777, 2779, 2782–2786, 2788, 2790, 2792, 2793, 2796, 2809, 2830, 2838, 2872, 3097, 3152–3155, 3175, 3179, 3188, 3201, 3227, 3244, 3272, 3289, 3342, 3372, 3373, 3405, 3420, 3430, 3431, 3485, 3488, 3499 (див. також Біла Пантера і чорний ведмідь).
"Чорна Пантера" і чорна пляма на совісті — 2590.
Чотири недруковані романи В. Винниченка — 2371.
Чотири роки української еміґрації — 1456.
14 листопада 1918 р. - день зради — 2025.
Чудний епізод — 40, 43, 112, 199, 200, 265, 283, 332, 588, 620, 622, 857, 866, 871, 1171.
Чужі люди — 349, 384, 385, 399, 400, 771, 774, 791, 806, 866.
Чужі посли при Генеральнім Секретаріяті України — 1149.
Чутка про виїзд на Україну В. К. Винниченка — 1364.

Шабльони та інше — 811.
"Шатость малоросійська" — 1538.
Шашелі точать — 1941, 1962.
Шевченко - символ національного відродження України — 2283.
Широким кроком — 217, 220.
Шістдесят днів української політики — 2398.
60-річчя самовизначення України — 3392.
60 років тому... — 3203, 3293.
Шкідлива сектантська книга — 1889.
Шкільна кампанія — 960.
Школа журналістики — 1340.
Шляхами на сцену — 2205.
Шляхами української еміґрантської думки — 3323.
Шлях визволення — 1468.
Шлях до народного відродження — 1499.
Шляхи розбудови — 3166.
Шляхом політичного банкрутства — 2347.
6-та сесія Центральної Ради — 1150.

Щаблі життя — 318, 346, 361, 381, 396, 406, 707, 748–751, 753, 755–758, 765, 767, 769, 773–775, 778, 779, 791, 863, 929, 1172, 1185, 1615, 2071, 2189, 2503, 2831, 2835, 2837, 2855, 2877, 3099, 3312, 3477.
Щастя: листи до юнака — 3477.
Щастя і конкордизм — 541, 3173, 3222.
Ще два слова про Винниченка — 2335.
Ще декілька фактів про В. Винниченка — 2008.
Ще диспут про "Соняшну машину" — 1609.
Ще один відгук на доповідь Ф. Мелешка про В. Винниченка — 2039.
Ще одна добра партія — 1848.
Ще одна пригадка про В. Винниченка — 2338.
Ще про Винниченка... — 1367, 1895, 2575.

Ще про виступ Володимира Винниченка у Празі — 1786.
Ще "про забутого письменника" — 2340.
Ще про інтерв'ю з В. Винниченком — 1151.
Ще про М. Ґорького — 1635.
Ще про національно-мовну політику більшовиків — 2098.
Ще про питання арешту Винниченка в Москві — 2165.
Ще про "пішкиходительства" — 1415.
Ще про політику наших соціялістів — 2295.
Ще про "розмови" Винниченка — 1152.
Ще про Український Національний Конґрес... — 1733.
Ще про "члена верховної влади" — 502.
Ще про "Чорну Пантеру" — 2555.
Ще про "Чорну Пантеру" і В. Винниченка — 2587.
Ще раз про Винниченка — 2597.
Ще раз: трагедія генія... — 3313.
Щоб було ясно і зрозуміло — 2068.
Щоб раз було ясно — 2031.
Щоденник — 577, 2133, 2239, 2276, 2284, 2285, 2308, 2311, 2316, 2328, 2346, 2439, 2453, 2471, 2482, 2484, 2493, 2494, 2505, 2521, 2528, 2560, 2564, 2591, 2598, 2604, 2608, 2618, 2621, 2624, 2641, 2734, 3224, 3236.
Щоденник видавця щоденника — 1675.
"Щоденник" Винниченка, а "Спомини" Гірняка — 2604.
Щоденник Володимира Винниченка — 2591, 2608, 2734, 3176, 3262, 3457.
Щоденник, 1907-17 — 1675.
Що і як обстоює І. Дзюба — 2326.
Що писав І. Франко про В. Винниченка... — 2275.
Щось більше за нас — 36, 39, 111, 140, 197, 198, 213, 269, 282, 332, 339, 608, 620, 780, 790, 794, 2487, 2636, 2751, 3463.
Що таке тепер українська соціял-демократія? — 503.
Що читає молодь і чим цікавиться? — 1610.
Що чувати з Всеукраїнським Національним Конґресом? — 1756.
Що я чув про Винниченка? — 1884.

Ювілей без ювілята — 2112.
Ювілей В. Винниченка — 1924.
Ювілейний збірник... — 1541.
Ювілейний календар "Свободи" на 1958 р. — 3389.
Ювілей української державности... — 3393.
Юрій Дивнич-Лавріненко — 3232.
Юрій Тищенко — 2539.
Ю. Смолич грає в підкидного — 3448.
Ю. Смолич про М. Хвильового і В. Винниченка — 2366.

Яка думка В. Винниченка про українську політику? — 3459.
Яка краса: відродження країни — 2500, 2510, 2511, 3464.
Як Ви нас обманули... — 1723, 2816.
Як дбає українська громада про свій театр у Львові? — 1269.
Як добиралися до України Ленін і Раковський — 1500.
Як злітались орли... — 2240.
Як і що обстоює Богдан Стенчук? — 2412.
Як ми інформуємо Захід... — 2131.
Як ми інформуємо світ... — 2479.
Як ми їхали до Америки — 2200.
Як ми критикуємо? — 719, 2416, 2421.

Як ми складали перший кабінет для Скоропадського — 1492.
Якої орієнтації триматися? — 560.
Як офіцерська вдова сама себе висікла — 2014.
Якою ж буде доля рукописної спадщини В. Винниченка? — 2282.
Як проголошено 4-ий Універсал — 2237, 3383.
Як "сиротіють" сучасні українські письменники на чужині — 2411.
Як Центральна Рада заключувала Берестейський мир — 1535.
Як цікавилися долею Вол. Винниченка на Україні — 1949.
Як Юрій Смолич реабілітує... — 3315.
Я не згідний з Винниченком — 2430.
Ясир — 3364.

І Н Ш О М О В Н І

Англійські

Allied policy and French intervention in the Ukraine — 2716.
Allies and the Ukraine — 2646.
American diplomat writes about the Ukrainian national revolution — 3464.
Anarchism of Nestor Makhno — 2710.
Archival and manuscript collection of the Shevchenko Society — 3462.
Arms of valor — 3489.

Birth and death of the modern Ukrainian theater — 2664.
Bolshevik revolution — 2656.
Bolsheviks and the Ukrainian front — 2667.
Bolsheviks in the Ukraine — 2324, 2674.
Borot'bism — 2125, 2665.
Byzantium endures — 2731.

Captive nations — 3491.
Civil war in South Russia — 3328.
Communism and social democracy — 3466.
Communism and the dilemmas of national liberation — 2735.
Communist take-over of the Ukraine — 2713.
Cultural life — 2655.

Directory of the Ukrainian National Republic — 2714.
Disinherited dramatist — 3488.

Encyclopedia of world literature... — 3215, 3329.
Enthusiast of the Ukrainian revival — 3474.
Ethnocide of Ukrainians in the U.S.S.R. — 3471.
Existentialism in modern Ukrainian drama — 2704.

Formation of the Soviet Union — 2678.
Formation of the Ukrainian Republic — 2680.
Fourth Universal... — 2721.
France lends to Ukraine — 2647.
From a political diary — 2654.

Germany's drive to the East... — 2697.
Grapes of wrath — 2314.

Great anniversary — 2725.
Great Soviet encyclopedia — 2705.
Great Ukrainian jacquerie — 2712.

Hamlet — 2345.
Harvest of sorrow — 3467.
History of socialist thought — 3466.
History of the Russian revolution — 2685.
History of the Ukraine — 2707, 2708.
History of the Ukrainian literature — 2706, 3334.
History's carnival — 2727.
How to save your marriage... — 3485.
Hrushevsky and Vinnichenko — 2652.
Hryhorij Kostiuk: a bibliography — 3472.
Hryhorij Kostiuk. Volodymyr Vynnyčenko ta ioho doba — 2733, 3486.
Hunger — 587.

In guest of freedom — 3470.
Internationalism or russification? — 2687.
Introduction to the study of the Ukrainian language and culture — 3330.
Introduction to Ukrainian history — 3465.

Jewish national autonomy in Ukraine — 2688.
John Steinbeck — 2269.

Khrestomatiia z ukrains'koi literatury... — 3463.
Khrushchev remembers — 2692.
Kiev Soviet defeats bolsheviki — 2645.

Land of promise — 3485.
Letters from the Gulag — 3469.
Literary politics in the Soviet Ukraine — 2666.

Man-made famine of 1933 in Soviet Ukraine — 3479.
McGraw-Hill encyclopedia of Russia... — 2672.
Modern Russian literature — 2663.
Modern Slavic literatures — 2711.
Modern Ukrainian short stories — 588.
Moments — 586.
Mykola Mikhnovskyi... — 2681.

Nationality problem of the Soviet Union — 3492.
New catholic encyclopedia — 2683.
New Ukrainian cabinet — 2649.
Notebooks of snub-nose Mephistopheles — 3354.
Note on Emma Gramatica and Volodymyr Vynnyčenko — 3468.

On the current situation in the Ukraine — 2694.

Papers relating to the foreign relations of the United States — 2650.
Pastures of heaven — 2269, 2314.
Pogromchik — 2709.
Political parties in the Ukraine — 2715.
Post-war Ukrainian literature in exile — 2668.

Predictions and prognoses in Vynnyčenkos "Sonjašna mašyna" — 3493.
Prophet — 3494.

Reason and the irrational... — 3354.
Remembering Emma Gramatica and Volodymyr Vynnychenko — 2718.
Revolution and reality — 3496.
Russia — 2691.
Russia and the Soviet Union — 2690.
Russia shuts off diplomat's credit — 2648.
Russian Provisional Government — 2670.
Russian revolution — 2651.
Russian theater... — 2671.

Scholar wins $1.000 Cenko prize — 3331.
Secretariat of Internationality Affairs — 3482.
Shchodennyk... — 3480.
Social change and national consciousness in twentieth-century Ukraine — 3475.
Solomon I. Goldelman — 3327.
Sovietization of Ukraine — 2728.
Soviet politics and the Ukraine — 2673.
Soviet theaters — 2664.
Soviet Ukraine under Nazi occupation — 3476.
Speech by V. Vinnichenko... — 680.
Story of the Ukraine — 3481.
Strange episode — 588.
Struggle for Ukrainian independence — 2686.
Studies in Ukrainian literature — 3468, 3472-3474, 3477, 3483-3488, 3493.
Study of bolshevism — 3478.
Suitors and suppliants — 3464.
Survey of Ukrainian history — 2707.
Symon Petlura; national hero of Ukraine — 2679.

Telegram to F. Y. Kon — 2693.
Their land — 587, 2676.
To the Ukrainian group to promote implementation of the Helsinki accords — 2730.
Trends in modern Ukrainian dramaturgy — 2695.
Turn to the right — 2729.
Twentieth-century Russia — 2700.
Twentieth-century Ukraine — 2657.

Ukraine; a concise encyclopedia — 2675.
Ukraine; a history — 2652, 2691.
Ukraine and its people — 2655.
Ukraine and policy of the Entente — 2720.
Ukraine and Russia — 2684.
Ukraine and the European turmoil — 2703.
Ukraine; a submerged nation — 2653.
Ukraine during World War II — 3476.
Ukraine, 1917-1921 — 2712-2716, 2719, 2721-2723.
Ukraine under hetman Pavlo Skoropadskyj — 2719.
Ukraine under the Soviets — 2662.
Ukrainian communism and Soviet Russian policy toward the Ukraine — 2661.
Ukrainian literature — 3329.
Ukrainian literature through the ages — 3332.

Ukrainian national aspirations... — 2722.
Ukrainian national communism — 2669.
Ukrainian Republic in the great East-European revolution — 2698.
Ukrainian revolution fifty years ago — 2682.
Ukrainian revolution in retrospect — 2689.
Ukrainian revolution, 1917-1920 — 2699.
Ukrainian short stories — 2677.
Ukrainian statesman is lauded — 2660.
Unattainable — 3485.
Utopia, eutoria or tutopia? — 3483.

Vinnichenko, Vladimir Kirilovich — 2672, 2701, 2705.
Volodimir Vinnichenko — 2658.
Volodimir Vinnitchenko — 3334.
Volodymyr Vynnyčenko and William S. Maugham — 3485.
Volodymyr Vynnychenko — 2659, 2676.
Volodymyr Vynnychenko and his mission to Moscow and Kharkiv — 2724.
Volodymyr Vynnychenko and the bolsheviks — 3490.
Volodymyr Vynnychenko. Shchodennyk — 2732, 3484.
Volodymyr Vynnychenko. "Slovo za toboju, Staline"! — 2702.
Volodymyr Vynnychenko's ideas in the light of his political writings — 3487.
Vynnyčenko's moral laboratory — 3473.
Vynnyčenko's philosophy of happiness — 3477.
Vynnychenko, Volodymyr — 2675, 2683, 2711.

Was Ukraine recognized by the Allies in 1918? — 2726.
Western Ukraine at the turning point... — 3333.
What Bohdan Stenchuk defends... — 2717.
White armies of Russia — 2696.
Whose child is this? — 3495.
Who was who in the USSR — 2701.
World literature in revue. Ukrainian — 2734.

Білоруські

Ахвяры бальшавізма — 2741.

В. Винниченко — 2738.
В. Винниченко. Соняшна машина — 2740.

Голы зьвер — 2741.

З культурнага жыцьцья у СССР — 2736.

Творы — 2738.

Хроніка украінскага культурнага жыцьцья — 2737, 2739.

Болгарські

Украинската литература — 2742.

Голляндські

Moderne encyclopedie der woreldliteratuur — 2743.

Vynnyčenko Volodymyr — 2743.

Еспанські
Historia de Ukrania — 3497.

Жидівські
.דער באָבעס מאַטאָנע [Бабусин подарунок] — 591.

.מחתלת־האמונה [Глум із віри] — 2744.

.קסאַווים פונעם קירפּאַטע מעפיסטאָפל [Записки Кирпатого Мефістофеля] — 592.

.פעדקע כאַלעמיטניק [Федько-халамидник] — 589.

...עהרליך צו זוך אליין... [Чесність з собою] — 590.

Італійські

Menzogne — 593, 2718, 2745, 2746.

Teatro Mariani. Compagnia Emma Gramatica. "Menzogne" di Vinnicenko — 2747.

Vinnicenko Volodimir. Enciclopedia Italiana — 2748.

Латвійські

Stāhsti — 594.

Ŭajatee — 595.

Литовські

Vynnyčenko Volodymyr. Lietuvių enciklopedija — 2749.

Німецькі

Ausgewählte Erzählungen — 599.
Autonomie und die Grenzen der Ukraine — 2753.

Berliner Theater — 2774.
Berlin im Juli — 2784.
Blinde Kraft — 599.
Boulevardstück eines Ukrainers — 2790.
Brunnen für Durstige — 600, 2415, 2616, 2617, 2810, 3382.

Česnist' z soboju — 2811.

Drama Winnitschenkos — 2791.

Ehrlich zu sich selbst — 2811.

Erklärung — 3335.

Fedko der Lump — 599.

Gegen den Strom — 2642, 2813.
Geistiges Leben — 2805.
Geschichte der Ukraine... — 2806.
Geschichte der Ukrainischen Kultur — 2808.
Gesindel — 2812.

Handbuch der Ukraine — 2655, 2805.
Handbuch des Weltkommunismus — 3498.
Holota — 2812.
Hunger — 599.

In der Tribüne — 2782.

Kindlers Literatur Lexikon — 2811, 2812.
Kleine Runzel — 599.
Kleine Slavische Biographie — 2809.
Kleinrussische Europäer — 599.
Kurzgefasste Geschichte der Ukraine — 2801.
Kus und Grizun — 599.

Lüge — 597, 2764-2766, 2775, 2780, 2781, 2787, 2789, 2795, 2797, 2798.

Meyers Lexikon — 2802.
Münchener Theater — 2778.
Münchner Brief — 2794.

Neue Herder — 3499.
Neue Krisis in der Ukraine — 2758.
Neue Strömungen in der ukrainischen Literatur — 2750.

Pantherweib — 2767.
Psychologeles in der Tribüne — 2786.

Revolution in Gefahr — 681, 2763.
Russland und die Ukraine — 2755, 2759.

Schwarze Pantherin — 2767.
Sina — 596, 599.
Slavische Rundschau. Ukraine. Volodymyr Vynnyčenko — 2800.
Soldaten — 599.
Streng geheim — 600, 2616, 2617, 2810, 3382.
Sturz des Hetmans — 2761.
Südrussischer Putsch — 2754.

Talisman — 599.
Theater- und Kunstnachrichten — 2769.
Theaterunternehmer Garkun-Sadunajskij — 599.
Tribüne und Striefe — 2796.
Tribüne. Wynnytschenko: "Der weisse Bär und die schwarze Pantherkatze" — 2772.

Ukraine — 2752.
Ukraine, Land der Zukunft — 2804.
Ukraine. Volodymyr Vynnyčenko — 2800.
Ukrainische Behörden — 2756.
Ukrainische Literatur der Gegenwart — 2807.
Ukrainische nationale Revolution im Drama Vynnyčenkos — 2813.
Ukrainisches Theater. Wynnytschenko: "Der weisse Bär und die schwarze Pantherkatze" — 2779.
Unsere erfolgreichsten Dramatiker — 2799.
Uraufführung eines Ukrainers... — 2770.
Über das ukrainische Theater — 2768.

Volksbühne. Die Lüge — 2795.
Vynnyčenko, Volodymyr — 2809.

Weber — 2813.
"Weisse Bär und die schwarze Pantherkatze" — 598, 2773, 2776, 2777, 2779, 2783, 2785, 2786, 2788, 2792, 2793, 3097.
Wer ist der Feind? — 599.
Westukraine im Kampfe mit Polen und dem Bolschewismus... — 2803.
Wiedererwachte Ukraine — 2752.
Wolodymyr Wynnytschenko — 2751, 2762.
Wolodymyr Wynnytschenko: Die Lüge — 2764, 2781, 2797.
Wolodymyr Wynnytschenko: "Der weisse Bär und die schwarze Pantherkatze" — 2792.
Wynnytschenko in der "Tribüne". Der weisse Bär und die schwarze Pantherkatze — 2777.
Wynnytschenkos "Pantherkatze" — 2771.
Wynnytschenko, Wolodimir — 2802.
Wynnytschenko, Wolodymyr — 3499.

Zentralrada — 2760.
Zur Umwälzung in der Ukraine — 2757.

Норвезькі

Vildanden — 2379.

Польські

Chwilka — 601.

Fed'ko-łobuz — 601.

Golizna — 601.

Historia Ukrainy — 2821.

Kłamstwo — 601.
Kupno — 601.
Kuź i Hrycuń — 601.

List otwarty do Winniczenki — 2816.
List ukraiński — 882.
Literatura ukraińska — 2273.

Młoda Ukraina — 761, 779.
Młoda Ukraina na schyłku rewolucyi — 827, 2814.

O literaturze ukraińskiej — 3337.
Opowiadania — 601.

Polska autonomia narodowa na Ukrainie — 2820.

Ukraina w dobie nowoczesnej — 2818.
Ukraiński Maurras — 2368.

W. Wynnyczenko - komunistą — 2817.
Wyprawa kijowska — 2819.

Zarys dziejów literatur i języków literackich słowiańskich — 1631, 2815.
Zarys literatury ukraińskiej — 3336.
Z piśmiennictwa rosyjskiego i ukraińskiego — 3337.

Португальські

Fome — 602.

Російські

Александринский театр. "Ложь" Винниченки — 2862, 2877.
Антракты — 2863.
Антрепренер Гаркун-Задунайский — 630, 640.
Ась и що — 904, 914.

Базар — 634, 650.
Безчинства в Киеве — 2881.
"Беллетрист" В. Винниченко — 828, 2829.
Беллетристические воды — 2835.
Беседа Винниченко с сотрудником французской газеты — 2882.
Беседа с Винниченко — 3007.
Біля машини — 2854.
Боевой восемнадцатый год — 3084.
Божки — 642, 643, 646, 647.
Большая советская энциклопедия — 2486, 3065, 3077, 3080, 3083, 3086, 3092.
Борьба — 609, 667, 3060.
Борьба рады с большевиками — 2883.
Босяк — 639.
"Бюллетени литературы и жизни" — 868.

В Александринском театре — 2865.
В. Винниченко. Божки — 2876.
В. Винниченко. Босяк — 3053.
В. Винниченко. Закон — 3028.
В. Винниченко. "Записки Курносого Мефистофеля" — 3034.
В. Винниченко. "Купля" и другие рассказы — 786, 796, 856.
В. Винниченко. На весах жизни — 879, 888.
В. Винниченко. О морали господствующих и морали угнетенных — 896.
В. Винниченко. Радость — 3048.
В. Винниченко, Солнечная машина — 3052.

В. Винниченко. Твори — 2858.
"Вехи" г-на Винниченко — 3046.
Винниченко... — 2826, 2840, 2857, 3059.
Винниченко — агент иностранных держав — 1502.
Винниченко, В. Дрібниця — 3050.
Винниченко, Владимир Кириллович — 3065, 3067, 3077, 3086, 3087, 3092, 3099.
Винниченко в Москве — 3008.
Винниченко вышел в отставку — 2998.
Винниченко и Арцибашев — 2871.
Винниченко - Каледин — 2884.
Винниченко о большевиках — 2999.
Винниченко об Украине — 3009.
Винниченко президент республики — 3010.
Винниченко снова сменил вехи — 3047.
Винниченко - Шейдеман — 2997.
В. К. Винниченко: Талисман — 1442.
В Киеве — 2978.
Владимир Винниченко — 834.
Владимир Винниченко ищет счастья — 3072.
В малой раде — 2885.
Вместо предисловия — 656, 698.
В овраге — 2848.
Воззвание уряда Украинской громады — 2979.
Воссоединение Украины — 3063.
Война и революция на Украине — 3037.
Воспоминания — 3064.
Воспоминания о Февральской революции — 3088.
Воспоминания 1914-1919 г. — 3022.
Воспрещение Винниченко ехать в Петроград — 2886.
Всем, всем, всем — 2985.
Всеобщий или сепаратный мир? — 2974.
Всеукраинский съезд — 2887.
Всеукраинский съезд советов — 3051.
В. С. Миролюбову — 3082.
В Центральной Раде — 2888.
В чем наша сила? — 686, 955, 958.
Вызов в Петроград — 2889.

Генеральный секретариат — 2890.
Генеральный секретариат остается — 2891.
Генеральный Секретариат Рады... — 2895.
Герои тьмы — 850.
Глумление — 620.
Год борьбы — 3039.
Голод — 604, 610.
Голос украинца — 3011.
Голытьба — 620.

Далекое и близкое — 3063.
Два года революции на Украине — 3018.
Два эпизода — 630, 640.
Декларация к.-д. ... — 2892.
Декларация украинского генерального секретариата — 2893, 2894.
Дела идут — 2992.

Директория или Советы — 3000.
Директория и французская оккупация — 3345.
Директория украинская — 3080.
Дни распада — 851.
Доклад Винниченко — 2896.
Доклад т. Жданова... — 3074.
Донесение В. К. Винниченко... — 691, 699.

Елена Полевицкая — 3097.

Заветы отцов — 637, 2847, 2848, 2852, 2853.
Заключительное слово... — 2990.
Закон — 654.
Записка об украинском движении... — 1519.
Записка по прямому проводу... — 3075.
Записки Курносого Мефистофеля — 649, 655, 665, 1603.
Записная книжка — 606, 630, 640.
Заседание "малой рады" — 2898.
Защита Украины — 2899.
"Защитники украинской свободы" — 2900.
Земельный вопрос в Украине — 2901.
Землевладельцы и промышленники —2902.
"Земля" — 2861.
Зина — 607, 613, 633, 645.

Из беседы с Винниченко — 3001.
Избранные работы в двух томах — 3504.
Извещение Генерального Секретариата... — 692, 700.
Из истории взаимоотношений Центральной Рады с Временным Правительством — 3055.
Из истории революционной борьбы на Украине — 3032.
Из истории Соввласти на Украине — 3038.
Из истории украинской революции — 701.
Из истории Центральной Украинской Рады — 3030.
Из киевских воспоминаний — 3029.
Из новейшей украинской литературы — 793.
Ильич и Украина — 1500, 3043.
Инессе Арманд — 3076.
Иностранная литература — 2823.
Интернационализм или русификация? — 3093.
Истинно-украинец — 620.
История Акимова здания — 633, 645, 664.
История Великого Октября — 3095.
История второй русской революции — 3026.
История коммунистической партии (б-ов) Украины — 3036.
История русской революции — 3068.
История с Костей — 634, 650, 658.
История украинской литературы — 3501.
История украинской литературы — 3506.
История Украинской ССР — 3502.
Итоги и ближайшие задачи... — 3069.
И. Ф. Арманд — 3076.

Киевский переворот — 3002.
Киевский совет рабочих депутатов — 3058.

К истории конфликта... — 3044.
К нашей молодежи — 2928.
Книга мелкого буржуа — 3057.
Комиссар Киева — 2903.
Контрасты — 630, 640.
Конференция украинской с.-д. партии — 2904.
Конфликт между Оберучевым и Радой — 2905.
Коцюбинский и Винниченко — 2837.
Красота и сила — 633, 645.
Краткая литературная энциклопедия — 2179, 3086.
Кризис генерального секретариата — 2906.
Крушение антисоветского подполья в СССР — 3094.
К своим — 632, 921.
Кто к чему приставлен — 2848.
Кузь и Грыцунь — 617, 630, 640, 659.
К украинскому вопросу — 2907.
Купля — 612, 613, 620, 664.

Литература Украины — 3070.
Литературная летопись — 2836, 2844, 2845, 2850, 2869–2873, 2908.
Литературная энциклопедия — 3059.
Литературное обозрение — 2834.
Литературные отклики — 2843.
Ложный вывод из правильной предпосылки — 2971.
Ложь... — 644, 652, 653, 2862–2868, 2874, 2878, 2880.
"Лупайте сю скалу!" — 687.
Луч солнца — 634, 650.
Любовь и брак в современной литературе — 2831.

Малая рада — 2909.
Маленькая черточка — 634, 650.
Манифестации — 2910.
Мелочь — 630, 640, 3060.
Мнимый господин — 633, 645.
Молодое в украинской литературе — 781.
Молох — 2831.
Момент — 603, 613, 614, 618–620.
Мохноногое — 1070, 2872.

На весах жизни — 628, 635, 651, 879, 886, 892, 898, 912, 2834, 2836, 2839, 2842.
Накануне всеукраинского съезда — 2911.
На карнавале истории — 3096.
На рабочем пункте — 634, 650.
"Народные республиканцы" Украины — 2980.
На рубеже — 2842.
Настроение на Украине — 2912.
На Украине — 2913, 3003.
Национальное движение на Украине — 3062.
Национальный вопрос в СССР — 3503.
Невольник красоты — 620.
Неизвращенная история Украины-Руси — 3085.
Непотухший огонь — 688.
Несколько слов о нашей молодежи — 689.
Нечто большее нас — 620.

Новая пьеса В. Винниченко... — 2827.
Новая Скоропадия — 2976.
Новости украинской литературы — 835.
Новый генеральный секретариат — 2914.
Новый конфликт — 2915.
Новый украинский секретариат — 2916.
Новый энциклопедический словарь — 2826.
Новыя книги — 2839.
Новыя объяснения Винниченко — 2917.

Обзор украинских журналов. "Дзвін" — 2841.
Обманутые кредиторы — 2925.
Обращение III Интернационала... — 3042.
Обручение — 641, 664.
Объедынённое заседание — 2918.
Объявление войны Украинской Республикой Советской России — 3004.
Объяснение Винниченко — 2919, 2920.
Объяснения В. К. Винниченко — 2921.
Ожидание — 629, 634, 650, 660, 901.
О королях украинских и об "украинском море" — 1965, 3078.
Октябрьская революция — 3033.
Олаф Стефенсон — 641.
О морали господствующих и морали угнетенных — 682.
О новом сборнике рассказов В. Винниченка — 2855.
Опровержение Винниченко — 2922.
Опровержение Грушевского — 2923.
Опровержение миссий — 2924.
Опять Петлюра — 2981.
Освобождающаяся Украина — 2983.
Ответ Василенко — 2926.
Ответ Генерального Секретариата на ультиматум Совета Нар. Комиссаров — 693, 694.
Отделение Украины — 2927.
Отклики молодежи — 2928.
Откровения г. Винниченко — 2929.
Открытое письмо — 3503.
Открытое письмо А. Солженицыну — 3098.
Открытое письмо г. Петлюре — 3100.
Открытое письмо к русским писателям — 683, 684, 702.
Отношение к инструкции Временного правительства — 2930.
Отставка Винниченко — 2931.
От "Черной пантеры" к "Диктатуре" — 3507.
Отчет Винниченко — 2932.
Отъезд Винниченко из сов. России — 3013.
Очерки истории гражданской войны... — 3089.
Очерки русской смуты — 3024.
Очерк истории Коммунистической партии (большевиков) Украины — 3061.

Перевод произведений В. Винниченко на итальянский язык — 2859.
Переворот на Украине — 2984.
Переговоры о соглашении — 2933.
Переговоры с временным правительством — 2934.
Переговоры с представителями рады — 2935.
Переезд украинского советского правительства в Киев — 3014.

Переоценка ценностей — 861, 2825.
Петлюра и погромы — 3045.
Письмо к К. П. Василенко — 695.
Победа советской власти на Украине — 3341.
Победитель — 641, 661.
Поворотное время — 2824.
Подавление сепаратизма — 2936.
Политика советской власти по национальным делам... — 3012.
Политическая прогулка — 2937.
Политический жаргон г. Винниченко — 2938.
Полное собрание сочинений — 3091.
По поводу интервью — 2939.
Постановление всеукраинского съезда советов — 3016.
Постановление Совета Народных Комиссаров... — 3012.
По старым дорогам — 2847.
Поэт контрастов — 832.
Правительство и украинские сепаратисты — 2940.
Предисловие — 3052, 3214.
Председатель Совета народных комиссаров о ликвидации контрреволюционной Рады — 2985.
Представители Украины в Петрограде — 2941.
Прибытие Директории в Киев — 2986.
Пригвожденные — 652, 653.
Приезд украинских делегатов в Ригу — 3017.
Признание союзниками правительства Винниченки — 2987.
Признание союзниками правительства Петлюры и Винниченки — 2988.
Провозглашение украинской республики — 2942.
Программа украинского кабинета — 2943.
Проделки Винниченки — 3040.
Проект украинской рады — 2944.
Происхождение украинского сепаратизма — 3090.
Прокламации — 611, 797.
Протест против универсала — 2945.
Прошлое украинского театра — 3189, 3344.
Птеродактили — 690.

Раб красоты — 605, 615.
Работа Винниченки — 3019.
Радиограмма о ликвидации контрреволюционной Рады... — 3071.
Радиотелеграмма — 2989.
Радость — 641, 662, 664.
"Развенчанные герои"... — 1397, 3027.
Разгром националистической контрреволюции на Украине — 3081.
Рассказы — 620, 630, 633, 634, 640, 641, 645, 650, 3259.
Рассказы В. Винниченка — 897.
Революционное движение на Украине — 2982.
Революция и контрреволюция на Украине — 3015.
Революция и национальный вопрос — 699, 700, 703, 704, 2892, 2925, 3062, 3066.
Революция на Украине... — 701, 3006.
Резолюция всеукраинского съезда — 2946.
Результаты конкурса... — 2822.
Речь В. Винниченко на 2 Всеукраинском войсковом съезде — 696, 703.
Речь тов. Сталина — 2990.
Решение украинской рады — 2947.

Роман с сальварсаном — 2852.
Российского леса щепки — 2849.
Россия и Украина — 2948.
Ростов и Киев — 2949.
Руководители и руководимые — 2950.
Русско-украинския отношения — 3005.

Самостийная Украйна — 2991.
Сегодня украинской пролетарской литературы — 3041.
Секретариат и правительство — 2951, 2952.
Слишком — 914, 2845.
Собирание Руси — 2975.
События 3 и 4 июля — 2953.
Собрание сочинений... — 620, 630, 633-635, 640-643, 645-647, 650-653, 3082.
Советская власть на Украйне — 2954.
Советская историческая энциклопедия — 3087.
Советская украинская литература — 3083.
Советский энциклопедический словарь — 3067.
Современность и литература — 3505.
Соглашение между Раковским и Винниченком — 3021.
Солнечная машина — 666.
Сочинения... — 2990, 2992, 2993, 3073, 3075, 3076.
Союзный десант на Украине — 3338.
"Старая" и "новая" мораль — 2853.
Старое и молодое в современной малорусской литературе — 722.
Статьи и речи об Украине — 2895, 2993, 3071.
Странная история — 621, 848.
Странный эпизод — 622, 847 (див. також Странное происшествие).
Странное происшествие — 620 (див. також Странный эпизод).
Студент — 623, 624.
Съезд армий Юго-Западного фронта и Украинская Рада — 2994.

Таинственность — 625, 631, 633, 645, 894.
Таинственный случай — 630, 640.
Тайна — 634, 650.
Талисман — 634, 636, 650, 656, 668, 698, 3060.
Твори — 3049.
Т. Г. Шевченко — 685.
Театр — 3508.
Театр и музыка — 2878.
Театр Незлобина... — 2879, 2880.
Телеграмма Ф. Я. Кону — 3091.
Тёмная сила — 616.
Терень — 641, 664.
Тип рабочаго в литературе — 2833.
1917 год на Киевщине — 3056.
Торжественное заседание рады — 2955.
Тот, кто получает пощечину — 2874.
То, что выше нас — 608.
Трагедия Украйны — 3035.
Три украинских голоса — 2956.
Троянский конь — 1108, 2972.

Угрозы украинских делегатов — 2957.

Украина — 2977, 3020, 3066.
Украина и политика Антанты — 3025.
Украина освобождается — 2995.
Украинская делегация — 2958.
Украинская жизнь и литература — 750.
Украинская интеллигенция и Советская власть — 3033.
Украинская литература... — 854, 2823, 2828, 2838, 2846, 2851.
Украинская литература в эмиграции — 3342.
Украинская революция — 2457.
Украинская труппа Марьяненка в Черкассах — 2959.
Украинские дела — 2960.
Украинские делегаты в Петрограде — 2961.
Украинские классики и современники — 3060.
Украинские социалисты и немецкая власть — 2996.
Украинские типы в русской беллетристике — 2897.
Украинский вопрос... — 2860, 3023.
Украинский генеральный секретариат — 2962.
Украинский национальный съезд — 2963.
Украинский театр — 2832.
Украинский узел — 2993.
Украинское движение... — 3346.
Украинское учредительное собрание — 2964.
Украинцы — 2965, 2973.
Ультиматум Украины — 2966.
Умер В. К. Винниченко — 3079.
У молотилки — 633, 645.
Универсал... — 2967, 2968.
У.С.-Д.Р.П. и союзная оккупация — 3343.

Федька-халамидник — 633, 645, 663, 669, 2856.
Французская интервенция на юге России — 3340.

Хвостатые — 634, 650.
Хохлы в русской литературе — 914.
Хочу! — 648, 2875.
Художественная литература... — 3054.

Ценою лжи — 2864.
Центральная рада — 2969.
Центральная Рада и Киевский Совет... — 3031.
Цепи — 641.
Циркуляр В. Винниченко... — 697, 704, 2970.

Черная книга — 3338, 3343, 3345.
Черная Пантера... — 652, 653, 2827, 2830.
Честность с самим собой — 804, 805.
Честность с собой — 626, 638, 657, 841.
Честь — 627.

Энциклопедический словарь — 3099.
Эпизоды в истории украинской революции — 3339.
Этюды о русских писателях — 2831.

Словацькі

Chvíla — 2378.

Slnečný lúč — 2378.

Zápisky Piknosého Mefista — 670.

Татарські

Eki Arqadas — 671.

Kostijanьŋ, başьna kelgenler — 672.

Французькі

L'activité du gouvernement ukrainien — 3101.
Adieu à Wolodimir Winnitschenko — 3145.
L'administration ukrainienne et la Russie — 3102.
Affaire Petlura — Schwarzbard — 2122.
L'Allemagne liquide la Russie — 3122.
L'Angleterre accrédite son ambassadeur en Ukraine — 3123.
Au souffle des vents, des vents furieux — 673, 674.

Chute de l'hetman ukrainien — 3125.
Comment je devins commissaire de la République française en Ukraine — 3141.
Comment on juge l'Ukraine — 3103.
Conférence des social-démocrates ukrainiens — 3104.
Conflit entre la Rada et les commissaires de Petrograd — 3126.
Congrès des organisations ukrainiennes de l'armée — 3105.
Congrès des paysans — 3106.
Congrès national de l'Ukraine — 3107.
Curée — 1923.

Dans le carnaval de l'histoire — 3147.
Défaite de la Rada — 3127.
Deuxième Congrès militaire ukrainien — 3108.

L'entrée à Kiev et à Odessa — 3128.

L'heure grave — 3119.

Interview de M. Vinnitchenko... — 3112.

Jardin de Gethsémani... — 2170.
Jules Verne — 2594.

Littérature ukrainienne — 3109, 3350.

Madame Bovary — 2794.
Mouvement ukrainien — 3110.

Note du traducteur — 3347.
Nouveau commandement — 675, 1878, 3144, 3347, 3349.

Nouveau Ministère ukrainien — 3111.

Palmarès de la distribution... — 3349.
Paris — 1923.
Le problème de l'Ukraine — 3348.
Palmarès de la distribution... — 3349.
Pourparlers de Brest-Litovsk — 3131.
Problème ukrainien depuis la Révolution — 3113.

Que se passe-t-il en Ukraine? — 3121.

Rada centrale et le Secrétariat général — 3133.
Révolution en danger! — 705.
La Russie accorde l'autonomie à l'Ukraine — 3114.

Situation en Ukraine — 3134.

Tâche du gouvernement ukrainien — 3115.

L'Ukraine — 3129, 3138.
L'Ukraine à Brest-Litovsk — 3135.
L'Ukraine contre Moscou — 3143.
L'Ukraine, l'Europe Orientale, et la Conférence de la Paix — 3137.
L'Ukraine germanophile — 3130.
L'Ukraine indépendante — 3136.
L'Ukraine, la Russie et les puissances de l'Entente — 3124.
L'Ukraine s'organise — 3116.

Ukrainiens à l'assemblée constituante — 3117.
Un écrivain ukrainien à Paris: Vladimir Vinnitchenko — 3139.
Une interview de M. Vinnitchenko — 3118.
Un pays à la mode: l'Ukraine — 3132.

Vie d'un peuple: l'Ukraine — 3142.
Vladimir Vinnitchenko — 3140, 3146.
Vladimir Vinnitchenko, le poète et l'homme d'état — 3120.

Хорватські

Ukrajinska književnost — 2469.

Zakon — 3148, 3149.

Чеські

Anarchisté — 678, 3227.

Černa Panthera a Bílý Medvěd — 677, 3152-3154, 3227.

Д. Антонович. Триста років українського театру — 3156.
Divadlo a hudba — 3155.
Drama Vynnyčenkovo — 3152.

Євген Чикаленко: Спогади — 3157.

Ideové směry v ukrajinské sovětské literatuře — 3159.

Krakatit — 1594, 2549.

Lež — 676, 3227, 3351.

Maxim Gorkij o ukrajinském "nářecí" — 3158.

Nový Ukrajinec — 3154.

Pěst — 3155.
Příruční slovnik naučný — 3161.

Student — 679.

Ukrajinská literatura po válce — 3160.
Ukrajinská literatura r. 1906 — 3150.
Ukrajinský odbor — 3151.

Volodymyr Vynnyčenko — 3351.
Vynnyčenko, Volodymyr — 3161.

ПОКАЗНИК ПЕРЕКЛАДАЧІВ

Романович, Н. — 57.

Соловей, Оксана — 3455.

Чапленко, Василь — 408, 409, 2452.

І Н Ш О М О В Н І

Англійські

Ferguson, Dolly — 2706.

Gorsline, Doreen — 2706.

Hirna, L. — 588.

Luckyj, George S. N. — 2665.

Oshchudlak Stavnycha, Christine — 3494.

Petyk, Ulana — 2706.

Sokoloff, V. P. — 2720.
Struk, Danylo — 588.
* * * — 587.

Жидівські

.י. קיפניס [Кіпніс, І.] — 589.

.מ. קאָנסטאַנטינאָפּאָלסקי [Константинопольський, М.] — 592.

.דינע ליבקיס [Лібкіс, Діне] — 591.

.צ. סאַריין [Сарін, Ц.] — 590.

Італійські

Роше — 2859.

Німецькі

Epp, Heinrich — 2801.

Horbatsch, Anna-Halja — 600, 2616, 2617, 2810, 3382.
Huzar-Pawluch, Olga — 596.

Specht, Gustav — 597, 598, 1402, 2768, 2776, 2789, 2798.

Польські

Orkan, Władysław — 761.

W. G. — 601.

Португальські

Selanski, Wira — 602, 2435.

Російські

Алтаев, А. — 663.
Анищенко, К. — 625, 813.
А. Яр-ич — 621, 848.

Винниченко, Володимир — 609, 617, 632, 639, 642, 643, 646-649, 659, 2850.
Винниченко, Розалія — 656, 698.

Гавриш, Ф. — 604, 616, 627, 762, 802, 844.

Дальницкий, К. — 622, 847.

Могилянец, М. — 614, 799.
Монгол, Арк. — 623, 624, 843.
М. С-кая — 608.
Мукалов, М — 618, 619, 846.

Пигулович, А. — 612, 613, 796, 798, 807.

Р. В. — 655, 666, 1464.

Федорченко, І. — 833.

Шаповал, М. — 607.

Словацькі

Slobodnik, Dušan — 2378.

Татарські

Besevli, I. — 671.

Ymerof, B. — 672.

Французькі

Davont, Suzanne — 675, 1878, 3144.

Pary, Juliette — 674.

Хорватські

Pregarac, Rade — 3148.

Чеські

Charvát, V. — 679, 3156, 3159.

Horbačevská, M. — 676, 3227.

Kral, Karel — 677, 3152, 3153, 3227.

Řehák, Jaroslav — 678, 3227.

Slaby, Rudolf — 1439.

ПОКАЗНИК ПЕРІОДИКІВ

Аванґард (Харків) — 3269, 3282.
Америка (Філядельфія) — 1275, 1817, 1893, 1933, 1969, 1996, 2003–2005, 2225, 2378, 2546, 2556, 2570, 2571, 3183.
Аннали (Нью-Йорк) — 3214.
Арка (Мюнхен) — 1849.

Батьківщина (Торонто) — 572, 2082, 2104, 2199, 2222, 2268, 2279, 2348, 2356, 2432, 3356, 3452.
Бібліологічні вісті (Київ) — 3301.
Більшовик України (Харків) — 1588.
Борітеся — поборете (Відень) — 1355, 1363, 1366, 1377, 1397, 1423, 1424, 3375.
Боротьба (Відень) — 478, 1249, 1250, 1260, 1267, 1272, 1280, 1291, 1312, 1319, 1334, 1340, 1348, 3318.
Боротьба (Женева) — 958, 960.
Бюлетень ОДУМ (Нью-Йорк) — 3217, 3223, 3308, 3309.
Бюлетень УВАН (Нью-Йорк) — 2101, 2110, 2128, 3292.
Бюлетень Українського визвольного руху (Мюнхен) — 1990, 3326.
Бюлетень Канадського Інституту Українських Студій (Едмонтон) — 3427.

Вартовий (Прага) — 3186.
Вежі (Мюнхен) — 1856.
Веселка (Каліш) — 1454.
Визволення (Відень) — 3219, 3276, 3323.
Визвольний шлях (Лондон) — 2254, 3234, 3237.
Відродження (Київ) — 1197.
Вільна думка (Сідней) — 2427, 3357.
Вільна спілка (Львів) — 1436.
Вільна Україна (Детройт, Трентон, Нью-Йорк) — 563, 566, 2100, 2112, 2114, 2226, 2234, 2236, 2237, 2246, 2248, 2251, 2258, 2262, 2263, 2292, 2329, 3300, 3314, 3315, 3355, 3383, 3410, 3433.
Вільна Україна (Львів) — 504, 1394, 1409.
Вільна Україна (С.-Петербург) — 15, 16, 341, 410.
Вільне слово (Зальцведель) — 3181, 3191, 3193–5, 3204, 3235, 3273, 3275, 3283, 3299, 3302.
Вільне слово (Торонто) — 2128, 2141, 2221, 2276, 2310, 2351, 2366, 2372, 2438.
Вільний світ (Вінніпеґ) — 2410.
Вісник (Львів, Реґенсбурґ) — 1693, 1699, 1701, 1716, 1717, 1724, 1725, 1735–1737, 1739–1742, 1749, 1750, 1753, 1759–1761, 1770, 1771, 1779, 1794, 1799, 1807, 1810, 1811, 1860.
Вісник (Нью-Йорк) — 2082, 2296, 2355, 2405, 3293, 3353, 3368, 3370, 3374–3378, 3398, 3402–3409, 3413, 3418, 3420, 3430, 3431, 3448.
Вісник політики, літератури й життя (Відень) — 451, 1156, 1161, 1166, 1167, 1169, 1173, 1176, 1182, 1190, 1195, 1198, 1202.

Вісник Союзу визволення України (Відень) — 421, 439, 453, 955, 956, 965, 966, 971, 977, 984, 989, 993, 995, 998, 1003–1006, 1009, 1010, 1012, 1013, 1019, 1020, 1028, 1036, 1045, 1046, 1049, 1069, 1070, 1074–1076, 1085, 1093, 1095, 1115, 1118, 1125, 1129, 1133, 1142, 1143, 1146, 1148.
Вісник Т-ва "Просвіта" у Катеринославі — 987, 3182.
Вісті (Брюссель) — 2360.
Вісті (Мюнхен) — 3246, 3304.
Вісті (Харків) — 1537, 1586, 1713, 1725.
Вісті з Української Центральної Ради (Київ) — 1008, 1014, 1022–1025, 1078, 1086, 1138, 1150.
Вітчизна (Київ) — 2319, 3207.
Воля (Відень) — 1209, 1220, 1249, 1251, 1260, 1266–1268, 1274, 1279, 1280, 1282, 1284–1287, 1291, 1298–1309, 1314, 1316, 1319, 1321–1324, 1327, 1334, 1337, 1339–1341, 1343, 1349, 1350, 1358–1361, 1364, 1368, 1374, 1385–1387, 1396, 1401–1404, 1406, 1407, 1411, 1413, 1414, 1416, 1418, 1421, 1427, 1429, 1434, 1435, 3200, 3279, 3372.
Воля України (Відень) — 1392.
Вперед (Детройт) — 1805, 1810.
Вперед (Львів) — 506, 885, 1344, 1434, 3219.
Вперед (Мюнхен) — 558, 561, 1874, 1924, 1934, 1937, 1951, 1960, 2007, 2063, 2066, 2074, 2113, 2137, 3270.
Вперед (Торонто) — 1797, 1808, 1813.

Гарт (Харків) — 1627, 1636, 3260.
Гасло (Чернівці) — 2158.
Голос сучасности (Ґрефенгайніхен) — 1512.
Гомін України (Торонто) — 2026, 2031, 2118, 2295, 2312, 2342, 2554.
Громада (Париж) — 1886.
Громадська думка (Львів) — 1295.
Громадський голос (Нью-Йорк) — 1920, 1948, 1956, 1979, 1980.

Державницька думка (Філядельфія) — 3163, 3218, 3249, 3264, 3322.
Дзвін (Київ) — 52, 54, 58, 60, 63, 357, 417, 418, 749, 909, 918, 921, 928, 931, 936, 944, 954, 2158, 2841, 3274, 3410.
Дзвони (Львів) — 1670.
Діло (Львів) — 520, 521, 526, 785, 786, 788, 820–822, 826, 827, 830, 839, 855, 864–866, 874, 877, 887, 906, 909, 917, 934, 1092, 1451, 1479, 1485, 1492, 1494, 1495, 1500, 1504, 1510, 1513, 1517, 1523, 1526, 1529, 1531, 1532, 1534, 1546, 1547, 1550, 1556, 1584, 1592, 1593, 1602, 1617, 1618, 1630, 1631, 1655, 1656, 1666, 1667, 1671–1673, 1675, 1678, 1690, 1695, 1707, 1709–1712, 1721, 1723, 1727, 1733, 1738, 1743, 1744, 1756, 1763, 1766, 1775, 1781, 1784, 1802, 1804, 2817.

Живе слово (Львів) — 1806.
Життя (Прага) — 3294.
Життя й революція (Київ) — 1527, 1568, 1578, 1597, 1622, 1632, 1641, 1642, 1653, 1654, 1684, 1686, 1694, 3199, 3244, 3278, 3317.
Жіночий світ (Торонто) — 1950, 2478.
Журнал українознавчих студій (Торонто) — 2526.

Заграва (Львів) — 1480, 3263, 3271.
За державність (Варшава) — 3326.
За марксо-ленінську критику (Харків) — 1681, 1685, 1708, 1732.
Записки Українського бібліографічного товариства (Одеса) — 1637.
За синім океаном (Нью-Йорк) — 2144.
Засів (Київ) — 47, 2010.

Засів (Харбін) — 440, 982, 1123.
Зозулька (Оттава) — 2359, 2370.
Зоря (Сан-Павльо) — 541, 1795, 1809, 3173, 3174, 3222, 3238.
Зоря (Дніпропетровське) — 3231.

Ілюстрована Україна (Львів) — 910.

Канадійський фармер (Вінніпеґ) — 2365.
Київ (Філядельфія) — 1923, 1929, 1935, 1961, 2058.
Книга (Харків) — 3257.
Книгар (Київ) — 1120, 1157, 1179, 1197, 1222.
Комсомолець України (Харків) — 1554.
Комуніст (Харків) — 1432, 1539, 1558, 1595, 1598, 1705.
Критика (Харків) — 1553, 1628, 1634, 1636, 1674, 1683, 3201, 3208, 3268, 3269, 3325.
Культробітник (Харків) — 1559, 3050, 3053.
Культура (Львів) — 1505, 1548, 1549.
Культура і побут (Харків) — 1586.

Лис Микита (Детройт) — 3203.
Листи до приятелів (Ньюарк) — 2168, 2233.
Літературна газета (Київ) — 1575, 1581, 1583, 1594, 1596, 1604, 1609, 1610, 1621, 1628, 1648.
Літературна Україна (Київ) — 2232, 2242, 2341, 2352, 2354, 2357, 3381, 3382, 3423, 3426.
Літературний архів (Харків) — 1639, 1644, 1649, 1664, 3312.
Літературний ярмарок (Харків) — 1732.
Літературно-науковий вісник (Львів, Київ) — 5, 23, 24, 27, 33, 35, 40, 45, 48, 55, 76, 342, 348-353, 356, 363, 720-723, 725, 728, 733, 735-737, 745, 746, 748, 750-752, 757, 758, 761, 767, 769-771, 778, 789-791, 810, 819, 824, 840, 860, 864, 866, 869, 870, 875, 876, 880, 905, 912, 918, 919, 922, 930, 932, 941, 949-951, 1170, 1171, 1175, 1448, 1449, 1457, 1470, 1471, 1475, 1498, 1514, 1522, 1538, 1561, 1565, 1570, 1573, 1576, 1577, 1585, 1615, 1624, 1640, 1646, 1650, 1652, 1682, 3226.
Літературно-науковий збірник (Ганновер) — 1828.
Літературно-науковий збірник (Нью-Йорк) — 2010.
Літопис політики, письменства і мистецтва (Берлін) — 519, 1472, 1483, 1484, 1488.
Літопис революції (Харків) — 1582, 1599, 1619, 1629, 1638, 1657, 1687, 1688.

Манджурський вісник (Харбін) — 1692, 1722.
Мета (Мюнхен) — 2583, 2605.
Молода Україна (Торонто) — 2182.
МУР (Мюнхен) — 1822, 1837.

Назустріч (Львів) — 1734, 1740.
На переломі (Відень) — 1256, 1257.
Народна воля (Скрентон) — 476, 482, 569, 1087, 1107, 1155, 1177, 1203, 1231, 1233, 1236, 1238, 1255, 1259, 1262-1264, 1269, 1294, 1318, 1333, 1345, 1560, 1718, 1766, 1848, 1953, 1963, 1964, 1966, 1981, 1985, 1995, 1997, 1998, 2003, 2005, 2011, 2013, 2014, 2020, 2026, 2028, 2030, 2031, 2039, 2052, 2087, 2089, 2109, 2128, 2165, 2171, 2185, 2267, 2395, 2558, 2593, 2618, 3183, 3367, 3393, 3415.
Народній учитель (Харків) — 1516.
Національна трибуна (Нью-Йорк) — 1903, 2627, 3436.
Нація в поході (Берлін) — 3162, 3164, 3165, 3266.
Наш вік (Торонто) — 1897, 1901, 1918, 1919, 1922, 1952.
Наш голос (Львів) — 41, 413, 415, 838, 849.

Наш голос (Трентон) — 2582.
Наш голос (Юніон) — 2597.
Наш клич (Буенос-Айрес) — 1969.
Наша батьківщина (Нью-Йорк) — 2201.
Наша боротьба [б. м.] — 1826.
Наша громада (Подєбради) — 1518.
Наша доба (Париж) — 1879.
Наша культура (Варшава) — 1777, 3227.
Наше життя (Авґсбурґ) — 1829.
Наше життя (Нью-Йорк) — 2561.
Наше слово (Лондон) — 3416, 3441, 3447.
Наші позиції [б. м.] — 1857.
Неділя (Ашафенбурґ) — 1869.
Неділя (Львів) — 3259.
Нова громада (Відень) — 1446, 1474, 1491, 1493, 3202, 3280, 3305.
Нова громада (Київ) — 14, 20, 21, 724.
Нова доба (Відень) — 454, 455, 459, 461, 463, 467, 469, 471–475, 477, 480, 483, 485–487, 492–494, 496–499, 501–503, 508, 510, 1248, 1251, 1252, 1271, 1273, 1278, 1283, 1286, 1293, 1295, 1296, 1301, 1310–1312, 1317, 1319, 1325, 1326, 1328, 1332, 1335, 1336, 1340, 1345–1347, 1351, 1352, 1357, 1358, 1362, 1363, 1375, 1377, 1379, 1383, 1387, 1393, 1395–1400, 1410, 1416, 1417, 1423, 1425, 1428, 1430, 1431, 3232, 3335, 3375.
Нова зоря (Львів) — 1571, 1589.
Нова книга (Харків) — 1509.
Нова культура (Львів) — 3245, 3306.
Нова рада (Київ) — 978, 986, 988, 1015, 1019, 1027, 1106, 1107, 1121, 1130, 1134, 1139, 1147, 1151, 1173, 1192, 3126, 3355.
Нова Україна (Прага) — 135, 372, 373, 513, 514, 516, 517, 518, 1438–1443, 1446, 1459, 1462, 1464–1466, 1468, 1490, 1491, 1494, 1501, 1502, 1507, 1525, 1528, 1536, 1685, 3179, 3190, 3245, 3256, 3263, 3267, 3280, 3323, 3362.
Нова Україна (Хабаровськ) — 1187.
Нове життя (Прага) — 1515.
Нове життя (Пряшів) — 2282.
Нове слово (Берлін) — 1325.
Новий час (Львів) — 527, 531, 1658, 1702, 1745, 1746, 1754, 1755, 1814.
Новий шлях (Саскатун, Вінніпеґ, Торонто) — 1729, 1748, 1767, 1778, 1845, 1948, 2018, 2059, 2061, 2128, 2132, 2140, 2307, 2309, 2595, 2628.
Новини з Академії (Нью-Йорк) — 2560, 3214.
Нові дні (Торонто) — 325, 408, 564, 565, 568, 571, 1541, 1917, 1970, 1987, 2012, 2063, 2080, 2090, 2097, 2098, 2130, 2131, 2139, 2175, 2193, 2194, 2196, 2202, 2247, 2290, 2346, 2379, 2380, 2408, 2414, 2420, 2421, 2431, 2434, 2436, 2437, 2443, 2451, 2452, 2457, 2458, 2473, 2479, 2481, 2494, 2507, 2512–2514, 2519, 2520, 2531, 2534, 2536, 2538, 2540, 2544, 2550, 2558, 2559, 2580, 2608, 2609, 2617, 2634, 2640, 2641, 2644, 3262.
Нові обрії (Гамбурґ) — 2363.
Нові шляхи (Львів) — 1633.
Нотатки з мистецтва (Філядельфія) — 3401.

Об'єднання (Відень) — 1477.
Обрії (Нью-Йорк) — 1954.
Овид (Буенос-Айрес, Чікаґо) — 2048, 2084, 2119.
Організаційні вісті Оборони України (Скрентон) — 535, 536, 540, 542, 543, 1768, 1772, 1782, 1786–1788, 1790, 1791, 1798, 1815, 1816.
Орлик (Берхтесґаден) — 1835.

Патріярхат (Нью-Йорк) — 3429.
Північне сяйво (Едмонтон) — 335, 2323, 2393, 3387, 3432, 3434, 3449.
Плуг (Харків) — 1566.
Політика (Львів) — 3180.
Пороги (Буенос-Айрес) — 1925.
Правда (Вінніпеґ) — 533, 534, 537, 1764, 1774, 3277.
Правда (Торонто) — 2343.
Праця (Львів) — 528, 1691, 1711, 2817.
Приятель народу (Львів) — 1769.
Пролетарська правда (Київ) — 1555, 1562, 1597, 1613, 1697.
Прометей (Нью-Йорк) — 2151, 2166, 2172.
Промінь (Москва) — 68, 77, 360, 431, 959, 967, 1051, 2908, 3405, 3455.

Рада (Київ) — 22, 25, 26, 29, 32, 36, 46, 49, 50, 53, 414, 416, 419, 420, 725-728, 730-732, 734-741, 744, 747-749, 753-756, 758-760, 762-764, 769-777, 780, 783, 784, 787, 792, 793, 795-802, 804, 805, 807, 810, 811, 813-818, 821, 823, 825, 829-837, 840-848, 850-854, 859-862, 867, 869-871, 885, 886, 889, 891, 892, 894, 901, 902, 904-908, 914, 915, 921, 923, 931-933, 935, 938, 942-944, 946, 948, 952, 953, 1675, 2260, 3177, 3178.
Радянська Україна (Київ) — 2525.
Радянське літературознавство (Київ) — 2364.
Ранок (Гайденав) — 1883.
Ранок (Париж) — 1590, 3310.
Ранок (Хабаровськ) — 1039, 1073, 1152.
Революційний демократ (Мюнхен) — 550, 1865, 1867.
Рідна школа (Нью-Йорк) — 2636.
Рідне слово (Біла) — 985, 1041, 1047, 1116, 1145.
Рідне слово (Мюнхен) — 1821.
Рідний край (Київ) — 812, 3280.
Рідний край (Чернівці) — 3196.
Робітник (Клівленд, Нью-Йорк) — 74, 75, 78, 80-4, 87, 88, 93-97, 361, 423, 436, 438, 441, 452, 970, 978, 983, 994, 1021, 1030, 1042, 1050, 1072, 1077, 1083, 1099, 1111, 1112, 1129, 1135, 1154, 1158, 1168, 1181, 1185, 1204, 1208, 1213, 1221, 1247, 3284.
Робітнича газета (Київ) — 422, 424, 426-430, 432, 433, 435, 437, 442-449, 962, 969, 972, 979, 983, 990-992, 995, 996, 1001, 1002, 1017, 1018, 1043, 1048, 1052-1061, 1064, 1065, 1067, 1069, 1071, 1081, 1082, 1098, 1100-1103, 1106, 1110, 1111, 1126, 1153, 1156, 1164, 1178, 1180, 1184, 1199, 1214, 1215, 1225, 1234, 1237, 1806, 2158, 2424, 2761, 2938, 3234, 3412, 3455.
Робочий народ (Вінніпеґ) — 3189.
Розбудова держави (Монтреаль, Клівленд) — 2008, 2018, 2043.
Розбудова нації (Прага) — 1574, 1608, 1698, 1700, 1726, 1730, 3166, 3261, 3319, 3456.
Розсвіт (Раштат) — 961, 963, 964, 968, 972, 973, 975, 976, 1026, 1031, 1040, 1062, 1068, 1069, 1080, 1088, 1091, 1092, 1094, 1097, 1104, 1105, 1108, 1113, 1114, 1117, 1119, 1122, 1127, 1128, 1131, 1144, 1149, 1844.

Самостійна думка (Чернівці) — 3316.
Самостійна Україна (Вінніпеґ) — 1885, 1895.
Свобода (Джерсі Сіті) — 458, 481, 490, 509, 981, 983, 997, 999, 1000, 1007, 1016, 1029, 1032-1035, 1037, 1044, 1063, 1066, 1079, 1089, 1090, 1096, 1109, 1124, 1132, 1136-1138, 1140, 1141, 1154, 1159, 1160, 1162, 1163, 1165, 1168, 1174, 1186-1189, 1193, 1194, 1201, 1204-1207, 1210, 1216-1218, 1223, 1224, 1226, 1229, 1232, 1235, 1239-1242, 1244, 1249, 1258, 1261, 1265, 1271, 1275, 1278, 1286, 1316, 1329, 1345, 1351, 1362, 1373, 1418, 1965, 1968, 1973, 1977, 1993, 1995, 2009, 2034, 2128, 2204, 2222, 2227, 2271, 2276, 2285, 2291, 2307-2309, 2316, 2318, 2322, 2328, 2332, 2336, 2337, 2339, 2351, 2353, 2354,

2357, 2361, 2370, 2372, 2385, 2393, 2394, 2411, 2416, 2418, 2420, 2438, 2446, 2468, 2470, 2492, 2506, 2508, 2516, 2517, 2521, 2522–2524, 2527, 2529, 2530, 2533, 2535, 2542, 2547–2549, 2555, 2557, 2558, 2562, 2564, 2565, 2568, 2569, 2574–2576, 2584, 2585, 2587, 2590, 2591, 2594, 2599, 2602–2604, 2610, 2618–2620, 2626, 2633, 2637, 2638, 2642, 3176, 3185, 3215, 3224, 3232, 3251, 3288, 3352, 3359, 3361–3363, 3371, 3380, 3386, 3400, 3422, 3428, 3440, 3445, 3449, 3451, 3459, 3495.
Свобода (Львів) — 3175, 3233, 3307.
Село (Київ) — 34, 2010.
Селянська біднота (Харків) — 1338.
Селянські вісті (Коломия) — 1800.
Син України (Варшава) — 1274.
Слово (Київ) — 2503.
Слово (Нью-Йорк, Едмонтон, Торонто) — 333, 570, 2207, 2266, 2269, 2278, 2280, 2426, 2477, 2567, 2573, 2589, 2614, 2616, 2625, 2629, 3251.
Слово (Харків) — 3404.
Смолоскип (Еллікот Сіті) — 3446.
Сніп (Харків) — 868, 872, 873, 883, 886, 889, 890, 892, 894, 897–900.
Соборна Україна (Париж) — 1936.
Соціял-демократ (Подєбради) — 1780, 3319.
Соціялістична думка (Прага) — 3228.
Сурма (б. м.) — 2383, 3358, 3419.
Сучасна Україна (Мюнхен) — 559, 1945, 1972, 1976, 1984, 1991, 2001, 2015, 2016, 3172.
Сучасність (Мюнхен) — 573, 2158, 2160–2164, 2167, 2174, 2176, 2178, 2179, 2188, 2191, 2192, 2195, 2197, 2200, 2206, 2210–2212, 2219, 2220, 2224, 2225, 2228, 2238, 2244, 2255, 2264, 2273, 2277, 2281, 2282, 2299, 2314, 2330, 2345, 2368, 2369, 2374–2377, 2382, 2389, 2390, 2396–2398, 2400, 2407, 2409, 2415, 2417, 2433, 2435, 2447, 2455, 2460–2462, 2464, 2469, 2471, 2474, 2480, 2485, 2490, 2495, 2499, 2503, 2518, 2532, 2537, 2545, 2566, 2586, 2592, 2601, 2615, 2630, 2639, 3236, 3242, 3243, 3354, 3396, 3503.
Східняк (Нью-Йорк) — 326, 560, 1989, 1991, 1992, 1994.
Сяйво (Київ) — 903, 916, 925, 926.
Сьогодні (Авґсбурґ) — 545, 1832, 1834, 1851.

Табор (Каліш) — 1476, 1616.
Театральне мистецтво (Львів) — 3248.
Трибуна України (Варшава) — 1441, 1450, 1452, 1460, 1462, 1463, 3272, 3414.
Тризуб (Париж) — 1520, 1540, 1543, 1545, 1557, 1569, 1580, 1600, 3287.
Тризуб (Нью-Йорк) — 2250.
Трудова Україна (Прага) — 530, 1714, 1747, 1758–1760, 1765.

Україна (Київ, 1907) — 729, 742, 743.
Україна (Київ, 1914–1930) — 412, 1511, 1614, 1620, 1625.
Україна (Париж) — 1912, 1915, 1928.
Україна і світ (Ганновер) — 1906.
Українець (Париж) — 2153.
Українець на Зеленому Клині (Владивосток) — 425, 974, 980, 1011, 1084, 1172.
Українець у Франції (Париж) — 1839, 1840, 1842.
Українець-Час (Париж) — 2017, 2036.
Українська воля (Париж) — 1789, 1801, 1812.
Українська громадська пора (Детройт) — 544, 546, 551, 1819, 1820, 1832, 1836, 1838, 1841, 1842, 1846, 1858, 1864, 1866, 1930, 2300, 3334.
Українська думка (Владивосток) — 1422.
Українська думка (Лондон) — 1962, 2623, 2644.
Українська книга (Філядельфія) — 3432, 3453.

Українська літературна газета (Мюнхен) — 2081, 2127, 2135, 2145, 2152.
Українська трибуна (Мюнхен) — 1827, 1833, 1839.
Українська хата (Київ) — 37, 38, 779, 781–783, 794, 803, 806, 808, 809, 828, 856–858, 863, 878, 879, 882, 888, 893, 895, 896, 908, 911, 913, 916, 920, 924, 927, 929, 936, 937, 939, 940, 945, 947, 952, 953, 1685, 2050, 2051, 2201, 2506, 3394.
Українське громадське слово (Нью-Йорк) — 562, 1944, 2015, 2024, 2025, 2036, 2037, 2041, 2042, 2046, 2047, 2050, 2051, 2062, 2076, 2077, 2108, 2124, 2131, 3225.
Українське життя (Подєбради) — 1526, 1530.
Українське життя (Чікаґо) — 2302, 2558, 2596.
Українське слово (Берлін) — 1368, 1369.
Українське слово (Бльомберґ) — 1870, 1895.
Українське слово (Буенос-Айрес) — 324, 1940.
Українське слово (Париж) — 1881, 1946, 1947, 1969, 1975, 2027, 2272, 3229, 3266.
Українське слово (Станиславів) — 1285.
Український Бескид (Перемишль) — 1727.
Український вісник (Захалявний журнал з України) [б. м.] — 2381, 2412, 3379.
Український голос (Вінніпеґ) — 532, 574, 1276, 1356, 1373, 1384, 1747, 1859, 1974, 2006, 2103, 2128, 2198, 2275, 2298, 2305, 2307, 2328, 2331, 2332, 2352, 2370, 2371, 2385, 2392, 2395, 2399, 2401, 2494, 2529, 2558, 3365.
Український голос (Омськ) — 1038, 1183, 1191, 1200.
Український голос (Перемишль) — 3318.
Український збірник (Мюнхен) — 2093.
Український історик (Нью-Йорк) — 2230, 2300, 2424, 2598, 2606, 3239, 3258, 3286, 3388.
Український історичний журнал (Київ) — 2113, 2125, 2347, 3206.
Український молот (Перемишль) — 3281.
Український огляд (Нью-Йорк) — 329.
Український Прометей (Детройт) — 2002, 2022, 2023, 2029, 2032, 2060, 2077, 2078, 2088, 2092, 2094, 2111, 2115, 2117, 2120, 2121, 2123, 2129.
Український робітник (Париж) — 3213.
Український самостійник (Прага) — 1776.
Український самостійник (Мюнхен) — 1898, 1899, 1902, 1903, 1907, 3324.
Український сурмач (Щипіорно) — 3167, 3171, 3187, 3188, 3190, 3192, 3221, 3254–6, 3297.
Українські вісті (Новий Ульм, Детройт) — 322, 340, 547–549, 552, 553, 555–557, 567, 575, 576, 578, 1847, 1850–1852, 1863, 1868, 1870, 1871, 1873, 1877, 1878, 1880, 1882, 1884, 1887–1889, 1892, 1896, 1902–1905, 1908–1910, 1913, 1914, 1921, 1922, 1926, 1927, 1931, 1932, 1938, 1939, 1941–1944, 1949–1952, 1955, 1957, 1958, 1966, 1967, 1971, 1972, 1976, 1978, 1982, 1988, 1997, 1999, 2000, 2014, 2019, 2029, 2033, 2065, 2068, 2077, 2078, 2102, 2111, 2116, 2122, 2134, 2136, 2138, 2150, 2168, 2170, 2175, 2182, 2209, 2239, 2241, 2243, 2245, 2257, 2259, 2261, 2265, 2277, 2280, 2282–2284, 2286, 2287, 2293, 2298, 2299, 2301, 2302, 2308, 2310, 2311, 2313, 2315, 2318, 2320, 2322, 2324, 2327, 2328, 2331–2335, 2337, 2339, 2340, 2344, 2373, 2383, 2386, 2387, 2391, 2399, 2404, 2406, 2408, 2413, 2419, 2425, 2428, 2430, 2439, 2442, 2445, 2446, 2449, 2453, 2454, 2466, 2467, 2470, 2482, 2484, 2488, 2489, 2492, 2498, 2501, 2502, 2505, 2522–2524, 2527, 2529, 2539, 2541, 2552, 2563, 2577, 2579, 2581, 2611, 2635, 3169, 3176, 3183, 3419, 3440, 3457.
Українські вісті (Нью-Йорк) — 2357.
Українські вісті (Париж) — 189, 523, 525, 1590, 1612, 1635.
Українські робітничі вісті (Вінніпеґ) — 279, 457, 460, 462, 464–466, 470, 479, 484, 488, 505, 507, 1211, 1212, 1227, 1230, 1243, 1253, 1254, 1270, 1273, 1276, 1277, 1278, 1281, 1290, 1296, 1312, 1330, 1335, 1336, 1338, 1342, 1344, 1346, 1356, 1371, 1373, 1375, 1376, 1378, 1380–1384, 1388, 1390, 1391, 1405, 1408, 1412, 1415, 1420, 1432, 1447, 1453, 1455, 1458, 1459, 1467, 1481, 1482, 1490, 1535.

Українські щоденні вісті (Нью-Йорк) — 122, 125–128, 489, 1275, 1296, 1310–1313, 1317, 1320, 1335, 1351, 1353, 1354, 1365, 1367, 1421, 1426, 1430, 1437, 1445, 1466, 1487, 1560, 3352.
Украпрес (Ґрілі) — 2613, 2634.

Хлібороб (Курітіба) — 2085.
Хліборобська Україна (Відень) — 1289, 1292, 1331, 1406, 3184, 3212.
Хліборобський шлях (Львів) — 3369.

Час (Фюрт) — 1830, 1840, 1862.
Червоний прапор (Львів) — 354, 878.
Червоний шлях (Кіровоград) — 1522, 3170.
Червоний шлях (Харків) — 512, 1444, 1446, 1455, 1456, 1461, 1469, 1489, 1503, 1522, 1563, 1581, 1587, 1591, 1601, 1603, 1651, 1669, 1679, 1694, 1697, 1703, 1704, 1706, 3198, 3295, 3360.

Шлях (Філядельфія) — 1959.
Шлях перемоги (Мюнхен) — 2338, 2350, 3412, 3442.
Шляхи (Львів) — 957, 3252.

Щире слово (Владивосток) — 1211, 1228, 1246, 1297.

Юнак (Торонто) — 3373.
Юнацька боротьба [б. м.] — 1854.

І Н Ш О М О В Н І

Англійські

American (New York) — 1245.
Annals of the Ukrainian Academy of Arts and Sciences (New York) — 3468, 3472-3474, 3477, 3483-3488, 3493.

Books Abroad (Norman) — 2702.

Canadian Slavonic Papers (Toronto) — 2689, 2732.

Harvard Ukrainian Studies (Cambridge, Mass.) — 3480, 3482.

Information Bulletin (Ellicott City) — 2730.

Journal of Ukrainian Graduate Studies (Toronto) — 2724, 2733, 3462, 3463.

Lambda Letter (Philadelphia) — 2695.

New York Times — 2645, 2647, 2648, 3495.

Philadelphia Exclusive — 2718.

Slavonic and East European Review (London) — 2667.
Svoboda (Jersey City) — 586, 2658.

Time (New York) — 3495.

Times (London) — 2646, 2649.

Ukrainian Community Times (Detroit) — 3334.
Ukrainian Herald (Baltimore) — 2717, 3471.
Ukrainian Quarterly (New York) — 2659.
Ukrainian Review (London) — 2668, 2679, 2681, 2682, 2686, 2725, 2726.
Ukrainian Review (Munich) — 2669.
Ukrainian Weekly (Jersey City) — 3331.

Winnipeg Tribune — 2660.
World Literature Today (Norman) — 2734.

Білоруські

Полымя (Менск) — 2736, 2737, 2739.

Узвышша (Менск) — 2740.

Жидівські

Бамаг (Тель-Авів) — 2744.

Італійські

Avanti (Roma) — 2208, 3442.

Corriere Padano (Ravenna) — 2747.

Gazetta del Popolo (Torino) — 2745.

Noi e il Mondo (Roma) — 593.

Stampa (Milano) — 2746.

Німецькі

Arbeiter Zeitung (Wien) — 2755.

Berliner Allgemeine Zeitung — 2754, 2785.
Berliner Morgenpost — 2776.
Berliner Tageblatt — 1205, 2770, 2778, 2780, 2782.
Berliner Volkszeitung — 2777.
Berliner Zeitung am Mittag — 2775.
Blätter des Bühnenvertriebes (Potsdam) — 2799.
Boersen Courier (Berlin) — 2793.
Boersen Zeitung (Berlin) — 2783.

Das Deutsche Abendblatt (Berlin) — 2786.
Deutsche Allgemeine Zeitung (Berlin) — 2779.
Deutsche Tageszeitung (Berlin) — 2788.
Deutsche Zeitung (Berlin) — 2773.
Dresdener Neueste Nachrichten — 2774.

Frankfurter Zeitung — 1210, 2794.

Freiheit (Berlin) — 1248.

Illustrierter Film-Kurier (Berlin) — 2767.

Kölnische Zeitung — 2789.
Königsberger Hartungsche Zeitung — 2784.

Leipziger Abendpost — 2797.
Leipziger Neueste Nachrichten — 2764.
Leipziger Volkszeitung — 2765.
Leipziger Zeitung — 2766.

Mitteilungen der Leipziger Schauspielhausgemeinde — 2768.

Neue Freie Presse (Wien) — 1428, 2769.
Neue Züricher Zeitung — 973, 2757.

Polen (Wien) — 2753, 2756.
Prager Presse — 2790, 2800.

Die Rampe (Potsdam) — 2798.
Rigaer Rundschau — 2791.
Die rote Fahne (Berlin) — 1353, 1400, 1420, 3335.

Der Syndikalist (Berlin) — 2763.

Tägliche Rundschau (Berlin) — 2772.

Die Ukraine (Berlin) — 2760, 2761.
Die Ukraine in Wort und Bild (Berlin) — 2762.

Ukrainische Rundschau (Wien) — 596, 2750, 2751.

Vorwärts (Berlin) — 2781.
Vossische Zeitung (Berlin) — 2758, 2759, 2771, 2787.

12 Uhr Mittags-Zeitung (Berlin) — 2792.

Польські

Biuletyn polsko-ukraiński (Warszawa) — 2368, 2816-2818.

Chwila (Lwów) — 1658.

Krytyka (Kraków) — 882, 900.

Rzeczpospolita (Warszawa) — 1263.

Slavia orientalis (Warszawa) — 3500.
Świat słowiański (Kraków) — 827, 2814.

Португальські

Estado de São Paulo — 1795.

Російські

Архив русской революции (Берлин) — 3029, 3035.

Биржевыя ведомости (Петроград) — 957, 2862, 2863, 2877.
Бюллетен книжных и литературных новостей (Москва) — 897.
Бюллетен литературы и жизни (Москва) — 868, 2827, 2830, 2853.

Вестник Европы (С.-Петербург) — 608, 2864, 2869.
Вестник знания (С.-Петербург) — 2823.
Вече (Мюнхен) — 3100.

Голос провинции (Умань) — 616, 627, 793, 802, 844.
Голос революции (Одесса) — 1065.
Голос родины (Гаага) — 2977.

Дело (Петроград) — 2978, 2989.
Дело народа (Петроград) — 2921, 2922, 2933, 2953, 2958, 2962, 2966, 2971.
День (С.-Петербург) — 684, 904, 914, 923, 1035.
Дни (Берлин) — 3034.
Дружба народов (Москва) — 2242, 2245.

Ежемесячный журнал (Петроград) — 639.
Ежемесячный журнал литературы, науки и общественной жизни (С.-Петербург) — 2850, 2857, 2869.

Жизнь для всех (С.-Петербург) — 614, 799, 833.
Жизнь национальностей (Москва) — 2980-2982, 2988, 2992, 2995, 3003.

Заветы (С.-Петербург) — 632, 685, 921.
Закавказье (Тифлис) — 622, 625, 813, 847.
Запросы жизни (С.-Петербург) — 2834.
Звезда (С.-Петербург) — 828, 2829.
Земля (Москва) — 626, 628, 637, 648, 649, 841, 879, 888, 892, 2848, 2852, 2861.
Знание (С.-Петербург) — 617, 3177, 3241.

Известия (Москва) — 1268, 1278, 1336, 1346, 2993, 2999, 3007, 3008, 3011, 3040.
Историк и современник (Берлин) — 3037.

Киевлянин — 1062, 1091.
Киевская искра — 604, 607, 624, 762, 777, 845.
Киевская мысль — 691, 692, 696, 697, 741, 821, 899, 991, 1098, 2848, 2892, 2893.
Киевская почта — 835.
Киевская старина — 1, 2, 3, 11-13, 723, 726, 2159, 2822.
Киевские вести — 750, 762, 845.
Красная газета (Ленинград) — 3208.
Красная летопись (Москва) — 3339.
Кубанский край (Екатеринодар) — 623, 843.
Кубанский курьер (Екатеринодар) — 606, 781.

Куранты (Винница) — 834.

Летопись революции (Харьков) — 1533, 1544, 3031, 3038, 3042–3044, 3051, 3055, 3058.
Литературная газета (Москва) — 3505.

Молодая гвардия (Москва) — 3060.
Московский листок — 2852.

Накануне (Берлин) — 3028.
На литературном посту (Москва) — 3048.
На посту (Москва) — 3041.
Нива (С.-Петербург) — 605, 763.
Никольськ Уссурийский — 808.
Новая жизнь (С.-Петербург) — 629, 693, 811, 901, 1141, 2916, 2960, 2968, 2974, 2975, 2991.
Новое время (Петроград) — 2865.
Новое русское слово (Нью-Йорк) — 326, 560, 1989, 1991, 1992, 1994, 3072, 3078, 3098.
Новости дня (Киев) — 2979.
Новый день (Петроград) — 2984, 2996.
Новый журнал (Нью-Йорк) — 3342.
Новый журнал для всех (С.-Петербург) — 615, 631, 800, 894, 2833, 2842, 3259.
Новый мир (Берлин) — 1397, 3027.

Общее дело (Париж) — 1411, 1429.
Одесские новости — 621, 832, 848, 852.
Одесский листок — 914, 2845.
Океанский вестник (Владивосток) — 618, 846.
Оренбургский край (Оренбург) — 610, 801.

Парижский вестник — 1502.
Последние новости (Париж) — 1532, 3008–3010, 3013, 3014, 3016, 3017, 3019–3021, 3023, 3045–3047, 3063.
Правда (Москва) — 694, 1405, 2895, 2949, 2954, 2976, 2983, 2985–2987, 2990, 2994, 2997, 2998, 3000–3002, 3004, 3005, 3069, 3074.
Приазовский край (Ростов на Дону) — 914.
Пролетарий (Харьков) — 3057.

Рабочая газета (Петроград) — 2907.
Речь (Петроград) — 1083, 2827, 2830, 2847, 2858, 2859, 2861, 2867, 2871, 3239.
Россия (Одесса) — 3100.
Русская мысль (Москва) — 722, 854, 2828, 2835, 2838, 2846, 2851, 2875.
Русская мысль (Париж) — 3079.
Русские ведомости (Москва) — 850, 886, 2878, 2880.
Русское богатство (С.-Петербург) — 2836, 2839.
Русское слово (Москва) — 695, 1034, 1076, 1108, 2868, 2879, 2881, 2884, 2885, 2889–2891, 2894, 2896, 2898–2900, 2902, 2903, 2906, 2910, 2912, 2914, 2915, 2917, 2918, 2920, 2926, 2929, 2930, 2931, 2934–2943, 2947, 2948, 2950, 2955–2957, 2964, 2967, 2969, 2970, 2972, 2973.

Свободная мысль (Женева) — 744.
Советский театр (Москва) — 3507.
Современный мир (С.-Петербург) — 612, 798, 2824, 2843, 2849, 2870, 2876.
Социал-демократ (Москва) — 2925.

Столичная почта (С.-Петербург) — 603, 764.

Украинская жизнь (Москва) — 434, 683, 686-690, 955, 1512, 2188, 2832, 2836, 2837, 2840, 2841, 2844, 2845, 2850, 2854-2857, 2859, 2860, 2866, 2869-2874, 2897, 2904, 2908, 2911, 2928, 2959, 2963.
Украинская жизнь (Харбин) — 702.
Утро (Харьков) — 850.
Утро России (Москва) — 611, 797, 861, 898, 2825, 2845, 2883, 2887, 2901, 2909, 2923, 2924, 2927, 2932, 2944-2946, 2951, 2952, 2965.

Южный край (Харьков) — 851, 2871, 2882, 2888, 2905, 2913, 2916, 2919, 2961.

Ярославский голос — 2871.

Французькі

Avenir de Cannes — 3145.

Ce matin le pays (Paris) — 1873.

Eclair (Paris) — 3121.

Famille (Lausanne) — 3132.
Feuille (Genève) — 3123, 3129.
Figaro littéraire (Paris) — 2162.

Gazette de Lausanne — 1168, 3119, 3130.

Information (Paris) — 3112.
Intransigeant (Paris) — 1035, 1087, 1131, 1151, 1152, 2882, 2917, 2920-2922, 2929, 2939, 3118, 3239.

Journal (Paris) — 1245.
Journal de Genève — 3135, 3136.

Matin (Paris) — 3126.
Monde (Paris) — 3146.

Nouvel age (Paris) — 674.
Nouvelles littéraires (Paris) — 1892, 3144.

Politique étrangère (Paris) — 3348.

Revue (Lausanne) — 3125, 3127.

Temps (Paris) — 3122.
Tribune de Lausanne — 1229, 3134.

Ukraine (Lausanne) — 1228, 3101-3118, 3120, 3128, 3131, 3133.
Ukraine nouvelle (Paris) — 673, 3139, 3140.

Хорватські

Hrvatski list (Zagreb) — 3148, 3149.

Чеські

Čas (Praha) — 3152.

Narodni listy (Praha) — 3155.
Narodni politika (Praha) — 3153.

Poděbradské noviny — 3151.

Rude právo (Praha) — 3154.

Slovanský přehled (Praha) — 3150, 3156-3160.

ПОКАЗНИК КРИПТОНІМІВ І ПСЕВДОНІМІВ

А. Б. = Авер'янов, Б.
А. Б. = Піснячевський, Віктор
А. Д. = Антонович, Дмитро
Alienus = Богацький, Павло
Amicus = Вороний, Микола
Ан. В-ко = Ніковський, Андрій
Ант. П-к = Павлюк, Антін
А. С. = Саліковський, Олександер
А. Яр-ич = Ніковський, Андрій

Б. Г. = Грінченко, Борис
б. і. = Борщак, Ілько
Білоусенко, Олександер = Лотоцький, Олександер
Блакитний-Еллан, Василь = Елланський, Василь
Бойко, Юрій = Блохин, Юрій
Боярський, П. К. = Бойдуник, Осип
Б. Р. = Романенчук, Богдан

Василько, Ан. = Ніковський, Андрій
В. В.; В. Деде = Винниченко, Володимир
Вечерницький, О. = Кузьмінський, Олександер
Вишня, Остап = Губенко, Павло
В-ко, Ан. = Ніковський, Андрій
В. М. = Мудрий, Василь
Вовк, Віра = Селянська, Віра
Вовчок, Марко = Вілінська, Марія
Войнаренко, Остап = Ємець, Василь
Волинець = Шатульський, Матвій
Волиняк, Петро = Чечет, Петро
В. С. = Степанюк, Василь
В. С. Г. = Голубничий, Всеволод
В'юн = Заклинський, Ростислав

Гак, Анатоль = Антипенко, Іван
Галан, Анатоль = Калиновський, Анатоль
Ган, М. = Андрійчук, Михайло
Гетьманець, Гр. = Коваленко, Григорій
Г. К. = Костюк, Григорій
Глобенко, М. = Оглоблин, Микола
гм = Гнатів, Микола
Голубенко, Петро = Шатун, Петро
Homo = Вороний, Микола
Горленко, Андрій = Піснячевський, Віктор

Гринько, Віктор = Гришко, Василь
Гук, М. = Куліш, Микола

Ґеер, Н. = Ґеркен-Русова, Наталія
Gregory = Товмачів, Григорій

Д. А. = Антонович, Дмитро
Данько, М. = Троцький, Микола
Дальницький, К. = Анищенко, Калістрат
Д. Г. = Гуменна, Докія
Д. Д. = Донцов, Дмитро
Д. Д-ко = Дорошенко, Дмитро
Деде = Винниченко, Володимир
Десняк, В. = Василенко, Василь
Дивнич, Юрій = Лавріненко, Юрій
Д. Л. = Дражевська, Любов
Дніпровський, Іван = Шевченко, Іван
Доленґо, Михайло = Клоков, Михайло
Домонтович, Віктор = Петров, Віктор

Євшан, М = Федюшка, Микола

Жигмайло, Л. = Біднова, Любов

Задніпрянський, Ф. = Близнюк, Федір
Золотаренко, С. = Ґольдельман, Соломон

І. В. = Варениця, Іван
Іванейко, М. = Шлемкевич, Микола
Idem = Луцький, Остап
і. к. = Рудницький, Іван
І. Ф. = Франко, Іван

Карпенко-Карий, І. = Тобілевич, Іван
Кедрин, Іван = Рудницький, Іван
Клиновий, Юрій = Стефаник, Юрій
К. С.; К. Ст. = Студинський, Кирило

Л. Д. = Дражевська, Любов
Левко = Ґанкевич, Лев
Ле, І. = Мойся, Іван
Ледянський, С. = Кокот, Сергій.
Лелик, Гр. = Баб'юк, Андрій
Л. Р. = Юркевич, Лев

Маріян, Г. = Андрійчук, Михайло
Мар'яненко, Іван = Петлішенко, Іван
М. Д. = Клоков, Михайло
М. Ж. = Дорошенко, Дмитро
Мих. Руд. = Рудницький, Михайло
М. Ів. = Майстренко, Іван
Млиновецький, Роман = Бжеський, Роман
М. П. = Павловський, Методій
М. Р.; м. р. = Рудницький, Михайло

М. С. = Шаповал, Микита

Наумович, Софія = Вітошинська, Ольга
Наш, Гр. = Григоріїв, Никифор.
Недобитий, В. = Ладан, Павло
Н-ський = Черкасенко, Спиридон
Нестор Новий = Лотоцький, Олександер

Обсерватор = Павловський, Методій
О. К. = Коновал, Олексій
Олесь, О. = Кандиба, Олександер
О. Т. = Тарнавський, Остап

Павленко, Андрій = Винниченко, Володимир
П. Б. = Богацький, Павло
Петрович, Іван = Винниченко, Володимир
П-ко, П. = Понятенко, Прокіп
Подоляк, Борис = Костюк, Григорій
Порський, В. = Міяковський, Володимир
Правобережець, В. = Ярошевський, Богдан
Пчілка, Олена = Косач, Ольга
Пьєр = Юркевич, Лев

Равич-Черкаський, М. = Рабинович, Мойсей
Р. В. = Винниченко, Розалія
Річицький, Андрій = Пісоцький, Анатоль
Роленко, Василь = Кулик, Іван
Рубач, М. А. = Рубанович, Михайло

С. = Піснячевський, Віктор
Садовський, М. = Тобілевич, Микола
Сірий, Ю. = Тищенко, Юрій
с-кий, в. = Скорупський, Володимир
С-ко, Ів. = Стешенко, Іван
Скоровстанський, В. = Шахрай, Василь
Славко, В. = Давиденко, Вячеслав
Сріблянський, М. = Шаповал, Микита
Старий, В. = Королів, Василь
Стоколос, Я. = Богацький, Павло
Стир. М. = Стиранка, Мирослав
Сук, П. = Роздольський, Роман

Т-кий, С. = Тупицький, С.
Тогобічний, Іван = Щоголів, Іван
Троцький, Лев = Бронштайн, Лев

Українка, Леся = Косач-Квітка, Лариса

Хвильовий, Микола = Фітільов, Микола

Ч-ко, В. = Чапленко, Василь
Чорнобривець, Іванна = Сулима-Блохин, Олександра
Чуб, Дмитро = Нитченко, Дмитро

Ш. = Жоночин, Василь
Шерех, Юрій = Шевельов, Юрій
Шило = Жоночин, Василь

Ю. М. = Мовчан, Юліян
Юноша, В. = Єфремов, Петро
Юртик, Г. = Тютюнник, Юрко
Ю. Ш. = Шевельов, Юрій

Яровий, Ю. = Гехтер, Максим

І Н Ш О М О В Н І

Англійські

D. H. S. = Struk, Danylo Huzar-.

Білоруські

Зарэцкі, Міхась = Касянкоў, Міхась

Німецькі

Danko, M. = Trotzkyj, Mykola

Польські

Orkan, Władysław = Smreczyński, Franciszek

Російські

Абр-ч, Л. = Абрамович, Леонид
Алтаев, А. = Ямщикова, Маргарита
Анчар = Боцяновский, Владимир
Ар-н, К. = Арабажин, Константин

Базаров, В. = Руднев, Владимир
Буда, С. = Будченко, С.
Бурчак, Л. = Абрамович, Леонид

Волин, Борис = Фрадкин, Борис

Гаррис = Каллаш, Мария
Горький, Максим = Пешков, Алексей

Джонсон, И. = Иванов, И. В.

Ж-н, И. = Жилкин, Иван

Крайний, Антон = Гиппиус, Зинаида

Ленин, Владимир = Ульянов, Владимир

Мерич, Арсений = Даманская, Августа
М. С-кая = Славинская, М.

Найденов, Сергей = Алексеев, Сергей
Незлобин, А. = Дьяков, Александр

Ольминский, М. = Александров, Михаил
Осинский, Н. = Оболенский, Валериан

Саддукей = Кара-Мурза, Сергей
Сологуб, Федор = Тетерников, Федор
Solus = Арабажин, Константин
Сталин, Иосиф = Джугашвили, Иосиф

Эф. Н. = Эфрос, Николай

Ярославский, Ем. = Губельман, Миней

ПОКАЗНИК ТЕМ

Автономія України — 456, 963, 1013, 1034, 1035, 1044, 1048, 1073, 1083, 1109, 1115, 1131, 1134, 1136, 1369, 1475, 1477, 1533, 2092, 2753, 2885, 2898, 2929, 2948, 2956, 2973, 3110, 3114, 3182.

Архів В-ка — 2101, 2102, 2110, 2111, 2123, 2127, 2150, 2277, 2282, 2308, 2328, 2331, 2407, 2466, 2492, 2494, 2629.

Біографія В-ка — 533, 706, 710, 712, 715, 717, 719, 998, 1000, 1124, 1579, 1764, 1796, 1797, 1819, 1828, 1900, 1919, 1935, 2163, 2169, 2200, 2217, 2256, 2281, 2306, 2373, 2408, 2413, 2429, 2473, 2487, 2514, 2624, 2676, 2696, 2701, 2743, 2800, 2813, 3161.

Військо — 440, 442, 456, 680, 696, 703, 964-966, 975, 976, 979, 981, 984, 985, 993, 1009, 1014-1016, 1035, 1039, 1042, 1061, 1063, 1074, 1078, 1095, 1099, 1102, 1110, 1123, 1125, 1128, 1129, 1133-7, 1470, 1471, 1476, 1501, 1545, 1600, 1700, 1745, 1746, 1763, 1771, 1781, 1806, 1830, 2055, 2068, 2074, 2084, 2140, 2223, 2244, 2250, 2261-2263, 2338, 2421, 2424, 2454, 2535, 2625, 2681, 2818, 2900, 2912, 2915, 2929, 3031, 3105, 3234.

В-ко і більшовизм — 456, 477, 480-482, 487-489, 491, 492, 494, 504, 505, 508, 509, 511, 512, 519, 561, 572, 583, 585, 681, 705, 710, 716, 1061, 1161, 1163, 1167, 1174, 1186, 1188, 1193, 1200, 1234, 1259-1264, 1267, 1274, 1291, 1294-1296, 1299, 1303, 1304, 1308, 1313, 1318, 1326, 1327, 1329, 1331, 1352-1354, 1362, 1363, 1373, 1375-1378, 1380, 1383, 1393, 1404-1406, 1408, 1410, 1416, 1420-1422, 1425, 1430, 1444, 1448, 1456, 1459, 1460, 1473, 1474, 1480, 1484, 1494, 1548, 1549, 1588, 1687, 1691, 1708, 1711, 1723, 1729, 1739, 1779, 1793, 1794, 1969, 2005, 2026, 2031, 2103, 2171, 2240, 2249, 2286, 2312, 2342, 2343, 2350, 2356, 2458, 2533, 2535, 2553, 2662, 2763, 2817, 2883, 3027, 3043, 3051, 3058, 3209, 3187, 3263, 3490.

Галичина — 445, 446, 454, 456, 463, 464, 830, 1164, 1216, 1294, 1893, 2105, 2156, 2229, 2803.

Генеральний Секретаріят — 424-430, 432-434, 456, 580, 692-694, 700, 969, 973, 974, 977, 978, 981-983, 993-995, 997-999, 1003-1007, 1011-1013, 1020-1027, 1030, 1032, 1033, 1041, 1045, 1046, 1049, 1054, 1059, 1060, 1064, 1076, 1079, 1084, 1086, 1088, 1090, 1091, 1094, 1096, 1097, 1099, 1101, 1102, 1104, 1105, 1107, 1114, 1115, 1117, 1118, 1122, 1123, 1126, 1128, 1129, 1141, 1142, 1146, 1147, 1149, 1150, 1155, 1159, 1161, 1163, 1166, 1169, 1183, 1191, 1202, 1203, 1478, 2657, 2820, 2881, 2890, 2893-2895, 2914-2916, 2989, 3071, 3204, 3273, 3290, 3482.

Гетьманщина — 456, 1165, 1168, 1177, 1190, 1194, 1201, 1206, 1217, 1231, 1337, 1485, 1492, 1573, 1576, 1577, 1616, 1667, 1727, 1783, 1885, 1933, 2013, 2025, 2035, 2047, 2089, 2317, 2324, 2338, 2432, 2440, 2489, 2572, 2719, 2757-2759, 2761, 3125, 3165, 3249, 3264, 3348.

Гумор — 3, 6, 18, 32, 39, 95, 103, 109, 111, 126, 134, 136, 140, 147, 152–154, 166, 173, 174, 187, 188, 197, 198, 240, 241, 243, 244, 282, 300, 302, 312, 314, 332, 352, 363, 364, 377, 386–389, 401, 402, 599, 606, 611, 630, 640, 746, 780, 783, 784, 797, 858, 866, 874, 880, 895, 926, 962, 1197, 1269, 1439, 1440, 1454, 1516, 1681, 2058, 2459, 2600, 2837, 3160.

Ґорькій, Максім — 525–527, 547, 552, 569, 575, 576, 1556, 1560, 1592, 1635, 1755, 1851, 1852, 1965, 2137, 2185, 2364, 2448, 2515, 3158.

Державність України — 439, 453, 456, 461, 462, 466, 498–500, 543, 559, 560, 579, 1035, 1066, 1191, 1234, 1236, 1286, 1294, 1295, 1310, 1311, 1320, 1326, 1345, 1349, 1378, 1477, 1533, 1535, 1587, 2092, 2103, 2226, 2231, 2286, 2510, 2511, 2563, 2650, 2680, 2725, 2726, 2754, 2927, 2933, 2942, 2975–2977, 2983, 2987, 2988, 2991, 2992, 3001, 3016, 3019, 3023, 3078, 3090, 3110, 3136, 3141, 3172, 3191, 3229, 3283, 3297.

Директорія — 444, 447, 448, 456, 554, 562, 581, 1184, 1210, 1214, 1218, 1221, 1223, 1226–8, 1234, 1239, 1241, 1244, 1315, 1391, 1494, 1608, 1624, 1629, 1638, 2037, 2044, 2047, 2083, 2138, 2175, 2183, 2184, 2192, 2230, 2246, 2317, 2501, 2504, 2657, 2674, 2714, 2716, 2980, 2986, 3125, 3128, 3138, 3163, 3164, 3250, 3284, 3286, 3303, 3304.

Для дітей і про дітей — 34, 39, 49, 56, 59, 78, 89–92, 98, 111, 113, 121, 129, 131, 132, 138, 140, 141, 143, 149, 162, 166, 179, 180, 197, 198, 201, 202, 214, 215, 226, 243, 244, 261–263, 266, 267, 269, 282, 292, 302, 305, 307, 324, 328, 332, 334, 338, 404, 407, 589, 591, 599, 601, 633, 634, 645, 650, 658, 663, 669, 672–674, 915, 930, 940, 1679, 2060, 2278, 2303, 2465, 2512, 2624, 2635, 2846, 3140.

Доповіді, промови — 436, 440, 680, 696, 703, 971, 985, 987–990, 992, 1015, 1018, 1028, 1042, 1043, 1046, 1056, 1075, 1077, 1082, 1084, 1085, 1095, 1096, 1100, 1112, 1116, 1118, 1123, 1128–1130, 1132, 1133, 1135, 1145, 1148, 1161, 1162, 1167, 1174, 1184, 1191, 1193, 1195, 1202, 1207, 1452, 1470, 1473, 1484, 1488, 1491, 1494, 1529, 1544, 1587, 1619, 1697, 1704, 1705, 1717, 1765–1768, 1773, 1839, 1859, 1957, 2138, 2166, 2198, 2232, 2234, 2242, 2271, 2318, 2322, 2332, 2351, 2353, 2398, 2468, 2470, 2474, 2480, 2522–2524, 2541, 2549, 2646, 2647, 2660, 2883, 2896, 2899, 2915, 2930, 2937, 2946, 2964, 2984, 3038, 3051, 3058, 3072, 3103, 3116, 3260, 3271, 3423, 3468, 3477, 3485, 3488, 3505.

Заклики, заяви — 429, 432, 434, 444–448, 472, 475, 505, 516, 537, 546, 580, 581, 692, 700, 961, 977, 981, 1004–1007, 1011, 1031, 1032, 1037, 1101, 1111, 1117, 1143, 1146, 1156, 1169, 1188, 1210, 1393, 1399, 1499, 1501, 1832, 1987, 2714, 2881, 2893, 2894, 2902, 2912, 2918, 2924, 2943–2945, 2947, 2950, 2966, 3004, 3130.

Закуток — 715, 717, 719, 1972, 2019, 2136, 2406, 2442, 2499, 3243.

З'їзди, конґреси, конференції — 440, 456, 680, 703, 965, 984–990, 992, 1015–1017, 1040, 1042, 1043, 1075, 1077, 1078, 1080, 1082, 1100, 1002, 1103, 1128–1130, 1133–1138, 1148, 1167, 1193, 1207, 1316, 1347, 1470, 1477, 1501, 1544, 1564, 1582, 1619, 1721, 1747, 1748, 1756, 2232, 2242, 2245, 2250, 2255, 2332–2334, 2500, 2548, 2599, 2818, 2896, 2904, 2911, 2915, 2946, 2963, 2994, 3051, 3105–3108, 3182, 3187, 3189, 3193–5, 3214, 3234, 3235, 3299.

Інтерв'ю — 1030, 1034, 1035, 1076, 1087, 1097, 1107, 1131, 1141, 1151, 1152, 1156, 1205, 1234, 1248, 1268, 1278, 1336, 1612, 1734, 1740, 1834, 1888, 2882, 2912, 2917, 2919–2922, 2929, 2939, 2941, 2957, 2960, 2973, 2999, 3007, 3011, 3112, 3118, 3239.

Історія української літератури — 707, 709–712, 718, 719, 747, 753, 768, 789, 824, 825,

871, 880, 907, 912, 919, 937, 951, 1175, 1196, 1219, 1292, 1372, 1449, 1568, 1605, 1647, 1708, 1762, 1817, 1876, 1923, 2048, 2049, 2099, 2218, 2239, 2274, 2491, 3209, 3252, 3439.

Історія української революції — 456, 538, 539, 554, 562, 701, 715, 719, 1250, 1256, 1257, 1272, 1284, 1288, 1292, 1307, 1315, 1320, 1355, 1370, 1389, 1409, 1433, 1503, 1524, 1533, 1574, 1611, 1659, 1687, 1823, 1824, 1857, 1861, 1911, 1916, 2035, 2038, 2086, 2087, 2095, 2120, 2121, 2143, 2149, 2156, 2187, 2251–2254, 2349, 2396–2398, 2403, 2441, 2475, 2476, 2483, 2510, 2532, 2643, 2652, 2665, 2670, 2678, 2682, 2689, 2699, 2703, 2707, 2708, 2710–2713, 2723, 2728, 2929, 2755, 3004, 3005, 3025, 3037, 3056, 3062–3064, 3066, 3081, 3089, 3124, 3143, 3212, 3443.

Колектократія — 333, 336, 675, 718, 719, 2373, 2408, 2623, 2702.

Конкордизм — 541, 546, 554, 562, 1766, 1768, 1776–1778, 1784, 1832, 1840, 1842, 1845, 1846, 1848, 1879, 2123, 2308, 2704, 3218, 3222, 3477.

Листи В-ка — 414–416, 419, 420, 439, 477–482, 486–489, 491, 494, 495, 506, 520, 523, 525–528, 530, 535, 536, 542–544, 547–552, 555, 556, 561, 564, 565, 567–569, 571, 572, 576, 583, 681, 683, 695, 702, 705, 896, 993, 1142, 1249, 1251, 1259, 1267, 1280, 1281, 1283, 1291, 1298, 1302, 1304, 1318, 1321, 1329, 1353, 1354, 1358, 1362, 1366, 1378, 1394, 1398, 1400, 1404, 1461, 1510, 1558, 1590, 1592, 1741, 1757, 1780, 1865, 1996, 2004, 2005, 2022, 2045, 2196, 2208, 2279, 2295, 2298, 2443, 2536, 2538, 2763, 2845, 2897, 2903, 3040, 3046, 3364.

Літературні конкурси та нагороди — 723, 726, 811, 967, 980, 1909, 1915, 1917, 2822, 3183, 3331, 3349.

Малярська творчість В-ка — 715, 719, 1986, 2023, 2178, 2478, 2542, 3401.

Переклади — 57, 586–705, 741, 761–764, 777, 783, 786, 787, 796–802, 805, 807, 808, 813, 831–833, 843–848, 853, 856, 862, 879, 888, 894, 896, 899, 901, 921, 949, 1402, 1428, 1439, 1442, 1464, 1581, 1633, 1679, 1814, 2168, 2219, 2373, 2378, 2415, 2435, 2584, 2616, 2617, 2695, 2742, 2810, 2844, 2850, 2857, 2859, 2869, 2870, 3060, 3347, 3360, 3455, 3494.

Петлюра, Семен — 455, 456, 461, 462, 483, 484, 560, 714, 742, 765, 1224, 1229, 1230, 1234, 1246, 1309, 1352, 1357, 1385, 1387, 1489, 1525, 1577, 1680, 1700, 1763, 1783, 1829, 2066, 2087, 2227, 2287, 2301, 2324, 2338, 2503, 2519, 2523, 2679, 2709, 3035, 3045, 3100, 3210, 3213, 3285.

Поїздка на Україну — 494, 495, 497, 504, 505, 509, 512, 514, 515, 519, 522, 708, 719, 1252, 1253, 1255, 1258, 1259, 1261–1264, 1271, 1274, 1278, 1279, 1281, 1283, 1285, 1286, 1293–1295, 1298, 1304, 1305, 1313, 1325–1329, 1332, 1333, 1338, 1339, 1341, 1343–1350, 1362–1367, 1381–1384, 1395, 1398, 1413, 1414, 1420–1425, 1431, 1434, 1437, 2071, 2115, 2143, 2151, 2267, 2289, 2292, 2293, 2301, 2335, 2346, 2421, 2535, 2673, 2724, 2735, 3010, 3013, 3019, 3021, 3091, 3094, 3253, 3281, 3335, 3361, 3386, 3415.

Прогнози В-ка — 235, 298, 304, 330, 407, 666, 1795, 1815, 2032, 2233, 2359, 2407, 2426, 2485, 2497, 2523, 2544, 2573, 2702, 3477, 3483, 3495.

Процес Шварцбарда — 521, 538, 539, 554, 562, 1530, 1532, 1821, 1922, 2008, 2132, 2134, 2268, 2271, 2421, 2535, 2625, 3210, 3287.

Рецензії — 720, 721, 730, 733, 735–738, 743–755, 757, 765, 767–773, 779, 789–794, 796, 803, 806, 809–811, 814–821, 824, 837, 838, 854–861, 865, 868–871, 874–876, 878–881, 886–888, 895–900, 903, 905, 907, 909–912, 922, 924–926, 928–934, 941, 949, 954, 962, 1001, 1002, 1120, 1153, 1157, 1171, 1179, 1197, 1222, 1307, 1355, 1374, 1440, 1497, 1506, 1516–1518, 1522, 1537, 1539, 1541, 1552–1554, 1557–1559, 1561, 1566, 1568–1571, 1575, 1578, 1584–1586, 1593–1598, 1603, 1625–1628, 1632, 1637, 1644, 1653, 1654, 1658, 1663, 1668, 1677, 1681–1686, 1708, 1837, 1872–1874, 1878, 1887, 1892, 1901, 1903, 1959, 1971, 1979, 1984, 2012, 2043, 2054, 2056, 2060, 2075, 2078, 2181, 2193, 2240, 2247, 2266, 2291, 2299, 2313, 2314, 2341, 2344, 2364, 2382, 2393, 2394, 2399, 2402, 2419, 2431, 2459, 2527, 2559, 2571, 2573, 2591, 2598, 2601, 2627, 2628, 2704, 2734, 2738, 2740, 2744–2747, 2764–2767, 2771–2773, 2775–2798, 2812, 2814, 2826–2831, 2834–2843, 2846–2849, 2851–2856, 2861–2871, 2874–2878, 2880, 2897, 3034, 3057, 3097, 3142, 3144, 3149, 3151–3155, 3188, 3192, 3254–5, 3257, 3259, 3262, 3268–9, 3278, 3280, 3304, 3312, 3314, 3317, 3354, 3380, 3382, 3432, 3484, 3486.

Російський Тимчасовий уряд — 456, 557, 582, 680, 691, 699, 969, 970, 973, 979, 984, 989, 999, 1007–1010, 1012, 1013, 1015, 1016, 1019–1022, 1026, 1029–1031, 1034, 1035, 1037, 1045–1049, 1054, 1064, 1066, 1073, 1076, 1085–1088, 1092, 1097, 1102, 1104, 1105, 1109, 1112, 1115, 1117, 1128, 1132, 1134, 1140, 1141, 1146, 1150, 1475, 1999, 2092, 2149, 2722, 2818, 2881, 2885–2889, 2898, 2907, 2909, 2925, 2938, 2940, 2952, 3026, 3055, 3088, 3102, 3258, 3273, 3302.

Томські студенти — 908, 913, 923, 935, 938, 939, 942–948, 951, 952, 1309.

Українка, Леся — 332, 719, 1521, 2049, 2067, 2146, 2189, 2191, 2358, 2364, 2376, 2409, 2444, 2537, 2609, 2706, 2812, 3049, 3387, 3424, 3435.

Українська Центральна Рада — 443, 456, 554, 562, 582, 697, 704, 971, 973, 975, 983–987, 989, 1008, 1010, 1012–1015, 1019–1037, 1039, 1044–1046, 1052–1061, 1063, 1073, 1074, 1080, 1083, 1085, 1089, 1092, 1094–1098, 1101, 1104, 1107, 1109–1112, 1115–1119, 1125–1127, 1132, 1137, 1138, 1140–1143, 1145–1147, 1149–1152, 1155, 1158, 1159, 1161, 1166, 1174, 1183, 1187, 1188, 1193, 1195, 1202, 1208, 1220, 1299, 1475, 1535, 1688, 1692, 1844, 2035, 2149, 2175, 2214, 2234, 2248, 2523, 2686, 2760, 2885, 2892, 2898, 2905, 2909, 2913, 2925, 3012, 3030, 3055, 3088, 3095, 3102, 3129, 3133, 3191, 3207, 3258.

Універсали — 456, 975, 985, 1038, 1055, 1072, 1080, 1084, 1096, 1137, 1143, 1145, 1146, 1320, 1470, 1600, 2094, 2103, 2108, 2120, 2121, 2226, 2228, 2231, 2236, 2237, 2251, 2258, 2279, 2418, 2631, 2721, 2955, 2967, 2968, 3035, 3196, 3276, 3383.

Франко, Іван — 71, 332, 721, 722, 728, 743, 746, 747, 879, 1946, 2275, 2364, 2609, 2752, 2812.

Цензура — 731, 742, 760, 766, 814, 829, 959, 1131, 1269, 1357, 2537, 2832, 2873, 2929, 3252.

Чесність з собою — 118, 157, 158, 247, 248, 318, 346, 348, 361, 381–383, 396, 406, 590, 626, 638, 657, 678, 711, 718, 748, 750, 753, 755, 757, 765, 767, 769, 772, 775, 779, 789, 804, 805, 819, 821, 829, 838, 841, 842, 850–852, 860, 861, 875, 880, 895, 912, 929, 1472, 1520, 1523, 2218, 2503, 2617, 2683, 2704, 2811, 2824, 2825, 3298.

Шевченко, Тарас — 417, 418, 452, 473, 685, 954, 2283.